

שבוע פרשת פינחס

(8 - 14 July 12)

י"ח - כ"ד תמוז ה'תשע"ב

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין בזמן התפילה, כמנהג ישראל שמוניחים בהם (משיחת י"א שבט תשכ"ח).

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבַרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר לָהֶם: וּבֵרַכְךָ יְהוָה וְיִשְׁמְרֶךָ: יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַנֶּךָ: יִשְׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שְׁלוֹם: וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוַת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם מְלֻכּוֹתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ

הַיּוֹם, עַל לִבְּךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וְקִשְׁרָתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ תִּשְׁמָעוּ אֵל מִצְוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֹתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ, בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֶה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתְּךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסִרְתֶּם וְעִבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאִבַּדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתָּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרָתָם אִתְּם לְאוֹת עַל יָדְכֶם וְהָיוּ לְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדֶרֶךְ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל בְּנִפְיָהֶם כְּדֹרֹתָם, וְנִתְּנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף, פֶּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹתַי יי, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לִבְבְּכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהָיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקַּבֵּל עָלִי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כְּמוֹךָ
מצוה להתפלל בתפילין את כל תפילת שחרית כולל שיעור תהלים כפי שמתחלק לימי החודש.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁיבֵנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה לחשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבו על זה "להשם הארץ ומולאה" (או בראשיתיות "לה") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יִשְׁרָיִם וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֲרָר פָּעֲלוּ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָכַר עָשָׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם גִּיחַלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמִת וּמִשְׁפָּט נֹאמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֵד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֲמִת
וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֶּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תִּהְלָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִרְאֵת אֶת־יְהוָה פְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מֵאֵד: ב גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ יִהְיֶה זֶרְעוֹ דּוֹר
יִשְׁרָיִם יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיִּשְׁרָיִם חֲנוּן
וְרַחוּם וְצַדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹאָה יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לְזָכַר
עוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בְּטַח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לֶאֱכִיּוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֵד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנִיו יַחַלֵּק וְנֶמֶס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאכֵד:

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות הצום ת"ב וביום הכפורים.

מובן שצריך לצום כל היום כולו כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, ועל ידי שימעיט במלאכה
באותו היום ככל האפשרי והעיקר שיהי' עסוק בענינים שימנעוהו לחשוב ע"ד הצום, יוכל למלאות האמור,
אלא שבתור הוספה ישאל אצל רופא, שישנם כדורים הממעטים כח התאבון למשך כמה וכמה שעות,
ואולי עוד יותר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כ) מסכת נדה עם ביאורים	כז) מדף מח עד דף נד
ב) מזמורי תהלים קי"א קי"ב	ד	מאתות רבותינו נשיאי חב"ד:	
ג) מאמר ד"ה קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה		כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	אדמו"ר הזקן
ה) שבת פרשת פנחס, מברכים החודש מנחם אב, היתשח"י	ה	כב) שולחן ערוך הלכות שבת	אדמו"ר הזקן
ד) שיחת שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם אב, היתשח"י	כב	כג) לקוטי תורה	אדמו"ר הזקן
ה) לקוטי שיחות – פרשת פינחס		כד) שערי אורה	אדמו"ר האמצעי
ו) (בלה"ק) כך יח	כה	כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	אדמו"ר הצמח צדק
ז) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכה"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל	ל	כו) תורת שמואל תרל"ב	אדמו"ר מוהר"ש
ז) זכרונות אם המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן חוברת י, תרגום מאידיש	לא	כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	אדמו"ר מוהר"ש
ח) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת פינחס	לב	כח) ספר המאמרים קונטרסים	אדמו"ר מוהרי"צ
ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת פינחס	לג	כט) לקוטי דיבורים	אדמו"ר מוהרי"צ
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת פינחס	ס	ל) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	אדמו"ר מוהרי"צ
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)		לא) אגרות קודש	אדמו"ר מוהרי"צ
לשבוע פרשת פינחס	סא	לב) הלכות בית הבחירה	קסב
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת פינחס	ע	לג) ביאורים לפרקי אבות פרק א	קסה
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	עב	לד) חומש לקריאה בציבור	קסו
שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק :		לה) לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס	קעד
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת פינחס	עה	לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	קעה
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת פינחס	צז		
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת פינחס	קיא		
יז) נביאים וכתובים			
מלכים א פרק א, תהלים פרק נה	קיג		
יח) משניות כתובות			
ביאור קהתי	קטו		
יט) עין יעקב מסכת יומא	קכא		

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

42 וּכְלֹלוֹת הָעֲנָנִים הוּא, דְּהִנֵּה כְּתִיב⁵ וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי,
43 "נשמות" לשון רבים שֶׁהֵן שְׁתֵּי נַפְשׁוֹת שְׂקִימוֹת בְּכָל יְהוּדִי, נֶפֶשׁ
44 הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית⁶, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית נִקְרָאת בְּשֵׁם אָדָם,
45 ועל בני ישראל נאמר אָדָם אַתָּם⁷, לְפִי שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית אֲדָמָה
46 לְעֵלְיוֹן⁸, דומה לקדוש-ברוך.
47 הוא וכפי שכתוב בספר התניא
48 (פרק ב) שהנפש האלוקית היא
49 "חלק אלוהה ממעל ממש"
50 וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית כְּשֶׁמָּה בֵּן
51 עֲנִיָּנָה כפי שהיא נקראת כך
52 מהוהה שֶׁהִיא בְּהֵמָה כי
53 עיקר מהוהה של הנפש הבהמית
54 הוא הכוח המתאוה ובכך היא
55 דומה לבהמה, שכל עניינה הוא
56 סיפוק התאוות שלה. וְעֵבֹדֶת
57 הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּב'
58 הַנֶּפֶשׁוֹת גַּם יְחִיד, וְכִמּוֹ
59 שְׁנֵתִבָּאָר לְעִיל⁹ במאמר
60 דיבור המתחיל 'מי מנה עפר
61 יעקב' שנאמר בחג הגאולה י"ב
62 בתמוז שנה זו, תשי"ח (ויוצא
63 לאור ב'דבר מלכות' פרשת בלק
64 עם ביאור בדרך אפשר) בְּעֲנָנִים
65 הבקשה של בני ישראל מאת
66 הקדוש-ברוך-הוא (בפרק ע"ט
67 בתהלים שאמירתו התחילה ב"יב
68 תמוז השנה, תשי"ח, התחלת
69 שנת הע"ט להולדת הרבי הרי"צ
70 נשמתורעדן) וְהָשֵׁב לְשִׁכְנֵינוּ
71 שְׁבַעֲתִים¹⁰, כעונש על
72 מעשיהם הלא טובים שְׁבַעֲתִים
73 דִּיִּיקָא, והפסוק מדייק ואומר
74 "שבעתים" היינו פעמיים שבע
75 דְּקָאֵי שהכוונה על שְׁבַע
76 הַמִּדּוֹת שֶׁל ב' הַנֶּפֶשׁוֹת,
77 נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ
78 הַבְּהֵמִית, הֵינֵנו,
79 שְׁהַעֲבֹדָה עבודת ה'
80 באמצעות כוחות הנפש צְרִיכָה

1 קִדְשִׁי יִשְׂרָאֵל לְהוֹי' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה, כָּל אוֹכְלִיו יֵאָשְׁמוּ
2 גו'², וּפְרִשׁ הַתְּרֻגּוֹם (וְהוּבָא בְּפִרוּשׁ רַש"י) כְּדַמְעָה אֲרָמוֹת
3 עֲלָלָא דְמֵן דְּאָכִיל מִיָּנִיָּה חֵיב לְמִימָת [כתרומה (הנקראת דמעה
4 ככתוב "מלאתך ודמעך לא תאחר") שהורמה (הופרשה) שמי שאוכל ממנה חייב
5 למות], הֵינֵנו, שִׁישְׁרָאֵל הֵם
6 כְּתֻרֻמָּה (קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל)
7 שֶׁהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חֵיב
8 מִיתָה³, וְכִשְׁרֵי חֲצַד
9 עוֹמֵר אֲרָמוֹתָא, הֵינֵנו,
10 שִׁישְׁרָאֵל הֵם כְּרִאשִׁית
11 קֶצֶר לְפָנֵי הָעֹמֵר (רִאשִׁית
12 תְּבוּאָתָה) שְׁאָסוּר
13 בְּאִכְלָה ואפשר לאכול
14 מהתבואה החדשה בכל שנה רק
15 לאחר הבאת קרבן העומר ביום
16 ט"ז בניסן וְהָאוֹכְלוֹ מִתְּחִיב,
17 כֵּן כָּל אוֹכְלִיו יֵאָשְׁמוּ
18 מי שפוגע בבני ישראל ו'אוכל'
19 בהם, ייענש.
20 וְצִרְיָה לְהִבְיִן⁴, לְמָה דְמָה
21 הַנְּבִיא אֶת יִשְׂרָאֵל לְב' לְשׁוֹנֵי
22 הָעֲנָנִים דְּתֻרֻמָּה וְעֹמֵר,
23 הָרִי תְּרוּמָה הִיא נִעְלִית
24 יוֹתֵר וְשׁ לֵה קְדוּשָׁה גְּדוּלָּה יוֹתֵר
25 מְעֹמֵר, וְגַם הָעֵשׂ
26 דְּאִכְלִית תְּרוּמָה חֲמוּר
27 יוֹתֵר, כִּי רַק הָאוֹכֵל תְּרוּמָה חֲיִיב
28 מִיתָה וּבְפִרְט שְׁתֻּרֻמָּה הִיא
29 גַּם מִהַמְּבַחֵר שִׁכְתּוּבָה,
30 מִחֲטִיִּים שֶׁהֵם מֵאֵכֶל אָדָם,
31 וְהָעֹמֵר הוּא מִשְׁעוּרִים
32 שֶׁהֵם מֵאֵכֶל בְּהֵמָה, וְהָרִי
33 הָאָדָם הוּא נִעְלָה יוֹתֵר
34 מִהַבְּהֵמָה. וְאִם כֵּן, מָה
35 מוֹסִיף הַכְּתוּב שִׁישְׁרָאֵל
36 הֵם רִאשִׁית תְּבוּאָתָה,
37 כְּרִאשִׁית קֶצֶר לְפָנֵי
38 הָעֹמֵר, נוֹסֵף עַל הָעֲנָנִים
39 דְּקִדְשׁ יִשְׂרָאֵל, כְּתֻרֻמָּה

40 והרי תרומה היא קדושה יותר נעלית ויותר חמורה ומה יש בדימוי לעומר שלא
41 קיים בדימוי לתרומה?.

בס"ד. שבת פרשת פנחס, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשח"י

(הנחה בלתי מוגה)

קִדְשִׁי יִשְׂרָאֵל לְהוֹי' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה, כָּל אוֹכְלִיו
יֵאָשְׁמוּ גו'², וּפְרִשׁ הַתְּרֻגּוֹם (וְהוּבָא בְּפִרוּשׁ
רַש"י) כְּדַמְעָה אֲרָמוֹת עֲלָלָא דְמֵן דְּאָכִיל מִיָּנִיָּה חֵיב
לְמִימָת, הֵינֵנו, שִׁישְׁרָאֵל הֵם כְּתֻרֻמָּה (קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל)
שֶׁהָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חֵיב מִיתָה³, וְכִשְׁרֵי חֲצַד עוֹמֵר
אֲרָמוֹתָא, הֵינֵנו, שִׁישְׁרָאֵל הֵם כְּרִאשִׁית קֶצֶר לְפָנֵי הָעֹמֵר
(רִאשִׁית תְּבוּאָתָה) שְׁאָסוּר בְּאִכְלָה וְהָאוֹכְלוֹ מִתְּחִיב, כֵּן
כָּל אוֹכְלִיו יֵאָשְׁמוּ. וְצִרְיָה לְהִבְיִן⁴, לְמָה דְמָה אֶת יִשְׂרָאֵל
לְב' הָעֲנָנִים דְּתֻרֻמָּה וְעֹמֵר, הָרִי תְּרוּמָה הִיא נִעְלִית
יוֹתֵר מְעֹמֵר, וְגַם הָעֵשׂ דְּאִכְלִית תְּרוּמָה חֲמוּר יוֹתֵר,
וּבְפִרְט שְׁתֻּרֻמָּה הִיא גַּם מִהַמְּבַחֵר, מִחֲטִיִּים שֶׁהֵם מֵאֵכֶל
אָדָם, וְהָעֹמֵר הוּא מִשְׁעוּרִים שֶׁהֵם מֵאֵכֶל בְּהֵמָה, וְהָרִי
הָאָדָם הוּא נִעְלָה יוֹתֵר מִהַבְּהֵמָה. וְאִם כֵּן, מָה מוֹסִיף
הַכְּתוּב שִׁישְׁרָאֵל הֵם רִאשִׁית תְּבוּאָתָה, כְּרִאשִׁית קֶצֶר
לְפָנֵי הָעֹמֵר, נוֹסֵף עַל הָעֲנָנִים דְּקִדְשׁ יִשְׂרָאֵל, כְּתֻרֻמָּה.
וּכְלֹלוֹת הָעֲנָנִים הוּא, דְּהִנֵּה כְּתִיב⁵ וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֲשִׂיתִי,
שֶׁהֵן שְׁתֵּי נַפְשׁוֹת, נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית⁶, נֶפֶשׁ
הָאֱלֹקִית נִקְרָאת בְּשֵׁם אָדָם, אָדָם אַתָּם⁷, לְפִי שֶׁהִיא
אֲדָמָה לְעֵלְיוֹן⁸, וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית כְּשֶׁמָּה בֵּן עֲנִיָּנָה שֶׁהִיא
בְּהֵמָה. וְעֵבֹדֶת הָאָדָם צְרִיכָה לְהִיּוֹת בְּב' הַנֶּפֶשׁוֹת, וְכִמּוֹ
שְׁנֵתִבָּאָר לְעִיל⁹ בְּעֲנָנִים וְהָשֵׁב לְשִׁכְנֵינוּ שְׁבַעֲתִים¹⁰,
שְׁבַעֲתִים דִּיִּיקָא, דְּקָאֵי עַל שְׁבַע הַמִּדּוֹת שֶׁל ב' הַנֶּפֶשׁוֹת,
נֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית וְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, הֵינֵנו, שֶׁהַעֲבֹדָה צְרִיכָה
לְהִיּוֹת לֹא רַק עִם הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, אֲלָא גַּם בְּכִרְוֹר
הַמִּדּוֹת דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, אֲשֶׁר, נוֹסֵף עַל עֲצָם מַעֲלָת
לְהִיּוֹת לֹא רַק עִם הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, אֲלָא גַּם בְּכִרְוֹר הַמִּדּוֹת
דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, לְהַפְרִיד אֶת הָרַע שֶׁבָּהֶם מֵהַטּוֹב וּלְהַעֲלוֹת אֶת הַטּוֹב

(1) על העתק ההנחה שבספריית אגודת חסידי חב"ד – ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א בכת"ק: "רשימות הצ"צ" (ראה לקמן הערה 3).
"וכה"ע רואים ע"ח" (ראה לקמן הערה 10). (2) ירמ' ב, ג – הפטרת פרשתנו. (3) חלה פ"א מ"ט. (4) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע'
א"רכא ואילך. (5) ישע"י נז, טז. (6) תניא פ"א. (7) יחזקאל לד, לא. (8) של"ה כ, ב. שא, ב. ובכ"מ. (9) ד"ה מי מנה ד"ב תמוז פ"ב
(לעיל ע' 131 ואילך); וד"ה ה' שארית יעקב דש"פ בלק פ"ז (לעיל ע' 179 ואילך). (10) תהלים עט, יב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שבהם לקדושה אֲשֶׁר, נוסף על עצם מעלת הברור דִּנְפֶשׁ
2 הַבְּהֵמָה, הִנֵּה עוֹד זֹאת, שְׁעַל-יְדֵי בְּרוּר נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה נַעֲשֶׂה
3 תּוֹסֶפֶת עֲלָיו גַּם בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל בְּדִיבּוּר
4 הַמִּתְחִיל 'מִי מִנֵּה' שְׁנֹאמַר בִּי"ב תִּמּוֹ וּבְדִיבּוּר הַמִּתְחִיל 'וְהִיא שְׁאִרִית יַעֲקֹב'

5 שְׁנֹאמַר בִּשְׁבַת פִּרְשֵׁת כֹּלֶךְ שָׁנָה

6 זֹה, תְּשִׁי"ח, בְּאַרְבָּעָה עַל פִּי
7 הַמְּבֹאֵר בַּחֲסִידוֹת שְׁשׁוּר
8 הַמִּידוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה הוּא
9 מַעֲלֹם הַתּוֹהוֹ שְׁבוֹ הָאוֹרוֹת
10 מְרֻבִּים וְהַכִּלִּים מוֹעֲטִים, וְלֹכֶן
11 הַמִּידוֹת הֵם בְּתוֹקֶף גָּדוֹל. וְשׁוּר
12 הַמִּידוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית הוּא
13 מַעֲלֹם הַתִּיקוֹן שְׁבוֹ הָאוֹרוֹת
14 בְּהַתִּישׁוּבוֹת בְּכֻלָּם וְלֹכֶן הֵם
15 בְּיִטּוֹל, וְכֹאשֶׁר הָאֲדָם פּוֹעֵל
16 בִּיטּוֹל בַּמִּידוֹת שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה
17 הָרַבֵּר גּוֹרֵם 'הַתְּחִלּוֹת' בֵּין
18 הַמִּידוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה
19 וְאֵלֶּה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית. וְעַל
20 יְדֵי זֶה נֹסֵף גַּם בַּמִּידוֹת שֶׁל
21 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית. וְזֶהוּ גַּם מֵה
22 שֶׁנֶּאֱמַר בְּכָתוּב שִׁישְׁרָאֵל
23 הֵם רִאשִׁית תְּבוּאָתָהּ,
24 כְּעֹמֶר שְׁעוּרִים, שְׁעִנְיָנוּ
25 בְּעֶבְרֵה בְּנֶפֶשׁ הָאֲדָם הוּא
26 בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה,
27 שְׁזוּהִי הוֹסֵפָה עַל הָעֵנִין
28 דִּקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל, כְּתוּרָמָה,
29 מֵאֵכֶל אָדָם, לְפִי שְׁעַל-
30 יְדֵי בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה
31 נַעֲשִׂית עֲלֶיהָ תּוֹסֶפֶת גַּם
32 בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית זֶה הַמַּעֲנָה
33 לְשֵׁאלָה מֵה תּוֹסֶפֶת בְּדִמְיוֹ שֶׁל
34 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹמֵר לְעוֹמֵת הַדִּמְיוֹ
35 לְתַרּוּמָה – אֲמַנִּים יֵשׁ מַעֲלָה
36 בְּתַרּוּמָה שֶׁהִיא מִמֵּאֵכֶל אָדָם עַל

37 הָעוֹמֵר שֶׁהוּא מִמֵּאֵכֶל בְּהֵמָה, אֲבָל דּוּקָא בִּירוֹר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה, הָעוֹמֵר, גּוֹרֵם
38 תּוֹסֶפֶת בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית.

39 (ב) וְיֻזְבֵּן זֶה מִמֵּה שֶׁמִּצִּינוּ בְּעֵנִין הַתּוֹרָה, שְׁעַל-זֶה אָמְרוּ בּוֹהֵר
40 תְּלַת קְשָׁרִין מִתְקַשְּׁרִין דָּא בְּדָא, שְׁלוּשָׁה קְשָׁרִים מִתְקַשְּׁרִים זֶה בְּזֶה
41 יִשְׂרָאֵל בְּאוֹרֵיתָא וְאוֹרֵיתָא בְּקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא¹¹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
42 בְּתוֹרָה וְהַתּוֹרָה בְּקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא.¹² הַתּוֹרָה נִתְּנָה לְמִטָּה

43 בַּעֲלֹם הַזֶּה דּוּקָא, וְכֹאשֶׁר הַמִּלְאָכִים בְּקָשׁוּ לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה
44 לְעַצְמָם בְּאֶמְרָם לְקוּדְשׁ-בְּרִיף-הוּא תְּנֵה הוּדָף עַל הַשָּׁמַיִם¹³, הִנֵּה
45 אֵף שֶׁבְּקָשׁוּ אֶת הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּרוּחָנִיּוֹת [שְׁהָרִי
46 הַמִּלְאָכִים יָדְעוּ מֵה שֶׁכָּתוּב בְּתוֹרָה, וְהִבִּינוּ שֶׁהַתּוֹרָה מְדַבֵּרֶת גַּם

47 בְּנֶשְׁמוֹת וּמִכָּל-מְקוֹם
48 בְּקָשׁוּ הַמִּלְאָכִים שְׁתַּנְּתָן
49 הַתּוֹרָה לָהֶם, וְהִינּוּ לְפִי
50 שְׁכּוֹנָתָם הִיטָה שְׁתַּנְּתָנוּ
51 לָהֶם הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁהִיא
52 בְּרוּחָנִיּוֹת], מִכָּל-מְקוֹם
53 הַשִּׁיבוּ לָהֶם, כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ
54 ז"ל שֶׁבְּמַעֲנָה לְבַקְשָׁתָם שֶׁל
55 הַמִּלְאָכִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, אָמַר
56 לָהֶם מֹשֶׁה רַבְּנוּ כָּלֹם
57 לְמִצְרַיִם יִרְדָּתָם כּו' יִצְרָר-
58 הָרַע יֵשׁ בִּינֵיכֶם¹⁴ וְאִם כֵּן
59 אֵיךְ תִּקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה שֶׁכָּתוּב
60 בַּה "אֲנִכִּי ה' אֱלֹקֶיךָ אֲשֶׁר
61 הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" וְיֵשׁ בַּה
62 אֲזוּרוֹת לֹא לְעַבּוֹר עֲבִירוֹת כְּפִי
63 שֶׁהִצִּיר הָרַע מִפְּתָה, בִּינּוֹן
64 שְׁתַּכְלִית עֲלָיו הַתּוֹרָה
65 הוּא כְּפִי שֶׁנִּתְּנָה לְמִטָּה
66 דּוּקָא, שֶׁנֶּסְעָה מִמְּקוֹמָהּ
67 לְמַעַל בְּאֱלֻקוֹת, חֲכָמָתוֹ וְרִצּוֹנוֹ
68 שֶׁל הַקּוּדְשׁ-בְּרִיף-הוּא וְיִרְדָּה
69 כּו' מִדְּרָגָה לְדְרָגָה עַד
70 שְׁנִתְּלַבְּשָׁה בְּדִיו וְקִלְף
71 גִּשְׁמִי וּבִהְלָכוֹת בְּעֵנִינִים
72 גִּשְׁמִיִּים¹⁵, שְׁזָהוּ
73 הַמִּשְׁמַעוֹת הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁל הַמַּעֲנָה
74 לְמִלְאָכִים לְמִצְרַיִם יִרְדָּתָם,
75 מְקוֹם יֵשׁ בּוֹ מִיִּצְרַיִם
76 וְהַגְּבֻלוֹת הָעוֹלָם הַמְּכֻסִּים
77 עַל הָאוֹר הָאֱלֹקִי, [וְהָאֵם יִצְרָר-
78 הָרַע יֵשׁ בִּינֵיכֶם, דְּהִינּוּ

79 דְּבַר הַמַּעֲלִים וּמִסְתֵּיר עַל רִצּוֹן ה' כּו', וְעַל-יְדֵי יִרְדָּה זֹה שֶׁל
80 הַתּוֹרָה מִלְּמַעַל לְמִטָּה נַעֲשֶׂה בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר תְּכָלִית הָעֲלָיוּת הַתּוֹרָה,
81 שֶׁמִּתְקַשְּׁרֶת וּמִתְחַבֵּר בְּקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא, בְּאוֹפֶן יוֹתֵר נַעֲלָה מִכְּפִי
82 שֶׁהִיטָה קוֹרֵם הִיירִידָה לְמִטָּה וְכִמְאָמֵר הַיְדוּעַ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ הָיָה
83 מִחֲבֵר תּוֹרָה שֶׁלְּמַעַל בְּקוּדְשָׁא-בְּרִיף-הוּא¹⁶ וְהִיא מִמִּשְׁךְ וּמִגִּלָּה
84 אֱלֻקוֹת בְּתוֹרָה. וְכִמּוֹ כֵּן יוֹכֵן בְּנֶשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בִּירְדָּתָן לְמִטָּה

(11) ראה זח"ג עג, א. 12) בכל הבא לקמן – ראה ד"ה וכל העם רואים תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' קסה ואילך). וראה גם המשך וכל העם רואים תש"ו (סה"מ תש"ו ע' 96 ואילך). ד"ה וידבר גו' אנכי תשי"ד (תו"מ ח"ב ע' 14 ואילך). 13) תהלים ח, ב. וראה שבת פח, סע"ב ואילך. 14) שבת שם. 15) ראה תניא פ"ד. 16) ראה לקו"ת שלח מז, ג (במעין החכמה). ובכ"מ.

ביאור בדרך אפשר

1 בגוף ונפש הבחמית, והירידה הו' דומה לירידה של התורה מחכמתו
2 ורצונו של הקדוש-ברוך-הוא עד לעולם הזה הגשמי שהרי הנשמה היא "חלק
3 אלוהי ממעל" שירדה ירידה גדולה עד להתלבשות בגוף גשמי בעולם הזה
4 שְׂרִידָה זו היא צֶרֶף עֲלִיָּה ובסופו של דבר דווקא על ידי הירידה
5 הגדולה, הנשמה מתעלה לדרגה
6 יותר גבוהה מכפי שהייתה לפני
7 הירידה.
8 וְלִהְיוֹת מַעֲלֵת עֲנִין יְרִידָה
9 הַנִּשְׁמָה לְמִטָּה, יוֹכֵן זֶה
10 מְנַשְּׁמָת אָדָם הָרָאשׁוֹן
11 שְׁנִשְׁמָתוֹ כּוֹלֵלֶת אֶת כָּל
12 הַנִּשְׁמוֹת¹⁷ כדברי רבנו הזקן
13 באגרת הקדוש שבתניא "כל
14 הנשמות שבעולם היו כלולות
15 באדם הראשון ודרך כלל הייתה
16 נשמתו נחלקת למספר תרי"ג,
17 רמ"ח אברים ושס"ה גידים, אך
18 דרך פרט נחלקת לניצוצות אין
19 מספר שהן נשמות כל ישראל
20 מימות האבות והשביטים עד
21 ביאת המשיח ועד בכלל שיקויים
22 אז מה שכתוב והיה מספר בני
23 ישראל כחול הים אשר לא יספר
24 מרוב, דְּכִתִּיב בֵּיה שכתוב
25 בו, באדם הראשון, וַיִּפַּח
26 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּאִפְיוֹ
27 נִשְׁמַת חַיִּים¹⁸, וְכֵן אוֹמֵר
28 כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל
29 בְּבִרְכוּתוֹ לְהַקְבִּי
30 ב'בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר' בכל יום
31 וְאַתָּה נִפְתָּחָה בִּי, היינו
32 שנתנית הנשמה בכל אדם, לא
33 רק באדם הראשון, היא באופן
34 של "ויפח" וַאֲיָתָא יֵשׁ, מובא
35 מְתוּכִיָּה נִפַּח, מי שנפח מתוכו הוא נופח כי בניגוד להבל היוצא מהפה
36 בעת דיבור רגיל שיוצא מחיצוניות האדם הרי כאשר אדם נופח אויר בכוח
37 הרי זה מְתוּכִיָּה וּמְפַנֵּימִיּוֹתוֹ, שְׁהוּא עֲנִין הַנִּפְתָּחָה בְּכַח, וכך
38 גם למעלה, כביכול, "ויפח" משמעו שהדבר בא מהתוך והפנימיות ולא דבר
39 חיצוני בלבד וְזֶהוּ הַחֲלֻקָּה הַהַבְדֵּל בֵּין הַתְּהוּוֹת כָּל הַנִּבְרָאִים מִכּוּחוֹ
40 של הקדוש-ברוך-הוא שְׁהוּא עַל-יְדֵי הַדְּבֹר, כְּמוֹ שְׁכָתוּב²⁰ בְּדָבָר
41 הַיְוִי שְׁמִים נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָּל צָבָא, הרי שכל הנבראים נתהוו
42 מהדיבור (וכמובא ב'שער היחוד והאמונה' שבספר התניא שהאור האלוהי
43 המהווה את הנבראים בא באמצעות עשרת המאמרות של מעשה בראשית)

ביאור בדרך אפשר

44 לְבִרְיָת הָאָדָם שְׁעַל-זֶה נֶאֱמַר לְשׁוֹן נְפִיחָה, שְׁהוּא בְּכַח
45 דְּוָקָא וּמִמִּילָא היא מהתוך והפנימיות. וְהַעֲנִין הוּא, שְׁפָאֲשֵׁר
46 הַמְּשַׁכָּה הִיא בְּהַדְרָגָה, מַעֲלִיָּה לְעֻלּוּל, מסיבה לתוצאה שהקשר
47 ביניהם ישיר וברור (כמו, למשל, התהוות רגש המידות שכל מהשכל שבמחש
48 שהיא בדרך 'עילה ועלול', כפי
49 שיבואר להלן, וכך גם בכל
50 התהוות מדרגה לדרגה שהקשר
51 בין שתי הדרגות הוא ישיר
52 (וקרוב) אֲזִי מְסַפֵּיק גַּם
53 בְּחִינַת דְּבֹר בְּלָבָד, וְאִין
54 צְרִיף לְכַח מִיחָד דְּוָקָא,
55 כי בהתהוות כזו אין פלא וחידוש
56 גדול כל כך מִה-שְׁאִין-כֵּן
57 כְּאֲשֶׁר הַמְּשַׁכָּה הִיא
58 שְׁלֵא בְּהַדְרָגָה ואין יחס
59 ישיר בין המהווה והמתהווה,
60 אֲלֵא בְּדָרְךְ דְּלֹג דְּלֹג על פני
61 מרחק גדול וְהַתְּחַדְּשׁוֹת של
62 עניין בלתי צפוי, אֲזִי צְרִיף
63 לְכַח מִיחָד, וְהוּא עֲנִין
64 הַנִּפְתָּחָה ומאחר שהתלבשות
65 הנשמה לפעול בתוך גוף גשמי
66 היא חידוש גדול, הדבר בא
67 באופן של "ויפח" מ'תוכיותו'
68 ופנימיותו של הקדוש-ברוך-הוא
69 (וכמובא בתניא פרק ב'
70 שהכוונה גם לכך שהנשמות
71 נמשכו ממחשבתו וחכמתו של
72 הקדוש-ברוך-הוא המאוחדות בו
73 עצמו).
74 (ג) וְיוֹכֵן זֶה הַהַבְדֵּל בֵּין
75 התהוות והמשכה יחסית
76 והדרגתית, להתהוות והמשכה
77 'בדרך דילוג' עַל-דְּרָךְ-מִשְׁל מִכּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ, הַחֵל מִכּוּחַ הַיּוֹתֵר
78 נַעֲלָה מִבֵּין כּוּחוֹת הַנֶּפֶשׁ שְׁהוּא כּוּחַ הַשִּׁכּוּל. דְּהִנֵּה, הַמְּשַׁכָּת
79 וְהַתְּהוּוֹת וְהַתְּגֻלוֹת הַשִּׁכּוּל הָרַעִיּוֹן הַשִּׁכּוּל מִכּוּחַ הַמְּשַׁכֵּיל הַכּוּחַ הַנֶּפֶשׁ
80 לְהַמְצִיא וְלִהְיוֹת רַעִיּוֹנוֹת שְׁכִלִים הִיא בְּסִדֵּר וְהַדְרָגָה, כֵּךְ שֵׁשׁ קֶשֶׁר וַיִּחַס
81 גִּלְיוֹ בֵּין 'כּוּחַ הַמְּשַׁכֵּיל' וְהַשִּׁכּוּל' וְהַגִּם שְׁכָתוֹ הַמְּשַׁכֵּיל אֵינּוּ מְצִיאֹת
82 שְׁכָל מִמֶּשׁ אֵלָּא כּוּחַ נֶפֶשׁ שֵׁשׁ בּוֹ יְכוּלוֹת וּפּוֹטֻנְצִיָּאל לְהַשְׁכִּיל הַשִּׁכּוּל
83 בְּעוֹד הַשִּׁכּוּל עֲצֻמוֹ אֵינּוּ מוּגֵדָר כְּרַעִיּוֹן שְׁכִל ('שכל'), מִפְּלִ-מְקוֹם,
84 לְהִיּוֹתוֹ מְקוֹר לְמְצִיאֹת שְׁכָל דְּוָקָא, וְלֹא לְמְצִיאֹת אַחֲרֵית,
85 עֵצֶם הַעוֹבְדָה שְׁהוּא כּוּחַ לְהַבִּין וְלִהְיוֹת שֵׁשׁ בּוֹ יְכוּלוֹת לְדַבֵּר אַחֵר הַיְוִי
86 מִזֶּה מוֹכַח שְׁגָם כּוּחַ הַמְּשַׁכֵּיל הוּא עֲנִין שְׁל שְׁכָל וִישׁ לוֹ יִחַס

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ישיר וקרוב לרעיונות שכליים, אֶלֶא שֶהוּא לְמַעַלָּה מִמְּצִיאוֹת שְׁכָל
2 מִמֶּשׁ, ולעומת רעיון שכלי מוגדר, כוח השכל הוא כוח נעלה ומופשט,
3 וְהִינֵנוּ, משמעות הדברים שמצד אחד כוח המשכל הוא יכולת להבין
4 ולהשכל, ומצד שני הוא נעלה מלהיות מוגדר כשכל היא שְׁמִצִּיאוֹת

השכל היא בהעלם בכח

5 שְׁכָל, אֶלֶא שֶהוּא לְמַעַלָּה מִמְּצִיאוֹת שְׁכָל מִמֶּשׁ, וְהִינֵנוּ,
6 הַמְּשָׁכִיל, מצד אחד אין בכוח
7 המשכל מציאות של רעיונות
8 שכליים והדבר קיים בו רק
9 כיכולת, כך שרעיונות שכליים
10 קיימים בו רק בהעלם אֶבֶל
11 מצד שני הוא הַעֵלֶם
12 שִׁישְׁנוּ בְּמִצִּיאוֹת, כפי
13 שיתבאר להלן לעתים דבר נעלם
14 ונסתר לחלוטין עד כדי כך
15 שאינו נחשב קיים במציאות,
16 ולעתים ההעלם הוא כזה
17 שלמרות היותו נעלם ונסתר ולא
18 בא לידי ביטוי בגלוי הוא קיים
19 כמציאות והעלם שישנו
20 במציאות הוא העלם כזה
21 שֶהִתְמַשְׁכָּה וההתגלות
22 מִמֶּנּוּ היא הַמְּשָׁכָה
23 שֶׁבְּהִדְרָגָה בצורה הדרגתית,
24 עם קשר ויחס ישיר וקרוב.
25 וְכִמּוֹ עַל-דֶּרֶךְ-מֶשֶׁל
26 הַשְּׁלֵהֶבֶת של האש
27 הַטְּמוּנָה בַּגַּחְלֹת שֶהוּא
28 הַעֵלֶם שִׁישְׁנוּ בְּמִצִּיאוֹת,
29 כי מצד אחד האש טמונה
30 ונסתרת בגחלת (בשונה מאש עם
31 להבה בוערת ונראית לעין) אך
32 מצד שני האש שבגחלת היא בהחלט מציאות קיימת וְלִכְּנֹן מאחר שמדובר
33 ב'העלם שישנו במציאות' הרי בְּכַדִּי לְגַלּוֹת הַשְּׁלֵהֶבֶת מִהַגַּחְלֹת
34 ולהפוך אותה מאש נעלמת ונסתרת לאש עם להבה גלויה ונראית, אִין צָרִיךְ
35 לְנִפְיחָה בְּכַח דִּוְקָא שהיא מאמץ מיוחד יותר מהרגיל, אֶלֶא מִסְפִּיק
36 גַּם נִפְיחָה סֶתֶם וגם רוח קלה על גחלים עשויה להביא את האש שבגחלת
37 מן ההעלם אל הגילוי, לְהִיּוֹתָה בְּהַעֲלֵם שִׁישְׁנוּ בְּמִצִּיאוֹת והתגלותה
38 היא לא פלא וחדידוש מיוחד. מֵה-שְׁאִין-כֵּן הָאֵשׁ שֶׁבְּצִוֹר הַחֲלָמִישׁ
39 אבן שכאשר מריכים להכות בה ולשפשף אותה ניתן להפיק ממנה אש הוא
40 הַעֵלֶם מוּחֵלֵט שֶׁאִינוּ בְּמִצִּיאוֹת עם גדרים ומאפיינים של מציאות האש,
41 שֶׁהִרִי אִין בּוֹ שׁוּם הַגְּבָלוֹת שנובעות מתכונות מסוימות שמאפיינות
42 את האש, וְגַם אִם יִנִּיחוּ אֶת הָאֶבֶן בְּמִים אוּ בָאֵשׁ לֹא יִשְׁתַּנָּה
43 מְאוּמָּה מבחינה מהותית והיכולת שקיימת באבן זו להפיק ממנה אש לא
44 תיפגע בגלל המים או האש, לְפִי שֶהוּא הַעֵלֶם שֶׁאִינוּ בְּמִצִּיאוֹת
45 בניגוד לאש שבגחלת שניתן להגדיר אותה כאש קיימת במציאות ואם ישפכו
46 מים על הגחלים האש שבהם תכבה, וְלִכְּנֹן בְּכַדִּי לְגַלּוֹת אֶת הָאֵשׁ

47 מְצִוֹר הַחֲלָמִישׁ ולהוציא אותה מה'העלם שאינו במציאות' להיות מציאות
48 קיימת ונראית לעין כל לֹא מִסְפִּיקָה נִפְיחָה רגילה שבכוחה להפיק אש
49 מגחלים, וְגַם לֹא נִפְיחָה בְּכַח, אֶלֶא צָרִיךְ הַכָּאָה דִּוְקָא שהיא
50 שימוש בכוח יותר גדול וחזק מאשר הנפיתה כי הפקת האש מהאבן היא
51 חידוש גדול שלא יכול להתבצע

52 בהליך הדרגתי רגיל.

53 והולך ומבאר משל נוסף מכוחות
54 הנפש כדי להוסיף ביאור בהבדל
55 בין המשכה והתגלות הדרגתית
56 להמשכה והתגלות 'בדרך
57 דילוג':

58 וְכֵן הוּא גַם בְּגִלּוֹי
59 הַתְּנוּעָה תנועות של האדם
60 בדידו או ברגליו שנובעות מִכֶּחַ
61 הַתְּנוּעָה שכנפש שֶׁמִּמֶּנּוּ
62 נִמְשָׁכִים ונובעים עד שבאים
63 לידי גילוי בפועל כֹּל מִינֵי
64 הַתְּנוּעוֹת, שגם בעניין זה יש
65 להבחין ולהבדיל בין 'העלם
66 שישנו במציאות' שההתגלות
67 שלו היא בצורה הדרגתית,
68 'העלם שאינו במציאות'
69 שההתגלות שלו היא 'בדרך
70 דילוג': הִנֵּה הֵגֶם שֶׁכַּח
71 הַתְּנוּעָה כפי שהוא בנפש,
72 בתור כוח ויכולת מופשטת
73 אִינוּ אוֹתָהּ הַמְּצִיאוֹת שֶׁל
74 הַתְּנוּעָה הַפְּרִטִית שהיא
75 מציאות גלויה עם הגדרות
76 ברורות, מִכֶּל-מְקוֹם, מֵאֲחֵר
77 שֶהוּא כוח התנועה שכנפש

78 מְקוֹר ושוורש ויכולת לְתַנוּעָה דִּוְקָא, וְלֹא לְמִצִּיאוֹת אֲחֵרָת, שהרי
79 ברור שכוח התנועה הוא מהות אחרת מאשר כוח השכל או כוח הראיה וכד'
80 הִרִי זֶה בְּחִינַת הַעֵלֶם שִׁישְׁנוּ בְּמִצִּיאוֹת (כמבואר לעיל לגבי כוח
81 השכל). וְכֵן הוּא גַם בְּכַח הַהֲלֹךְ הכוח הנפשי שממנו נובעת האפשרות
82 של האדם ללכת שֶהוּא כֹחַ הַיּוֹתֵר תַּחְתּוֹן בְּתַנוּעָה גּוֹפָא, מאחר
83 שכוח התנועה בא לידי גילוי בצורות שונות, ומובן שהכוח להניע את היד
84 לביצוע מלאכה עדינה ומורכבת, למשל, נעלה יותר מהכוח להניע את הרגלים
85 לצורך הליכה שהיא פעולה פשוטה בהרבה ונחשבת לכוח התנועה הנחות
86 ביותר הִנֵּה אִפִּילוֹ הַתְּנוּעָה שֶׁבְּהֲלוֹךְ שהיא כאמור פעולה פשוטה
87 ונחותה יחסית גם היא הַמְּשָׁכָה שֶׁבְּהִדְרָגָה עם יחס ישיר וקרוב
88 מִהַתְּנוּעָה שֶׁבְּמֶחַ כפי שהיא כוח נפשי מופשט, דִּהְגֶּם שֶׁאִינוּ דוֹמָה
89 הַתְּנוּעָה שֶׁבְּרָגְלִים לְתַנוּעָה בְּכָלִל, וכאמור ההליכה ברגלים היא
90 פעולה הרבה יותר נחותה מאשר תנועות עדינות ומורכבות וּבְכַפְרֵט לְתַנוּעָה
91 שֶׁבְּמֶחַ שהיא בוודאי נעלית לאין שיעור מהתנועה שבהליכה ברגליים,
92 מִכֶּל-מְקוֹם הִרִי זֶה ההתגלות של כוח התנועה שברגל מכוח התנועה

ביאור בדרך אפשר

1 שבנפש המִשְׁכָּה שֶׁבִסְדֵּר וְהִדְרָגָה כי כוח התנועה קיים בנפש כ'העלם
2 שישנו במציאות', כמבואר לעיל. אָמֵנָם, כָּל זֶה הוּא בְּהִלּוּף הַלִּיכָה
3 שֶׁבָּא בְּהִדְרָגָה מכוח התנועה בכלל וההליכה בפרט כפי שהוא בנפש,
4 מֵה־שְּׂאִינֵן בְּשִׁבִּיל לגלות מכוח הנפש פעולות בלתי רגילות יש צורך
5 בהמשכה לא הדרגתית אלא
6 'בדרך דילוג' כפי שהולך ומפרט 1
7 מה נדרש בשביל הַדְּלֹג 2
8 וקפיצה שְׂאִינוּ בְּהִדְרָגָה, 3
9 וְכִמּוֹ כֵּן בְּכַח הַתְּנוּעָה, 4
10 כְּאִשֶּׁר רוּצָה לְנַעֲנֵעַ להניע 5
11 ולהזיז מִשָּׂא כְּבֹד שְׂאִינוּ 6
12 עַל דֶּרֶךְ הָרְגִיל, וְכֵן גַּם 7
13 בְּכַח הַשִּׁכָּל, כְּאִשֶּׁר יִשְׁנֶם 8
14 רַבּוּי קִשְׁיוֹת וּפִירְכּוֹת 9
15 והעיון השכלי מורכב ומסובך
16 במיוחד, יותר מעיון רגיל, הִנֵּה 10
17 אֲזִי בְּכָל הַמְקִירִים הַלּוֹ לֹא 11
18 מִסְפִּיקָה הַמִּשְׁכָּת וְהַתְּגִלּוֹת 12
19 הַכַּחוֹת הַגְּלוּיִים שבנפש 13
20 הנחשבים 'העלם' שישנו 14
21 במציאות, אֲלֹא האדם נדרש 15
22 למאמץ מיוחד כי במקרים הללו 16
23 צָרִיךְ לַעֲזֹר אֶת הַכַּחוֹת 17
24 הַהִיּוֹלָיִים הַעֲצָמִיִּים, 18
25 'כוחות היוליים' הם אפשרות 19
26 ויכולת (פוטנציאל) ריכוזות 20
27 היוליים עצמיים, הם יכולות 21
28 שקיימות בעצם הנפש, ובדרך 22
29 כלל לא באות לידי גילוי ולא 23
30 פועלות כיון שֶׁהֵם בְּכַחֲנֵת 24
31 הָעֵלֶם שְׂאִינוּ בְּמַצִּיאוֹת, 25
32 כמו האש שבצור החלמיש ושאר

ביאור בדרך אפשר

44 הִנֵּה עַל־יְדֵי הַיְּגִיעָה בְּדֶרֶךְ אֹר חוֹזֵר, מבואר בקבלה וחסידות
45 שהאור האלוקי העליון בא ופועל בעולם בשני אופנים: 'אור ישר' הבא
46 מלמעלה למטה בצורה הדרגתית ואור חור' שבא מלמטה, מתוך העולמות
47 והנבראים, ועולה למעלה (לאחר שהודות לעבודת האדם הם התעלו ואינם
48 מסתירים כל כך על האור
49 האלוקי) ובעוד שב'אור ישר' יש
50 מעלה כי הוא בא ממקור עליון
51 יותר, ב'אור חור' יש מעלה בכך
52 שהוא בא מתוך העולמות
53 והנבראים התחתונים ויש בו
54 עוצמה גדולה יותר (כמשל דמות
55 המשתקפת ממראה או דבר
56 הנתקל בקיר וחוזר בעוצמה)
57 מִגֹּז מְרִירוֹ וּדְחִיקוֹ, מתוך
58 המרירות והרוחק והצער הָרִי
59 הוּא מְגִיעַ בְּכַח הַשִּׁכָּל
60 הַהִיּוֹלִי הַעֲצָמִי ומצליח
61 לעזור ולהפעיל כוחות-שכל
62 נעלמים בעצם הנפש שבדרך
63 כלל אינם פועלים, וּמִצָּד
64 הַמִּשְׁכָּה זֶה שֶׁל כוחות נעלים
65 במיוחד הִנֵּה גַם כְּאִשֶּׁר יֵשׁ
66 רַבּוּי קִשְׁיוֹת וּפִירְכּוֹת וכדי
67 לעמוד על עומק הדברים יש
68 צורך בכוחות עוצמתיים במיוחד,
69 יִגִּיעַ סוּף-כְּלִי-סוּף לְאֵמֶת
70 שֶׁל הַשִּׁכָּל ויבין את הרעיון
71 השכלי לאשורו.
72 וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ הַפְּנִימִי מֵה
73 שֶׁכְּתוּב²¹ הַחֲלָשׁ יֹאמֵר
74 גְּבוּר אָנִי, דְּלִכְאוּרָה אֵינוֹ
75 מוֹכֵן, דְּמֵאֲחֵר שֶׁהוּא
76 חֲלָשׁ וְאֵין לוֹ כַּחוֹת, מֵה יוֹעִיל שְׂיֵאמֵר גְּבוּר אָנִי ואין יוכל
77 להתגבר על החולשה שלו ולהפוך לגיבור.² אֲף הָעֵנִין הוּא, דְּכִאֲשֶׁר
78 יֹאמֵר בֵּן, וְלֹא יִסְתַּפֵּק בְּאִמְרָה בַּעֲלָמָא אֵלָּא וְיִהְיֶה זֶה נוֹגֵעַ לוֹ (עַם)
79 וְעוֹט אִים אֲנִירִין יַע בּו וְיִהִי אַכְפָּת לוֹ) מאד עַד מִצּוֹי הַנֶּפֶשׁ,
80 אֲזִי בדומה לאמור לעיל לגבי התגלות כוחות עמוקים ופנימיים ביותר של
81 השכל הודות למרירות על חוסר ההבנה כך גם כאן יַעֲזֹר עַל־יְדֵי-זֶה
82 שְׂיִמְשֹׁךְ ויתגלה בו, למרות היותו 'חלש' מִכַּחוֹת הַהִיּוֹלָיִים
83 הַעֲצָמִיִּים, שְׂעֵל־יָדָם יִהְיֶה גְּבוּר בְּכָל עֲנִיּוֹ וּבְכָל פְּעוּלוֹתָיו בְּעֵנִין
84 הַחֲלָשׁ שְׂיִוְכַל לְדַלֵּג ולקפוץ ולא רק ללכת הליכה רגילה, וּבְעֵנִין
85 הַתְּנוּעָה שְׂיִוְכַל לְנַעֲנֵעַ מִשָּׂא כְּבֹד ולא רק משא רגיל (וְעַל־דֶּרֶךְ
86 הַסְּפּוֹר הַיְּדוּעַ שְׁסֹפֵר כִּ"ק מו"ח אֲדָמו"ר²² הרבי הרי"צ על

33 הדוגמאות האמורות וּמִצָּד כַּחוֹת הַהִיּוֹלָיִים הַעֲצָמִיִּים יש באדם
34 יכולות מעל ומעבר לאלה שמתגלים בדרך כלל, ובאמצעות היכולות הללו
35 אֲפִשֶׁר (לֹא רַק לְהֵלֵךְ, לִלְכָּת, אֲלֹא גַם) לְדַלֵּג ולקפוץ באמצעות
36 כוחות ויכולות שלא נדרשים ולא מתגלים בהליכה רגילה, וּלְנַעֲנֵעַ מִשָּׂא
37 כְּבֹד על ידי גילוי כוחות ויכולות שלא באים לידי ביטוי בנשיאת משא לא
38 כבד יתר על הרגיל. וְכִמּוֹ כֵּן בְּכַח הַשִּׁכָּל, שֶׁגַם כְּאִשֶּׁר יִשְׁנֶם רַבּוּי
39 קִשְׁיוֹת וּפִירְכּוֹת והנושא הופך למורכב ומסובך במיוחד, שלא כרגיל,
40 וּמִכָּל־מְקוֹם למרות הקושי האדם מִיַּגֵּעַ אֶת עֲצָמוֹ ומאמץ את כוח
41 השכל שלו וּמִתְמַרְמֵר בְּמָאֵד עַל הָעֵדֶר הַשִּׁכָּלָה, ובנוסף למאמץ
42 השכלי מעורר בעצמו רצון עז להבנת הדברים באמצעות כאב והתמרמרות
43 גדולה על כך שהרבר לא מובן לו כראוי ועדיין לא זכה להבנה המבוקשת

קודש ישראל להוי' ראשית תבואתה

ביאור בדרך אפשר

1 מאורע לא שגרתי בו אדם נדרש לגלות בו עצמו כוחות בלתי רגילים. זה
2 הסיפור כפי שהרבי הרי"צ בעצמו כותב אותו ('אגרות קודש' המצוין בהערה
3 כאן): ".... אחד שהיה רחמנא ליצלן בסכנה גדולה מגולנים רוצחי נפש, ונחבא
4 במקום אשר לא היה אפשרי אחרי כן להוציאו משם כי אם בסתירת [הריסת]

5 והרחבת מקום כניסתו, ורחמנא

6 ליצלן ניחר גרונו שלא היה
7 נשמע שום קול, ואחר כך
8 נתרפא. הרבי הרי"צ מוסיף
9 וכותב על משמעות הדברים:
10 "בעת שהרגיש האיש בסכנת
11 נפשו הנה התגלה עצם כוח
12 הרצון, דרוצה לחיות ולא למות,
13 ובעמדו אצל מקום צר נכנס שם
14 בלי דעת באיזה אופן, וביראו
15 שלא ירגישו בו הרוצחים הנה
16 ניחר גרונו מעצמו שלא יגלה
17 מקום מחבואו..."²³, ובענין
18 השכל שיוכל להשפיל
19 באין-ערוף ללא כל יחס
20 והשוואה ליכולות השכליות
21 הרגילות שלו אלא אינן ויידע
22 גם כפאשר ישנו העלם על
23 אור השכל עקב הקשיות
24 והפירכות הרבות. ומכל זה
25 מוכן שפשוט השפלה
26 שבהדרגה כמו הבנת רעיון
27 ברמה רגילה, הליכה רגילה
28 ונשיאת משא רגיל, אין צורך

29 בלחץ מיוחד מתוך עומק ופנימיות הנפש, ורק המשכה והתגלות מכוחות
30 הנפש שנחוצה לצורך פעולות מיוחדות, בלתי רגילות שהיא שלא בהדרגה
31 באה על-ידי כח מיוחד דוקא שכדי לגלות אותו נדרש מאמץ מיוחד,
32 כאב על חסרונו ורצון עז לגלות אותו.

33 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה יוֹכֵן לְמַעַלָּה, שֶׁהִתְהוּוּת הָעוֹלָמוֹת והנבראים,
34 ובכלל זה גם העולמות והנבראים התחתונים, מהאור האלוקי העליון היא
35 מִבְּחִינַת הַדְּבֹרִי שֶׁל הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא, כְּכֹחַ, והדיבור הוא עניין חיצוני
36 וכוח קל ביחס ל"ויפח" שהוא "מתוכיותו ומפנימיותו" לְפִי שְׁגֵם הִתְהוּוּת
37 יֵשׁ מֵאִין דְּבַר מֵאֵל-דְּבַר שֶׁהִיא בְּבִחִינַת אֵין-עָרוֹף כִּי אֵין כֹּחַ יחס
38 ודמיון והשוואה בין האין העליון והיש' התחתון היא בְּהִדְרָגָה עָדִין,
39 מִפְּנֵי שֶׁהָאֵין מְהֵהוּת יֵשׁ לוֹ קְרוֹב הָעָרֹף ויחס ודמיון כלשהו אֶל
40 הַיֵּשׁ, וְהַיֵּשׁ תּוֹפֵס מְקוֹם אֶצֶל הָאֵין ויש לו חשיבות מסוימת כלפיו,

ביאור בדרך אפשר

41 שֶׁהָרִי הָאֵין יָכוֹל (אֵין עַר טְרָאגֵט זִיף צוֹ והוא מפנה את עצמו
42 ומתעסק) לְהוֹוֹת אֶת הַיֵּשׁ, וְהִיכוּלָת הוּא וְהִתְעַסְקוֹת הוּא הִיא הוֹכַחָה עַל
43 דְּמִיּוֹן כִּלְשֵׁהוּ (על דרך המבואר לעיל שהיכולת של 'כח המשכיל' להמציא
44 ולהבין רעיונות שכליים מוכיחה על קשר ושייכות ביניהם) אלא שעם זאת מצד

45 שני, האין והיש הם גם באין

46 ערוך כי למרות שהאין יכול
47 לעשות ולהוות יש אָבֵל אֵינוֹ
48 יָכוֹל לְהַעֲשׂוֹת יֵשׁ וכאשר
49 היש מתהווה מהאין אין לפרש
50 את הדבר כהפרכת האין עצמו

51 ליש (כי אם שֶׁהָאֵין מְהֵהוּת
52 אֶת הַיֵּשׁ חוּץ מִמֶּנּוּ בעוד
53 שהוא עצמו נשאר 'אין' בדיק
54 כמו קודם לכן)*, וְהֵינּוּ,

55 מִפְּנֵי שֶׁהִתְהוּוּת הַיֵּשׁ
56 מְהֵהוּת הוּא עֵנִין שֶׁבְּעָרֹף
57 כִּי הִיכוּלָת לְהוֹוֹת יֵשׁ טְבוּעָה
58 במהותו של האין, אָבֵל
59 שֶׁהָאֵין יַעֲשֶׂה יֵשׁ ויחול בו
60 עצמו כזה שינוי מהותי הוא
61 עֵנִין שֶׁלֹּא בְּעָרֹף²³. וְלִכֵּן

62 מִבְּאֵר שֶׁאֲמַתִּית עֵנִין
63 אֵין-עָרוֹף הוּא בְּהִתְהוּוּת
64 מְעַצְמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ*,
65 שֶׁהִנְבְּרָא הוּא בְּאֵין-עָרוֹף
66 לְגַמְרִי לְעַצְמוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
67 וְאִפֵּן הִתְהוּוּת הוּא
68 שֶׁהַיֵּשׁ הָאֲמַתִּי נַעֲשֶׂה יֵשׁ

69 הִנְבְּרָא²⁴, מֵהַ-שְּׂאִין-בֶּן הִתְהוּוּת הַיֵּשׁ מְהֵהוּת אֵינוֹ בְּדֶרֶךְ אֵין
70 עָרוֹף לְגַמְרִי, אֶלָּא הוּא בְּהִדְרָגָה עָדִין כמבואר בחסידות שהיחס
71 בין האין ליש הוא יחס של 'אין ערוך' ללא כל השוואה ודמיון לגבי הקדוש
72 ברוך הוא בעצמו ("אין ערוך לך"), אבל לגבי האין של האור האלוקי המהווה,
73 הריחוק בין האין והיש אינו מוחלט ואין זה מוגדר 'אין ערוך' לגמרי כי עצם
74 העובדה שהאין בורא את היש היא הוכחה שיש ביניהם יחס כלשהו וגם
75 העובדה שהאין מהווה את היש אבל לא נעשה יש היא משום שההתהוות היא
76 כן בערך (ורק אם האין היה משתנה ומתהפך עד כדי כך שהוא עצמו נהפך
77 ליש הייתה זו התהוות שלא בערך). וְעַל-דֶּרֶךְ עֵנִין הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת

78 כמבואר בקבלה וחסידות שירידת האור האלוקי מדרגה לדרגה מלמעלה למטה
79 נקראת בשם 'סדר השתלשלות' שֶׁהוּא מְלֻשׁוֹן שְׁלֻשְׁלָת (בלשון המשנה
80 והתלמוד, כמו שרשרת בלשון ימינו) שְׁכָל טְבוּעוֹת הַשְׁלֻשְׁלָת לְכָל

(23) ראה גם ד"ה וידבר גו' שבעה ערה 11 פ"ג (שם ס"ע 17). (24) ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי בשלח מג, ג. ובכ"מ.

(*) עיין בזה ביאורה"ז ר"פ פינחס (קטו, א).

(**) עיין ד"ה אם בחוקותי תרס"ז (המשך תרס"ו ע' תלד ואילך).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אורכה הם אַחֲזוּזוֹת וַיִּקְשׁוּרוֹת זֶז בְּזוֹ, וְהִינּוּ, דָּאָף שְׁאָפֵן
 2 הַהֶתְקַשְּׁרוֹת של הדרגות השונות בסדר השתלשלות הוא שְׁהַעֲלִיּוֹן
 3 שְׁבַתְחָתוֹן החלק הנעלה ביותר בדרגה התחתונה קָשׁוּר בַּתְּחָתוֹן
 4 שְׁבַעֲלִיּוֹן החלק התחתון ביותר בדרגה שמעליה, מְכַל־מְקוֹם, יֵשׁ לוֹ
 5 שְׂיָכוֹת לא רק לדרגה הכי
 6 הקרובה אליו (ובמשל – הטבעת
 7 שאחזה בה בפועל) אלא גַם
 8 עִם הַעֲלִיּוֹן מִמֶּשׁ (ובמשל
 9 – עִם כָּל הַטְּבַעוֹת שֶׁבְּכָל
 10 הַשְּׂרָשֵׁרֶת גַּם זֶה שֶׁרַחֲקָה מִמֶּנָּה
 11 מֵאֵד) וְכָל זֶה מִשּׁוֹם שֶׁכָּל הַדְּרָגוֹת
 12 שֶׁבִּסְדֵּר הַשְּׁתַּלְשְׁלוֹת מֵהַעֲלִיּוֹנָה
 13 בִּיּוֹתֵר עַד הַתַּחְתּוֹנָה בִּיּוֹתֵר,
 14 קְשׁוּרוֹת זֶז בְּזוֹ וְהִמְרָחֵק בֵּין
 15 הַדְּרָגוֹת הוּא הַדְּרָגָתִי, וְלֹכֵן כָּל
 16 הָעוֹלָמוֹת וְכָל הַנִּבְרָאִים נִתְּהוּ עַל
 17 יְדֵי בְחִינַת הַדִּיבּוּר הָעֲלִיּוֹן,
 18 כִּמְבֹאֵר לַעֲלִי. מֵה־שְׁאִינ־כֵּן
 19 יִרְדֵּת הַנֶּשֶׁמָּה הָרוּחָנִית
 20 הָעֲלִיּוֹנָה בְּגוֹף הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמוּרִי
 21 הִיא לֹא עַל יְדֵי דִיבּוּרָהּ שֶׁל
 22 הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּלִבּוֹ, שֶׁהוּא
 23 עֹנֵן חִיצוֹנִי כְּבִיכּוֹל, אֵלָּא עַל־
 24 יְדֵי נִפְיָחָה בְּכַח דְּוָקָא
 25 שֶׁהִיא גִּילּוֹי כּוֹחַ פְּנִימִי נֹעֵלָה
 26 מִכּוֹחַ הַדִּיבּוּר, לְפִי שְׂיָרִידָתָהּ
 27 הַנֶּשֶׁמָּה בְּגוֹף הִיא שְׁלֹא
 28 בְּהִדְרָגָה אֵלָּא מְדוּבָר בִּירִידָה
 29 גְּדוּלָּה וְעֲצוּמָה שְׂכָדִי שֶׁתַּתְּרַחֵשׁ
 30 יֵשׁ לְדַלֵּג עַל פֶּעַר עֲצוּם, שְׂהָרִי
 31 אֵינָה דּוֹמָה הַדֶּרֶךְ וְהַצּוּרָה שֶׁל בְּרִיאַת הָאָדָם לְשָׂאֵר הַנִּבְרָאִים,
 32 שְׂכָכָל הַנִּבְרָאִים כְּתִיב²⁵ תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה, שְׂגוּפָם
 33 וְנִפְשָׁם נִתְּגַלּוּ כְּאֶחָד, בַּעַת וְבַעֲוָנָה אַחַת לְפִי שְׂגוּפָם הוּא בְּבָחִינָה
 34 צוּמָח, וְנִפְשָׁם הִיא בְּחִינַת חַי, וְצוּמָח וְחַי הֵם קְרוֹבִים זֶה
 35 לָזֶה, מֵה־שְׁאִינ־כֵּן בְּבְרִיאַת הָאָדָם כְּתִיב²⁶ שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 36 אֹמֵר עַל הָאָדָם גְּלַמִּי רָאוּ עֵינֶיךָ, כְּלוֹמֵר שֶׁהָאָדָם נִרְאָה לַעֲיִנִּי ה' כְּאִשֶּׁר
 37 עֲדִיין הִיָּה כְּגוֹלָם חֲסֵר חַיּוֹת שְׁהָרִי כִּמְפּוֹרֵשׁ בְּתוֹרָה, תַּחֲלִילָה נִבְרָא גּוֹפּוֹ שֶׁל
 38 הָאָדָם, וְאַחֲרֵי-כֵן, כְּאִשֶּׁר הִגּוֹף כָּבֵד הִיָּה קִיָּם – "וַיִּפַּח בְּאַפּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים"
 39 וְהַהִבְדֵּל הַזֶּה בֵּין הָאָדָם לְבַעֲלֵי הַחַיִּים שֶׁהוּא נִבְרָא תַּחֲלִילָה כְּגוֹף בְּלִבּוֹ וְאִילוּ
 40 הֵם נִבְרָאוּ כְּגוֹף וְנֶפֶשׁ יָחִיד הוּא מִשּׁוֹם שְׂגוּפָם שֶׁל הָאָדָם הוּא בְּחִינַת
 41 דּוּמָם, וְנִפְשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם הִיא בְּחִינַת מְדַבֵּר שְׁלֹמְעֵלָה מִבְּחִינַת
 42 חַי, וּמְדַבֵּר וְדוּמָם הֵם בְּאִינ־עֲרוּף זֶה לָזֶה וְיֵשׁ בֵּינֵיהֶם פֶּעַר גְּדוֹל

ועצום, לא כמו הצומח והחי שהם קרובים זה לזה. והולך ומבאר בתוספת
 ביאור מדוע ירדת הנשמה בגוף היא ירידה באינ-ערוך (ולכן כדי שהנשמה
 תתלבש בגוף היה צריך להיות "ויפח" בכוח):
 ובְּעֵמֶק יוֹתֵר, הִנֵּה בְּנֶשֶׁמַת הָאָדָם כְּתִיב²⁷ נֶשֶׁמָּה שְׁנַתָּה בִּי
 טְהוֹרָה הִיא, שְׂהִיא
 בְּבָחִינָה טְהוֹרָה, שְׂקוּדָם
 שִׁירָה הַנֶּשֶׁמָּה לְגוֹף הִיָּתָה
 לְמַעַלָּה בְּדִרְגָּה כָּל כֵּךְ גְּבוּהָה
 בְּאַלּוּקוֹת שֶׁעַל שֵׁם זֶה נִקְרָאת
 "טְהוֹרָה" וְלִמְעַלָּה יוֹתֵר,
 וְאַפִּילוּ לְמַעַלָּה יוֹתֵר מִבְּחִינַת
 "טְהוֹרָה" כְּפִי שְׂהִיא
 בְּבָחִינָה נִתְּתָה, הִיָּנוּ נִתְּנָה
 שְׂבָאָה מֵהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 בְּעֲצוּמוֹ וְלִמְעַלָּה יוֹתֵר,
 בְּעֲצָם, שׁוֹרֵשׁ וּמְקוֹר הַנֶּשֶׁמָּה
 נֹעֵלָה יוֹתֵר אִפִּילוּ מִבְּחִינַת
 "נִתְּתָה", הִיָּנוּ בְּחִינָה שֶׁלֹּמְעַלָּה
 מִנִּתְּנָה וְהַתְּגַלּוּת אֵלָּא כְּפִי
 שֶׁהַנֶּשֶׁמָּה מוֹשְׂרֶשֶׁת בְּאַלּוּקוֹת
 כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל שְׁנִשְׁמוֹת
 יִשְׂרָאֵל עָלוּ בְּמַחְשְׁבָהּ²⁸
 הָעֲלִיּוֹנָה שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 וְהִיָּנוּ בְּמַחְשְׁבָהּ הַקְּדוּמָּה
 דִּי־אָדָם קְדָמוֹן²⁹, כִּמְבֹאֵר
 בְּקַבְלָה וְחִסְדוֹת שֶׁבִּשְׁלֹב קְדוּם
 וְנֹעֵלָה שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָמוֹת, כָּל
 הַדְּרָגוֹת שֶׁל כָּל סֵדֶר
 הַהֶשְׁתַּלְשְׁלוֹת עָלוּ בְּמַחְשְׁבָהּ
 הָעֲלִיּוֹנָה, כְּבִיכּוֹל, בְּסִקְרָה אַחַת
 כּוֹלֵלֶת שְׁעִינָה הוּא רִצּוֹן אֶחָד כְּלָלִי וְזוֹ הַמַּחְשְׁבָהּ הָרִאשׁוֹנִית וְהַתַּחֲלִיתִית שֶׁל
 כָּל הָעוֹלָמוֹת וְהַנִּבְרָאִים, וּמְדִרְגָּה עֲלִיּוֹנָה זֶז בָּאָה הַנֶּשֶׁמָּה וְשֵׁם בִּמַּחְשְׁבָהּ
 הַקְּדוּמָּה גּוּפָא עֲצוּמָה הֵם הַנֶּשֶׁמָּה בְּבָחִינָה עֲלִיּוֹנָה שְׂבַמְחָשְׁבָהּ,
 שְׂזָהוּ הַדִּיּוּק עָלוּ בְּמַחְשְׁבָהּ²⁸ כִּי יֵשׁ לְפָרֵשׁ אֶת הַבִּיטוּי "עָלוּ" לֹא רַק
 בְּמוֹבֵן שֶׁעָלוּ בְּמַחְשְׁבָהּ (כִּאִילוּ נִאֲמַר שֶׁעָלָה לוֹ רַעֲיוֹן) אֵלָּא גַם שֶׁבְּמַחְשְׁבָהּ
 עֲצוּמָה, בַּה נִּסְקוּרָה כְּאִמּוֹר כָּל הָעוֹלָמוֹת, הֵם הַחֶלֶק הָעֲלִיּוֹן וְהַנֶּעֱלָה שֶׁבְּמַחְשְׁבָהּ.
 וּמִשְׁשׁ מְדִרְגָּה כָּל כֵּךְ עֲלִיּוֹנָה וְנִעֲלִית יִרְדּוּ הַנֶּשֶׁמָּה לְגוֹף שְׂהוּא
 לְמַטָּה בְּמְדִרְגָּה מְכַל בְּעֲלִי-הַחַיִּים, שְׂהָרִי מְצַד הַגּוֹף גַּם
 נִתּוּשׁ קְדָמוֹן³⁰, כִּמְאִמֵּר חֲכָמֵינוּ ז"ל "אָדָם נִבְרָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת (לֵּאחֹר שֶׁכָּל
 בְּעֲלֵי הַחַיִּים כָּבֵד נִבְרָאוּ).. שֶׁאֵם תּוֹזַח דַּעְתּוֹ עָלָיו וַיִּתְּגַּהֵר, אֹמֵר לוֹ: יָתוּשׁ
 קְדָמְךָ בְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית", וְכִפִּי שֶׁמְבֹאֵר בְּסִפְּר הַתַּיָּא שֶׁהַנִּתְּנוּת שֶׁל הָאָדָם
 לְעוֹמֶת הַיָּתוּשׁ הִיא בְּמוֹבֵן זֶה שְׂאִינוּ מְשַׁנָּה אֶת תְּפִקִּידוֹ³¹, וְהִיתוּשׁ

(25) בראשית א, כז. (26) תהלים קלט, טז. וראה תו"א להבין הטעם שנשתנה צורת גוף האדם (בראשית ג, ד). (27) נוסח ברכת "אלקי נשמה" בברכות השחר (ברכות ס, ב). וראה לקו"ת ר"פ האזינו. (28) ב"ר פ"א, ד. (29) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 17. וש"נ. תש"ג ע' 74. וש"נ. (30) ראה סנהדרין לה, א. ב"ר פ"ח, א. (31) תניא פכ"ד (ל, ב).

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 חי ופועל בהתאם לתפקיד שהוטל עליו על ידי הבורא ואלו מצד הגוף
2 הרי אפֿשר יתכן שִׁיהִיה האדם יודֵעַ ומכיר אֶת רבוֹנוֹ וּמִכֹּן
3 לְמַרְד בּוֹ³² בניגוד גמור לתפקיד שהבורא הועיד לו ומתוך מרידה בבורא.
4 וּמִכָּל זֶה לפי האמור על המעלה הגדולה והעצומה של הנשמה למעלה

5 מצד אחד והנחיתות הגדולה של

6 הגוף הגשמי מצד שני ואם כן יש
7 ביניהם פער עצום מוֹכֵן
8 שִׁירִידַת וְקִשּׁוֹר הַנִּשְׁמָה
9 בַּגּוּף הִיא הַמִּשְׁכָּה
10 מלמעלה למטה שֶׁלֹא
11 בַּהֲדָרָה כָּלֵל, וּבִכְדִי
12 שֶׁתִּהְיֶה הַמִּשְׁכָּה זֶה שֶׁהיא
13 בוודאי בדרך דילוג ושלא כרגיל
14 הָרִי זֶה עַל־יְדֵי הַנִּפְיָחָה
15 בְּכַח דִּוְקָא.

16 וְזֶהוּ גַם כֵּן הַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכֵּן
17 שִׁירִידַת הַנִּשְׁמָה בַּגּוּף
18 היא מִבְּחִינַת רָצוֹן וְחִפְץ
19 הָוִי. דִּהְנֶה, אֶף-עַל-פִּי
20 שֶׁכָּל הַנִּבְרָאִים שָׂרָשָׁם
21 מִבְּחִינַת הַרָצוֹן, כְּמוֹ
22 שֶׁכְּתוּב³³ כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ
23 הָוִי עָשָׂה וְאִם כֵּן כָּל מַעֲשֵׂי
24 וּבְרֵאיוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
25 הֵם בִּיטוי וְהַתְגַּלּוּת שֶׁל הַרָצוֹן
26 הַעֲלִיּוֹן שֶׁהוא כוח כללי וְנֹעֵלָה
27 יוֹתֵר מִהַכּוֹחוֹת הַפְּנִימִיִּים (וּבִדְרֹךְ
28 כָּלֵל הַרָצוֹן הוּא בְּחִינַת 'כֹּתֵר'
29 שֶׁלֹּמַעֲלָה מֵעֵשֶׂר הַסְּפִירוֹת וְכֵן
30 בְּאֵדָם הַרָצוֹן הוּא כוח יוֹתֵר וְנֹעֵלָה
31 מֵעֵשֶׂר כּוֹחוֹת הַשְּׂכָל וְהַמִּידוּת),
32 מִכָּל־מָקוֹם, עֲדִיין יֵשׁ הַבֶּדֶל
33 מֵהוּתִי בֵּין הָעוֹבֵדָה שֶׁכָּל

34 הַנִּבְרָאִים בָּאִים מֵהַרָצוֹן, לִזֶּה שֶׁהַנִּשְׁמוֹת בָּאוֹת מֵהַרָצוֹן כִּי כָּל הַנִּבְרָאִים
35 הָרִי זֶה כָּפִי שֶׁהָרָצוֹן הַכְּלָלִי הַנֹּעֵלָה בָּא וְיוֹרֵד לַמָּטָה בְּהִתְלַבְּשׁוֹת
36 בְּבִחִינַת הַפְּנִימִיּוֹת (הַמְקַבֵּלָה לְכוֹחוֹת הַשְּׂכָל וְהַמִּידוּת שֶׁבָּאֲדָם שֶׁהֵם כּוֹחוֹת
37 פְּנִימִיִּים לְעוֹמֵת כּוֹחַ הַרָצוֹן שֶׁהוא כוח 'מְקִיף') ואחר כך הוּא מוֹסִיף וְיוֹרֵד עוֹד
38 עַד לְבִחִינַת הַדִּיבּוּר הַעֲלִיּוֹן דְּבַר הָוִי שֶׁבִּמְצַעְתוֹ נִבְרָאוּ כָּל הַנִּבְרָאִים,
39 מֵה־שְּׁאִין-כֵּן בְּרִיאַת הָאָדָם (הֵינּוּ יִרִידַת הַנִּשְׁמָה בַּגּוּף) הִיא
40 מִבְּחִינַת הַרָצוֹן עֲצָמוֹ שְׁאִינוֹ מְלַבֵּשׁ בְּבִחִינַת הַפְּנִימִיּוֹת, כְּמוֹכֵן
41 שֶׁל כּוֹחוֹת 'פְּנִימִיִּים' שֶׁלֹּמַטָּה מִכּוֹחוֹת 'מְקִיפִים' בְּחִינַת עֲצָם הַרָצוֹן שְׁאִינוֹ
42 יוֹרֵד וּמִתְלַבֵּשׁ בְּפִנִּימִיּוֹת וּבִיחַס לְנוֹבְרָאִים הָאֲחֵרִים אֲכֵן אֵינּוּ מְלוּבָשׁ בָּהֶם וְרַק
43 בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ גַּם הַתְּגַלּוּת שֶׁל עֲצָם הַרָצוֹן.

הַגּוּף הָרִי אֶפְשָׁר שִׁיְהִיה יוֹדֵעַ אֶת רבוֹנוֹ וּמִכֹּן לְמַרְד
בוֹ³². וּמִכָּל זֶה מוֹכֵן שִׁירִידַת וְקִשּׁוֹר הַנִּשְׁמָה בַּגּוּף הִיא
הַמִּשְׁכָּה שֶׁלֹּא בַּהֲדָרָה כָּלֵל, וּבִכְדִי שֶׁתִּהְיֶה הַמִּשְׁכָּה זֶה
הָרִי זֶה עַל־יְדֵי הַנִּפְיָחָה בְּכַח דִּוְקָא.

וְזֶהוּ גַם כֵּן שִׁירִידַת הַנִּשְׁמָה בַּגּוּף הִיא מִבְּחִינַת רָצוֹן
וְחִפְץ הָוִי. דִּהְנֶה, אֶף-עַל-פִּי שֶׁכָּל הַנִּבְרָאִים
שָׂרָשָׁם מִבְּחִינַת הַרָצוֹן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב³³ כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ
הָוִי עָשָׂה, מִכָּל־מָקוֹם, כָּל הַנִּבְרָאִים הָרִי זֶה כָּפִי
שֶׁהָרָצוֹן בָּא בְּהִתְלַבְּשׁוֹת בְּבִחִינַת הַפְּנִימִיּוֹת עַד לְבִחִינַת
דְּבַר הָוִי, מֵה־שְּׁאִין-כֵּן בְּרִיאַת הָאָדָם (הֵינּוּ יִרִידַת
הַנִּשְׁמָה בַּגּוּף) הִיא מִבְּחִינַת הַרָצוֹן עֲצָמוֹ שְׁאִינוֹ מְלַבֵּשׁ
בְּבִחִינַת הַפְּנִימִיּוֹת, בְּחִינַת עֲצָם הַרָצוֹן. וְהֵנָּה, הַתְּגַלּוּת
הַרָצוֹן מֵאוֹר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא הִיא גַם כֵּן בְּבִחִינַת
דְּלוג, שֶׁהָרִי הַרָצוֹן לְמַעְלָה אֵינוֹ דּוֹמֶה לְרָצוֹן לְמַטָּה, כִּי
הַרָצוֹן לְמַטָּה הוּא בְּכִדִּי לְמִלְאוֹת אֶת מַחְסוֹרוֹ, וְאִם כֵּן
מוֹכֵן שֶׁהַמַּחְסוֹר שִׁיף לְרָצוֹן, וּמִכָּל־שֵׁפֶן שֶׁהָרָצוֹן שִׁיף
לְאָדָם עֲצָמוֹ, שֶׁהָרִי הַרָצוֹן הוּא בְּשִׁבְלִי לְמִלְאוֹת אֶת
מַחְסוֹרוֹ. מֵה־שְּׁאִין-כֵּן הַרָצוֹן לְמַעְלָה, כִּינֵן שְׁאִינוֹ
בְּשִׁבְלִי לְמִלְאוֹת מַחְסוֹרוֹ, שֶׁהָרִי אֲנֵת הוּא שְׁלִימוֹתָא
דְּכוּלָא³⁴, וְכִלּוּם חֲסֵר בְּבִית הַמֶּלֶךְ³⁵, הָרִי אֵין לְרָצוֹן
שׁוּם עֶרֶךְ וְשִׁיכוּת כָּלֵל, וְהַמִּשְׁכָּת הַרָצוֹן הִיא בְּאֶפֶן שֶׁל
הַתְּחַדְּשׁוֹת וְדִלּוּג. וְזֶהוּ עֲנִין הַנִּפְיָחָה בְּכַח – שְׁעַל-יְדֵי
הַרָצוֹן וְחִפְץ הַעֲלִיּוֹן. מֵה־שְּׁאִין-כֵּן כָּל הַבְּרִיאָה,
שֶׁהִתְהוּוֹתָה בְּדַבַּר הָוִי, בַּהֲדָרָה.

הַמֶּלֶךְ³⁵, הָרִי אֵין לְרָצוֹן שׁוּם עֶרֶךְ וְשִׁיכוּת כָּלֵל עִם עֲצֻמוֹתוֹ
וּמֵהוּתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁגַם אִם יֵשׁ לְמַעֲלָה הַתְּעוֹרְרוֹת רָצוֹן, כְּבִיכּוּל,
הָרִי זֶה בְּדֶרֶךְ שֶׁל חִידוּשׁ דְּבַר שֶׁלֹּא הִיא קִיִּים בְּמִצִּיאוֹת קוֹדֵם לָכֵן, וְהַמִּשְׁכָּת
וְהַתְּגַלּוּת הַרָצוֹן הִיא בְּאֶפֶן שֶׁל הַתְּחַדְּשׁוֹת וְדִלּוּג וְלֹא כִּהְמִשְׁכָּה
שֶׁבָּאָה בְּאֹפֶן הִדְרָגָתִי (בְּשׁוּנָה מֵהַרָצוֹן לַמָּטָה שֶׁהִתְעוֹרְרוֹת שֶׁלּוֹ הִיא פְּשׁוּטָה
וְרִגִּילָה, בְּעַקְבוֹת תַּחוּשֶׁת מַחְסוֹר, כִּאֲמוֹר לַעֲלִי. וְזֶהוּ עֲנִין הַנִּפְיָחָה בְּכַח
– שְׁעַל-יְדֵי הַרָצוֹן וְחִפְץ הַעֲלִיּוֹן שֶׁבָּה וְעַל יְדֵהּ הִיא יִרִידַת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת
הַנִּשְׁמָה בַּגּוּף, בְּדֶרֶךְ דִּלּוּג וְחִידוּשׁ. מֵה־שְּׁאִין-כֵּן כָּל שֶׁאֵר הַבְּרִיאָה,
מִלְּבַד נִשְׁמַת הָאָדָם שֶׁהִתְהוּוֹתָה הִיא בְּדַבַּר הָוִי, עַל יְדֵי יִרִידַת וְהַמִּשְׁכָּת
הָאוֹר הָאֱלוֹקִי בַּהֲדָרָה.

וְהֵנָּה, הַתְּגַלּוּת הַרָצוֹן מֵאוֹר-אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא שֶׁכִּאֲמוֹר קִיִּימָת
בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל הִיא גַם כֵּן בְּבִחִינַת דְּלוג וְתוֹךְ 'דִּלּוּג' עַל פְּנֵי פֶּעַר
עֲצוּם שֶׁלִּכְאוּרָה לֹא נִיתֵן לְגִישׁוֹר, שֶׁהָרִי הַרָצוֹן לְמַעְלָה רָצוֹן הַעֲלִיּוֹן
אֵינוֹ דּוֹמֶה לְרָצוֹן לְמַטָּה רָצוֹן הָאָדָם, כִּי הַרָצוֹן לְמַטָּה הוּא
בְּכִדִּי לְמִלְאוֹת אֶת
מַחְסוֹרוֹ, כִּאֲשֶׁר אָדָם רוֹצֵה
בְּדַבַּר מַסּוּיִים כּוֹנֵנֹת הִיא כְּדִי
לְמַלֵּא אֶת מַחְסוֹרוֹ וְאִם כֵּן
מוֹכֵן שֶׁהַמַּחְסוֹר שִׁיף
לְרָצוֹן כֵּן שֶׁמִּלְכַתְחִילָה יֵשׁ
זִיקָה וִיחַס שֶׁל קִירְבָּה בֵּין הַרָצוֹן
לְדַבַּר שֶׁכּוֹ הָאָדָם מַעֲוִיִּין וְאוֹתוֹ
הוּא רוֹצֵה, וּמִכָּל־שֵׁפֶן
שֶׁהָרָצוֹן שִׁיף לְאָדָם
עֲצָמוֹ וְלֹא מְדוּבָר בְּעִנִּיין
מוֹפְשֵׁט וְנֹעֵלָה מִמֶּנּוּ לַחֲלוּטִין
אַלֵּא בְּדַבַּר שֶׁקִּשּׁוֹר בְּעֵצָם מֵהוּתוֹ,
שֶׁהָרִי הַרָצוֹן הוּא בְּשִׁבְלִי
לְמִלְאוֹת אֶת מַחְסוֹרוֹ
וְהָאָדָם עֲצָמוֹ חֵשׁ בְּאוֹתוֹ מַחְסוֹר
וְכַתּוּבָא מִכָּן חֵשׁ רָצוֹן לְהַשְׁלִים
אֶת הַמַּחְסוֹר. מֵה־שְּׁאִין-כֵּן
הַרָצוֹן לְמַעְלָה, הָרִי
מִלְכַתְחִילָה לֹא מְדוּבָר בְּנִטְיָה
וּבְחִפְץ פְּנִימִי עֲמוּק שִׁתּוּפֵס' אֶת
הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ כִּינֵן
שְׁאִינוֹ בְּשִׁבְלִי לְמִלְאוֹת
מַחְסוֹרוֹ וּמִלְכַתְחִילָה לֹא
מְדוּבָר בְּרָצוֹן מִסּוּג זֶה, שֶׁהָרִי
אֲנֵת הוּא שְׁלִימוֹתָא
דְּכֻלָּהוּ³⁴, אֲתָה – הַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא – הוּא שְׁלִימוֹת הַכֹּל
וְכִלּוּם חֲסֵר בְּבִית
הַמֶּלֶךְ³⁵, הָרִי אֵין לְרָצוֹן שׁוּם עֶרֶךְ וְשִׁיכוּת כָּלֵל עִם עֲצֻמוֹתוֹ
וּמֵהוּתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁגַם אִם יֵשׁ לְמַעֲלָה הַתְּעוֹרְרוֹת רָצוֹן, כְּבִיכּוּל,
הָרִי זֶה בְּדֶרֶךְ שֶׁל חִידוּשׁ דְּבַר שֶׁלֹּא הִיא קִיִּים בְּמִצִּיאוֹת קוֹדֵם לָכֵן, וְהַמִּשְׁכָּת
וְהַתְּגַלּוּת הַרָצוֹן הִיא בְּאֶפֶן שֶׁל הַתְּחַדְּשׁוֹת וְדִלּוּג וְלֹא כִּהְמִשְׁכָּה
שֶׁבָּאָה בְּאֹפֶן הִדְרָגָתִי (בְּשׁוּנָה מֵהַרָצוֹן לַמָּטָה שֶׁהִתְעוֹרְרוֹת שֶׁלּוֹ הִיא פְּשׁוּטָה
וְרִגִּילָה, בְּעַקְבוֹת תַּחוּשֶׁת מַחְסוֹר, כִּאֲמוֹר לַעֲלִי. וְזֶהוּ עֲנִין הַנִּפְיָחָה בְּכַח
– שְׁעַל-יְדֵי הַרָצוֹן וְחִפְץ הַעֲלִיּוֹן שֶׁבָּה וְעַל יְדֵהּ הִיא יִרִידַת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת
הַנִּשְׁמָה בַּגּוּף, בְּדֶרֶךְ דִּלּוּג וְחִידוּשׁ. מֵה־שְּׁאִין-כֵּן כָּל שֶׁאֵר הַבְּרִיאָה,
מִלְּבַד נִשְׁמַת הָאָדָם שֶׁהִתְהוּוֹתָה הִיא בְּדַבַּר הָוִי, עַל יְדֵי יִרִידַת וְהַמִּשְׁכָּת
הָאוֹר הָאֱלוֹקִי בַּהֲדָרָה.

(32) לשון חז"ל – תו"כ ופרש"י בחוקותי כו, יד. ועוד. (33) תהלים קלה, ו. (34) ראה תקו"ז בהקדמה (יז, ב). (35) ילקוט שמעוני קהלת רמז תתקפט.

ביאור בדרך אפשר

1 (ה) וְהָיָה עַל-יְדֵי-זֶה שֶׁהַנֶּשֶׁמָה יוֹרֶדֶת מְשׁוּרָשָׁה וּמְקוּרָה הֶעָלִין
2 וְהִנֵּעְהָ וּבָאָה לְמִטָּה בַּגּוֹף וְנִפְשָׁה הַבְּהֵמָה הַנְּחוּתִים וְעוֹבְדֵת עִם
3 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה לְבִרְרָה, לְבִרְרוֹ וּלְהַפְרִיד אֶת הַטּוֹב שֶׁבָּהּ מִתּוֹךְ הָרַע
4 וְלִהְיוֹת אוֹתוֹ לְקְדוּשָׁה אֲזִי נַעֲשֶׂה תוֹסֶפֶת עָלֶיהָ לֹא רַק בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה
5 אֲלָא גַם בְּנֶשֶׁמָה הָאֱלֹקִית,
6 וְהִינוּ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הַדּוּת 1
7 לְעִבּוּדָהּ בְּכִירוֹ הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמָה 2
8 מִגַּעַת הַנֶּשֶׁמָה לְדִרְגוֹת 3
9 גְּבוּהוֹת וְנִעְלוֹת בִּיטוּר בְּאִלְקוֹת 4
10 לְמַעְלָה מִשְׁרָשָׁה וּמְקוּרָה 5
11 שֶׁבָּהּ הֵייתָ הַנֶּשֶׁמָה לְפָנֵי שִׂירָה 6
12 לְהַתְלַבֵּשׁ בַּגּוֹף וּבְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, 7
13 שְׁהָרִי בְּכָדִי לְהִנִּיעַ 8
14 לְשִׁרְשָׁה וּמְקוּרָה לֹא 9
15 הַצֶּרֶךְ לְהִיּוֹת הִירִידָה, 10
16 שְׁהָרִי לֹא יִתְכַּן שֶׁהַנֶּשֶׁמָה תִּרְדַּ 11
17 יִרִידָה כֹּל כֵּךְ גְּדוּלָה וְעִצּוּמָה 12
18 וְתַעֲמוֹל כָּל יְמֵי חַיֵּי הָאָדָם וּבִסְפּוֹ 13
19 שֶׁל דְּבַר תְּשׁוּבָה אֶל מִצְוַת כָּפִי 20
21 שֶׁהִייתָ לְפָנֵי הִירִידָה כִּי אִם כֵּן 21
22 אִיזוֹ תוֹעֵלֶת יֵשׁ בְּכָל הִירִידָה 22
23 וּבְכָל הָעִבּוּדָה וּמֵה הַרִיחַ מִכָּל 23
24 הָעֵסֶק וְהִירִידָה וְהַמֵּאֵמֶץ 24
25 וּבְהִכָּרֵת לִוְיֵר שְׁעַל-יְדֵי 25
26 יִרִידָתָהּ שֶׁל הַנֶּשֶׁמָה לְהַתְלַבֵּשׁ 26
27 בַּגּוֹף וּבְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה, הַנֶּשֶׁמָה 27
28 הָאֱלֹקִית מִגַּעַת לְמַעְלָה 28
29 מִשְׁרָשָׁה וּמְקוּרָה וּבִעֻקּוֹת 29
30 הִירִידָה הַגְּדוּלָה הַנֶּשֶׁמָה מִתְעַלֶּת
31 לְדִרְגוֹת יוֹתֵר נִעְלוֹת מֵאִשְׁרָה אֵלֶּה שֶׁבָּהֶם הֵייתָ קוֹדֵם לָכֵן, לְפָנֵי הִירִידָה. וְהִינוּ,
32 שֶׁהַנֶּבְרָא מִצַּד עֲצָמוֹ בְּכּוּחוֹת עֲצָמוֹ, כֹּאשֶׁר הוּא עוֹלָה וּמִתְעַלָּה מִמִּצְבוֹ
33 הָרִגִּיל יָכוֹל לְהִנִּיעַ רַק לְמִקְוֵאוֹ וְשִׁרְשׁוֹ נִקְרָאת הַתְּחַלְחָלָה שֶׁל שֶׁבָּה
34 הִיָּה לְפָנֵי הִירִידָה מִלְּמַעְלָה לְמִטָּה, וְלֹא יוֹתֵר, וְכִידּוּעַ 36 הָרָאָה לָזֶה
35 מִפְּעִינֵי עֵין עֵיטָם 37, כְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ וְ"ל בַּגְּמָרָא שְׁמַעִין עֵין עֵיטָם שְׁמַמְנו
36 נִמְשְׁכוּ הַמֵּים לְמִקְוֵאוֹ שֶׁבָּה טָבֵל הִכָּהֵן הַגְּדוּלָה בַּעֲזָרָה הִיָּה בְּגוּבָה מְקַבֵּל לְמִקְוֵאוֹ
37 עֲצָמוֹ וְזֹאת מִשּׁוּם שֶׁהַמֵּים לֹא יִכּוּלִים לְעֵלוֹת מֵעַל לְגוּבָה שׁוֹרֶשׁ וּמְקוֹרָם וּמִכָּאֵן
38 לְמַדּוֹ בְּחִסְדֵּי שֶׁגַם בְּרוּחָנוֹת דְּבַר לֹא מִתְעַלָּה יוֹתֵר גְּבוּהָ מְשׁוּרָשָׁה וּמְקוּרָה אֵף
39 עַל-יְדֵי יִרִידָת הַנֶּשֶׁמָה בַּגּוֹף וְנִפְשָׁה הַבְּהֵמָה מִגַּעַת הַנֶּשֶׁמָה
40 הַדּוּת לְעִבּוּדָהּ בְּכִירוֹ וְהִנֵּעְהָ לְהַתְלַבֵּשׁ הַנֶּשֶׁמָה עֲצָמָה מִתְעַלֶּת
41 לְמַעְלָה מִשְׁרָשָׁה וּמְקוּרָה, וְהִינוּ שְׁעַל-יְדֵי-זֶה בָּאָה לְבַחֲכִינָה
42 בְּלִי גְּבוּל, כְּתוּבָה מִכָּן שֶׁבִּגְלַל הִירִידָה הָעִצּוּמָה שֶׁלָּה בְּעֶרֶךְ הִיא נִדְרֶשֶׁת
43 לְעִבּוּדָהּ וְיִגִּיעָה שֶׁלָּה בְּעֶרֶךְ וּלְכֵן גַּם הָעֲלִיָּה הִיא לְמַעְלָה מִמִּדָּה וְהַגְּבִילָה.

ביאור בדרך אפשר

43 וְהִנֵּעְנוּ בְּזֶה, דְּהֵנָּה, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַנֶּשֶׁמָה מִצַּד-עֲצָמָה גַם לֹא
44 הִירִידָה בַּגּוֹף וּנִפְשָׁה הַבְּהֵמָה יֵשׁ לָהּ דְּחִילּוֹ וְרַחֲמֵימוּ יִרְאָה וְאִהְבָּה לָהּ
45 מִעֲצָם טְבִיעָה וּמֵהוּתָהּ שֶׁהֵם תָּרִין גְּדִפִּין שׁוֹנֵי כְּנַפִּיִּים שְׁמַעֲלִים אוֹתָהּ
46 לְמַעְלָה 38, כְּמִבּוּאָר בַּקְּבָלָה וְחִסְדֵּיּוֹת עַל פִּי דְּבַרֵּי הַזֹּהָרָה אֲשֶׁר כִּשְׁם שֶׁהָעוֹף
47 אִינוּ מְסוּגָל לְפָרוֹחַ וְלַעוֹף לֹא
48 כְּנַפִּיִּים כֵּךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת
49 שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה לֹא
50 עוֹלִים לְמַעְלָה לֹא אִהְבָּה וְיִרְאָה
51 שֶׁנִּמְשְׁלוּ לְכַנְפֵּיִים כִּי בִּיחֹס
52 לְעִיקָר, הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת עֲצָמוֹ,
53 הֵם כְּמוֹ כְּנַפֵּי הָעוֹף לְגַבֵּי עִיקָר
54 גּוֹפּוֹ מִכָּל-מְקוֹם, הָאֲהָבָה
55 וְיִרְאָה שֶׁל הַנֶּשֶׁמָה
56 שְׁקִימִים בָּהּ מִצַּד עֲצָמָה מִעֲצָם
57 מֵהוּתָהּ לֹא הָעִבּוּדָה וְהִנֵּעְהָ
58 שֶׁלָּה הֵם בְּהִגְבִּילָה בְּמִידָה
59 מְסוּיִמָּת וּמוֹגְבִילָה. וְהֵגֶם
60 שֶׁהָאֲהָבָה וְיִרְאָה שֶׁל
61 הַנֶּשֶׁמָה הֵם לְמַעְלָה
62 מִטְּעָם וְדַעַת, וְלֹא בְּנוּיִם
63 וּמְבֹסְסִים עַל הַשִּׁכְלָה הַמְּדוּד
64 וְהַמּוֹגֵבֶל שְׁהָרִי הַנֶּשֶׁמָה
65 הִיא חֵלֶק אֶלְקָה מִמַּעַל 19
66 וּמֵאֲחֵר שֶׁהִיא חֵלֶק בְּלִתִּי נִפְרָד
67 מֵהַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ הִרִי
68 הַשִּׁיכּוֹת שֶׁלָּה לְאִלְקוֹת וּמִידָת
69 הָאֲהָבָה וְהִירְאָה שֶׁלָּה לֹא תְלוּיָהּ
70 בְּמִידָת הַהִכָּה וְהַהֲשָׁגָה כֵּךְ
71 שֶׁתְּהִיָּה מוֹגְבִילָה לְפִי רֵמָת
72 הַהֲשָׁגָה בְּאִלְקוֹת, וְאִם כֵּן הָאֲהָבָה שֶׁלָּה הִיא לְמַעְלָה מִטְּעָם
73 וְדַעַת, שֶׁזֶהוּ עֵנִין הָאֲהָבָה הַמְּסֻתֶּרֶת 39, כְּמִבּוּאָר בְּהַרְחָבָה בְּסִפְר
74 הַתְּנִיָּא שֶׁלָּכֵן יְהוּדִי יֵשׁ אִהְבָּה לָהּ הַמְּסֻתֶּרֶת בְּלִבּוֹ וְהִיא נּוֹכַעַת מִעֲצָם הָעִבּוּדָה
75 שֶׁהוּא יְהוּדִי, מְבַלֵּי כָּל הַבְּדֵל מֵהוּ מִעֲמָדוֹ וּמִצְבּוֹ הָרוּחוֹנִי (וּלְכֵן גַּם 'קָל'
76 שֶׁבְּקִלִּים' מוֹכֵן לְמִסּוֹר אֶת נִפְשׁוֹ עַל קִידוּשׁ ה'), מִכָּל-מְקוֹם, הִרִי זֶה
77 אִהְבָּה ה' וְיִרְאָתוֹ שֶׁל הַנֶּשֶׁמָה בְּהִגְבִּילָה, דְּמֵאֲחֵר שֶׁהָאֲהָבָה שֶׁל
78 הַנֶּשֶׁמָה הִיא מִפְּנֵי הִיּוֹתָהּ חֵלֶק אֶלְקָה מִמַּעַל, הִרִי הָאֲהָבָה
79 הִיא מִצַּד מְצִיאוֹתָהּ, וְאִין בְּזֶה בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹתָהּ כְּלוּמֹה, אֲכֵן
80 מְדוּבָר בְּקֶשֶׁר וּשְׁיִיכוּת לְאִלְקוֹת מִצַּד עֲצָם הַמֵּהוּתָהּ שֶׁל הַנֶּשֶׁמָה, וּלְכֵן הַדְּבַר
81 קִיִּים בְּכָל יְהוּדִי וּבְכָל מִצְבָּר רּוּחוֹנִי בְּנִיגוּד לְאִהְבָּה שֶׁעַל פִּי טַעַם וְדַעַת שִׁיטְכָנו
82 בָּהּ שִׁינוּיִים וְלַעֲמִים הִיא נִעְלָמָה לְחֻטּוֹן, אֲךָ מֵאֲחֵר שֶׁהִיא נּוֹכַעַת מִהַמִּצִּיאוֹת
83 שֶׁל הַנֶּשֶׁמָה כְּמֵהוּתָהּ בְּפָנֵי עֲצָמָה יֵשׁ בָּהּ הַגְּבִילָה מְסוּיִמָּת, כִּי כָּל 'מִצִּיאוֹת'
84 מִחִיבָת הַגְּדִירוֹת וְהַגְּבִילוֹת מְסוּיִמָּת, וְרַק 'בִּיטוּל בְּמִצִּיאוֹת' וְיִצִּיָּאָה מִהַגְּדִירוֹת

(36) ראה גם מאמרי אדמו"ר הזקן: הקצרים ע' ב; מארז"ל ע' רד. מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ג ע' א"לג. (37) יומא לא, א.
(38) ראה תקו"ז ת"י (כה, ב). תניא ספ"ט. פ"מ. (39) ראה תניא פ"ח. לקו"ת תצא לח, ג ואילך. אוה"ת שם ע' תתקפב ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 הוא המביא ליציאה מהגבלות לבלי גבול. וְדוֹקָא עַל-יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוּתָהּ
2 בְּגוֹף וְנִפְשׁ הַבְּהֵמָה בָּאָה הַנִּשְׁמָה לְבַחֲנִית בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת
3 וממילא גם לאהבה ויראה (לא רק למעלה מטעם ודעת, אבל עדיין לפי גרדי
4 המציאות שלה, אלא) בלי גבול.

5 והולך ומבאר בתוספת ביאור

6 מהו עניין ה'ביטול במציאות' של
7 הנשמה (שכתוצאה מזה יש לה
8 אהבה ויראה בלי גבול, מה שלא
9 הייתה יכולה להגיע אליו לפני
10 הירידה למטה:

11 וּבִאֹר הָעֵנִין, דְּהֵנָּה, 12 בְּאֶפֶן הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה
13 שֶׁל הַנִּשְׁמָה, יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ 14 הַבּוֹל בֵּין צִדִּיקִים
15 לְבִינֹנִים, (הכוונה ל'צדיק,
16 בינוני' ו'רשע' כפי הגדרתם
17 בספר התניא, כלומר לא כפי
18 המקובל לחשוב שהעושה מצוות
19 רבות נקרא צדיק, העושה
20 עבירות רבות נקרא רשע והעושה
21 מצוות ועבירות במידה שווה הוא
22 בינוני אלא ההגדרות הללו
23 מתייחסות למצבו הנפשי של
24 האדם – מי שרק נפשו האלוקית
25 פועלת בו הוא צדיק, מי שגם
26 נפשו הבהמית פועלה נחשב
27 בינוני למרות שלמעשה איננו
28 עובר אפילו עבירה אחת, ומי
29 שלנפשו הבהמית יש שליטה
30 עליו, במידה כזו אחרת, נקרא
31 רשע, וְאֵלּוּ שְׁלֹמֶטָה מֵהֶם
32 הֵינּוּ הַסּוֹג הַשְּׁלִישִׁי שֶׁלֹּמֶטָה
33 מִמְדִּירֵגַת הַבִּינוֹנִים (שְׁגָם)

34 מִדָּתָם שֶׁל הַסּוֹג הַשְּׁלִישִׁי הֵיא בַּעֲצֵם מִדַּת הַבִּינוֹנִי, שֶׁהִרִי מִדַּת
35 הַבִּינוֹנִי הֵיא מִדַּת כָּל אָדָם, וְאַחֲרֶיהָ כָּל אָדָם יִמְשֹׁף⁴⁰ אֵלָּא
36 שֶׁעֲדִיין לֹא הִגִּיעוּ לִזֶּה בַּפּוֹעַל. שְׁבַצְדִּיקִים, הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה הֵיא
37 עַל-יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת בַּגְּדוּלָּת ה' שְׁגוּרֵמָת לָהֶם לִרְצוֹן לַהֲתַקְרַב אֵל ה' וּלְדַבּוֹק
38 בּוּ בַּאֲהֲבָה כו'. וּבִינֹנִים, הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה לָה' בָּאָה עַל-יְדֵי
39 הָרַחוּק שֶׁמַּצֵּד הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה וּבַעֲדוֹ שֶׁהִנֵּפֶשׁ הָאֲלוּקִית שֶׁל הַצִּדִּיק
40 מִתְּבוֹנֵנָת בַּעֲדוֹת ה', הִרִי אֵצֶל הַבִּינוֹנִי הַתְּבוֹנָנוֹת שֶׁמִּבִּיאָה לִידֵי אֲהָבָה
41 ה' הֵיא כֹּאשֶׁר הוּא מִתְעַמֵּק בַּעֲבוּדָה שֶׁהוּא רַחוּק מֵאֵת ה', וְהַחֲכָרָה בִּרְחִיקוֹ
42 הַגְּדוֹל וְהַעֲצוֹם גּוֹרֵמָת לוֹ תַּחוּשֶׁת צִמָּא וְגַעְגּוּעִים אֵל ה'. וְהֵנָּה, כֹּאשֶׁר

בְּמִצִּיאוֹת. וְדוֹקָא עַל-יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוּתָהּ בְּגוֹף וְנִפְשׁ
הַבְּהֵמָה בָּאָה הַנִּשְׁמָה לְבַחֲנִית בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת.

וּבִאֹר הָעֵנִין, דְּהֵנָּה, בְּאֶפֶן הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה שֶׁל
הַנִּשְׁמָה, יֵשׁ הַפֶּרֶשׁ בֵּין צִדִּיקִים לְבִינֹנִים, וְאֵלּוּ

שְׁלֹמֶטָה מֵהֶם (שְׁגָם מִדָּתָם הֵיא מִדַּת הַבִּינוֹנִי, שֶׁהִרִי
מִדַּת הַבִּינוֹנִי הֵיא מִדַּת כָּל אָדָם, וְאַחֲרֶיהָ כָּל אָדָם
יִמְשֹׁף⁴⁰). שְׁבַצְדִּיקִים, הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה הֵיא עַל-יְדֵי

הַתְּבוֹנָנוֹת כו'. וּבִינֹנִים, הַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה בָּאָה
עַל-יְדֵי הָרַחוּק שֶׁמַּצֵּד הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה. וְהֵנָּה, כֹּאשֶׁר
עֲבוּדָת הַנִּשְׁמָה הֵיא עִם עֲצָמָה, הֵינּוּ שְׁגָם בְּהַתְּלַבְּשׁוּתָהּ

בְּגוֹף וְנִפְשׁ הַבְּהֵמָה עֲבוּדָתָהּ הֵיא עִם עֲצָמָה בְּלִבָּד, אֲזִי
לֹא בָּא עֲדִין לְבַחֲנִית בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת, דְּלֹא מִבְּעִי
בְּצִדִּיקִים שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה הֵיא עַל-יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת,

הִרִי פְּשִׁטָּא שֶׁהָאֵהָבָה הֵיא בְּהַגְבֻּלָּה כו', אֲלֵא גַם
בִּינֹנִים שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה הֵיא מַצֵּד הָרַחוּק, וְהֵינּוּ
שֶׁמִּתְּבוֹנֵנָת שֶׁנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה מַעְלִימָה וּמַסְתִּירָה וּמַנְגִּידָת

לְדִבְקוּתוֹ בְּאֵלְקוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְּעוֹרֶרֶת הָאֵהָבָה
דְּנִפְשׁ הָאֵלְקִית, הִרִי מִזֶּה גּוֹפָא מוֹכֵן שֶׁהִנֵּפֶשׁ הָאֵלְקִית
עֲצָמָה הֵיא בְּקִרְוֹב לְאֵלְקוּת וּמִרְגֵּשֶׁת אֵת הָעֵנִין בְּאֵלְקוּת,

שֶׁלֹּכֵן נַעֲשֶׂה צֶר לָהּ כֹּאשֶׁר הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה מַעְלִימָה
וּמַסְתִּירָה כו', וְאֵם כֵּן, בְּאֵהָבָה זֶה לֹא בָּא לְבַחֲנִית בְּטוֹל
בְּמִצִּיאוֹת, שֶׁהִרִי הָאֵהָבָה הֵיא מַצֵּד מִצִּיאוֹת. וְהֵינּוּ,

שְׁגָם בְּעַת הָרַחוּק שֶׁמַּצֵּד הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה, הִרִי הַנִּפְשׁ
הָאֵלְקִית עֲצָמָה הֵיא בְּקִרְוֹב לְאֵלְקוּת***, שֶׁהִרִי הֵיא

הָאֵלְקִית, וּבִמְקוֹם לִהְיוֹת נַעֲלָמָת וְנִסְתָּרָת הֵיא נַעֲשִׂית נִכְרַת וְנִרְגַּשֶׁת הִרִי
מִזֶּה גּוֹפָא מוֹכֵן שֶׁהִנֵּפֶשׁ הָאֵלְקִית עֲצָמָה הֵיא בְּקִרְוֹב לְאֵלְקוּת
וּמִנְגִּישֶׁת אֵת הָעֵנִין בְּאֵלְקוּת, שֶׁלֹּכֵן נַעֲשֶׂה צֶר לָהּ וְאִכְפַּת לָהּ

וְכוֹאֵב לָהּ כֹּאשֶׁר הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה מַעְלִימָה וּמַסְתִּירָה כו', וְאֵם
כֵּן, נִמְצָא שֶׁגַם אֵצֶל הַבִּינוֹנִי, לְמִרְוֵת שֶׁהַתְּעוֹרְרוֹת הָאֵהָבָה נִכְשֶׁת מִן הַמִּיצֵר
וְהַמְרִירוֹת, סוּף סוּף בְּאֵהָבָה זֶה לֹא בָּא לְבַחֲנִית בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת,

וְהוּא לֹא יֵצֵא מִגְּדֵרֵי הַמִּצִּיאוֹת שֶׁל שֶׁהִרִי הָאֵהָבָה הֵיא מַצֵּד
מִצִּיאוֹתוֹ. וְהֵינּוּ, שְׁגָם בְּעַת הָרַחוּק שֶׁמַּצֵּד הַנִּפְשׁ הַבְּהֵמָה,
הִרִי הַנִּפְשׁ הָאֵלְקִית עֲצָמָה הֵיא בְּקִרְוֹב לְאֵלְקוּת***, שֶׁהִרִי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 היא חלק אלקה ממעל, ואם כן גם בשעת המרירות מצד
2 הנפש הבהמית ולמרות הצער והכאב, הנפש האלוהית לא מאבדת את
3 ה'גדר' וה'ציור' שלה ונשארת בתוך גדרי המציאות שלה הרי כלשון הווה
4 שיתכן מצב נפשי שבו יהיו שתי תחושות 'ותנועות' סותרות זו לזו בבת אחת

בכיה תקיעא בלבאי

6 מסטרא דא, וחדא 1
7 תקיעא בלבאי מסטרא 2
8 דא⁴¹, בכיה תקועה בליכי 3
9 מצד זה וחרוזה (שמחה) תקועה 4
10 בליכי מצד שני כי הבכי והכאב 5
11 לא מבטל לחלוטין את המציאות 6
12 ואת הגדרים ונמצא, שהיא 7
13 הנפש האלוהית של הבינוני (וגם) 8
14 של הצדיק, כאמור) נשארת 9
15 במציאות ואינה בבוטל. 10
16 אמנם, כאשר הנפש 11
17 האלקית עובדת עם 12
18 הנפש הבהמית, שמצד 13
19 עצמה אין לה שום 20
21 שיכות לאלוקות כלל, וכדי 21
22 לקרב גם אותה לאלוקות נדרש 22
23 מהפך קיצוני ביותר בכל מהותה, 23
24 הדבר אכן מחייב את הנפש 24
25 האלוהית עצמה לביטול 25
26 במציאות, כפי שהולך ומבאר - 26
27 הנה כאשר הנפש 27
28 האלקית מבארת לנפש 28
29 הבהמית שלהיותה 29
30 גשמית וחרמית אין לה 30
31 שיכות כלל לענין מברר 31
32 ומזכך, אפילו יחסית לעניני 32
33 העולם הזה הגשמי ומכל- 33
34 שכן לענין רוחני ונפשי, 34

35 ומכל-שכן לדבקות והרגש תענוג אלקי, וענין זה נוגע לו
36 עד מצוי תמצית, עומק ופנימיות הנפש, הנה כאשר הנפש
37 הבהמית מתפעלת מזה ואי-השייכות לעדינות, רוחניות ואלוקות אכן
38 מטרידה אותה ומפריעה לה ואכפת לה ונעשה אצלה רגש של
39 מרירות וצער וכאב על כך, הרי זה באפן של בטול במציאות,
40 שהרי במרירות זו אין הרגש טוב טעם באלקות, שלזה לא
41 שיכת הנפש הבהמית כלל, כי גם אחרי כל מאמצי השכנוע של הנפש
42 האלוהית, מדובר בדרגה שבה הנפש הבהמית לא הפכה את מהותה לחלוטין
43 ועדיין אין לה יכולת להתענג על ה' כמו הנפש האלוהית (שהרי מדובר
44 ב'בינוני' שעדיין יש לו נפש הבהמית ויצר הרע ותאוות לעניני העולם הזה)

44 וכל ההרגש שמתעורר בנפש הבהמית כרצון וצימאון להתקרב לאלוקות
45 אינו תחושה חיובית של 'טוב טעם' ועונג באלוקות אלא הוא רק הכרה
46 בצד השלילי של הדברים אשר רע וזר עזבך את ה' אלקיך⁴²,
47 ובזה בשני הקיצוני שחל בה מציאות של תאוות לתענוגי עולם הזה
48 להכרה עד כמה הריחוק

49 מאלוקות הוא רע ומר
50 מתבטלת הנפש הבהמית
51 ממציאותה וכעת היא בתוך
52 גדרי מציאות שונים לחלוטין.
53 וכיון שהנפש האלקית
54 פעלה בנפש הבהמית
55 בטול זה, והיא זו שגרמה
56 לנפש הבהמית לצאת מגדרה
57 ולהשתנות למצב אחר לגמרי
58 לכן הנה על-ידי הבטול
59 הנפש הבהמית שהוא
60 'ביטול' במציאות נעשית
61 עליה גם בנפש האלקית,
62 שנעשה בטול במציאות
63 גם בנפש האלקית, שהיה
64 עליתה והעלייה הזו עושה את
65 כל היירידה למטה כדאית
66 ומשתלמת כי מאחר שהעלייה
67 נובעת מ'ביטול' במציאות, היא
68 גורמת לנפש האלוהית עלייה
69 שלא בערך לעלייה שהיא
70 מסוגלת להגיע אליה בכוחות
71 עצמה שהיא התעלות לשורשה
72 ומקורה ולא יותר.

73 וכל⁴³ זה העלייה הגדולה הזו
74 של הנפש האלוהית (לדרגות
75 שלמעלה משורשה ומקורה,
76 בגלל היירידה הגדולה שלה

77 למטה) שהיא מעל ומעבר למה שכל הנבראים מסוגלים להתעלות (רק עד
78 שורשם ומקורם) נעשה מצד ענין הנפיתה בכח שיש בירידת
79 וקשור הנשמה בגוף, כמבואר לעיל בהרחבה שהדבר ייחודי לנשמה
80 ולא קיים בשאר הנבראים שנבראו באמצעות דבר ה' ורק הנשמה התקשרה
81 והתלבשה בגוף בדרך של "ויפח" שענין זה נותן בנשמה בפנימיות
82 היכלת לעלות למעלה ממקורה, שהיה ענין של העדר
83 מציאותה, אלא, שלמרות שה"ויפח" נותן לנשמה את הכוח לכך, עדיין
84 הדבר לא יכול להתבצע בפועל כיון שהרגש הגלוי והתענוג כו'
85 שבנפש האלקית שנובע מכך שהקירבה לאלוקות טבועה בעצם מהותה
86 ולכן כאשר היא מגיעה למצב של קירבה לאלוקות ודבקות באלוקות אין בה

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 'ביטול במציאות' ואדרבה ככל שיש לה יותר 'גילויים' ויותר 'הרגשיים'
2 מציאותה יותר מודגשת, ונמצא שההרגש והגילוי האמורים מהווים מעין
3 מחסום אשר מונע לה' להרגש הבטול במציאות, ומתגלה הביטול
4 דווקא על-ידי הנפש בהקמת, על-ידי-זה שהנפש בהקמת
5 מסתירה ונלחמת נגד
6 היותה חלק אלקה - על-
7 דרך ששטות ד'לעמת'
8 זה' מעורר שטות
9 דקדשה כמבואר ב'המשך
10 המאמרים 'באתי לגני' שבצד
11 שאינו צד הקדושה החסאים
12 נקראים 'שטות' (כמאמר חכמינו
13 ז"ל "אין אדם חוטא אלא אם כן
14 נכנס בו רוח שטות") ולעומת
15 זאת עבודת ה' מעל ומעבר
16 למוכן ומתחייב על פי טעם
17 ודעת נקראת "שטות דקדושה".
18 (ו) וכמו כן הוא גם
19 בתורה, כשם שבנושמה
20 העלייה הגדולה שלה היא הורות
21 לירידה הגדולה כך גם בתורה
22 שדוקא על-ידי ירידת
23 התורה למטה למחנה
24 מצרים ויצר-הרע, כדברי
25 חכמינו ז"ל שהובאו לעיל
26 (בסעיף ב) אודות המענה לטענת
27 המלאכים לתת את התורה
28 בשמים שהתורה ירדה דווקא
29 לעולם הזה שיש בו מצרים ויצר
30 הרע, הנה דווקא על ידי הירידה
31 נעשה בסופו של דבר תוספת עלוי בתורה שלא היה קיים בה לפני
32 היירדה.
33 וזהו החדוש דמתן-תורה על מעשה האבות, דאף שקימו
34 כל התורה עד שלא נתנה⁴⁴ ואם כן לכאורה לא היה במתן תורה
35 חידוש גדול, מפל-מקום, אין זה בדומה לכמו שהיה אחרי
36 מתן-תורה. והענין בזה, שעבודת האבות אמנם כללה לימוד תורה
37 ובכל זאת היתה בהגבלה הקשורה במציאותם, דהנה, אף-על-
38 פי שעבודת האבות היתה למעלה מטעם ודעת, ולא הייתה
39 מוגבלת בגדרי השכל וההבנה (כשם שהאהבה והיראה של הנפש האלוקית
40 הם למעלה מטעם ודעת, כמבואר לעיל) שהרי האבות הן הן
41 המרפכה⁴⁵, והביטול שלהם לקדוש-ברוך-הוא דומה ליחס שבין המרכבה
42 למנהיג המרכבה שמוכן מאליו שאין למרכבה שום רצונות משלה וענין
43 המרפכה הוא באפן שלמעלה מטעם ודעת, שהרי הכוונה

44 לביטול הרצונות האישיים מכל וכל ובפרט שעבודתם של האבות
45 היתה במסירת נפש בנסיונות שהיו להם והם עמדו בניסיונות
46 והתגברו עליהם בכוח ה'מסירות נפש' והוויתור על הרצונות האישיים,
47 מפל-מקום, כל עבודתם היתה מצד מציאות הנשמה, כשם
48 שאהבת ה' של הנפש האלוקית
49 היא חלק בלתי נפרד מגדרי
50 המציאות של הנשמה, כך
51 העובדה שהאבות הם 'מרכבה'
52 ולמדו תורה ועבדו את ה'
53 במסירות נפש ועמדו בניסיונות
54 היא חלק מהמציאות שלהם
55 ולא היתה בזה בחינת
56 בטול במציאות כך שגדרי
57 המציאות (הרוחנית הנעלית)
58 שלהם לא התבטלו. אלא שכאן
59 נדרשת תוספת ביאור: איך
60 אפשר לומר שכל העבודה של
61 האבות הייתה בתוך גדרי
62 המציאות הרוחנית שלהם, והרי
63 כשם שהנפש האלוקית יוצאת
64 מגדרי המציאות שלה בעקבות
65 העובדה שהיא מלוכשת בגוף
66 גשמי ובאה במגע עם נפש
67 הבהמית, היינו דברים
68 שמעלימים ומסתירים על אורה,
69 כך גם האבות נתקלו בהעלמות
70 והסתרים ולמה אם כן עבודתם
71 לא נחשבת ביטול במציאות? על
72 כך בא המענה: והינו, שגם
73 נשמותיהם של האבות
74 היו מלכשות בגוף ולכן לכאורה היה מקום לשאלה שההתגברות על
75 המניעות אמורה להיחשב ביטול במציאות, ומפל-מקום לא היה גופם
76 מעלים ומסתיר, שהרי היו מרפכה לאלקות גם מצד הגוף
77 האבות היו בדרגה כזו גבוהה שגם גופם הגשמי לא היה העלם והסתיר על
78 אלוקות. ואף שענין המרפכה אינו מאחד עם האדם הרוכב,
79 אלא הוא דבר אחר שאמנם בטל וחסר רצונות משלו אבל בכל זאת
80 מהות אחרת, ואם כן היה אולי מקום לומר שהאבות לא התאחדו עם האלוקות
81 בהתאחדות מוחלטת וגם הם נזקקו להתגבר על העלם והסתיר מצד הגוף הרי
82 מפל-מקום למרות שענין המרכבה אין משמעו אחדות עם הרוכב ולכן
83 הביטול של האבות לא היה בדרגה שהתאחדו עם אלוקות לגמרי, בכל זאת
84 למרות שאין התאחדות מוחלטת, הביטול מספיק גדול ועמוק ברמה כזו אשר
85 אין זה מעלים ומסתיר ומנגד כו'. וגם הנסיונות שהיו להם,
86 לא היו כמו הנסיונות שהיו במצרים כו' ורק ניסיונות קשים כמו

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 אלה שעליהם בא המענה למלאכים "כלום למצרים ירדתם" הם ירידה שכדי
2 להתעלות ממנה יש צורך בביטול במציאות. ונמצא, שעבודת האבות
3 היתה מצד מציאות הנשמה, ולא היה בה ענין הבטול
4 במציאות ובהתאם לזה הייתה גם ההתעלות שלהם. ורק במתן-תורה
5 שהיה לאחר היציאה
6 ממצרים, כור הברזל⁴⁶,
7 כמבואר בחסידות בהרחבה
8 שהשעבוד הקשה בעבודת פרך
9 במצרים זיכר ועידן את בני
10 ישראל מבחינה רוחנית להיות
11 ראויים לקבלת התורה כך
12 שדווקא במתן תורה ולא בימי
13 האבות נעשית העבודה
14 באופן של בטול
15 במציאות. וזהו החדוש
16 דמתן-תורה, באופן
17 שלמצרים ירדתם ויצר-
18 הרע יש ביניכם, שמלבד
19 זאת שהתורה ירדה
20 מלמעלה למטה ירידות רבות
21 עד לירידה לעולם הזה הגשמי
22 שכאן היא התלבשה בדיו
23 וקלף גשמי בהם כתובים
24 דברי התורה ובהלכות
25 בענינים גשמיים,
26 נתלבשה גם בטענות של
27 שקר, שכן בהלכות מסוימות
28 דיני ממונות טיעוני בעלי הדין
29 הם כאלה שאחד מהם בוודאי
30 אינו אומר אמת וזהו ענין
31 מצרים ויצר-הרע, שלא
32 זו בלבד שנתלבשה התורה
33 במצרים, מצרים וגבולים
34 של העולם הזה הגשמי,
35 הגה עוד זאת, שנתלבשה
36 גם ביצר-הרע שהוא ענין הפכי ומנגד לאלקות, וזהו ירידה
37 גדולה נוספת והינו, לפי שדוקא על-ידי העבודה עם המנגד
38 (לא רק העבודה דנפש האלקית עצמה גם כאשר יש לה
39 מנגד ולכן כשהיא עובדת עם עצמה היא נאלצת להתגבר על ההתנגדות ועל
40 העלמות והסתרים אבל עדיין אין זה 'ביטול' במציאות' כמבואר לעיל
41 בהרחבה, אלא העבודה עם המנגד עצמו), באים לבחינת
42 בטול במציאות, כנ"ל.

43 (ז) וזהו גם המשמעות הפנימית על-פי חסידות של מה שכתוב
44 במדרש⁴⁷ על פסוק⁴⁸ לריח שמניף טובים שמן תורק שמך,
45 כנסת ישראל משבחת את הקדוש-ברוך-הוא שהמנים שלו הם בעלי ריח טוב
46 ומוסיפה ואומרת שכאשר מריקים את השמן הוא טוב וערב גם למרחוק ועל
47 כך אומר המדרש שיש לדרוש
48 את הפסוק שכנסת ישראל
49 אומרת לה' - כל המצות
50 שעשוי לפניך האבות
51 ריחות היו אבל אנו שמן
52 תורק שמך, והכוונה היא
53 להדגיש את מעלת המצוות של
54 בני ישראל לאחר מתן תורה
55 לעומת המצוות שעשו האבות,
56 שהיא כמעלת השמן לעומת
57 הריח דריח הוא הארה
58 בלבד ביחס לעצם הדבר
59 שבמנו הריח נובע ונודף,
60 והינו, דאף שריח הוא
61 דבר שהנשמה נהנית
62 ממנו⁴⁹, ולכן קבעו חכמינו
63 לכוין ברכת הנהיין על ריח כשם
64 שמברכים על מזון וכאשר
65 האדם מתעלף ומאבד את
66 ההכרה נעשה המושכת
67 והתעוררות החיות מחדש
68 על-ידי הריח, ואם כן הריח
69 הוא בתחלת בעל חשיבות רבה
70 מכל-מקום הרי זה
71 הארה בלבד, ביחס לדבר
72 עצמו שהרי פעלת הריח
73 בעת ההתעלפות שמועילה
74 להשיב את החיות היא רק
75 כשנסתלקה המושכת
76 הארת החיות, אבל
77 העצם ישנו עדין בגופו
78 והריח לא מסוגל, כמובן, להחיות מתים ומכאן שעם כל חשיבותו של הריח
79 בסך הכול כוחו מועט ומוגבל. מה-שאינ-כן שמן תורק שמך הוא
80 המושכת העצם כאשר במשל הכוונה לשמן עצמו ולא רק לריחו ובכונת
81 הכוונה שמעשה המצוות של האבות המשיך וגילה הארה מאלוקות, ומעשה
82 המצוות שלאחר מתן תורה ממשיך ומגלה את עצם האלוקות. וזוהי מעלת
83 העבודה שלאחרי מתן-תורה על עבודת האבות, שעבודת
84 האבות היתה מצד מציאות הנשמה, ולא היה בה בטול

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בְּמִצִּיאוֹתָ, כַּמְבוּאָר לַעֲלִי בַהֲרַחֲבָה וְלִכְן כָּל הַהִמְשָׁכָה הִיְתָה הָאָרֶה
2 בְּלִבְדִּי, מֵה־שְּׁאִין־כֶּן בְּמִתְּנֵי־תוֹרָה, כְּאֲשֶׁר לְמַצְרִים יִרְדָּתָם
3 וַיִּצְרֵה־רַע יֵשׁ בִּינִיכֶם, נִמְשָׁךְ הָעֵצָם, וְהִינוּ מִצַּד הַבְּטוּל כּו' **כַּנ"ל**.

5 וְהַעֲנִין בְּזָה, דָּעַם הָיִית
6 שְׁעִבּוֹדֵת הָאֲבוֹת הִיא
7 בְּמִדְרָגָה נַעֲלִית, וְאֵלּוּ
8 הָעֵבֻדָּה שְׁלֹא־חֲרֵי מִתְּנֵי
9 תוֹרָה, לְאֲחֵרֵי שְׁלֹמֶצִים
10 יִרְדָּתָם וַיִּצְרֵה־רַע יֵשׁ
11 בִּינִיכֶם, הִיא בְּמִדְרָגָה
12 פְּחוּתָהּ, שֶׁהִרִי מוֹכֵן כִּי לְמִרּוֹת
13 שִׁבְעֵבּוֹדֵת הָאֲבוֹת (כְּמוֹ בַּעֲבוּדֹת
14 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצַּד עֲצָמָה) אֵין
15 'בִּטּוּל בְּמִצִּיאוֹת' כְּמוֹכֵן שֶׁ
16 יִצִּיָּא מִכָּל גִּדְרֵי הַמִּצִּיאוֹת
17 וְהַתְּבַלּוֹת מוֹחֲלָת, בְּכָל זֹאת
18 אֵין סִפֵּק שֶׁעֲבוּדֵת הָאֲדָמָה נַעֲלִית
19 לֹאִין שִׁיעוּר לִגְבֵי עֲבוּדֹת כָּל יִהּוּדִי
20 בְּכָל מִצַּב וְרַק עַל הָאֲבוֹת נֶאֱמָר
21 שֶׁהִי 'מִרְכָּבָה' לְאֱלֹקוֹת, וְלִמָּה
22 אִם כֵּן הָעֲבוּדָה הַנַּעֲלִית מֵאֵד שֶׁל
23 הָאֲבוֹת מִמְּשִׁיכָה וּמִגִּלָּה רַק
24 הָאֲרֵה, וְהָעֲבוּדָה הַפְּחוּתָה
25 וְהַנְּמוּכָה שֶׁלֵּנוּ מִמְּשִׁיכָה אֵת
26 הָעֵצָם? אֵלֹא הַבִּיאוֹר הוּא כִּי
27 מִכָּל־מְקוֹם, הִרִי יָדוּעַ
28 שְׁבָחִינָה הָעֵצָם אֲפִילוֹ
29 בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָהּ, הִיא
30 גְּבוּהָה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר הָאָרֶה
31 שְׁמִמְדִּירָגָה עֲלִיוֹנָה כִּי
32 שִׁבְסוּלֵם הַדְּרָגוֹת כּוּדָאִי שִׁבְעוֹדֹת
33 הָאֲבוֹת נַעֲלִית יוֹתֵר, וּמִצַּד שֶׁנִּי
34 דּוּקָא עֲבוּדָתָם הַפְּחוּתָה שֶׁל בְּנֵי
35 יִשְׂרָאֵל לֵאחֹר מִתֵּן תּוֹרָה יֵשׁ בָּהּ
36 מַעֲלָה שְׁאִין בַּעֲבוּדֵת הָאֲבוֹת וְרַק
37 בָּהּ נִמְשָׁךְ הָעֵצָם.

38 וְאַחַת הַדְּגֻמָּאוֹת עַל זֶה הִיא מִמָּה שְּׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ בַּגְּמָרָא חֲכָם
39 עֲדִיף מִנְּבִיא⁵⁰, וְהִינוּ לְפִי שְׁהַנְּבִיאָה בְּסִדֵּר הַסְּפִירוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת הִיא
40 בְּבַחֲבִינָת נִצְח־וְהוֹד, הַסְּפִירוֹת הַמְּשֻׁמָּשׁוֹת אִמְצָעִי לְהַעֲבִיר וּלְמַסּוֹר אֵת
41 הַהִשְׁפָּעוֹת מִהַפְּנִימִיּוֹת אֶל הַחִיצוֹנוֹת, מֵהַשְׁכָּל וְהַמִּדּוֹת אֶל הַמַּעֲשֶׂה וְכֵן מַעוֹלָם
42 לַעוֹלָם וּבְזָה גּוֹפָא עֲצָמוֹ יֵשׁ כְּמָה חֲלֻקִּים, הַבְּדִלִים וְדִרְגוֹת שׁוֹנוֹת
43 בְּהִתָּאֵם לְחִלּוּקָה הַכִּלְלִית שֶׁל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים לְאַרְבַּעַת הָעוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת,

44 בְּרִיאָה, יִצִּירָה דְּנִבּוּאָת יִשְׁעִיָּה הִיא בְּנִצְח־וְהוֹד דְּכְרִיָּאָה (שְׁבָהָם
45 נִתְּלַבְּשׁוּ נִצְח־וְהוֹד דְּאֲצִילוֹת), וְנִבּוּאָת יִחְזָקָאֵל הִיא לְמַטָּה
46 יוֹתֵר, שֶׁהִיא רַק בְּבַחֲבִינָת נִצְח־וְהוֹד דִּיצִירָה, וְלִכְן חֲכָם עֲדִיף
47 וְנַעֲלָה מִנְּבִיא, לְפִי שְׁהַנְּבִיאָה הִיא רַק בְּנִצְח־וְהוֹד, וְהַחֲכָמָה
48 הָרִאשׁוֹנָה וְהַתְּחִלָּה שֶׁל כָּל
49 הַסְּפִירוֹת הִיא בְּבַחֲבִינָה
50 נַעֲלִית יוֹתֵר, מִנְּבִיא וְהוֹד
51 שִׁבְאוֹת בְּסִדֵּר הַסְּפִירוֹת רַק לֵאחֹר
52 עִיקֵר הַשְׁכָּל (חֲכָמָה, בִּינָה, דַּעַת)
53 וְעִיקֵר הַמִּדּוֹת (חֲסֵד, גְּבוּרָה,
54 תִּפְאַרֶת) וַיְכַמּוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן
55 בֶּן יוֹחָאִי וְהָאֲרִיז"ל
56 שֶׁהִשְׁיָגוּ בְּבַחֲבִינָת נַעֲלִית
57 הַרְּבֵה יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בְּחִינָת
58 נִצְח־וְהוֹד, וּמִכָּל־מְקוֹם
59 מְשַׁחֲרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
60 נִטְלָה נְבִיאָה⁵¹, וְאֵלּוּ
61 הַחֲכָמָה נִשְׁאָרָה, אֵף שֶׁאִם
62 הַנְּבִיאָה נִיטְלָה בְּגִלָּל מַעֲלָתָה
63 הַגְּדוֹלָה שֶׁלֹּא הִיִּתָּה יְכוּלָה
64 לְהִיטֵל לֵאחֹר הַחוּרְבָן וְהַהֶעֱלֵם
65 וְהַסְּתֵר עַל אֱלֹקוֹת שִׁירֵד הָעוֹלָם
66 בַּעֲקֻבוּתֵי, הִרִי אִם נִצַּח וְהוֹד
67 חֲדָלוּ לְהֵאִיר קַל וְהוֹמֵר שֶׁהַחֲכָמָה
68 הִיִּתָּה צְרִיכָה לְהִפְסֵק, וְלִמָּה
69 הַחֲכָמָה נִשְׁאָרָה גַּם לֵאחֹר
70 הַחוּרְבָן? וְהִינוּ לְפִי שְׁיֵשׁ
71 מַעֲלָה יִתְרָה בְּנִבּוּאָה עַל
72 הַחֲכָמָה (לְמִרּוֹת שִׁבְסוּר
73 הַמִּדּוֹת הַחֲכָמָה נַעֲלִית מִנְּבִיא
74 וְהַבִּיאוֹר בְּזָה⁵²,
75 דָּעַם הָיִית שְׁחָכֶם עֲדִיף
76 מִנְּבִיא לְפִי שְׁמַשְׁיָג
77 בְּמִדְרָגָת עֲלִיוֹנוֹת יוֹתֵר,
78 מִכָּל־מְקוֹם, הִרִי הַשְּׁגָת
79 הַחֲכָם הִיא רַק יָדִיעַת
80 הַמִּצִּיאוֹת בְּלִבְדִּי, וְהִינוּ,

81 שְׁאִינוּ מְשִׁיגִים וּמִכִּירִים אֵת הַמִּצִּיאוֹת כִּי אִם בְּאִפְּן שֶׁל יָדִיעָה
82 בְּלִבְדִּי. וְגַם הַשְּׁגָת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי וְהָאֲרִיז"ל שֶׁהִיִּתָּה
83 בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, הִרִי יָדוּעַ שְׁרוּת הַקֹּדֶשׁ הִיא רַק בִּיצִירָה⁵³, וְכֵן
84 ד' שְׁנִכְנָסוּ לְפִרְד"ס⁵⁴, כְּמִסּוּפֵר בַּגְּמָרָא בְּפִרְסוּת עַל אֲרַבְעָה שְׁנִכְנָסוּ
85 לְפִרְדָּס הָרוּחָנִי שֶׁל קִירְבָּה לְאֱלֹקוֹת (וְאֵצֶל כָּל אֶחָד מֵהֶם הַכְּנִיסָה לְפִרְדָּס'
86 וְהִצִּיאָה מִמֶּנּוּ הִיִּתָּה אַחֵר) וְהִיִּתָּה הַשְּׁגָתָם רַק בִּיצִירָה, וְיִמָּה

(50) ב"ב יב, א. 51) ראה תוספתא סוטה פ"ג, ד. ירושלמי סוטה פ"ט ה"ג. שהש"ר פ"ח, ט (ג). וראה יומא ט, ב. סוטה מח, ב.

ובכ"מ. 52) ראה תניא אגה"ק ס"ט. 53) ראה שעה"ק להרח"ו ח"ג שער ו. 54) חגיגה יד, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שְׁהִשְׁגוּ עַל-יְדֵי-זֶה בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת הָיָה רַק בְּבַחֲנִית יָדִיעַת
2 הַמְצִיאוֹת וְלֹא יוֹתֵר כִּי סוּף סוּף מְדוּבָר בְּעִינֵי אֱלֹקוֹת רֹחַנִיִּים וּמוֹפְשִׁים
3 שִׁקְשָׁה לַהֲבִין וְלִהְשִׁיג אֶת מֵהוּתָם בְּצוּרָה בְּרוּרָה. מֵה-שְּׁאִין-כֵּן נְבוּאָה
4 הִיא בַּחֲנִית הַכְּרָה, שְׁמִפִּיר אֶת הַמְצִיאוֹת, וְכִמּוֹ שֶׁפֶתַב רַבִּי
5 חַיִּים וִיטַל בְּשַׁעְרֵי

6 הַקִּדְשָׁה⁵⁵ שְׁהָאוֹרוֹת 1
7 שְׁבֹאוֹתָהּ הַמְדְּרָגָה שְׁבָהּ 2
8 הֵיטָה הַנְּבוּאָה, נִחְקָקוּ 3
9 וְנִצְטִירוּ בְּמַחְשַׁבַת הַנְּבִיא 4
10 כּוֹ, וְלִכְּן גְּדֹלָה מַעֲלָת 5
11 הַנְּבוּאָה עַל הַחֻקָּה, 6
12 דִּהְגָּם שֶׁהַחֻקָּה הִיא 7
13 בְּמִדְרָגוֹת נַעֲלוֹת יוֹתֵר, 8
14 בְּסוֹלֵם הַדְּרָגוֹת מִכָּל-מָקוֹם 9
15 גְּדֹלָה מַעֲלָת הַנְּבוּאָה, 10
16 לְפִי שֶׁהִיא בְּבַחֲנִית הַכְּרָה 11
17 בְּרוּרָה וּמֵאִירָה בְּמֵהוּת הַדְּבָרִים. 12

13 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה יוֹכֵן גַּם בְּעִבּוּדָה, שֶׁהַעֲבֹדָה עִם הַנֶּפֶשׁ
14 הַבְּהֵמִית, עִם הֵיטָה בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה, 1
15 מִכָּל-מָקוֹם, הִיא נַעֲלִית יוֹתֵר מֵעֲבֹדוֹת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית 2
16 מִצֵּד-עֲצָמָה, כִּי, בְּעִבּוּדוֹת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצֵּד-עֲצָמָה 3
17 (הֵינּוּ שֶׁגַּם בְּהֵיטָה מְלַבֶּשֶׁת בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית וּמִרְגִּישָׁה 4
18 אֶת הָרְחוּק דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, מִכָּל-מָקוֹם, הַעֲבֹדָה הִיא 5
19 עֲבֹדוֹת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצֵּד-עֲצָמָה), עֲדִין לֹא נִתְבַּטַּל 6
20 מִמְצִיאוֹתוֹ (כִּנ"ל), וְלִכְּן צָרִיכָה לִהְיוֹת הַעֲבֹדָה עִם 7
21 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית דּוֹקָא, וְהֵינּוּ, לֹא הַעֲבֹדָה דְּמִסִּירוֹת-נֶפֶשׁ 8
22 שֶׁהִיא לְהַפְשִׁיט אֶת עֲצָמוֹ (אוֹיְסָטָן זִיף) מֵהַנֶּפֶשׁ 9
23 הַבְּהֵמִית, וְלֹא הַעֲבֹדָה דְּשִׁבְרִית הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית, אֲלָא 10
24 צָרִיף לְפַעַל (דּוֹרְכָטָן) אֶת הַעֲבֹדָה עִם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית 11
25 עֲצָמָה, לְפַעַל בְּמִדּוֹת דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁהֵם בְּבַחֲנִית 12
26 קֶשֶׁה כְּאֶרֶז⁵⁶, שִׁיחֶיהָ בָּהֶם הַבְּטוּל, וּבְטוּל זֶה הוּא בְטוּל 13
27 הַמְצִיאוֹת. וְעַל-יְדֵי הַבְּטוּל בְּמִצִּיאוֹת דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, 14
28 בָּאָה גַּם הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית לְבַחֲנִית בְּטוּל בְּמִצִּיאוֹת. 15

29 וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה יוֹכֵן גַּם 1
30 בְּעִבּוּדָה, שֶׁהַעֲבֹדָה עִם 2
31 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית, עִם 3
32 הֵיטָה בְּמִדְרָגָה פְּחוּתָה, 4
33 שֶׁהִיא הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית כְּשֶׁהִיא 5
34 עֹבֶדֶת אֶת ה' מִצֵּד עֲצָמָה 6
35 מִתְעַנֶּגֶת עַל ה', וְדָבָר זֶה לֹא 7
36 שִׁיךְ כֻּלָּל לְנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית מִכָּל- 8
37 מָקוֹם, הִיא נַעֲלִית יוֹתֵר 9
38 מֵעֲבֹדוֹת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית 10
39 מִצֵּד-עֲצָמָה, כִּי, בְּעִבּוּדוֹת 11
40 הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצֵּד- 12

41 עֲצָמָה (הֵינּוּ שֶׁגַּם בְּהֵיטָה מְלַבֶּשֶׁת בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית 1
42 וּמִרְגִּישָׁה אֶת הָרְחוּק דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, מִכָּל-מָקוֹם, הַעֲבֹדָה 2

הִיא עֲבֹדוֹת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית מִצֵּד-עֲצָמָה וְעִדִּין יֵשׁ עֲבֹדוֹת
שְׁמִיחָדוֹת לֵה מְבִלִּי לִשְׁתֵּף בְּכֵךְ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית), עֲדִין לֹא נִתְבַּטַּל
מִמְצִיאוֹתוֹ (כִּנ"ל), וְלִכְּן צָרִיכָה לִהְיוֹת הַעֲבֹדָה עִם הַנֶּפֶשׁ
הַבְּהֵמִית דּוֹקָא, וְהֵינּוּ, לֹא הַעֲבֹדָה דְּמִסִּירוֹת-נֶפֶשׁ שֶׁהִיא
לְהַפְשִׁיט אֶת עֲצָמוֹ (אוֹיְסָטָן זִיף) לְהַתְפַּשֵּׁט וְלֹא
לִהְיוֹת מְלוּבָשׁ) מֵהַנֶּפֶשׁ
הַבְּהֵמִית וּלְמִסּוֹר אֶת הַנֶּפֶשׁ
לְאֱלֹקוֹת לְמִרוֹת הַהֶעֱלֵם
וְהַהִסְתֵּר, וְלֹא הַעֲבֹדָה
דְּשִׁבְרִית הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית
כֵּךְ הִיא תְּפִסִּיק לְהַתְאוּוֹת לְעִינֵי
הָעוֹלָם הַזֶּה לֹא בְּגִלָּל שֶׁהִיא
הַשְׁתַּכְנָעָה בְּאִמִּיתוֹת הָאֱלֹקוֹת
וְחָל בָּהּ שִׁינּוּי אֲלָא בְּגִלָּל
'שְׁבִירָה', אֲלָא צָרִיף לְפַעַל
(דּוֹרְכָטָן לְבַצֵּעַ) אֶת
הַעֲבֹדָה עִם הַנֶּפֶשׁ
הַבְּהֵמִית עֲצָמָה, לְפַעַל
בְּמִדּוֹת דְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית
שֶׁהֵם בְּבַחֲנִית קֶשֶׁה
כְּאֶרֶז⁵⁶, שִׁיחֶיהָ בָּהֶם
הַבְּטוּל, כֵּךְ שֶׁהַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית
תִּמְשִׁיךְ לְהַתְקִיִּים וּלְפַעֵל אֲבָל
כֻּלָּ הַכּוֹחוֹת שְׁלוֹ יוֹפְנוּ לְאֱלֹקוֹת
וּבְטוּל זֶה הוּא בְטוּל
הַמְצִיאוֹת. וְעַל-יְדֵי
הַבְּטוּל בְּמִצִּיאוֹת דְּנֶפֶשׁ
הַבְּהֵמִית, בָּאָה גַּם הַנֶּפֶשׁ
הָאֱלֹקִית שֶׁהִיא זֹו שֶׁפַּעֲלָה אֶת
הַדָּבָר בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית לְבַחֲנִית
בְּטוּל בְּמִצִּיאוֹת. וְכִידּוּעַ
בְּמַעֲלָת ה' בְּעֵלִי תְּשׁוּבָה'
שְׁמִצֵּד הָרָגֶשׁ הָרְחוּק, כִּיּוֹן
שֶׁבַעֲבָר, קוֹדֵם שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה הִיוּ
רְחוּקִים, הָרִי לְאַחֵר שֶׁעָשׂוּ
תְּשׁוּבָה וְנִתְקַרְבוּ עֲבֹדָתָם
הִיא כְּלִשׁוֹן הַזּוֹהָר בְּרִעְוָתָא
תִּתִּיר וּבְחִילָא תִּתִּיר⁵⁷,
בְּתוֹסַפַּת רִצּוֹן וּבְתוֹסַפַּת כּוֹחַ
שֶׁמַּעֲלָת עֲבֹדָתָם שֶׁל בְּעֵלִי תְּשׁוּבָה
הַצִּדִּיקִים שֶׁעֲבֹדָתָם אֵינָה מִצֵּד הָרְחוּק כְּלָל, וְכִיּוֹן שֶׁלֹא הִיוּ

(55) שם שער ה"ו. (56) ראה תו"ח בראשית ט, א ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' תע ואילך. ובכ"מ. (57) ראה זח"א קכט, ב. וראה אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרנא ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 רחוקים אין להם את תחושת נעימות וערכות של ההתקרבות שישנה אצל בעלי
2 התשובה אלא גם לגבי עבודת הבינונים שהתעוררות אצלם
3 היא מצד הרחוק (פנ"ל סעיף ה), ואם כן לכאורה גם הבינונים
4 שווים בענין זה לבעלי התשובה אבל לאמתו של דבר מעלה זו מיוחדת רק

5 לבעלי התשובה כי, בעבודת

6 הבינונים הרחוק הוא
7 מצד הנפש הבהמית, 2
8 והעבודה היא בנפש 3
9 האלקית, שאינה בבחינת
10 בטול במציאות, וכשאין
11 יציאה מוחלטת מגדרי המציאות
12 גם תחושת הריחוק לא מביאה
13 להתעלות העצומה ללא גבול
14 מה-שאין-כן עבודת
15 התשובה שהיא עבודה
16 עם הנפש הבהמית היא כן
17 מתבטלת במציאות כדי להתקרב
18 לאלוקות, ולכן הרי זה
19 ברעותא יתיר ובחילא
20 יתיר. וכמשל אמת המים
21 שפאשר ישנה סתימה
22 המונעת את הלוח המים,
23 סכר המונע את הזרימה הנה
24 על-ידי ההסתר נעשה
25 התגברות המים (וגם
26 הסתימה עצמה הולכת
27 ואם היום חזק באמת, בסופו של
28 דבר, לא זו בלבד שהסכר מגביר
29 את הזרימה אלא שבסופו של
30 דבר הסכר עצמו נפרץ). וכמו
31 כן הוא גם בעבודה,
32 שעל-ידי עבודת
33 התשובה, שהיא העבודה
34 עם הנפש הבהמית
35 עצמה, אזי מתחדש
36 התקף בנפש האלקית
37 "בחילא יתיר" לעומת התוקף
38 של הנפש האלקית מצד עצמה.

39 וזהו קדש ישראל להו' ראשית תבואתה, שיש בזה
40 כמבואר בתחילת המאמר ב' ענינים. ענין הא', שהם בני ישראל
41 בתרומה, מאכל אדם. וענין הב' שהם פעמר, מאכל בהמה.
42 וההוספה בענין הב' על הענין הא' היא, שצריכה להיות
43 העבודה עם הנפש הבהמית דוקא ולכן לא זו בלבד שההוספה אינה

שהתעוררות אצלם היא מצד הרחוק (פנ"ל סעיף ה),
כי, בעבודת הבינונים הרחוק הוא מצד הנפש הבהמית,
והעבודה היא בנפש האלקית, שאינה בבחינת בטול
במציאות, מה-שאין-כן עבודת התשובה שהיא עבודה
עם הנפש הבהמית, ולכן הרי זה ברעותא יתיר ובחילא
יתיר. וכמשל אמת המים שפאשר ישנה סתימה המונעת
את הלוח המים, הנה על-ידי ההסתר נעשה התגברות
המים (וגם הסתימה עצמה הולכת). וכמו כן הוא גם
בעבודה, שעל-ידי עבודת התשובה, שהיא העבודה עם
הנפש הבהמית עצמה, אזי מתחדש התקף בנפש
האלקית.

ח) וזהו קדש ישראל להו' ראשית תבואתה, שיש בזה
ב' ענינים. ענין הא', שהם בתרומה, מאכל
אדם. וענין הב' שהם פעמר, מאכל בהמה. וההוספה
בענין הב' על הענין הא' היא, שצריכה להיות העבודה
עם הנפש הבהמית דוקא. והינו, שאין מספיק העבודה
דנפש האלקית עצמה, כיון שזוהי עבודה הקשורה עם
מציאותו, וגם פאשר הנפש האלקית מלבשת בנפש
הבהמית, הנה לא מבעי בצדיקים שהתעוררות האהבה
באה על-ידי ההתבוננות, אלא גם בבינונים שהתעוררות
האהבה באה על-ידי הרחוק, הרי כיון שהרחוק הוא
מצד הנפש הבהמית, והעבודה היא עם הנפש האלקית,
הרי היא נשאת עדין במציאותה, וכל העבודה מגיעה
רק לבחינת העולם שישנו במציאות. ובכדי להגיע
לבחינת העולם שאינו במציאות, הרי זה על-ידי העבודה
עם הנפש הבהמית עצמה. וזהו ענין קצירת העמר,
מאכל בהמה⁵⁸, שעל-זה נאמר⁵⁹ מהחל חרמש בקמה,

כלל הרי זה על-ידי העבודה עם הנפש הבהמית עצמה שהרי
זו העבודה של 'ביטול במציאות'.
וזהו ענין העבודה הרוחנית של קצירת העמר, מאכל בהמה⁵⁸,
שמטעם זה הפסוק מדמה את בני ישראל לא רק לתרומה אלא גם לעומר
שעל-זה נאמר⁵⁹ מהחל חרמש בקמה, קמה מלשון

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 קומה⁶⁰, דקאי על קומת הנפש הבהמית⁶¹, כי לא די לבטל
 - 2 ולהעלות רק פרט אחד בנפש הבהמית אלא יש לחולל שינוי בכל הציור
 - 3 קומה' שלה היינו בכל הדרגות מתחילה ועד סוף וצריך לפעל בטול
 - 4 במציאות בקומת הנפש הבהמית כולה בכל הדרגות ובכל הפרטים
 - 5 ולכן בימי ספירת העומר שהם
 - 6 מ"ט ימים עוסקים בירור כל
 - 7 שבע המידות בפרטיות, כפי שכל
 - 8 אחת מהן כלולה מכל השבע
 - 9 (מ"חסד שבחסד" עד "מלכות
 - 10 שבמלכות"), ועל-ידי
 - 11 הפטול במציאות בקומת
 - 12 הנפש הבהמית לפרטיה
 - 13 ופרטי פרטיה נעשה בטול
 - 14 במציאות גם בנפש
 - 9
- קמה מלשון קומה⁶⁰, דקאי על קומת הנפש הבהמית⁶¹,
וצריך לפעל בטול במציאות בקומת הנפש הבהמית,
ועל-ידי הפטול במציאות בקומת הנפש הבהמית נעשה
בטול במציאות גם בנפש האלקית, ועל-ידי זה מגיעים
לבחינת העולם שאינו במציאות, ולמעלה יותר -
לעצמותו יתברך, שזה נמשך על-ידי העבודה בירור
הנפש הבהמית וגופו וחקלקו בעולם, שעושה את העולם
דירה לו יתברך⁶², שלמטה בעולם הזה יהיה גלוי
עצמותו יתברך ממש.

(60) רא"ש סוף פסחים. כסף משנה הל' תמידין ומוספין פ"ז הכ"ג בשם ראשונים. שו"ע אדה"ז או"ח סתפ"ט ס"ד. וראה זח"ג ככד, רע"א. ועוד. (61) ראה בארוכה ד"ה לה"ע ספירת העומר (לעיל חכ"ב ע' 299 ואילך). וש"נ. (62) ראה תניא פל"ו.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ד תמוז, ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

לכבוד מר פנחס שי' הכהן פלאי

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בטח יודע כי אינני משתתף במשאלים במכ"ע.

הנני משתמש בהזדמנות זו להביע סיפוק הרוחני שהי לי כשבקרני בעתו הרב דולגין שי' מלוס אנג'לס והוא שם במחנה בראנדייס, וסיפר לי על דבר ההשפעה הטובה שהיתה לך שם ועד כמה נתרשמו מביקורו. לכן תקותי שכי' עומד בקישור עם המושפעים, ובפרט אשר כל צעיר הוא משפיע בכוח וברי הוא אשר יהי' בונה בית בישראל, ולכן כל הטבה בעניניו כעת נכפלת כמה פעמים ככה בעתיד.

לפלא אשר דוקא בחוברת פא"פ מיום ו' ערב י"ב-י"ג תמוז, ימי הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר פרשת הימים ההם בטח ידועה לך, נעדר בה זכרון הימים האלה. והרי בטח רבים מהקוראים מעוניינים במאורעות כאלו שרישומם ניכר עד היום, ויש מקום לומר ג"כ שאדרבה, אלו אשר לעת עתה עדין אינם מתעניינים בענינים כאלו, הרי בשבילם ההודעה עד"ז חשובה יותר, וכידוע המשל מחולה שאינו מכיר בחליו, שמצבו אנוש עייז יותר.

בכבוד ובברכה לבשורות טובות.

נעם לי לראות את חותנו שי' בהתועדות דיי"ג תמוז, ובטח מסר לך פ"ש ממני.

בס"ד. שיחת שבת פרשת פינחס, מברכים החודש מנחם-אב, ה'תשח"י.

בלתי מוגה

- 1 ט. ...כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה די"ב וי"ג תמוז, אמר לאחד החסידים⁵⁴, שיזכור כיצד ראה אותו (את הרבי) עומד מאחורי סורגי ברזל...
- 2 ולכאורה: מה נוגע לזכור כיצד נשיא ישראל היה מאחורי מחיצות ברזל, והיתה להם שליטה עליו לפי שעה? והענין הוא:
- 3 כאשר הרבי היה מאחורי מחיצות הברזל, הנה אף ש"אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים"⁵⁵, מכל-מקום, היה הפסק לשעה קלה בינו ובין מושפעיו, שלפי שעה לא היה יכול להשפיע להם. ואף-על-פי-כן, ראה החסיד הנ"ל את הרבי דרך המחיצות, והרי ראייה היא ההתקשרות היותר גדולה, התקשרות עצם בעצם.
- 4 וכשם שראיה זו פעלה ביטול המחיצה בינו ובין נשיא הדור – הרי זו צריכה לפעול גם ביטול המחיצה שבין עצם נשמתו לכוחותיו הגלויים (כנ"ל בארוכה).
- 5 י. וכל אלו שיודעים אודות סיפור זה, הרי זה שייך אליהם:
- 6 עליהם לזכור שהרבי היה מאחורי מחיצות הברזל – בגלל מסירת נפשו בפועל על התורה ומצוות, אשר, בתנועה זו של מסירות-נפש בפועל, עמד כל משך זמן נשיאותו.
- 7 וזכרון ענין זה צריך לפעול על כל אלו שיש להם שייכות אליו – לעורר את כח ה'מסירת נפש' ועצם בחינת ה'יחידה' שבהם, ולהמשיכה בפנימיות, דהיינו שימשיכו את תנועת ה'מסירת נפש' בחיים היום-יומיים, ויבטלו את כל ה"מחיצות של ברזל" המפסיקות בין העצם להגלויים. שכן, הנהגתו של הרבי באופן זה היא נתינת כח לכל ההולכים בעקבותיו, שגם הם יוכלו להמשיך את ענין ה'מסירת נפש' בחיי היום-יום.
- 8 ועל-ידי המשכת עצם בחינת ה'יחידה' שלמעלה מסדר השתלשלות שבנפש – בפנימיות, הרי זה גם כלי להמשכת האור שלמעלה מסדר השתלשלות באופן פנימי – "להוי כדין וכדין", שענין זה יתגלה בגאולה השלימה העתידה לבוא על-ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.
- 9 * * *
- 10 יא. צוה לנגן ואמר מאמר 'דיבור המתחיל' קדש ישראל גו'.
- 11 * * *
- 12 יב. דובר כמה פעמים⁵⁶, שכל הענינים ד"בין המצרים" אינם שייכים בשבת, ויתירה מזו – שדוקא בשבתות אלו צריכה להיות זהירות מענינים שהם היפך השמחה, יותר מבשאר שבתות.
- 13 בנוגע ליום השבת – איתא בירושלמי⁵⁷ ש"אין עצב בה", ולכן, ביום השבת צריכים להיות בשמחה.
- 14 וכאשר ימי החול שלפני השבת ושלאחר השבת הם ימי "בין המצרים", אזי צריכים להרבות בשמחה דיום השבת עוד יותר, כדי שלא תהיה אחיזה להנהגה בימים שלפני השבת, ועל-ידי-זה אפשר לפעול גם על הימים שלאחר השבת, שיהפכו לששון ולשמחה⁵⁸.
- 15 ובפרט לדעת הראשונים⁵⁹ ששמחה בשבת היא מצוה, וכיון שזהו ענין של מצוה, הרי זה צריך להיות באופן של הידור, ובפרט שבמצוה כמו שמחה יכול להיות ענין ההידור בנקל, כך שהעדר ההידור במצוה זו, אין לו "הצדקה" אפילו מצד הגוף ונפש הבהמית...

(54) ראה סה"ש תרצ"ו ע' 93. וראה גם "רשימות" חוברת קפא ס"ע 18 ואילך.
(55) פסחים פה, ב. וש"נ.
(56) ראה שיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח מנ"א תשט"ו בתחלתה (תו"מ ח"ד ע' 223). וש"נ.
(57) ברכות פ"ב ה"ז.
(58) ראה זכר' ח. יט. רמב"ם הל' תעניות בסופן.
(59) ראה הנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1090 הערה 31. חט"ז ע' 522.
חל"ג ע' 62.

יג. [ניגנו ניגון שמחה, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

שמחה פורצת גדר⁶⁰. וכשם ש"פורצת גדר" באדם התחתון, כך "פורצת גדר" גם למעלה, ולכן השמחה היא כלי לקבלת הברכות. וכדאיתא בזהר⁶¹ "אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא, כדין הכי נהרין ליה מעילא", להשפיע חסדים ורב טוב (מה-שאיין-כן כאשר ההנהגה למטה היא "בעציבו", אזי גם ההנהגה מלמעלה היא באופן של גבורות ודינים), כיון ש"האי עלמא עילאה כגוונא דאיהי אתערת הכי אמשיך מלעילא".

וכשם שבנוגע לגדר פריטי ישנו הענין ד"שמחה פורצת גדר", הרי מזה מובן גם בנוגע להמדובר בהתוועדות י"ב תמוז⁶² שצריך להיות "ופרצת" בלי הגבלות כלל – שגם לזה הכלי הוא ענין השמחה.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) כל הקהל יאמרו "לחיים", ויבקשו שיקייים הענין ד"ופרצת".

* * *

יד. שבת זו היא שבת מברכים חודש מנחם-אב.

והנה, ידוע מה שכתוב בספרי קבלה ומובא בחסידות⁶³, בנוגע לחדשי השנה, שכאשר צירוף האותיות הוא כסדרו, הרי זה מורה על חסדים, וכאשר הצירוף הוא בסדר הפוך, הרי זה מורה על דינים וגבורות.

ולכן: חודש תשרי, שצירוף אותיותיו הוא בסדר הפוך, ת' ש' ר' – הוא זמן של דינים וגבורות, ובעבודה הוא ענין התשובה. וחודש ניסן, שנקרא "חודש האביב"⁶⁴, שהצירוף ד"אביב" הוא כסדרו, אל"ף ביי"ת – הוא זמן גילוי החסדים.

ובנוגע לחודש אב – הרי תיבת "אב" מורכבת מב' אותיות בלבד, א-ב, וצירופן הוא כסדרו, ומזה מובן, שזהו זמן של חסדים. וכן מובן גם מתוכנה של תיבת "אב" – כידוע⁶⁵ ש"אב" הוא בחינת חכמה, והחכמה היא מקור החסדים.

והענין בזה – שגם הענינים הבלתי-רצויים שאירעו בחודש אב באים מצד החסדים, אלא שהחסדים הם בהעלם, וכדאיתא ב'אגרת הקודש'⁶⁶ המשל מ"אב" "הרוחץ בכבודו ובעצמו צואת בנו יחידו".

אמנם, ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר⁶⁷ בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נשמתו-עדן, בדיוק הלשון בתניא שם: "וכמו אב רחמן חכם וצדיק המכה בנו כו'", שמשמית התואר "חסיד" שמזכיר בהמשך הענין ("אביו הרחמן והצדיק וחסיד"), כי כאשר מדובר אודות מצב שהחסדים הם בהעלם, אזי חסר התואר "חסיד"...

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) צריכים שהחסדים יבואו בגילוי, ואז יהיה אפשר לכנות את הקב"ה בכל התוארים, גם בתואר "חסיד".

טו. ויש לקשר זה עם פרשת מטות, שעומדים לקרוא במנחה:

בתחילת פרשת מטות נאמר: "וידבר משה גו' זה הדבר", ועל זה אמרו רבותינו ז"ל⁶⁸ שמשם "נתנבא בזה", ש"זה" הוא לשון גילוי, והיינו, שיש צורך שכל הענינים יבואו לידי גילוי.

ועל-דרך-זה מצינו בנוגע לענין קידוש החודש: "החודש הזה לכם גו'"⁶⁹, "הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כזה ראה וקדש"⁷⁰ – "זה" לשון גילוי.

והענין בזה – ש"לבנה" קאי על ישראל, ש"מונין ללבנה"⁷¹ ודומין ללבנה⁷². ועל-זה נאמר הלשון "זה" – שהענינים השייכים לישראל, דהיינו, אהבת הקב"ה לישראל, האהבה המוסתרת הנ"ל, צריכה להיות בגילוי.

גם שיחת ש"פ מסעי, מבה"ח מנ"א דאשתקד ס"ט (תו"מ ח"כ ע' 199). וש"נ.

(68) ספרי ופרש"י ר"פ מטות.

(69) בא יב, ב.

(70) ר"ה כ, א. הובא בפרש"י עה"פ.

(71) סוכה כט, א.

(72) ראה סוכה שם. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(60) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך. ועוד.

(61) ח"ב קפד, ב.

(62) ס"ב ואילך (לעיל ע' 142 ואילך).

(63) ראה סה"מ ה'ש"ת ע' 28, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם (לקו"ש ח"א ע' 233; ח"ג ע' 956 הערה 13). וש"נ.

(64) בא יג, ד. ועוד.

(65) ראה תניא פ"ג. ובכ"מ.

(66) סכ"ב (קלד, ב).

(67) סה"ש תש"ד ע' 15. וראה לקוטי לוי"צ אג"ק ע' שכד. וראה

- 1 וזהו שראש-חודש הוא יום טוב' לנשים⁷³, והיינו, שהיום טוב' של כנסת ישראל, אשתו של הקב"ה, הוא
- 2 בראש-חודש, שאז הוא ה"מולד" דישראל הדומין ללבנה, היינו, שהאהבה המסותרת באה בגילוי.
- 3 טז. וענין זה נעשה על-ידי משה – "וידבר משה":
- 4 ענינו של משה רבינו – "רעיא מהימנא" – שהוא הממשיך את כח האמונה וה'מסירת נפש' שלמעלה מטעם
- 5 ודעת שבכל אחד ואחד מישראל, שיהיו בפנימיות⁷⁴.
- 6 וענין זה הוא הכלי להמשכת האהבה המסותרת והחסדים המכוסים, – שהם למעלה מחסדים הגלויים,
- 7 להיותם חסדים שלמעלה מסדר השתלשלות⁷⁵ – שיהיו בגילוי.
- 8 והיינו, שעל-ידי בחינת משה שבכל אחד ואחד מישראל (כדאיתא בתניא⁷⁶), שהוא ענין התעוררות האמונה
- 9 ומסירת-נפש שלמעלה מהשתלשלות שבנפשו, שתומשך בגילוי – נפעל גם על אהבת הקב"ה לישראל שלמעלה
- 10 מהשתלשלות, שתומשך בגילוי, ויהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, במהרה בימינו.
- 11 [במהלך ההתועדות נזכר הענין ד"הנה זה עומד אחר כתלנו"⁷⁷, שבאמת, הרי זה כבר לא רק "אחר כתלנו",
- 12 כי אם לפני מהכותל, אלא שהכותל מעלים שאין רואים, וכאשר יסירו את ההעלם, אזי יראו אותו בגלוי].

(75) ראה תניא פכ"ו. ובכ"מ.

(76) רפמ"ב.

(77) שה"ש ב, ט.

(73) ראה פרדר"א פמ"ה. הובא בטווא"ח סתי"ז. אוה"ת תשא ע'

א'תקפה ואילך.

(74) ראה תו"מ סה"מ אדר ע' לה. וש"נ.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז תמוז, תשי"ט

ברוקלין.

משתתפי האסיפה דג' תמוז

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפ"כ מאסיפה האמורה, מההצעות והחלטות בעניני הפצת המעינות.

ויהי רצון שתקוימה ההחלטות בפועל ובאופן דמוסיף והולך מוסיף ואור, וכדיקן לשון אגרת הקדש להבעש"ט, יפוצו דוקא.

ויקוים בזה, גלתה, לשון גילוי, יהודא, ענין ההודאה בכל הציור קומה (הפרטית והכללית כיון שיגיעו המעינות גם חוצה ע"י שתה"י ההפצה) מעוני עוצם אתכפא, ומרוב עבודה, כי היא ישנה בגוים ולכן עבודתם בהתגברות יתירה, ולכן לא מצאה מנוח, ושכרה על שלא מצאה אשר כל הוא רודפי' כמ"ש טוב וחסד ירדפוני, והשיגוה בין המצרים, מן המיצר כו' עד העלי' לדלית מחשבה תפיסא ב"י וכמבואר בפירוש אדמו"ר הצ"צ ברשימות לאיכה א, ג.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש ולבשו"ט בכל הנ"ל.

לקוטי שיחות פרשת פינחס כרך יח

מתורגם ללשון הקודש

24 בחלקה הראשון של ההפטרה⁷ מסופר על היותו של
25 ירמיהו לנביא: "ויהי דבר ה' אלי לאמר בטרם אצרך בבטן
26 ידעתוך... נביא לגויים נתתוך". ועל דברי ירמיהו "לא
27 ידעתי דבר כי נער אנכי" ענה הקדוש-ברוך-הוא "אל
28 תאמר נער אנכי... ראה הפקדתך... על הגויים... לנתוש
29 ולנתוך... לבנות ולנטוע". רק אחר-כך מוזכרת הנבואה
30 אודות החורבן שיבוא "על כל רעתם..." באופן של "מקל
31 שקד", שבגללה, כמובן, הפטרה זאת היא אחת מ"תלתא
32 דפורענותא".

33 וצריך להבין: איזה קשר יש בין ההקדמה על היות
34 ירמיהו לנביא לבין "פורענותא"?

ג.

הקשר הכללי - החזרת ישראל בתשובה

35 הקשר הכללי והמשותף בין פינחס לבין ירמיהו הוא:
36 בזמן שניהם היו בני ישראל שרויים בתקופה של מצב
37 שפל ביותר ברוחניות. בזמן פינחס ארע החטא של "בנות
38 מואב" ו"בעל פעור"⁸, ובימי ירמיהו היו "נביאי הבעל"⁹,
39 וכו', כמפורט בנבואת ירמיהו על מצב עם ישראל
40 בתקופתו.

41 וכל אחד מהם עורר את בני ישראל לתשובה: ירמיהו
42 – באמצעות דברי מוסר, ופינחס – על-ידי שהרג את זמרי
43 באופן ש"ראו כולם שלא לחינם הרגם"¹⁰, וזה הביא את
44 ישראל לחזרה בתשובה¹¹.

45 בכך תובן הדגשת הפסוק¹² אודות פינחס "בקנאו את
46 קנאתי בתוכם", כי לכאורה המילה "בתוכם" היא מיותרת,
47 כשאלת המפרשים¹³, אלא שבכך נרמז בפסוק, שקנאות
48 פינחס חדרה אל "בתוכם", בתוך בני ישראל¹⁴, ועוררה

א.

יש קשר כללי בין פינחס לירמיהו

1 הוסבר כבר פעמים רבות¹ לגבי ההפטרות של "תלתא
2 דפורענותא" ו"שבעא דנחמתא", שאמנם, אין הן "מענין
3 הפרשיות" אלא "לפי הזמן ולפי המאורע"², אך למרות
4 זאת, כיוון שכל הענינים בתורה מדויקים ביותר, מובן,
5 שגם להפטרות אלה יש קשר גם לפרשיות הנקראות אז
6 בתורה.

7 ואכן, מוצאים קשר גלוי בין ההפטרה הנוכחית "דברי
8 ירמיהו..."³ (שבתחילתו מסופר⁴ כיצד נעשה ירמיהו
9 לנביא), לבין פרשת פינחס: נאמר במדרש⁵, שפינחס
10 וירמיהו באים שניהם "ממשפחת נכריה" – פינחס מ"בת
11 פוטאל" וירמיהו מ"בני בניה של רחב", ולפיכך "זולזו"
12 בהם ישראל. לכן ייחס ה' את פינחס לאהרן הכהן⁶, ככתוב
13 בתחילת פרשתנו: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן", וכן
14 מפורט בפסוק יחוסו של ירמיהו "דברי ירמיהו בן חלקיהו
15 מן הכהנים..."⁷.

16 אך מובן, שהקשר שביניהם אינו קיים בפרט אחד
17 בלבד, שישראל "זולזו" בם, ואשר לפיכך "צריך הכתוב
18 ליחסו", אלא גם במהות הכללית של עבודת פינחס
19 ועבודת ירמיהו, וקשר כללי זה מתבטא בגלוי בפרט וענין
20 משותף זה, ולפיכך כתוב פרט זה בפירוש בתורה שבעל-
21 פה.

ב.

מהו הקשר בין תחילת ההפטרה לפורענות?

22 כמורכב יש להבין, מהו הקשר בין התחלת ההפטרה
23 "דברי ירמיהו ל"תלתא דפורענותא":

(11) שלכן ההפטרה דפ' פינחס (כשקורין אותה לפני "תלתא דפורענותא" – שאז ההפטרה היא "מענין הפרשיות") היא המשך הסיפור דאליהו בהר הכרמל (מ"א יח, מו ואילך) – שזה נלא רק מפני שה"קנאות" דאליהו (קנא קנאתי לה' גו') – שם יט, י. שם, יד) היא ע"ד הקנאות דפינחס, כ"א גם לפי שהקנאות דאליהו גרמה לתשובת בני" – "וירא כל העם גו' ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים" (שם יח, לט. וראה אוה"ח עה"פ וזכרונות – לקו"ש [המתורגם] ח"א ע' 174) שב' פעמים "ה' הוא האלקים" הו"ע התשובה, כפלים לתושי). ראה פדר"א שם: חשב הקב"ה שמו של פנחס בשמו של אליהו.. שעשה שישאל יעשו תשובה כו'. (12) ריש פרשתנו.

(13) אלשיך אוה"ח ועוד. זהר פרשתנו רלז, א.

(14) ראה מפרשים הג"ל, דקידש ש"ש ברבים, בתוך קהל כו'.

(1) ראה לקו"ש חלק ט' [המתורגם] ע' 62 ובהערות שם.

(2) ירמ' בתחילתו.

(3) טור או"ח סתכ"ח.

(4) להעיר דלמ"ד לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי (זכחים קא, ב) – בהתחלת פרשתנו מסופר איך נתכהן פנחס.

(5) פסיקתא דר"כ (באבער) פי"ג*. יל"ש ירמ' רמז רנז.

(6) ראה ג"כ ספרי ס"פ בלק. סנהדרין פב, ב. במדב"ר פכ"א, ג. תנחומא ופרש"י ריש פרשתנו. ועוד.

(7) א, ה ואילך.

(8) בלק כה, א ואילך.

(9) ירמ' ב, ח. וראה שם, כג: "ראי דרכך בגיא", ובפרש"י: מה עשית מול בית פעור ועד עתה כו'.

(10) פרש"י ס"פ בלק. וראה פדר"א פמ"ז.

(* שם: "נכרי" וראה הערות המו"ל שם).

והסתר, על-ידי סיפור על החורבן שיבוא אם ישראל לא
יחזרו בתשובה.

וזהו הקשר בין ירמיהו לפינחס, כי גם פינחס, כירמיהו,
הביא לכפרה על ישראל באופן של "דחיה והסתר", ולא
באופן של "גילויים", כמוסבר להלן.

ה.

מדוע קיבל דוקא פינחס שכר על מעשהו זה?

הדברים יובנו על-ידי ההסבר על דברי ה', שמפני
שפינחס "השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את
קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי", יתן לו
ה' את השכר של "בריתי שלום". והיתה לו ולזרעו אחריו
ברית כהונת עולם...".

מן הפסוק נראה, שהסיבה העיקרית לקבלת השכר של
"בריתי שלום" היא, שפינחס "השיב את חמתי מעל בני
ישראל... ולא כליתי את בני ישראל...". ו"בקנאו את קנאתי
בתוכם" הוא פרט צדדי המספר באמצעות מה "השיב את
חמתי...".

לא מובן: את הענין של "השיב את חמתי מעל בני
ישראל... ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" מוצאים גם
אצל משה רבינו, ולא רק פעם אחת, אלא מספר פעמים²⁵,
כמסופר בתורה²⁶. מהו החידוש במעשהו של פינחס,
שדוקא לו ניתן על כך שכר של "בריתי שלום"?

ועוד: אצל משה, לא די שלא ניתן השכר של "בריתי
שלום.. לו ולזרעו אחריו", כי אם להיפך, אנו מוצאים
שהקדוש-ברוך-הוא מונע ממנו שכר מסוג זה, כפי
שמסבירים חז"ל²⁷ את המסופר בפרשתנו מאוחר יותר²⁸,
שבבקשת משה מאת ה' "יפקוד ה'... איש על העדה" הוא
התכוון "שיירשו בני את כבודי". לכך לא הסכים ה', והוא
אמר "קח לך את יהושע בן נון..." – גדולת משה לא עברה
לזרעו אחריו".

אצלם חזרה בתשובה, וזה הביא לכפרה לישראל "ויכפר
על בני ישראל"¹⁵.

אך בכך בלבד אין די, כי ענין זה של החזרת בני
ישראל, השרויים בשפל המדרגה, בתשובה, איננו מיוחד
דוקא לפינחס ולירמיהו. דבר זה מוצאים אצל רבים מראשי
ורועי ישראל, ובמיוחד אצל נביאים.

אלא, הצד השווה ביניהם הוא באופן המיוחד שבו הם
עוררו את ישראל לתשובה.

ד.

ירמיהו - החזרת ישראל בתשובה באופן של הסתר

על ההבדל שבין נבואת ישעיהו לנבואת ירמיהו נאמר
בגמרא¹⁶: "ירמיהו כוליה חורבנא.. וישעיהו כוליה
נחמתא". נבואת ירמיהו היא אודות חורבן בית-המקדש
ואודות הגלות, ונבואת ישעיהו היא אודות הישועה
והנחמה. דבר זה נרמז גם בשמותיהם¹⁷: ישעיהו – מלשון
ישועה¹⁸, וירמיהו מכיל בתוכו את האותיות מר, מלשון
מרירות, או כלשון חז"ל¹⁹: ולמה נקרא שמו ירמיהו,
שבימיו נעשה ירושלים אירמיהא (=חורבה)²⁰.

הבדל זה בין נבואותיהם כרוך בשוני בין התקופות
שבהן הם ניבאו, כלשון כ"ק מורי וחמי אדמו"ר²¹:
"ירמיהו היה בזמן של דחיה והסתר²² וישעיהו היה בזמן
של גילויים".

למרות שגם נבואת ישעיהו כוללת דברי תוכחה רבים
לישראל על חטאיהם, כפי שרואים בפרקים רבים, עד
שהחמורה²³ מבין "תלתא דפורענותא" היא "חזון
ישעיהו". בכל זאת נאמר על כך "כוליה נחמתא", כי
תוכחתו הביאה לתיקון ולתשובה באמצעות דברי
"נחמתא" ("גילויים") – הנבואות אודות הגאולה²⁴ שתבוא
על-ידי תשובתם של ישראל.

לעומת זאת, ירמיהו עורר את ישראל באופן של דחיה

(22) להעיר ממדו"ל (יל"ש ירמ' רמז רסב) "ירמ' ה' מתנבא בשווקים".

(23) מתאים לזמנה – תמיד משכנס אב וסמוכה ליום התענית.

(24) ולהעיר דגם הענינים שבנבואת ישע' שלכאורה אינם ישועה – הם
גבורות ממותקות (קה"י ע' ישע'). ובארוכה – ראה רד"ה ציון במשפט תשל"ה
(סה"מ מלוקט ח"א ע' קנא). ועפ"ז מתורץ בפשטות הלשון "כול" נחמתא
(אבל בחדא"ג ב"ב שם: כולי' נחמתא לאו דוקא. ועפ"ז מתורץ בפשטות הא
דחון ישע' היא מג' דפורענותא).

(25) ראה זהר פרשתנו רכ, א.

(26) בחטא העגל – תשא לב, יא ואילך. במתאוננים – בהעלותך יא, ב.
במרגלים – שלח יד, יג ואילך. וראה פרש"י קורח טז, ד.

(27) תנחומא פרשתנו יא. במדב"ר פכ"א יד. פרש"י עה"פ (ושם: גדולת).

(28) כז, טז ואילך.

(15) פסוק יג.

(16) ב"ב יד, ב.

(17) ראה זהר ר"פ תצוה (קעט, סע"ב): ועל דא שמהו דתרינ נביאין אלין.
בגין דשמא גרים כו, עיי"ש.

(18) פרש"י ומצו"ד ישע' מט, א. וזהר שם: ישע' שמא גרים לפרקנא.
וראה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר שהובאה לקמן בפנים, דישע' "ישע י"ה,
שע"ה נהורין" [וברשימות הצ"צ לאיכה (ע' 28. אוה"ת נ"ך כרך ב' ר"ע אינט)
"ישע' מלשון ישע ה' כו"], ובאגה"ק ס"ג: ישועה הוא מלשון וישע ה'.

(19) קה"ר בתחילתו. ובפסיקתא דר"כ ויל"ש שם: שבימיו נעשה ביהמ"ק
אירמון. ושם לפנ"ז: ירמ' ירם* י"ה [הובא בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר שם].
(20) מ"כ לקה"ר שם.

(21) שיחת י"ג תמוז תש"ג (סה"ש תש"ג ר"ע 140).

(* בפסיקתא שם: "ירם". וראה הערות המו"ל שם.

לה'.

29

30 כך גם לגבי עבודתם העצמית: עבודת משה היתה מצד
31 הנשמה³⁷, ועבודת פינחס – מצד הגוף: כאשר העבודה
32 היא באופן של גילוי אור, היא נוגעת בעיקר לנשמה, שהיא
33 כלי "גילויים", אך איננה חודרת גם לגוף, ל"מטה"³⁸.
34 אמנם, גילוי הנשמה משפיע גם על הגוף, אך אין זה באופן
35 שהגוף נעשה מצד עצמו לכלי לאור הנשמה.

36 ואילו העבודה מלמטה למעלה היא בעיקר מצד הגוף
37 – עבודה עם זיווך ה"מטה" והעלאתו.

38 זהו גם הקשר בין פינחס אליהו, כמאמר חז"ל³⁹
39 "פינחס הוא אליהו", כי גם עבודת אליהו היתה מלמטה
40 למעלה, כידוע⁴⁰, שעבודת אליהו (בגימטריא נב) היא
41 בירור וזיווך הגוף (שם ב"ן =השפעה האלקית בדרגה
42 הנמוכה ביותר, הפועלת בתוך הגוף והנפש הבהמית.
43 "בהמה" בגימטריא: ב"ן).

44 זהו ההסבר לשני ההבדלים הנ"ל בין עבודת משה
45 לעבודת פינחס:

46 א) משה הביא בתפילתו לכך, שהקדוש ברוך הוא יסיר
47 את הגזירה מישראל, בדרך שמלמעלה למטה, ואילו פינחס
48 השפיע באמצעות עבודתו ותשובת ישראל – בדרך
49 שמלמטה למעלה.

50 ב) אצל משה היתה מסירות נפש מצד הנשמה, ואצל
51 פינחס – מסירות נפש מצד הגוף. לפיכך כתוב בזוהר⁴⁰,
52 שפינחס תיקן את חטא נדב ואביהו, כי חטאם היה בכך
53 שהם הגיעו לכליון נשמתם לאלקות, ללא "שיתוף" גופם
54 – "שריפת נשמה וגוף קיים"⁴¹, ובאמצעות מסירות הנפש
55 של פינחס, שהיתה מצד הגוף תוקן חטאם⁴².

ח.

הכפרה על-ידי פינחס - תמידית

56 ההבדל בין תוצאות שני סוגי העבודה הוא:

57 כאשר העבודה היא מלמעלה למטה, מצד גילוי אור,
58 אמנם מואר ה"מטה" וחדור בגילוי האור, אך כיוון שהוא

ו.

מן ההבדלים בין משה לפינחס

1 ישנם הבדלים בין עבודת משה לעבודת פינחס. ומהם:

2 א) משה "השיב את חמתו" באמצעות תפילתו לה',
3 אשר הביאה לכך שהגזירה הוסרה מישראל מלמעלה. ואילו
4 פינחס גרם על-ידי עבודתו, "בקנאו את קנאתו" ובמיוחד
5 כמודגש "קנאתי בתוכם" לכך שישראל יחזרו בתשובה,
6 ובאמצעות זאת "ויכפר על בני ישראל".

7 ב) משה ביקש למען ישראל, עד לכדי מסירות נפש²³
8 – "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת"²⁹ – מסירות נפש
9 מצד הנשמה³⁰. ואילו אצל פינחס היתה מסירות נפש
10 כפשוטה, העמדת הגוף בסכנה ממשית. כדברי חז"ל³¹,
11 ששבט שמעון רצו להרגו והוא ניצל בנס.

12 מובן, שהעובדה, שאצל משה אין מוצאים מסירות-
13 נפש של הגוף, אינה נובעת מכך שהיתה חסרה לו המוכנות
14 לכך ח"ו. לו היתה דרושה מסירות נפש במעשה, היא
15 היתה בודאי קיימת אצל משה, אלא, שלא בכך היתה
16 עבודתו של משה.

ז.

משה - מלמעלה, פינחס - מלמטה

17 ההסבר הכללי להבדל בין עבודת משה³² לעבודת
18 פינחס³³ הוא:

19 עבודת משה היתה "מלמעלה למטה" – גילוי אור,
20 ואילו עבודת פינחס היתה "מלמטה למעלה" – זיווך
21 ה"מטה" והעלאתו "למעלה".

22 לפיכך היה ענינו העיקרי של משה – "משה קבל
23 (מלמעלה למטה) תורה מסיני ומסרה"³⁴ לתלמידיו, לימוד
24 התורה לישראל, והרי התורה מונעת ענינים לא-רצויים,
25 באופן של "תורה אור"³⁵, הדוחה חושך: האור האלקי
26 שבתורה משפיע על דחיית החושך "מאליו וממילא"³⁶,
27 מלמעלה למטה. ואילו פינחס עורר באמצעות עבודתו את
28 בני ישראל לתשובה – שבירת החושך והתעלות והתקרבות

(29) תשא לב, לב.

(30) להעיר מדר"ל (ברכות לב, א. ועוד) עה"פ ויחל משה – אבל מובן שאי"ז מסנ"פ דגוף.

(31) ראה ספרי ותנחומא ס"פ בלק. סנהדרין פב, ב.

(32) וגם מצ"ע: משה תיכף כשנולד "טוב הוא" וגם "נתמלא הבית כולו אורה" (שמות ב, ב. סוטה יב, א) וראה אוה"ת עה"פ: פנחס – לא נתכה עד שהרגו לזמרי (ובחים קא, ב).

(33) בהבא לקמן – ראה סד"ה וידבר ג' פינחס תרע"ה (בהמשך תער"ב חלק ב').

(34) אבות בתחילתה.

(35) משלי ו, כג.

(36) לשון אדה"ז – תניא פ"ב.

(37) ראה (נוסף על הנסמך בהערה 33): המשך תרס"ו ס"ע קנא ואילך. ע' תקנא. ד"ה וה"ס תש"ח. ועוד.

(38) ראה לקו"ת ויקרא ב, ד. ועוד.

(39) נסמך בלקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 52 הערה 8. ח"ה [המתורגם] ע' 174 הערה 59. וראה המשך תער"ב שם.

(40) פרשתנו ר"ז, א.

(41) סנהדרין נב, א ושי"י.

(42) ראה בכ"ז (נוסף להמשך תער"ב דלעיל הערה 33): אוה"ת אחרי (כרך ב' ע' תקמט ואילך). ד"ה וידבר ג' פינחס דשנות תרכ"ט, תרע"ג (בהמשך תער"ב חלק א').

1 עצמו לא הזדכך, מובן, שכאשר הגילוי פוסק, נשאר
2 ה"מטה" במצבו הקודם.

3 לפיכך אנו רואים, שמתן תורה אמנם גרם לישראל מצב
4 של "פסקה זוהמתן"⁴³, אך למרות זאת, התאפשר גם לאחר
5 מכן חטא העגל, שבאמצעותו "חזרה זוהמתן"⁴⁴.

6 אך כאשר העבודה היא מלמטה למעלה, ה"מטה"
7 עצמו מזדכך ומתעלה, וזהו ענין בר-קיום. לפיכך, הכפרה
8 שנגרמה על-ידי פינחס לא היתה חד-פעמית, אלא נשארה
9 תמידית, וענין "נמשך"⁴⁵ ככתוב ב"ספרי" על הפסוק
10 "ויכפר על בני ישראל" – "שעד עכשיו לא זו אלא עומד
11 ומכפר עד שיחיו המתים"⁴⁶.

12 זהו ההסבר לכך שהשכר "בריתי שלום.. לו ולזרעו
13 אחריו" ניתן דוקא לפינחס, כי הוא "השיב את חמתו..."
14 באופן מתמיד, ללא הפסק, ולכן גם שכרו הוא מדה כנגד
15 מדה, ש"בריתי שלום" נמשך "לו ולזרעו אחריו" ללא
16 הפסק⁴⁷.

ט.

ההסבר לקשר בין פינחס לירמיהו

17 לפי כל האמור לעיל יובן גם הקשר בין פינחס
18 לירמיהו: כמדובר בסעיף ד' על ההבדל בין ישעיהו
19 לירמיהו, ש"ירמיהו היה בזמן של דחיה והסתור וישעיהו
20 היה בזמן של גילויים", זהו הגורם להבדל בין עבודה
21 מלמעלה למטה לבין עבודה מלמטה למעלה.

22 העבודה מלמעלה למטה היא גילוי אור ("גילויים")
23 מצד הנשמה, ובאופן כללי זוהי עבודה בתקופת בית
24 המקדש ("נחמתא"), כאשר האור האלקי הוא גלוי.
25 העבודה מלמטה למעלה היא עבודה עם ה"מטה" עצמו,
26 ב"מקום" שבו יש "דחיה והסתור". אצל האדם כפרט זוהי
27 עבודה לבידור, "זיכוך" ועידון הגוף, הנפש הבהמית,
28 וחלקו של האדם בעולם. באופן כללי זוהי עבודה בתקופת
29 הגלות ("חורבנא"), לא להיות מושפעים מן הקשיים
30 והנסיונות של חושך הגלות, עד להפיכת החושך עצמו
31 לאור – "ולילה כיום יאיר"⁴⁸.

32 זהו ההסבר לכך שפינחס וירמיהו באו שניהם
33 "ממשפחת נכריה", ולפיכך "ולזלו" במ ישראל, כאמור

34 בסעיף א': בכך מתבטאת הנקודה המשותפת שבעבודתם
35 באופן של מלמטה למעלה, הן לגבי עצמם – "בירור
36 והעלאת ה"מטה" עצמי שלהם ("משפחת נכריה"), והן
37 בנוגע לסביבתם בעולם⁴⁹, שבלי להתחשב ב"ולזלו" מצד
38 בני ישראל, הם עוררו את ישראל עצמם לחשובה:

39 בהמשכה מלמעלה למטה מגיע האור רק אל "מטה"
40 כזה, שאיננו מנוגד לאור, אך אם ה"מטה" הוא ירוד
41 כל-כך, עד שהוא מנוגד לאור, לא יכול האור להגיע לשם
42 (אלא אם כן האור "שובר" אותו).

43 ואילו בהעלאה מלמטה למעלה, כאשר מזככים ומעלים
44 את המטה עצמו, "מבררים" גם "מטה" כזה, ה"מזלזל"
45 בקדושה, גם חושך כזה הופכים לאור.

י.

ההוראה: התעסקות גם עם ה"חוץ"

46 ההוראה הנלמדת מכך לעבודה למעשה היא:

47 יש המתעסקים בעניני הנשמה – תורה ותפילה
48 וכדומה, אך אין הם מתמסרים לעבודה עם ה"מטה",
49 החדרת הקדושה אל תוך עניני הגוף.

50 כך גם באופן כללי יותר: אצל עצמם הם דואגים לכל
51 הענינים, לא רק לעניני הנשמה, אלא גם לעניני הגוף,
52 ואפילו לחלקם בעולם, אך הם נשארים בד' אמותיהם
53 שלהם, ואין הם עוסקים בזולת וב"חוץ".

54 יש לדעת שסוג עבודה כזה אינו תמיד בר-קיום. אמנם,
55 כאשר הוא עוסק בעניני הנשמה, הוא שרוי בדרגה נעלה
56 ביותר, אך כאשר עליו לעסוק אחר-כך בעניני העולם, הרי
57 לא זו בלבד שאין הוא מעלה אותם, אלא להיפך, ר"ל, הם
58 מורידים אותו.

59 וכך גם לגבי ה"מטה" וה"חוץ" הכלליים: כאשר הוא
60 שרוי בד' אמותיו, הרי הוא מושלם, אך אם הוא נקלע
61 למצב שעליו להתעסק עם העולם, עם ה"חוץ", עלול
62 ה"חוץ" לגרום, ח"ו, לדרדרו.

63 לפיכך נדרש היהודי לעסוק, ביחד עם העבודה
64 הפנימית בעניני הנשמה, גם ב"חוץ", ואף עם ה"חוץ"
65 התחתון ביותר, שגם הוא יהפוך לכלי למעיינות של תורה
66 ומצוות.

דפינחס היתה בכחו של משה שאמר "קריינא דאגרתא כו".

(47 ראה המשך תער"ב (דלעיל הערה 33), ד"בריתי שלום" הו"ע "ברית שלומי לא תמוט".

(48 תהלים קלט, יב. וראה ס' הערכים-חב"ד ח"ב ע' אור-ביחס לחושך (ע' תקצרו) ושו"נ. המשך תער"ב ח"ג ע' אישו. אישמה.

(49 להעיר מפרש"י ריש ירמ' (מפסיקתא דר"כ שם. יל"ש ירמ' רמז רנ): לית בר קלקלתא דתקנן עובדוהי כו' ולוכח כו' דמקלקלן עובדוהי כו'.

(43 שבת קמו, רע"א. זח"א נב, ב. זח"ב קצג, ב.

(44 זהר שם. וראה תניא ספ"ו. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקל ואילך.

(45 לשון הרגצובי – צפע"נ עה"ת ריש פרשתנו. וראה גם צפע"נ לסנהדרין פב, ב.

(46 ובסנהדרין שם: וראוי כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם.

ועיין תוד"ה מפני סוטה יד, א (וצע"ק שלא הובא וצוין בצפע"נ שם).

אבל להעיר דשם – "קברו של משה". ולהעיר ממשנ"ת לעיל ע' 317 שמסנ"פ

1 זהו הקשר בין הענין הנ"ל ל"בין המצרים": הקדוש-
2 ברוך-הוא שלח את ישראל לגלות, כדי שהם "יבררו" את
3 עניני הגלות, עד שיהפכו אותם באופן של "אתהפכא
4 חשוכא לנהורא" (=הפיכת חושך לאור).

יא.

הסיבה לסיפור על היות ירמיהו לנביא

5 אך יכול יהודי לטעון: כיצד הוא וכל למרות הכל,
6 לעבור תקופה אפילה כל-כך של "דחיה והסתרה"? במיוחד,
7 כאשר נדרש ממנו לא להיבהל מן החושך וההעלם, אלא
8 להיפך, להפוך את "בין המצרים" לזמן של ששון
9 ושמחה⁵⁰?

10 על כך עונה ההפטרה של השבת הראשונה של "בין
11 המצרים", ומקדימה לפני הסיפור של הפורענות, את יחושו
12 ותחילת דרכו של ירמיהו⁵¹, ונבואתו: "בן חלקיהו מן
13 הכהנים..." ואחר-כך מספרת על חששותיו מלהיות "נביא
14 לגויים", ועל תשובתו של הקדוש-ברוך-הוא על כך "אל
15 תירא מפניהם כי אתך אני..." – שהקדוש-ברוך-הוא עמו
16 ונותן לו את כל הכחות הדרושים כדי לשנות ולהשפיע על
17 ה"גויים" וה"ממלכות".

18 כך גם אצל כל אחד כפרט, שבלי להתחשב בהסתר
19 הגדול שבזמן הגלות, ניתנים לו כל הכוחות הדרושים כדי
20 לשנות את ההסתר לאור.

יב.

חיזוק הנשמה עם ירידתה למטה

21 ידוע, שירידת הנשמה למטה היא "בחינת גלות
22 ממש"⁵², ובדומה לכל האמור לעיל קיימים הדברים גם
23 אצל כל אחד כפרט, ב"עולם קטן" – זה האדם⁵³:

24 כאשר הנשמה יורדת ל"תלתא דפורענותא" – לשלושת
25 העולמות בריאה, יצירה, עשיה, כאשר בעולם הבריאה
26 כבר יש מציאות של רע⁵⁴, מתחילה הנשמה לחשוש, כיצד
27 תוכל למלא תפקידה בעבודה בתוך הגלות בעולם.

28 אומרים לנשמה מיד בתחילת ירידתה, בהפטרה
29 הראשונה של "תלתא דפורענותא" – "בטרם אצרך בבטן
30 ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתך נביא לגויים נתתיך":
31 אל לך להיבהל משליחותך להיות "נביא לגויים" – עבודת
32 זיכור ה"גוי אשר בקרבך", הגוף, הנפש הבהמית, וחלקך
33 בעולם, כי:

34 (א) "בטרם אצרך בבטן ידעתך" – יש לך נשמה
35 קדושה חלק אלוהה ממעל ממש⁵⁵, ששורשה נעלה יותר
36 ממקור הירידה ("בטרם אצרך"...) ידעתך. (ב) "בטרם
37 תצא מרחם הקדשתך" – לא די שיש לך נשמה קדושה,
38 אלא "הקדשתך": מכינים אותך "במעי אמו", "מלמדין
39 אותו כל התורה כולה"⁵⁷.

40 אמנם, בשעת הלידה בא מלאך ו"משכחו כל התורה
41 כולה"⁵⁵; אך כל זה הוא רק בגלוי, אך בפנימיות נשאר
42 הכל, וזה מאפשר לו, שגם בהימצאו למטה, בעולם הזה,
43 הוא יוכל ללמוד תורה, כפי שלמד "במעי אמו"⁵⁸.

44 טוענת הנשמה "לא ידעתי דבר כי נער אנכי": אמנם,
45 בפנימיותו יש לו "כל התורה כולה", אך בגלוי "נער אנכי",
46 ולכן לגבי עניני הנשמה, בפנימיותו, יש לו די כוחות
47 פנימיים שלא להיבהל מן העולם, וללמוד תורה וכו', אך
48 לגבי היותו "נביא לגויים" ("דבר") – שינוי גופו, נפשו
49 הבהמית, וחלקו בעולם, הרי רק "נער אנכי".

50 על כך עונה לו הקדוש-ברוך-הוא "אל תאמר נער אנכי
51 כי על כל אשר אשלחך תלך... אל תירא מפניהם כי אתך
52 אני...": אין די בכך שליחודי יש חלק אלוהה ממעל ממש,
53 והכוחות הנובעים מכך ש"במעי אמו" לימדוהו את "כל
54 התורה כולה", אלא גם אחר-כך, כאשר הנשמה בגוף,
55 ובתקופת הגלות, ניתנים לו הכוחות מלמעלה ("אתך אני")
56 בהימצאו למטה, כדי שיוכל למלא את השליחות "על כל
57 אשר אשלחך", להשפיע על "גויים", ו"ממלכות". וזאת
58 בשני קוים: הן ב"סור מרע" – "לנתוש ולנתוץ ולהאביד
59 ולהרוס", והן ב"ועשה טוב" – "לבנות ולנטוע".

60 יתר-על-כן, מזהירים אותו "אל תחת מפניהם פן אחתך
61 לפניהם"⁵⁹: אל לך לחשוב שתוכל להסתפק בהצילך את
62 עצמך בלבד – אני את נפשי הצלתי, ועם ה"עולם" לא
63 תתעסק, בטענך "נער אנכי". אומרים לו, שכיוון שאתה
64 נמצא בגוף ונפש בהמית בעולם הזה הגשמי, הרי מצבו
65 של העולם נוגע לך, אם תיזהר מ"אחתך לפניהם", הרי
66 "אל תחת", אל תחשוש מהפיכת העולם לדירה לו יתברך.

67 באמצעות העבודה באופן זה, נזכה במהירות רבה
68 ש"פינחס הוא אליהו" יבשר את הבשורה של ביאת
69 המשיח, שיגאלינו בגאולה האמיתית והשלימה⁶⁰.

(משיחות ש"פ פינחס תשכ"א)

אצרך בבטן ואין טרם אלא עד שלא נברא העולם.

(57) נדה ל, ב.

(58) לקו"ת שלח מד, א. וראה בארוכה – לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 13 ואילך.

(59) ירמ' א, יז.

(60) שתהי' גאולה נצחית שאין אחרי' גלות. ועפ"מ שנת' לעיל (ס"ה) מוכנת השייכות לאלהיו דוקא (משא"כ הגאולה ממצרים שע"י משה – כנ"ל שם).

(50) ראה הנסמן בלקו"ש ח"ט ע' 253.

(51) ועד"ז היחוס דפינחס – כנ"ל בתחילת השיחה.

(52) תניא פל"ז (מח, א).

(53) תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, ב). ועוד.

(54) כי באצילות "לא יגורך רע" (לקו"ת במדבר ג, סע"ג).

(55) תניא רפ"ב.

(56) ראה פס"ר פ"י שמעו (וימלך): עד שלא בראתי את העולם כו' בטרם

מאמרי חז"ל - ר"ה

אתקין רבי אבהו בקסרי, תקיעה שלשה שבירים תרועה תקיעה¹.

מן התורה די בתשע קולות, וכן בפסוקי מלכיות זכרונות שופרות, די בשלשה מכל אחד, שביחד הם תשע. ולפי תקנת רבי אבהו תוקעים שלשים קולות, וכן אומרים שלשים פסוקי מלכיות, זכרונות ושופרות.

והנה, אות טי"ת מורה על עניות, ואות למ"ד מורה על עשירות. והראיה מפרוזבול ופרוזבוטי, שבולי הם עשירים, ובוטי הם עניים². וההפך בין בולי ובוטי — הוא בטי"ת ולמ"ד.

תשע קולות — הוא על דרך קיום המצוה מעוני³. והוא כמו שבתורה כתיב⁴ מרשית השנה, מרשית חסר אל"ף, לשון ריש ועוני.

שלשים קולות — הוא כמו הקיום מעושר. ותשע הוא שלש פעמים שלש, והנתוסף בשלשים על תשע הוא שלש פעמים שבע, היינו שבע על כל שלשה. והוא על דרך מה שכתוב⁵ והשבע לעשיר, שהעשיר מוסיף שבע על שלשה.

(תורת לוי יצחק עמ' שא)

מאמרי חז"ל מסכת ראש השנה

כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים⁶.

חודש תשרי מזלו מאזנים, ובחודש זה נקצבים המזונות, לשון נופל על לשון.

והנה, מאזנים הם נצח והוד, כמאמר⁷ מאזני צדק תרין סמכי קשוט, ומזון שייך לנצח והוד, שנקראו שחקים, ששם טוחנים מן לצדיקים⁸.

מאזניים — גימטריא קמ"ח, והוא הקמח הנטחן בשחקים.

(ליקוטים ואגרות עמ' שסו)

שיעור שופר . . כדי שיאחזנו בידו (אחיזה אית בה טפח, שהטפח ארבע אצבעות בגודל, רש"י) ויראה לכאן ולכאן . . שדרו של לולב צריך שיחא יוצא מן ההדס טפח⁹.

שופר — הוא חמש אצבעות יד שמאל, ה' גבורות, כי הוא המשכת גבורות ממותקות.

לולב — הוא חמש אצבעות יד ימין, ה' חסדים, כי הוא המשכת החסדים¹⁰.

(הערות לזהר ב עמ' שסח)

חמישה שיעורין טפח . . שופר . . כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן¹¹.

זהו דכתיב¹² הנה טפחות נתת ימי.

טפחות — רומז לשופר, ששיעורו טפח.

נתת ימי — היינו חייו של דוד המלך, מלכות, הנמשכים על ידי תקיעת שופר.

דו"ד — גימטריא י"ד, היד האוחזת בשופר.

(ליקוטים ואגרות עמ' רלד, עמ' שנה, הערות לזהר א עמ' קפ)

על ידי תקיעת שופר עומד הקב"ה מכסא דין ויושב על כסא רחמים¹³.

ראש השנה נקרא בשם ראש השנה, ולא תחלת השנה. כשם שבראש מלובשת כללות החיות הנמשכת לכל הגוף, כמו כן בראש השנה נמשכת כללות החיות על כל השנה, היינו לכל י"ב חדשי השנה¹⁴.

השנה — עולה ש"ס, היינו י"ב חדשי השנה, שבכל חודש יש שלשים יום (יש גם חדשים של כ"ט יום, אך בדרך כלל חושבים חדש שלשים יום).

והוא על ידי תקיעת שופר, שעל ידה יושב הקב"ה על כסא רחמים, שנמשכת החיות על כל השנה.

(ליקוטים ואגרות עמ' לו)

(1) ראש השנה לר, א.

(2) גיטין לז, א.

(3) אבות פ"ד מ"ט.

(4) עקב יא, יב.

(5) קהלת ה, יא.

(6) ביצה טז, א.

(7) הקדמת תיקוני זהר (פתח אליהו).

(8) זח"ג כה, ב. חגיגה יב, ב.

(9) נדה כו, א.

(10) פרי עץ חיים שער הלולב פ"א.

(11) שם.

(12) תהלים לט, ו.

(13) ויקרא רבה פכ"ט, ג.

(14) לקוטי תורה דרושים לראש השנה נח, א.

ליל הסדר השני

מן הראוי היה שבעלי יתאר בעצמו את התקופה ההיא, על כל החוויות שעברו עליו בה. אילו עשה זאת – היו התיאורים הרבה יותר מלאי־תוכן; הוא היה שופך אור רב יותר על אותם רגעים חשובים למען ייזכרו לנצח.

אלא שבעלי מיאן לבזבז אפילו רגע אחד על "דברים קטני הערך", כפי שכינה אותם. הוא הרבה מאוד בכתיבה, כמעט עד הרגע האחרון לחייו, וכתב כל אימת שהיה לו במה לכתוב ועל מה לכתוב – כלומר: נייר, עט ודיו. תמיד ניתן היה לראותו שוקע במחשבותיו בעניין כלשהו, וניכר היה שרצונו לחלוק את מחשבותיו עם מישהו; ומאחר שלא היה לו עם מי לשוחח על כך – הוכרח להעלות את המחשבות על הכתב. ספק אם כתבים אלה עודם בשלמותם במקומות שבהם השארתי אותם²⁴.

אנסה איפוא להמשיך ולרשום ככל שאוכל.

כך חגגנו את חג הפסח השני:

אל האורח שהיה אצלנו בשנה שעברה – הצטרפה בינתיים משפחתו, כך שהפעם הוא לא היה אצלנו. אולם עוד קודם לכן הגיע לעיירה גולה נוסף, בעל אחוזה מרומניה, שנמנה בעירו על הקטגוריה העשירה ביותר של המעמד הבורגני, וכשנכנסו לשם הכוחות הסובייטיים¹ – הפרידוהו, כדרכם, מבני משפחתו, והגלוהו למרכז אסיה. הוא טולטל ממקום למקום וסבל כה רבות, עד שקשה היה לזהות שאדם זה לא היה תמיד נע־ונד בדרכים. הוא היה ירא־שמים ולמדן, שהכשרות היתה חשובה לו מאוד, ולכן התארח אצלנו במשך כל חג הפסח, וכן בכל השבתות והחגים לאורך כל תקופת שהותנו שם.

הכרתי את האיש לראשונה ערב אחד, בשעה שחנות הלחם עמדה להיסגר, ואני התחננתי בזהירות רבה – לבל יבחין בכך איש – שיניחו לי לקבל קילוגרם מהלחם הנותר. משום מה לא היה בי העוז לעמוד בתוקף על דרישתי שיינתן לי הלחם, אולם איש זה – שבעברו היה מנהל נמרץ של עסקים גדולים – ניצל כאן מעט מכוחות העבר שלו וביקש את הלחם בטון כנוע ומתרפס, ולאחר שקיבל – קיבלתי באופן טבעי גם אני.

גם הפעם – כמו בפעם הראשונה – דאגתי לצורכי חג הפסח: מצה שמורה הבאתי עמי, השגתי חומרי הסקה לבישול (דבר שהיווה אף הוא, אגב, בעיה לא־קטנה), ושיוויתי לחדר מראה חגיגי ככל האפשר.

היה לנו כל הנחוץ לעריכת הסדר. מרור ("חריין") בפועל ממש – נוסף על מרורות החיים, אותם חווינו במשך כל הזמן, השיג בעלי גם מרור אמיתי אצל קאזאח אדוק, לאחר שסיפר לו לשם מה הוא נחוץ לו.

לאחר שכיסינו היטב את החלון, כדי שלא ניתן יהיה לראות ברחוב את הנעשה בבית, אמרו בעלי והאורח את ההגדה בקול רם, ואף פלפלו בדברי תורה (היהודי הרומני היה בן־תורה). תחת החלון עמדו "שקצים" שחיקו אותנו בלעג, כמנהגם, אך מאחר שמדובר ב"ליל שימורים"², לא הרהרנו בכך באותו לילה.

התפילות התקיימו בבית, שהרי מניין לא היה אז. סידור – היה לנו רק אחד.

בימי החג לא היה עלינו לצאת ולעמוד בתור לקבלת לחם, ולא קיימנו עם הסביבה כל קשר. מהליכה להירשם במשרדי הנ.ק.וו.ד. – לעומת זאת – לא היה מנוס, וכרגיל סבל בעלי ייסורים רבים בגלל הצורך לחתום. הרבה שמחת יום־טוב לא הוסיף לו הדבר.

כך חגג בעלי פסח אחד במאסר, וזהו הפסח השני שחגג בגלות...

(1) הכוונה כנראה לכיבוש הסובייטי של בסרביה (כיום מולדובה), שהיתה שייכת קודם לכן לרומניה, בשנת ת"ש.

(2) בא יב, מב.

כה, יד – ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית-אב לשמעוני

א. נשיא בית אב לשמעוני. ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אומות בית אב במדין הוא. הנה הכתוב בא להודיענו שלא היו שניהם ספונים וחשובים כל כך כמו שפירש רש"י שצור אחד מחמשת מלכי מדין ה' ובמקום אחד ה' עוד ארבע בדוגמתו וכן זמרי לא ה' נשיא שבט רק בית אב היינו למשפחה אחת, ולכאורה הוא שפת יתר דמה לנו אם ה' חשובים וספונים או לא, דמה תועלת בזה. רק נראה דלכאורה קשה על בנות מואב למה שלחו את בנות מדין להטעות לישראל בזנות, הא היו להם בנות רבות והיו יכולים לעשות בעצמם כל התועבות האלה ומה עלה על לבם וכי שונא זמה ה'.

רק נראה דידוע דבלק ה' קוסם קסמים יותר מבלעם וראה שאחד מחלציו יעביר הזדון והרשעה מן העולם וראה שאחד מישראל ישא אחת מבנות מואב ומשם יפרד אבן נגף להפיל מואב ארצה ומשם יכלה כל קרן מואב, וזה קאי על בועז שנשא לרות שהיא היתה ממואב שיצא ממנו דוד המלך ע"ה, וירד העיט על הפגרים הוא דוד' שבקש לכלות כל האומות והפיל למואב ארצה.

וידוע דבכישוף רואה ואינו יודע תוכן הדברים ולכן בלק לא ידע דיה' דבר זה באחרית הימים רק בחושבו שמיד יצא העגל הזה ומהרסיו ומחריביו יה' משלו, ולכן הזהיר את בנות מואב דמה בראשה למי שתשמע לבן ישראל לזנות עמו, ובאמת רצו להטעות את ישראל לזנות ולכן שלחו לבנות מדין.

וזהו הענין דבאמת אבות הקדמונים לא נתכוונו כלל להקניט להקב"ה רק ה' לפעמים טעמו לעשות עבירה לשמה ולפעמים ה' שגגה והיו נכשלים בו, ע"כ הזהיר הכתוב לדון כל אחד מישראל לכף זכות אף שנראה כאלו עבר עבירה כמ"ש (תהלים נ, כ) תשב באחיק תדבר בבן אמן תתן דופי, דהם בעצמם כווננו לטובה כמו דמצינו באחיתופל שיצאה ממנו בת שבע וממנה יצא שלמה המלך והעלה בדמיונו דבמראה ראה דהוא יה' מלך כעת עתה על ישראל, ולכן ה' חולק על דוד וחולק על המלכות ה', וגבי קרח נמי אמרו מה ראה קרח לחלוק אלא שעינו הטעתו דראה שיצא ממנו שמואל וחשב שהמלכות יגיע לו ובאמת כוונתם ה' לטובה רק דטעו.

ובפרט דור המדבר שהיו דור דיעה שעליהם אמרו (מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יג פסוק יז)) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן וח"ו לחשוב עליהם שום דבר דופי אשר בזדון ח"ו נעשה התועבה הזאת לזמרי, רק דהענין גבי זמרי² כנ"ל דידע במראה נבואה דילך אחד מנשיאי ישראל

ויקח אשה מזרע מלוכה של אומות העולם ויליד זרע שיגבה חובו ממואב ולכן לקח לכזבי דממנו יצא אבן הנגף למואב. אבל באמת טעה, דאיתא ברמב"ם דהשופט הוא כנשיא לכל דבר, היינו דוקא נשיא השבט ולא נשיא משפחה, וידוע דבועז ה' שופט בימים ההם וה' דינו כנשיא לכל דבר ורות היתה בתו של עגלון מלך מואב (עיין נזיר כג:) וזה ה' באמת מן השמים שנשיא בישראל ישא לבת מלך מן אומות העולם, אבל זמרי לא ה' רק נשיא משפחה ולא ה' ראוי לגדולה זו שיצא ממנו המלכות, וזה שאמר הכתוב נשיא בית אב ולא נשיא שבט, ושם האשה כזבי בת צור ראש אומות בית אב וגם כן לא היו ראוי לכך.

תפארת יהונתן³

כה, טו – ושם האשה המוכה המדינית כזבי בת צור ראש אומות בית אב במדין הוא

ב. סיבת החורבן (דבית שני) וכללות ענין הגלות היא – "שנאת חנם". והתקון לזה – להלחם נגד ענין זה, עד שמבטלים לגמרי את הענין ד"שנאת חנם", ותמורת זה פועלים את הענין דאהבת ישראל, עד לאופן דאהבת חנם. וענין זה מודגש בשיעור חומש היומי – "צור את המדינים גו":

מבואר בחסידות [החל מביאור אדמו"ר הזקן בלקו"ת⁴, וכן בדרושי רבותינו נשיאנו שלאחרי זה, ובאריכות גדולה – בקונטרס "החלצו" לכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, וביתר ביאור – במאמרו ושיחותיו של בעל הגאולה בקשר לקונטרס זה⁵] ש"מדין" הוא לשון "ריב ומדון", כלומר, קליפת מדון ענינה – פירוד והתחלקות, עד לשנאת חנם.

וזהו הענין ד"צור את המדינים", "לאייב אותם"⁶ – שיש להלחם בכל התוקף [אמנם, בדרכי נועם ובדרכי שלום, אבל ביחד עם זה – בכל התוקף] נגד הענין ד"ריב ומדון", נגד ענין של פירוד ומחלוקת בין איש לאשתו ובין אדם לחבירו. ועד כדי כך, שמלחמה זו היא "נקמת הוי"⁷.

ובענין זה ישנה ההבטחה "ולא נפקד ממנו איש"⁸, היינו, שהדבר לא יזיק לאף א', מכיון שכל הענינים נעשים בדרכי נועם ובדרכי שלום.

וזהו ההכנה והכלי להמשכת כל הברכות בתכלית השלימות – שהרי "השלום שקול כנגד הכל"⁹, ובפשטות – שזוכים תיכף ומיד ממש לשלום האמיתי ושליומות האמיתית, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

תורת מנחם התנועדות ה'תשמ"ה חלק ד עמוד 2578

(3) ר' יונתן אייבשיץ ז"ל.

(4) יומא ט, ב.

(5) מטות פה, סוף עמוד ד ואילך.

(6) נדפס בספר המאמרים תרנ"ט סוף עמוד נגד ואילך.

(7) נדפס שם עמוד רט ואילך.

(8) פירוש רש"י על הפסוק.

(9) מטות לא, ג.

(10) שם, מט.

(11) פירוש רש"י בחוקותי כו, ו.

(1) וירד העיט על הפגרים הוא דוד וכו': עיין ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת לך סימן קסט. קעא. קעב. קעג.

(2) זמרי דידע במראה נבואה דילך אחד מנשיאי ישראל ויקח אשה מזרע מלוכה וכו': עיין עוד בזה ילקוט משיח וגאולה על התורה פרשת בלק סימן תקמב. שנד. תקלב.

♦ יום ראשון י"ח תמוז ♦

כה (י) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

י וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

יא פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּר אֶהְרֹן כֹּהֵן אֲתָב יֵת
חִימִתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִקְנֵי יֵת קִנְאָתִי
בִּינְיָהוֹן וְלֹא שִׁיעִית יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּקִנְאָתִי:

(יא) פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת־חֲמָתִי
מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי אֶת־קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא־כִלְיִתִּי
אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

כס"י פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן • (סנהדרין פב. סוטה מב) לְפִי שֶׁהָיוּ הַשִּׁבְטִים מְבֹזִים אוֹתוֹ: הֲרֵאִיתָם בֶּן פּוּטִי זֶה
שֶׁפֶטֶס אָבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לַעֲבֹדֶת אֱלִילִים וְהָרָג נָשִׂיא שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ בָּא הַפְּתוּב וַיַּחֲסוּ אַחֵר אֶהְרֹן. בְּקִנְאָתוֹ
אֶת־קִנְאָתִי • בְּנִקְמוֹ אֶת נִקְמָתִי, בְּקִצְפוֹ אֶת הַקֶּצֶף שֶׁהָיָה לִי לְקֶצֶף. כָּל לְשׁוֹן "קִנְאָה" הוּא הַמַּתְחַרָּה לְנִקְמָת
דָּבָר, אֲנַפְרַטְמִנִּיט בְּלַע"ז.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ד עמ' 1073)

פִּינְחָס בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהְרֹן הַכֹּהֵן (כה, יא)

פִּנְחָס הוּא אֱלִיהוֹ (לקוט שִׁמְעוֹנִי). פִּנְחָס – רוֹמֵז לַעֲבֹדֶת ה' מִתּוֹךְ מִסִּירֹת נֶפֶשׁ, שֶׁהָרִי פִּנְחָס חָרַף אֶת נֶפְשׁוֹ לְקִנְאָת קִנְאָת ה'.
אֱלִיהוֹ – מִבְּשָׂר הַגָּאֻלָּה, רוֹמֵז לַגָּאֻלָּה הַקְּרוֹבָה. זֶהוּ שְׂרָמְזוֹ ר"ל: עַל יְדֵי עֲבֹדָה מִתּוֹךְ מִסִּירֹת נֶפֶשׁ (פִּנְחָס) מִקְרָבִים אֶת הַגָּאֻלָּה
(אֱלִיהוֹ). שָׁכַן, בַּעֲבֹדָה זֶה בָּא לִידֵי בִטּוּי עֶצֶם הַנֶּפֶשׁ, בְּחִינַת 'יְחִידָה', וְהִיא הַכֵּנָה וְהַקְדָּמָה לַגָּאֻלָּה הַעֲתִידָה, שָׂאָז תִּתְגַּלֶּה בְּחִינַת
'יְחִיד', יְחִידוֹ שֶׁל עוֹלָם.

~ נקודות משיחות קודש ~ ('תורת מנחם – מנחם ציון' ח"ב עמ' 385 – מתוך 'לקראת שבת')

גִּלְגּוּל שֶׁל פִּנְחָס בְּאֱלִיהוֹ

פִּנְחָס זֶה אֱלִיהוֹ (תיב"ע וארא ו, יח. יל"ש ר"פ פנחס. חז"ב קצ, סע"א)

וְשֶׁל עֵינָי:

הָאֵם הַמְדַּבֵּר בְּגִלְגּוּל – שֶׁנֶּשְׁמָתוֹ שֶׁל פִּנְחָס הִתְגַּלְגַּל בְּגוֹפּוֹ שֶׁל אֱלִיהוֹ, אוֹ שֶׁהוּא כְּפִשּׁוּטוֹ – שֶׁפִּנְחָס הָאֶרֶץ יָמִים עַד יְמֵי אֱלִיהוֹ,
וְאֵז נִקְרָא בְּשֵׁם אֱלִיהוֹ?
וְנִרְאֶה לְהוֹכִיחַ שֶׁהַמְדַּבֵּר בְּגִלְגּוּל:

מִצִּינּוֹ בַּמְדַּרְשׁ (ב"ר פ"ט, ג) אוֹדוֹת הַמֶּאֱרָע עִם בְּתוֹ שֶׁל יִפְתָּח שֶׁהָיָה יָכוֹל לִילֹךְ אֶצֶל פִּנְחָס לְהַתִּיר אֶת נִדְרוֹ "אֵלָּא אָמַר פִּנְחָס הוּא
(יִפְתָּח) צִרִּיף לִי וְאֵנִי אֵלָּף אֶצְלוֹ (בַּתְּמִינָה), וַיִּפְתָּח אָמַר אֲנִי רֹאשׁ קְצִינֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי הוֹלֵךְ לִי אֶצֶל פִּנְחָס . . וְשִׁנְיָהֶם נִעֲשֶׂה . .
פִּנְחָס נִטְלָה מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ."

וּמִכָּאֵן נִרְאֶה שֶׁאֱלִיהוֹ הוּא רַק גִּלְגּוּל דְּפִנְחָס – כִּי, לְאַחֲרֵי שֶׁ"נִּטְלָה מִמֶּנּוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ" לֹא הָיָה יָכוֹל פִּנְחָס בַּעֲצָמוֹ לְהִיטֵל לְאַחֲרֵיָּהּ
נְבִיא.

~ נקודות משיחות קודש ~ ('תורת מנחם – מנחם ציון' ח"ב עמ' 385. ובלקו"ש ח"ב פינחס. – מתוך 'לקראת שבת')

אֱלִיהוֹ קִדְּם לְפִנְחָס

פִּנְחָס זֶה אֱלִיהוֹ (תיב"ע וארא ו, יח. יל"ש ר"פ פנחס. חז"ב קצ, סע"א)

וַיְדַעַה הַשָּׂאֵלָה (ראה קדושת לוי פ' פינחס):

לְכַאֲרָה מִתְאִים יוֹתֵר לֹמַר "אֱלִיהוֹ זֶה פִּנְחָס" שֶׁהָרִי פִּנְחָס קִדְּם לְאֱלִיהוֹ?

וְשֶׁלֵּיָשֵׁב זֹאת עַל פִּי דְבָרֵי הַזֶּה (ח"א מו, ב) "וְעוֹף יְעוֹפֵף עַל הָאָרֶץ . . דָּא אֱלִיהוֹ דְּאִשְׁתַּכַּח תְּדִיר בְּאַרְעָא וְלֹא מִסְטָרָא דְּאַבָּא
וְאִמָּא אִשְׁתַּכַּח כּו'". אֵם כֵּן נִמְצָא שֶׁאֱלִיהוֹ קִדְּם לְפִנְחָס, אֵלָּא שָׂאָז הָיָה מְלָאךְ וְלֹא יְלִיד אִשָּׁה.

~ נקודות משיחות קודש ~ ('ע"פ לקו"ש ח"ב עמ' 160 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

טַעֲנַת הַשִּׁבְטִים עַל פִּנְחָס

פִּינְחָס בֶּן־אֱלֶעָזָר בֶּן־אֶהְרֹן הַכֹּהֵן

לְפִי שֶׁהָיוּ הַשִּׁבְטִים מְבֹזִים אוֹתוֹ: הֲרֵאִיתָם בֶּן פּוּטִי זֶה שֶׁפֶטֶס אָבִי אִמּוֹ עֲגָלִים לַעֲבֹדָה זָרָה וְהָרָג נָשִׂיא שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל,

לְפִיכָךְ בָּא הַפְּתוּב וַיַּחֲסוּ אַחֵר אֶהְרֹן. (כה, יא. ובפרש"י)

וַיִּלֵּל שֶׁכְּנִת הַשִּׁבְטִים בְּטַעֲנָתָם הִיטָה לְהִגֵּן עַל כְּבוֹדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּמַעֲשֵׂה זְמִירֵי הֵיךְ "לְעֵינֵי מֹשֶׁה וְלְעֵינֵי כָל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"
וּמִדּוּעַ הִיחִידִי שֶׁקִּנְאָת קִנְאָת ה' הִיךְ פִּנְחָס, וְאֵם כֵּן הִדְבֵּר מִהֵנָּה זְלוּל גְּדוּל כְּבוֹדוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּבְכַבּוּדוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.

וְלָכֵן טַעֲנּוּ: הֵן אִמָּת שֶׁפִּנְחָס עָשָׂה מַעֲשֵׂה טוֹב, אֵף הֵן זֶה מִצַּד טַבְּעוֹ הַאֲכֹזֵרִי, וְהִרְאָה לָכֵךְ: אָבִי אִמּוֹ "פֶּטֶס עֲגָלִים לַעֲבֹדָה זָרָה"

שמעשה זה מורה על גדל מדת האכזריות, שפסס את העגלים - מעשה הנראה כרחמים, אך לאח"כ היה הורגם שלא לשום אכילה אלא סתם לע"ז - דוזהי אכזריות גדולה ביותר. ופנחס הבא ממנו ירש טבע זה ולכן "הרג נשיא שבט מישראל". וע"ז אמר הקב"ה "פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן" ד"יחוסו וטבעו של פנחס לא נמשך אלא מאבי אביו, שהיה רודף שלום ומטיל אהבה בין בעלי מריבה, ומעשה זה של הריגת זמרי בא מרצונו להשכין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים - "השיב את חמתי מעל בני ישראל". רמב"ן

(יב) לכן אמר הנני נתן לו את-בריתי שלום:
כב כן אמר הא אלא גזר לה ית קמי שלם:
כז"י את-בריתי שלום • (פנחסין פב) דתתא לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה וחסות למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקדוש-ברוך-הוא שלומותיו.

(יג) והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת
אשר קנא לאלהיו וכפר על-בני ישראל:
כז"י והיתה לו • בריתי זאת. ברית כהנת עולם • שאף על פי שכפר נתנה כהנה לזרעו של אהרן, לא נתנה אלא לאהרן ולבניו שנמשחו עמו ולתלדיהם שיולדו אחר המשחתן, אבל פנחס שנולד קדם לכן ולא נמשח, לא בא לכלל כהנה עד כאן. וכן שנינו בזבחים: לא נתפחה פנחס עד שהרגו לזמרי. לאלהיו • בשביל אלהיו, כמו (במדבר יא): "המקנא אתה לי", (זכריה א): "וקנאתי לציון" – בשביל ציון.

(יד) ושם איש ישראל המכה אשר הכה את-המדינית
זמרי בן-סלוא נשיא בית-אב לשמעני:
כז"י ושם איש ישראל וגו' • במקום שיחס את הצדיק לשבח, יחס את הרשע לגנאי. נשיא בית-אב לשמעני • לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. דבר אחר: להודיע שבחו של פנחס, שאף-על-פי שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם, לכך הודיעה הכתוב מי הוא המכה.

(טו) ושם האשה המכה המדינית כזבי בת-צור ראש
אמות בית-אב במדין הוא: פ
כז"י ושם האשה המכה וגו' • להודיע שגאון של מדינים, שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל. ראש אמות • אחד מחמשת מלכי מדין (במדבר לא): "את-איו ואת-דקם ואת-צור וגו'", והוא היה חשוב מכלם, שגאמר "ראש אמות"; ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי. בית-אב • חמשה בתי אבות היו למדין (בראשית כה): עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעא, וזה היה מלך לאחד מהם.

(טז) וידבר יהוה אל-משה לאמר:
טז ומליל יי עם משה למימר:

(יז) צור את-המדינים והביתם אותם:
כז"י צור • כמו: זכור, שמור, לשון הזה, עליכם לאיב אותם.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לשכר הגדול הזה, שהרג נשיא בן-ישראל ובת מלך גוים ולא ירא מהם בקנאותו לאלהיו. ואחרי שנתן שכרו הטוב לצדיק צוהו להפטר מן הרשעים, ואמר לו צור את המדינים. וצוהו שימנה העם תחלה, וזה טעם ויהי אחרי המגפה (להלן כו א), כי המגפה יתחלה:

כהנת עולם" כמו שאמר (שמות כט ט) באהרן, אבל אמר "ברית כהנת עולם" ואמר "את בריתי שלום" שיתן לו ברית עם השלום דבק בו, ובאהרן נאמר לכבוד ולתפארת (שמות כח ב), ולכך אמר אשר קנא לאלהיו, והמשכיל יבין:

והזכיר ושם איש ישראל המכה, ושם האשה המכה, להודיע כי ראוי היה

(יא-יז) פנחס בן אלעזר. הודיע הקדוש ברוך הוא למשה שישלם שכר טוב לפנחס על קנאותו אשר קנא לאלהיו, ועל הצדקה שעשה עם ישראל לכפר עליהם, ולא מתו כלם במגפה. וצוהו שיודיע לישראל שהוא כהן לעולם, וזה טעם לכן אמר, שיגיד זה בישראל:
ולא אמר הכתוב "והיתה לו ולזרעו אחריו

יח ארי מעיקין אנון לכוּן בְּנִלְיָהוּן דִּי
נְכִילוּ לכוּן עַל עֶסֶק פְּעוּר וְעַל עֶסֶק כְּזָבִי
בַּת רַבָּא דְּמִדְּנָן אַחְתְּהוּן דְּאַתְקִטִּילַת בְּיוֹמָא
דְּמוֹתָנָא עַל עֶסֶק פְּעוּר :

(יח) כִּי צִוְּרִים הֵם לָכֶם בְּנִלְיָהֶם אֲשֶׁר־נִכְלּוּ לָכֶם עַל־דְּבָר
פְּעוּר וְעַל־דְּבָר כְּזָבִי בַת־נִשְׂיָא מִדִּין אַחֲתָם הַמֶּכֶה
בְּיוֹם־הַמִּגֵּפָה עַל־דְּבָר פְּעוּר:

יח"כ כִּי צִוְּרִים הֵם לָכֶם וְגו' עַל־דְּבָר־פְּעוּר • שֶׁהִפְקִירוּ בְּנוֹתֵיהֶם לְזִנוּת כְּדִי לְהִטְעוֹתָכֶם אַחֵר פְּעוּר. וְאַתָּה מוֹאֵב
לֹא צִוָּה לְהַשְׁמִיד מִפְּנֵי רוּת שֶׁהִיָּתָה עֲתִידָה לְצִאת מֵהֶם, כְּדֹאמְרִינָן (בבבא קמא לח) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (פ"ט רשימות חוברת נ עמ' 12-13 - מתוך 'לקראת שבת')

אכילה לשם תאוה – ע"ז של פעור

בְּנִלְיָהֶם אֲשֶׁר־נִכְלּוּ לָכֶם עַל־דְּבָר־פְּעוּר (כה, יח)

עבודת פְּעוּר הִיָּתָה כְּלִשׁוֹן רש"י (כה, ג ד"ה פעור) "ע"ש שפוערין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי וזוהי עבודתו".

וקשה, כיצד יכלו ישראל לטעות אחר ע"ז שפלה ונחותה כזו?!

וי"ל הבאור בזה ע"ד החסידות:

איתא בלקוטי תורה (שלח מו, ד. ושם נסמנו המקורות) שכל התענוגים הגשמיים הם באמת "פסלת" המלאכים העליונים. כשאדם אוכל מאכל, והמאכל נותן לו חיות וכח - הרי הוא בבחי' "מקבל" מהמאכל. והנה, אם אוכל את המאכל לשם שמים הרי הוא מעלה את המאכל לקדשה (תניא פ"ו) ונמצא שהוא גם "משפיע" על המאכל ומעלה אותו, אבל באכילה לשם תאוה ותענוג אינו אלא מקבל, ומפסלת המלאכים.

וזהו ענין ע"ז של פעור: אדם הרוצה רק את ההנאה הגופנית מהמאכל, הרי זה כאלו הוא "עובד" ומשתתף ל"פסלת" המלאכים. רמב"ן

כו (א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגֵּפָה פ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַל
אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:

יח"כ וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגֵּפָה וְגו' • מִשַּׁל לְרוּעָה שֶׁנִּכְנסוּ זָאִבִּים לַתּוֹךְ עֲדָרוֹ וְהָרְגוּ בָהֶן, וְהוּא מוֹנֶה אוֹתָן לִידַע מִנֵּן הַנוֹתְרוֹת. דָּבָר אַחֵר: כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרַיִם וְנִמְסְרוּ לַמֶּשֶׁה, נִמְסְרוּ לוֹ בְּמִנֵּן, עֲכָשׁוּ כְּשֶׁקָּרַב לְמוֹת וּלְהִתְזַיֵּר צֶאֱנוּ, מִחֲזִירִים בְּמִנֵּן.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וַאֲנִי תָמַם עַל לִשׁוֹן הָאֲנָדָה שֶׁאִמְרוּ בְּבָבָא
קמא (לח), אַל תִּצַּר אֶת מוֹאֵב, וְכִי
עָלָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל מֹשֶׁה לַעֲשׂוֹת מַלְחָמָה שְׁלֹא
בְּרִשׁוֹת, אֲלֵא נִשְׂא מִשָּׁה קָל וְחוֹמֵר בְּעֶצְמוֹ,
אָמַר וַיִּמָּה מִדְּנִיִּים שְׁלֹא בָּאוּ אֲלָא לְסִיעַ לְמוֹאֵב
אִמְרָה תוֹרָה צָרוּר אֶת הַמִּדְּנִיִּים וְהִפִּיתָם אוֹתָם,
מוֹאֵבִים עֲצָמָן לֹא כָּל שָׂבָן, אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא לֹא כִּשְׁעָלָה עַל דַּעְתָּךְ, שְׁתִּי פְּרִידוֹת
יֵשׁ לִי לְהוֹצִיא מֵהֶם רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה
הַעֲמוֹנִית:

וְהִנֵּה קָדָם הֵקֵל וְחוֹמֵר הִזְהִירוּ לַמֶּשֶׁה מִן
הַמּוֹאֲבִים. וְעוֹד אִם מִפְּנֵי הֵקֵל וְחוֹמֵר,
לָמָּה הִצְרִיךְ הַזְהִיר מִבְּנֵי עַמּוֹן. אוֹלֵי לֹא
הַקְפִּידוּ בְּלִשׁוֹן הָאֲנָדָה בָּבָא, אֲבָל הַכּוֹנֵה לּוֹמַר
שְׁגָלוֹי לִפְנֵי יִתְבָּרָךְ כִּי כִּשְׁעָלָה אוֹתוֹ צָרוּר
אֶת הַמִּדְּנִיִּים, יִהְיֶה לַמֶּשֶׁה קָל וְחוֹמֵר לַעֲשׂוֹת
מַלְחָמָה בְּמוֹאֵב שְׁלֹא בְּרִשׁוֹת אַחֲרֵת וְהַקְדִּים
לְהִזְהִירוֹ מִנָּה, וּמִפְּנֵי שֶׁהִזְהִיר בְּמוֹאֵב הִזְהִיר
גַּם בְּבְנֵי עַמּוֹן, שְׁלֹא יִחְשַׁב מֹשֶׁה שֶׁתִּהְיֶה
אַחֲרֵתוֹ מִן מוֹאֵב לְכַדּוֹ רִשׁוֹת בְּבְנֵי עַמּוֹן, כִּי
גַּם הֵם גָּמְלוּ לָהֶם רָעָה וְלֹא קָדְמוּ אוֹתָם
בְּלָחֶם וּבְמִיִּם:

לְמִקְוֵמוֹ (לעיל כד כה), שֶׁהִלָּךְ לוֹ לְשׁוֹב אֶל
אַרְצוֹ. וְכֵן נִרְאָה, כִּי יִשְׂרָאֵל לֹא יִהְיֶה הַמִּתְנַבֵּא
רַק בְּרִשׁוֹת הַתּוֹרָה, אֲבָל כַּאֲשֶׁר נֹאמַר לָהֶם
כִּי צִוְּרִים הֵם בְּנִלְיָהֶם אֲשֶׁר נִכְלּוּ לָכֶם וְגו',
הֵנָּה כָּל הַמִּתְנַבְּלִים מְחִיבֵי מִיתָה, וְלָכֵן הִמִּיתוּ
גַּם בְּלַעַם, כִּי יָדְעוּ שֶׁהוּא בַּעַל הַעֲצָה הָרָעָה
הַזֹּאת:

וְהִנֵּה צִוָּה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִנָּקֵם מֵהֶם,
אֲבָל עַל הַמּוֹאֲבִים כְּבִי הִזְהִיר (דברים
ב ט) אַל תִּצַּר אֶת מוֹאֵב. כִּי יִשְׂרָאֵל בַּתְּחִלָּה
בָּאוּ אֶל גְּבוּל אֲדוֹם וְהִזְהִירָם עֲלֵיהֶם (שם
פסוק ד) וְנִשְׁמַרְתֶּם מֵאֵד, וְאַחֲרֵי כֵן בָּאוּ לְגְבוּל
מוֹאֵב וְאָמַר לוֹ אַל תִּצַּר אֶת מוֹאֵב, וְאַחֲרֵי
כֵן אָמַר (שם פסוקים יח יט) אַתָּה עֵבֶר הָיִים
אֶת גְּבוּל מוֹאֵב אֶת עַר וְקִרְבַּת מוֹל בְּנֵי עַמּוֹן
אֶל תִּצַּרְם. וְאַמֵּר (שם פסוק כד) קוֹמּוּ סֵעוּ
וְעִבְרוּ אֶת נַחַל אֲרֹנָן רָאֵה נִתְתִּי בִּידְךָ אֶת
סִיחוֹן, וְאַחֲרַי כָּל זֶה רָאֵה בָּלַק כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה
יִשְׂרָאֵל לְאַמּוֹרֵי שֶׁהֵם שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֲמּוֹרִי סִיחוֹן
וְעוֹג, וְנַעֲשֶׂה הַעֲגִין הַזֶּה כְּלוּ, אִם כֵּן אֲזַהֲרֶת
אֶל תִּצַּר אֶת מוֹאֵב מִקְדָּמָה לְמִצְוֹת צָרוּר אֶת
הַמִּדְּנִיִּים:

(יח) וְטַעַם בְּנִלְיָהֶם. כַּאֲשֶׁר פִּרְשְׁתִּי (לעיל
כה א) כִּי זָגְנֵי מִדְּנֵן חִשְׁבוּ הַמִּתְנַבְּשִׁים
הָרָעָה הַזֹּאת, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמַר (לעיל כב ד) וַיֹּאמֶר
מוֹאֵב אֶל זָגְנֵי מִדְּנֵן, כִּי בָהֶם נִתְלַעֲצוּ מִתְחִלָּה
וְהֵם נִתְּנוּ עֲצָה זֹו לְמוֹאֵב שֶׁתִּזְנֶנָּה בְּנוֹתָם
עִמָּהֶם וְיִצְמִידוּ אוֹתָם לְבַעַל פְּעוּר לְהִדְרִיחַם
מֵעַל הַשָּׁם, וְאִם לֹא נִזְכַּר שֵׁם. וְעוֹד שֶׁשָּׁלַחוּ
לָהֶם בַּת מִלְכָּם לְזִנוּת עִמָּהֶם, וְזֶה טַעַם וְעַל
דְּבָר כְּזָבִי בַּת נִשְׂיָא מִדִּין אַחֲתָם. כִּי לוֹלִי
מִדַּעַת יוֹעֲצֵי הַמַּלְכוּת נַעֲשֶׂה, כְּבוֹדָה בַּת מֶלֶךְ
בְּמִדְּנֵן, מֵה תִּבְקַשׁ בְּשִׁטִּים בְּעִרְבוֹת מוֹאֵב
לְבֹא אֶל מִחְנֶה עִם אַחֵר, כִּי יִשְׂרָאֵל בְּעִרְבוֹת
מוֹאֵב בְּשִׁטִּים הָיוּ, וּמֵאִין תָּבֵא שֵׁם הַמִּדְּנִיָּה
הַזֹּאת. אֲבָל הִיָּתָה יָפֶת תֹּאֵר מֵאֵד, וְשָׁלַחוּ
אוֹתָהּ זָגְנֵי מִדְּנֵן שֵׁם, כִּי אָמְרוּ בַּתְּאֵר אִשָּׁה
יָפָה רַבִּים הוֹשַׁתְתוּ (יבמות ג:):

וְקִרְוֹב הוּא שֶׁהִיָּה גַם בְּלַעַם בְּעֲצָה הַזֹּאת, כִּי
בְּשׁוֹבוֹ מֵאֲרֵץ מוֹאֵב עִבְרָ בְּמִדְּנֵן, כִּי
דָּרְכוּ מִשָּׁם וְהִיָּה בְּיוֹעֲצֵי הַמַּלְכוּת, וְאוֹלֵי
נִתְעַכֵּב שֵׁם לְדַעַת מֵה יִהְיֶה בָהֶם, לְפִיכָךְ
מִצְאוּהוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְּנֵן וְהִרְגוּהוּ שֵׁם (להלן
לא ח). וְהִיָּה פְּרוּשׁ וְרָקִם בְּלַעַם וְיִלָּךְ וְיִשָּׁב

~ נקודות משיחות קודש ~ (ע"פ לקו"ש חז"ח עמ' 326 ואילך – מותק 'לקראת שבת')

משל לרועה שמונה הצאן שבגדרו

ויהי אחרי המגפה.. שאו את ראש | כל עדת בני ישראל

משל לרועה שנקנסו זאבים לתוף עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנן הנותרות (כו, א"ב, ובפרש"י)

ובסיום פרשת בלק כתוב "ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו וגו'". וברש"י שם: "כל אחד ואחד מדיני ישראל היה הורג שנים, ודיני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים".

וצריך באור:

משמעות הפתוב בפרשתינו (לפי המובן ממשלו של רש"י) היא שהמנן היה לידע מנן הנותרים בעקבות המגפה בה נפלו כ"ד אלף מישראל, ולפי חשבון ההרגים על ידי שופטי ישראל נמצא שהרגו למעלה מ"ז רבוא (כמובא ברמב"ן), רבוי מכלל לגבי הנפלים במגפה, ושם לא מצינו מנן?!

הבאור בזה:

תפקידו של רועה הוא לשמור על הצאן. כאשר הרגו זאבים מן הצאן, הוא מונה את הנותרות כדי להבטיח שמעתה יזהר יותר בשמירתם. ברם, הדבר שיוך רק בהזק התלוי בשומר, שהרי לגבי הזק שאינו באשמותו לא תועיל זהירות יתרה בשמירה. ובגדון דין: הריגת החוטאים היתה כדין, ולא היה משה אשם בהריגתם, ואין טעם למנות הנותרים להזהר בשמירתם. מה שאין כן המגפה ארעה כתוצאה מקר שנתעלמה ממשה ההלכה דהבועל ארמית קנאין פוגעין בו, ואחר הריגת זמרי על ידי פנחס נעצרה המגפה, ולכן הצרך למנות את הנותרים אחר המגפה, בדגמת רועה שנקנסו זאבים בצאנו.

(ב) שאו את ראש | כל עדת בני ישראל מן עשרים שנה ומעלה לבית אבתם בליצא צבא בישראל:

כ"י לבית אבתם • על שבט האב יתיחסו ולא אחר האם.

(ג) וידבר משה ואלעזר הכהן אתם בערבת מואב עליירדן ירחו לאמר:

כ"י וידבר משה ואלעזר הכהן אתם • דברו עמם על זאת, שצוה המקום למנותם. לאמר • אמרו להם: צריכים אתם להמנות מן עשרים שנה ומעלה.

(ד) מן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה יהוה את משה ובני ישראל היצאים מארץ מצרים:

כ"י כאשר צוה וגו' • שיהא מנינם מן עשרים שנה ומעלה, שנאמר (שמות ז'): "כל העבר עליהם הקדים וגו'".

♦ יום שני י"ט תמוז ♦

(ה) ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוף משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי:

כ"י משפחת החנכי • לפי שהיו האמות מבזין אותם ואומרים: מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבירין הם שלא שלטו המצרים באמותיהם? אם בגופם היו מושלים – קל וחמר בגשיותיהם! לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם: ה"א מצד זה ויו"ד מצד זה, לומר: מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזה הוא שמפרש על ידי

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

אכל מפני חטאם שהרחיקו את ישראל ולא קרבו אותם, הענישם להרחיקם מעל עמו, וצוה לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' (דברים כג ד), מדה כנגד מדה:

ועל דרך הפשט עוד, ארץ עמון ומואב השם נתנה לבני לוי ירושה בעבור לוי אביהם ששרת את הצדיק ונלה עמו לאותה הארץ, ולכן לא הרשה לעשות להם רעה בארצם,

ומדרש אחר, מפני שהמואבים עשו מפני היראה שהיו שוללים אותם, אכל מדינים נחשבו על ריב לא להם, כמו שכתב רש"י בסדר אלה מסעי (להלן לא ב):

שיעור יומי ליום שני י"ט תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – כו – פרשת פינחס
לז
דוד (תהלים קכב): "שְׁבִיטִיָּה יַעֲדוֹת לִישְׂרָאֵל". – הַשֵּׁם הַזֶּה מַעֲיֵד עֲלֵיהֶם לְשִׁבְטֵיהֶם, לְפִיכֹךְ בְּכֻלָּם כְּתִיב: "הַחֲנֻכִּי",
"הַפְּלִאִי", אֲבָל בִּמְנָה לֹא הֶצְרֹךְ לומר "מִשְׁפַּחַת הַיִּמִּנִּי" – לְפִי שֶׁהַשֵּׁם קָבוֹעַ בּוֹ: יו"ד בְּרֹאשׁ וְה"א בְּסוֹף. רמב"ן

(א) לְחֻצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצִירוֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכְּרָמִי:
(י) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי וַיהוֹ פָּקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים
אֵלֶּף וְשִׁבְעַת מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים:
וְלִחֲצִירוֹן זִרְעִית חֲצִירוֹן לְכַרְמֵי זִרְעִית
כְּרָמִי:
זֶה אֵלֶּיךָ זִרְעִית רְאוּבֵנִי וְהוּא מִנְּגִיהוֹן אֲרָבָעִין
וְתַלְמָא אֶלְפִין וְשִׁבְעַת מֵאָה וְתַלְתִּין:

(ח) וּבְנֵי פִלּוּא אֱלִיאָב:
(ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאֶבְיָרִם הוּא אֲדָתָן וְאֶבְיָרִם
קְרִיאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הָצוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן בְּעֶדְת-קָרָח
בְּהִצָּתָם עַל-יְהוָה:
ט וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאֶבְיָרִם הוּא אֲדָתָן
וְאֶבְיָרִם מְעֲרָעֵי כְנֻשָׁתָא דְאֲתַכְּנִישׁוּ עַל מֹשֶׁה
וְעַל אַהֲרֹן בְּכְנֻשָׁתָא דְקָרַח בְּאַתְכְּנֻשִׁיהוֹן
עַל יְיָ:

כז"י אֲשֶׁר הָצוּ • אֶת יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה. בְּהִצָּתָם • אֶת הָעָם עַל ה'. הָצוּ • הִשְׁיִאוּ אֶת יִשְׂרָאֵל לְרִיב עַל מֹשֶׁה,
לְשׁוֹן הַפְּעִילוֹ. רמב"ן

(י) וּתְפַתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת-קָרַח בְּמֹת
הָעֵדָה בְּאֹכַל הָאֵשׁ אֶת חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתָיִם אִישׁ וַיְהִי
לָנֶם:
י וּתְפַתַּח הָאָרֶץ אֶת-פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת-קָרַח בְּמֹת
קָרַח בְּמֹתָא דְכְנֻשָׁתָא כַּד אֲכַלְתָּ אֲשָׁתָא יָת
מֵאָתָן וְחֲמִשִּׁין גְּבָרָא וַיְהוּ לְאֹתִי:

כז"י וַיְהִי לָנֶם • לְאוֹת וּלְזִכְרוֹן, (במדבר יז) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב אִישׁ זָר, לְחַלֵּק עוֹד עַל הַכְּהֻנָּה.
(יא) וּבְנֵי-קָרַח לֹא-מָתוּ: ם
כז"י וּבְנֵי קָרַח לֹא-מָתוּ • (במד' סנהדרין ק) הֵם הָיוּ בְּעֶצֶה תְּחִלָּה, וּבִשְׁעַת הַמַּחְלָקֶת הִרְהִירוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם, לְפִיכֹךְ (סנהדרין
ק) נִתְבַּצֵּר לָהֶם מְקוֹם גְּבוּהָ בְּגִיְהֵם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם.

~ נְקוּדוֹת מְשִׁיחוֹת קוּדֶשׁ ~ (לְקוּסִי שִׁיחוֹת 22 עמ' 173)

וּבְנֵי קָרַח לֹא מָתוּ (כו, יא)

יֵשׁ לְשִׂאוֹל, סִפּוּר הַצֵּלָת בְּנֵי קָרַח שֶׁיָּרְדוּ לְכַאֲוֶרֶה לְפָרֶשֶׁת קָרַח, וּמָה עָנִינוּ לָפָאן? וַיֵּשׁ לוֹמַר, דְּהִנֵּה לְגַבִּי קָרַח וְעֵדְתוֹ כְּתִיב (קרח טז,
לג) וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֶּהֶל. וַיֵּשׁ לוֹמַר, שְׁבָנִי קָרַח נִעְנְשׁוּ בְּכֹךְ שֶׁנֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֶּהֶל הַהוּא, אוֹתוֹ קֶהֶל שֶׁרָאָה אוֹתָם מִשְׁתַּתְּפִים
בְּמַחְלֻקָתָא וְאִילוּ אֶת תְּשׁוּבָתָם לֹא רָאָה (כִּי הִרְהִירוּ תְּשׁוּבָה בְּלָבָם, כְּפִירוֹשׁ רש"י), שְׁלֹכָן מִן הַהִכְרָח שֶׁיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ קֶהֶל זֶה. מָה
שָׂאִין כֵּן קֶהֶל אַחֵר, שֶׁלֹּא הָיוּ עֲדִים בְּדָבָר, אִין סִיבָה שֶׁיֵּאבְדוּ מִתּוֹכוֹ. לָכֵן מְסוּפֵר עַל בְּנֵי קָרַח רַק בְּפָרֶשֶׁתָנוּ, כִּי לְאַחֲרֵי שֶׁכָּבַד לֹא
הָיָה הַקֶּהֶל שֶׁהָיָה בְּזִמְנֵי הַמַּחְלֻקָת (כִּי שֶׁפָּרֵשׁ רש"י בְּפָרֶשֶׁת חוֹקֶת כ. כב) שֶׁכָּבַד כְּלוּ מִתִּי מִדְּבָר, יֵצְאוּ בְּנֵי קָרַח מִן הַמְּקוֹם
שֶׁנִּתְבַּצֵּר לָהֶם (רָאָה רש"י), וְאִזּוּ הִתְבַּרְר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא מָתוּ.

רמב"ן עַל הַתּוֹרָה – מִתּוֹדוֹת בְּלוֹס, אֲבֵרֵמוּבִיץ

ומִשְׁפַּחַת הַזֶּה חֲלָקָם בְּמִקְוֶה אֶחָד וְלֹא תִתְּעַבֵּר
בְּמִשְׁפַּחַת אַחֶרָת, וְהוּא הֵנִיחַ בְּעֵינֵי:
(ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאֶבְיָרִם הוּא
דָּתָן וְאֶבְיָרִם. הַזִּכִּיר הַכּוֹתוּב זֶה, לְהוֹדִיעַ
שֶׁנִּשְׁאַרָה כָּל הַיְּרוּשָׁה מִמִּשְׁפַּחַת הַפִּלּוּאִי
לְנְמוּאֵל לְבָדוֹ, כִּי דָתָן וְאֶבְיָרִם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם
נִבְלָעוּ. אוּ דְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ (כ"ב ק"ח): לְרִמּוֹ
שֶׁאֲבָדוּ חֲלָקָם מִן הָאָרֶץ, אֵף עַל פִּי שְׁהִי
מִיּוֹצְאֵי מַצְרִים וְרֹאוּם לְנַחֲלָה:

"לְגִלְגָּלוֹתָם", וְאֵף עַל פִּי שֶׁיִּזְכִּיר מִסְפָּרָם
בְּכָלֵל:
וּמָה שָׂאֵמֶר לְרַב תְּרַבּוּ נִחְלָתוֹ (לְהֵלֵךְ פִּסּוּק
נד), בְּכַנִּי הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁנִּשְׁלָחוּ אִישׁ לְפִי
פְּקוּדֵי לְגִלְגָּלוֹתָם. וּמִפְּנֵי זֶה יִזְכִּיר בְּסִפְּרֵי
יְהוֹשֻׁעַ בְּחֻלּוֹקֶת הָאָרֶץ "לְמִשְׁפַּחוֹתָם", וַיְהִי
הַגּוֹרֵל לְמֹשֶׁה בְּנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחוֹתָם (יְהוֹשֻׁעַ
טו א), וְכֵן בְּכָלֵם. אוּ יְהִיָּה טַעַם
"לְמִשְׁפַּחוֹתָם", לְכָל מִשְׁפַּחוֹת הַשִּׁבְט. או
שֶׁחֲלָקוֹ הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחוֹתָם וְכָל מִשְׁפָּחָה

כו (ח) חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֻכִּי. אוֹלֵי פֶאֶשֶׁר
נִתְחַלְקָה הָאָרֶץ לְשִׁבְטִים עַל דַּעַת
רַבּוֹתֵינוּ (ב"ב קכב). וְנִטַּל שִׁבְט שְׁמֵעוֹן
הַמַּעֲטָה שִׁבְט יְהוּדָה הַמְּרִיבָה חֲלָק בְּחֻלּוֹק,
כִּי נִתְחַלְקָה לְכַמֵּי אֲבוֹת לִיּוּרֵי מַצְרַיִם, וְעָשׂוּ
מִנְחָלָת רְאוּבֵנִי ד' חֲלָקִים, וְהָיָה חֲלָק מִשְׁפַּחַת
הַחֲנֻכִּי בְּחֻלּוֹק מִשְׁפַּחַת הַפְּלִאִי וְחֲצִירוֹן וְכַרְמֵי,
אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינֶן שְׁוֹת בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת
לְגִלְגָּלוֹתָם. וְזֶה טַעַם הַמִּנְיָן הַזֶּה שֶׁיִּמְנֶה
הַמִּשְׁפָּחָה לִיּוּרֵי מַצְרַיִם, וְלֹא יִזְכִּיר

(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַת־ לְנִמְנָאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לִימִין מִשְׁפַּחַת הַיְמִינִי לִיכִין מִשְׁפַּחַת הַיְמִינִי:

(יג) לְיֵרֵחַ מִשְׁפַּחַת הַיְרֵחִי לְשֹׁאֵל מִשְׁפַּחַת הַשְּׂאוּלִי:

כ"ט • לְיֵרֵחַ • הוא (שמות ו) צֶהַר, לְשׁוֹן צֶהַר, אֶבֶל מִשְׁפַּחַת אֶהֱד בְּטֶלְהָ וְכֵן חֲמֵשׁ מִשְׁבֵּט בְּנֵימִין, שֶׁהָרִי בַּעֲשָׂרָה בָּנִים יָרַד לְמִצְרַיִם וְכָאֵן לֹא מָנָה אֶלָּא חֲמִשָּׁה, וְכֵן אֶצְבֵּן לְגֵד, הָרִי שֶׁבַע מִשְׁפָּחוֹת. וּמִצְאָתִי בְּגִמְרָא יְרוּשְׁלָמִית, (סוטה פ"א. יבמא פ"א) שֶׁכְּשֵׁמֶת אֶהֱרֹן נִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד, וּבָאוּ הַכְּנַעֲנִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנוּ לָב לְחֹזֶר לְמִצְרַיִם, וְחֹזְרוֹ לְאַחֲרֵיהֶם שְׁמוֹנֶה מִסְעוֹת מֵהָר הָהָר לְמוֹסְרָה, שְׁנָאֲמֵר (דברים י): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי־יִצְחָק מִסְרָה, שֶׁם מֵת אֶהֱרֹן". וְהֵלֵא בְּהָר הָהָר מֵת? וּמִמּוֹסְרָה עַד הָר הָהָר שְׁמוֹנֶה מִסְעוֹת יֵשׁ לְמַפְרָע? אֶלָּא שֶׁחֲזָרוּ לְאַחֲרֵיהֶם, וּרְדָּפוּ בְּנֵי לֵוִי אַחֲרֵיהֶם לְהַחֲזִירָם, וְהָרְגוּ מֵהֶם שֶׁבַע מִשְׁפָּחוֹת, וּמִבְּנֵי לֵוִי נָפְלוּ אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת: מִשְׁפַּחַת שִׁמְעִי וְעִזִּיאֵלִי, וּמִבְּנֵי יִצְהָר לֹא נִמְנוּ כָּאֵן אֶלָּא מִשְׁפַּחַת הַקְּרָחִי; וְהִרְבִּיעִית לֹא יִדְעִיתִי מֵהָ הִיא. וְרַבִּי תַנְחוּמָא דְרַשׁ, שִׁמְתוֹ בְּמַגְפָּה בְּדָבָר בַּלְעָם, אֶבֶל לְפִי הַחֲסִרוֹן שֶׁחָסַר מִשְׁבֵּט שִׁמְעוֹן בְּמִנְיָן זֶה מִמִּנְיָן הָרָאשׁוֹן שֶׁבְּמִדְבַּר סִינִי, נִרְאֶה שֶׁכָּל כ"ד אֵלֶּף נָפְלוּ מִשְׁבֵּטוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן. וּבִמְיָן

(יד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִעִנִי שָׁנִים וְעֶשְׂרִים אֵלֶּף וּמֵאֵתִים: ס

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

וְכֵן יִמְנֶה הַפְּתִיב בְּכָל קוֹמָה בְּיִוְרְדֵי מִצְרַיִם, בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ מִצְרַיִם (דברים י כב), וְכֵן בְּנֵי בָלַע אַחֲרֵי כֵן נִוְלְדוּ. אֶבֶל הָעֲנָן, כִּי הִנֵּה הַמִּנְהֵג בְּיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לָהֶם רָאשֵׁי בְּתֵי אֲבוֹת יִתְחַסּוּ כָּל יוֹצֵאֵי יָרְכוּ לְעוֹלָם אֵל הָאִישׁ הַהוּא וְיִקְרָאוּ עַל שְׁמוֹ לְכַבֹּדוֹ, כְּאִשֶּׁר יַעֲשֶׂה גַם הַיּוֹם כָּל הַיּוֹם מִשְׁמַעְאֵלִים וְכָל יִשְׂרָאֵל הַדָּרִים בְּאַרְצוֹתָם לְהִקְרָא כָּלֵם לְמִשְׁפָּחוֹת אֲבֹתָם וְעִזִּיאֵלִי וְזֶה שְׁנָאֲמֵר (שמות ו יד) אֵלֶּה רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם, כִּי מֵעַתָּה אֲשֶׁר פָּרוּ וְרָבוּ בְּמִצְרַיִם הָעֲמִידוֹ לָהֶם רָאשֵׁי מִשְׁפָּחוֹת לְהִתְחַסֵּס צִלְיָהֶן. וְאוֹלֵי הַתְּחִילוֹ הָעֲנָן הָיָה בְּמִצְרַיִם, שְׁלֹא יִתְעַרְבוּ בְּגוֹיִם וְיִהְיוּ נִכְרִים וְיִדְעוּעִים לְשִׁבְטֵיהֶם שֶׁשֵּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבָטִי זֶה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל, וְתֵהִי לִחֶם בְּיִשְׂרָאֵל:

וְהִנֵּה הָיוּ אֵלֶּה הַנּוֹכְרִים כָּאֵן בְּמִצְרַיִם אִישׁ אִישׁ לְרֹאשׁ לְבֵית אֲבוֹתָיו תִּתְחַסֵּס מִשְׁפָּחָה אֵלִיו, וְלִכְף יִמְנֶה בְּבֵית מְכִיר מִשְׁפַּחַת הַמְּכִירִי וּמִשְׁפַּחַת הַנִּלְעָדִי בְּנוֹ וּמִשְׁפַּחַת הָאִיעָזָרִי וְהַחֲלָקִי בְּנֵיו וְאַחֵיהֶם, וְכֵן בְּבֵנֵי יְהוּדָה וְאֶפְרַיִם, כִּי הַבָּנִים הָאֵלֶּה הַנּוֹכְרִים גְּדוּלִים וְנִכְבָּדִים וְיִהְיוּ לְרֹאשׁ. לֹא הִנֵּה זֶה בַּעֲבוּר הוֹלִידֹם מִשְׁפָּחָה רַבָּה כְּדִבְרֵי הָרֵב, כִּי כָּלֵם הוֹלִידוֹ מִשְׁפָּחוֹת רַבּוֹת, כִּי פָרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאד מֵאֵד, אֶבֶל הִנֵּה זֶה לְכַבֹּד שִׁשְׁמוֹ עֲלֵיהֶם רָאשׁ. וְרַב מִשְׁפָּחוֹת בְּהִיּוֹתָם בְּמִצְרַיִם הָיוּ מִתְחַסְּוֹת אֵל הַיּוֹדִידִים לְמִצְרַיִם שֶׁהֵם לָהֶם הָאֲבוֹת הַנִּכְבָּדִים, וְהַשְּׂאֵר עָשׂוּ לָהֶם מִן הַנּוֹלִידִים שֶׁם בְּקִרְבָּם רָאשֵׁי הָאֲבוֹת, וְכֵן יִהְיוּ לָהֶם רֹב הַנּוֹכְרִים כָּאֵן יוֹרְדֵי מִצְרַיִם. וְהִנֵּה יִהְיֶה יְחִוּס מִשְׁפָּחוֹת הָאֵלֶּה לְיִוְרְדֵי מִצְרַיִם כִּי שֵׁם תִּקְנוּ אוֹתָם:

עוֹד לּוֹמֵר כִּי יוֹכְבֵּד נוֹלִידָה בֵּין חוֹמוֹת בְּיּוֹם הַכְּנָסָם שָׁם, וְלִכְף יִזְכִּיר אוֹתָהּ בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ, וְאֵלֶּה נוֹלְדוּ אַחֲרֵי הַחֲדָשִׁים, וְאֵם אִינָה קָבַלְתָּ רַבּוֹתֵינוּ נִדְחָה סִכְרָתוֹ זֹאת בְּשִׁתֵּי יָדִים. אֶבֶל נִוְכַל לּוֹמֵר, כִּי אֲרֹךְ וְנִעְמָן בְּנֵי בְּנִימִין מֵתוּ בְּלֹא בָנִים, וְכָלֵם רָצָה לְהִקְיֵם לְאַחֲיוֹ שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל וְקָרָא שֵׁם בְּנֵיו עַל שֵׁם אֲחִיו הַמֵּתִים. וְאוֹלֵי הִנֵּה יָבֵם בְּנִשְׁתִּימֵיהֶם כִּי הוּא הַכְּבוֹד, וְהָיוּ אֲרֹךְ וְנִעְמָן בְּנֵי בָלַע לְרֹאשֵׁי מִשְׁפָּחוֹת לְהִקְיֵם שֵׁם לְאַרְךְ וְנִעְמָן בְּנֵי בְּנִימִין יוֹרְדֵי מִצְרַיִם:

וְהַנִּכְוֵן בְּצִינִי, כִּי נִעְמָן וְאֲרֹךְ אֲשֶׁר יִמְנֶה בְּבֵנֵי בְּנִימִין שֵׁם בְּפִרְשֵׁת וְאֵלֶּה שְׁמוֹת (בראשית מו כא) הֵם בְּנֵי בְּנוֹ הַכְּבוֹד בָּלַע כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ כָּאֵן, וְכֵן יִמְנֶה אוֹתָם בְּדִבְרֵי הַזִּמִּים (א ח א-ה). וּמִנְהֵג הַפְּתִיב לַעֲשׂוֹת בְּנֵי הַבָּנִים בְּבָנִים, כְּמוֹ שְׁנָאֲמֵר (בראשית כט ה) אֵת לָבֵן בֶּן נָחוֹר, וְכֹתִיב בְּדִבְרֵי הַזִּמִּים (א א יז) בְּנֵי שֵׁם עֵלָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלֹד וְאַרְם וְעִוִּץ וְחוּל וְגִתֵּר וְנִשְׁשָׁן, וְהִנֵּה אֵלֶּה אַרְבַּעַת הָאֲחֵרוֹנִים בְּנֵי בְּנֵיו. וְאֵף עַל פִּי שְׁלֹא עָשָׂה כֵן בְּבֵנֵי פָרֶץ וּבְבֵנֵי בְרִיעָה, אוֹלֵי נוֹלְדוּ עַל בְּרַבִּי בְּנִימִין וַיְחַשְׁבֵּם לוֹ, כְּדִבְרֵךְ וְאֵלֶּה תוֹלְדוֹת אֶהֱרֹן וּמִשָּׁה (לעיל ג א), אוֹ בַּעֲבוּר שֶׁהָיוּ בְּנֵי בְּנִימִין רַבִּים שֶׁהָיוּ שְׁמֵנָה טַפֵּל הַמַּעֲוֹט לָרֹב: וְעַל דִּבְרֵי הַסִּפְרָא יִתְבַּן עוֹד שְׁנָאֲמֵר, שְׁלֹא מָנָה הַפְּתִיב מִשְׁפָּחוֹת לְיִוְרְדֵי מִצְרַיִם לְכַבֵּם, כִּי גַם הַנּוֹלִידִים בְּמִצְרַיִם מֵאוֹתוֹ יוֹם וְאֵילֶךְ מָנָה לְמִשְׁפָּחוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בְּאֶפְרַיִם וּמִנְשָׁה, וְאֵין טַעַם לַעֲשׂוֹת כֵּן בַּעֲבוּר הָיוֹתָם בְּמִצְרַיִם, כִּי לַעֲת הִרְיָדָה רָאוּי שִׁימְנוּ כָּלֵם לְמִסְפָּר אֶחָד וַיַּעֲשֶׂה מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁבָּעִים נֶפֶשׁ,

(יג) לְיֵרֵחַ. הוּא צֶהַר (בראשית מו י), לְשׁוֹן צֶהַר, אֶבֶל מִשְׁפַּחַת אֶהֱד בְּטֶלְהָ. וְכֵן חֲמֵשׁ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁבֵּט בְּנֵימִין, שֶׁהָרִי בַּעֲשָׂרָה בָּנִים יָרַד לְמִצְרַיִם (שם פסוק כא) וְכָאֵן לֹא מָנָה אֶלָּא חֲמִשָּׁה, לְשׁוֹן ר"ש". וְעוֹד קָתֵב (בפסוק כד), כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת נִקְרָאוּ עַל שֵׁם יוֹרְדֵי מִצְרַיִם, וְהַנּוֹלִידִים מִשֵּׁם וְאֵילֶךְ לֹא נִקְרָאוּ מִשְׁפָּחוֹת, חוּץ מִמִּשְׁפָּחוֹת אֶפְרַיִם וּמִנְשָׁה שֶׁנוֹלְדוּ כָּלֵם בְּמִצְרַיִם וְאֲרֹךְ וְנִעְמָן בְּנֵי בָלַע בֶּן בְּנִימִין:

וּמִצְאָתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מִשָּׁה הַדְּרָשׁוֹן, שֶׁיִּרְדָּה אֲמֵן לְמִצְרַיִם כְּשֶׁהָיָה מִעֲבַרְתָּ מִהֵן. וְאֵם אֲגִידָה הִיא הָרִי טוֹב, וְאֵם לֹא אֵנִי אוֹמֵר שֶׁהָיוּ לְבָלַע בָּנִים הַרְבֵּה, וּמִשְׁנִים הִלְלוּ אֲרֹךְ וְנִעְמָן יִצְתָה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה, וְנִקְרָאוּ תוֹלְדוֹת שְׂאֵר הַבָּנִים עַל שֵׁם בָּלַע וְתוֹלְדוֹת הַשְּׁנִים הִלְלוּ נִקְרָאוּ עַל שְׁמֵם, כָּל זֶה לְשׁוֹן הָרֵב ו'ל':

וְאֵנִי תִּמְנֶה עָלֵיו, שְׁאֵין הַקּוֹשֵׁא בַּעֲבוּר שִׁימְנָה הַפְּתִיב מִשְׁפַּחַת הַבָּלַע לַעֲצֻמָּה וּמִשְׁפַּחַת הָאֲרֹדִי וּמִשְׁפַּחַת הַנִּעְמִי בְּנֵיו לַעֲצֻמָּה, כִּי זֶה הִנֵּה מִפְּנֵי הָיוֹתָם לְמִשְׁפָּחוֹת כְּדִבְרֵי הָרֵב, וְכֵן יַעֲשֶׂה בְּבֵנֵי יְהוּדָה וּבְבֵנֵי מִנְשָׁה וְאֶפְרַיִם וְכֵן בְּבֵנֵי אֲשֶׁר, אֶבֶל אֵם נִאֲמַר שֶׁנוֹלְדוּ אֲרֹךְ וְנִעְמָן לְבָלַע בֶּן בְּנִימִין אַחֲרֵי רִדּוֹ לְמִצְרַיִם לֹא הָיוּ רְאוּיִם לְהַמְנוֹת כָּאֵן לְמִשְׁפָּחוֹת, וְאֵם נִחְשָׁב שֶׁנוֹלְדוּ לוֹ קֶדֶם לָבֵן, יִהְיוּ יוֹתֵר מִשְׁבָּעִים נֶפֶשׁ, כִּי אִזִּי הָיוּ בְּנֵי בְּנִימִין עֲשָׂרָה וְאֵלֶּה בְּנֵי בָלַע שְׁנִים, עַל כֵּן דִּרְשׁ רַבִּי מִשָּׁה הַדְּרָשׁוֹן שֶׁהִיָּתָה אִמָּם מִעֲבַרְתָּ מִהֵן וְלֹא יִמְנֶה אוֹתָם שָׁם, וְכָאֵן יִחַשְׁבֵּם לְנוֹלִידִים:

וְאֵם אֲגִידָה הִיא נִסְבֵּל הַדּוּחַק לְקַבְּלָהּ, וְנִצְטַרֵּךְ

שיעור יומי ליום שני י"ט תמוז ושנים מקרא ואחד תרגום – כו – פרשת פינחס

(טו) בְּנֵי גֵר־ לְמִשְׁפַּחְתָּם לְצִפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לְחֲגִי
מִשְׁפַּחַת הַחֲגִי לְשׁוֹנֵי מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹנִי:

(טז) לְאֹזְנֵי מִשְׁפַּחַת הָאֹזְנִי לְעָרֵי מִשְׁפַּחַת הָעָרִי:
כִּי לְאֹזְנֵי • אוֹמֵר אֲנִי שֶׁזֶּה מִשְׁפַּחַת אֲצִבּוֹן, וְאִנִּי יוֹדֵעַ לָמָּה לֹא נִקְרְאוּ מִשְׁפָּחָתוֹ עַל שְׁמוֹ.

(יז) לְאֶרְוֹד מִשְׁפַּחַת הָאֶרְוִדִי לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֶרְאֵלִי:
(יח) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גֵר לְפָקְדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֵלֶּף וַחֲמִשׁ
מֵאוֹת: ֵס

(יט) בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאֹזֶן וַיִּמָּת עַר וְאֹזֶן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:
(כ) וַיְהִיו בְּנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחְתָּם לְשִׁלָּה מִשְׁפַּחַת הַשִּׁלֹּנִי
לְפָרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפָּרָצִי לְזִרַח מִשְׁפַּחַת הַזִּרְחִי:

(כא) וַיְהִיו בְּנֵי־פָרֶץ לְחֶצְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצִרֹנִי לְחַמּוּל
מִשְׁפַּחַת הַחַמּוּלִי:

(כב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפָקְדֵיהֶם שֵׁשָׁה וְשִׁבְעִים אֵלֶּף
וַחֲמִשׁ מֵאוֹת: ֵס

(כג) בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר לְמִשְׁפַּחְתָּם תּוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפֹהַ
מִשְׁפַּחַת הַפּוֹנִי:

(כד) לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרוֹן מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְרוֹנִי:
כִּי לְיִשׁוּב • הוּא יוֹב הָאִמּוֹר בְּיֹרְדֵי מִצְרַיִם, כִּי כָּל הַמִּשְׁפָּחוֹת נִקְרְאוּ

עַל שֵׁם יוֹרְדֵי מִצְרַיִם. וְהַנּוֹלָדִין מִשֵּׁם וְהַלָּאָה לֹא נִקְרְאוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עַל שְׁמָם, חוּץ מִמִּשְׁפַּחוֹת אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה שֶׁנּוֹלְדוּ כָּלם בְּמִצְרַיִם, וְאֶרֶץ וְנַעֲמָן בְּנֵי בָלַע בֶּן בְּנִימִין. וּמִצְאָתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, שֶׁיְהוּדָה אֵמֶן לְמִצְרַיִם כְּשֶׁהִיָּתָה מַעֲבֶרֶת מֵהֶם, לְכַךְ נִחְלְקוּ לְמִשְׁפָּחוֹת כְּחֶצְרוֹן וְחַמּוּל, שֶׁהִיוּ בְּנֵי לַיהוּדָה, וְחֶכְר וּמְלִכִּיאל, שֶׁהִיוּ בְּנֵי בָנִים שֶׁל אֲשֶׁר. וְאִם אֲגִידָה הִיא, הִרִי טוֹב, וְאִם לֹא, אוֹמֵר אֲנִי שֶׁהִיוּ לְבָלַע בְּנֵי בָנִים הֶרְבֵּה וּמִשְׁנִים הִלְלוּ אֶרֶץ וְנַעֲמָן יִצְאָה מִכָּל אֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה וְנִקְרְאוּ תּוֹלְדוֹת שְׁאֵר הַבָּנִים עַל שֵׁם בָּלַע, וְתּוֹלְדוֹת הַשָּׂנִים הִלְלוּ נִקְרְאוּ עַל שְׁמָם. וְכֵן אֲנִי אוֹמֵר בְּבִנֵי מְכִיר שֶׁנִּחְלְקוּ לְשֵׁתֵי מִשְׁפָּחוֹת: אַחַת נִקְרְאָה עַל שְׁמוֹ וְאַחַת נִקְרְאָה עַל שְׁם גִּלְעָד בְּנוֹ. חֲמִשׁ מִשְׁפָּחוֹת חִסְרוּ מִבְּנֵי שֶׁל בְּנִימִין. כָּאֵן נִתְקַיְמָה מִקְצַת נְבוֹאָת אָמוֹ, שֶׁנִּקְרְאָה "בֶּן אוֹנִי" – בֶּן אֲנִינוּתִי, וּבְפִילֹגֶשׁ בְּגִבְעָה נִתְקַיְמָה כָּלָה. זֶה מִצְאָתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

(כה) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשָּׁשְׁכָר לְפָקְדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשֵׁשִׁים
אֵלֶּף וְשִׁלָּשׁ מֵאוֹת: ֵס

(כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְסֹרֵד מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי לְאִלּוֹן
מִשְׁפַּחַת הָאִלּוֹנִי לְיִחְלָאֵל מִשְׁפַּחַת הַיִּחְלָאֵלִי:

(כז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי לְפָקְדֵיהֶם שֵׁשִׁים אֵלֶּף וַחֲמִשׁ
מֵאוֹת: ֵס

יז לְאֶרְוֹד יְרֵעִית אֶרְוִדִי לְאֶרְאֵלִי יְרֵעִית
אֶרְאֵלִי:

יח אֵלֶּיִן יְרֵעִית בְּנֵי גֵר לְמִנְיָהוֹן אֶרְבָּעִין
אֶלְפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה:

יט בְּנֵי יְהוּדָה עַר וְאֹזֶן וַיִּמָּת עַר וְאֹזֶן
בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

כ וַיְהִיו בְּנֵי יְהוּדָה לְמִנְיָהוֹן לְשִׁלָּה יְרֵעִית
שִׁלָּה לְפָרֶץ יְרֵעִית פָּרָצִי לְזִרַח יְרֵעִית זִרְחִי:

כא וַיְהִיו בְּנֵי פָרֶץ לְחֶצְרוֹן יְרֵעִית חֶצְרוֹן
לְחַמּוּל יְרֵעִית חַמּוּל:

כב אֵלֶּיִן יְרֵעִית יְהוּדָה לְמִנְיָהוֹן שִׁבְעִין
וְשִׁמָּה אֶלְפִין וַחֲמִשׁ מֵאָה:

כג בְּנֵי יִשָּׁשְׁכָר לְמִנְיָהוֹן תּוֹלַע יְרֵעִית
תּוֹלַע לְפֹהַ יְרֵעִית פּוֹנִי:

כד לְיִשׁוּב יְרֵעִית יִשְׁבִּי לְשִׁמְרוֹן יְרֵעִית
שִׁמְרוֹן:

כה אֵלֶּיִן יְרֵעִית יִשָּׁשְׁכָר לְמִנְיָהוֹן שְׁתֵּין
וְאַרְבָּעָה אֶלְפִין וְתֵלַת מֵאָה:

כו בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִנְיָהוֹן לְסֹרֵד יְרֵעִית סֹרֵד
לְאִלּוֹן יְרֵעִית אִלּוֹן לְיִחְלָאֵל יְרֵעִית יִחְלָאֵל:

כז אֵלֶּיִן יְרֵעִית זְבוּלֹן לְמִנְיָהוֹן שְׁתֵּין אֶלְפִין
וַחֲמִשׁ מֵאָה:

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתָּם מְנִשָּׁה וְאַפְרָיִם:

כח בְּנֵי יוֹסֵף לְזִרְעִיתָהוֹן מְנִשָּׁה וְאַפְרָיִם:

(כט) בְּנֵי מְנִשָּׁה לְמָכִיר מִשְׁפַּחַת הַמָּכִירִי וּמָכִיר הוֹלִיד
אֶת־גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי:

כט בְּנֵי מְנִשָּׁה לְמָכִיר זִרְעִית מָכִיר וּמָכִיר
אוֹלִיד יֵת גִּלְעָד לְגִלְעָד זִרְעִית גִּלְעָד:

(ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אִיעָזֹר מִשְׁפַּחַת הָאִיעָזָרִי לְחֶלֶק
מִשְׁפַּחַת הַחֶלְקִי:

ל אֵלֶּיךָ בְּנֵי גִלְעָד אִיעָזֹר זִרְעִית אִיעָזֹר לְחֶלֶק
זִרְעִית חֶלֶק:

(לא) וְאַשְׁרֵיאל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׁרָאֵלִי וְשֹׁכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשֹּׁכֵמִי:

לא וְאַשְׁרֵיאל זִרְעִית אִשְׁרֵיאלִי וְשֹׁכֶם זִרְעִית
שֹׁכֶם:

(לב) וְשִׁמְיֵדע מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְיֵדעִי וְחֹפֶר מִשְׁפַּחַת הַחֹפְרִי:

לב וְשִׁמְיֵדע זִרְעִית שִׁמְיֵדע וְחֹפֶר זִרְעִית
חֹפֶר:

(לג) וְצִלְפָּחֵד בֶּן־חֹפֶר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם
בָּנוֹת צִלְפָּחֵד מַחֲלָה וְנֹעָה חֲגִלָּה מְלֵכָה וְתִרְצָה:

לג וְצִלְפָּחֵד בֶּן חֹפֶר לֹא הָיוּ לוֹ בָּנִים אֲלֵהֶן
בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צִלְפָּחֵד מַחֲלָה וְנֹעָה חֲגִלָּה
מְלֵכָה וְתִרְצָה:

(לד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנִשָּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף
וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ׀

לד אֵלֶּיךָ זִרְעִית מְנִשָּׁה וּמִנְגִּיָהוֹן חֲמִשִּׁין
וְתִרְיָן אֶלְפִין וְשֶׁבַע מֵאָה:

(לה) אֵלֶּה בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְשׁוֹתָלַח מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁתַלְחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי:

לה אֵלֶּיךָ בְּנֵי אֶפְרַיִם לְזִרְעִיתָהוֹן לְשׁוֹתָלַח
זִרְעִית שׁוֹתָלַח לְבָכָר זִרְעִית בָּכָר לְתַחַן
זִרְעִית תַּחְנִי:

(לו) וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹתָלַח לְעֶרְן מִשְׁפַּחַת הָעֶרְנִי:

לו וְאֵלֶּיךָ בְּנֵי שׁוֹתָלַח לְעֶרְן זִרְעִית עֶרְן:

כ"י וְאֵלֶּה בְּנֵי שׁוֹתָלַח וְגו'. שָׂאֵר בְּנֵי שׁוֹתָלַח נִקְרְאוּ תוֹלְדוֹתֵיהֶם עַל שֵׁם שׁוֹתָלַח, וּמִעֶרְן יָצְאָה מִשְׁפַּחַת רַבָּה וְנִקְרְאוּת עַל שְׁמוֹ, וְנִחְשְׁבוּ בְּנֵי שׁוֹתָלַח לְשֵׁנִי מִשְׁפַּחֹת. צֵא וְחָשֹׁב, וְתִמְצָא בְּפֶרֶשׁה זוֹ חֲמִשִּׁים וְשֶׁבַע מִשְׁפַּחֹת, וּמִבְּנֵי לוי שְׁמוֹנֶה הָרִי שְׁשִׁים וְחֲמִשׁ, וְזֶהוּ שְׁנַאֲמַר (דְּבָרִים ז'): "כִּי אַתֶּם הַמַּעַט וְגו'" ה"א מַעַט, חֲמִשָּׁה אַתֶּם חֲסִרִים מִמִּשְׁפַּחֹת כָּל הָעַמִּים שֶׁהֵן שְׁבַעִים, אִף זֶה הַבְּנִי מִסּוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, אִךְ הַצִּרְכָּתִי לְפָחוֹת וְלַהוֹסִיף בְּדַבְּרִיו.

(לז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים
אֶלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתָּם: ׀

לז אֵלֶּיךָ זִרְעִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְמִנְגִּיָהוֹן תַּלְתִּין
וְתִרְיָן אֶלְפִין וְחֲמִשׁ מֵאָה אֵלֶּיךָ בְּנֵי יוֹסֵף
לְזִרְעִיתָהוֹן:

(לח) בְּנֵי בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבָלַע מִשְׁפַּחַת הַבְּלָעִי לְאַשְׁבֵּל
מִשְׁפַּחַת הָאֲשִׁבְלִי לְאַחִירֵם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירִמִּי:

לח בְּנֵי בְנִימֵן לְזִרְעִיתָהוֹן לְבָלַע זִרְעִית בָּלַע
לְאַשְׁבֵּל זִרְעִית אֲשִׁבֵּל לְאַחִירֵם זִרְעִית
אֲחִירִם:

כ"י לְאַחִירֵם • הוּא אַחִי שִׁירָד לְמַצְרִים, וּלְפִי שְׁנַקְרָא עַל שֵׁם יוֹסֵף שֶׁהָיָה אַחִיו וְרַם מִמֶּנּוּ, נִקְרָא אֲחִירֵם.

(לט) לְשָׁפוּפִים מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּפֹמִי לְחוּפִם מִשְׁפַּחַת הַחוּפְמִי:
כ"י לְשָׁפוּפִים • הוּא מְפִים, עַל שֵׁם שֶׁהָיָה יוֹסֵף שְׁפוּף בֵּין הָאֲמֹת.

לט לְשָׁפוּפִים זִרְעִית שְׁפוּפִים לְחוּפִם זִרְעִית
חוּפִם:

(מ) וַיְהִי בְּנִי־בָלַע אֶרֶד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי לְנַעֲמָן
מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי:

מ וַיְהִי בְּנֵי בָלַע אֶרֶד וְנַעֲמָן זִרְעִית הָאֶרְדִּי
לְנַעֲמָן זִרְעִית נַעֲמִי:

(מא) אֵלֶּה בְּנֵי־בְנִימֵן לְמִשְׁפַּחְתָּם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה
וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ׀

מא אֵלֶּיךָ בְּנֵי בְנִימֵן לְזִרְעִיתָהוֹן וּמִנְגִּיָהוֹן
אַרְבָּעִין וְחֲמִשָּׁה אֶלְפִין וְשֵׁשׁ מֵאָה:

מב אליו בני דן לזרעיהו לשוחם ורעית שוחם אליו ורעית דן לזרעיהו:

(מב) אלה בני־דן למשפחתם לשוחם משפחת השוחמי
אלה משפחת דן למשפחתם:

כז"י לשוחם • הוא חשים. רמב"ן

מג כל ורעית שוחם למנניהו שתי ורעית אלפין ורעית מאה:

(מג) כל־משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה ושישים אלה
וארבע מאות: ם

מד בני אשר לזרעיהו לימנה ורעית ימנה לישוי ורעית ישו לבריעה ורעית בריעה:

(מד) בני אשר למשפחתם לימנה משפחת הימנה לישוי
משפחת הישו לבריעה משפחת הבריעי:

מה לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלכאל ורעית מלכאל:

(מה) לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלכאל
משפחת המלכאלי:

מו וישום בת אשר סרח:

(מו) וישם בת־אשר שרח:

כז"י וישם בת־אשר שרח • לפי שהיתה קנימת בחיים, מנאה כאן. רמב"ן

מז אליו ורעית בני אשר למנניהו חמשי ותרעא אלפין ורעית מאה:

(מז) אלה משפחת בני־אשר לפקדיהם שלשה וחמשים
אלה וארבע מאות: ם

מח בני נפתלי לזרעיהו ליחצאל ורעית יחצאל לגוני ורעית גוני:

(מח) בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי
לגוני משפחת הגוני:

מט ליצר ורעית יצר לשלם ורעית שלם:

(מט) ליצר משפחת היצרי לשלם משפחת השלמי:

נא אליו ורעית נפתלי לזרעיהו ומנניהו ארבעין וחמשה אלפין ורעית מאה:

(נא) אלה משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם חמשה
וארבעים אלה וארבע מאות:

נב אליו מנני בני ישראל שית מאה וחד אלפין שבע מאה וחלתי:

(נב) אלה פקודי בני ישראל שש־מאות אלה ואלף שבע
מאות ושלשים:

• יום שלישי כ' תמוז •

נב ומליל יי עם משה למימר:

(נב) וידבר יהוה אל־משה לאמר:

נג לאליו תתפלג ארעא באחסנא במנן שמחן:

(נג) לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות:

כז"י לאלה תחלק הארץ • ולא לפחותים מן עשרים, אף־על־פי שבאו לכלל עשרים בטרם חלוק הארץ –

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

(מו) וישם בת אשר שרח. לפי שהיתה בחיים מנאה כאן, לשון רש"י. ואינוקלוס תרגם ושום בת אמת אשר סרח. נתפנן בזה לומר כי היתה בת יורשת נחלה, ולכך הנפירה הכתוב בכאן כאשר הנפיר בנות צלפחד, ותפנס בכלל לאלה תחלק הארץ (פסוק נג).

משפחות רבות, ומשפחה אחת אצל השוחמי ולכן ייחס את כלן אליו: ועל דעת האומרים כי ליורדי מצרים יתיחסו, היו משפחות רבות ונקראות בשם אבותם שנולדו במצרים, ובכאן לא היה מיחס אותם אלא לשוחמי כי הוא ירד למצרים לבדו:

(מב) וטעם אלה משפחת דן למשפחתם. כי היו לשוחם בנים, עשו משפחות ונקראות בשם אבי המשפחה, אבל היו כלם מתייחסות אל שוחם הראש והיו נקראות אליו בשמו, באמרם לדניאל משפחת דניאל השוחמי, ליחזקאל משפחת יחזקאל השוחמי. והנה הם

שְׁהָרִי שֶׁבַע שָׁנִים כְּבָשׁוּ וְשֶׁבַע חֻלְקוֹ, לֹא נָטְלוּ חֵלֶק בְּאֶרֶץ אֵלָּא אֵלּוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת אָלֶף וְאַלְף, וְאִם הָיָה לְאַחַד מֵהֶם שִׁשָּׁה בָּנִים לֹא נָטְלוּ אֵלָּא חֵלֶק אֲבִיהֶם לְבָדוּ.

(נד) לָרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט תִּמְעַט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לְפִי פָקֻדָיו יִתֵּן נַחֲלָתוֹ:
נד לסגיאית תסגון אחסנתהון ולזעירי תזערו
אחסנתהון גבר לפום מנגוהי תתיבה
אחסנתה:

ישי"א לרב תרבה נחלתו • לשבט שהיה מרבה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואף-על-פי שלא היו החלקים שווים – שהרי הכל לפי רבוי השבט חלקו החלקים – לא עשו אלא על ידי גורל. והגורל היה על-פי רוח הקדש, כמו שמפרש בבבא בתרא (דף קיח): אֶלְעָזָר הִכֵּהוּ הָיָה מְלָבֵשׁ בְּאוֹרִים וְתַמִּים וְאוֹמֵר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ: אִם שִׁבְט פְּלוּנִי עוֹלָה, תַּחֲוֹם פְּלוּנִי עוֹלָה עִמּוֹ. וְהַשִּׁבְטִים הָיוּ כְּתוּבִים בִּי"ב פְּתָקִין, וִי"ב גְּבוּלִים בִּי"ב פְּתָקִין, וּבְלָלוּם בְּקָלְפִי, וְהִנְשִׂיא מִכְנִיס יָדוֹ לְתוֹכָהּ וְנוֹטֵל שְׁנֵי פְתָקִין: עוֹלָה בְּיָדוֹ פְתָק שֶׁל שֵׁם שִׁבְטוֹ וּפְתָק שֶׁל גְּבוּל הַמִּפְרָשׁ לוֹ, וְהַגּוֹרֵל עֲצָמוֹ הָיָה צוּחַ וְאוֹמֵר: אֲנִי הַגּוֹרֵל עֲלִיתִי לְגְבוּל פְּלוּנִי לְשִׁבְט פְּלוּנִי, שְׁנֵאמַר: "עַל-פִּי הַגּוֹרֵל". וְלֹא נִתְחַלְקָה הָאֶרֶץ בְּמִדָּה, לְפִי שֵׁשׁ גְּבוּל מִשְׁבַּח מַחֲבְרוֹ, אֵלָּא בְּשׁוּמָא: בֵּית כּוֹר רַע כְּנָגַד בֵּית סָאָה טוֹב, הַכֹּל לְפִי הַדְּמִים. וּמִבִּין

רמב"ן על התורה – מחדות בלום, אברמוביץ

הענין, כי בני יוסף כשני שבטים נטלו, בני אפרים חלק אחד ובני מנשה חלק אחד. כי כן כתוב (יהושע יד ד), ואין אחד מהם שמרבה באוכלוסים יותר משאר השבטים, אבל בשאר השבטים מרבים מהם, כי שבט יהודה ויששכר וזבולון ודן מרבים מהם, ולמה יצוהו הם והמרבים שתקו. וכל שכן אם נתחלקה הארץ ליוצאי מצרים כפי מדרשו, שהיו במנן הראשון בני יהודה מרבין משני השבטים האלה יחדיו:

אבל היו צועקים מפני השפלים, שהיו בני מנשה במנן יציאת מצרים שלשים ושלשים אלף ונתרבו במנן השני במדבר לשנים וחמשים אלף, ואין בכל השבטים שנתרבה כל כך, והיו כמו כן מרבים בנים עד שנתחלקה הארץ, וגם בני אפרים כן, ולא היו השפלים ההם נוטלים כלום, ולכך צעקו ושומע אין להם, כי כן המשפט שלא יטלו אלא בני עשרים. ולכך אמרה הכריתא לפי פקודיו, שהיו מן עשרים שנה, מלמד שלא נתחלקה הארץ אלא לכל שבט ושבט לפי מה שהוא בשעת המנן, שלא יתנו כלום לשפלים ואפלו גדלו והגיעו לעשרים בשעה שחלקו:

והכתוב שאמר מדוע נתת לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב, לדברי הכל אי אפשר שישאר בגולה משוטו. כי אם חלק להם הארץ לגלגלותם כדברי רש"י, הנה לקחו דים, וכמו שהם עם רב לקחו חלק רב. ואם לשבטים, אי אפשר שלא נתן להם יהושע חלק בכורתם, שלא היה עובר על צוואת יעקב, וגם הקדוש ברוך הוא צוה בתורה לשבטי אפרים ומנשה. ועוד כתוב מפורש כי שני גורלות נתן להם, דכתיב (יהושע טז ח) ויהי גבול בני אפרים למשפחתם, זאת נחלת משה בני אפרים למשפחתם, ובני מנשה (שם יז א), ויהי הגורל למשה מנשה, ויהי גבול מנשה, ככל הנאמר בשאר השבטים:

יהושע כלום, אבל אמר לו (שם טו) צלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים כי אין לך הר אפרים, לומר שישכשו להם מן הארץ שלא נכבשה להם וינחיתו בה את גבולם. וזהו שאמר (פסוקים נה נו) לשמות מטות אבתם ינחלו, בין רב למעט, שיקחו כל המטות בשנה, בין שהוא מרבה באוכלוסין או ממצט בהם. ויהיה פרוש "לרב תרבו נחלתו" לאנשי השבט עצמו. או כפי מדרשו שנתחלקה ליוצאי מצרים, הרי שצאצאו עמו עשרה ממצרים ובכניסתו לארץ נמצאו חמשה, קורא אני עליו לרב תרבו. כלומר שאם מתו אותן עשרה שהיו בני עשרים שנה ביציאתם ממצרים ונולדו להם חמשה בנים במדבר, או שהיו טפלים ונעשו בני עשרים קורא אני עליו לרב תרבה, כלומר לרב ביציאת מצרים תרבו אף על פי שהוא עשוי מעט. הרי שצאצאו עמו חמשה ובכניסתו לארץ נמצאו עשרה, קורא אני עליו למעט תמעיט, כדאייתא בספרי:

אבל ראיתי [בספרי] שם, דתתני לפי פקודיו, מגיד שלא נתחלקה הארץ אלא לכל שבט ושבט לפי מה שהוא, כן הוא אומר וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב אשר עד כה ברכני ה', מהו אומר ויאמר אליהם יהושע אם עם רב אתה צלה לך היערה ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים כי אין לך הר אפרים. וזה לשון הכריתא הזאת:

ונראה ממנה שנתחלקה הארץ לגלגלותם כדברי הרב, אבל לפי הגמרא משבששתא היא. ועוד שאם כן מה צעקו בני יוסף, והלא נתן להם לפי מנגנן המרבה בשאר כל השבטים:

ולפי דעתי יש בכריתא הוה קצור, והוא ממה שאמרו בגמרא (כ"ב קיח). דמשום טפלים דנפישו להו צוחו בני יוסף. ובאור

ואלו היתה בת אשר עצמו לא היתה יורשת, כי בנים זכרים היו לו, אבל היתה בת אשתו מאיש אחר לא היה לו בן והיתה נחלתו לבתו. ויהיה טעם ושרח אחותם (בראשית מו יז), כי היתה אחות בניו לא בתו. ולכך אמר "ושם בת אשר שרח" ולא אמר "ובת אשר", לומר כי היתה שמה בת אשר ונקראת שרח. ואם היתה בחיים כדברי רש"י הנה היא כפנות צלפקה לנחלה, ואם מתה, משפחתה נטלו בעבורה:

ועל דרך הפשט היה לה משפחה גדולה תקרא על שמה, ותכנס בכלל אלה משפחות בני אשר לפקודיהם (פסוק מז), אבל לא רצה הכתוב ליחסם אל האשה שיאמר "לשרח משפחת שרח" וקצר הענין:

(נד) לרב תרבה נחלתו. לשבט מרבה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואף על פי שלא היו החלקים שווים שהרי לפי רבוי השבט חלקו החלקים, לא עשו אלא על ידי גורל, והגורל על פי רוח הקדש, לשון רש"י: ומדרש רבותינו בכתוב הזה אינו כן, אלא אמרו בספרי (פנחס כו ג) לרב תרבה נחלתו, הרי שצאצאו עמו עשרה בנים ממצרים ובכניסתו לארץ נמצאו חמשה וכו'. וכן בגמרא מפרש שאין משמעו אצל חכמים לחלק בין שבט לשבט כלל, כמו שאמרו (כ"ב קיז): בשלמא למאן דאמר ליוצאי מצרים הניו דכתיב לרב תרבה נחלתו וגו'. ועוד שכתב פתבתי בסדר ויחי יעקב (בראשית מז ח) כי בגמרא בפרק יש נוהלין (שם ככב). העלו בפרוש שלא נתחלקה לקרקפתא דגברי אלא לשבטים שנתחלקה, שנים עשר חלקים שווים עשו ממנה ונטל כל השבט חלק שצא לו הגורל עליו:

וזהו מה שצוהו בני יוסף שאמרו (יהושע יז יד) מדוע נתת לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני עם רב, ולא הוסיף להם

נה) אַדְבִּגְוֹרֵל יַחְלֵק אֶת־הָאָרֶץ לַשְּׁמוֹת מְטוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ:

נה) פֶּרֶם בְּעֶדְכָא תַתְּפִלְג יֵת אֶרְעָא לַשְּׁמָהּ
שְׁבִטִי אֲבִהֶהוֹן יִחְסֶנִין:

כ"ז" – לַשְּׁמוֹת מְטוֹת־אֲבֹתָם • אלו יוצאי מצרים. שנה הפתוח נחלה זו מכל הנחלות שבתורה, שכל הנחלות, החיים יורשים את המתים, וכאן מתים יורשים את החיים. כיצד? שני אחים מיוצאי מצרים שהיו להם בנים בבאי הארץ, לזה אחד ולזה שלשה. האחד נטל חלק אחד, והשלשה נטלו שלשה, שנאמר: "לאלה תחלק הארץ". חזרה נחלתן אצל אבי אביהן וחלקו הכל בשוה. וזהו שנאמר: "לשמות מטות־אבותם ינחלו", שאחר שנטלו הבנים, חלקיה לפי האבות שיצאו ממצרים. ואלו מתחלה חלקיה למנן יוצאי מצרים, לא היו נוטלין אלו הארבעה אלא שני חלקים, עכשו נטלו ארבעה חלקים. אַדְבִּגְוֹרֵל יִצְאו יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שופטים א): "וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת־חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה", ואומר (יהושע יט): "עַל־פִּי ה' נָתַנוּ לוֹ אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאַל". מְטוֹת־אֲבֹתָם • יִצְאו גֵרִים וְעֲבָדִים.

– נקודות משיחות קודש – (לקוטי שיחות ב עמ' 347)

אך בגורל יחלק את הארץ (כו, נה)

לכל יהודי ישנה מנהג אחת השיקת לו במיוחד, שבה הוא זהיר טפי (שבת קיח). זוהי המשמעות הפנימית של 'חלוקת הארץ' – לכל יהודי ניתן 'חלקו' המיוחד לו בעבודתו לקונו. לכן נחלקה הארץ בגורל דוקא, כי גורל הוא למעלה מטעם ודעת, וגם 'חלוקה' זו היא למעלה מטעם ודעת. ובלשון אדמו"ר הזקן בפתניא (אגרת הקודש סוף סימן ז): יתרון האור הזה הפרטי לנשמות פרטיות – אינו בחינת טעם ודעת מושג, אלא למעלה מבחינת הדעת, שפך עלה במחשבה . . . ודוגמתו למטה הוא בחינת הגורל ממש. ומבין

רמב"ן על התורה – מחדות בלום, אברמוביץ

הזכירו חקמים (ת"כ בהר פרשה א ב) חלקו למשפחות ולא חלקו לבתי אבות ואין כל אחד ואחד מזכיר את שלו וכו':

(נה-נו) אך בגורל יחלק את הארץ. לשבטי ישראל, ולשמות מטות אבותם, שהם

שנים עשר מטות ינחלו אותם. וחזר ואמר

על פי הגורל תחלק נחלתו, של משה, בין רב למעט, כי גם בין המשפחות ישילו גורל,

ויהיה חלק התנוכי ברים ובמקום אשר יעלה לו הגורל, וחלק הפלואי באותו מקום אשר

יעלה לו הגורל, אך נרבה לרב ונמעיט למעט במשפחות. וזהו שנאמר בסדר אלה מסעי

(להלן לג נד), והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם לרב תרבו את נחלתו ולמעט

תמעיט את נחלתו אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה למטות אבותיכם תתנחלו, הנה

באר שתהיה הנחלה למשפחות בגורל אל היום אשר יפל לו הגורל שם נרבה לרב

ונמעיט למעט במשפחות, ואמר שתהיה למטות אבותם, כלומר שתיים עשרה מטות:

ומה שכתב רש"י לשמות מטות אבותם, אלו יוצאי מצרים, אינו נכון, שאין "מטות"

רק שבטי ישראל שנים עשר, כענין שקתוב (להלן לו ט) ולא תסב נחלה ממשה למטה

אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל. וכן אלף למטה לכל מטות ישראל (להלן לא

ד), וכן במרגלים (לעיל יג ב-טו), וכן בכל מקום, ושם שבט ומטה אחד הוא:

אכל מה שאמרו בגמרא (ב"ב קיח). רבי יאשיהו אומר ליוצאי מצרים נתחלקה הארץ שגאמר לשמות מטות אבותם ינחלו,

נפל חבלנו יחד וארע חלק שנינו במקום הזה הקשה, ואלו עשית לנו שני גורלות כנהוג בכל שני שבטים. היה יוצא במקום אחר שהוא נח לכבש. ואמר להם יהושע, שאם יעלו ביצר הפרזי והקפאים יכרוו להם שם כל מה שירצו ויחריבו את גבולם:

וחזרו הם ובארו דבריהם, ואמרו גם הנה לא יספיק לנו, כי רבב ברזל בכל

הכנעני שנמת לנו בארץ העמק. ואז אמר להם יהושע, כי לא יתן להם בנה גורל אחד,

אכל יהיה להם הנהגה כלו והישר הגדול ששם יכרוו להם ממנו כל צרכם, ויהיה להם כל

תוצאות גבולי הנהגה ויורישו משם הכנעני כי רבב ברזל לו, והוא חזק ואין שאר השבטים

תפצים בו, אכל הם שני האחים שהם עם רב וכל גדול להם, הם יעזרו זה את זה והם

יורישוהו. וסוף דבר שלא שמע אליהם ולא הוסיף להם כלום, כי בן הדין. והנה הצריך

הרחיב דברינו בענין הזה, ועוד כתבנוהו ברצות פגשת ויחי יעקב. והכלל, כי הדין

שהעלו בגמרא הוא אמת וכו' ראוי לפרש המקראות:

והנה פרוש הפרשה, לאלה הנזכרים למשפחות תחלק הארץ. במקסר

שמות, שיתנו לכל זכר לגלגלותם חלקו. לרב תרבו נחלתו, שיחלקו ארץ ראובן לארבעה

חלקים, למשפחת התנוכי המרבה על דרך משל נרבה נחלתו ולמשפחת הפלואי המעטת

נמעיט, כי איש לפי סקדי המשפחה יתן נחלתו, ותטל כל המשפחה במקום אחד, ומן

הטעם הנה מנאם כאן למשפחות. ולפיכך

אכל אמרם "גורל אחד וחבל אחד", לומר כל מה שנמת לשנינו ראוי לאחד בגורלו

והזכירו זה הלשון, לפי שיהושע הפיל תחלה גורל אחד לשניהם, שנאמר (שם טז א ג)

ויצא הגורל לבני יוסף מירדן יריחו וגו' עד והיו תצאתיו ימה, ושם נאמר (בפסוק ד)

וינחלו בני יוסף מנשה ואפרים. כלומר שנחלו שניהם בגורל הזה, ואחר כך חלק אותו הגורל

בין שניהם בגורל, כמו שאמר שם ויהי גבול בני אפרים וגו', וכתוב ויהי הגורל למטה

מנשה וגו'. על כן אמרו, הנה הגורל האחד הראשון ראוי לכל אחד משנינו כי עם רב

אנחנו, ומדוע חלקת אותו אחרי כן לשני חלקים, והיתה הטענה מפני השפלים שנתרבו

בהן על דרך הגמרא:

ולפי דרך הפשט נראה לי, כי הצנחה הזאת היתה של בני מנשה, אלא שבאו לפניו

שני השבטים יחד. וכן ויגשו בני יהודה אל יהושע בגלגל ויאמר אליו כלב בן יפנה (שם

יד ו), הדין לאחד וכל השבט יתרעם עמו. והיתה הטענה לבני מנשה, מפני שאין בכל

השבטים מי שהשאר צרים רבות וגדולות לכנעני כאשר השאר מנשה שלשת הנפת

(שם יז יא) תלתא פלגין. וראיה לדבר, כי לאחר שקתוב (שם פסוק יב) ולא יכלו בני

מנשה להוריש את הערים האלה, שם כתיב (בפסוק יד) וידברו בני יוסף, כי מתחלה לא

נתרעמו עד ששעשו עמם מלחמה ולא יכלו להם:

ויתכן שזה טעם גורל אחד וחבל אחד, אמרו מפני שהפלת לשנינו תחלה גורל אחד

(נו) **עַל־פִּי הַגּוֹזֵל תַּחֲלֹק נַחֲלָתוֹ בֵּין רֵב לְמַעַט: ׀**
עַל־פִּי הַגּוֹזֵל • הַגּוֹזֵל הָיָה מְדַבֵּר, כְּמוֹ שֶׁפִּירְשְׁתִּי; מַגִּיד שְׁנֵתְחַלֵּק בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לְכָן נֶאֱמַר: "עַל־פִּי־הִ'".

(נז) **וְאַלֶּה פְּקוּדֵי הַלֹּי' לְמִשְׁפַּחַתָּם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי לְקַהֵּת מִשְׁפַּחַת הַקְּהָתִי לְמִרְי מִשְׁפַּחַת הַמִּרְי: רמב"ן**

(נח) **אַלֶּה ׀ מִשְׁפַּחַת לֹי' מִשְׁפַּחַת הַלְבִּנִי מִשְׁפַּחַת הַחֲבֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקְּרָחִי וְקַהֵּת הוֹלֵךְ אֶת־עַמָּרָם:**

עַל־פִּי הַגּוֹזֵל • חֹסֵר כָּאֵן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמַעִי וְהַעֲזִיאֵלִי וְקַצֵּת מִן הַיִּצְהָרִי. רמב"ן

(נט) **וְשֵׁם ׀ אֵשֶׁת עַמָּרָם יוֹכְבֵּד בַּת־לֹי' אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לֹלִי בְּמִצְרַיִם וַתֵּלֶךְ לְעַמָּרָם אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־מִשָּׁה וְאֵת מֵרִים אֶחָתָם:**

עַל־פִּי הַגּוֹזֵל • בְּמִצְרַיִם. (סוטה יב) אֲשֶׁתוֹ יָלְדָתָהּ בְּמִצְרַיִם, [לְדָתָהּ בְּמִצְרַיִם] וְאֵין הוֹרָתָהּ בְּמִצְרַיִם. כְּשֶׁנֶּכְנְסוּ לַתּוֹךְ הַחֹמֶמֶה יָלְדָתָהּ. וְהִיא הַשְּׁלִימָה מִן שְׁבָעִים, שֶׁהָיָה בְּפֶרֶטָן אֵי אֶתָּה מוֹצֵא אֶלָּא שְׁשִׁים וְתַשְׁעָה. רמב"ן

(ס) **וַיּוֹלֵךְ לְאֶהֱרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֶבִּיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־אִיתָמָר:**

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ולפי דעתי, לא היה מן הנאוי שיעקר שם היצחקי מזרעו אף על פי שמתו קצת בניו, אבל עשו זה אחרי מעשה קרח בעבור כבוד בניו להודיע בישראל לדורות שנים וזכרם, כי בן הכתוב משתדל לומר ובני קרח לא מתו (לעיל פסוק יא), וכיון שכלו נפג וזכרי ונשארו כל זרע יצחקי לקרח קראום "משפחת הקרחי" להודיע כי היו בניו צדיקים וטובים ממנו:

ומדרשו של רבי משה הירשן (ברש"י בפסוק לו) באתם המעט מכל העמים, ה' מעט, איננו אמת, בעבור שמנה לבני לוי שמונה, ואין אלא חמש, כי השלש לאבותם כאשר אמרנו:

(נט) וטעם אשר ילדה אתה ללוי במצרים. על דרך הפשט, לפי שכל בני יצחק עם כל בניהם ובנותיהם יורו למצרים ואין בהם מי שהוליד שם אחרי כן, וזלתי לוי שהוליד אם הבנים שמחה, כי אחר השם לדתה כי לא הגיע הקץ כאשר פרשתי כבר (בראשית כו ט):

כי בני לוי שלשתם היו גדולים בישראל וזכרם היה לבניה, והיו כל תולדות גרשון נקראין "משפחת הגרשוני" לכבודו, וכן כל בני מרי "משפחת המרי" לכבודו, ואחרי כן שמו להם בתי אבות, ונחלקים למשפחות כשאר השבטים, ונקראים בפרט משפחת המחלי ומשפחת המושי. וכן בקהת, נקראו כל זרעו בכלל "משפחת הקהתי", וחוזרים ונחלקים עוד למשפחות בבנים, משפחת החבוני ומשפחת הקרחי. ולא הזכיר עתה "משפחת העמרמי", בעבור שנתחלקה לכתנים ולזרים והזכיר שמותם לכבוד. ולא הזכיר הכהנה לאהרן, לכבוד משה. וכן תראה במנען הראשון בפקודים שאמר (לעיל ג יז) והיו אלה בני לוי בשמותם גרשון וקהת ומרי, והיה זה למעלתם, כי בשאר השבטים לא הזכיר כן:

וטעם "משפחת הקרחי", כי מתחלה היתה נקראת "משפחת היצחקי" (שם פסוק כז), כי היו בעת המנען שהוא בניו גם לנפג וזכרי, ועכשיו לא היו רק לקרח ונקראו על שמו:

מדרש מרובי הפתוב, שהיה די שיאמר אף בגזל חלק הארץ לשמות המטות, וכיון שהזכיר "אבותם ונחליו" דרשו שהאבות והם הנזכרים במצרים אלה ראשי בית אבותם (שמות ו יד), הם נחלים את הארץ ומהם תבא לאלה אשר תחלק להם:

(נז) ואלה פקודי הלוי. לא ידעתי למה ימנה בני לוי, ומה תועלת עתה במנינם. אולי לאלה נתנו הערים לשבת ומגרישיהן לבהמתם, לא לנו לזרים אחרי כן. או שנעשה להם לכבוד לפני השם, שלא יהיה לגיון של מלך פחות שלא ישגחו עליו למנותו כשאר העם. והזכיר עמרם ואשתו, כי בני לוי ימנו לשנים לכתנים ולזרים, ונאוי לפקד אהרן ובניו לעצמן:

(נח) וכתב רש"י אלה משפחת לוי. חסר כאן משפחת השמעני והעזיאלי וקצת יצחקי, נפג וזכרי. ואני תמה, למה ימנה הכתוב בלוי משפחות לשלש האבות ויחזיר וימנה משפחות לבנים, שהרי לא היו למרי בניו אחרים אלא מחלי ומושי, ומהו "משפחת המרי", ואין וזלתי. אבל היה זה לכבוד,

סא ומית נדב ואביהוא בקרבהון אשתא
נוכרתא קדם יי:

סב והו מנגיהון עשרין ותלתא אלפין כל
דכורא מבר ירחא ולעלא ארי לא אתמניו
בגו בני ישראל ארי לא אתהיבת להון
אתסנא בגו בני ישראל:

(סא) וימת נדב ואביהוא בהקריבם אשזרה לפני יהוה:

(סב) ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף בלזכר מבין
חדש ומעלה כי לא התפקדו בתוך בני ישראל כי
לא נתנו להם נחלה בתוך בני ישראל:

הש"י כי לא התפקדו בתוך בני ישראל. להיות נמנין בני עשרים שנה. ומה טעם? כי לא נתנו להם נחלה,
והנמנין מבין עשרים שנה היו בני נחלה, שנאמר: "איש לפי פקדיו יתן נחלתו".

סג אליו מנגי משה ואלעזר כהנא די מנו
ית בני ישראל במישריא דמואב על ירדנא
דירחא:

סד ובאליו לא הוה גבר ממנגי משה ואהרן
כהנא די מנו ית בני ישראל במדברא
דסיני:

(סג) אלה פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את בני
ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו: רמב"ן

(סד) ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן
אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני:

הש"י ובאלה לא היה איש וגו'. אבל על הנשים לא נגזרה גזרת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ;
האנשים אומרים (במדבר יד): "נתנה ראש ונשובה מצרימה", והנשים אומרות: "תנה לנו אחזה", לכה נסמכה פרשת
בנות צלפחד לכאן. רמב"ן

סה ארי אמר יי להון ממת ימותון במדברא
ולא אשתאר מנהון אנש אלהן כלב בר
יפנה ויהושע בר נון:

א וקריבא בנת צלפחד בר חפר בר גלעד בר
מכיר בר מנשה לזרעית מנשה בר יוסף
ואליו שמחת בנתה מחלה נעה וחגלה
ומלכה ותרצה:

(סה) כִּי־אמר יהוה להם מות ימתו במדבר ולא־נותר
מהם איש כי אס־כלב בן־יפנה ויהושע בן־נון: ס

כז (א) ותקרבנה בנות צלפחד בן־חפר בן־גלעד בן־מכיר
בן־מנשה למשפחת מנשה בן־יוסף ואלה שמות בנותיו
מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה:

הש"י למשפחת מנשה בן־יוסף. למה נאמר? והלא כבר נאמר "בן־מנשה"? אלא לומר לה: יוסף חבב את
הארץ, שנאמר (בראשית י): "והעלתם את־עצמתי וגו'", ובנותיו חבבו את הארץ, שנאמר: "תנה לנו אחזה". וללמדך,
שהיו כלם צדיקים, שכל מי שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים, ופרט לה הפתוב באחד מהם ליחסו לשבח, הרי
זה צדיק בן צדיק. ואם יחסו לגנאי, כגון (מ"ב כה) "בא ישמעאל בן־נתניה בן אלישמע" בדוע שכל הנזכרים עמו
רשעים היו. מחלה נעה וגו'. ולהלן הוא אומר (במדבר לו): "ותהיינה מחלה תרצה", מגיד, שכלן שקולות זו כזו,
לפיכך שנה את סדרן.

כח ומקמא קדם משה וקדם אלעזר כהנא
וקדם רברביא וכל כנשתא בתרע משפן
זמנא למימר:

(כ) ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני
הנשיאם וכל־העדה פתח אהל־מועד לאמר:

הש"י לפני משה ולפני אלעזר. מגיד, שלא עמדו לפניהם אלא בשנת הארבעים אחר שמת אהרן. לפני משה.
ואחר כך לפני אלעזר? אפשר, אם משה לא ידע, אלעזר יודע? אלא סרס המקרא ודרשוהו, דברי רבי יאשיה.
אבא חנן משום רבי אלעזר אומר: בבית המדרש היו יושבים ועמדו לפני כלם (ב"ב קט, ספרי).

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

יוצא צבא בישראל, לא משימים ומעלה
דדברי רבותינו (ב"ב קכא:). אבל אמר ולא
נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע
בן נון, שהיו מן הפקודים הראשונים ולא
מתו:

(סד-סה) ובאלה לא היה איש מפקודי משה
ואהרן הכהן. כי יהושע וכלב לא
היו עתה בפקודים האלו, לפי שהיו משימים
שנה ומעלה, ואין המנין אלא מבין עשרים
עד בן ששים שנה, כי הם עקר ימי האיש
בענין האמור בערכין (ויקרא כז ג) ואז הוא

(סג) וטעם אלה פקודי משה ואלעזר. על
פקודי בני ישראל, אין פקודי הלוי
בכלל. כי בהם לא יאמר ובאלה לא היה
איש, שלא נגזרה הגזרה ההיא על שבט הלוי
דדברי רבותינו (ב"ב קכא:), והעד אלעזר גם
פנחס:

(ג) אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנוֹעָדִים
עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קֶרַח כִּי־בִחְטָאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ:

כ"י" וְהוּא לֹא־הָיָה וְגו' • (שם ק"ח, ספרי) לְפִי שֶׁהָיוּ בָּאוֹת לומר: "בְּחֻטְאוֹ מֵת", נִזְקָקוּ לומר לֹא בְּחֻטָּא מְתָלוּנְנִים
וְלֹא בַּעֲדַת קֶרַח שֶׁהָיוּ עַל הַקְדוּשָׁת־בְּרוּךְ־הוא, אֲלָא בְּחֻטָּאוֹ לְבַדּוֹ מֵת וְלֹא הִחֲטִיא אֶת אֲחֵרִים עִמּוֹ. (שבת צו) רַבִּי
עֲקִיבָא אָמַר: מְקוּשֶׁשׁ עֲצִים הָיָה. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: מִן הַמַּעֲפִילִים הָיָה. רַמְבַּ"ן

(ד) לָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אֲבִינוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן
תִּנְהַלְנוּ אַחֲזָה בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִינוּ:

כ"י" לָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אֲבִינוּ • אָנוּ בְּמָקוֹם בֶּן עוֹמְדוֹת וְאֵין הַנִּקְבוֹת חֲשׂוֹבוֹת וְרַע, תִּתְּנֶכֶם אִמְנוּ לְיֶכֶם (כ"ב ק"ט).
כִּי אֵין לוֹ בֶּן • הָא אִם הָיָה לוֹ בֶּן, לֹא הָיוּ תוֹכְעוֹת כָּלוּם; מַגִּיד, שְׁחֻכְמָנִיּוֹת הָיוּ.

(ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה: פ

כ"י" וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן • (סנהדרין ח) נִתְעַלְמָה הַלָּכָה מִמֶּנּוּ, וְכֵאן נִפְרַע עַל שְׁנֵטֶל עֲטָרָה לומר (דברים א): "וַיִּהְיֶה
אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תִּקְרְבוּן אֵלַי" (סנהדרין שם). דָּבָר אַחֵר: רְאוּיָה הָיְתָה פְּרִשָּׁה זוֹ לְהַכְתֵּב עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, אֲלָא שֶׁזָּכוּ בְּנוֹת
צִלְפָּחֵד וְנִחֲלָתָהּ עַל יָדָן.

♦ יום רביעי כ"א תמוז ♦

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(ז) בְּנֹת צִלְפָּחֵד דְּבָרְתָּ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲזָת נַחֲלָה
בְּתוֹךְ אַחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:

כ"י" בְּנֹת צִלְפָּחֵד דְּבָרְתָּ • כְּתִרְגוּמוֹ: "יֵאוֹת". כֵּן כְּתוּבָה פְּרִשָּׁה זוֹ לְפָנַי בְּמָרוֹם; מַגִּיד, שֶׁרָאָתָה עֵינֶיךָ מֵהַ
שֶׁלֹּא רָאָתָה עֵינֶיךָ שֶׁל מֹשֶׁה. בְּנֹת צִלְפָּחֵד דְּבָרְתָּ • יִפָּה תְּבַעֲיוּ; אֲשֶׁר־יֵאָדָם שֶׁהַקְדוּשָׁת־בְּרוּךְ־הוא מוֹדֶה לְדַבְּרֵיוֹ.
נָתַן תִּתֵּן • (כ"ב ק"ח) שְׁנֵי חֲלָקִים: חֲלָק אֲבִיהֶן, שֶׁהָיָה מִיִּצְחָאֵי מַצְרַיִם, וְחֲלָקוֹ עִם אֲחֵיו בְּנֵי־כֹהֵן. וְהַעֲבַרְתָּ • לְשׁוֹן
הַעֲבָרָה (ס"א עֲבָרָה) (כ"ב ק"ט) הוּא בְּמִי שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בֶּן לְיוֹרְשׁוֹ. דָּבָר אַחֵר: עַל שֶׁם שֶׁהִבַּת מַעֲבַרְתָּ נַחֲלָה מִשְׁבֵּט
לְשֵׁבֶט, שֶׁבָּנָה וּבִעֲלָה יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ; שֶׁלֹּא (כ"ב ק"כ) תִּסַּב נַחֲלָה לֹא נִצְטוּהָ אֲלָא לְאוֹתוֹ הַדּוֹר בְּלִבָּד. וְכֵן "וְהַעֲבַרְתָּם
אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ", בְּכָלֶן הוּא אָמַר "וְנִתְּנָתָם", וְכִבְתָּ הוּא אָמַר: "וְהַעֲבַרְתָּם".

(ח) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן אֵין
לוֹ וְהַעֲבַרְתָּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ:

ח וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל לְמִימְרֵי גֹבֵר אֲרִי
יָמוּת וְגַבֵּר לִית לָהּ וְתַעֲבְרוּן יָת אַחֲסִנְתָּהּ
לְבִרְתָּהּ:

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

עוֹן אֲבוֹתָם אֶל ה' (תהלים קט יב יד), עַל
כֵּן הוֹדִיעָנוּהוּ כִּי לֹא הָיָה מָהֶם. וְרַמְזוֹ עוֹד
שֶׁאֵינוֹ בְּמִתֵּי הַמַּגְפּוֹת אֲבָל בַּמִּדְבָּר מֵת עַל
מִשְׁתּוֹ:

וְטַעַם כִּי בְּחֻטָּאוֹ מֵת, אָמְרוּ מֵת בַּמִּדְבָּר
בְּעוֹנוֹ שֶׁלֹּא זָכָה לְהַכְסֵּס בְּאֶרֶץ, אוֹ
כְּדָבְרֵי רַבִּי יְהוֹדָה הַלּוּי הַמְשׁוֹרֵר וְ"ל שֶׁפָּרַשׁ
שֶׁהוּא דָּבָק עִם וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ, כְּאֲשֶׁר יֹאמַר
הַיּוֹם בְּעוֹנוֹת אֶרֶץ כֵּף וְכָף:

הָיָה לָהֶם חֲלָק בְּאֶרֶץ, וְכֵן לְמִתְלוּנְנִים שֶׁבַּעֲדַת
קֶרַח, כִּי נִשְׁמַע זֶה בְּעַם מִבֵּית דִּינוֹ שֶׁל מֹשֶׁה.
וְכֵן פָּרַשׁ ר"א וְאָמַר, חֲשַׁבּוּ הַבְּנוֹת כִּי לֹא
יִירָשׁוּ הַנוֹעָדִים עַל ה':

וְדַעֲתִי בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט, שֶׁאָמְרוּ כִּכָּה בַּעֲבוּר
שֶׁחֲשַׁבּוּ שֶׁמֹּשֶׁה רַבִּינוּ הָיָה שׁוֹנֵא עֲדַת
קֶרַח יוֹתֵר מִכָּל הַחֻטָּאִים שֶׁמֵּתוּ בַּמִּדְבָּר,
שֶׁהֵם הָיוּ הַקָּמִים כְּנִגְדּוֹ וְהַכּוֹפְרִים בְּכָל מַעֲשָׂיו,
וְחֲשַׁבּוּ אוֹלִי בְּשִׁנְאָתוֹ אוֹתָם יֹאמַר אֵל יְהִי
לוֹ מוֹשֶׁף חֲסֵד וְאֵל יְהִי חוֹנֵן לִיתְקִיּוֹ וְזָכַר

(ג) וְהוּא לֹא הָיָה. לְפִי שֶׁבָּאוּ לומר "בְּחֻטָּאוֹ
מֵת", נִזְקָקוּ לומר לֹא בְּחֻטָּא מְתָלוּנְנִים
וְלֹא בַּעֲדַת קֶרַח שֶׁהָיוּ עַל הַקְדוּשָׁת בְּרוּךְ־הוא
הָיָה, אֲלָא בְּחֻטָּאוֹ לְבַדּוֹ וְלֹא הִחֲטִיא אֲחֵרִים
עִמּוֹ, לְשׁוֹן רַש"י:

וְלֹא פָּרַשׁ לָמָּה הָיוּ בָּאוֹת לומר "בְּחֻטָּאוֹ
מֵת", אֲלָא שֶׁתִּאֲמַרְנָה אֲבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר
וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ, כִּי כֵן הָרָאִי לְהֵאמֹר. אֲבָל
עַל דַּעַת רַבּוֹתֵינוּ (כ"ב ק"ח): הִצְרַכּוּ לומר
שֶׁלֹּא הָיָה בַּעֲדַת קֶרַח, לְפִי שֶׁבַּעֲדַת קֶרַח לֹא

(ט) וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו: רמב"ן
 ט ואם לית ליה ברתא ונתתון ית אחסנתה לאחיה:
 י וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחִי אָבִיו:
 י ואם לית ליה אחין ונתתון ית אחסנתה לאחי אבוי:
 יא וְאִם־אֵין אֲחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשָׂאֲרוֹ
 יא ואם לית אחין לאבוי ונתתון ית אחסנתה לקריבה דקריב ליה מזרעיתיה וירת יתה ויתיה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יהוה את־משה: פקיד יי ית משה:
 כז"י לְשָׂאֲרוֹ הֶקְרַב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ • (ספרי. ב"ב קט) ואין משפחה קרויה אלא משפחת האב. רמב"ן

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל־הָר הָעֲבָרִים הַזֶּה וְרֵאֵה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 כז"י עֲלֶה אֶל־הָר הָעֲבָרִים • (במדבר רבה) למה נסמכה לכאן? פיון שאמר הקדוש־ברוך־הוא: "נתן תתן להם", אמר: אותי צוה המקום להנחיל, שמא התרה הגזרה ואפנס לארץ? אמר לו הקדוש־ברוך־הוא: גזרתי במקומה עומדת (ספרי). דבר אחר: פיון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן, שמח ואמר: כמדמה לי שהתר לי נדרי. משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו. נכנס לשער – והוא אחריו, לחצר – והוא אחריו, לטרקלין – והוא אחריו. פיון שבא לפנס לקיטון, אמר לו: בני, מכאן ואילך אתה אסור לכנס. רמב"ן

(יג) וַרְאִיתָה אֹתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמִּיד גַּם־אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהֱרֹן אֶחִיד:
 יג ונתחזי יתה ונתכנש לעמיד אף את כמא די אתכניש אהרן אחיד:

כז"י כַּאֲשֶׁר נֹאסַף אֶהֱרֹן אֶחִיד • מכאן, שנתאנה משה למיתתו של אהרן. דבר אחר: אין אתה טוב ממנו. (דברים לז): "על אשר לא־קדשתם". הא אם קדשתם אותי, עדין לא הגיע זמנכם להפטר. בכל מקום שכתב "מיתתם", כתב סרחונם, לפי שנגזרה גזרה על דור המדבר למות במדבר בעון שלא האמינו, לכך בקש משה שיכתב סרחונו, שלא יאמרו: אף הוא מן הממרים היה (יומא ב). משל לשתי נשים שלוקות בבית־דין: אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית וכו', אף כאן, בכל מקום שהזכיר מיתתו, הזכיר סרחונם, להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד.

(יד) כַּאֲשֶׁר מָרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צֵן בְּמַרִּיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמִּים לְעֵינֵיהֶם הֵם מִי־מַרִּיבַת קִדְשׁ מִדְבָּר־צֵן: ס
 יד כמא די סריבתון על מימרי במדברא דצן במצות כנשתא לקדשיתי כמא לעיניהון אנון מי מצות רקם מדברא דצן:

כז"י הֵם מִי־מַרִּיבַת קִדְשׁ • הם לבדם, אין בהם עון אחר. דבר אחר: הם שהמרו במרה, הם היו שהמרו בים־סוף, הם עצמם שהמרו במדבר צין.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

על מעברות הירדן ומשם יעברו אל ארץ כנען כאשר אמר כאן (בהאזינו ובזאת הברכה) "אשר על פני ירחו", ושם עברו את הירדן כמו שנאמר (יהושע ד יט) והעם עלו מן הירדן ויחנו בגלגל בקצה מזרח ירחו: ואיננה מצוה שצונו הקדוש ברוך הוא לעשות בן עתה, שאם בן יהיה מתחייב לעלות שם מיד, אבל טעמו תעלה אל הר העברים וראית את הארץ, כי בעבור שצוהו לאלה תחלק הארץ (לעיל כז נג) הודיעו כי לא על ידך תחלק, כי אתה תעלה לראש הר העברים טרם שסיעו ישראל מארץ

בנכרתים. ואולי לא היה זה בבאי הארץ שינחל האב את הבן, שבהם ידבר: (יא) וטעם והיתה לבני ישראל לחקת משפט. שיהיה המשפט הזה לדורות, לא בנחלת הארץ עתה בלבד. וטעם כאשר צוה ה' את משה, כמו כאשר צויתיה, אבל בא דברך זאת חקת התורה אשר צוה ה' (לעיל יט ב), וכן רבים: (יב) עלה אל הר העברים הזה. שם הרהר הזה "הר נבו" כאשר פרש בסדר האזינו (דברים לב מט) ובזאת הברכה (שם לד א), אבל יקראו אותו "הר העברים" מפני שהוא

(ט) ואם אין לו בית ונתתם את נחלתו לאחיו. קבלו רבותינו (ב"ב קטו). כי האב יורש את בנו כאשר מת בלא זרע, ולא הזכיר הכתוב זה. והטעם כי במשפטי הירושה כל המנחיל נוחל, כי הקורבה שוה, וכיון שאמר הכתוב שהבן יורש את אביו גם האב יורש את הבן. ועוד כי הירושה היא בשלשלת הזרע ביצאי תלציו לא בצדדין. אם בן ונתתם את נחלתו לאחיו" משמע נחלה שהאב יורש בקבר וממנו תבא לאחים. אבל לא רצה לומר ואם אין לו בית ונתתם את נחלתו לאביו, כי דרך ברכה ידבר ולא

(מז) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה לֵאמֹר:

טו ומליל משה עם יי למימר:

כז"י וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־ה' וגו'. להודיע שבחן של צדיקים, ששנפטרינן מן העולם מניחין צרכן ועוסקין בצרכי צבור. לאמר. אמר לו: השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו.

(מז) יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחַ לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הַעֲרָה:

כז"י יִפְקֹד ה' פיון ששמע משה שאמר לו המקום: "תן נחלת צלפחד לבנותיו", אמר: (במ"ה) הגיע שעה שאתבע צרכי, שישבו בני את גדלתי. אמר לו הקדוש-ברוך-הוא: לא כף עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע לטל שכר שמושו, שלא מש מתוך האהל. וזהו שאמר שלמה (משלי כז): "נצר תאנה יאכל פריה". אלהי הרוחות. למה נאמר? אמר לפניו: רבנו של עולם! גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן דומין זה לזה; מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו.

(ח) אֲשֶׁר־יֵצֵא לַפְּנִיָּהּ וְאֲשֶׁר יבֹא לַפְּנִיָּהּ וְאֲשֶׁר יוֹצִיאם וְאֲשֶׁר יביאם וְלֹא תהיה עֲדַת יְהוָה בְּצֵאן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רָעָה:

כז"י אֲשֶׁר־יֵצֵא לַפְּנִיָּהּ. לא כדרך מלכי האמות, שיושבים בבתיהם ומשלחין את חילותיהם למלחמה, אלא כמו שעשיתי אני, שנלחמתי בסיוחן ועוג, שנאמר (במדבר כא): "אל-תירא אתו". וכדרך שעשה יהושע, שנאמר (יהושע ח): "וילך יהושע אליו ויאמר לו הלנו אתה וגו'". וכן בדרך הוא אומר (ש"א יח): "כי-הוא יוצא ובא לפניהם" – יוצא בראש ונכנס בראש. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאם. בזכותיו. וְאֲשֶׁר יביאם. בזכותיו. דבר אחר: "וְאֲשֶׁר יביאם" שלא תעשה לו כדרך שאתה עושה לי, שאיני מכניסין לארץ.

(יח) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קח־לךְ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון אִישׁ אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וְסַמַּכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו:

כז"י קח־לךְ. קחנו בדרבים: אשריך, שזכית להנהיג בניו של מקום. לך. את שבדוק לך, את זה אתה מכיר. אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ. באשר שאלת, שיוכל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד. וְסַמַּכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו. תן לו מתרגמן שידרש בחיך, שלא יאמרו עליו: לא היה לו להרים ראש בימי משה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 196)

קח לך את יהושע וסמכת את ידך עליו (כז, יח)
יש לשאול, מדוע לא מצינו שמשה משח את יהושע בשמן המשחה, שהרי כשמעמידו מלך מושחין אותו? ויש לומר, שמלכות יהושע עיקרה נשיאות בתורה, שהרי הוא מקבל התורה ממש. לכן נפעלה מלכותו על ידי סמיכה, שקשורה לתורה, כמאמר (סנהדרין יד, א) סמוכין איש מפי איש, ולא על ידי משיחה בשמן.

(יט) וְהַעֲמַדְתָּ אוֹתוֹ לִפְנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנֶי פִלְהֵעָה וְצוֹיֹתָהּ אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם:

כז"י וְצוֹיֹתָהּ אוֹתוֹ. על ישראל: דע, שטרחנין הם, סרבנים הם; על מנת שתקבל עליך. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בזס, אברמוביץ

אותו לעיניהם" שצינו במצות הנגיד והשופט, כי בעבור היותו לראש יפקידם בידו וינהיגו להשתדל מאד בענינם ולהיות נלחם מלחמות ה' ויהיה הוא המוציא והמביא אותם ולהנהיג בדבר המשפט. וזה ראוי להיות לעיניהם, כדי שיתבחו בו וישמעו אליו, כי ידעו כי ילך בענינם בדרך האמת כי כן צוה

(יט) וצויתה אותו. על ישראל, דע שטרחנין הן סרבנין הן, על מנת שתקבל עליך, לשון רש"י. ואינו נכון בעיני, בעבור שאמר "לעיניהם", כי יותר ראוי הענין הזה להאמר בינו לבינו כי בפניהם יגרם בהם התפקדות, ומדרך המוסר שיהיר להם בפני עצמן מהיותם עוד טרחנין וסרבנין. אבל "וצויתה

מואב ותמות בו ולא יגיעך מן הארץ לבד הראיה. וכן קח לך את יהושע (פסוק יח), בבוא ימך תקח את יהושע. והשלים הכתוב (פסוק כב) לספר כי עשה בן משה בלב שלם, והוא העשיה אשר זכיר (דברים לא ז) בעת פטירת משה באשר אמרו השירה הוא והושע בן נון:

(ב) וּנְתַתָּה מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ בְּלִעְדָּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כ וַתִּתֵּן מִזִּינֶךָ עֲלוּהִי בְדִיל דִּי זְקַבְלֹן מִנָּה כָּל כְּנִשְׁתָּא דְבְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כג"י וּנְתַתָּה מִהוֹדֶךָ עָלָיו. זֶה קְרוֹן עוֹר פָּנִים. מִהוֹדֶךָ. וְלֹא כָּל הוֹדֶךָ, נִמְצְאוּ לְמִדִּין: פָּנֵי מִשָּׁה כְּחֵמָה, פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּלִבְנָה. לְמַעַן יִשְׁמְעוּ בְּלִעְדָּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. שִׁיְהִיו נוֹהֲגִין בּוֹ כְּבוֹד וְיִרְאָה כְּדֶרֶךְ שְׁנוּהֲגִין בָּהּ.

(כא) וּלְפָנַי אֲלַעֲזֶר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לְפָנַי יְהוֹה עַל־פִּיו יֵצְאוּ וְעַל־פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל־הָעֵדָה: כא וּלְקִדְּם אֲלַעֲזֶר כְּהֵנָּא יְקוּם וְיִשְׂאֵל לֵה בְּדִין אוּרִיא קְדָם יְיָ עַל מִימְרֵה יְהוֹן נִפְקִין וְעַל מִימְרֵה יְהוֹן עֲלִין הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עִמָּה וְכָל כְּנִשְׁתָּא:

כג"י וּלְפָנַי אֲלַעֲזֶר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד. הָרִי שָׂאֵלְתָּךְ שְׂשֹׁאֵלְתָּ, שָׂאִין הַכְּבוֹד הַזֶּה וְזוֹ (ס"א נוטל) מִבֵּית אֲבִיךָ, שָׂאֵךְ יְהוֹשֻׁעַ יְהֵא צָרִיךְ לְאֲלַעֲזֶר. וְשָׂאֵל לוֹ. כְּשִׁיטְרֶךָ לְצֹאת לְמַלְחָמָה. עַל־פִּיו. שֶׁל אֲלַעֲזֶר. וְכָל־הָעֵדָה. סְנוּהֲרִין (י"בא) • (ג)

(כב) וַיַּעַשׂ מִשָּׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לְפָנַי אֲלַעֲזֶר הַכֹּהֵן וּלְפָנַי בְּלִעְדָּה: כב וַעֲבַד מִשָּׁה כְּמָא דִּי פִקִּיד יְיָ יְתֵה וְדִבֵּר יֵת יְהוֹשֻׁעַ וְאַקִּימָה קְדָם אֲלַעֲזֶר כְּהֵנָּא וְקִדְּם כָּל כְּנִשְׁתָּא: כג"י וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ. (ספרי) לְקַחוּ בְּדִבְרֵים וְהוֹדִיעוּ מִתֵּן שֹׁכֵר פְּרָנְסִי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם הַבָּא.

(כג) וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיֵּצִיאוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוֹה בְּיַד־מִשָּׁה: כג וַיִּסְמְךָ יֵת יְהוֹשֻׁעַ עֲלוּהִי וּפְקִידָה כְּמָא דִּי מַלִּיל יְיָ בִּידָא דְּמִשָּׁה: כג"י וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו. בָּעִין יָפָה, יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמֶּה שְׁנוֹצְטָה, שֶׁהַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אָמַר לוֹ: "וַיִּסְמְכֶתָּ אֶת־יָדְךָ"; וְהוּא עָשָׂה בְּשֵׁתִי יָדָיו, וַעֲשֹׂאוּ כְּכִלִּי מְלֹא וְגִדּוּשׁ, וּמִלֹּא חֲכָמָתוֹ בָּעִין יָפָה. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' • אֵךְ לְעִנְיֵן הַהוּא: נִתֵּן מִהוֹדוֹ עָלָיו.

♦ יום חמישי כ"ב תמוז ♦

כח (א) וַיְדַבֵּר יְהוֹה אֶל־מִשָּׁה לֵאמֹר: כח א וּמַלִּיל יְיָ עִם מִשָּׁה לְמִימְרֵה:

(ב) צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־קִרְבְּנִי לַחֲמִי לְאִשֵּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֵדוֹ: כב פִּקִּיד יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמְרֵה לְהוֹן יֵת קִרְבְּנִי לַחֵם סִדּוּר לְקִרְבְּנִי לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְיוֹ תִשְׁרוֹן לְקַבְּלָא קְדָמִי בְּזִמְנָה:

כג"י צוֹ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מֶה אָמַר לְמַעַלָּה? "פִּקִּיד ה'", אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: עַד שְׁאֵתָה מִצְוֵנִי עַל בְּנֵי, צִוָּה אֶת בְּנֵי עָלִי. מָשָׁל לְבֵת מֶלֶךְ שֶׁהֵיטָה נִפְטָרֵת מִן הָעוֹלָם, וְהֵיטָה מִפְקֶדֶת לְבַעֲלָה עַל בְּנֵיהּ וְכו', כִּדְאִיתָא בְּסִפְרֵי. קִרְבְּנִי. (ספרי) זֶה הַדָּם. לַחֲמִי. אֵלּוּ אֲמוּרִין, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ויקרא א): "וְהִקְטִירְם הַכֹּהֵן הַמִּזְבֵּחַ לַחֵם אֲשֶׁה". לְאִשֵּׁי. הַנִּתְּנִין לְאִשֵּׁי מִזְבְּחִי. תִּשְׁמְרוּ. (ספרי) שִׁיְהִיו כְּהֻנִּים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים עוֹמְדִין עַל גְּבִי, מִכָּאן לְמִדּוֹ וְתִקְנּוּ מַעֲמֻדוֹת (תענית כז). בְּמוֹעֵדוֹ. בְּכָל יוֹם הוּא מוֹעֵד הַתְּמִידִים. וּמִבִּין

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

אותו רבו. וכן עשה משה, שנאמר שם (דברים לא ז ח) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל חֲזֹק וְאַמֵּץ גּוֹי' עַד לֹא תִירָא וְלֹא תִחַת: וּבְסִפְרֵי צוֹ אֶת יְהוֹשֻׁעַ, עַל דְּבַר תַּלְמוּד, וְסִנְקָהוּ וְאַמְצָהוּ, מְגִיד שְׂאִין שְׁנֵי פְרָנְסִים לְדוֹר, וְאֵלּוּ מִצְוֹת הַנִּגִּיד שִׁיְהִיהָ תַּקִּיף וְלֹא יִירָא אֶת הָעָם:

וּלְפִי דַעֲתִי בְּפִשְׁט הַכְּתוּב, טַעַם "וַיֵּצִיאוּהוּ אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם" הוּא הַמְּנִי שִׁימְנָה אוֹתוֹ בְּמַעֲמָדֵם לְהִיטֵן נִגִּיד עֲלֵיהֶם, כְּלִשׁוֹן מִיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה אוֹתִי לְהִיטֵן גּוֹי' (נחמיה ה יד), וְכֵן וַיֵּצִיאוּהוּ ה' לְנִגִּיד עַל עַמּוֹ (ש"א יג יד), וְכֵן לְמֵן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוִּיתִי שׁוֹפְטִים עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל (ש"ב ז יא), מְנִיחִי:

(ב) וְטַעַם צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת־קִרְבְּנִי לַחֲמִי. כִּי אַחֲרֵי שְׂאֵמֶר לְאַלֵּה תַחֲלֹק הָאָרֶץ, צִוָּה לְהַשְׁלִים תוֹרַת הַקְּרָבָנוֹת שִׁיעֲשׂוּ כֵן בְּאָרֶץ. כִּי בְּמִדְבָּר לֹא הִקְרִיבוּ הַמִּזְבְּחִים כְּמוֹ שֶׁהַזְכָּרִית בְּסִדֵּר אָמַר אֵל הַכְּהֻנִּים (ויקרא כג ב), וְכֵן לֹא נִתְחַבְּרוּ בְּנִסְכִּים בְּמִדְבָּר כְּמוֹ שֶׁפָּרָשְׁתִּי בְּסִדֵּר שִׁלַּח לָךְ (לעיל טו ב), וְעִכְשָׁיו חֵיב בָּאֵי הָאָרֶץ לַעֲשׂוֹת שֵׁם הַכֵּל, הַתְּמִידִין וְהַמִּזְבֵּחַ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם. וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא

(ג) וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה בְּכֹשִׁים
בְּגִי'שָׁנָה תְּמִימָם שְׁנִים לְיוֹם עָלָה תְּמִיד:

כ"ג"י וְאָמַרְתָּ לָהֶם • אֲזַהֲרָה לְבֵית־דִּין. שְׁנִים לְיוֹם • כְּפִשּׁוּטוֹ. וְעָקְרוּ בָּא לְלֹמֶד; שִׁיְהִיו נִשְׁחָטִין כִּנְגֵד הַיּוֹם, תְּמִיד
שֶׁל שַׁחַר בַּמַּעֲרָב וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים בְּמִזְרְחָן שֶׁל טַבְּעוֹת (יזכור סב).

(ד) אֶת־הַכֹּכֵשׁ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר וְאֵת הַכֹּכֵשׁ הַשֵּׁנִי
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים:

כ"ג"י אֶת־הַכֹּכֵשׁ אֶחָד • אֶף־עַל־פִּי שֶׁכָּכֵר נֹאמַר בְּפָרֶשֶׁת "וְאֵתָה תַּצְנֶה" (שמות כט): "וְזֶה אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וְגו'" הִיא הִיתָה
אֲזַהֲרָה לִימֵי הַמִּלּוּאִים, וְכָאֵן צְנָה לְדוֹרוֹת.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ג עמ' 941)

אֶת הַכֹּכֵשׁ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֶּקֶר (כח, ד)

יְהוּדֵי חֵיב לְהַתְחִיל אֶת הַיּוֹם ב'קֶרֶבֶן', הֵינּוּ בְּהִתְמַסְרוֹת לַהֲקָבָה. וְאִזּוּ נִהְיָה הַקֶּרֶבֶן 'תְּמִיד' - יֵשׁ לוֹ הַשְׁפָּעָה תְּמִידִית עַל כָּל הַיּוֹם
כּוֹלוֹ. עִם הַבָּאָה הַקֶּרֶבֶן הָיוּ מְקַרְיָבִים דָּמוֹ וְחִלְבוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ. הַצֵּדָה הָרֵאשׁוֹן שֶׁל הַיּוֹם הִיא הַחֲלָטָה חֲזָקָה לַהֲפָנוֹת אֶת הַחֲמִימוֹת
וְהַהֲתַלְבּוּת ('דָם') רַק ל'מִזְבֵּחַ', לְדָבָרִים שֶׁבִקְדוּשָׁה, וְרַק בָּהֶם יִהְיֶה תַעֲנוּגוֹ ('חֵלֶב').

(ה) וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סֶלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כֹּתִית
רְבִיעֵת הֵהִיךְ:

כ"ג"י סֶלֶת לְמִנְחָה • מִנְחַת נֶסֶכִים.

(ו) עֹלֹת תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בַּהֶר סִינִי לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:
לְאֶתְקַבְּלָא בְּרַעוּא קֶרֶבֶנָא קָדָם יי:

כ"ג"י הַעֲשֵׂה בַּהֶר סִינִי • כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִימֵי הַמִּלּוּאִים. דָּבָר אַחֵר: הַעֲשִׂיָה בַּהֶר סִינִי, הַקִּישׁ עֹלֹת תְּמִיד לְעֹלֹת
הַר סִינִי, אוֹתָהּ שֶׁנִּתְקַרְבָּה לְפָנֶי מִתֵּן תּוֹרָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ (שמות כד): "וַיֵּשֶׁם בְּאַגְנֹת", מְלַמֵּד שֶׁטָּעוּנָה כְּלִי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ו עמ' 234)

עֹלֹת תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בַּהֶר סִינִי (כח, ו)

כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִימֵי הַמִּלּוּאִים (רש"י). קֶרֶבֶן הַתְּמִיד, שֶׁהִיָּה כְּלִיל לַה', רוֹמֵז לָכֵן שֶׁכָּל יְהוּדֵי מִסּוּגָל לִהְיוֹת בְּהִתְמַסְרוֹת וְהַתְבַּטְלוֹת
תְּמִידִית לַהֲקָבָה. וְהִנְתִּינִתָּ כֹחַ וְהִסִּיעַ לַעֲבוּדָה זֶה בָּאָה מִמִּשְׁה רְבִינוּ, שֶׁהוּא הוּא הַמַּעֲוֵר אֶת כֹּחַ הַבִּיטוּל שֶׁבְּנִשְׁמָה. זֶהוּ הַקֶּשֶׁר
בֵּין עֹלֹת תְּמִיד לִימֵי הַמִּלּוּאִים: בִּימֵי הַמִּלּוּאִים שִׁמַּשׁ מִשְׁה רְבִינוּ בְּכַוְנָה, וּבִקֵּר שֶׁהוּא הַתְחִיל בְּהַקְרַבַת הַתְּמִיד 'כֶּתֶח אֶת
הַצִּינּוֹר' לְכָל יְהוּדֵי וְיְהוּדִי.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לָהֶם עוֹד, זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַה', שִׁיְהִיהָ
הַקֶּרֶבֶן מִתְקַרֵּב. אִין בְּמוֹסְפֵי הַשְּׁכֶת חֲסֵאת
כְּשָׂאָר כָּל הַמוֹסְפִין, מִפְּנֵי שֶׁכְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל בַּת
זוּגוֹ וְהַכָּל שְׁלוֹם, וְהַמִּשְׁכָּל יָבִין:
וְכֵן הַזְכִּיר (בַּפְּסוּק טז) וּבַחֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ פֶּסַח לַה',
שִׁיעֲשׂוּ קֶרֶבֶן הַפֶּסַח, לְהַזְהִיר עָלָיו עִם שְׂאֵר
קֶרֶבֶנוֹת חַג הַמִּצּוֹת. וְקָצֵר בּוֹ לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ
בְּלִבְדּוֹ, שֶׁכָּכֵךְ בָּאָר אֵת דִּינוֹ כְּכָל חֻקָּתוֹ וְכָכֵךְ
מִשְׁפָּטָיו:

לְאִשִּׁי, אֵלוֹ קִמְצִין וּלְכוֹנָה; רִיחַ נִיחֹחִי, אֵלוֹ
בְּזִיכֵי לָחֵם הַפָּנִים; תְּשִׁמְרוּ, שְׁלֹא יָבִיא אֵלָּא
מִן הַשְּׁמֹר, תְּשִׁמְרוּ, שְׁלֹא יָבִיא אֵלָּא מִתּוֹרֵמַת
הַלִּשְׁכָּה, תְּשִׁמְרוּ, שִׁיְהִיו כְּהֻנִּים וְלוֹזִים וְיִשְׂרָאֵלִים
עוֹמְדִין עַל גְּבִי, תְּשִׁמְרוּ, נֹאמַר כָּאֵן שְׁמִירָה
וְנֹאמַר לְהֵלֶן שְׁמִירָה, מִה לְהֵלֶן מְבַקְרוֹ אֲרַבְּעָה
יָמִים קָדָם שֶׁחִשְׁתּוּ אֶף כָּאֵן וְכו', וְכָל הַמְדָּרֶשׁ
כְּדֵאִתָּא בְּסַפְרֵי:

וְעַל דֶּרֶךְ הָאֲמָת יִרְמֹז לָהֶם עוֹד וַיֹּאמֶר אֵת
קֶרֶבֶנִי לְחִמִּי לְאִשִּׁי, שֶׁל אִשִּׁי, תְּשִׁמְרוּ
וְתִזְהָרוּ שֶׁתִּקְרִיבוּהָ לִי לְשִׁמִּי בְּמוֹעֲדוֹ, וְאָמַרְתָּ

פֶּרֶשׁ כָּאֵן "כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ", כִּכֵּר הַזְכִּירוּ
בְּפָרֶשֶׁת הַנִּסְכִּים (שם), וְרָמַז אֵלָיו בְּפָרֶשֶׁת
הָרֵאשׁוֹנָה בְּמוֹעֲדוֹת (ויקרא כג י). וְהַחֵל כָּאֵן
מִן הַתְּמִיד, וְאֵף עַל פִּי שֶׁנִּזְכַּר בְּפָרֶשֶׁת וְאֵתָה
תַּצְנֶה (שמות כט לח) הַחֲזִירוּ לִהְיוֹת הַכָּל
סְדוֹר בְּפָרֶשֶׁת אַחַת:

וְרַש"י כְּתִב, הִיא הִיתָה אֲזַהֲרָה לִימֵי הַמִּלּוּאִים
וְכָאֵן צְנָה לְדוֹרוֹת. וְאִינוּ נִכּוֹן, כִּי שֵׁם
אָמַר "עֹלֹת תְּמִיד לְדוֹרוֹתֵיכֶם":
וְעַל פִּי הַמְדָּרֶשׁ נִתְחַדֵּשׁ כָּאֵן דְּבָרִים רַבִּים,
אֵת קֶרֶבֶנִי, זֶה הַדָּם; לְחִמִּי, אֵלוֹ אֲמוּרִין;

(ו) וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הָיִין לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נִסְךְ
וְנִסְכּוֹ נְסוּךְ דְחָמַר עֵתִיק קָדֶם יי:
שְׂכַר לַיהוָה:

כ"י וְנִסְכּוֹ • יי. בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ • (ספרי) עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסְכוּ. נִסְךְ שְׂכַר • (ב"ב צו) יי. הַמִּשְׁכָּר, פָּרַט לַיִין מִגְתּוֹ. רַמְבַּ"ם

(ח) וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשְּׂנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים בְּמִנְחַת הַבֶּקָר
וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:
כ"י רֵיחַ נִיחֹחַ • נַחַת רוּחַ לִפְנֵי, שְׁאִמְרָתִי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי.

(ט) וּבַיּוֹם הַשִּׁבְתָּ שְׁנֵי־כִבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה תְּמִימִם וְשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ:
ט וּבַיּוֹמָא דְשַׁבְּתָא תִּרְיִן אֲמָרִין בְּנֵי שָׁנָא
שְׁלָמִין וְתִרְיִן עֶשְׂרֹנִין סוּלְתָא דְמִנְחָתָא
דְּפִילָא בְּמִשַּׁח וְנִסְכָּה:

(י) עֲלֹת שֶׁבֶת בִּשְׁפָתוֹ עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד וְנִסְכָּה:
י עֲלֹת שֶׁבֶת בִּשְׁפָתוֹ דְּתַתְּעַבֵּד בְּשַׁבְּתָא עַל עֲלֹתָא
תְּדִירָא וְנִסְכָּה:

כ"י עֲלֹת שֶׁבֶת בִּשְׁפָתוֹ • וְלֹא עוֹלֹת שֶׁבֶת זֹו בְּשֶׁבֶת אַחֶרֶת; הִרִי שְׁלֹא הִקְרִיב בְּשֶׁבֶת זֹו, שׁוֹמֵעַ אֲנִי יְקָרִיב שְׁתִּים
לְשֶׁבֶת הַבָּאָה? תִּלְמִיד לֹוֹמֵר: "בְּשַׁבְּתוֹ", מַגִּיד, שְׁאֵם עֶבֶר יוֹמוֹ – בְּטֵל קֶרְבָּנוֹ. עַל־עֲלֹת הַתָּמִיד • (ספרי) אֵלוֹ
מוֹסְפִין, לְבַד אוֹתָן שְׁנֵי כִבְשִׁים שֶׁל עוֹלֹת הַתָּמִיד; וּמַגִּיד, שְׁאִין קֶרְבִּין אֵלָּא בֵּין שְׁנֵי הַתָּמִידִין, וְכֵן בְּכָל הַמוֹסְפִין
נֶאֱמַר "עַל־עוֹלֹת הַתָּמִיד" לְתִלְמוּד זֶה.

(יא) וּבִרְאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
שְׁנֵים וְאַיִל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבָעָה תְּמִימִם:
יא וּבִרְיָשֵׁי יְרֵחִיכּוֹן תִּקְרִיבוּ עֲלֹתָא בְּנֵי בָקָר
תִּרְיִן בְּנֵי תִרְיִן וְדָבָר חַד אֲמָרִין בְּנֵי
שָׁנָא שְׁבָעָא שְׁלָמִין:

(יב) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לִפְרֵי
הָאֶחָד וְשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְאֵיל
הָאֶחָד:
יב וְתִלְתָּא עֶשְׂרֹנִין סוּלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא
בְּמִשַּׁח לְתוֹרָא חַד וְתִרְיִן עֶשְׂרֹנִין סוּלְתָא
מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח לְדָבָרָא חַד:

כ"י וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים • כְּמִשְׁפֵּט נִסְכֵּי פֶרֶ, שְׁכֵן הֵן קְצוּבִין בְּפִרְשֵׁי נִסְכִּים. רַמְבַּ"ם

(יג) וְעֶשְׂרֵן עֶשְׂרֹן סֵלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד
עֹלָה רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:
יג וְעֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא סֵלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא
בְּמִשַּׁח לְאֶמְרָא חַד עֲלֹתָא לְאֶתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא
קֶרְבָּנָא קָדֶם יי:

רַמְבַּ"ם עַל הַתּוֹרָה – מִתְּחִלַּת בְּלוּס, אֲבִרְמוּבִיץ

הַמוֹעֲדוֹת שֶׁלֹא תִשְׁתַּנֵּה בָהֶם הַמִּנְחָה כְּאֲשֶׁר
נִשְׁתַּנֵּית בְּאַלּוֹ. אֲבָל הַנִּסְכִּים לֹא נִשְׁתַּנּוּ לְעוֹלָם,
לְפִיכָךְ הִזְכִּיר אוֹתָם בְּתַחֲלָה בְּתָמִיד, וְלֹא
הִזְכִּירָם אַחֲרָי כֵּן בְּשַׁבָּת, וְחִזּוֹר הִזְכִּירָם בְּרֹאשׁ
חֹדֶשׁ לְהַזְכִּיר גַּם נִסְכֵּי הַפֶּר וְהָאֵילִים, וְאַחֲרֵי
כֵּךְ לֹא הִזְכִּיר לְהַזְכִּירָם כָּלֵל. וְהַזְכִּיר בַּיּוֹם
הָרִאשׁוֹן שֶׁל סְכוּת שְׁעוֹר הַמִּנְחָה (לֵהֲלֹץ כֹּט
יד), וְלֹא הִזְכִּיר עוֹד לְהַזְכִּיר בְּאוֹתוֹ הַחֵג אֵלָּא
"מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם בְּמִסְפָּרָם כְּמִשְׁפָּטָם", כְּלוֹמַר
כְּמִשְׁפָּטָם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן הַנּוֹכַח:

בְּנִסְכִּים, אֲבָל בְּשַׁבָּת וּבְחַג הַמִּצּוֹת וּבְשַׁבְּעוֹת
וּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה וּבַיּוֹם הַכַּפּוּרִים וּבִרְאשׁוֹן שֶׁל
חַג הַסֻּכּוֹת, הִזְכִּיר שְׁעוֹר הַמִּנְחָה וְלֹא הִזְכִּיר
שְׁעוֹר הַנִּסְכִּים. וְהַשֵּׁם בְּזֶה, כִּי אִף עַל פִּי
שְׁאֵנָה בְּפִרְשֵׁי הַנִּסְכִּים (לְעִיל טו) בְּשַׁעֲוִיר
הַמִּנְחָה וְהַנִּסְכִּים לִפְרֵי וְלֵאֵיל וְלִכְבְּשִׁים בְּנִדְרִים
וּבְנִדְבוֹת וּבְמוֹעֲדִים (שֵׁם פְּסוּק ג), מְצִינוּ מִנְחָה
כְּפֻלָּה לְכֶבֶשׂ הָעֶמֶר (וּיקְרָא כג יג), וּבַיּוֹם
הָעֶצֶרֶת שְׁתֵּים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים חֲמִץ (שֵׁם פְּסוּק
יד), וְכֵן בְּקֶרְבֶּן הַתּוֹדָה (שֵׁם ז יב יג), וְהֵם
מִנְחָה, וְלִכְךָ הִזְכִּיר הַכְּתוּב לִפְרֵשׁ בְּכָל

(ז) וְנִסְכּוֹ יי. בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ. עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסְכוּ.
נִסְךְ שְׂכַר, יי. הַמִּשְׁכָּר, פָּרַט לַיִין מִגְתּוֹ,
לְשׁוֹן רִשׁ". וְאִינוּ נִכּוֹן, שְׂכָר אֲמָרוּ (ב"ב
צו). יי. מִגְתּוֹ לֹא יֵבִיא וְאֵם הִבִּיא כְּשֶׁר, וְהִנֵּה
אִינוּ מִתְמַעֵט מִן הַכְּתוּב, אֵלָּא מַעֲלָה מְדֻרְבָּנָן
לְבַתְּחִלָּה. אֲבָל "שְׂכַר" לְהוֹצִיא אֶת הַמִּזְוֵג
שֶׁהוּא פְּסוּל אֶפְלוּ בְּדִיעַבְדּוֹ, וְכֵךְ הוּא נִדְרָשׁ
בְּסִפְרֵי (פִּנְחָס כג לג). וְשֵׁם אֲמָרוּ בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ,
שְׁיִתְנַסְכוּ בַּקֹּדֶשׁ וּבַקֹּדֶשׁ יִבְלָעוּ:
(יב"ד) הִזְכִּיר הַכְּתוּב בְּתָמִיד וּבִרְאִשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם
שְׁעוֹר הַסֵּלֶת בְּמִנְחָה וְשְׁעוֹר הַיִּין

ידִוְנִסְפִּיהוֹן פִּלְגוֹת הֵינָא יְהִי לְתוֹרָא
וּתְלָתוֹת הֵינָא לְדִכְרָא וּרְבָעוֹת הֵינָא לְאַמְרָא
חֲמִירָא דָּא עֲלֵת רִישׁ יִרְחָא בְּאַתְחֲדָתוּתָהּ כִּן
לְכָל רִישֵׁי יִרְחֵי שְׁתָּא:

(יד) וְנִסְפִּיהֶם חֲצִי הַהוּא יִהְיֶה לְפָר וּשְׁלִישִׁת הַהוּא לְאֵיל
וּרְבִיעֵת הַהוּא לְכֶבֶשׂ יִזֶּן זֹאת עֲלֵת חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ לְחֹדֶשִׁי
הַשָּׁנָה:

כז"י זאת עלת חודש בחודשו • שאם עבר יומו בטל קרבנו, ושוב אין לו תשלומין.

טו וצפיר בר עזי חד לחטאתא קדם יי על
עלתא תדירא יתעבד ונספה:

(טו) וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת לַיהוָה עַל־עֲלֹת הַתָּמִיד
יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ׀

כז"י וּשְׁעִיר עִזִּים וגו'. כָּל שְׁעִירֵי הַמוֹסְפִין בְּאֵין לְכַפֵּר עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו, הַכֹּל כִּמּוֹ שֶׁמִּפְרֵשׁ בְּמִסְכַּת
שְׁבוּעוֹת (דף ט). וְנִשְׁתַּנָּה שְׁעִיר רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "לֵה", תִּלְמִדוֹ לְלַמֶּדֶךָ שֶׁמִּכְפֹּר עַל שְׂאִין בּוֹ יָדִיעָה לֹא
בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוֹף, שְׂאִין מִכִּיר בְּחֹטֵא אֲלֵא הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּלִבָּד, וּשְׂאִר הַשְּׁעִירִין לְמִדִּין מִמֶּנּוּ. וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה
(חולין ט): אָמַר הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: הִבְיָאוּ כַּפֶּרָה עָלַי עַל שִׁמְעֻטִּי אֶת הַיָּרֵחַ. עַל־עֲלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה • כָּל הַקֶּרֶבֶן
הַזֶּה. וְנִסְכּוֹ • אֵין "וְנִסְכּוֹ" מוֹסֵב עַל הַשְּׁעִיר, שְׂאִין נִסְכִּים לְחַטָּאת.

♦ יום שישי כ"ג תמוז ♦

טז ובינחא קדמא בארבעת עשרא יומא
לינחא פסחא קדם יי:

(טז) וּבַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ פֶּסַח
לַיהוָה:

יז ובחמשת עשרא יומא לינחא הדין חגא
שבועא יומין פטיר יתאכיל:

(יז) וּבַחֲמִישֶׁת עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ הַזֶּה חַג שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת
יֵאָכֵל:

יח ביומא קדמא מערע קדיש כל עבדת
פלחן לא תעבדון:

(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה לֹא
תַעֲשׂוּ:

כז"י כָּל־מְלָאכָת עֲבֹדָה • אֲפֹלוּ מְלָאכָה הַצָּרִיכָה לָכֶם, כַּגֹּזֶן: דָּבָר הָאֶבֶד הַמִּתְנַת בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד – אֲסוּרָה בַּיּוֹם
טוֹב.

יט ותקרבין קרבנא עלתא קדם יי תורין בני
תורי תרין ודבר חד ושבעא אמרין בני שנא
שלמין יהון לבון:

(יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם
וְאֵיל אֶחָד וּשְׁבַעַת כֶּבָשִׁים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

כז"י פָּרִים • כִּנְגֵד אֲבִרְהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית יח): "וְאֶל־הַבָּקָר רֵץ אֲבִרְהֶם". אֵילִים • כִּנְגֵד אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק. כֶּבָשִׁים •
כִּנְגֵד יִצְחָק (שם ל): "וְהַכְּשָׁבִים הִפְרִיד יִצְחָק". בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן רֵאִיתִי זֹאת.

כ ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא
עשרונין לתורא ותריין עשרונין לדכרא
תעבדון:

(כ) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשָּׁה עֶשְׂרֹנִים לְפָר
וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל תַּעֲשׂוּ: רמב"ן

כא עשרונא עשרונא תעבד לאמרא חד כן
לשבועא אמרין:

(כא) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן תַּעֲשֶׂה לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת
הַכֶּבָשִׁים:

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

ויפרש בכבשים שהן מרבין וכל שכן בפרים,
ובסכות שהפריים מרבין, ופרש בהן "לשלשה
עשר פרים" (להלן כט יד):

יפרש "לשבועת הכבשים", וכן זה "לפר"
האחד, לשני הפרים. אבל פעם יקצר הכתוב
בדבר המוכן, כי בידוע שלא יהיו שלשה
עשרים לפר האחד ולא יהיה לשני כלום,

(כ) וטעם שלשה עשרנים לפר. לכל פר מהם,
וכן שלשה עשרנים לפר האחד (פסוק
כח), לכל האחד מהם. ו"לכבש האחד" (פסוק
כא) ילמד עליו באמרו "עשרון עשרון", ועוד

(כב) וְשִׁעִיר חַטָּאת אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: כב וַיִּפְדָּא דְחַטָּאת חַד לְכַפְּרָא עֲלֵיכוֹן:

(כג) מִלֵּבַד עֹלֹת הַבֶּקָר אֲשֶׁר לְעֹלֹת הַתָּמִיד תַּעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה: כג פֿר מַעֲלַת צִפְרָא דְהִיא עֹלַת תְּדִירָא תַעֲבִדוֹן יְת אֵלִין:

(כד) בָּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשֶּׁה רֵיח־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: כד פֿאַלֶּין תַעֲבִדוֹן לַיּוֹמָא שְׁבַעַת יוֹמִין לֶחֶם קֶרֶבן דְּמַתְקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יְיָ עַל עֹלֹת תְּדִירָא יַתַּעֲבִד וְנִסְכָּה:

(כה) וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם פֶּל־מִלֵּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ס כה וּבַיּוֹמָא שְׁבִיעָאָה מַעֲרַע קֹדִישׁ יִהְיִי לָכוֹן כָּל עֲבִידַת פִּלְחָן לֹא תַעֲבִדוֹן:

(כו) וּבַיּוֹם הַפְּכוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בִּשְׂבַע־תִּיכֶם מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם פֶּל־מִלֵּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: כו וּבַיּוֹמָא דְכַפּוּרָא בְּקֹרְבִיכוֹן מִנְחָתָא חֲדָשָׁה קָדָם יְיָ בְּעֶצְרִיתִיכוֹן מַעֲרַע קֹדִישׁ יִהְיִי לָכוֹן כָּל עֲבִידַת פִּלְחָן לֹא תַעֲבִדוֹן:

כז וּבַיּוֹם הַפְּכוּרִים • חַג הַשְּׂבֻעוֹת קְרוּי "בְּכוּרֵי קֶצִיר חֲטִיִּם", עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵם רֵאשׁוֹנִים לְמִנְחַת חֲטִיִּם הַבָּאָה מִן הַחֲדָשׁ. כז וּבַיּוֹם הַפְּכוּרִים • חַג הַשְּׂבֻעוֹת קְרוּי "בְּכוּרֵי קֶצִיר חֲטִיִּם", עַל שֵׁם שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵם רֵאשׁוֹנִים לְמִנְחַת חֲטִיִּם הַבָּאָה מִן הַחֲדָשׁ.

(כז) וְהַקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה: כז וְהַקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׁים בְּנֵי שָׁנָה:

(כח) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד: כח וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפָּר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד:

(כט) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לַכֹּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים: (ל) שִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: (לא) מִלֵּבַד עֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם: פ כט עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לַכֹּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׁים: (ל) שִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: (לא) מִלֵּבַד עֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם: פ

(לב) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (ג) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל: (ד) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (ג) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל: (ד) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

כז וּבַיּוֹם הַפְּכוּרִים • אֵפֶּי הַנִּסְכִּים יִהְיוּ תְּמִימִים; לְמַדוּ רַבּוֹתֵינוּ (מִנְחוֹת טז), מִכָּאן, שֶׁהֵינָן שֹׁהַעֲלָה קִמְחִין פָּסוּל לְנִסְכִּים. כז וּבַיּוֹם הַפְּכוּרִים • אֵפֶּי הַנִּסְכִּים יִהְיוּ תְּמִימִים; לְמַדוּ רַבּוֹתֵינוּ (מִנְחוֹת טז), מִכָּאן, שֶׁהֵינָן שֹׁהַעֲלָה קִמְחִין פָּסוּל לְנִסְכִּים.

(א) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם פֶּל־מִלֵּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: (ב) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (ג) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל: (ד) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

(ה) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (ו) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל: (ז) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

(ח) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: (ט) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לִפָּר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל: (י) וְעִשְׂתֶּם עֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

ג וּמִנְחָתָהוֹן סֵלֶתָ דְּפִילָא בְּמִשַּׁח תִּלְתָּא עֶשְׂרוֹנִין לְתוֹרָא תְּרִין עֶשְׂרוֹנִין לְדַכְרָא:

(ד) וְעִשְׂרוֹן אֶחָד לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכֹּהֲנִים:

ד ועשורון אחד לאמרא חד לשבעא אמרין:

(ה) וְשְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם:

ה וצפיר בר עזי חד לחטאתא לכפרא עליכון:

(ו) מִלֶּבֶד עֹלֹת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ

ו בר מצלת תרחא ומנחתה ועלת תדירא ומנחתה ונספיהון כדחזי להון לאתקבלא ברצוא קרבנא קדם יי:

וְנִסְפִיהֶם בְּמִשְׁפָּטָם לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה: ׀

ז"י מלבד עלת החודש • מוספי ראש חדש, שהוא ביום ראש השנה. רמב"ן

(ז) וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הִזָּה מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת-נַפְשֵׁיכֶם כָּל-מִלֻּאכָה לֹא תַעֲשׂוּ:

ז ובעשרא לירחא שביעאה הדין מערע קדיש יהי לכון ותענוני ית נפשתיכון כל עבידתא לא תעבדון:

(ח) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן-בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כֹּהֲנִים בְּנֵי-שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

ח והקרבנון עלתא קדם יי לאתקבלא ברצוא תור בר תורי חד דבר חד אמרין בני שנה שבעא שלמין יהון לכון:

(ט) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לָפָר שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד:

ט ומנחתהון סלתא דפילא במשח תלתא עשורנין לתורא תרין עשורנין לדכרא חד:

(י) עִשְׂרוֹן עִשְׂרוֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכֹּהֲנִים:

י עשורנא עשורנא לאמרא חד לשבעא אמרין:

(יא) שְׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֶּבֶד חַטָּאת הַכֹּהֲנִים וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפִיהֶם: ׀

יא צפיר בר עזין חד חטאתא בר מחטאתא דכפוריא ועלת תדירא ומנחתה ונספיהון:

ז"י מלבד חטאת הכפרים • שעיר הנעשה בפנים האמור ב"אחרי מות", שגם הוא חטאת. ועלת התמיד • ומלבד עולת התמיד תעשו עולות הללו. ונספיהם • מוסב על המוספין הפתובים ועל "תעשו" והוא לשון צווי. מלבד עולת התמיד ומנחתה תעשו את אלה ונספיהם. וכן כל "ונספיהם" האמורים בכל המועדות, חוץ משל קרבנות החג, שכל "ונספיהם", "ונספיהם" שבהם, מוסבים על התמיד ואינן לשון צווי, שהרי נספיהם של מוספין פתובין לעצמן בכל יום ויום.

♦ שבת קודש כ"ד תמוז ♦

(יב) וּבַחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרָא-קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלֻּאכָת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חֹג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים:

יב ובחמשת עשר יומא לירחא שביעאה מערע קדיש יהי לכון כל עבידת פלהנא לא תעבדון ותחגון חגא קדם יי שבעא יומין:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

והקרבנם על הלחם, שדבר ברור הוא שכל הנזקרים שם באין בגלל הלחם וחובה לו ואלו מוספים עליהם. אבל בראש חדש השביעי, היה במשמע שמה שנאמר (לעיל כח יא) ובראשי חדשיכם תקריבו וגו' ?היה בשאר החודשים כלם, אבל בחודש השביעי ?היה כל קרבנו הקרבן הזה שחדש בו, ועל כן הצריך לומר מלבד עולת החדש ומנחתה. וזכרון שהזכיר כן, כבר למדנו שכל מה שבא בפרשת ובראשי חדשיכם היא מצוה בכל החודשים וגם החטאת, ולא הצריך לומר מלבד עולת החדש ומנחתה וחטאתה:

החטאת שהזכיר שם, כי אין ביום אחד שני חטאות. ולכך הזכיר אותו ופרש בו "מלבד חטאת הכפורים", שאותו חטאת הוא חטאת הכפורים, כלומר החטאת פנימי שנשאר מכפר על המקדש מטמאות בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם, וזה חטאת חיצונה כשאר חטאות הבאים עם המוספין: וכן ביום הכפורים לא הצריך לומר כי מה שצוה בקאן מלבד מה שנאמר בו בפרשת המועדות, כיון שביום אחד נאמרו בו שתי הפרשיות ואינן שוות. ולא הצריך להזכיר גם החטאת, מפני שפרש שם (ויקרא כג יח)

(ז) הזכיר באחד לחדש השביעי מלבד עלת החדש ומנחתה, ולא הזכיר חטאת החדש. וביום הכפורים הזכיר (בפסוק יא) מלבד חטאת הכפורים, ולא הזכיר עולת הכפורים. והשעם, כי ביום הכפורים בידוע שהעולה שצוה בקאן מלבד העולה שצוה שם, כי ביום אחד נצטוו ואינם שווים, כי שם (ויקרא טז ה) לא נצטוו ישראל אלא איל אחד לעולה ובקאן צוה לעולה פר ואיל ושבעה כבשים, אם כן דבר ברור הוא שאלו מוספין על הנזקרים שם, אבל החטאת שהוא שונה באן ובקאן היה אפשר לטעות בו ולחשב שהוא

יג וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רֵיחַ נִיחָח לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי
תְּמִימִם יִהְיוּ:

יד וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
הָאֶחָד לְשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי פָרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד
לְשְׁנֵי הָאֵילִם:

טו וְעֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא לְאַמְרָא חַד לְאַרְבַּעַת
עֶשְׂרֵי אַמְרִין:

טז וְצִפּוּר בַּר עֲזִין חַד חֲטָאָתָא בַּר מַעֲלָת
תְּדִירָא מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:

יז וּבִיּוֹמָא תַנְנָא תוֹרִין בְּגֵי תוֹרֵי תְּרֵי עֶשְׂרֵי
דְּכָרִין תְּרִין אַמְרִין בְּגֵי שָׁנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי
שְׁלָמִין:

יח וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהָ לְתוֹרִין לְדְּכָרִין
וּלְאַמְרִין בְּמִנְגִּיחוֹן בְּדַחְזִי:

כז"י וּמִנְחָתָם וְנִסְכֶּיהֶם לְפָרִים • (סוכה נו) פָּרֵי הַחֹג שִׁבְעִים הֵם, כְּנָגֵד שִׁבְעִים אַמּוֹת עוֹבְדֵי גִילוּלִים שֶׁמִּתְמַעֲטִים
וְהוֹלְכִים, סִימֵן כְּלִיָּהּ הִיא לָהֶם, וּבִימֵי הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ מְגַנִּין עֲלֵיהֶם מִן הַיִּסּוּרִין. וְלִכְבָּשִׁים • כְּנָגֵד יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָא
(ירמיה ג): "שֶׁהַ פְּזוּרָה", וְהֵם קְבוּעִים. וּמִנְגִּנָם תְּשַׁעִים וּשְׁמוֹנֶה, לְכָלֹת מֵהֶם תְּשַׁעִים וּשְׁמוֹנֶה קָלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה.
בְּשָׁנֵי נְאֻמָּר: "וְנִסְכֵּיהֶם" עַל שְׁנֵי תְּמִידֵי הַיּוֹם, וְלֹא שָׁנָה הַלְשׁוֹן אֶלָּא לְדָרַשׁ, כִּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרָכָה
(שבת ק"ג ע"ב): בְּשָׁנֵי – וְנִסְכֵּיהֶם, בְּשִׁשִּׁי – וְנִסְכֵּיהֶם, בְּשִׁבְעִי – כְּמִשְׁפָּטָם – מ"ם יו"ד מ"ם, הָרִי כָּאֵן "מִים", רָמַז לְנִסְכּוֹ
הַמִּים מִן הַתּוֹרָה בְּחֹג.

יט וְצִפּוּר בַּר עֲזִין חַד חֲטָאָתָא בַּר מַעֲלָת
תְּדִירָא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהָ:

כ וּבִיּוֹמָא תְּלִיתָא תוֹרִין חַד עֶשְׂרֵי דְּכָרִין
תְּרִין אַמְרִין בְּגֵי שָׁנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי שְׁלָמִין:

כא וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהָ לְתוֹרִין לְדְּכָרִין
וּלְאַמְרִין בְּמִנְגִּיחוֹן בְּדַחְזִי:

כב וְצִפּוּרָא דְּחֲטָאָתָא חַד בַּר מַעֲלָת תְּדִירָא
וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ:

כג וּבִיּוֹמָא רַבִּיעָא תוֹרִין עֶשְׂרָא דְּכָרִין תְּרִין
אַמְרִין בְּגֵי שָׁנָא אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי שְׁלָמִין:

כד מִנְחָתָהּ וְנִסְכֶּיהָ לְתוֹרִין לְדְּכָרִין
וּלְאַמְרִין בְּמִנְגִּיחוֹן בְּדַחְזִי:

(יג) וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֶיהָ אִשָּׁה רֵיחַ נִיחָח לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר
שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי
תְּמִימִם יִהְיוּ:

(יד) וּמִנְחָתָם סֶלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים לַפָּר
הָאֶחָד לְשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי פָרִים שְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים לְאֵיל הָאֶחָד
לְשְׁנֵי הָאֵילִם:

(טו) וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי כִבְשִׁים:

(טז) וְשִׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאָת מִלְּבַד עֲלֵת הַתְּמִיד מִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ: ס

(יז) וּבִיּוֹם הַשְּׁנִי פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם
כִּבְשִׁים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

(יח) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
בְּמִשְׁפָּט:

כז"י וּמִנְחָתָם וְנִסְכֶּיהֶם לְפָרִים • (סוכה נו) פָּרֵי הַחֹג שִׁבְעִים הֵם, כְּנָגֵד שִׁבְעִים אַמּוֹת עוֹבְדֵי גִילוּלִים שֶׁמִּתְמַעֲטִים
וְהוֹלְכִים, סִימֵן כְּלִיָּהּ הִיא לָהֶם, וּבִימֵי הַמִּקְדָּשׁ הָיוּ מְגַנִּין עֲלֵיהֶם מִן הַיִּסּוּרִין. וְלִכְבָּשִׁים • כְּנָגֵד יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָא
(ירמיה ג): "שֶׁהַ פְּזוּרָה", וְהֵם קְבוּעִים. וּמִנְגִּנָם תְּשַׁעִים וּשְׁמוֹנֶה, לְכָלֹת מֵהֶם תְּשַׁעִים וּשְׁמוֹנֶה קָלָלוֹת שֶׁבְּמִשְׁנֵה תוֹרָה.
בְּשָׁנֵי נְאֻמָּר: "וְנִסְכֵּיהֶם" עַל שְׁנֵי תְּמִידֵי הַיּוֹם, וְלֹא שָׁנָה הַלְשׁוֹן אֶלָּא לְדָרַשׁ, כִּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרָכָה
(שבת ק"ג ע"ב): בְּשָׁנֵי – וְנִסְכֵּיהֶם, בְּשִׁשִּׁי – וְנִסְכֵּיהֶם, בְּשִׁבְעִי – כְּמִשְׁפָּטָם – מ"ם יו"ד מ"ם, הָרִי כָּאֵן "מִים", רָמַז לְנִסְכּוֹ
הַמִּים מִן הַתּוֹרָה בְּחֹג.

(יט) וְשִׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאָת מִלְּבַד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכֵּיהֶם: ס

(כ) וּבִיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פָּרִים עֶשְׂתֵּי־עֶשְׂרֵי אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

(כא) וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
בְּמִשְׁפָּט:

(כב) וְשִׁעִיר חֲטָאָת אֶחָד מִלְּבַד עֲלֵת הַתְּמִיד וּמִנְחָתָהּ
וְנִסְכָּהּ: ס

(כג) וּבִיּוֹם הָרְבִיעִי פָּרִים עֶשְׂרֵה אֵילִם שְׁנַיִם כִּבְשִׁים
בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַה עֶשְׂרֵי תְּמִימִם:

(כד) מִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם לְפָרִים לְאֵילִם וְלִכְבָּשִׁים בְּמִסְפָּרָם
בְּמִשְׁפָּט:

(כה) וישעיר־עזים אחד חטאת מִלְבָּל עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ׀

כה ויצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא מנחתה ונסכה:

(כו) וביום החמישי פרים תשעה אילים שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימים:

כו וביומא חמישאה תורין תשע דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעא עשר שלמין:

(כז) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפט:

כז ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין ולאמרין במנניהון כדחזי:

(כח) וישעיר חטאת אחד מִלְבָּל עֲלֵת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ׀

כח ויצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכה:

(כט) וביום הששי פרים שמונה אילים שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימים:

כט וביומא שתיסאה תורין תמניא דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעא עשר שלמין:

(ל) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפט:

ל ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין ולאמרין במנניהון כדחזי:

(לא) וישעיר חטאת אחד מִלְבָּל עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּיהּ: ׀

לא ויצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא מנחתה ונסכהא:

(לב) וביום השביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימים:

לב וביומא שביעאה תורין שבעא דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעא עשר שלמין:

(לג) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפטם:

לג ומנחתהון ונספיהון לתורין לדכרין ולאמרין במנניהון כדחזי להון:

(לד) וישעיר חטאת אחד מִלְבָּל עֲלֵת הַתָּמִיד מִנְחָתָהּ וְנִסְכָּהּ: ׀

לד ויצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא מנחתה ונסכה:

(לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם פֶּלֶא־מִלֶּאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

לה ביומא תמינאה כגש יהי לכון פל עבדות פלחן לא תעבדון:

רס"י עֲצֶרֶת תִּהְיֶה לָכֶם • עֲצוּרִים בַּעֲשִׂית מְלָאכָה. (ספרי) דָּבָר אֲחֵר: עֲצֶרֶת, עֲצָרוּ מִלְּצֵאתָ. מִלְּמַד, שֶׁטַעוֹן לִינָה. וּמִדְרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה (סוכה נח): לִפִּי שָׁפֵל יְמוֹת הָרָגֶל הִקְרִיבוּ כְּנֶגֶד שְׁבַעִים אַמּוֹת, וּכְשֶׁבְּאִין לִלְכָת, אָמַר לָהֶם הַמָּקוֹם: בְּבִקְשָׁה מִכֶּם, עֲשׂוּ לִי סַעֲדָה קִטְנָה כְּדִי שֶׁאֲהַנֶּה מִכֶּם.

(לו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח לַיהוָה פֶּר אֶחָד אֵיל אַחַד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם:

לו ויתקרבון עלתא קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי תור חד דכר חד אמרין בני שנה שבעא שלמין:

רס"י פֶּר אֶחָד אֵיל אַחַד • (אלו) כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, הִתְעַכְּבוּ לִי מַעַט עוֹד, וּלְשׁוֹן חֶבֶה הוּא זֶה כְּבָנִים הַנִּפְטָרִים מֵאַבְיָהֶם וְהוּא אוֹמֵר לָהֶם: קֶשֶׁה עָלַי פְּרוֹדְתְּכֶם, עֲכָבוּ עוֹד יוֹם אֶחָד. מָשָׁל לְמִלֶּךְ שֶׁעָשָׂה סַעֲדָה וְכו', כְּדֵאיֶתָּא בְּמִסְכַּת סִכָּה (דף נח). וּבְמִדְרָשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא: לְמַדָּה תוֹרָה דִּרְךְ אֶרֶץ, שְׁמִי שֵׁשׁ לוֹ אֲכַסְנָאִי, יוֹם רֵאשׁוֹן מֵאֲכִילוֹ פְּטוּמוֹת, לְמַחֵר מֵאֲכִילוֹ דָּגִים, לְמַחֵר מֵאֲכִילוֹ בֶּשֶׂר בַּהֲמָה, לְמַחֵר מֵאֲכִילוֹ קִטְנִיּוֹת, לְמַחֵר מֵאֲכִילוֹ יֶרֶק – פּוֹחַת וְהוֹלֵךְ כְּפָרִי הַחֵג.

פר אחד איל אחד (כט, לו)

קשה עלי פרידתכם, עכבו עוד יום אחד (רש"י). לכאורה היה לו לומר קשה עלי פרידתנו, ומהו הלשון פרידתכם? אלא רמז רמז לנו, שהפירוד בין הקב"ה ובני ישראל בא מצד ישראל, לא מצד הקב"ה. שכן, פירוד הלבבות בין יהודי אחד לחבירו, פרידתכם, הוא הוא הגורם לפירוד, חלילה, בין ישראל לאביהם שבשמים. כמאמר: ברכנו אבינו – פולנו כאחד.

(לו) מנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם במשפט:
לו מנחתהון ונספיהון לתורא לדכרא ולאמרין במנניהון בדחזי:

(לח) ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספה:
לח וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא ומנחתה ונספה:

(לט) אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם ולמנחתיכם ולנספיהם ולשלמיכם:
לט אלה תעשו לה' במועדיכם. דבר הקצוב לחובה. לבד מנדריכם. אם באתם לדר קרבנות ברגל, מצוה היא בידכם, או נדרים או נדבות שגדרתם כל השנה, תקריבם ברגל, שמה קשה לו לחזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו, ונמצא עובר ב"בל תאחר".

ל (א) ויאמר משה אל-בני ישראל ככל אשר-צוה יהוה את-משה: פפפ
א ואמר משה לבני ישראל ככל די פקיד יי ית משה: פ פ פ

ה"א ויאמר משה אל-בני ישראל. להפסיק הענין, דברי רבי ישמעאל. לפי שעד כאן דבריו של מקום, ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה, הצרך להפסיק תחלה ולומר, שחזר משה ואמר פרשה זו לישראל; שאם לא כן, יש במשמע שלא אמר להם זו, אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו: ומבין

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן. חסלת פרשת פינחס

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

ולכך ידרשו בנדר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל, הזהיר אהרן על ידי הבנים ואת הבנים על ידי ישראל ואת ישראל זה על ידי זה (תו"כ אמור פרק ג יב):
ובפרשת המועדים עשו מדרשים רבים, מלמד שהיה משה אומר להם לישראל הלכות הפסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג ביהג, בלשון שהוא שומע בו הוא אומר להם לישראל, כל הפרשיות נאמרו בענין אחד. רבי יוסי הגלילי אומר מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה שבת בראשית עמיהם, כן עזאי אומר מועדי ה' נאמרו ולא נאמרה פרשת נדרים עמיהם. רבי אומר מה תלמוד לומר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, לפי שלא למדנו אלא על הפסח ועל התמיד שיחדו את השבת שנאמר בהם במועדו, ושאך קרבנות צבור לא למדנו, תלמוד לומר אלה תעשו לה' במועדיכם, לעקר ולקרב עמו לשתי הלחם ולקרב עמיהם לא שמענו, וכשהוא אומר וידבר משה את

והשעם מפני שהמצוה לאחר ביאתם לארץ, והיא אזהרה לישראל כלם שישמרו במועדים התמידין והמוספין ויקריבו הנדרים והנדבות. ועוד כי עקר המצוה להיות הימים נזכרים ונעשים לשבת בהם מלאכת העבודה:
והפרשה הזו שונה עם פרשת המועדות שבתורת כהנים (ויקרא כג), שם נאמר בתחלה דבר אל בני ישראל ואמרתם אליהם, ובסוף וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, ובכאן ככה, בתחלה צו את בני ישראל ואמרתם אליהם, ובסוף ויאמר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה ה'. ולא הזכיר "מועדי ה'", בעבור שהזכירו בכאן בפרשה דברים אחרים שאינן במועדי ה', כגון תמיד החול ומוספי השבת וראשי חודשים:
והמדרש שדרש בו רבי ישמעאל, מפני שאין הקטוב צריך לומר במשה שאמר לבני ישראל כל אשר צוה אותו ה', ואין הדרך בתורה שיאמר כן בכל פרשה ופרשה.

(א) ויאמר משה אל בני ישראל. להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל. לפי שעד כאן דבריו של מקום ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה, הצרך להפסיק הענין לומר שחזר משה ואמר הפרשה זו לישראל. שאם לא כן יש במשמע שלא אמר להם זו אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו, לשון רש"י:
ולא תבינותי זה, שכן נאמר וידבר משה אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל (ויקרא כא כד) בסוף פרשת המועדים, ואמר בסוף פרשת המועדות (שם כג מד) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. אבל כפי פשוטו, בא הקטוב לומר כי אף על פי שהפרשה הזו בתורת הקרבנות לא ייחד בה אהרן ובניו כאשר הוא בפרשיות שבתורת כהנים, אבל אמר אל כל בני ישראל יחדיו ככל אשר צוה ה' את משה, בין בדין שביתת המלאכה בין בתמידין ומוספין ובנדרים ונדבות, כי כן נאמר לו (לעיל כח ב) צו את בני ישראל:

מוצדי ה' אל בני ישראל קבע מועד לכלם, עד כאן בתורת כהנים (אמור פרק יז יב ג): ואפשר לומר, כי מדרשו של רבי ישמעאל שאמר להפסיק הענין, הוא מדרשו של בן עזאי שאמר מוצדי ה' נאמר ולא נאמרה פרשת נדרים עמהם, לומר שאין דין המועדות כדין פרשת הנדרים שנאמרה אל ראשי המטות לומר שיהיה ממנה מתיר את הנדר וכן שלשה הדיוטות, אבל המועדות צריכין קדוש בית דין מג' מקחין, כמו שמפרש בבבא בתרא (קכא) דרש בן עזאי החלוק הנה שביניהם ממעוט מוצדי ה', ודרשו רבי ישמעאל מן הכתוב הנה, שלא בא אל

להפסיק ענין המועדות מענין הנדרים, שניהם אמרו דבר אחד ומשמעות דורשין איבא ביניהם:

והנכון בעיני, כי אין פגותו אלא לומר שאם השלים פרשת המועדות באלה תעשו לה' במוצדיכם ויתחיל וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה', הנה באפשר שיחזיר הכתוב למעלה לומר שדבר משה אל ראשי המטות זה הדבר אשר צוה ה' בתמידין ובמוספין הנזכרים, ולא יהיה "אל ראשי המטות" נדרש לפניו על פרשת הנדרים, ולפיכך הפסיק וסיים בפרשה של מועדות ויאמר משה אל בני

ישראל ככל אשר צוה ה' את משה, והתחיל בפרשת הנדרים שדבר משה אל ראשי המטות זה הדבר אשר צוה ה'. וזהו האמת, שכן פרוש להפסיק הענין במקומות רבים בספרא ובספרי:

וכבר הזכיר רש"י (להלן לא יז) מה שאמרו שם בספרי (מטות לא מה), הרוגו למה נאמר, להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל. שאם קורא אני הרגו כל זכר בשף וכל אשה יודעת איש למשכב זכר וכל השף בנשים איני יודע באיזה ענין הכתוב מדבר, לך נאמר הרוגו להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל. וכן במקומות אחרים בתורת כהנים:

הפטרה לפרשת פינחס לשנים מקרא ואחד תרגום במלכים א פרק יח

יח מו ויד יהוה היתה אליהו וישגם מתניו וירץ לפני אחאב עד באכה יורעאלה: יט א ויגד אחאב לאיזבל את כל אשר עשה אליהו ואת כל אשר הרג את כל הנביאים בחרב: כ ויתשלח איזבל מלאך אליהו לאמר בזה יעשון אלהים וכה יוספון כריעת מחל אשים את נפשך בנפש אחד מהם: ג וירא ויקם וילך אל נפשו ויבא באר שבע אשר ליהודה וינח את נערו שם: ד והוא הלך במדבר דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחד וישאל את נפשו למות ויאמר ו רב עתה יהוה קח נפשי כי לא טוב אנכי מאבתי: ה וישכב ויששן תחת רתם אחד וישאל את נפשו לגע בן ויאמר לו קום אכול: ו ויפלט והנה מראשיתו עגת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וישכב: ז וישב מלאך יהוה ו שנית ויגע בן ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך: ח ויקם ויאכל וישתה וילך בכח ו האכילה היתה ארבעים יום וארבעים לילה עד תר האלהים חרב: ט ויבא שם אל המערה וילן שם והנה דבר יהוה אליו ויאמר לו מה לך פה אליהו: י ויאמר קנא קנאתי ליהוה ו אלהי צבאות כיעזבו בריתי בני ישראל את מזבחתיה הרסו ואת נביאיה הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: יא ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש יהוה: יב ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול דממה דקה: יג ויהי ו בשמע אליהו וילט פניו באדרתו ויצא ועמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו: יד ויאמר קנא קנאתי ליהוה ו אלהי צבאות כיעזבו בריתי בני ישראל את מזבחתיה הרסו ואת נביאיה הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: טו ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרךך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם: טז ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיה: יז והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוא והנמלט מחרב יהוא ימית אלישע: יח והשארתי בישראל שבעת אלפים בלתי הרפים אשר לא כרעו לבעל וכל הנה אשר לא נשק לו: יט וילך משם וימצא את אלישע

בְּנִשְׁפָּט וְהוּא חֵלֶשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרִי צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בְּשָׁנִים הָעֶשְׂרִי וַיַּעֲבֹר אֵלָיָהּ אֵלָיו וַיִּשְׁלַךְ אֶדְרֵתּוֹ
 אֵלָיו: כַּ וַיַּעֲזֹב אֶת־הַבֶּקֶר וַיֵּרֶץ אַחֲרֵי אֵלָיָהּ וַיֹּאמֶר אֶשְׁקֶה־נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֶלְכָה אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר לוֹ
 לֵךְ שׁוֹב כִּי מִה עָשִׂיתִי לָךְ: כֹּא וַיֵּשֶׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבֶּקֶר וַיִּזְבְּחֵהוּ וּבִכְלֵי הַבֶּקֶר בְּשָׁלֹם הַבָּשָׂר
 וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂמְּנוּ וַיִּלְכְּדוּ אַחֲרֵי אֵלָיָהּ וַיִּשְׂרְתֵהוּ:

הַפְטָרָה לַפְרֶשֶׁת פִּינְחָס לַקְרִיאָה בְּצִיּוּר וּלְשָׁנִים מִקְרָא וְאַחַד תַּרְגוּם נִדְפָסָה בַּעֲמ' קֵעָא

הַמִּשְׁךָ בִּיאֹר לַמֶּס' נִדָּה לְיוֹם שִׁישִׁי עַמ' א

וְלֹא בְּדָקָה בְּדָרְכֵי יוֹסִי, שְׂכִינָה שְׂבָדָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה
 סוֹבְרִים הֵם שְׁשׁוֹב אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת, כִּי לְדַעְתָּם בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי
 יוֹסִי וְדֹאֵי לֵילָה הוּא, וְכַשְּׁבָדָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה הִרִי
 בְּדִיקָתָה כָּל בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת בִּידָה, וְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא סוֹבֵר שֶׁאֵם לֹא
 בְּדָקָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יוֹסִי חוֹשֶׁשֶׁת, אֲבָל הֵיכָא (–הֵיכָן) דְּלֹא
 בְּדָקָה בְּלָל, לֹא בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְלֹא בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל
 רַבִּי יוֹסִי, מוֹדוֹ לֵיהּ – הִרִי הֵם מוֹדִים לְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא שְׁחוֹשֶׁשֶׁת.
 הַגְּמָרָא מִקְשָׁה לְפִי בִיאֹרוֹ שֶׁל רַבִּי, סְתִירָה בְּשִׁטַּת רַבִּי יְהוּדָה בֵּן
 אֲגָרָא: וְרַמְיָנָהּ – וְקִשָּׁה, שְׁשִׁנְיָה בְּבִרְיָתָא, הָרֹאָה בְּתָם בְּחֻלּוֹקָה,
 לְרִאִיָּה מְרֻבָּה – אִם רֹאֵתָה הֶרְבֵּה דָם וְכַגּוֹן שֶׁהִכְתָּם גְּדוֹל כְּשֶׁלֶּשֶׁה
 גְּרִיסִין וְעוֹד, חוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַעֲשִׂית זָבָה, אֲבָל לְרִאִיָּה מוֹעֲשֶׂת – אִם רֹאֵתָה
 רַק מַעֲט, וְכַגּוֹן שְׁגוֹל הִכְתָּם רַק כְּשֵׁנִי גְרִיסִין, אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַעֲשִׂית
 זָבָה, זוֹ דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא שֶׁאֵמֶר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסִי. אֵמֶר
 רַבִּי, אֲנִי שְׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ – מִרַבִּי יוֹסִי, שֶׁאֵחָתָה זוֹ וְאַחַת זוֹ – בִּין
 בְּמִצְאָה כְּתָם גְּדוֹל כְּשֶׁלֶּשֶׁה גְרִיסִין וְכִין בְּמִצְאָה כְּתָם כְּשֵׁנִי גְרִיסִין
 חוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַעֲשִׂית זָבָה. מִבְּאֵר רַבִּי: וְכֵן הַמַּעֲשֶׂה הָיָה אֵמֶר לִי – וְרַבִּי
 יוֹסִי אָמַר לִי שְׁטַעֲמוּ הוּא כֵךְ, וְכֵן אֵלָיו נָדָה שְׁלֹא הִפְרִישָׁה בְּמִהְרָה
 מִן הַמִּנְחָה וְלִמְעַלָּה – וְכִי מִה הִדִּין בְּנִדָּה שֶׁרֹאֵתָה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי
 לְנִדְתָה בְּבוֹקֶר, וּבִדְקָה אַחֵר כֵךְ בְּמִשְׁךְ הַבּוֹקֶר וּמִצְאָה שֶׁפֶסֶק דִּמָּה, אֵךְ
 לֹא בְּדָקָה אֵת עֲצָמָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת, הָאֵם נֶאֱמַר שְׂמִכִּין שֶׁרֹאֵתָה
 שֶׁפֶסֶק דִּמָּה לֵאחֲרֵי רֹאִיתָהּ לֹא תִּהְיֶה בְּחֻזְקָה מִמָּאָה וְתוֹכֵל לְטַבּוֹל
 בְּעֵרֵב, וְדֹאֵי לֹא נֶאֱמַר כֵן אֵלָּא הִיא עֲדִיין בְּחֻזְקָה טְמֵאָה, מִשּׁוּם
 שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁרֹאֵתָה בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּבוֹקֶר הִיא כָּל הַיּוֹם בְּחֻזְקָה
 חֹזֶרֶת וְרֹאֵתָה עַד גִּמְרָה הַיּוֹם, וְכֵן שֶׁלֹּא בְּדָקָה בְּסוֹף הַיּוֹם חוֹשֶׁשִׁים
 שֶׁרֹאֵתָה בְּזִמְנָהּ. וְאֵף אִשָּׁה זוֹ שֶׁרֹאֵתָה כְּתָם שֶׁל כְּשֵׁנִי גְרִיסִין וְעוֹד,
 הוֹאִיל וְלֹא בְּדָקָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁלֶם, יֵשׁ לְחֹשׁוֹשׁ שְׂמָא בְּסוֹף בִּין
 הַשְּׁמֹשׁוֹת רֹאֵתָה, וְעוֹלָה רֹאִיתָה לְשִׁתִּי רֹאִיתָה.
 מִמִּשְׁךְ רַבִּי וְאוֹמֵר: וְנִרְאִין דְּבָרָיו בְּשִׁבְדָּה – וּמוֹדָה אֲנִי לְרַבִּי יְהוּדָה
 בֵּן אֲגָרָא שֶׁאֵמֶר שֶׁאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת בְּאוֹפֶן שְׂבָדָה שֶׁלֹּא רֹאֵתָה, וְרַק
 בְּאוֹפֶן שֶׁלֹּא בְּדָקָה אֵת עֲצָמָה אֲנִי חוֹלֵק עֲלֵיו.

שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָאִי בְּדָקָה – מִה כּוֹנֵת רַבִּי שֶׁאֵמֶר שְׂמוּדָה לְרַבִּי
 יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא בְּאוֹפֶן שְׂבָדָה, אֵילִימָא בְּדָקָה בְּדָרְכֵי יְהוּדָה וְלֹא
 בְּדָקָה בְּדָרְכֵי יוֹסִי – אִם נֶאֱמַר שְׂכוּנוֹתָיו לְאוֹפֶן שְׂבָדָה בְּזִמְנָהּ בִּין
 הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְלֹא בְּדָקָה בְּזִמְנָהּ בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יוֹסִי,
 וְזָבָה מוֹדָה לוֹ שֶׁאֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת, אִי אִפְשָׁר לוֹמַר כֵן, שְׂמִכָן שֶׁאֵמֶר רַבִּי
 שֶׁרַק זָבָה מוֹדָה הוּא לְרַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא אֲבָל בְּשֶׁלֹּא בְּדָקָה חוֹלֵק
 עֲלֵיו וְסוֹבֵר שְׁחוֹשֶׁשֶׁת, מִכְּלָל – מִשְׁמַע דְּרַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא עֲצָמוֹ
 סָבֵר, אֵף עַל נֶבֶל דְּלֹא בְּדָקָה לֹא בְּדָרְכֵי יְהוּדָה וְלֹא בְּדָרְכֵי יוֹסִי –
 אֵף בְּאוֹפֶן שֶׁלֹּא בְּדָקָה כָּל בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת לֹא חִיָּישָׁא – אֵינָה
 חוֹשֶׁשֶׁת, וְיִקְשָׁה עַל כֵךְ, הֵא לֹא בְּדָקָה – הִרִי לֹא בְּדָקָה כָּל בְּזִמְנָהּ
 בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת, וּמִדּוּעַ לֹא נִחְשׁוֹשׁ שְׂמָא רֹאֵתָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת.
 מִכְרִיחָה הַגְּמָרָא: אֵלָּא פְּשִׁיטָא שְׂכוּנוֹתָיו רַבִּי שְׂמוּדָה בְּשְׂבָדָה, הִיא

לְאוֹפֶן בְּדָקָה בִּין בְּדָרְכֵי יְהוּדָה וְכִין בְּדָרְכֵי יוֹסִי – שְׂבָדָה אֵת
 עֲצָמָה בִּין בְּזִמְנָהּ בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְכִין בְּזִמְנָהּ בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת
 שֶׁל רַבִּי יוֹסִי, וְלִכֵּן אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת.
 מִמִּשְׁכָּה הַגְּמָרָא וּמִפְרֶשֶׁת אֵת הַקּוּשִׁיָּא מִבְּרִייתָא זוֹ: מִמָּה שֶׁאֵמֶר רַבִּי
 שְׂבָדָה בְּשֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְכִין רַבִּי יוֹסִי יְחִידִיו מוֹדָה הוּא לְרַבִּי יְהוּדָה
 בֵּן אֲגָרָא, וְרַק בְּשֶׁל רַבִּי יְהוּדָה לְבָדוֹ חֻלּוֹק עֲלֵיו וְאוֹסֵר, מִכְּלָל
 – מִשְׁמַע דְּרַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא עֲצָמוֹ סָבֵר, שֶׁאֵף אִם בְּדָקָה רַק בִּבְיָן
 הַשְּׁמֹשׁוֹת דְּרַבִּי יְהוּדָה וְלֹא בְּדָקָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת דְּרַבִּי יוֹסִי לֹא
 חִיָּישָׁא – אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת, כִּינן שְׂבָדָה בְּזִמְנָהּ בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי
 יְהוּדָה, אֵלִימָא – הִרִי מוֹכַח שְׂבִין הַשְּׁמֹשׁוֹת דְּרַבִּי יוֹסִי, לְרַבִּי יְהוּדָה
 בֵּן אֲגָרָא לִילֵיא הוּא – זִמְנָה בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יוֹסִי, נֶחֱשָׁב לְדַעַת
 רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא לְלִילָה וְלֹא לְסַפֵּק יוֹם, וְלִכֵּן אֵף אִם הִיתָה רוֹאָה
 בּוֹ לֹא הִיתָה חוֹשֶׁשֶׁת לְזִיבָה, וְאִם כֵן קָשְׁיָא דְּרַבִּי יְהוּדָה שֶׁלֹּא אֲגָרָא
 אֲדָרְכֵי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא – דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא בְּבִרְיָתָא זוֹ
 סוֹתֵרִים אֵת דְּבָרָיו שְׂבָבִירָא לְעִיל, שְׂבָבִירָא לְעִיל סָבֵר שְׂבִין
 הַשְּׁמֹשׁוֹת לְשִׁטַּת רַבִּי יוֹסִי הוּא סַפֵּק לִילָה סַפֵּק יוֹם, וְאִם רֹאֵתָה בּוֹ
 חוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַעֲשִׂית זָבָה, וּבְבִרְיָתָא זוֹ מְבֹאֵר שֶׁלְּדַעַתוֹ בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת
 שֶׁל רַבִּי יוֹסִי וְדֹאֵי לִילָה הוּא.
 הַגְּמָרָא מְבֹאֵר מִדּוּעַ קוּשִׁיָּא זוֹ הִיא רַק לְפִי דְּבָרֵי רַבִּי: בְּשִׁלְמָא בְּלֹא
 רַבִּי לֹא קָשְׁיָא – בְּלֹא הוֹסַפְתָּ דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי לֹא הִיוּ דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה
 בֵּן אֲגָרָא קָשִׁים, מִשּׁוּם שֶׁהֵינּוּ מִתְרַצִּים, הֵתָם – בְּבִרְיָתָא לְעִיל
 שֶׁאֵמֶר רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא שְׁחוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַעֲשִׂית זָבָה, מְדוּבָר בְּדָקָה
 בְּדָרְכֵי יְהוּדָה וְלֹא בְּדָקָה בְּדָרְכֵי יוֹסִי – בְּשְׂבָדָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל
 רַבִּי יְהוּדָה וְלֹא בְּדָקָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יוֹסִי, וּמִכִּין שֶׁלֹּא בְּדָקָה
 בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יוֹסִי יֵשׁ לָהּ לְחֹשׁוֹשׁ שְׁנַעֲשִׂית זָבָה, וְאֵלָיו הֵכָא
 – בְּבִרְיָתָא זוֹ, הֵינּוּ אוֹמְרִים שְׂמוּדָה בְּדָקָה נְטִי בְּדָרְכֵי יְהוּדָה
 וּבְדָרְכֵי יוֹסִי – שְׂבָדָה בְּשֵׁנִי זִמְנָה בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת וְלִכֵּן אֵינָה חוֹשֶׁשֶׁת
 כָּל שְׁנַעֲשִׂית זָבָה, אֵלִימָא בְּדָרְכֵי – אֲבָל לְפִי דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי בְּבִרְיָתוֹת
 אֵלִי קָשְׁיָא – קִשָּׁה סְתִירָה בְּדָרְכֵי רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא, שְׂמוּדָה בִּין
 רַבִּי לְעִיל יוֹצֵא שְׂרֵבִי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא סוֹבֵר שְׂבִין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי
 יוֹסִי סַפֵּק יוֹם הוּא, וּמְדוּבָרִיו בְּבִרְיָתָא זוֹ עוֹלָה שְׂרֵבִי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא
 סוֹבֵר שׁוּדָאֵי לִילָה הוּא.
 מִתְרַצֵּת הַגְּמָרָא: לְעוֹלָם סוֹבֵר רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא בְּזִמְנָהּ בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת
 כְּכִינן יוֹסִי, וּבְשִׁתִּי הִבְרִייתוֹת עֶסְקוֹ דְּרָבִיו בְּאוֹפֶן שְׂבָדָה עַד סוֹף בִּין
 הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה וְתוֹ לֹא, אוֹלָם תִּרִי תִּנְאִי וְאֵילִימָא דְּרַבִּי
 יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא – שְׁנֵי תִנְאִים נִחְלָקוּ בְּדַעַתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא
 אֵימִתִּי חֵל בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי יוֹסִי, הֵאִי תִנְאִי סָבֵר – הִתְנָא שֶׁאֵמֶר
 בְּדַעַתוֹ שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בֵּן אֲגָרָא שֶׁאֵם לֹא בְּדָקָה בִּבְיָן הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל
 רַבִּי יוֹסִי חוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַעֲשִׂית זָבָה, טַעֲמוֹ מִשּׁוּם שֶׁהוּא סָבוֹר שְׁלִים בִּין
 הַשְּׁמֹשׁוֹת דְּרַבִּי יְהוּדָה – בְּרֹאשׁוֹנָה נִגְמַר זִמְנָה בִּין הַשְּׁמֹשׁוֹת שֶׁל רַבִּי
 יְהוּדָה,

שיעורי תהלים לשבוע פרשת פינחס

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראווי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - י"ח תמוז מפרק פח עד סוף פרק פט	יום רביעי - כ"א תמוז מפרק קד עד סוף פרק קה
יום שני - י"ט תמוז מפרק צ עד סוף פרק צו	יום חמישי - כ"ב תמוז מפרק קו עד סוף פרק קז
יום שלישי - כ' תמוז מפרק צז עד סוף פרק קג	יום שישי - כ"ג תמוז מפרק קח עד סוף פרק קיב
שבת קודש - כ"ד תמוז פרק כ מפרק קיג עד סוף פרק קיח	

יום ראשון י"ח תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 190, פרק ו אמנם... עד עמ' צו, כנודע ל"ח.

40 ההמשכה של שם הוי'. ולכן אין בזמן הגלות הסדר של "מת ממש" בחיבי
41 כריתות ומיתה בידי שמים. אלא אפשר הדבר שהם יאריכו ימים, דבר
42 המאפשר, אגב, הזדמנות לחזור בתשובה ולתקן ענין הכרת או המיתה בידי
43 שמים, וכיצד בזה.

44 אָמֵנָם, זְהוּ בְּזֶמֶן שֶׁהָיוּ
45 יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָה עֲלִיזָה,

46 בְּשִׁחִיתָה הַשְׂכִּינָה שׁוֹרָה
47 בְּיִשְׂרָאֵל¹ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ²,

48 וְאִזּוּ לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים חַיּוֹת
49 לְגִוּפֵם רַק עַל יְדֵי נֶפֶשׁ

50 הָאֱלֹקִית לְבָדָה, מִבְּחִינַת
51 פְּנִימִיּוֹת הַשֹּׁפֵעַ שְׁמִשְׁפִּיעַ

52 אֵינֶם-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא עַל יְדֵי
53 שֵׁם הַיְיָ הַבְּרוּךְ-הוּא,

54 בְּנוֹכַח לְעֵיל. – וּמִמִּילָא,
55 אִם נִפְסַק "חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה"

56 מִשֵּׁם הַיְיָ, לֹא הִיָּתָה יְכוּלָת
57 לְהַמְשִׁיךְ לַחַיּוֹת, כִּאֲמוֹר,

58 שֶׁבִשְׁעָה שֶׁעַל יְדֵי עֲנִין שֶׁל
59 כֶּרֶת נִכְרַת וּנְפִסַּק "חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה" מִשֵּׁם הַיְיָ לְנִשְׁמָתוֹ שֶׁל יְהוּדִי,

60 הִיָּה "מֵת מִמֶּשׁ", שֶׁכֵּן לֹא הִיָּתָה לוֹ אֲפִשְׁרוֹת לְקַבֵּל חַיּוֹתוֹ. אֲךָ לְאַחֵר
61 שִׁיָּדְרוּ מִמִּדְרָגָתָם, וְנִרְמְזוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם סוֹד גְּלוֹת הַשְׂכִּינָה, –

62 שֶׁהַשְׂכִּינָה הִיא בְּגִלּוֹת בְּקִלְפוֹת וְסֵטְרָא אַחֲרָא, שִׁזָּה עֲנִין שֶׁל סוֹד,
63 כִּי־צַד יִתְכַּן הַדְּבַר שֶׁהַשְׂכִּינָה תִּהְיֶה בְּגִלּוֹת בְּקִלְפוֹת⁴, בְּמֹו שְׁפָתָיו⁵:

64 "וּבְכַשְׂפֵּיהֶם שְׁלָחָה אֲמָכֶם"⁶, – "אֲמָכֶם" הֵינּוּ הַשְׂכִּינָה, "אִם
65 הַבְּנִימִ" (כִּמְבוֹאָר בַּחֲלָק א' רִישׁ פֶּרֶק נ"ב), כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר

66 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת מַלְכוּת דִּאֲצִילוֹת. וּבִשֵּׁם הַיְיָ זֶה "ה' תִּתְאֲדָה"
67 שֶׁל שֵׁם הַיְיָ שְׂכָאמוֹר לְעֵיל – מִשֵּׁם בֵּא "חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה" לְנִשְׁמָה,

68 דְּהֵינּוּ שִׁיָּדְרָה הַשִּׁפְעָה בְּחִינַת ה' תִּתְאֲדָה – שֶׁל שֵׁם הַיְיָ, הַנּוֹכַח
69 לְעֵיל, וְנִשְׁתַּלְשֵׁל מִמִּדְרָגָה לְמִדְרָגָה לְמַטָּה מַטָּה, עַד

70 שְׁנֵת־לְבָשָׁה הַשִּׁפְעָתָה ב' סְפִירוֹת דִּנְגָה, – בְּקִלְפֵת "נוֹגָה" שֶׁהִיא
71 הַקְּלִיפָה שִׁישׁ בַּה גַּם טוֹב, יֵשׁ בָּה עֶשֶׂר סְפִירוֹת לְעוֹמֶת עֶשֶׂר סְפִירוֹת

72 הַקְּדוּשָׁה⁸, הַמְּשַׁפְּיעוֹת⁹ שִׁפְעָה וְחַיּוֹת עַל יְדֵי הַמּוֹלּוֹת וְכָל צָבָא
73 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ שֶׁעֲלֵיהֶם, לְכָל חַיֵּי הַנֶּפֶשׁ שֶׁעוֹלָם הָיָה, –

74 שְׁחִיּוֹתָם בֵּאָה מִקְּלִיפַת "נוֹגָה" עַל יְדֵי הַמּוֹלּוֹת וְצָבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ,
75 וְגַם לְכָל הַצּוֹמָחַ, – שֶׁגַם חַיּוֹתָם, הַמִּתְבַּטָּא בַּעֲנִין שֶׁל צְמִיחָה,

76 שֶׁהֵם צוֹמְחִים מִקְּטָן לְגָדוֹל – בֵּאָה גַּם כֵּן מִקְּלִיפַת "נוֹגָה" עַל יְדֵי
77 הַמּוֹלּוֹת וְצָבָא הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, בְּמִאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ וְזָרֻזָּם

78 לְבִרְכָּהוּ¹⁰: "אֵין לָהּ כָּל עֹשֶׁב מִלְּמַטָּה שֶׁאֵין לוֹ מָזֶל וְכו'". –

1 פֶּרֶק ו'. בַּפֶּרֶק ד', בּו הַחֵל רַבְּנּוּ הִזְקִין לְפָרֵשׁ עֲנִין הַתְּשׁוּבָה עַל פִּי דֶרֶךְ הַסּוֹד,
2 הַקִּדְּמִים לְהַסְבִּיר מֵה שֶׁמִּהְפָּסוּק וּמִדְּבָרֵי חֲכָמֵינוּ ז"ל אֲנִי יוֹדְעִים, שֶׁב"כֶּרֶת" הִיָּה
3 הָאֵדָם מֵת לִפְנֵי שִׁימְלָאוּ לוֹ חֲמִשִּׁים שָׁנָה, וּב"מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם" הִיָּה מֵת מִמֶּשׁ
4 לִפְנֵי שִׁימְלָאוּ לוֹ שִׁשִּׁים שָׁנָה, וּמִתְעוֹרֶרֶת עַל כֵּךְ הַשְׁאֵלָה: הֲרֵי רֵאיוֹנוֹ הִרְבָּה

5 חִיבֵי כְּרִיתוֹת וּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם
6 שְׁחִיּוֹ אֶת שְׁנֵת־הֵהֶם בְּאִרְיֹכָת

7 יָמִים ו"בְּנֵעִימִים"? כְּדִי לְהַבְהִיר
8 שֶׁאֵלֶּה זֶה, הַסְבִּיר רַבְּנּוּ הִזְקִין,

9 שֶׁהַנִּשְׁמָה הִיא חֶלֶק מִשֵּׁם הַיְיָ,
10 וְגַם פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה וְגַם

11 חִיצוֹנִיּוֹתָהּ הֵן שְׁתִּיהֵן בִּאֲוֶן שֶׁל
12 "וִיפָח" ("וִיפָח בִּאֲפִי נִשְׁמַת

13 חַיִּים"), כְּלוּמֹר, מִפְּנִימִיּוֹת
14 הָאֱלֹקוֹת: פְּנִימִיּוֹת הַנִּשְׁמָה בֵּאָה

15 מִפְּנִימִיּוֹת שֵׁם הַיְיָ, וְשֵׁם הַיְיָ הוּא
16 הֲרֵי הַפְּנִימִיּוֹת שֶׁבֵּאֲלֹקוֹת. וְכֵן

17 חִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה הַנִּמְשַׁכָּת
18 (בְּגוֹף) עַל יְדֵי הַדִּיבּוֹר "נִעֲשֶׂה

19 אֲדָם", הִיא גַּם כֵּן בֵּאָה מִפְּנִימִיּוֹת
20 הַדִּיבּוֹר. וְשִׁתִּיהָ – פְּנִימִיּוֹת וְחִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה – הֵן בִּאֲוֶן שֶׁל "וִיפָח". שֶׁבְּכֵךְ

21 נִכְלָלוֹת כָּל מִדְרָגוֹת הַהִמְשָׁכָה שֶׁל הַנִּשְׁמָה כְּפִי שֶׁהִיא נִמְשַׁכָּת בְּגוֹפוֹ שֶׁל
22 יְהוּדִי, וְכִפִּי שֶׁהִיא כִּבְר נִמְצָאָת בְּתוֹךְ גּוֹפוֹ שֶׁל יְהוּדִי. עַל כָּל זֶה נִאֲמַר "וִיפָח".

23 דְּבַר הַמְּלַמֵּד אוֹתָנוּ, שֶׁאֲוֶן הַמְשַׁכָּת הַחַיּוֹת שֶׁל נִשְׁמָה, הַנִּמְשַׁכָּת מֵאֲלֹקוֹת,
24 הִיא בִּאֲוֶן שֶׁל "נִפְיחָה". שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁקִּיִּים דְּבַר הַחֻצוֹץ וּמִפְּסִיק בֵּין הַנוֹפֵחַ לְבֵין

25 הַדְּבַר אֲלִיוֹ הוּא נוֹפֵחַ, אֵין הֶבֶל הַנוֹפֵחַ מְגִיעַ לְמִקּוֹם אֲלִיוֹ הוּא נוֹפֵחַ (שֶׁלֹּא כְּמוֹ
26 בְּדִיבּוֹר, שֶׁגַם אִם יֵשׁ דְּבַר הַמְּפָסִיק, אֲפִשֶׁר לְשִׁמּוֹעַ אֶת הַדִּיבּוֹר, כְּלוּמֹר, הַדִּיבּוֹר

27 מְגִיעַ לְתַעֲדוֹתָיו לְמִירוֹת הַדְּבַר הַמְּפָסִיק). בְּכֵךְ הַסְבִּיר רַבְּנּוּ הִזְקִין עֲנִין ה"כֶּרֶת",
28 בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הֲרֵי "יַעֲקֹב חֶבֶל נָחֻלָּתָה" שֶׁגַם בְּחִיצוֹנִיּוֹת הַנִּשְׁמָה יֵשׁנוּ "חֶבֶל

29 הַהִמְשָׁכָה" שֶׁל חַיּוֹת הַנִּמְשַׁכָּת מִהַנִּשְׁמָה בְּגוֹף; אֲךָ בִּשְׁעָה שִׁישְׁנוּ דְּבַר
30 הַמְּפָסִיק, בְּמִיּוֹד עֲנִין שֶׁל כֶּרֶת רַחֲמָנָא לִיצְלָן הַחוּתָךְ אֶת חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה –

31 עוֹלָה אֶז חַיּוֹת שֶׁמֶה"וִיפָח" שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְנִשְׁמָה שֶׁבְּגוֹף וּמִמִּילָא הִיָּה מִשְׁפִּיעַ
32 הַדְּבַר לְחַיּוֹת "מֵת מִמֶּשׁ", שֶׁמִּי שֶׁהִיָּה חִיבֵי כֶּרֶת מֵת מִמֶּשׁ לִפְנֵי שִׁימְלָאוּ לוֹ

33 חֲמִשִּׁים שָׁנָה, אוֹ מִי שֶׁהִיָּה חִיבֵי מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם הִיָּה מֵת לִפְנֵי שִׁימְלָאוּ לוֹ
34 שִׁשִּׁים שָׁנָה. בַּפֶּרֶק הַנוֹכַח, פֶּרֶק ו', יִסְבִּיר רַבְּנּוּ הִזְקִין, שֶׁכֵּךְ הִיָּה רַק בִּשְׁעָה

35 שֶׁהַשְׂכִּינָה שִׁרְתָּה בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, אוֹ הִיָּתָה כָּל חַיּוֹתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
36 רַק מִצַּד הַקְּדוּשָׁה, מִהַשִּׁפְעָה הַפְּנִימִי שֶׁהַשִּׁפְעָה הַקְּבִי"ה עַל יְדֵי שֵׁם הַיְיָ. וְאֵילוּ בּוֹמֵן

37 הַגְּלוֹת, כִּשֶׁהַשְׂכִּינָה בְּגִלּוֹת, וְאֵף חַיּוֹתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יְכוּלָה לְהִימְשִׁיךְ
38 בִּאֲמִצְעוֹת "קְלִיפָה" (כְּלוּמֹר, שְׁחִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה מִתְּלַבֶּשֶׁת בְּלִבּוֹשׁ שֶׁל קְלִיפָה), אוֹ,

39 גַּם מִי שְׁחִיבֵי כֶּרֶת אוֹ מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, מְקַבֵּל חַיּוֹתוֹ, לְמִירוֹת שֶׁנִּכְרַת וּנְפִסַּק חֶבֶל

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו מראה מדר"י ישראל אז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו בכללות העולם, ובנוגע לשכינה, וכן בפרט ובנוגע לאדם - עוד ענין". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו גם כאו"א בפ"ע". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין לקמן קמ, ב". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה אינו מובן שע"י מעשה בני אדם יבוא גלות השכינה"? ! וע"ז מביא ראי' וגם ביאור: (א) ראי' - שכן הוא (ב) ביאור - מפני שהיא אמנם". 6. ישע"י נ, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפ"ד - בנוגע לכללות העולם. בפ"ה - בנוגע לנשמה דכאו"א". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ככב"א פיו". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בלאה"כ (ולא ע"י הגלות שכנוד"ד, כי אם מחטא עה"ד. ראה קמ, רע"א)". 10. ב"ר פ"י, ו.

1 "למעלה – המכה בו ואומר לו גדל", המשפיע בו ענין הצמיחה
 2 מקטנות לגדלות. ומאחר שכל אלה מקבלים חיותם על ידי קליפת
 3 "נוגה", לכן – ואזי יכול גם החוטא ופושעי¹¹ ישראל לקבל
 4 חיות לגופם ונפשם הפחמיות – גם כן מקליפת "נוגה", כמו
 5 שאר בעלי חיים ממש, –
 6 המקבלים חיותם על ידי
 7 קליפת "נוגה", כמו
 8 שכתוב¹²: – שקיים מצב
 9 שהאדם הוא "נמשל
 10 בבהמות נדמו". – משולים
 11 ודומים לבהמות, ואדרבה –
 12 להיפך, לא זו בלבד שהוא
 13 גם יכול לקבל חיותו
 14 מקליפה, כמו בהמה ושאר
 15 דברים חיים או צומחים
 16 שבעולם הזה, אלא הוא
 17 מקבל חיותו ממש בנדר
 18 שאת יותר עז, – יותר
 19 מאלה, על פי המבאר
 20 מזהר הקדוש פירוש
 21 פקודי, שכל שפע וחיות
 22 הנשפעות לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה הרע בעיני ה'
 23 במעשה או בדיבור או בהנהיג צבירה וכו'¹³ – בשלשה לבושי
 24 מחשבה דיבור ומעשה, הכל – כל השפע והחיות הללו, נשפע לו
 25 מהיכלות הסטרא אחרא המבארים שם בזהר הקדוש. – וישנם
 26 היכלות שונים של קליפה וסטרא אחרא, מהם באה החיות
 27 למעשים, דיבורים ומחשבות השונים שחיותם היא מקליפה.
 28 והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל הנשפעת מהיכלות
 29 הסטרא אחרא, – זאת כשהוא חושב, מדבר או עושה ענינים של

אגרת התשובה

מזל וכו'. ואזי יכול גם החוטא ופושעי ישראל לקבל
 חיות לגופם ונפשם הבהמיות כמו שאר בע"ח ממש
 כמ"ש נמשל כבהמות נדמו. ואדרבה ביתר שאת
 ויתר עז עפ"י המבואר מזה"ק פ' פקודי שכל שפע
 וחיות הנשפעת לאדם התחתון בשעה ורגע שעושה
 הרע בעיני ה' במעשה או בדיבור או בהנהיג עבירה
 וכו' הכל נשפע לו מהיכלות הסטרא המבוארים שם
 בזה"ק. והאדם הוא בעל בחירה אם לקבל הנשפעת
 מהיכלות הסטרא או מהיכלות הקדושה שמהם נשפעות
 כל מחשבות טובות וקדושות וכו'. כי זה לעז"ז עשה
 האלקי וכו'. והיכלות הסטרא מקבלים ויונקים חיותם
 מהתלבשות והשתלשלות השפע ד"ס דנוגה הכלולה
 מבחי' טו"ר היא בחי' עה"ד וכו' כנועד לי"ח.

רע, או מהיכלות הקדושה¹⁴ שמהם נשפעות כל מחשבות
 טובות וקדושות וכו', – כלומר, גם דיבורים ומעשים טובים,
 שכל אלה מקבלים חיותם מהיכלות הקדושה. כי "זה לעז"ז זה
 עשה האלקים" וכו'¹⁵. – לעומת כל דבר שבקדושה, יש כנגדו
 בקליפה וסטרא אחרא,
 והיכלות הסטרא אחרא
 מקבלים ויונקים חיותם
 מהתלבשות והשתלשלות
 הנשפע ד"ס ספירות דנוגה,
 – איך השפע בא ויורד
 ממדריגה למדריגה עד
 שהשפע יורד בהיכלות
 ה"סטרא אחרא", הכלולה
 – קליפת "נוגה" כלולה,
 מפחינת טוב ורע, היא
 פחינת "עין הדעת" וכו',
 – בחינת עץ הדעת טוב
 ורע, שיש בו טוב ורע,
 כנועד ליודעי חן. – ליודעי
 חכמת הקבלה. הרי, כיוון
 שיש בו טוב ורע, נמשך
 משם אחרי ריבוי השתלשלות, הרע של היכלות ה"סטרא אחרא",
 שמשם מקבל האדם שפע כשהוא עושה ענינים של רע במחשבה,
 דיבור או מעשה. להלן יסביר רבנו הזקן, מדוע האדם החוטא –
 לא זו בלבד שהוא יכול לקבל חיות מ"סטרא אחרא" כשאר בעלי
 חיים, אלא שהוא יכול לקבל זאת ביתר שאת ויתר עז, מפני שהוא
 ממשיך לקליפות תוספת יניקה מהנשפעת הקדושה, ומפני שהוא
 הוא הממשיך להן זאת, הוא מקבל, לכן, החלק הראשון
 מההשפעה שהן משפיעות לאחר מכן,

יום שני י"ט תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והנה יעקב חבל... עד עמ' 192, נאמר וכו':

אגרת התשובה

למטה, אם ימשך אדם
 בראשו השני – ינענע
 והנה
 יעקב חבל נחלתו כתיב. עד"מ כמו החבל שראשו
 א' למעלה וראשו השני למטה אם ימשך אדם בראשו
 השני ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה
 שאפשר לו להמשך. וככה ממש בשרש נשמת האדם
 14 והנה
 15 יעקב חבל נחלתו כתיב. עד"מ כמו החבל שראשו
 16 א' למעלה וראשו השני למטה אם ימשך אדם בראשו
 17 השני ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה
 18 שאפשר לו להמשך. וככה ממש בשרש נשמת האדם

59 ובלשון רבנו הזקן: והנה,
 60 "יעקב חבל נחלתו"¹⁶
 61 בתיב¹⁷, – נשמתו של יהודי
 62 היא כמו חבל, על דרך
 63 משל, כמו החבל שראשו
 64 אחד למעלה וראשו השני

11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צ"ל 'ופושע' ל' יחיד". 12. תהלים מט, יב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצע"ק מאי מרבה ב'וכו' – ואולי הכוונה ל'וגם אם אינו כו' (שבח"א פי"א) דל' 'וגם' משמע דאינו ענין בפ"ע לגמרי (דלכן אינו מפרטו בפ"ע – באגה"ח), אבל בכ"ז צריך ריבוי (ולכן מוסיף 'וכו')". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? והביאר – שאדרבא הוא חידוש גדול, דאף דשולחא אמכם כו' ונתלבשה ב"ס דנוגה (כנ"ל), בכ"ז בבחירתו – יכול לקבל מהיכלות דקדושה! ואולי יש לבאר: דאז אף שנתלבשה ב"ס דנוגה – קליפת נוגה (הלבוש – בטל להמלוכש, מתהפך לטוב ו) נכללת בקדושה – עדמשי"כ לעיל נד, סע"ב נוא"כ – אינו כמש"כ בס' הררי"י ש' קארפ. וצ"ע. ועוד י"ל (ואולי שייך יותר לכאן, ממש"כ לעיל אך לאחר כו' האדם הוא בעל בחירה כו') דרק כשירדו ממדרי' האדם בעל בחירה לקבל חיותו מהיכלות דסטרא, משא"כ בזמן הבית, וכדלעיל ספ"ה". 15. קהלת ז, יד. 16. האינינו לב, ט. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הסגנון דדבר חדש קמ"ל – קשה, שהרי כל הפרק שלפ"ז מדבר בענין זה? ! אבל באמת כן הוא, שבא לבאר ענין חדש ואף הפכי מהקודם – ועפ"ז מובנים כמה שינוים מפרק לפרק. – שזהו (כסיום הענין דהכתוב – ע"י) שיעקב – חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה

פרנסה בשמירת שבת ודיני התורה בכלל. וזהו שאמרו רבותינו
 וְרוֹנֵם לְבָרְכָהּ¹⁹: "אין בדינו לא משלות הרשעים וכו'"²⁰ –
 שהם חיים בטוב, "בדינו" דוקא, כלומר בזמן הגלות אחר
 החרבן. – מפני שמקבלים או חיות מהקליפות. וזהו בדין גלות

השכינה בבבול, –

כשנ"ה' תתאה" של שם הוי'

נמשך בקליפות, להשפיע

להיכלות הסמרא אחר

אשר שנהא נפשו יתברך.

– יצטרך הקב"ה להשפיע

להן תוספת השפעה, יותר

מאשר הוקצב להן מראש

לינוק מקדושה, וזאת – כדי

שיהיה ענין הבחירה וענין

העבודה. וכשהאדם עושה

השוכה נבונה – אזי מסלק

מהם – מהקליפות,

ההשפעה שהמשיך – בהן,

במעשיו ומחשבותיו, כי

בתשובתו מחזיר השפעת

השכינה למקומה. –

והיה נטל מהן ההשפעה שנמשכה בהן על ידי גלות השכינה

בתוכן. וזהו – מה שהמלה "תשובה" היא "תשוב ה'" (כמובא לעיל

בפרק ד' מהזהר הקדוש), ושוכה של ה' תתאה" היא "תשובה

תתאה", הנשוב ה"א תתאה – שבה מבחינת גלות, וכמו

שכתוב²¹: "ושב ה' אלקינו" – מקור נשמתו, את שבותך, כלומר

עם שבותך, – הוא עצמו ישוב עם שוכו, ובמאמר רבותינו

וְרוֹנֵם לְבָרְכָהּ²²: "והשיב לא נאמר וכו'": – אלא "ושב", והכוונה

היא שהוא עצמו ישוב מהגלות, על ידי שיהודי שב מגלות, – שב

60 "אלקינו" מקור נשמתו, השכינה, מגלות.

1 ומקורה מבחינת ה"א תתאה – ה' אחרונה של שם הוי', הנקרא
 2 לעיל, – שבשעה שהוא עושה עבירה, הוא ממשיך ומוריד
 3 השפעתה – של ה' תתאה, משם שרשו ומקורו, על ידי מעשיו
 4 הרעים ומחשבותיו עד תוך היכלות הסמרא אחר בבבול,

5 שמשם – מהיכלות הסמרא

6 אחרא, הוא מקבל

7 מחשבותיו ומעשיו. –

8 ולמרות שהסביר לעיל, 2 השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך

9 שבחיבי כריתות נפסק "חבל" 192 היכלות הסמ"א כביכול שמשם מקבל מחשבותיו

10 והמשכה" משם הוי', כיצד, 4 ומעשיו. ומפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה

11 איפוא, הוא יכול על ידי חבל 5 לכן הוא נוטל חלק בראש וד"ל. וזהו שאמרו רז"ל

12 זה להמשיך תוספת יניקה 6 אין בדינו לא משלות הרשעים וכו' בדינו דוקא

13 לסטרא אחרא? – מובא, 7 כלומר בזמן הגלות אחר החורבן. וזהו בחי' גלות

14 אבל, בחסידות, שרושם 8 השכינה כביכול להשפיע להיכלות הסמ"א אשר

15 מהחבל (חיצוניות החבל) 9 שנהא נפשו ית'. וכשהאדם עושה תשובה נכונה אזי

16 נשאר, ולכן הוא יכול על ידי 10 מסלק מהם ההשפעה שהמשיך במעשיו ומחשבותיו.

17 כך להמשיך תוספת יניקה 11 כי בתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה. וזהו

18 ב"סטרא אחרא". ומפני 12 תשוב ה"א תתאה מבחי' גלות וכמ"ש ושב ה' אלקינו

19 שהוא הוא הממשיך להם 13 את שבותך כלומר עם שבותך וכמאמר רז"ל והשיב

20 ההשפעה, לכן הוא נוטל 14 לא נאמר וכו':

21 חלק בראש, – חלק גדול

22 יותר. אשר לכן, לא זו בלבד שהחוטא יכול לקבל השפעתו מקליפות

23 וסטרא אחרא, אלא הוא מקבל יותר השפעה ודי' למבין. – אלא, אף

24 על פי כן כתוב בחסידות¹⁸, שסוף סוף מן ההכרח שההשפעה תיפסק,

25 שכן, יהודי יכול רק באופן זמני לקבל השפעתו מסטרא אחרא, ולא

26 לזמן ממושך, כי אין זה המקום שממנו עליו לקבל חיות. הרבי

27 שליט"א הוכיר דבר זה בשיחה קדושה, בשיחות לחיזוק שמירת שבת

28 בבני ישראל, שיש להסביר ליהודי, שהריוח שהוא רואה ר"ל

29 מחילול שבת, עליו לדעת, שהסוף של ריוח זה וניצול הריוח לא

30 יכול להיות טוב, שכן, ברכה והצלחה בבני ישראל הן דוקא על ידי

יום שלישי כ' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 192, פרק ז ואולם דרך... עד עמ' צז, ונרצה וכו'.

65 השכינה). מקור הנשמה, נמשכת רחמנא ליצול אל היכלות הקליפה

66 וה"סטרא אחרא", ממנה מקבל האדם חיות בשעה שהוא עושה חטאים

67 ועוונות, ועל ידי תשובה מחזיר האדם את ההשפעה ומחזיר את השכינה

68 מגלותה.

61 פֶּרֶק ז' בפרק הקודם, פרק ו', הסביר רבנו הזקן, ש"תשובה תתאה", שלפי

62 פירוש הזהר הקדוש הכוונה היא להשיב את ה' תתאה של שם הוי'

63 למקומה – היא השבת השכינה מגלותה, שכן, על ידי חטאים ועוונות נעשה

64 ענין גלות השכינה, שההשפעה של ה' תתאה שמשם הוי' (היא בחינת

(ולכן קאמר ראשו כו' וקצהו), מלמעלמ"ט ע"י החבל. בפ"ו - הכתוב יעקב חבל נחלתו (כענין בפ"ע (ולכן הוסיף כאן: יעקב חבל נחלתו כתיב (ולכן בפמ"ה שא"צ לשלול ענין וביאור שקדמו - לא הוסיף ("כתיב") והפכי מהנ"ל) - שהלמטה, "ראשו (בנוגע לפעולה) השני", פועל על הראש (בנוגע לחיות) דלמע' וממשיך (ועוד ענין חדש) ומוריד כו' (היכלות כו') (שבזה ב' פרטים חדשים: ההחבל ממשיך לאחרים (ולא כבפ"ה - ליעקב) - יירדה למטה מיעקב חבל - עד תוך היכלות כו' - שלזה מוכרח לתרץ: איך אפשר לחבל שתוריד למטה מהחבל? ולזה כופל שמשם מקבל כו', היינו שבאותו ענין יעקב מקבל (למטה מהמשפיע כו'). 18. קונטרס ומעין ע' 77-80. 19. אבות ד, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלשני הפי' (דהרע"ב) קשה הבידינו דוקא: (1) דרך רשעים צלחה - ה"ז שאלת ירמי' (יב, א) ומרע"ה (ברכות ז, א). (2) השלוח דבשביל לטורדן כו' - למה זה לזמן הגלות דוקא? משא"כ להמבואר בפנים - בזמן הגלות דוקא - הרשע מקבל חיות (וגם יכול להיות בנעימים - כדלעיל רפ"ד -) ומקבל - בראש (וגם באיכות - היינו - שלוחה) ובכ"ז אין בידינו כו' כלומר יצאנו כו'". ראה להלן עמוד 1239. 21. נציבים ל, ג. 22. מגילה כט, א.

1 ואולם, דרך האמת והישר לבחינת תשובה תתא, ה"א
2 תתא הנזכר לעיל - הם ב' דברים דרך כלל. - הרבי שליט"א
3 (באחת משיחות הקודש) פירש דברי רבינו הזקן "דרך האמת והישר"
4 - שדוקא זוהי הדרך האמיתית והישרה לתשובה תתא - על פי

5 מה שלעיל (מיד בפרק א')

6 אמר רבנו הזקן, שעיקר ענין

7 התשובה הוא "עזיבת

8 החטא", שאם האדם מחליט

9 בלב שלם שלא לחזור יותר

10 על מעשה חטא זה, הרי זו

11 כבר תשובה (הערת כ"ק

12 אדמו"ר שליט"א: "וכאן -

13 דורש עבודה והכנה ארוכות

14 - אלא שאף שעזיבת החטא

15 ה"ז כו"י) אך אין זה "דרך

16 האמת", שכן, כשתשובה

17 באה שלא בהכנה מתאימה

18 (דבר שרבנו הזקן עומד

19 להסביר בפרק זה), אפשר

20 אכן שיתעורר בתשובה

21 ויחליט בלב שלם על עזיבת

22 החטא (הערת כ"ק אדמו"ר

23 שליט"א: "וזה" תשובה וכו'"), אך לא תהיה לה קיום, וממילא אין

24 זה אמת, שכן, אמת נקרא דבר שיש לו קיום, כמו שכתוב: "שפת

25 אמת תכון לעד"², וכדי שהתשובה תהיה באמת (שיהיה לה קיום)

26 נדרשת ההכנה לתשובה עליה ידון בפרק זה. לכן אומר רבנו הזקן,

27 ש"דרך האמת" לתשובה תתא - היא על ידי ההכנה שהוא מסביר

28 אותה להלן. ומה שרבנו הזקן אומר "דרך הישר" הוא, שכן, אפשר

29 שתהיה התעוררות תשובה באמת, אך שתבוא לא על ידי דרך

30 ישרה, אלא על ידי איזו סיבה שהיא, סיבה שהיא עצמה יכולה

31 להיות דבר שהוא היפך מהכנה לתשובה, כפי שהיה בתשובתו של

32 ר' אלעזר בן דורדיא, שהסיבה להתעוררותו לתשובה היתה על ידי

33 ענין לא טוב ועל ידי הדברים שאמרו לו אז, לכן אומר כאן רבנו

34 הזקן, שה"דרך הישר" להגיע לתשובה היא על ידי ההכנות שהוא

35 מסביר אותן להלן. ושני הדברים הם: ה'אחד', - הדבר הראשון

36 להגיע לענין התשובה, הוא לעורר ר'חמים העליונים - של

37 הקב"ה, מ'מקור ה'ר'חמים - שכן, ישנן שתי בחינות - "אב הרחמן"

38 ו"אב הרחמים"³: "אב הרחמן" היינו האב הרחום, האב שיש בו,

39 כביכול, מדת הרחמים, ואילו "אב הרחמים" היינו האב של רחמים,

40 מקור הרחמים, והכוונה היא, הרחמים שאינם מוגבלים ולמעלה

41 ממדת הרחמים שהיא מדודה ושקולה - והפירוש כאן הוא שיעורר

42 את המדה העליונה יותר של רחמים, "רחמים העליונים", על

43 נשמתו ונפשו האלקית, שנפלה מאגרא רמה - מגג גבוה,

אגרת התשובה

פרק ז ואולם דרך האמת והישר לבחי' תשובה

תתא ה"א תתא הנ"ל הם ב'

דברים דרך כלל. הא' הוא לעורר רחמים העליונים

ממקור הרחמים על נשמתו ונפשו האלקי' שנפלה

מאיגרא רמה חיי החיים ב"ה לבירא עמיקתא הן

היכלות הטומאה והסט"א. ועל מקורה במקור החיים

הוא שם הוי' ב"ה וכמ"ש וישבו אל הוי' וירחמנהו.

פי' לעורר רחמים על השפעת שם הוי' ב"ה שנשתלשלה

וירדה תוך היכלות הסט"א הטמאים להחיותם ע"י

מעשה אנוש ותחבולותיו ומחשבותיו הרעות וכמ"ש

מלך אסור ברהטים ברהיטי מוחא וכו' היא בחי'

גלות השכינה כנ"ל. וזמן המסוגל לזה הוא בתיקון

חצות כמ"ש בסידור בהערה עש"ב. וז"ש שם נפלה

עמרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו. ולכן נקרא

אחרא, הרי שהרחמנות היא גם על מקור הנשמה, הוא שם הוי',

וכמ' שכתוב: "וישב אל הוי' וירחמנהו", - "וירחמנהו" הכוונה

על שם "הוי'", כלומר שיעורר רחמים על שם הוי', פירוש - מה

הכוונה לעורר רחמים על שם הוי' - הרי זה: לעורר ר'חמים על

השפעת שם הוי' פרוץ-הוא, שנשתלשלה וירדה תוך היכלות

הסט"א אחרא הטמאים להחיותם, - להמשיך בהן חיות, על ידי

מעשה אנוש - החטאים, ותחבולותיו, ומחשבותיו הרעות; -

שכן, גם על ידי מחשבות רעות בלבד, ממשיכים חיות ב"סטרא

אחרא, וכמ' שכתוב: "מלך אסור ברהטים" - הקב"ה, מלך

העולם, קשור ברהטים, ברהיטי מוחא וכו', פירוש כ"ק אדמו"ר

שליט"א: "די קארעטעס - אפטיילונגען פון מוח וואו עס לויפן די

מחשבות (ע"ד רהטים שרצים במ המים)", כלומר, במחשבות

החולפות של המוח, שגם על ידי המחשבות החולפות במוח, אם הן

מחשבות רעות, הנה על ידי זה המלך אסור, זה מביא גלות

להשפעה שממש הוי', היא בבחינת גלות השכינה, - שהשכינה,

בחינת מלכות דאצילות, באה על ידי כך בגלות, בנזכר לעיל. -

בפרק הקודם⁸. וזמן המסוגל לזה - שיוכל האדם להרגיש ברחמנות

שעל נשמתו ועל מקורה, ולעורר רחמים העליונים, הזמן המסוגל

לכך, הוא בתיקון חצות, כמ' שכתוב בסידור ב'הערה, ע"י שם

ב'אריכות. וזהו שכתוב שם: - ב"תיקון חצות" "נפלה עמרת

ראשינו, אוי נא לנו כי חטאנו". - שעל ידי החטאים, נופלת

1. משלי יב, יט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכב"ח"א ספי"ג". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לקו"ת נשא כג, א. ושי"נ". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל' הש"ס חגיגה ה, ב. וברשי"י שבש"ס נשמטה התיבה גג - ואיתא ברשי"י דע"י". 5. ישעיה נה, ז. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שה"ז, ו. ועיין הצ"צ שם. וצ"ע". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הוסי' לתקו"ת ת"ו". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויש לעיין בכ"ז בח"א פמ"ה (ובהגהות לשם - להצ"צ איכה ע' 22 [אזה"ת ג"ך ח"ב ע' א' נג]) בהשינויים וכו'".

על ידי מה שזכרנו ומכניעים את הקליפה וה"סטרא אחרא"? על ידי
 - שהאדם פועל בקרב עצמו "לב נשבר ונדרה", ולהיות "נבזה
 בעיניו נמאס" וכו', - שכן כפי שהוסבר בפרק כ"ט בחלק הראשון,
 עיקר האדם, גם בבינוני, ובפרט באדם החוטא - הוא נפשו הבהמית,

ועל ידי שהוא נשבר, נשברת

הרי גם נפשו הבהמית

(הבאה מקליפה), הרי שעל

ידי כך הוא שובר ומכניע את

הקליפה ו"סטרא אחרא".

וקמו שכתוב בזה

הקדוש¹² על פסוק¹³:

"זבחי אלקים רוח נשברה,

לב נשבר ונדרה וכו'", -

מהו הזבח לשם אלקים? -

כאשר יש "רוח נשברה",

נשברת רוח הסטרא אחרא,

ועל ידי מה נשברת רוח זו? -

על ידי "לב נשבר", על ידי

כך שיש לאדם לב נשבר,

כפי שהוא מפרש מיד להלן,

פי כל קרבן מן הנשברה -

הוא לשם תוה"ה, היא

מדת הרהמים, - לכן תמיד

נזכר בקרבנות שם הוי': "אדם כי יקריב מכם קרבן להוי'", "ויח נחוח

להוי' וכדומה, אבל לשם אלקים, היא מדת הדין - אין מקריבין

קרבן בהמה, כי אם - מהו כן ה"זבח" לשם אלקים (הערת כ"ק

אדמו"ר שליט"א: דכתב כאן "זבחי אלקים"? לשבר ולהעביר רוח

הטמאה והסטרא אחרא, וזהו "רוח נשברה" - זהו "זבחי אלקים",

זבח לשם אלקים. והאיד נשברה רוח ה"סטרא אחרא"? בשת"ל

נשבר ונדרה" וכו'¹⁴.

60

ה"עטרה", מקור הנשמה. ולכן נקרא הקדוש - ברוך - הוא מלך
 עלוב" בפרקי היכלות, כמו שכתב הרמ"ק ו"ל, - רבי משה
 קורדבירו זכרנו לברכה. כי אין לך עלבון גדול מזה¹⁰. - מגלות
 השכינה בהיכלות הטומאה וה"סטרא אחרא". ובפרט באשר

יתבונן המשכיל בנדרת

אין-סוף ברוך-הוא, ממלא

כל עלמין - מחיה כל

העולמות בחיות פנימית

9 מותאמת לנבוא, וסובב כל

עלמין, - מקיף כל

11 העולמות, מחיה אותם

12 בחיות שלמעלה מזה, חיות

13 זו היא רק בבחינה של

14 "מקיף" על העולמות, כל

15 אחד ואחד לפי שיעור

16 שכלו והתבונן - יתעמק

17 בגדולת "אין סוף" ברוך הוא,

18 יתמרמר על זה מאד מאד:

19 - שכן, בהבינו גדולתו של

20 הקב"ה, רק אז ירגיש את

21 הרחמנות הגדולה שעל

22 נשמתו ועל מקורה, ומיהו

23 ה"מלך" שנמצא בגלות

24 ומבויש - הרי זה משפיע עליו מרירות גדולה. זה הראשון משני

25 הדברים שהם "דרך האמת והישר" לתשובה תתאה. והב' - הדבר

26 השני, הוא: לבטש ולהכניע הקליפה וסטרא אחרא, אשר כל

27 חיותה היא רק בחינת נפשות והנפחה, - וממילא, כשמכניעים

28 ושוברים אותה, נוטלים ממנה את חיותה, כמו שכתוב¹¹: "אם

29 תגביה פנשר וגו'", ולכן - והבטוש וההכניעה עד עפר ממש -

30 זוהי מיתתה ובטולתה. - של הקליפה וה"סטרא אחרא". והינה, -

יום רביעי כ"א תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צז, והאיד נשבר הלב... עד עמ' 194, כנודע).

61 והאיד נשבר הלב ונדרה? הנה, מעט מזער הוא על ידי בקרבי" - שחרנו בתענית - שהרג את היצר הרע בתענית, ואילו

62 סגופים ותעניות,

63 בדורותינו אלה שאין לנו

64 כח להתענות הרבה ברוך

65 המלך, - שצם הרבה, ועל

66 ידי כך, הסיר לגמרי את

67 נפשו הבהמית שמצד

68 הקליפה, במאמר רבותינו

69 זכרונם לברכה¹⁵ על

70 פסוק¹⁶: "ולבי חלל

אגרת התשובה

והאיד נשבר הלב ונדרה. הנה מעט
 מזער הוא ע"י סגופים ותעניות בדורותינו אלה שאין
 לנו כח להתענות הרבה כדוד המלך כמאמר רז"ל
 ע"פ ולבי חלל בקרבי שהרגו בתענית. אך עיקר
 הכנעת הלב להיות נשבר ונדרה והעברת רוח הטומאה
 וסט"א הוא להיות ממארי דחושבנא בעומק הדעת

9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פייח". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "נקרא כו' גדול מזה (ר"ח ש' היראה ספ"י - בשם "מורי" היינו הרמ"ק - הובא בשל"ה ש' האותיות מע' הלל, ובס' משנת חכמים לר"מ חאגיז סי' קעג)". 11. ירמיה מט, טז. עובדיה א, ד. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויקרא ה, א". 13. תהלים נא, יט. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"כ - מהמובן מזה"ק". 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ירושלמי ברכות בסופה. וכנזכר גם בח"א פ"א". 16. תהלים קט, כב.

1 שעושה בעל החשבון, הבעל הבית עצמו, שנוגע לו החשבון ביותר,
2 להעמיק דעתו ובינתו שעה אחת¹⁷ בכל יום או לילה לפני תקון
3 חצות, להתבונן במה שפעל ועשה בחטאיו בקהינת גלות
4 השכינה בנזכר לעיל, – שעל ידי חטאים גורמים לגלות השכינה,
5 וגם [גרם] לעקר נשמתו
6 ונפשו האלקית מחי
7 החיים ברוך-הוא, –
8 מהקב"ה שהוא חי החיים,
9 והורידה למקום החטא
10 והמות, הן היכלות
11 הסטרא אחרא, ונעשית –
12 הנשמה, בקהינת מרובה
13 אליהם – כמו שמרכבה
14 בטלה לרוכב המנהיג אותה,
15 כך בטלה נשמתו לטומאה
16 ולקליפות מזהן היא מושכת
17 את חיותה, לקבל מהם
18 שפע וחיות להשפיע
19 לגופו, בנזכר לעיל.
20 שהשפע והחיות לגוף

21 החוטא, באים מקליפה ו"סטרא אחרא". וכשהוא מתבונן ומתעמק
22 בכל זה, נוצרת בו הכנעת הלב ולב נשבר, שכפי שנאמר לעיל זהו
23 הזבח¹⁸ לשם אלקים. וזהו שאמרו רבותינו וְזָרְנוּם לְבָרְכָהּ¹⁹:
24 "רשעים בקהינת קרויים מתים", בלומר – "בחייהם", הכוונה בתוך
25 החיות שלהם, שהחיות עצמה היא ענין של מיתה, שתייהם נמשכים
26 במקום המות והסטרא, – מהיכלות ה"סטרא אחרא", ענין של

טומאה ומות, היפך החיות של קדושה. (וכן מה שכתוב²⁰: "לא
המתים יחללו גו", אינו כ"לענ לרש" חס ושלום²¹, – אין הכוונה
למתים ממש, שכן, כשאומרים על מתים ממש שאין הם יכולים
להלל את ה', יש בכך משום לעג להם, אלא הכוונה על הרשעים
שקתייהם קרויים מתים, –
ועליהם אומרים, שאין הם
יכולים להלל את ה',
שמשלבים
במשכבות זרות בעודם
ברשעים, ואינם חפצים
בתשובה, בנודע). – שגם
בשעה שהרשע רוצה להלל
את ה', מבבלים אותו
במשכבות זרות, שההילול
לא יאה כדבעי, ומשום כך
אומרים עליהם "לא המתים
יחללו גו". הנה כל האמור,
צריך להביא אותו להיות
לב נשבר", כשהוא מתבונן
שזאת כרת את נשמתו

אגרת התשובה

להעמיק דעתו ובינתו שעה אחת בכל יום או לילה
לפני תיקון חצות להתבונן במה שפעל ועשה בחטאיו
בח' גלות השכינה כנ"ל וגם [גרם] לעקור נשמתו
ונפשו האלקי מחי החיים ב"ה והורידה למקום הטומאה
והמות הן היכלות הסט"א ונעשית בבחי' מרכבה
אליהם לקבל מהם שפע וחיות להשפיע לגופו כנ"ל.
וזהו שאמרו רז"ל רשעים בחייהם קרויים מתים כלומר
שחייהם נמשכים ממקום המות והטומאה (וכן מ"ש
לא המתים יחללו כו' אינו כלועג לרש ח"ו אלא
הכוונה על הרשעים שבחייהם קרויים מתים שמבבלים
אותם במשכבות זרות בעודם ברשעים ואינם חפצים
בתשובה כנודע).

ונפשו האלקית, מחי החיים ברוך הוא, והורידה למקום מיתה
וטומאה – זאת במי שעבר על איסור שיש בו כרת ומיתה בידי שמים,
שכפי שהוסבר לעיל, נכרתת על ידי כך הנפש משרשה. להלן, מוסיף
רבנו הזקן, שגם מי שלא עבר על איסור שיש בו כרת או מיתה בידי
שמים – יכול גם הוא למצוא את עצמו, שכרת את נפשו האלקית
מחי החיים, בדוגמא כפי שהדבר הוא בכרת או במיתה בידי שמים:

יום חמישי כ"ב תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 194, ואף מי שלא עבר... עד עמ' צח, כולן:

53 ואף מי שלא עבר על עון כרת, וגם לא על עון מיתה בידי
54 שמים שהוא הוצאת זרע
55 לבטלה ובהאי גוונא, –
56 וכדומה, אלא – עבר על
57 שאר עבירות קלות, אף
58 על פייבן מאחר שהן
59 פונגמים בנשמה ונפש
60 האלקית, וכמשל פנימת
61 ופסיקת חבלים דקים
62 בנזכר לעיל – בפרק ה',
63 ש"חבל ההמשכה" של
64 הנשמה, הוא כמו חבל
65 השזור מתרי"ג (613)

אגרת התשובה

ואף מי שלא עבר על עון כרת וגם
לא על עון מיתה בידי שמים שהוא הוצאת ז"ל וכה"ג
אלא שאר עבירות קלות. אעפ"כ מאחר שהן פונגמים
בנשמה ונפש האלקית וכמשל פנימת ופסיקת חבלים
דקים כנ"ל. הרי בריבוי החטאים יכול להיות פגם
כמו בלאו אחד שיש בו כרת או מיתה. ואפי' בכפילות
חטא אחד פעמים רבות מאד. כמו שהמשיל הנביא
החטאים לענן המאפיל אור השמש כמ"ש מחיתי כעב
פשעך הם עבירות המורות [המבדילים] בין פנימית²¹

66 פתילות, ובשעה שהוא עובר על אחת מתרי"ג המצוות, הרי זה
67 כניטוק פתילה אחת
68 מהחבל, הרי ברבוי
69 החטאים יכול להיות פגם
70 כמו בלאו אחד שיש בו
71 כרת או מיתה, ואפילו
72 בכפילות חטא אחד
73 פעמים רבות מאד²², כמו
74 שהמשיל הנביא החטאים
75 לענן המאפיל – על אור
76 השמש, כמו שכתוב²³:
77 "מחיתי כעב פשעך" –
78 הם עבירות המורות,

17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אף שבדוחק י"ל שהכוונה שעה אחת ועד"ה שהיה קודם התפלה". 18. על מה שרבנו הזקן משתמש כאן במלה "זבח" (ולא "קרבן") מעיר הרבי שליט"א: "ראה בזה"ק שם – קרבן אלקים לא כתיב". 19. ברכות יח, ב. 20. תהלים קטו, יז. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאיסור גמור הוא ועד כ"כ שאחז"ל לא יהלך כו' (ברכות יח, א)". 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכידוע הראי' ע"ז מר"ן (לפסד – בשו"ע או"ח סשכ"ח סט"ז – דאדה"ז) דאיסור מה"ת פחות מכשיעור אבל כמה פעמים – חמור מאיסור סקילה! (ומזה ראי' לא רק שהוא "כמו", אלא גם "ויותר" כדלקמן)". 23. ישעיה מר, כב.

של ביטול תלמוד תורה שוקלת פנגד פלן, - כנגד כל העבירות
האמורות, כמאמר רבותינו וקרונום לברכה³¹: "ותר הקדוש"
ברוך הוא על עבודה זרה וכו'". - גילוי עריות ושפיכות דמים
ולא ויתר על עון ביטול תורה. הרי שעל ידי כל העבירות הללו -

למרות שהן אינן עבירות
שיש בהן כרת או מיתה ביד
שמים, אף על פי כן, מנתקות
הן את הנפש האלקית
ממקורה בחיי החיים ברוך
הוא. ולכן סדרו בקריאת
שמע שעל המפה³², לקבל
עליו ד' מיתות בית דין
וכו'. - סקילה, שריפה, הרג
וחנק, וזאת גם על מי שלא
עבר אף פעם על עבירות
שעונשן מיתת בית דין, שכן,
ישנן הרבה עבירות הפוגמות
בנפש כמו העבירות שיש
בהן עונש מיתת בית דין;
מלבד שעל פי הפסוק, -
על פי ה"קבלה", כל הפוגם
באות יו"ד של שם הוי"ה
- פאלו נתחייב סקילה,
והפוגם באות ה"א -
הראשונה של שם הוי",
פאלו נתחייב שריפה, -
והפוגם וקאות וי"ו - של
שם הוי", פאלו נתחייב הרג,
- והפוגם וקאות ה"א³³
אחרונה - של שם הוי",
פאלו נתחייב חנק; והמבטל קריאת שמע - פוגם באות יו"ד,
ותפילין - המבטל מצות תפילין, פוגם באות ה"א, - הראשונה של
שם הוי", וציצית - המבטל מצות ציצית, פוגם באות וי"ו, - של
שם הוי", ותפלה - המבטל מצות תפלה, פוגם באות ה"א -
אחרונה של שם הוי", וכו'. - הרי, גם אם לא עבר על שום עבירות
חמורות שיש בהן מיתת בית דין, ישנן גם עבירות אחרות שעל פי
קבלה פוגמות בנפש באותה מדה של העבירות החמורות שיש בהן
מיתת בית דין. ולכן על האדם לקבל על עצמו בקריאת שמע, ד'
מיתות בית דין, כדי לתקן את הפגם שפגם בנפשו. ומזה יכול
המשפיל ללמד - בקשר לשאר עונות וחסאים, - הערת כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "לאיזה אות שייכים - ובמילא לאיזה מד' מיתות
ב"ד" - ובטול תורה פנגד פלן: - הנה מכל זה יכול האדם להגיע

1 [המבדילים] בין פנימית השפעת שם הוי"ה ברוך הוא לנפש
2 האלקית, בהבדלת ענין עב וחשוד, המבדיל בין השמש לארץ
3 ולדרים עליה²⁴ על דרך משל; - ומה שכתוב: "וכענין תפארת"
4 - כענין קל, מחיתי, חטאתי, - הן עבירות קלות שאדם דש

5 בעקביו, המבדילים
6 בהבדלת ענין קל וקלוש
7 על דרך משל. והנה, כמו
8 שבמשל הנה, - מכיסוי
9 אור השמש, אם משים
10 אדם נגד אור השמש
11 בחלון מחצות קלות
12 וקלושות לרב מאד, -
13 מחיצות רבות דקות, הן
14 מאפילות - על אור השמש,
15 כמו מחצה אחת עבה,
16 ויותר - מכו, ובה משמש
17 הוא בנמשל - בעבירות
18 המשולות לעננים המעבים
19 על אור השמש, בכל עונות
20 שאדם דש בעקביו. -
21 מפאת שהם אינם נחשבים
22 בעיניו כעבירות חמורות,
23 אבל, מפני שהוא עובר
24 עליהם פעמים רבות, הרי זה
25 כמו הרבה מחיצות דקות
26 המבטות כמו מחיצה אחת
27 עבה, או יותר מאשר מחיצה
28 אחת עבה, ומכל שכן -
29 העונות המפסקות
30 מדברי רבותינו וקרונום
31 לברכה, שהן משם בעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים,
32 כמו²⁵ העלמת עין מן הצדקה, כמו שכתוב²⁶: "השומר לך פן
33 יהיה דבר עם לבבך בליעל גזל", - להימנע מענין של צדקה,
34 ו"בליעל", - אומרים רבותינו ז"ל, היא עובדי עבודה זרה²⁷
35 וכו', - הרי שהעלמת עין מן הצדקה נחשבת כמו עבודה זרה;
36 והמספר בגנות חברו, היא לשון הרע, השקולה בעבודה זרה
37 וגילוי עריות ושפיכות דמים²⁸, וכל הפוגם באלו עובדי
38 זרה²⁹, וכן מי שיש בו גסות הרוח³⁰, ובהנה רבות בנפשו, -
39 למרות שלגבי העונש אין עבירות אלו דומות לעבודה זרה (עליה
40 מגיע הרי מיתת בית דין, מה שאין כן על עבירות אלו), אך לגבי
41 הפגם הרוחני שהן פוגמות בנפש, הן דומות לחטאים החמורים -
42 עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ותלמוד תורה - העבירה

אגרת התשובה

השפעת שם הוי"ה לנפש האלקית. כהבדלת ענין
עב וחשוד המבדיל בין השמש לארץ ולדרים עליה
עד"מ. וכענין חטאתי הן עבירות קלות שאדם דש
בעקביו המבדילים כהבדלת ענין קל וקלוש עד"מ.
והנה כמו שבמשל הזה אם משים אדם נגד אור
השמש בחלון מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד הן
מאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר. וככה ממש
הוא בנמשל בכל עונות שאדם דש בעקביו ומכ"ש
המפורסמות מדברי רז"ל שהן ממש כע"ז וג"ע וש"ד.
כמו העלמת עין מן הצדקה כמ"ש השומר לך פן יהי
דבר עם לבבך בליעל כו' ובליעל היא עע"א וכו'.
והמספר בגנות חברו היא לה"ר השקולה כע"ז וג"ע
וש"ד וכל הכועס כאלו עע"ז וכן מי שיש בו גסות
הרוח. וכהנה רבות בגמרא. ות"ת כנגד כולו כמארו"ל
ויתר הקב"ה על ע"ז וכו'. ולכן סדרו בק"ש שעל
המטה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד וכו'. מלבד שעפ"י
הסוד כל הפוגם באות יו"ד של שם הוי"ה כאילו נתחייב
סקילה והפוגם באות ה"א כאילו נתחייב שריפה ובאות
וי"ו כאילו נתחייב הרג ובאות ה"א אחרונה כאילו
נתחייב חנק. והמבטל ק"ש פוגם באות יו"ד ותפילין
באות ה"א וציצית באות וי"ו ותפלה באות ה"א וכו'.
ומזה יכול המשכיל ללמוד לשאר עונות וחטאי' וביטול
תורה כנגד כולן:

24. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מיותר. וי"ל דזה כבנמשל - ב' הענינים: ה"א תתאה (מל', ארץ), נפה"א (דרים עלי')". 25. הערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כתובות סח, א". 26. ראה טו, ט. 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"כ הוא ע"פ גמרא שם וסנה' קיא, ב". 28. הערת
כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ערכין טו, ב". 29. זח"ב קפב, ב. רמב"ם הלכות דעות פ"ב ה"ג. 30. ראה סוטה ה, א. 31. פתיחתא לאיכה רבה
אות ב' (בתחלתה). ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז. 32. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "השייכות לאגה"ת (שאינן ענינה ב"ה התפלות) - כי קשעה"מ
ענינה גם חשבון הנפש ותשובה (ראה ג"כ ח"א ספ"ז)". 33. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע שמביא כאן - ובב' הפעמים - הוי"ה שבמילואו
בגמ' נד. [בסידורו - מובא בלא מילין]."

1 ל"לב נשבר", בהתבוננותו בדעתו בפגם שפגם גם על ידי חטאים
2 אחרים (ולא רק על ידי חטא שיש בו כרת ומיתה בידי שמים). והו'
3 הדבר השני המביא ל"תשובה תתאה" – ה"לב נשבר" שיש לו,

4 השובר ומסיר את "רוח הטומאה" וה"סטרא אחרא", וממילא אפשר
5 לו או לחזור בתשובה ב"אמת", בחרטה על העבר וקבלה טובה על
6 להבא.

יום שישי כ"ג תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צח, פרק ח והנה אחריו... עד עמ' צח, מלפפתו וכו'.

7 **פֶּרֶק ח** בפרק הקודם, פרק ז', הסביר רבנו הזקן שני דברים המהווים הדרך
8 האמיתית והישרה להגיע ל"תשובה תתאה": – ההתבוננות ברחמנות הגדולה
9 שעל נשמתו (ועל מקור נשמתו); – וחשבון הנפש והתעמקותו בענין גלות
10 השכינה, שהוא גרם על ידי חטאים; חשבון נפש זה, מביא את האדם להיות
11 בעל "לב נשבר", שיש לו לב

40 ל'קליפה' ו"סטרא אחרא". אך בשעה שהוא ממשיך רחמים
41 העליונים מ"ג מדות הרחמים, שהם באות מהרצון העליון שלמעלה
42 משם הוי' – בא על ידי כך התיקון באותיות של שם הוי' ובהשפעת
43 שם הוי' על נשמתו, כפי שרבנו הזקן מפרט מיד: וְלָבָן – מפני שהן
44 באות מדרגה זו, ה"ג מְדוּת

אגרת התשובה

12 שבור, ובכך הוא שובר את רוח
13 ה"סטרא אחרא".

14 **וְהֵנָּה, אַחֲרֵי הַעֲמֻקָּת**
15 **הַדַּעַת כָּל הַנִּזְכָּר לְעֵל, הַ**
16 – ברחמנות הגדולה שעל
17 נפשו האלקית ועל מקורה;
18 ובמה שגרם על ידי חטאים
19 יוכל לִבְקֹשׁ בְּאֵמֶת
20 מַעֲמָקָא דְּלִבָּא – מעומק
21 הלב, את הבקשה שבפסוק:
22 "כִּי רַחֲמֶיךָ מִחַח פִּשְׁעֵי
23 וְגוֹ'"; – זה הרי פסוק בפרק
24 התהלים שאומרים בשעת
25 "תיקון חצות" וגם ב"קריאת
26 שמע שעל המטה",
27 שלפניהם הוא הזמין המסוגל
28 לחשבון הנפש (כפי שאמר

45 הַרְחֵמִים מִנְּקִים כָּל
46 הַפְּגָמִים, וְכִמּו שְׁכֵתוֹב: –
47 לגבי י"ג מדות הרחמים;
48 "נִשְׂא עֵזוֹ וּפִשְׁעֵי וְנִקָּה",
49 וְשׁוֹב אֵין יְנִיקָה
50 לְחִיצוֹנִים – לקליפות,
51 וְהַסְטְרָא אַחֲרָא מִהַשְׁפַּעַת
52 ה"א תַּתְּאָה, כְּנֻזָּר לְעֵל
53 – שעל ידי החטאים
54 והעוונות, יש להן יניקה מזה
55 תתאה של שם הוי'. אך
56 כאשר נמשך מ"ג מדות
57 הרחמים – מנקה הדבר את
58 העוונות והפשעים ואין להן
59 יותר יניקה מזה תתאה.
60 (וְכִזֵּה תִּשׁוּב ה"א תַּתְּאָה
61 לְמִקְוָה, לְהַתִּיחַד בִּיה"ו,

29 לעיל). הרי אחרי חשבון הנפש שלפני תיקון חצות או לפני קריאת
30 שמע שעל המטה, יכול האדם לבקש באמת בקשה זו. כִּי אֵין
31 תִּקְבַּע בְּלִבּוֹ בְּאֵמֶת גָּדֹל הַרְחֵמָנוּת עַל בְּחִינַת אֱלֻקִּית שְׁכֵנִפְשׁוֹ
32 וְשִׁלְמַעְלָה, – במקור נשמתו, כְּנֻזָּר לְעֵל. – בפרק ז' – שהרחמנות
33 היא גם על נפשו האלקית וגם על מקור נשמתו למעלה. וְכִזֵּה יַעֲזֹר
34 רַחֲמִים הַעֲלִיּוֹנִים מִי"ג מְדוּת הַרְחֵמִים, הַנִּמְשָׁכוֹת מִרְצוֹן
35 הַעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ־הוּא, הַנִּרְמָז בְּקוּצוֹ שֶׁל יו"ד, – של שם הוי',
36 שִׁלְמַעְלָה מַעֲלָה מִבְּחִינַת הַהַשְׁפָּעָה הַנִּשְׁפָּעַת מְאוֹתִיּוֹת שֵׁם
37 הַיְיָ־הוּא. – כאמור בפרק הקודם, פרק ז', ישנן עבירות הפוגמות באות
38 יו"ד של שם הוי' או באות ה"א וכו' – ועל ידי הפגם, נפסקת
39 ההשפעה משם הוי', שממנה באה חיות ליהודי, ונמשך ממנה חיות

62 וְדִי לְמִכִּין). – זוהי משמעות המלה "תשובה" – "תשוב ה'" – שהה"א
63 האחרונה של שם הוי' שבה לשלש האותיות הקודמות לה בשם הוי'
64 להיות מאוחדת אתן. וְכֵן מִשֵּׁשׁ – נעשה לְמִטָּה כְּנֻפֶּשׁ הָאֱלֻקִּית
65 שְׁבָאָדָם, שׁוֹב אֵין עֲזוֹנִתִּיכֶם מִבְּדִלִים, – בין הנפש לבין אלקות,
66 וְכִמּו שְׁכֵתוֹב² – לגבי י"ג מדות הרחמים: "וְנִקָּה" – מפרשים חכמינו
67 ז"ל³ – "מְנַקֵּה הוּא לְשָׁכִים", לְרַחֵץ וּלְנַקֹּת נַפְשָׁם מִלְּבוּשֵׁים
68 הַצּוֹאִים, הֵם הַחִיצוֹנִים – הקליפות המקיפות את האדם על ידי
69 חטאים ועוונות, כִּמּו שְׁכֵתוֹב כְּנֻמָּרָא: "מְלַפֶּפְתּוֹ וְכו'". – העבירה
70 מלפפת ומקיפה את האדם ונעשית לבוש לאדם החוטא – והכוונה
71 לטומאה של העבירה, המקיפה את האדם כמו לבוש – והתשובה
72 מנקה אותו מלבושים צואים אלה.

יום שבת קודש כ"ד תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צח, ומאחר שרוח עברה... עד עמ' 196, למלא וכו'):

29 וְדַחֲמֵנוּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכוּ', – שתשובה עילאה היא שיעסוק
30 בתורה מתוך יראה ואהבה להקב"ה כו', דַּאֲהוּ בֵּן י"ה – בִּינָה וְכוּ'
31 – אז, אומר בזהר שם, הוא זוכה לאות ו' שהיא בחינת בן י"ה, בינה
32 בינה שהיא בחינת תשובה עילאה (שובה של הו"א הראשונה
33 "עילאה") של שם הוי'
34 המרמות על מדרגת "בינה"
35 מורכבת מ"בן י"ה"
36 (האותיות שבמלה בינה).
37 והכוונה היא לאהבה ויראה
38 הנולדות מחכמה ובינה שדן
39 כנגד י"ה של שם הוי'.
40 (ומעלת בעלי תשובה על
41 צדיקים גמורים בזה היא,
42 – שלכאורה, הרי ענין לימוד
43 תורה ביראת ה' ואהבת ה',
44 אינו ענין המיוחד לבעלי
45 תשובה, גם צדיקים גמורים
46 לומדים תורה ביראת ה'
47 ואהבת ה'. במה, איפוא,
48 מתבטאת מעלתם של בעלי
49 תשובה לגבי צדיקים? – הרי
50 זה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֶהר הַקָּדוֹשׁ פְּרָשַׁת חַיִּי שָׁרָה⁵, דַּאֲיִנֹּן – בעלי
51 התשובה, מְשַׁכְּבֵי עֲלֵיהוּ – ממשכים על עצמם, בְּרַעוּתָא דְלָבָא
52 יְתִיר – ביותר "רעותא דלבא", רצון פנימי של הלב, וּבְחִילָא סְנִי –
53 ביותר כוח, לְאַתְקַרְבָּא לְמַלְכָּא וְכוּ'): – להיות קרוב יותר
54 להקב"ה, בכך מתבטאת מעלתם של בעלי תשובה, שהתקרבותם
55 להקב"ה היא ברצון ובתוקף חזק יותר מאשר הדבר בצדיקים
56 גמורים.

1 ומאחר שְׁרוּחַ עֲבֵרָה וְתַטְהָרִים⁵, – הרוח' של מחילה וטהרה,
2 עברה את הנפש וטיהרה אותה, אֲזִי תוּכַל נַפְשָׁם לָשׁוּב עַד הַיּוֹם
3 בְּרִיךְ הוּא מִמֶּנּוּ, וְלַעֲלֹת מַעְלָה מַעְלָה לְמִקְוָה, וְלִדְבָקָה בּוֹ
4 יִתְבָּרַךְ בִּיחוד נְפִלָא, כְּמוֹ שֶׁהִיטָה מִיחָדָת בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּתַכְלִית
5 הַיְחוד, בְּטָרָם שְׁנִפְחָה
6 בְּרוּחַ פִּיּו יִתְבָּרַךְ לִירַד –
7 לרדת, לְמִטָּה וְלַהֲתַלְבֵּשׁ
8 בְּגוֹף הָאָדָם – אז היתה הרי
9 הנשמה מאוחדת בתכלית
10 היחוד עם הקב"ה. (וכמו)
11 עַל דְּרֹךְ מִשָּׁל, בְּאָדָם
12 הַנוֹפֵחַ בְּרוּחַ פִּיּו, בְּטָרָם
13 שִׁינְצָא הָרוּחַ מִפִּיּו – הוא
14 מִיְחָד בְּנִפְשׁוֹ. – כך גם
15 הנשמה לפני שניתנה בגוף
16 האדם באופן של "ויפח", אז
17 היתה הרי מאוחדת בתכלית
18 אתו יתברך, וגם כעת (אחרי)
19 התשובה) תהיה שוב
20 מאוחדת בתכלית אתו
21 יתברך. וְזוֹ הִיא תְּשׁוּבָה

22 שְׁלֵמָה. – אופן התשובה, שהנשמה תהיה מאוחדת אתו יתברך
23 בתכלית – היא תשובה שלימה. וְהִנֵּה, בְּחִינַת יְחִיד וְהוֹ – היחוד
24 שהנשמה מתאחדת שוב אתו יתברך כפי שהיתה לפני שניתנה בגוף
25 האדם, וְתְשׁוּבָה זוֹ, הִיא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה עֲלִיָּה – תשובה עליונה
26 הבאה, שְׁלֵאָחַר תְּשׁוּבָה תַתְּמָה, – לאחר התשובה התחתונה
27 שהתבארה לעיל. וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֶהר הַקָּדוֹשׁ פְּרָעִיא מְהִימָנָא
28 פְּרָשַׁת נִשְׂא⁷, דְּתְשׁוּבָה עֲלִיָּה הִיא, דִּיתְעַסֵּק בְּאִדְרִיתָא בְּדִחִילוֹ

5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "איוב לו, כא. ופי' שהרוח מטהר השחקים מעננים". 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמו במשל – שרוח מפזר ומבטל מציאות העננים – כך פעולת התשובה בהעב דפשע וכו'". 7. "זח"ג קכג, א. 8. קכט, ב.

יום ראשון	יום רביעי	יח תמוז	ה'תש"ג
-----------	-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: פנחס, רביעי עם פירש"י.
תהלים: פח"פ.
תניא: פרק ד. ואולם . . . בנעימים.

דער אלטער רבי האָט געזאָגט אויף ר' משה ווילענקער: משה האָט מוחין דגדלות, און אין די צען יאָר וואס ער האָט געהאַרעוועט, האָט ער אויסגעהאַרעוועט מוחין רחבים. דריי יאָר האָט ר' משה ווילענקער זיך מכין געווען צו יחידות באם אלטען רבי'ן, און נאָכדעם איז ער געבליבען זיבען יאָר אין ליאזנא אויף בריינגען די יחידות אין עבודה בפועל.

אָדמו"ר הַזֶּקֶן הַתְּבַטָּא עַל ר' מֹשֶׁה ווִילְעֶנְקֶער: לְמֹשֶׁה יֵשׁ מוֹחִין דְּגִדְלוּת, וּבְעֶשֶׂר הַשָּׁנִים שֶׁהִתְיַצֵּעַ הוּא יָגַע [=השיג] מוֹחִין רַחְבִּים.
שְׁלֹשׁ שָׁנִים הָכִין ר' מֹשֶׁה ווִילְעֶנְקֶער אֶת עֲצָמוֹ לַיְחִידוּת אֲצֵל אָדמו"ר הַזֶּקֶן, וְאַחַר כֵּךְ נִשְׁאַר שִׁבַּע שָׁנִים בְּלִיאֲזָנָא כְּדִי לִישֹׁם אֶת הַיְחִידוּת בְּעִבּוּדָה בְּפִעֻלָּה.

יום שני	יום חמישי	יט תמוז	ה'תש"ג
---------	-----------	---------	--------

שיעורים. חומש: פנחס, חמישי עם פירש"י.
תהלים: צ"צ.
תניא: אך הענין . . . צד החי' וכו'.

מִהֲנִיגוּת אָדְנִי אָבִי מוֹרִי וְרַבִּי [הַרְש"ב] כְּשֶׁנִּסְעַ מִבֵּיתוֹ, אָף שֶׁנִּשְׁאַר בְּמָקוֹם אֶחָד כְּמָה חֲדָשִׁים, הָיָה אוֹמֵר בְּכָל יוֹם אַחֵר הַתְּפִלָּה תְּפִלַּת הַדָּרֶךְ – בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת.

יום שלישי	יום שישי	כ תמוז	ה'תש"ג
-----------	----------	--------	--------

שיעורים. חומש: פנחס, ששי עם פירש"י.
תהלים: צו"קד.
תניא: ככה ממש . . . צד האותיות.

שְׁלֹשָׁה מִיָּנִי הַתְּבוֹנָנוֹת הֵם: א) הַתְּבוֹנָנוֹת לְמוֹדִית, אַחֵר שֶׁמִּבִּין הָעֵינִן עַל בּוֹרִיו, הוּא מִתְּבוֹנֵן בְּעוֹמֵק הָעֵינִן הַהוּא, עַד שֶׁהַשְׂכָּלִי מֵאִיר אֲצִלוֹ. ב) שְׁקוּדָם הַתְּפִלָּה, עֲנִינָה הַרְגֵּשׁ חַיִּית הָעֵינִן שֶׁלֹּא הָרִגְשׁ הַשְׂכָּלִי כְּמוֹ בַּהֲתְבוֹנָנוֹת לְמוֹדִית. ג) שְׁבַתְפִּלָּה, עֲנִינָה הַרְגֵּשׁ הָאֱלֻקוֹת שֶׁבַּהֲעֵינִן שֶׁלֹּא הֵם שְׁלִיבוֹת סוּלָם הַהֲרִגְשָׁה וְרַק בַּחֲסָדִי הַשִּׁי"ת עֲמָנוּ מְרַגִּישִׁים לְפַעֲמִים – דַּעְרָהֶעֶרֶט מֵעַן – ג–טְלִיכְקִיט בְּלִי שׁוּם עִבּוּדָה כָּלֵל, וְהוּא מִפְּנֵי מַעֲלַת הָעֲצָמוֹת שִׁישׁ בְּנִשְׁמָה, אֲבָל מִצַּד הָעִבּוּדָה שֶׁבַּח עֲצָמוֹ מוֹכְרָחִים שֶׁלֹּא הֵ"ל.

שְׁלֹשָׁה מִיָּנִי הַתְּבוֹנָנוֹת הֵם: א) הַתְּבוֹנָנוֹת לְמוֹדִית, אַחֵר שֶׁמִּבִּין הָעֵינִן עַל בְּרִיו, הוּא מִתְּבוֹנֵן בְּעֵמֶק הָעֵינִן הַהוּא, עַד שֶׁהַשְׂכָּלִי מֵאִיר אֲצִלוֹ. ב) שְׁקוּדָם הַתְּפִלָּה, עֲנִינָה הַרְגֵּשׁ חַיִּית הָעֵינִן שֶׁלֹּא הָרִגְשׁ הַשְׂכָּלִי כְּמוֹ בַּהֲתְבוֹנָנוֹת לְמוֹדִית. ג) שְׁבַתְפִּלָּה, עֲנִינָה הַרְגֵּשׁ הָאֱלֻקוֹת שֶׁבַּהֲעֵינִן שֶׁלֹּא הֵם שְׁלִיבוֹת סוּלָם הַהֲרִגְשָׁה, וְרַק בַּחֲסָדִי ה' יִתְבָּרֵךְ עֲמָנוּ מְרַגִּישִׁים לְפַעֲמִים – דַּעְרָהֶעֶרֶט מֵעַן [=קוֹלָטִים] – אֱלֻקוֹת בְּלִי שׁוּם עִבּוּדָה כָּלֵל, וְהוּא מִפְּנֵי מַעֲלַת הָעֲצָמוֹת שִׁישׁ בְּנִשְׁמָה, אֲבָל מִצַּד הָעִבּוּדָה שֶׁבַּח עֲצָמוֹ מְכָרְחִים שֶׁלֹּא הֵ"ל.

יום רביעי	שבת	כא תמוז
		ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, שביעי עם פירש"י.
 תהלים: קד"קה.
 תניא: וביאור הענין . . . הוי' כו'.
 אין מברכים שהחנינו בין המצרים ואפלו בשבת.

כתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל, שבכל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל תוכיות נקדת פנימית לכבו הוא מקדש לשבתו יתברך. והנה מקום המקדש, גם בזמן הגלות והשמום, קדוש הוא. וכדאיתא בשמות רבה פרשה ב', "אמר רבי אחא, לעולם אין השכינה וזה מפתל המערבי". וכל ענין השמום הוא בהבנינים, וכן הוא גם במקדש הפרטי שבכל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל, דהיסוד הוא שלם וזך וטהור, וכמו שכתוב "אני ישנה ולבי ער", ואיתא [וישנו] במדרש רבה "אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים, אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן", דכל ענין השמום, רחמנא לצלן, שישנו בישראל, הוא רק בדגמת הבנינים שמחוץ להיסוד, אבל היסוד המקדש הפרטי הוא בקדשתו.

יום חמישי	יום ראשון	כב תמוז
		ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מט"מ, פרשה ראשונה עם פירש"י.
 תהלים: קו"קו.
 תניא: פרק ה. והנה . . . כדלקמן.

אאמו"ר אמר: א חסידישער ווארט מאכט קלאר די קאפ און ריין די הארץ. א חסידישע הנהגה טובה מאכט ליכטיג אין שטוב. א חסידישער ניגון שטארקט די תקוה ובטחון בריינגט שמחה און שטעלט אוועק די הויז מיט דער הויז געזינד אין קרן אורה.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] אמר: פתגם חסידי מביא ל'ראש צלול' ומנקה את הלב. הנהגה טובה חסידית עושה אור בבית. נגון חסידי מחזק את התקנה והבטחון, מביא שמחה ומעמיד את הבית ואת בני הבית בקרן אורה.

יום שישי	יום שני	כג תמוז
		ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, שני עם פירש"י.
 תהלים: קח"קיב.
 תניא: פרק ו. אמנם . . . צו לי"ח.

כאשר מטות ומסעי נפרדות, קורין - במנחת שבת, ב', ה' - ללוי עד סוף כל המסעות.

שבת קודש	יום שלישי	כד תמוז
		ה'תש"ג

שיעורים. חומש: מטות-מסעי, שלישי עם פירש"י.
 תהלים: קיג"קח.
 תניא: והנה יעקב . . . נאמר וכו'.

מפתגמי הצ"צ: א פנימי איז, אז בעטען א ברכה אויף עבודה איז דאס אל ישעו בדברי הבל, און עס דארף זיין תכבד העבודה על האנשים.

מפתגמי ה"צמח צדק": "פנימי" הוא - שלבקש ברכה עבור 'עבודה' הרי זה "אל ישעו בדברי הבל", ונחנך שיהיה "תכבד העבודה על האנשים".

אדם או מים?

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ב

גדולות (הל' יזה"ט) פסק שמחללים שבת אף על עובר בן פחות מארבעים יום. ויש שהוכיחו מזה שאף אסור להורגו (שבט מיהודה ח"א ע' שס). אבל יש שביארו (העמק שאלה קסו סק"ז) שגם לדעה זו עובר איננו בגדר 'אדם' אלא שיש להצילו בשבת מצד הסברא "חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה".

וב'משנה הלכות' (ח"ט סי' שכה) פסק שאסור להרוג עובר בן פחות מארבעים יום, כי בגמרא (סנהדרין צא, ב) מבואר שנשמה ניתנת באדם משעת פקידה (ראשית ההריון), והוסיף, שבוה מדויק לשון הרמב"ם "שכל הארבעים אינו עובר אלא מים בעולם הוא חשוב", אף שבמקורו בדברי הגמרא (יבמות שס), נאמר "מיא בעלמא הוא", כי אמנם הנשמה נתונה בו משעת פקידה ואינו מים בעלמא, אלא שלענין זה אין העובר חשוב לפסול את אמו מתרומה. והגר"י ענגל (בית האוצר מע' א אות ד) כתב שעד ארבעים יום קרוי העובר 'נפש', ומארבעים יום ואילך נקרא 'אדם' שהוא תואר על הגוף.

הלכות תרומות פרק ח, הלכה ג: ואם הפר עברה - הרי זו מקלקלת למפרע, עד ארבעים יום; שכל הארבעים אינו עבר, אלא מים בעולם הוא חשוב.

האם מותר להפיל עובר בן פחות מארבעים יום?

בהלכה זו נאמר שעד גיל ארבעים יום אין העובר פוסל את אמו מלאכול תרומה כי הוא בגדר 'מים' בלבד. ויש שהוסיפו לפי זה, שהנאמר בגמרא (ב"ב קמב, א) שהמזכה לבנו העובר קנה, היינו רק לאחר ארבעים יום (ריטב"א יבמות סט, ב). אך יש סוברים שאף בפחות מארבעים יום קונה (מאירי שם. בעל העיטור ח"א, ז). ויתכן שגם הסוברים שקונה אף בפחות מארבעים יום, היינו רק כי 'דעתו של אדם קרובה אצל בנו' ולכן הקנה לו באופן המועיל, אך לגבי ירושה אף הם מודים שאינו זוכה כי קודם ארבעים יום הוא 'מים' בלבד ולא אדם (ענינים למשפט יבמות סט, ב אות ז).

ולפי זה יש פוסקים שאכן מותר להפיל עובר בתוך ארבעים יום, מאחר שאינו אדם (שרידי אש ח"א סי' קסב), ובעל הלכות

התרומה - רכוש גבוה

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ב

התרומה שייכת בעצם לקב"ה, "שעל שלחן המקום הם אוכלים ועל שולחנו הם שותים" ושייכות התרומה לכהנים היא מצד שה' זיכה להן מחלקו, בדוגמת אכילת הכהנים מקדשי המקדש, עליה נאמר בגמרא "משולחן גבוה קא זכי". כלומר:

קודם הזריקה וההקטרה הקרבן כולו נחשב של הקב"ה, 'חלק גבוה', ולאחר ההקטרה הכהנים או הבעלים יכולים לאכול כי "משולחן גבוה קזכי". וכך גם בתרומה שבעודה מעורבת בטבל היא אסורה אף לכהנים בהיותה 'חלק גבוה' אך לאחר ההפרשה הכהנים יכולים לאכול כי "משולחן גבוה קזכי".

(אתחן דאורייתא כלא א)

הלכות תרומות פרק יב, הלכה יט: וכן אסור להן שישחטו תרומות ומעשרות, ואפלו לשאל חלקם בפיהם אסור, אלא נומלן בקבד; שעל שלחן המקום הן אוכלין, ועל שלחנו הן שותין; ומתנות אלו לה' הן, והוא ברוך הוא זכה להם - שנאמר: "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי".

על פי דברי הרמב"ם בהלכה זו יש ליישב קושית התוספות על רש"י.

לשיטת רש"י (יבמות פו, א ד"ה מזה תרומה) טבל אסור משום היותו ספק תרומה, כי התרומה - שעדיין לא הופרשה - מעורבת בו. והקשו התוס' (שם ד"ה מזה): אם כן, ראוי שטבל יהיה מותר לכהנים "כיון דתרומה שריא לי'!"

ולפי דברי הרמב"ם כאן יש ליישב את שיטת רש"י:

'אין המים מעלה את היין'

יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ב

לשיטתו שולל את סברת הראב"ד: בהלכות מאכלות אסורות (פס"ו כ"כג, ל) כתב הרמב"ם שתערובת תרומה וחולין, מין במינו, בטלה במאה ובמין בשאינו מינו בטלה בנותן טעם. וכל זה כאשר אפשר לעמוד על טעמה של התרומה, אך כאשר אי אפשר לעמוד על הטעם (כגון: תערובת מין במינו ובשאינו מינו, שאי אפשר לברר אם טעם התרומה מצוי בתערובת), אזי גם תערובת מין בשאינו מינו בטלה רק במאה. ולפי זה שיעורי המים והיין שווים (כי אי אפשר לעמוד על טעמו של יין התרומה) ובשניהם צריך שיעור של מאה כנגד התרומה, שלא כדברי הראב"ד, ולכן לא כתב הרמב"ם כפירושו.

וטעמו של הרמב"ם שלוג המים אינו מצטרף כדי לבטל את יין התרומה, הוא משום "שאינן המים מעלה את היין". כלומר, תערובת תרומה בחולין מין במינו ששיעור ביטולו הוא במאה

הלכות תרומות פרק יג, הלכה ט: לג מים שנפל לתשעה ותשעים לגין יין, ואחר כך נפל לתוך הכל לג יין של תרומה - נדמע הכל; שאין המים מעלה את היין.

היין אינו מתבטל במים אף שכנגד לוג התרומה יש מאה לוג חולין בצירוף המים, כי "אין המים מעלה את היין". והשיג הראב"ד: "הרי דבר ידוע שהמים מבטלין את היין אם אין בו בנותן טעם" ולמה אין המים מבטלין את היין?

אמנם, הראב"ד מסכים לעצם ההלכה אך מטעם אחר: לדעתו, המים והיין אינם מצטרפים כדי לבטל את התרומה מפני שאין שיעורם שווה "המים ביין בנותן טעם, ויין ביין שיעורו במאה, וכיון שאין שיעוריהם שווים לביטול התרומה, אין מצטרפין".

והנה, לדעת הכסף משנה גם הרמב"ם מתכוין בדבריו לפירושו של הראב"ד, אך הגר"ח מבריסק נוקט שהרמב"ם

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

עג

אינן מצטרפין להעלות את התרומה" (חדושי רבינו חיים הלוי).

היינו שכל המאה יהיו מאותו המין, ואין לצרף שני מינים לצורך הביטול. וכן פסק הרמב"ם גם להלן (פ"ד ה"ג): "הקמח והסולת

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ב

הכנת תה בשבת

ויש שכתבו ששם מדובר על 'תבלין' שאינו מתבשל לעולם בכלי שני, וכאן מדובר על שמן המתבשל בנקל ולכן מתבשל אף בכלי שני כשהוא רותח (ברכי יוסף י"ד קה, ה) ולפי זה יש להחמיר בשבת בשמן.

אך יש המחלקים בין שבת למעשר: לגבי מעשר אין הדבר תלוי בשם 'בישול' דווקא אלא כל שמכשירו לאכילה נחשב גמור מלאכה למעשר ולעניין זה מועיל כלי שני רותח ואילו בהלכות שבת שהחייב הוא רק על בישול – בכל מצב אין איסור בכלי שני (רדב"ז כאן, ועוד).

ויש שהוסיפו שלדעת הרמב"ם איסור בישול בשבת מהתורה הוא רק על גבי האש ממש, והאיסור בבישול בכלי הוא הרחקה מדרבנן, ולכן עשו הרחקה אחת (כלי ראשון) ולא שתי הרחקות (כלי שני), ולכן בכלי שני גופא אין הבדל בדרגת החום. ואילו לגבי מעשר אין צורך שיהיה דווקא על האש אלא העיקר שיתבשל.

וזהו דיוק לשון הרמב"ם שכאן כתב 'שאינו מתבשל בכלי שני' ואילו בהלכות שבת כתב 'שכלי שני אינו מבשל': בהלכות מעשר השאלה היא האם המאכל מתבשל או לא, ואילו בהלכות שבת הדיון הוא האם האדם עשה מלאכת בישול האסורה או לא (הלכות שבת בשבת עמ' תמט).

הלכות מעשר פרק ג, הלכה טו: וְנִתְּנָה לְקַעְרָה קִטְנָה... אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא חָם; מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ מִתְבַּשֵּׁל בְּכֵלִי שֵׁנִי. וְאִם הָיָה חָם בְּיוֹתֵר, כִּדִּי שִׂיכּוּהוּ אֶת הַיָּד – לֹא יִתֵּן לְתוֹכּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְבַּשֵּׁל. לדעת רוב הפוסקים מותר להניח בשבת מאכל קר בתוך מאכל חם הנתון בכלי שני (כלי שלא עמד על האש) כי 'כלי שני אינו מבשל'. אך בהלכה זו מבואר לכאורה שגם כלי שני, אם היה חם ביותר 'כדי שיכוח את היד', מבשל. ולפי זה יש שכתבו להחמיר שבחום גדול יש להיזהר אפילו בכלי שני (ח"י אדם כלל כ ס"ד. משנ"ב סי' שיח סקמ"ח).

ויש שדייקו כן גם מדברי ה'צמח צדק' (שבת פ"ג, ה) שלגבי הכנת תה בשבת כתב שיש לשפוך מהמים שבכלי שני על גבי תמצית התה, ומכך שלא כתב שאפשר להכניס את התמצית לתוך המים שבכלי השני, משמע שחשש למקרה שהמים שבו חמים מאוד ומבשלים (קצוה"ש סי' קכד בדה"ש סקל"א, וראה קובץ בית אהרן וישראל עב, עמ' פג).

אך רבים מהפוסקים כתבו שמדברי הרמב"ם בהלכות שבת מוכח שאינו חושש לבישול בכלי שני אף אם הוא חם ביותר שהרי כתב (פכ"ב ה"ו): "אם יצק התבשיל מקדירה לקערה אע"פ שהוא רותח בקערה, מותר לו ליתן לתוך הקערה תבלין שכלי שני אינו מבשל". ולעצם העניין יש לתמוה שלכאורה הדברים סותרים להלכה שלפנינו ש"אם היה חם ביותר" מבשל!

יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ב

יום טוב קובע למעשר?

מעשר כמו אכילת שבת. והגר"א קלצקין הביא ראייה לכך מהמסופר בגמרא (פסחים קה, א) שכמה אמוראים האריכו סעודתם בערב שבת ובכניסת השבת ביקשו להפסיק סעודתם ולקבעה מחדש לשם שבת, כדי להבדיל בין סעודת חול לסעודת שבת, ואמר להם רב המנונא סבא שכדי להבדיל בין סעודת חול לסעודת שבת אין צורך להפסיק את הסעודה אלא די לפרוס מפה ולקדש כי "כשם שהשבת קובעת למעשר, כך שבת קובעת לקידוש". ופירש רש"י: "כשם שאכילת ארעי בערב שבת חשובה קבע למעשר – כך קובעת לקידוש, שאסור לטעום עד שיקדש". ולכן "משחשיכה היא חשובה סעודת שבת מאליה".

וכיון שגם אם האריכו בסעודתם בעת כניסת יום טוב הלכה היא ש"פורס מפה ומקדש" – מוכח שגם יום טוב קובע למעשר, שהרי הגדרת הסעודה כסעודת קבע המחייבת בקידוש תלויה בהיותה כאכילת קבע המחייבת במעשר (אבן הראשה סי' י"ג).

הלכות מעשר פרק ה, הלכה כ: פְּרוֹת שֶׁנִּמְכְּרוּ מִלֵּאכָה, וְחֻשְׁכָּה עֲלֵיהֶן לֵילִי שַׁבָּת – נִקְבְּעוּ; וְלֹא יֵאָכֵל מֵהֶן אֶפְסָל לְאַחַר הַשַּׁבָּת, עַד שִׁיעָשֶׂר.

שבת קובעת למעשר ואסור לאכול פירות בשבת, אפילו אכילת עראי, קודם שיעשרם. הדבר נלמד מהפסוק "וקראת לשבת עונג" (ישעיה ג, יג). וכיון שאכילת שבת נקראת עונג, קבעה שאין בה עוד שם עראי אלא שם קבע (רש"י ביצה לה, ב). וכתב הצ"ח (ביצה לה, א ד"ה ונתתי לב) שדווקא שבת קובעת למעשר אבל יום טוב אינו קובע למעשר, ואף שיש בו חיוב שמחה, הרי השמחה היא בבשר שלמים, שאין בו תרומות ומעשרות.

אך ה'שער המלך' (מעשר פ"ה הכ"ב) סובר שגם יום טוב קובע למעשר, שהרי כתב הרמב"ם (הל' י"ט פ"ו הט"ז) "כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים שנאמר 'לקדוש ה' מכוּבד', וכל ימים טובים נאמר בהם מקרא קודש". וכיון שגם אכילת יום טוב נקראת 'עונג' הרי היא נחשבת אכילת קבע לענין

יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ב

דמאי בימינו

אֶבֶל עֲמֵי הָאָרֶץ – פְּרוֹתֵיהֶן סֶפֶק, וְאִין נִאֲמָנִין לִזְמַר 'מַעֲשֵׂינֵן הוּ'. וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'דְּמַאי'. וְהִתְקִינוּ שְׁלֹא יִהְיֶה אִדָּם מִפְּרִישׁ מִן הַדְּמַאי

הלכות מעשר פרק ט, הלכות א"ב: בְּיָמֵי יוֹחָנָן בֶּן־גִּדְלוֹ... נִזְרוּ שְׁלֹא יִהְיֶה נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשִׂוֹת, אֲלֵא אֲנָשִׁים נֶאֱמָנִים בְּשִׂרָיִם;

אֵלָא תְרוּמַת מַעֲשֵׂר... וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי... אֲבָל מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וּמַעֲשֵׂר עֲנִי,
אִין מַפְרִישִׁין מִן הַדְּמַאי – מַפְנֵי שֶׁהוּא סָפֵק, וְהַמוֹצֵיא מַחֲבֵרוֹ עָלָיו
הָרֵאשִׁי.

בתקנת הדמאי יש שני חידושים: (א) לעם הארץ אין נאמנות
לומר שהפריש תרומות ומעשרות מפירותיו, למרות שבכל
התורה "עד אחד נאמן באיסורין". (ב) פירות דמאי פטורים
מהפרשת מעשר ראשון ועני.

ואולם הלוקח מאדם נאמן על המעשרות, לא צריך להפריש
תרומות ומעשרות. ולהלן (פ"י) מגדיר הרמב"ם מיהו נאמן:
"המקבל עליו להיות נאמן על המעשרות ולא יהיו פירותיו
דמאי, צריך להיות מעשר את שהוא אוכל ואת שהוא מוכר ואת
שהוא לוקח ואינו מתארח אצל עם הארץ וצריך שיקבל עליו
דברים אלו ברבים, וכשיבואו עדים נאמנין שקיבל דברים אלו
ברבים ושהוא רגיל בהם תמיד הרי זה נאמן על פירותיו לומר
מעושרין הן. כל תלמיד חכם לעולם נאמן ואינו צריך בדיקה

אחריו ובניו ובני ביתו ועבדיו [ואשתו] הרי הם כמוהו".
וכתב ה'מנחת שלמה' (ח"א סי' סב), שבימינו שומרי תורה
ומצוות המוגדרים על-פי אמות המידה של חז"ל כ'עם הארץ'
יחשבו לעניין זה כ'חברים' ויהיו נאמנים על המעשרות. ואם
כן למעשה כיום אין עוד מושג של 'חברות' וחזר הדין המקורי
של "עד אחד נאמן באיסורין".

ואלה דבריו (שם ס"ק ג): "שומרי תורה נוהגים היום שמאמינים
זה לזה לענין מעשר אף על גב שלא קבלו עליהם חברות".
והטעם: "משום דדוקא בזמן חז"ל שקבעו סדר של קבלת
חברות, לכן כל מי שלא קבל עליו חברות תיקנו לחושבו כעם
הארץ. מה-שאינ-כן בזמננו, שאין סדר כזה חזר הדבר לדינו דמי
שהוא בחזקת כשרות – נאמן, ומי שאינו בחזקת כשרות – גרע
טפי מעם הארץ שבזמן חז"ל ואינו נאמן אף על תרומה גדולה,
וכל המושג של דמאי אינו שייך כלל בזמננו".

נאמנות על מעשרות בשבת ובחול

שבת קודש כ"ד תמוז ה'תשע"ב

על סמך עדותו של החשוד או עם הארץ ומלכתחילה לא חל
עליהם חיוב מעשר, כי לענין זה יש להם נאמנות.
ובזה מדויק הלשון "הלוקח פירות... ושכח לעשרן", כי אם
מלכתחילה בעת הלקיחה היתה עדות שהפירות מעושרים אין
חיוב לעשר אף במוצאי השבת ורק משום שבעת הלקיחה עדיין
לא העירו שמעושרים ולקחם על מנת לעשרם אלא ששכח, חייב
לעשר במוצאי השבת.

והט"ז (שם סק"יח) ביאר באופן אחר:

בדרך כלל החשוד נאמן על המעשרות (כמבואר בהלכה יז) אך
במקרים מסוימים אינו נאמן, כגון המבואר להלן בהלכה י, שאם
נכנסו שני חמרים לעיר והעיד אחד על פירותיו של חברו שהם
מעושרים אינו נאמן, כי חוששים שעשו ביניהם קנוניא שכל
אחד יעיד על חברו במקום אחר. וזה המקרה בו מדובר בהלכה
זו, ולכן הנאמנות היא רק לגבי שבת. וכן מדויק מהלשון "אם
אמר לו אחד שאינו נאמן מעושרין הן, אוכל על פיו באותה
שבת", ללמדנו שמדובר הוא במקרה מיוחד שבו אינו נאמן.

הלכות מעשר פרק יב, הלכה א-ב: הַלּוֹקֵחַ פְּרוֹת... וְשָׁכַח
לְעֶשְׂרוֹ, וְנִכְנְסָה שַׁבָּת... אִם אָמַר לוֹ אֶחָד שְׂאִינוֹ נֹאמָן: 'מַעֲשִׂינִן הֵן'
– אוֹכֵל עַל פִּי בְּאוֹתָהּ שַׁבָּת... מַפְנֵי שֶׁאִימַת שַׁבָּת עַל עַמִּי הָאָרֶץ,
וְאִינוֹ עוֹזֵר בָּהּ עֲבָרָה. אִף עַל פִּי שֶׁהוּא אוֹכֵל עַל פִּי בְּשַׁבָּת – הֲרִי
זֶה לֹא יֵאָכֵל מֵאוֹתָן הַפְּרוֹת לְמוֹצָאי שַׁבָּת... שְׁלֹא תִקְלוּ וְהִאֲמִינוּהוּ,
אֵלָא לְצַדֵּק אוֹתָהּ שַׁבָּת.

ולכאורה דברי הרמב"ם כאן סותרים לדבריו בהמשך (הל' יז):
"חשוד שהעיד על אחרים נאמן, חזקה אין אדם חוטא ולא לו,
ואין צריך לומר עם הארץ (שנאמן)". ואילו כאן החמיר אפילו
בעם הארץ (העדיף מחשוד) להיות נאמן רק בשבת, ואף זאת
רק לשבת ולא למוצאי השבת (בית יוסף יו"ד סי' קיט ד"ה כתב הרמב"ם).
ותירץ הב"ח (שם): כאן מדובר שבשעה שלקח לא העיד אחר
שהם מעושרים ולקחן על מנת לעשרן בעצמו ובמקרה זה לא
סומכים על עדות עם הארץ מאחר שהפירות כבר התחייבו
בהפרש והיה בדעתו של הלוקח לעשרן והקילו רק לאכול
באותה שבת, אבל להלן מדובר שמלכתחילה קנה את הפירות

המשך ביאור למס' נדה ליום חמישי עמ' א

שואלת הגמרא: מַאי בִּינְיָהּ – מהו ההבדל בין רב חנינא לרב פפא.
משיבה הגמרא: אִיכָא בִּינְיָהּ, הדין שנאמר על "שפחות", שהוא דין
שנאמר על דברי המשנה, שלשיטת רב חנינא רב מלכיו אמרו, ולרב
פפא שאמר 'מתניתין ומתניתא' רב מלכיא, הרי שדין זה אמרו רב
מלכיא, ועוד יש הבדל בין שניהם לגבי הדין של אפר מקלה שלרב
חנינא רב מלכיא אמרו, ולרב פפא כיון שאין זה דין שנאמר על דברי
משנה או ברייתא, הרי שרב מלכיו אמרו.

הגמרא חוזרת לדון האם כשיש גומות לא צריך שערות: אָמַר רַב
אֲשִׁי, אָמַר לִי מַר זוּמְרָא, קִשָּׁה בָּהּ – התקשה בדיון זה רַבִּי חֲנִינָא
מְסוּרָא, לֹא לִישְׁתַּמְיָא תַּנָּא לְאִשְׁמוּעִינָא גּוּמָת – לא ישתמש תנא
אחד מהתנאים שעסקו בדיון זה, ללמדנו שכוונתו גומות לא צריך
שערות. ובהכרח שלעולם צריך שערות. מתרצת הגמרא: אִי
אִשְׁמוּעִינָא גּוּמָת – אילו היה תנא שמלמדינו שגומות לבדם סימן,
הָיָה אֲמִינָא, שוראי שצריך גם שערות, אלא שאינה נחשבת כגדולה

15 עד שִׁיהוּ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּשָׁתֵּי גּוּמָת, דהיינו שערות בכל גומא, קָא
16 מְשַׁמְעֵין לָן שאין הדבר כן, אלא דְּאִפִּילוּ אִם יֵשׁ שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגּוּמָא
17 אֲחֶת גַּם כֵּן נחשבת גדולה.
18 הגמרא מקשה האם יתכן ששתי שערות יצאו מגומא אחת. שואלת
19 הגמרא: וְיָמִי אִיכָא כִּי הָיָה גּוּמָא – האם יתכן כזה אופן, שיצאו שתי
20 שערות מגומא אחת, וְהָכֵתִיב, בדברי איוב לחבריו (איוב ט ז), אֲשֶׁר
21 בְּשַׁעֲרָה יִשּׁוּפְנִי – שהקב"ה שבר אותי מתוך רוח סערה, וְהָרַבָּה
22 פְּצָעִי חֲנָם, וְאָמַר רַבָּא, אִיוב בְּשַׁעֲרָה חִירָף בְּשַׁעֲרָה הִשְׁבִּיחוּהוּ –
23 בדברי סערה חירף כלפי מעלה, ובדברי סערה השיבוהו משמים,
24 והגמרא מבארת, בְּשַׁעֲרָה חִירָף, שְׂאֵמַר לְפָנָיו, רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם,
25 שְׂאֵמַר רוּחַ סַעֲרָה עָבְרָה לְפָנָיו, וְנִתְחַלְפָה לָּהּ בֵּין אִיוב לְאִיוב, כִּי
26 הרבית פצעי כאיוב. ובְּשַׁעֲרָה הִשְׁבִּיחוּהוּ, שנאמר (שם לח א) בדברי
27 הקב"ה לאיוב, וַיַּעַן ה' אֶת

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום - י"ח כ"ד תמוז ה'תשע"ב

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ב

הלכות תרומות

פרק ז

א. כהן טמא אסור לאכל תרומה, בין טמא בין טהור -
 שנגמר: "איש איש מזרע אהרן, והוא צרוע או זב -
 בקדשים לא יאכל"; איזה הוא קדש, שאוכלין אותו כל
 זרע אהרן, זכרים ונקבות? הרי אומר - תרומות. אלא
 שהאכל תרומה טהורה - חייב מיתה בידי שמים, ולפיכך
 לוקה [נחייבי מיתה בידי שמים - לוקים], שנגמר: "ושמרו
 את משמרת, ולא ישאו עליו חטא". וטמא שאכל תרומה
 טמאה - אף על פי שהוא בלאו - אינו לוקה, שהרי אינה
 קדש.

ב. אין הטמאים אוכלין בתרומה, עד שיעריבו שמן ויצאו
 שלשה פוככים בינוניים, וזו העת כמו שליש עשה אחר
 שקיעת החמה, שנגמר: "ובא השמש, וטהר", עד שיטהר
 הרקיע מן האור; "ואחר יאכל מן הקדשים".

ג. כהן טהור שאכל תרומה טמאה - אינו לוקה, מפני
 שהוא בעשה, שנגמר: "ואחר יאכל מן הקדשים" - מדבר
 שהוא בקדשותו, הוא שיאכל לפיטה; אבל דבר טמא, לא
 יאכל אף על פי שטהר. ולאו הבא מכלל עשה, עשה הוא.
 ד. מי שהיה אוכל בתרומה, והרגיש שגודעו אבריו
 להוציא שכבת זרע - אוזזו באמה, ובולע את התרומה.

ה. השוטה והחרש, מטבילין אותן ומאכילין אותן תרומה
 אחר שיעריבו שמן. ומשמרין אותן, שלא יישנו אחר
 הטבילה; שאם יישנו - טמאים, אלא אם כן עשו להם כיס
 של נחשת [המוצמד לאיברם ומאפשר מעקב ובדיקה], שמה
 יראה קרי.

ו. רוכבי גמלים - אסורין לאכל בתרומה, עד שיטבילו
 ויעריבו שמן; שהן בחזקת טמאה, מפני חמום. הרכיבה
 על עור הגמל, מוציא טפה של שכבת זרע.

ז. המשמש מטתה - אם לא נתהפכה בשעת תשמיש -
 טובלת, ואוכלת בתרומה לערב; ואם נתהפכה בשעת
 תשמיש - הרי זו אסורה לאכל בתרומה כל שלשה ימים,
 שאי אפשר לה שלא תפלט ותהיה טמאה, כמו שיתבאר
 במקומו.

ח. תרומת חוצה לארץ - הואיל ועקרה מדבריהם - אינה
 אסורה באכילה, אלא לכהן שטמאה יוצאה עליו מגופו,
 והן: בעלי קראין, וזבין, וזבות, ונדות, וילדות. וכלן
 שטבילו - מתרין לאכלה, אף על פי שלא העריבו שמן.
 אבל טמאי מגע טמאות - בין שנגע במת שאי אפשר לנו
 היום לטהר ממנו, בין שנגע בשרץ - אינו צריך לטבול
 לתרומת חוצה לארץ.

ט. לפיכך, כהן שעדיין לא ראה קרי, וקטנה שעדיין לא ראת
 דם נדה - אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה, שחזקתן שלא
 יוצאה טמאה עדין עליהן. ומהצד, הרי הוא כמי שטמאה
 יוצאה עליו מגופו; והוא, שישטמא אותו כהן מיהס; אבל
 קדם שישטמאו הכהן, טהור הוא.

י. כהן ערל, אסור לאכל בתרומה מדין תורה - שהרי נאמר
 "תושב ושכיר" בתרומה, ונגמר "תושב ושכיר" בפסח; מה
 תושב ושכיר האמור בפסח, ערל אסור בו - אף תושב
 ושכיר האמור בתרומה, ערל אסור בה. ואם אכל, לוקה מן
 התורה. משום - מתר לאכל בתרומה, ואף על פי שנתראה
 כערל; ומדברי סופרים, שימול פעם שניה, עד שיראה
 מהול.

יא. והנולד מהול, אוכל בתרומה; והטמטום אינו אוכל,
 מפני שהוא ספק ערל. ואנדרוגינוס, מל ואוכל.

יב. הערל וכל הטמאים - אף על פי שהן אסורין לאכל
 בתרומה, נשיתן ועבדיהן אוכלין.

יג. פצוע דבא וברות שפכה - הם ועבדיהן אוכלין, ונשיתן
 לא יאכלו. אם לא ידע את אשתו משנעשה פצוע דבא
 וברות שפכה, הרי אלו יאכלו. וכן אם נשא בת גרים, הרי
 זו אוכלת.

יד. פצוע דבא כהן שקדש בת כהן, אינה אוכלת. סרים
 חמה [מלידה], הוא ואשתו ועבדיו אוכלין. אנדרוגינוס
 וטמטום - עבדיהן אוכלין, אבל לא נשותיהן.

טו. חרש שוטה וקטן שקנו להם עבדים, אינן אוכלין; אבל
 אם קנו להם בית דין, או אפיטרופין, או שנפלו להן בירשה
 - הרי אלו אוכלין.

טז. אנדרוגינוס שנבעל לפוסל מן התרומה, בין דרף
 וברותו בין דרף נקבותו - נפסל מלאכל בתרומה פנשים,
 ואין עבדיו אוכלין. וכן אם נבעל לאנדרוגינוס אחר שהוא
 פוסל בביתו לאשה - נפסל, ואינו אוכל ולא מאכיל
 עבדיו; והוא, שיבעל אותו דרף נקבותו; אבל דרף וברותו,
 אין זכר פוסל זכר מן ההנהגה.

יז. עבד של שתפין, שהיה אחד מהם אינו מאכיל - הרי
 זה העבד אסור לאכל. וכל המאכיל בתרומה, מאכיל בחזה
 ושוק.

יח. בת ישראל שנשאת לכהן, והכניסה לו בין עבדי מלוג
 בין עבדי צאן ברזל - הרי אלו יאכלו; וכן עבדי כהן שקנו
 עבדים, ועבדי אשתו שקנו עבדים - יאכלו, שנגמר: "כי
 יקנה נפש קנן כספו" - אפלו קנן הקנן אוכל, וקנן
 האוכל מאכיל. וקנן שאינו אוכל, אינו מאכיל אחרים.

יט. בת כהן שנשאת לישראל, והכניסה לו בין עבדי מלוג
 בין עבדי צאן ברזל - הרי אלו לא יאכלו.

כ. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, בין
 כהנת בין ישראלית, וכן שאר חגי לאוין, והכניסה לו

מתוך מהדורת חזק

בְּרִצּוֹן. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשִׁנְתָּאֲלִמְנָה מִן הָאֲרוּסִין; 46
 אָבֵל מִן הַנְּשׂוּאִין - הוֹאִיל וְהִיתָה אוֹכֶלֶת, תֹּאכַל בְּבִיָּאָה זו. 47
 ז. הָאֲרוּסִין בִּיצֵד? בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּתְאַרְסָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה 48
 לֵאכֹל, שֶׁהָרִי יֵשׁ לוֹ בָּהּ קֶנֶן; וּבַת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְאַרְסָה לָכֶהֱן - 49
 לֹא תֹאכַל עַד שֶׁתִּפְגַּס לַחֲפָה, שָׂמָּה תֹאכִיל לִבְנֵי בֵּית אָבִיהָ, 50
 כְּמוֹ שֶׁבִּבְרָנָה. 51
 ח. יִשְׂרָאֵל שָׂאֵמֶר לְכֹהֲנָתָ: 'הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּ לִּי לְאַחַר 52
 שְׁלֹשִׁים יוֹם' - הָרִי זֹו אוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה כָּל הַשְּׁלֹשִׁים, שְׁעֵדֶן 53
 לֹא נִתְאַרְסָה; וְאִם אָמַר לָהּ: 'הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּ לִּי מֵעַכְשָׁו 54
 לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם' - הָרִי זֹה אֲסוּרָה לֵאכֹל מִיָּד. וְכֵן בְּשָׂאֵר 55
 כָּל הַתְּנָאִים בִּיּוֹצֵא בָּזָה. 56
 ט. הַחֵרֶשׁ בִּיצֵד? כֹּהֲנָת שֶׁנִּשְׁאָת לַחֵרֶשׁ יִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל, 57
 שֶׁהָרִי קוֹנָה בְּחֻקְתָּ חֻקִּים שֶׁתִּקְּנוּ לוֹ נְשׂוּאִין. וּבַת יִשְׂרָאֵל 58
 שֶׁנִּשְׁאָת לָכֶהֱן חֵרֶשׁ - לֹא תֹאכַל; שְׂאִינוּ קוֹנָה מִן הַתּוֹרָה, 59
 שְׂאִינוּ בֶּן דַּעַת. 60
 י. נִתְאַרְסָה לָכֶהֱן פֶּקֶח, וְלֹא הִסְפִּיק לְכֻנְסָה עַד שֶׁנִּתְחַרֵּשׁ - 61
 אֵינָה אוֹכֶלֶת; מֵת, וְנִפְלָה לִפְנֵי יָכֶם חֵרֶשׁ, וַיִּבְמָה - אֵינָה 62
 אוֹכֶלֶת. אָבֵל אִם נִשְׂאָה כִּשְׁהוּא פֶּקֶח, וְנִתְחַרֵּשׁ - הָרִי זֹו 63
 אוֹכֶלֶת; מֵת, וְנִפְלָה לִיָּכֶם חֵרֶשׁ, וַיִּבְמָה - הָרִי זֹו אוֹכֶלֶת, 64
 הוֹאִיל וְהִיתָה אוֹכֶלֶת בְּתַחֲלָה. וְאֶשֶׁת חֵרֶשׁ שֶׁיִּלְדָה מִמֶּנּוּ, הָרִי 65
 זֹו אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל בָּנָה. 66
 יא. בֶּן תִּשְׁעָ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד בִּיצֵד? מִי שֶׁנִּבְעֲלָה לְאִסוּר לָהּ, 67
 וְהוּא בֶּן תִּשְׁעָ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד - הוֹאִיל וּבִיָּאָתָּה בִּיָּאָה, נִפְסָלָה 68
 מִן הַכֹּהֲנָה וְאֲסוּרָה מִלֵּאכֹל, מִפְּנֵי שֶׁנִּבְעֲשָׂת זוֹנָה אוֹ חֲלָלָה כְּמוֹ 69
 שֶׁבִּבְרָנָה, אָפְלוּ הֵיךְ שְׁחוּף [שְׂאִינוּ מִתְקַשֵּׁה]. וּבַת יִשְׂרָאֵל, 70
 אָפְלוּ נִשְׂאָת לָכֶהֱן בֶּן תִּשְׁעָ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד - אֵף עַל פִּי 71
 שֶׁבִּיָּאָתָּה בִּיָּאָה - אֵינָה אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל הַקֶּטָן, לִפִּי שְׂאִינוּ קוֹנָה 72
 עַד שֶׁיִּגְדִּיל. סֶפֶק שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעָ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, סֶפֶק 73
 שְׂאִינוּ, נִשְׂאָת לִבְנֵי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיּוֹם אֶחָד, סֶפֶק שֶׁהִבִּיא 74
 שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת סֶפֶק שְׁלֹא הִבִּיא - הָרִי זֹו אֲסוּרָה לֵאכֹל. 75
 יב. כָּל אֱלוֹ שְׂאִין מֵאֲכִילִין בְּתֵרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה, כָּף אֵין 76
 מֵאֲכִילִין בְּתֵרוּמָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם - גְּזֵרָה, שְׂמָא יֵאָכִילוּ בְּשִׁל 77
 תּוֹרָה. 78
 יג. וְאֵלוֹ לֹא פוֹסְלִין, וְלֹא מֵאֲכִילִין: הָאוֹנֵס, וְהַמְּפֹתָה, 79
 וְהַשּׁוֹטָה שֶׁנִּשְׂאָה אִשָּׁה; אֵלֹא אִם כֵּן הִיתָה אֲסוּרָה לָהּ, שֶׁהֵן 80
 פוֹסְלִין אוֹתָהּ בְּבִיָּאָתָּה, מִפְּנֵי שֶׁנִּבְעֲשָׂת זוֹנָה אוֹ חֲלָלָה, כְּמוֹ 81
 שֶׁבִּבְרָנָה. 82
 יד. מִי שֶׁנִּשְׁאָת לָכֶהֱן שׁוֹטָה, אוֹ שְׂאֵנֶס אוֹתָהּ אוֹ פֹתָה אוֹתָהּ 83
 כֹּהֵן, וַיִּלְדָה - אוֹכֶלֶת בְּשִׁבִּיל בָּנָה. וְאֵף עַל פִּי שֶׁהִדְבֵּר סֶפֶק, 84
 הוֹאִיל וְשִׁלָּא בְּקִדּוּשִׁין הִיא, שְׂמָא מֵאַחַר עֲבָרָה - הָרִי הוֹלֵךְ 85
 בְּחֻקְתָּ זֹה שְׂבָא עֲלֶיהָ; וְהוּא, שְׁלֹא יֵצֵא עֲלֶיהָ קוֹל עִם אַחֵר, 86
 אֵלֹא הַכֹּל מְרַנֵּן אַחֲרֶיהָ בָּזָה הַכֹּהֵן. וְכֵן כֹּהֲנָת שְׂבָא עֲלֶיהָ 87
 שׁוֹטָה יִשְׂרָאֵל, אוֹ שְׂאֵנֶסָה אוֹ פֹתָה אוֹתָהּ, וְנִתְעַבְּרָה - אֵינָה 88
 אוֹכֶלֶת, מִפְּנֵי הָעֵבֶר; נִתְחַתֵּף הָעֵבֶר, הָרִי זֹו תֹאכַל. 89
 טו. אֶשֶׁת אִישׁ שֶׁבָּאוּ לָהּ עַדִּי קִנּוּי וְעַדִּי סְתִירָה - הָרִי זֹו 90
 אֲסוּרָה לֵאכֹל בְּתֵרוּמָה, עַד שֶׁתִּשְׁתַּקֵּה מִי הַמְרִים; מִפְּנֵי שֶׁהִיא 91

עֲבָדִי מְלוּג וְעֲבָדִי צֹאן בְּרֹזֶל - עֲבָדִי מְלוּג לֹא יֵאָכִלוּ, אֵף 1
 עַל פִּי שֶׁהוּא חֵיב בְּמִזְוֹנוֹתָם; וְעֲבָדִי צֹאן בְּרֹזֶל יֵאָכִלוּ, מִפְּנֵי 2
 שֶׁהֵן שֶׁל בַּעַל. נִשְׂאָ שְׁנִיָּה [אִיסוּרֵי עֲרִיּוֹת מִדְּרַבָּנָן] - הִיא 3
 אוֹכֶלֶת, וְעֲבָדִי מְלוּג שְׁלָה לֹא יֵאָכִלוּ. 4
 כא. כֹּהֲנָת אֲלִמְנָה שֶׁנִּתְאַרְסָה לָכֶהֱן גְּדוֹל, אוֹ גְּרוּשָׁה לָכֶהֱן 5
 הָדִיּוֹט - הוֹאִיל וְהֵן מְשֻׁמְרוֹת לְבִיָּאָה פְּסוּלָה שֶׁל תּוֹרָה, הָרִי 6
 אֵלוֹ לֹא יֵאָכִלוּ; וְכֵן אִם נִכְנְסוּ לַחֲפָה בְּלֹא אֲרוּסִין - אֵינֶן 7
 אוֹכֶלוֹת, שֶׁהַחֲפָה פּוֹסְלָת אוֹתָן מִלֵּאכֹל. נִתְאַלְמְנוּ אוֹ נִתְגַּרְשּׁוּ 8
 מִן הָאֲרוּסִין, חֲזָרוּ לְהִשְׁתַּרֵּן וְאוֹכֶלוֹת; מִן הַנְּשׂוּאִין - לֹא 9
 יֵאָכִלוּ, שֶׁכֶּבֶר נִתְחַלְלוּ. 10
 כב. כֹּהֲנָת שְׂמָת בַּעֲלָה כֹּהֵן, וְנִפְלָה לִפְנֵי יָכֵמִין שְׁמִשׁ בֶּהֵן 11
 חָלָל - לֹא תֹאכַל, מִפְּנֵי זִקְתָּ הַחָלָל, וְאָפְלוּ עֲשָׂה בָּהּ אֶחָד 12
 מִן הַפְּשָׁרִים מֵאֶמֶר [קִידוּשִׁין]; שְׂאִין הַמֵּאֶמֶר קוֹנָה בְּיָכֶמָה 13
 קֶנֶן גָּמוּר. 14
 כג. כֹּהֵן שֶׁנִּתֵּן גֵּט לִיבְמָתוֹ הַכֹּהֲנָת, שֶׁהִיא נִאָּסְרָה עֲלָיו, 15
 וְעַדִּין זִקְתָּהּ עֲלֶיהָ - הָרִי זֹו אוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה; מִפְּנֵי שֶׁהִיא 16
 מְשֻׁמְרָת לְבִיָּאָה פְּסוּלָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶם, שְׂאִין הַגֵּט פּוֹסֵל 17
 הַיָּבְמָה אֵלֹא מִדְּבָרֵיהֶם. וְכֵן כֹּהֲנָת חֲלוּצָה אוֹ שְׁנִיָּה 18
 שֶׁנִּתְאַרְסָה לָכֶהֱן, אוֹכֶלֶת. כֹּהֵן הָדִיּוֹט שֶׁנִּשְׂאָ אִילּוּנִית [אִשָּׁה] 19
 שְׂאִינָה יִכּוּלָה לְדַתָּה, הָרִי זֹו אוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה. 20

פָּרָק ח

א. הָעֵבֶר, וְהַיָּכֶם, וְהָאֲרוּסִין, וְהַחֵרֶשׁ, וְכֵן תִּשְׁעָ שָׁנִים וַיּוֹם 22
 אֶחָד - פּוֹסְלִין, וְלֹא מֵאֲכִילִין. 23
 ב. הָעֵבֶר בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַמְּעַבְרָת מִכֹּהֵן, לֹא תֹאכַל 24
 בְּשִׁבִּיל הָעֵבֶר; וּבַת כֹּהֵן הַמְּעַבְרָת מִיִּשְׂרָאֵל, אֲסוּרָה לֵאכֹל 25
 מִפְּנֵי הָעֵבֶר - שְׁנִאָמֶר: "וְשָׂבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲוִירָה", 26
 פָּרֹט לְמַעַבְרָת. 27
 ג. בַּת כֹּהֵן שְׂבָא עֲלֶיהָ יִשְׂרָאֵל - אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שְׂמָא 28
 נִתְעַבְּרָה, אֵלֹא טוֹבֶלֶת וְאוֹכֶלֶת לְעֵרֶב. הִיתָה נִשְׂוָה 29
 לְיִשְׂרָאֵל, וּמֵת בַּעֲלָה - טוֹבֶלֶת וְאוֹכֶלֶת בְּתֵרוּמָה לְעֵרֶב, עַד 30
 אַרְבָּעִים יוֹם; וְאִם הִכָּר עֲבָרָה - הָרִי זֹו מְקַלְקֶלֶת לְמַפְרַע, 31
 עַד אַרְבָּעִים יוֹם; שֶׁכָּל הָאֲרָבָעִים אֵינוּ עֵבֶר, אֵלֹא מִים 32
 בְּעוֹלָם הוּא חֲשׁוּב. 33
 ד. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאָת לָכֶהֱן, וּמֵת וְהִנִּיחָהּ מַעַבְרָת - לֹא 34
 יֵאָכִלוּ עֲבָדֶיהָ בְּתֵרוּמָה בְּשִׁבִּיל הָעֵבֶר; שֶׁהִילּוּד הוּא 35
 שְׂמָאֲכִיל, וְשְׂאִינוּ יְלוּד אֵינוּ מֵאֲכִיל. לְפִיכָף, אִם הִיָּה הָעֵבֶר 36
 חָלָל - אֵינוּ פּוֹסֵל הָעֲבָדִים, אֵלֹא אוֹכֶלִין בְּגִלָּל אַחֲיוֹ 37
 הַפְּשָׁרִים, עַד שֶׁיִּלְדָה זֶה הַחָלָל, וַיִּאָּסְרוּ הָעֲבָדִים מִלֵּאכֹל. 38
 ה. הַיָּכֶם בִּיצֵד? בַּת יִשְׂרָאֵל הַזֹּקֶקָה לִיָּכֶם כֹּהֵן - לֹא תֹאכַל, 39
 שְׁנִאָמֶר: "וְכֹהֵן, כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ", וְזֶה עַדִּין לֹא קָנָה אוֹתָהּ; וּבַת 40
 כֹּהֵן הַזֹּקֶקָה לְיִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה מִפְּנֵי יָבְמָה, שְׁנִאָמֶר: "וְשָׂבָה 41
 אֶל בֵּית אָבִיהָ כְּנַעֲוִירָה", פָּרֹט לְשׁוּמְרָת יָכֶם. 42
 ו. יָכֶם כֹּהֵן שְׂבָא עַל יָבְמָתוֹ בְּאֵנֶס, אוֹ בְּשִׁנְגָה, אוֹ שֶׁהִעֲרָה 43
 בָּהּ וְלֹא גָמַר - אֵף עַל פִּי שֶׁקָּנָה אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁבִּבְרָנָה בְּהִלְכּוֹת 44
 יָבוּם, אֵינוּ מֵאֲכִילָה בְּתֵרוּמָה; עַד שֶׁיִּבְעַל בַּעֲלָהּ גָּמְרָה 45

ששכר בהמת ישראל - אף על פי שהוא חייב במזונותיה -
לא יאכילה תרומה, מפני שאינה קנין בספו.
ח. ישראל ששם פרה מכהן לפטמה, ולהיות השכר [הרווח
יחולק] ביניהן - לא יאכילה תרומה, אף על פי שיש לכהן
בשבתה חלק; אבל כהן ששם פרת ישראל לפטמה - אף
על פי שיש לישראל חלק בשבת, הואיל וגופה לכהן, שהרי
שמה על עצמו - הרי זה מאכילה התרומה.
ט. פרתו של ישראל שילדה בכור - מאכילו התרומה;
שהבכור לכהנים. ואוצר אדם פרשיני תרומה לתוף שוככו,
ואינו חושש שמה יבואו היונים שלו ויאכלו אותו.
י. יראה לי, שאם מכר הכהן פרתו לישראל, ולקח הדמים
- אף על פי שעדיין לא משף הלוקח, הרי זה אסור
להאכילה תרומה; שדין תורה מעות קונות, כמו שיתבאר
בהלכות מקח וממכר. ואם מכר ישראל לכהן - אף על פי
שנתן הדמים, לא תאכל בתרומה עד שימשף.

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ב

פרק י

א. זר שאכל תרומה בשגגה, משלם קרן וחמש; ואפלו ידע
שהיא תרומה, ושהוא מזוהר עליה, אבל לא ידע אם חייב
עליה מיתה, אם לאו - הרי זה שגגה, ומשלם קרן וחמש.
ב. אחד האוכל דבר שדרכו לאכל, ואחד השותה דבר
שדרכו לשתות, ואחד הסף דבר שדרכו לסוף - שגגאמר:
"ולא יחללו את קדשי בני ישראל", לרבות את הסף. ואחד
האוכל תרומה טמאה בשגגה ואחד האוכל טהורה, משלם
קרן וחמש. ואינו חייב חמש, עד שיאכל כזית - שגגאמר:
"פי יאכל קדש בשגגה", ואין אכילה פחותה מכזית; וכשם
שאכילת תרומה בכזית, כך שתיהה בכזית.
ג. אכל וחסר ואכל, שתה וחסר ושתה - אם יש מתחלת
אכילה ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס,
ומתחלת שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי שתית
רביעית - הרי אלו מצטרפין לכזית.
ד. התרומה ותרומת מעשר, בין של דמאי בין של ודאי,
והחלה, והבכורים - כלן מצטרפין לכזית, לחייב עליהן
מיתה וחמש; שכלן נקראו 'תרומה'. ומן הדין היה, שאין
חייבין חמש על תרומת מעשר של דמאי, כמו שאין חייבין
על מעשר שני שלו, כמו שיתבאר; אבל אמרו חכמים, אם
לא יתחייב עליה חמש, יזלזלו בה.
ה. אכל תרומה במזיד - אם התרו בו, לוקה ואינו משלם.
ואם לא התרו בו - אם היתה טהורה, משלם את הקרן ואינו
משלם את החמש. ואם היתה טמאה - משלם דמי עצים,
מפני שאינה ראויה אלא להסקה; לפיכך, אם אכל תרומת
תותים ורמונים וכיוצא בהן שנטמאו - פטור מן התשלומין,
שהרי אינן ראויין להסקה.
ו. האוכל תרומה חמץ בפסח - בין בזדון בין בשגגה, בין

ספק זונה. מת בעלה קדם שישקנה, או שהיתה מן הנשים
שאין שותות ולא נוטלות כתבה - הרי זה אסורה לאכל
בתרומה לעולם. וכל אשת כהן שאמרה: 'טמאה אני' - הרי
זו אסורה לאכל בתרומה.
ז. קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת אביה, בין
בפני אביה בין שלא בפניו - אף על פי שקדשה אביה,
אינה אוכלת בתרומה; שאם מכה, תעשה זרה למפרע; וזה
שרואה ושותק - בועס הוא, לפי שנשאת שלא לדעתו.

פרק ט

א. האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה, או ליד
שלוחה שעשת לקבלה; וכל שהיא ספק גרושה, הרי זה לא
תאכל. האשה שעשת שליח לקבל לה גטה, אסורה לאכל
בתרומה מיד; ואם אמרה לו: 'קבל לי גטי במקום פלוני'
- אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו מקום. שלחה שליח
להבאת גטה, אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. האומר
לאשתו: 'הרי זה גטך שעה אחת קדם למיתתי' - אסורה
לאכל בתרומה מיד.
ב. עיר שהקיפה פרקום [מצור], וספינה המטרפת בים,
והיוצא לדין - הרי אלו בחזקת קמיין; ואין צריך לומר
מפרש, ויוצא בשירה. אבל עיר שפכשה פרקום, וספינה
שאבדה בים, והיוצא להרג מבתי דיני גוים, ומי שגררתו
חיה, או נפלה עליו מפלת, או שטפו נהר - נוטנין עליהן
חמרי חיים וחמרי מתים; לפיכך, אם היו נשותיהן בת כהן
לישראל, או בת ישראל לכהן - הרי אלו לא יאכלו. אבל
מי שנגמר דינו בבית דין, והניחוהו בבית הסקילה להרג -
הרי זה בחזקת מת, ולא תאכל אשתו.
ג. הניחו בעלה גוסס במדינה אחרת, בין שהיתה כהנת
אשת ישראל או ישראלית אשת כהן - לא תאכל; שרב
גוססין למיתה. אחד אומר: 'מת בעלה', ואחד אומר: 'לא
מת' - הרי זה לא תאכל.
ד. אמרה לה צרתה, או אחת מחמש נשים שאין נאמנות
להעידה שמת בעלה - הואיל ואינה נשאת על פיהן, הרי
זו אוכלת בתרומה בחזקת שבעלה קיים; עד שיעיד לה
שהוא נאמן להשיאה על פיו.
ה. המשחרר את עבדו - משינפה לו בגט שחרור, פסלו
מלאכל בתרומה; וכל עבד שניצא לחרות, ועדין הוא מעב
גט שחרור, כמו שיתבאר בהלכות עבדים - אף על פי כן,
הרי הוא אסור לאכל בתרומה.
ו. הכותב נכסיו לאחר, וזכה לו על ידי אחר, והיו בהם
עבדים, ושתק זה שנתנו לו ואחר כך צוה - הרי זה ספק
אם זה שצוה הוכיח סופו על תחלתו, ועדין לא יצאו
מירשות ראשון, או זה שצוה אחר ששתק, חזר בו; לפיכך,
אין אוכלין בתרומה - בין שהיה רבן ראשון כהן והשני
ישראל, בין שהיה רבן ראשון ישראל והשני כהן.
ז. ישראל ששכר בהמה מכהן, מאכילה התרומה. וכהן

אחד את שתייהן, משלם פקטנה שבשתייהן - אם מזיד, קרן; 48
ואם שוגג, קרן וחמש. 49

טו. האוכל את החמש בשגגה - הרי זה מוסיף עליו חמשו, 50
שהחמש בקרן לכל דבר; וכן מוסיף חמש על חמש, עד 51
לעולם. כל המשלם קרן וחמש, הרי התשלומין בתרומה 52
לכל דבר, אלא שאם נזרעו, גדוליהן חלין; ואם רצה הפהן 53
למחל, אינו מוחל. וכל המשלם את הקרן בלבד, הרי 54
התשלומין חלין; ואם רצה הפהן למחל, מוחל. 55

טז. בת ישראל שאכלה תרומה, ואחר כך נשאת לכהן - 56
אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה, משלמת קרן וחמש 57
לעצמה; ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה - משלמת קרן 58
לבעלים, וחמש לעצמה; שכל המשלם קרן וחמש - משלם 59
הקרן לבעלים, והחמש לכל כהן שירצה. 60

יז. לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה - בין כך ובין כך, 61
אינה משלמת לעצמה; והרי היא כמי שלא נשאת לכהן 62
מעולם. 63

יח. כל האוכל תרומה, בין בשוגג בין במזיד - אינו משלם 64
אלא מן החלין המתקנין, שהוציאו מהן תרומות ומעשרות; 65
ומשלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר, 66
וממעשר ראשון שנטלה תרומתו, אף על פי שעדין לא 67
נטלה תרומה גדולה שיש בו, אם הקדים המעשר לתרומה 68
[בשבדלים]; ומשלמין ממעשר שני והקדש שנפדו, אף על פי 69
שנפדו שלא כהלכה [ללא החומש]. ומשלמין מן החדש על 70
הישן; אבל אין משלמין ממין על שאינו מינו - שנגמר: 71
"ונתן לכהן את הקדש", בקדש שאכל. 72

יט. האוכל [בשנת שמיטה את ה] קשואין של ערב שביעית 73
[ואין בנמצא קישואים של שישית -] ימתין לקשואין של 74
מוצאי שביעית, וישלם מהן; שאינו יכול לשלם חובו 75
מפרות שביעית, כמו שיתבאר במקומו. 76

כ. אכל תרומה טמאה - משלם חלין, בין טמאין בין 77
טהורין. אבל תרומה טהורה, משלם חלין טהורין; ואם 78
שלם חלין טמאין, בין בשוגג בין במזיד - תשלומיו 79
תשלומין, ויחזור וישלם מן הטהורין. 80

כא. אכל תרומת חבד, משלם לו. אבל תרומת עם הארץ - 81
משלם לחבד, ונוטל דמיה ממנו ונותנו לעם הארץ שאכל 82
תרומתו; שאין מוסרין טהרות לעם הארץ. 83

כב. גזל תרומה מאבי אמו כהן ואכלה, ואחר כך מת אבי 84
אמו - אינו משלם לעצמו, אלא משלם ליורש אחר משאר 85
השקט; וכן אם נפלה לו תרומה מאבי אמו ואכלה, ובעל 86
חוב שגבה תרומה בחובו והאשה בכתבתה ואכלה - 87
משלמין קרן וחמש לכהן חבד, והחבד נותן להם דמים 88
שהיו מוכרין בה אותה התרומה שאכלו. 89

כג. הגזב תרומה, ולא אכלה - משלם תשלומי פסל 90
לבעלים; ויש לו לשלם מדמי תרומה [תשלום כספי ולא 91
דווקא פירות]. גנבה, ואכלה - משלם שני קרנין וחמש: קרן 92
וחמש מן החלין, וקרן אפלו מדמי תרומה. 93

כד. היתה התרומה הקדש לבדק הבית, ונגבה ואכלה - 94

1 טמאה בין טהורה - פטור מן התשלומין; אפלו הפרישה
2 כשהיא מצה והחמיצה, פטור; ואפלו דמי עצים אינו משלם,
3 שהרי אינה ראויה להסקה - מפני שהיא אסורה בהנזה, אין
4 לה דמים.

5 ז. אבל השוגג ואכל תרומה ביום הפפורים, או שאכל
6 תרומה נקורה [שאסורה שמא נחש נקרה, והתברר כחשש שוא],
7 והשוותה לין תרומה שנתגלה, והספך לין ושמן כאחד, או
8 ששתה שמן וחמץ כאחד, או שפסס את החטים, או גמע את
9 החמץ - הרי זה משלם קרן וחמש.

10 ח. היה שבע קרן במזונו, והוסיף על שבעו באכילת תרומה
11 - אינו משלם את החמש, שנגמר: "כי יאכל", לא שזיק
12 עצמו. וכן הכוסס את השעורים - פטור מן החמש, מפני
13 שהזיק עצמו.

14 ט. זר שבלע שופין [זרעונים חלקים] של תרומה, והקיאן,
15 וכא אחר ואכלן גם הוא בשגגה - הראשון משלם קרן וחמש,
16 והשני משלם דמי עצים לראשון.

17 י. המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה - הן משלמין קרן
18 וחמש, מפני שהן כשוגגין, והוא משלם להן דמי סעודתן,
19 שדמי החלין יתרין מדמי תרומה שאכלו - שדבר האסור,
20 נפשו של אדם חתה ממנו.

21 יא. המאכיל את בניו הקטנים, ואת עבדיו בין גדולים בין
22 קטנים, והאוכל תרומת חוצה לארץ, והאוכל או השותה
23 פחות מכזית, ונזיר ששגג ושתה לין של תרומה, והשותה
24 שמן, והספך את היין - כל אלו משלמין את הקרן, ואינו
25 משלמין את החמש.

26 יב. בת כהן שהיתה נשואה לישראל, או שנפסלה, ואחר כך
27 אכלה תרומה - משלמת את הקרן, ואינה משלמת את
28 החמש. האשה שהיתה אוכלת בתרומה, ואמרו לה: 'מת
29 בעליך', או 'גרשיך', וכן העבד שהיה אוכל, ואמרו לו: 'מת
30 רבך והנחת יורש שאינו מאכיל', או 'שמכרך לישראל', או
31 'נתנך לו', או 'שחררך', וכן כהן שהיה אוכל, ונודע לו שהוא
32 בן גרושה, או בן חלוצה - הרי אלו משלמין את הקרן בלבד.
33 ואם היתה תרומת חמץ, והיה ערב הפסח - הרי אלו פטורין
34 מלשלם; מפני שזמנה פהול [ודינו כאונס], נחפזו לאכל ולא
35 בדקו. וכלן שהיתה תרומה בתוך פיהן כשידעו שהן אסורין
36 לאכל, הרי אלו יפלטו.

37 יג. היה אוכל, ואמרו לו: 'נטמאת', או 'נטמאת התרומה',
38 'טמא הייתי', או 'טמאה היתה התרומה', או נודע שהוא
39 טבל, או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או מעשר שני
40 והקדש שלא נפדו, או שטעם טעם פשפש לתוך פיו - הרי
41 אלו יפלטו.

42 יד. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין, שנפלה
43 תרומה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו נפלה - הריני
44 אומר: 'לתוך של תרומה נפלה'. אין ידוע איזו היא של
45 תרומה - אבל זר את אחת מהן, הרי זה פטור מן
46 התשלומין; שהמוציא מחבדו, עליו הראיה. והשניה, נוהג
47 בה בתרומה. אבל אחר את השניה, אף הוא פטור. אבל

יהודה [והיבול היה דל], התחילו לערב תבואה בתבואה 46
 וקטנית בקטנית; אבל לא תבואה בקטנית. 47
ה. בדרך שמרקדן [מנפים] את הקמח בחלין, כך נוהג 48
 הכהן בתרומה - מרקד לאכל, ומשליך את המרסן [סובים] 49
 גסים]. הרי שרצה לעשות סלח מנפה בנפיות הרבה, עד 50
 שמוציא קב או קבים מן הסאה - לא ישליך את השאר, 51
 מפני שהוא ראוי לאכילה; אלא יניחו במקום מצנע. 52
ו. שמן של תרומה, אין חוסמין [מחזקים] בו תנור וכירים, 53
 ואין סכין בו מנעל וסנדל. ולא יסוד רגלו, והיא בתוך מנעל 54
 וסנדל, אבל סף את רגלו, ולובש המנעל או הסנדל. וסוף כל 55
 גופו, ומתעגל על גבי קטבוליא [כלי שכיבה וישיבה מעור] 56
 חדשה. ואף על פי שהן נסוכין, אינו חושש; אבל לא יתן 57
 שמן על גבי טבלא של שיש להתעגל עליה, מפני שהוא 58
 מאבדו. 59
ז. כל האוכל תרומה, אפלו פרות - צריך נטילת ידים, אף 60
 על פי שהיו ידיו טהורות, כמו שיתבאר במקומו. ואינה 61
 נאכלת עם הדר על השלחן - גזרה, שמא יאכל ממנה. 62
 ותרומת חוצה לארץ נאכלת עם הדר על השלחן, ואינה 63
 צריכה נטילת ידים - בחלין. ואין סכין שמן תרומה בידיה 64
 מסאבות; נפל על גבי בשרו, מפשפש בידיה מסאבות. אבל 65
 סכין את הקטן בשמן תרומה בתוך שבעה ימים להולדתו; 66
 שהנולד - כל שבעה, אינו חשוד ערל. 67
ח. סוף הוא הכהן עצמו בשמן, ומביא בן בתו ישראל 68
 ומעגילו על גביו; ואם סוף עצמו בשמן ונכנס למרחץ - מתר 69
 לזר למשותו במרחץ, אף על פי שהוא נסוף ממנו. 70
ט. כהנת שחפפה ראשה בתלתן של תרומה, אין הישראלי 71
 מתרת לחף אחריה; אבל מעגגה [מגלגלת הישראלית את] 72
 שעררה בשעררה [של הכהנת - ומשתמשת בחומר שכבר 73
 נשתמשה הכהנת]. ומפני מה התרו הכהנים לחף שערן 74
 בתלתן של תרומה? מפני שאינו ראוי למאכל אדם. 75
י. עקצי תאנים וגורגרות, ועקצי הפליסין והחרובין, ומעי 76
 אבטיח [הזרע והמיץ שבתוכו], וקלפי אבטיח, וקלפי אחרוג, 77
 וקלפי מלפפון - אף על פי שאין בהן אכל, וקנובת [קצוות 78
 ירק שמשליכין בעלי בתים - הרי אלו אסורין לזרים; אבל 79
 קנובת ירק שמקנבין הגננין, מתרת לזרים. קלפי פולין 80
 ושמשמן - אם יש בהן אכל, אסורין; אין בהן אכל, מתרין. 81
יא. גרעיני אתרוג, מתרין; גרעיני זיתים ותמרים וחרובין - 82
 אף על פי שלא כנסן הכהן, הרי אלו אסורין לזרים. ושאר 83
 הגרעינים - בזמן שנסנס ויש בהן לחלוחיות למצץ אותן, 84
 אסורות לזרים; ואם השליכן, מתרות. 85
יב. הסבין של חטים חדשות - אסור, מפני שהוא ראוי 86
 למאכל אדם; ושל חטים ישנות, מתר. ועד מתי נקראו 87
 'חדשות'? כל זמן שבני אדם רגילין לחבט בין הגרנות. 88
יג. הנצולות [שאיכותם ירודה] והקבניות [רקובות] של 89
 תרומה, אסורות; ואם העלו אבק [נתעפשו], מתרות. שמרים 90
 של תרומה שנתן עליהן מים - הראשון והשני, אסור לזרים; 91

אינו משלם תשלומי כפל; שאין בהקדש תשלומי כפל, כמו 1
 שיתבאר במקומו. אבל משלם קרן ושני חמשים - חמש 2
 משום אוכל תרומה, וחמש משום שנהנה מן ההקדש. ולמי 3
 משלם? אם היה כהן כהן, ואין כהן פרוטה - משלם 4
 לכהנים; ואם יש כהן פרוטה - בין שיש כהן כהן בין 5
 שאין כהן כהן, משלם להקדש. 6
כ. ומפני מה חל אסור הקדש על התרומה? מפני 7
 שהתרומה אסורה לזר, ומתרת לכהן; הקדישה, נאסרה על 8
 הכהן. לפיכך, נוסף כהן אסור אף על ישראל, על דרך 9
 שבארנו בהלכות ביאות אסורות ואסורי מאכלות. 10
כו. הגזול תרומה ואכלה, משלם קרן וחמש אחד; 11
 שהחמש שחייב בו משום תרומה, יצא בו ידי גזול - 12
 שנאמר: "ונתן לכהן את הקדש", אינו חייב אלא בחמש של 13
 קדש בלבד. גזלה והאכילה לאחר, האוכל משלם קרן 14
 וחמש. כל מקום שאמרנו: 'משלם קרן וחמש' - אם אכל 15
 שנה ארבעה, משלם שנה חמשה ממין שאכל; וכל מקום 16
 שאמרנו: 'קרן ושני חמשים' - אכל שנה ארבעה, משלם 17
 שנה ששה; וכל מקום שאמרנו: 'שני קרנים וחמש' - אכל 18
 שנה ארבעה, משלם שנה תשעה. ולעולם אינו משלם אלא 19
 לפי דמים שהיתה שנה בשעת אכילה, בין שהזלה בשעת 20
 תשלומין בין שהוקרה. 21

פרק יא

א. התרומה נתנת לאכילה ולשתיה ולסיכה - שהסיכה 23
 כשתיה, שנאמר: "במים בקרבו, וכשמן בעצמותיו", 24
 והשתיה בכלל אכילה - לאכל דבר שדרכו לאכל, ולשתות 25
 דבר שדרכו לשתות, ולסוף דבר שדרכו לסוף. ולא יסוף יין 26
 וחמץ. אבל סוף הוא את השמן הטהור; ומדליק את השמא, 27
 וזה הוא הנקרא 'שמן שרפה' בכל מקום. 28
ב. תמרים של תרומה, מתר לחבץ [לכוח] אותן ולקבצן 29
 כעגול הדבילה; ואסור לעשות מהם שר. וכן אין עושין 30
 תמרים דבש, ולא תפוחים יין, ולא פרות הסתו חמץ; וכן 31
 שאר כל הפרות - אין משנין אותן מבריתן בתרומה, חוץ 32
 מזיתים וענבים בלבד. עבר ועשה האכל משקה, הרי זה 33
 שותהו. וזר שאכל דבש תמרים, ויין תפוחים, וכיוצא בהן 34
 בשנגה - אינו חייב לשלם; ואם אכל במזיד, מכין אותו 35
 מכת מרדות. 36
ג. אין נותנין דבילה וגורגרות לתוך המורס [שומן דגים], 37
 מפני שהוא מאבדן; אבל נותנין את היין למורס. ואין 38
 מפטמין את השמן [לערב בו ריח טוב], מפני שהוא מוציא 39
 מכלל מאכלות ועושהו שמן משקה; אבל מערבין יין ושמן 40
 ודבש ופלפלין וכיוצא באלו, לאכלן. 41
ד. אין מבשלין יין של תרומה, מפני שהוא ממעטו. אין 42
 כובשין בצלים של תרומה בחמץ של תרומה, מפני 43
 שמפטמין החמץ. אין מערבין תבואה בקטנית; וכל דבר 44
 שיתפרש זה מזה כשכוכרין אותו, מערבין. ומשחרבה 45

1 והשלישי, מתר. ואם לא נתן מים, אלא מסגן היין מעל
2 השמרים בלבד - אף השלישי אסור לזרים.
3 **יד.** מגרה שפנה ממנה חטי תרומה - אין מחיבין אותו
4 להיות יושב ומלקט אחת אחת, ואחר כך יתן לתוכה חלין;
5 אלא מכבד בדרפו, ונותן לתוכה חלין. וכן חבית של שמן
6 שנספכה - אין מחיבין אותו להיות יושב ומטפח, אלא נוהג
7 בה כדרך שנוהג בחלין.
8 **טו.** המערה פד של שמן תרומה - הרי זה מערה עד שיפסק
9 העמוד [תיפסק הנגירה הרציפה], ויתחיל השמן לנטף מעט
10 מעט; וכיון שנטפו שלש טפין זו אחר זו - דיו, ומתר לתן
11 לתוך הכד שמן חלין. הרי שלא נתן, אלא הניח הכד עד
12 ששמצת אותה - התמצית תרומה.
13 **טז.** ממלא הכהן גר שמן שרפה [של תרומה טמאה], ונותנו
14 לישראל לעלות בו לעליה, ולהפגס לחדר - לעשות צרכי
15 הכהן, אבל לא צרכי ישראל; ואם היה שתרף עמו, מתר.
16 **יז.** ישראל שהיה אורח אצל הכהן, והדליק לו שמן שרפה
17 [של תרומה], ועמד הכהן והלף לו - אינו חייב לכבות את
18 הנר, עד שיתכפה מאליו. וטובל הישראלי פתילה בגר
19 הכהן, ומדליקה לילף בה.
20 **יח.** בקרו של כהן שהיה עומד אצל בקרו של ישראל, הרי
21 זה מדליק עליהן שמן שרפה. כליו של כהן שהיה נארג אצל
22 כליו של ישראל - הרי זה מדליק עליהן שמן שרפה, שלא
23 ברשות כהן. וכן מדליקין שמן שרפה בכתי פגסות, ובכתי
24 מדרשות, ובמבואות האפלים, שלא ברשות כהן. ומי שאין
25 לו שמן חלין להדליק גר חנה - מדליק שמן שרפה, שלא
26 ברשות כהן. מדליקין שמן שרפה על גבי החולים, ברשות
27 כהן.
28 **יט.** בת ישראל שנסאת לכהן, והיא למודה לבוא אצל
29 אביה - מדליק ברשותה. מתר לכהן להדליק שמן שרפה
30 אפלו בבית האבל, או בבית המשטה שיש שם ערבו, ואין
31 חוששין שמא יסתפקו ממנו; בבית המשטה, מפני נקיון
32 כליהם אין נוגעין בו, ובבית האבל, מפני שאין להם פנאי
33 מפני האבל.
34 **כ.** הזורע את התרומה - בשוגג [וחושש שכל הצומח יהיה
35 תרומה] יפך [התירו להפך את הקרקע ולבטל הזריעה], ובמזיד
36 יקנס [חייב לקיים ויהיו הגידולים כתרומה]; ואם הביאה
37 שלישי - בין במזיד בין בשוגג, יקנס. ואם היה פשתן - אפלו
38 הביא שלישי, ואפלו במזיד - יפך; קנס קנסו בו, שלא יזרע
39 ויתכבון להנות בעציו.
40 **כא.** גדולי תרומה - הרי הן בחלין לכל דבר, אלא שאסורין
41 לזרים; גזרו חכמים עליהן שיהיו אסורין לזרים בתרומה,
42 משום תרומה טמאה שביד הכהן - שלא ישהה אותה אצלו
43 כדי שיוזענה ותצא לחלין, ונמצא בא בה לידי תקלה.
44 לפיכך, מתר לאכל הגדולין בידיים טמאות, ומתירין לטבול
45 יום בחלין.
46 **כב.** גדולי גדולין - חלין לכל דבר; ואפלו דבר שאין זרעו
47 פלה - אם רבו הגדולין על העקר בגדולי הגדולין - הרי

48 הגדולין השניים מעלין את העקר אף על פי שאין זרעו
49 פלה, ויהיה הכל מתר לזרים. וכן תרומת חוצה לארץ,
50 והמדמ, ותוספת תרומה [במקרים שחזר ותרומה], וזרעוני
51 גנה שאינן נאכלין, כגון זרע לפת וצנון, אף על פי שאותו
52 לפת וצנון תרומה - גדוליהן מתירין, והרי הן חלין לכל דבר;
53 וכן הזורע פשתן של תרומה, הגדולין מתירין לזרים.
54 **כג.** הזורע תרומה טמאה - אף על פי שהגדולין טהורין,
55 הרי הן אסורין באכילה; הואיל והתרומה שזורעה אסורה
56 באכילה היתה, כבר נדחו.
57 **כד.** חתף את העלין שצמחו, ויצאו עלין שניים וחתכן -
58 הרי האכל שיצא אחר כך מתר באכילה.
59 **כה.** שתלים חלין שנטמאו, ואחר שנטמאו זרען ועשן
60 תרומה - הרי אלו מתירין; שהרי טהרו בזריעה, ולא נטמאו
61 בפשתן תרומה כדי שיהיו אסורין.
62 **כו.** שבלת שהיתה בתוך הכרי, ומרח הכרי פלו - הרי אותה
63 השבלת טבל, הואיל ונמרחת בתוך הכרי. שתלה ואחר כך
64 קרא עליה שם, ועשאה תרומה - הרי זו ספק תרומה; הואיל
65 וזרעה, שמא פרח הטבל ממנה, ונעשת כפרות שעדין לא
66 נקמרו; אבל אם עשה אותה תרומה קדם שיוזענה, הרי זו
67 תרומה. לפיכך, אם תלש ממנה, ואכל במזיד - חייב מיתה;
68 בשוגג, משלם את החמש; ואם גחן, ואכל בפיו מן הארץ
69 - בטלה דעתו אצל כל אדם, שאין דרך אכילת בני אדם
70 בכך; לפיכך, פטור מן המיתה; ומן החמש, אם היה שוגג.
71 **כז.** שדה של גדולי תרומה - חייבת בלקט שכחה ופאה,
72 וחיבת בתרומה ובמעשרות ובמעשר עני; ועניי ישראל ועניי
73 כהנים נוטלים ממנה מתנות אלו - עניי כהנים אוכלין את
74 שלהן, ועניי ישראל מוכרין את שלהן לכהנים בדימי תרומה,
75 והדמים של עניים; וכן בן לוי מוכר את המעשר שלו
76 לכהנים.
77 **כח.** החובט גדולין אלו - משבח. והדש בבהמה, ביצר
78 יעשה? תולה קפירות [טלים] בצוארי הבהמה, ונותן לתוכן
79 מאותו המין; נמצא לא זומם [חוסס את פיה] את הבהמה,
80 ולא מאכיל את התרומה.

פרק יב

81 **א.** אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל, כשאר
82 הקדשים; ולא יביא אותה לידי טמאה, ולא יפסיד אותה,
83 אלא אוכל הטהורה, ומדליק השמאה. ומתר לטמא תרומת
84 חוצה לארץ בטמאות של תורה, אף על פי שאינה טמאה
85 אלא בארץ העמים שהיא מדבריהם - מפני שעקר חיוביה
86 מדבריהם; לפיכך, נדה קוצה [מפרישה] לה חלה בחוצה
87 לארץ - שאינה מזוהרת אלא לאכלה, לא לגע בה, כמו
88 שבארנו.
89 **ב.** תרומה שנטמאת בספק - לא אוכלין, ולא שורפין; אלא
90 תהיה מנחת עד שתטמא טמאה ודאית, ותשרף. ויש שם
91 ספקות ששורפין עליהן את התרומה, כמו שיתבאר בענין
92 טמאה וטהרה.

המשקה מטמא בכפיצה. ואם היו פרות אלו שלישי
 לטמא - דורכן בגת ובבית הבד, והמשקה תרומה טהורה;
 שאין שלישי עושה רביעי בתרומה, כמו שיתבאר בענין
 טהרות.
יב. פת תרומה שנטמא, משליכה לבין העצים עד
 שישרפם; וכן שמן שננטמא, נותנו בכלי מאוס עד
 שידליקנו, כדי שלא יהיה תכלה לאחרים, ויאכלוהו. וחטים
 שננטמאו - שולקן ומניחן בכלי מאוס, כדי שלא יהיו ראויין
 לאכילה; ואחר כך יסיק בהן תנור וכירים. ומשקין שאין
 ראויין להדלקה שננטמא, כגון חזין - קוברין אותם.
יג. יין תרומה שנתגלה - הואיל ואסור בשתייה, ישפך. וכן
 תאנים וענבים וקשואין ודלועין ואבטיחים ומלפפונות של
 תרומה שנמצאו מנקרות - הרי אלו אסורין באכילה, מפני
 סכנת נפשות; מה יעשה בהן? ישליך לים, או יקברו.
יד. עסה שנלושה במים מגלין - אף על פי שהיא תרומה,
 הרי זו תשרף.
טו. אסור לכהן לטל תרומה, או שאר מתנות שלו - עד
 שיפרישו אותן הבעלים, שנאמר: "ראשיתם אשר יתנו לה",
 - עד שירימו הם, ואחר כך יזכה בהן. ולא יטל אותן אחר
 שהורמו, אלא מדעת הבעלים - שהרי הן של בעלים לתנן
 לכל כהן שירצו, שנאמר: "ואיש את קדשיו, לו יהיו". ואם
 לקחן שלא מדעת הבעלים - זכה בהן; שאין לבעלים בהן
 אלא טובת הנאה [נהנה מכך שהיטב טובה לכהן], וטובת הנאה
 אינה קמון.
טז. כהן שנתנו לו תרומה, ומצא בה דברים אחרים - הרי
 אלו אסורין משום גזל, שמא אחרים הניחום שם עד
 שיטלו.
יז. אין ישראל חביב להטפל בתרומה, ולהביא אותה מן
 הגרן לעיר, ומן המדבר לישוב - אלא כהנים יוצאין
 לגרנות, וישראל נותנים להם חלקם שם; ואם לא יצאו,
 הרי זה מפרישה ומניחה בגרן. ואם היתה חיה ובהמה
 אוכלתה שם, ואינה משתמרת שם מהן - התקינו חכמים
 שיטפל בה, ויביאנה לעיר, ויטל שכר הבאתה מכהן; שאם
 הפרישה והניחה לבהמה ולחיה, הרי זה חלול השם.
יח. אסור לכהנים וללויים לסייע בבית הגרנות, כדי לטל
 מתנותיהן. וכל המסייע - חלל קדש השם, ועליהם נאמר:
 "שחתם ברית הלוי". ואסור לישראל להניחן שסיעו, אלא
 נותן להם חלקם בכבוד.
יט. נתן תרומה לכהן על מנת להחזירה, יצא ידי נתינה;
 ואסור לעשות כן, מפני שנמצא במסייע בבית הגרנות. וכן
 אסור להן שיחטפו תרומות ומעשרות, ואפלו לשאל חלקם
 בפייהם אסור, אלא נוטלין בכבוד; שעל שלחן המקום הן
 אוכלין, ועל שלחנו הן שותין; ומתנות אלו לה' הן, והוא
 ברוך הוא זכה להם - שנאמר: "ואני הנה נתתי לך את
 משמרת תרומתי".
כ. לא יתן אדם תרומה לשומר גתו, ולא בכור לשומר

ג. חבית של תרומה שנולד לה ספק טמא - הרי זה לא
 יחדש בה דבר, לא יזינה ממקומה, ולא יגלנה; אלא
 יניחנה עד שתטמא ודאי, ותשרף. ואין חוששין שמא
 תאכל.
ד. חבית שנשברה בגת העליונה, והתחתונה טמאה ויש
 חשש שיתערבו וידמע את החולין, שאסור אף לכהן - אם יכול
 להציל ממנה רביעית בטהרה, יציל [למרות ההפסד של
 החולין]; ואם לאו, יציל בגדיו בלא נטילת ידים, ואף על
 פי שהוא מטמא, כמו שיתבאר בענין טהרות.
ה. במה דברים אמורים? בחבית של יין, והוא שיהיה בגת
 התחתונה פחות ממאה; שהרי ידמע הכל ויפסד. אבל אם
 היה בתחתונה מאה בזה החבית, שהרי היא עולה באחד
 ומאה, או שהיתה חבית של שמן - תרד ותטמא, ואל
 יטמאנה בגדיו; שהרי הכל ראוי להדלקה, ואין שם הפסד
 מרבה. וכן חבית שמן שנשפכה - אם יכול להציל רביעית
 בטהרה, יציל. ואם לאו, יציל בטמאה; שפינו שנשברה
 החבית - אינו מזקק שלא להציל בטמאה, מפני שהוא
 בטהור.
ו. היה עובר ממקום למקום, וכברות של תרומה בידו, אמר
 לו הנכרי: 'יתן לי אחת מהן, ואם לאו - הריני נוגע בכלן
 ומטמאן' - יניח לפניו אחת על הסלע, ואל יתננה לתוך
 ידו; כדי שלא יטמא התרומה בידים.
ז. התלתן והפרשינין של תרומה - הואיל ואינו מאכל אדם,
 הרי זה מתר לעשות כל מעשיהן בטמאה. ואינו נזהר, אלא
 בעת שריחן במים - שאם שרה אותה בטמאה, הרי טמא
 אותה בידים [ובאופן גלוי]; אבל אחר השריה - אין נזהר,
 לא בעת ששף הפרישינין, ולא בעת שמאכילן לבהמה.
ח. לפיכך, נותנין תרומת תלתן ופרשינין לכהן עם הארץ.
ט. אין מפקדין תרומה אצל כהן עם הארץ, מפני שלבו
 גם כן. אבל מפקדין אותה אצל ישראל עם הארץ, בכלי
 חרש המקדש צמיד פתיל; ובלבד, שלא יהיו פרות מכשרין
 - גזרה, שלא תסיטם אשתו נדה.
י. אין עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה; אבל עושין
 לו זיתיו חלין בטהרה, משום כדי חייו של בדר. וכיצד
 עושה? נוטל בדי התרומה, ומניחה בכלי שאינו מקבל
 טמא, כגון כלי אבנים; וכשיבוא עם הארץ לטל החלין
 והתרומה, אומרים לו: 'זההר שמא תגע בתרומה, שלא
 תחזר לטבלה'.
יא. ישראל שעושה פרוחיו בטמאה, אין בוצרין עמו; ואין
 צריך לומר שאין דורכין עמו, מפני התרומה שתעשה
 בטמאה. אבל מוליכין עמו חביות לגת, ומביאין מן הגת.
יב. זיתים וענבים שננטמאו, סוחטין ועושה אותן תרומה.
 ואם נטמאו אחר שנעשו תרומה [ובתורמה שני עושה
 שלישי], וסוחטין פחות פחות מכפיצה - הרי המשקה היוצא
 מהן מתר בשתייה לכהנים; ואפלו לנסכים הוא ראוי -
 שהמשקה באלו הוא מפקד בתוך האכל. ולא אמרו 'פחות
 מכפיצה', אלא גזרה - שמא יעשה יותר מכפיצה, ונמצא

מִדְמַע סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה. נָפַל לְתוֹכָן פְּחוֹת מִעֶשֶׂר סָאִין, אֵינָן
מִדְמַעוֹת.
ד. בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? בְּדָבָר שֶׁאֵין דִּרְכּוֹ לְהַבְלִל, כְּגוֹן
חֲטִים לְחֻטִּים אוֹ קֶמַח לְקֶמַח. אָבֵל דְּבָר שֶׁדִּרְכּוֹ לְהַבְלִל,
כְּגוֹן שֶׁמֶן תְּרוּמָה לְשֶׁמֶן חֲלִין, אוֹ יֵין תְּרוּמָה לְיֵין חֲלִין -
הוֹלְכִין אַחֵר הָרֵב: אִם רֵב תְּרוּמָה, הָרֵי זֶה מִדְמַע בְּתְרוּמָה;
וְאִם רֵב מִן הַחֲלִין - הָרֵי הוּא כְּחֲלִין וְאֵינוֹ מִדְמַע, וְאֵף עַל
פִּי שֶׁהֵפֵל אֶסְרוּרִים לְזָרִים.
ה. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, הַגְבִּיּוּהָ, וְנִפְלָה סָאָה
אַחֶרֶת, הַגְבִּיּוּהָ, וְנִפְלָה אַחֶרֶת - הָרֵי הַחֲלִין מִתְרִין; עַד
שֶׁתִּרְבֶּה תְּרוּמָה עַל הַחֲלִין - שָׁאֵם נִפְלו לְתוֹךְ הַמֵּאָה חֲלִין
מֵאָה סָאָה וְעוֹד שֶׁל תְּרוּמָה סָאָה אַחֵר סָאָה, נַעֲשֶׂה הַכֹּל
מִדְמַע.
ו. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיּוּהָ עַד
שֶׁנִּפְלָה סָאָה אַחֶרֶת - אִם יָדַע בְּרֵאשׁוֹנָה קֶדֶם שֶׁתִּפְּלֵל
הַשְּׂנִיָּה, לֹא נִדְמָעוּ; אֲלֹא מִפְּרִישׁ סֹאתִים, וְהִשָּׂאָר מִתֵּר -
הוֹאִיל וְהָיָה לָהּ לַעֲלוֹת, הָרֵי הִיא כְּאֵלוֹ עֲלֵתָהּ. וְאִם לֹא יָדַע
בְּסָאָה רֵאשׁוֹנָה אֲלֹא אַחֵר שֶׁנִּפְלָה הַשְּׂנִיָּה - הָרֵי זֶה מִדְמַע,
וְכֵאלוֹ נִפְלוּ שְׁתֵּי הָיִין כְּאַחַת.
ז. אֵין פִּסְלֵת שֶׁל תְּרוּמָה מִצְטָרֶפֶת עִם הַתְּרוּמָה לְאֶסְרוֹ
הַחֲלִין, אָבֵל פִּסְלֵת שֶׁל חֲלִין מִצְטָרֶפֶת עִם הַחֲלִין לְהַעֲלוֹת
הַתְּרוּמָה. בִּיצַד? חֲטִים יָפוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה סָאָה
חֲטִים רְעוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחֵן הַכֹּל - אֵף עַל פִּי שֶׁהִמְרִסָּן שֶׁל
חֲלִין מִרְבֶּה וְשֶׁל תְּרוּמָה מוּעָט, וְהָרֵי הַקֶּמַח שֶׁל תְּרוּמָה
בְּפָחוֹת מֵמֵאָה מִקְמַח הַחֲלִין - הָרֵי זֶה עוֹלָה, וּמִשְׁעָרִין
בְּקֶמַח עִם הַמְרִסָּן שֶׁהוּא מֵאָה וְאַחַד. אָבֵל אִם נִפְלָה סָאָה
שֶׁל חֲטִים רְעוֹת שֶׁל תְּרוּמָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה סָאָה שֶׁל חֲטִים
יָפוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחֵן הַכֹּל, וְהָרֵי הַקֶּמַח שֶׁל תְּרוּמָה אֶחָד
מֵמֵאָה מִקְמַח הַחֲלִין - הָרֵי זֶה עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַת, שֶׁהָרֵי
הוֹתִירוּ הַחֲלִין וּפְתַחְתָּהּ הַתְּרוּמָה.
ח. לֵג יֵין שֶׁל תְּרוּמָה צָלוּל שֶׁנִּפְּלָה לְמֵאָה לְגִין עֶכּוּרִין - אֵין
מוֹצִיאֵין שְׂמֵרִים שְׂבָהֶן, אֲלֹא מַעֲלִין אֶת הַלֵּג; וְכֵן אִם נָפַל
לֵג עֶכּוּר לְמֵאָה לְגִין צָלוּלִין, אֵין מוֹצִיאֵין שְׂמֵרִים שְׂבָבוֹ.
ט. לֵג מִים שֶׁנִּפְּלָה לְתַשְׁעָה וְתַשְׁעִים לְגִין יֵין, וְאַחֵר כֶּף נָפַל
לְתוֹךְ הַכֹּל לֵג יֵין שֶׁל תְּרוּמָה - נִדְמָע הַכֹּל; שֶׁאֵין הַמִּים
מַעֲלָה אֶת הַיֵּין.
י. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה חֲלִין, וְנִפְלו חֲלִין
אַחֵרִים עַד שֶׁהוֹתִירוּ עַל מֵאָה - אִם בְּשׁוֹגֵג, הָרֵי זֶה עוֹלָה
בְּאַחַד וּמֵאָה. וְאִם בְּמֵזִיד, הָרֵי הַכֹּל מִדְמַע - שֶׁאֵין מְבַטְּלִין
אֶסְרוּרֵי תוֹרָה לְכַתְּחִלָּה.
יא. תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ - מִתֵּר לְבַטֵּל אוֹתָהּ בְּרֵב, וְאוֹכֵל
אוֹתָהּ בִּימֵי טַמְאָתוֹ. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא אִם הָיָה לוֹ יֵין שֶׁל
תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ - נוֹטֵל מִמֶּנּוּ לֵג אֶחָד, וְנוֹתֵן עָלָיו שְׁנֵי
לְגִין חֲלִין, וְנִמְצָא הַכֹּל שְׁלֹשָׁה; וְאַחֵר כֶּף נוֹטֵל מִיֵּין שֶׁל
תְּרוּמָה לֵג וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַשְּׁלֹשָׁה, וּמַגְבִּיָּה מֵאַרְבַּעֶתָן לֵג
וְשׁוֹתָהּ; וְחוֹזֵר וּמְשַׁלֵּף לְתוֹכָן לֵג אַחֵר, וְחוֹזֵר וְנוֹטֵל לֵג
וְשׁוֹתָהּ; וְכֵן נוֹתֵן לֵג תְּרוּמָה וְנוֹטֵל לֵג מִן הַתַּעֲרֻכָּת, עַד

עֲדָרוֹ, וְלֹא מִתְּנוֹת [הַבְּשָׂר] לְרוּעָה בְּהֶמְתּוֹ; וְאִם נָתַן - חֲלִל,
אֲלֹא אִם כֵּן נָתַן לָהֶם שֹׁכֵר שְׂמִירָתָם תַּחֲלָה. וְרִשְׁאֵי יִשְׂרָאֵל
לוֹמַר לְיִשְׂרָאֵל אַחֵר: 'הָא לָךְ סַלַע זֶה, וְתֵן תְּרוּמָה אוֹ בְּכוֹר
אוֹ שְׂאֵר מִתְּנוֹת לְפָלוּנִי הִכְהֵן בֶּן בְּתִי, אוֹ 'בֶּן אַחֻתִי', וְכֹל
כִּיּוֹצֵא בְּזֶה.
כא. בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? בְּשֶׁהָיוּ הַבְּעָלִים רוֹצִים לְתֵן
אוֹתָם לְאַחַד מִשְׁנֵי כֹהֲנִים אֵלוֹ, אוֹ מִשְׁנֵי לְוִיִּים אֵלוֹ בְּחֻנָּם,
וְאַמֵּר לוֹ חֲבֵרוֹ: 'הָא לָךְ, וְתֵן לָזֶה'; אָבֵל בְּעָלִים שֶׁאִמְרוּ
לְכֹהֵן אוֹ לְלוֹי: 'הָא לָךְ חֶלֶק זֶה בְּטוֹבַת הַנִּיָּה' - הָרֵי זֶה
אֶסְרוֹ. וְכֵן אֶסְרוֹ לַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּתְרוּמוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
לוֹקַח מִכֶּהֱן וּמוֹכֵר לְכֹהֵן.
כב. עֲשֶׂה - אֵין חוֹלְקִין לְהֵן תְּרוּמָה בְּבֵית הַגִּרְנוֹת, אֵף עַל
פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין אוֹתָהּ אוֹ מַאֲכִילִין אוֹתָהּ; וְאֵלוֹ הֵן: הַתֵּרֶשׁ,
וְהַשׁוּטָה, וְהַקֶּטֶן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דַּעַת לְפָרֶשׁ חִיקוֹ [לְפָרוֹס בַּגָּדוֹ
לְקַבֵּלֶת תְּרוּמָה] - מִפְּנֵי שֶׁאֵין בָּאֵלוֹ דַּעַת; וְהַטְּמָטוּם,
וְהַאֲנִדְרוּגִינוּס - מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרִיָּה בְּפָנֶי עֲצָמָה; וְהַעֲבָד -
שֶׁמָּא יִרְאוּ אוֹתוֹ הַעוֹבְרִים בְּשֻׁדָּה, וְיַעֲדִידוּ עָלָיו שֶׁהוּא כֹהֵן;
וְהַעֲרֵל, וְהַטְּמָא - מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְאוּסִין; וְהַאֲשָׁה - שֶׁמָּא
תִּתְגַּרֵּשׁ, וּמִפְּנֵי הַיְּחוד; וְהַנוֹשָׂא אִשָּׁה שֶׁאֵינָה הוֹגֶנֶת לוֹ
[פְּסוּלָה לְכַהֲנָה] - קָנְסוּ אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יַחֲלַק בְּבֵית הַגִּרְנוֹת, עַד
שֶׁיִּגְרָשָׁנָה. וְכֵלָן - מְשַׁלְּחִין לְהֵן לְכַתְּיָהֶן, וְחוֹלְקִין לְהֵן
בְּשָׂאֵר קֳדָשֵׁי הַגְּבוּל וּמְשַׁלְּחִין לְהֵן לְכַתְּיָהֶן; חוּץ מִן הַנוֹשָׂא
אִשָּׁה שֶׁאֵינָה הוֹגֶנֶת, וְהַטְּמָא, וְהַעֲרֵל - שֶׁאֵין מְשַׁלְּחִין לְהֵן
כָּלֵל.
יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ב
פֶּרֶק יג
א. הַתְּרוּמָה עוֹלָה בְּאַחַד וּמֵאָה. בִּיצַד? סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
לְמֵאָה סָאָה שֶׁל חֲלִין, וְנִתְעַרְבַּ הַכֹּל - מִפְּרִישׁ מִן הַכֹּל סָאָה
אַחַת, וְנוֹתְנָה לְכֹהֵן; וְהִשָּׂאָר מִתֵּר לְזָרִים. וְכֹל תְּרוּמָה שֶׁאֵין
הַכֹּהֲנִים מְקַפְּדִין עָלֶיהָ, כְּגוֹן תְּרוּמַת הַכִּלְסִין וְהַתְּרוּבִין
וְשְׁעוּרִים שֶׁל אֲדוּם - אֵינוֹ צָרִיף לְהַגְבִּיָּה; הוֹאִיל וְנִפְלָה
לְמֵאָה - בְּטָלָה בְּמַעוֹטָה, וְהַכֹּל מִתֵּר לְזָרִים.
ב. נִפְלָה סָאָה תְּרוּמָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה - נַעֲשֶׂה הַכֹּל מִדְמַע,
וְיִמְכֹּר הַכֹּל לְכֹהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה, חוּץ מִדְמֵי אוֹתָהּ סָאָה.
בְּמָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? בְּשִׁנְתְּעַרְבַּ מִין בְּמִינוֹ. אָבֵל נִתְעַרְבַּ
מִין בְּשִׁאֲנוֹ מִינוֹ, בְּנוֹתָן טַעַם: אִם יֵשׁ בְּכֹל טַעַם תְּרוּמָה -
נַעֲשֶׂה הַכֹּל מִדְמַע, וְיִמְכֹּר לְכֹהֲנִים, חוּץ מִדְמֵי תְּרוּמָה שְׂבָבוֹ;
וְאִם טַעַם הַכֹּל טַעַם חֲלִין - הַכֹּל מִתֵּר לְזָרִים.
ג. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה, וְהַגְבִּיָּה סָאָה מִן הַכֹּל,
וְנִפְלָה הַסָּאָה שֶׁהַגְבִּיָּה לְמָקוֹם אַחֵר - אֵינָה מִדְמַעַת אֲלֹא
לְפִי חֲשָׁבוֹן; וְכֵן סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מֵמֵאָה, וְנַעֲשֶׂה
הַכֹּל מִדְמַע, וְנִפְּלָה מִן הַמִּדְמַע לְמָקוֹם אַחֵר - אֵינוֹ מִדְמַע
אֲלֹא לְפִי חֲשָׁבוֹן. בִּיצַד? הָרֵי שֶׁנִּפְּלָה עֶשֶׂר סָאִין שֶׁל תְּרוּמָה
לְתַשְׁעִים סָאָה חֲלִין, וְנִדְמָע הַכֹּל - אִם נִפְּלָה מִמִּדְמַע זֶה עֶשֶׂר
סָאִין לְפָחוֹת מֵמֵאָה חֲלִין, נִדְמָעוּ; שֶׁהָרֵי יֵשׁ בְּעֶשֶׂר שֶׁל

והלכנות מדמעות; היתה שחרה, השחרות מדמעות, 47
והלכנות מתרות. ואם אין ידוע אם שחרה היתה, אם לבנה 48
- עולה באחד ומאה מן הכל; ידע מה היתה אחר שנפלה, 49
ושכח - הרי כלן מדמעות. 50
ב. וכן עגולי דבלה ומלפנים של דבלה, שנפל עגול או 51
מלבן של תרומה לתוכן, ואין ידוע אם מלבן היה או עגול 52
- הרי העגולין מצטרפין למלפנים, ותעלה תרומה באחד 53
ומאה מן הכל. עגולי דבלה גדולים וקטנים, שנפל עגול 54
דבלה לתוכן, ואין ידוע אם גדול אם קטן - הרי הן מעלין 55
בין במנין בין במשקל. כיצד? נפל עגול למאה עגולים 56
גדולים וקטנים - הריני אומר: 'קטן נפל', ומגביה אחד 57
קטן. נפל עגול לתוך ארבעים עגול, מהן עשרים עגול 58
משקל כל אחד ארבע ליטרין, והאחד ועשרים משקל כל 59
אחד ליטרה - הואיל ומשקל הכל מאה ליטרין ואחד, הריני 60
אומר: 'קטן נפל', ומגביה אחד מן הקטנים. 61
ג. והקמח והסלת אינן מצטרפין להעלות את התרומה. 62
ד. סאה חטים של תרומה, שנפלה על פי המגורה [מחטן] 63
של חטים - אין משערין אותה במאה ואחד; שאין משערין 64
אלא אם נבללה תרומה עם החלין, או אם אין ידוע באיזה 65
מקום נפלה התרומה. וכיצד יעשה? רואין את התרומה 66
כאלו היא חטים על גבי שעורים, ומפריש התרומה עצמה 67
שנפלה על פי המגורה עם מעט מן החלין שנפלה עליהם, 68
כמי שמאסף חטים מעל גבי שעורין. 69
ה. שתי קפות או שתי מגורות, שנפלה תרומה לתוך אחת 70
מהן ונבללה, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה - אם היו שתי 71
המגורות בבית אחד, הרי אלו מצטרפות, ותעלה באחד 72
ומאה מן הכל, כאלו היו שתיהן מגורה אחת; והקפות 73
מצטרפות, ואפלו היתה קפה בבית זה וקפה בחצר אחרת 74
- לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד. אבל אם היו 75
שתי הקפות בשתי עירות, אין מצטרפות. 76
ו. וכיצד מעלה סאה שנפלה? אם רצה להעלותה מאחת 77
משתיהן, מעלה; ואם רצה להעלות חציה מזו וחציה מזו, 78
מעלה. בדים מלאים תאנים של חלין, שדורס ליטרא תאנים 79
של תרומה בפי פד אחת מהן, ואין ידוע איזו היא - אם 80
היו שם מאה פד וכד, הרי זו תעלה; ולוקח פד אחד מהם, 81
ומוכרה לכהן חוץ מדמי אותה ליטרה, והשאר מתרין. ואם 82
היו פחות ממאה - הפמין כלן מדמע, והשוללים מתרין. 83
ז. וכן אם דרסה על פי פורת, או על פי עגול, ואין ידוע 84
איזה היא. דרסה על פי עגול, ואין ידוע אם בצפון או 85
בדרומו, ולא איזה עגול הוא - רואין אותן כאלו הן 86
פרודות, ותעלה לפי המשקל - אם יש בכל העגולין מאה 87
ליטרין, תעלה; והוא, שיש בכל עגול מהן יתר על שני 88
ליטרין, כדי שתבטל התרומה ברכ - שספק התרומה, בטל 89
ברב החלין. 90
ח. התרומה - ודיה, אוסר במאה; וספקה, אוסר בחמשים; 91
ואין לה תער אלא ברכ. ואם היתה ביתר מחמשים, אינה 92
צריכה רב. כיצד? תאנה אחת תרומה שנפלה לתשעה 93

שיכלה כל היין של תרומה; ונמצא שבטל כמה לגין, בשני 1
לגין של חלין. 2
יב. הורע תרומה בצד החלין, ולא נודע איזה הוא ורע 3
התרומה - אפלו היה מאה לגנה [ערוגה] של תרומה ולגנה 4
אחת של חלין, כלן מתרין. במה דברים אמורים? בדבר 5
שורעו כלה בקרקע, כגון חטים והשעורין וכיוצא בהן; 6
אכל דבר שאין ורעו נפסד בארץ, כגון השום והבצלים - 7
אפלו מאה לגנה של חלין ולגנה אחת מערכת ביניהן, הכל 8
מדמע. ואם נחלש הכל, תעלה התרומה באחת ומאה; ולא 9
יתלש לכתחלה. 10
יג. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין, ואין ידוע 11
איזו היא, או שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן, ואין 12
ידוע להיכן נפלה, ואחר כך נפלה אחת משתי הקפות לתוך 13
החלין - אינה מדמעת; וכן אם ורע אחת מהן, הגדולין 14
חלין לכל דבר. והשניה נוהג בה כתרומה. נפלה הקפה 15
השניה למקום אחר, אינה מדמעת; וכן אם ורע אחר את 16
השניה, הגדולין חלין. נפלו שתיהן למקום אחד, מדמעות 17
כקטנה שבשתיהן. ורע אחד את שתיהן - בדבר שורעו כלה, 18
הגדולין חלין; ובדבר שאין ורעו כלה, הגדולין מדמע. במה 19
דברים אמורים? בזרע את השניה עד שלא קצר את 20
הראשונה. אבל קצר את הראשונה, ואחר כך ורע את השניה 21
- אפלו בדבר שאין ורעו כלה - הגדולין חלין; שאין תלוש 22
ומחבר נעשין הוכח זה לזה. 23
יד. שתי קפות, אחת של חלין ואחת של תרומה, ולפניהן 24
שתי סאין, אחת של חלין ואחת של תרומה, ונפלו אלו 25
לתוך אלו - מתרין; שאני אומר: 'חלין נפלו לתוך החלין, 26
ותרומה לתוך התרומה' - ואף על פי שלא רבו חלין על 27
התרומה. במה דברים אמורים? בתרומה בזמן הזה, שהיא 28
מדבריהם; אבל בתרומה של תורה - עד שירבו חלין על 29
התרומה. 30
טו. סאה תרומה שנפלה לתוך הכרי, ואמר: 'תרומת הכרי 31
הזה בתוכו' - במקום שנפלה אותה סאה, שם נסתמה 32
תרומת הכרי, ונדמע הכל בתרומה שנפלה ובתרומת הכרי. 33
אמר: 'תרומת הכרי בצפון' - חולקין אותו לשנים, והחצי 34
שבצפון לשנים, ונמצא רביע הכרי שהוא צפון צפון, הוא 35
המדמע. 36
טז. היו לפניו שני כריים, ואמר: 'תרומת שני כריים באחד 37
מהן' - הרי שניהן מדמעין; היו לפניו שני סאין וכרי אחד, 38
ואמר: 'הרי אחד מן הסאין האלו עשויה תרומה על הכרי 39
הזה' - הרי אחת מהן תרומה, ואין ידוע איזו היא. היו לפניו 40
שני כריים וסאה אחת, ואמר: 'הרי זו תרומה על אחת מן 41
הכריים האלו' - הרי הוא תרומה; ונתקן אחד מהן, ואין 42
ידוע איזה הוא המתקן מן הטבל. 43
פרק יד 44
א. חמשים תאנות שחרות וחמשים לבנות, שנפלה לתוכן 45
תאנה אחת של תרומה - היתה לבנה, השחרות מתרות 46

47 ש' תרומה לאחת מהן, ואין ידוע איזו היא - אומרי: 48
'לתוך הטמאה נפלה'.
49 יז. שתי קפות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חלין
50 טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן -
51 אומרי: 'לתוך של תרומה נפלה', והחלין יאכלו בטהרה
52 בטרומה.
53 יח-ט. נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן -
54 אומרי: 'לתוך של תרומה נפלה', והחלין יאכלו קליות, או
55 ילושו במי פרות.
56 כ. שתי קפות, אחת של תרומה טמאה ואחת של חלין
57 טהורין, ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן -
58 אומרי: 'לתוך של תרומה נפלה', והחלין יאכלו קליות.
59 כא. נפלה סאה של תרומה טמאה לתוך אחת מהן -
60 שתיקה אסורות; שספק תרומה טמאה אסור, וספק המדמע
61 מתר, מפני שאסור תרומה טמאה מן התורה, ואסור המדמע
62 מדבריהם, על העקרין שבאננו בהלכות אסורי מאכלות.

פרק טו

63 א. חבית סתומה [שהיא חשובה], מדמעת בכל שהוא.
64 פי' חבית סתומה של תרומה שנתערבה בכמה אלפים
65 חביות סתומות, נדמע הכל; נפתחו החביות, תעלה באחד
66 ומאה.
67 ב. נתערבה חבית סתומה במאה חביות, ונפלה אחת מהן
68 לים הגדול - התרו בלן, ואומרי: 'של תרומה היא שנפלה'
69 - מה שאין בן בתאנה שנפלה למאה, ונפלה אחת מהן לים
70 הגדול - אלא צריך להפריש אחת; לפי שהחבית, נפילתה
71 נפרת; ויתאנה וכיצא בה, אין נפילתה נפרת.
72 ג. חבית סתומה שנתערבה במאה חביות, ונפתחה אחת
73 מהן - נוטל ממנה אחד ממאה, ושותה אותה החבית. אבל
74 שאר החביות אסורות, עד שיתפתחו; וכל אחת ואחת
75 שתפתח מהן, נוטל ממנה כדי דמועה, ושותה השאר.
76 נתערבה חבית במאה וחמשים חביות, ונתפתחו מהן מאה
77 חביות - נוטל מהם כדי דמועה חבית אחת, ושותה המאה.
78 ושאר החמשים אסורין, ואין מחזיקין לאותה חבית של
79 תרומה שהיא ברב - אפלו היו כמה אלפים חביות, בלן
80 מדמע. וכל מה שיתפתח - נוטל ממנו אחד ממאה, ושותה
81 השירים; והשאר מדמע.
82 ד. פבר בארנו בהלכות אסורי מאכלות, שהמחמץ והמתבל
83 אוסר בכל שהוא; לפיכך, אם רסק תפוח של תרומה, ונתנו
84 לתוך העסה והחמיצה - כל העסה מדמעת, ואסורה לזרים.
85 ה. ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה - אפלו חלמון שלה
86 אסור, מפני שהוא בולע.
87 ו. שאור של תרומה שנפל לתוך העסה, והגביהו, ואחר כך
88 נתחמצה - הרי זו מתרת.
89 ז. פבר בארנו, שאם נתערבה תרומה מין בפשינו מינו,
90 בנותן טעם; לפיכך, בצל מחתך שנתבשל עם התבשיל -

1 ותשעים, והרי המאה קימין - הכל אסור לזרים, כמו
2 שבארנו.
3 ט. נפלה אחת לחמשים, ואבדה אחת מן הכל - שמא אחת
4 מן החלין היא שאבדה, או האחת שנפלה היא שאבדה -
5 הרי אלו אסורות; עד שירבה עליהן ממקום אחר, ויוסיף
6 עליהן חמשים תאנים ואחת - יתר על הכל. ואם נפלה אחת
7 של תרומה לתוך אחת וחמשים, ואבדה אחת מן הכל -
8 התרו השאר לזרים.
9 י. סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ממעשר ראשון שלא
10 נטלה תרומתו, או למעשר שני והקדש, ונדמע הכל - אם
11 למעשר ראשון נפלה, יקרא שם לתרומת מעשר, וימכר
12 הכל לכהנים, חוץ מדמי תרומה שנפלה ומדמי תרומת
13 מעשר שבו. ואם למעשר שני והקדש נפלה - הרי אלו
14 יפרו, וימכרו לכהן, חוץ מדמי תרומה.
15 יא. סאה תרומה טמאה שנפלה לפחות ממאה חלין, או
16 מעשר ראשון, או מעשר שני, או הקדש - בין טהורין בין
17 טמאין - הואיל ונדמע הכל בתרומה טמאה שאסורה
18 באכילה לכל, הרי הכל אסור לעולם; ומניחין אותן, עד
19 שירקבו. במה דברים אמורים? בדבר שאין דרכו להאכל
20 חי. אבל דבר שדרכו להאכל חי - לא יניחין, שמא יתקל
21 בהן, ויאכל מהן; אלא ידליק הכל, כדרך שמדליקין תרומה
22 טמאה.
23 יב. סאה תרומה טהורה, שנפלה לפחות ממאה חלין
24 טמאין - ימכר הכל לכהנים, חוץ מדמי תרומה. והכהן
25 אוכל מדמע זה קליות, או ילוש אותו במי פרות שאינן
26 מכשירין - כדי שלא תטמא התרומה מן החלין הטמאין;
27 או ילוש מדמע זה פחות פחות מפניצה - שאין אכל טמא
28 מטמא אכל אחר, עד שיהיה בפניצה; או יתחלק מדמע זה
29 פחות מפניצה בכל עסה, כדי שלא תטמא התרומה שבו.
30 יג. סאה תרומה טמאה, שנפלה למאה חלין טהורין, וכן
31 סאה תרומה טהורה, שנפלה למאה חלין טמאין - תעלה
32 באחד ומאה; ותאכל קליות, או תלוש במי פרות, או פחות
33 פחות מפניצה - שאין הסאה שנפלה, היא הסאה עצמה
34 שעלתה.
35 יד. סאה תרומה טמאה, שנפלה למאה סאה של תרומה
36 טהורה - בטלה במעוטה, ואוכלין הכל בטהורה; ואם נפלה
37 לפחות ממאה, יניח הכל עד שירקב.
38 טו. שתי קפות שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן,
39 וידע לאיזו מהן נפלה, ואחר כך נפלה סאה שניה, ואין
40 ידוע לאיזו מהן נפלה - אומרים: 'למקום שנפלה ראשונה,
41 נפלה שניה'; לפי שתולין את הקלקלה במקלקל. נפלה
42 סאה ראשונה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזו מהן נפלה,
43 ואחר כך נפלה סאה שניה, וידע לאיזו מהן נפלה - אין
44 אומרים, 'למקום שנפלה שניה נפלה ראשונה', אלא שתיקה
45 מקלקלות.
46 טז. היו שתי קפות, אחת טמאה ואחת טהורה, ונפלה סאה

לזרים; ואם לאו - אסור, שפכר בארנו שאין המים מעלה
את היין.

יח. יין של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיחם, והן
מתרות; וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיחם,
והן מתרות. נפל השמן על גבי יין - יקפה [יאסור] אותו,
והיין מתר לזרים. נפל על גבי הצייר [רוטב התבשיל] - יקפה
אותו, ויטל קלפה מעל הצייר, כדי שישיר כל הצייר שבו
טעם השמן.

יט. קדרה שבשל בה תרומה, לא יבשל בה חלין; ואם
בשל, בנותן טעם; ואם שטף הקדרה במים או ביין, הרי זה
מתר לבשל בה. בשל במקצת הפלי - אין צריך לשטף את
כלו, אלא שוטף מקום הבשול בלבד.

כ. תרומה גדולה, ותרומת מעשר, והחלה, והבכורים - כלן
נקראו 'תרומה'. בתרומת מעשר הוא אומר: "והרמתם ממנו
תרומת ה'", ואומר: "בתרומת גרן"; ובחלה נאמר: "חלה,
תרימו תרומה"; ונאמר: "לא תוכל לאכל בשעריך, מעשר
דגנך ונתירשך ויצהרך". ותרומת ידך, ואין לך דבר
ששעון הבאת מקום שלא פרטו בפסוק זה, חוץ מן
הבכורים, ובהם נאמר: "ותרומת ידך" - היא למדת, שהן
קרויין תרומה.

כא. לפיכך, דין ארבעתן לענין אכילה ודמוע, אחד הוא -
כלן עולין באחד ומאד, ומצטרפין זה עם זה; ואם נטמאו,
ישרפו. ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו הדרכים -
בתרומת מעשר של ודאי, אלא שאין לוקין על אכילתה.
כב. כל האוכל תרומה - מכרף ברפת אותו מאכל, ואחר
כך מכרף: 'אשר קדשנו בקדשתו של אהרן, וצונו לאכל
תרומה'. וכך קבלנו וראינום מכרכין, אפלו בחלת חוצה
לארץ - שגם אכילת קדשי הגבול בעבודה, שנאמר: "עבדת
מתנה אתן את כהנתכם".

כרף רחמנא דסינן

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ב

הלכות מעשרות

מצות עשה אחת - והיא, להפריש מעשר ראשון בכל שנה
ושנה משני הזריעה, ולתנו ללוים. ובאור מצוה זו -
בפרקים אלו.

פרק א

א. אחר שמפרישין תרומה גדולה [אחד מחמישים - לכהן],
מפריש אחד מעשרה מן הנשאר; וזה הוא הנקרא 'מעשר
ראשון', ובו נאמר: "כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו
לה". והמעשר הזה ללוים, וזכרים ונקבות - שנאמר:
"ולבני לוי, הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה".

ב. מעשר ראשון מתר באכילה לישראל, ומתר לאכלו
בטמאה - שאין בו קדשה כלל; וכל מקום שנאמר במעשר

אם היה הבצל תרומה והתבשיל חלין, ויש בו טעם הבצל
- הרי התבשיל אסור לזרים; ואם היה התבשיל תרומה
והבצל חלין, ונמצא טעם התבשיל בבצל - הרי הבצל אסור
לזרים.

ח. עדשים שנתבשלו, ואחר כך השליף לתוך בצל יבש -
אם היה שלם, הרי זה מתר; ואם היה מחתף, בנותן טעם.
ואם בשל הבצל עם העדשים, בין שלם בין מחתף - בנותן
טעם. ושאר כל התבשיל - בין שהשליף הבצל אחר
שנתבשל בין שבשלו עם התבשיל, בין שלם בין מחתף -
משערין אותו בנותן טעם. ומפני מה בצל אחד שלם לתוך
עדשים שנתבשלו, אין משערין אותו? מפני שאינו שואב
מהן, שהרי הוא שלם; ולא פולט לתוך, שפכר נתבשלו.
ואם היו בצלים רבים, הרי הן כמחתף; וכן אם נטלה
פטריתו או קלפתו החיצונה, או שהיה לח - הרי הוא
כמחתף. והקפלוט - בין לח בין יבש, בין שלם בין מחתף
- בנותן טעם.

ט. הכובש ירק של חלין עם ירק של תרומה - הרי זה מתר
לזרים, חוץ ממניני בצלים וחסיר ושומים; שאם כבש ירק
של חלין עם בצלים של תרומה, או בצלים חלין עם בצלים
של תרומה - הרי אלו אסורין. כבש ירק של תרומה עם
בצל של חלין - הרי הבצל מתר לזרים.

י. זיתי חלין שבכשן עם זיתי תרומה - אם היו אלו ואלו
פצועין, או שהיו של חלין פצועין ושל תרומה שלמים, או
שבכשן במי תרומה - הרי אלו אסורין. אבל אם היו שניהן
שלמים, או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי חלין שלמים -
הרי אלו מתרין; לפי שהפצועין שואבות מן השלמים.
יא. מי כבשים ומי שלקות [מתבשיל] של תרומה, הרי הן
אסורין לזרים.

יב. השבת - עד שלא נתנה טעם בקדרה, יש בה משום
תרומה; ומשנתנה טעם בקדרה, אין בה משום תרומה.
יג. הרודה פת חמה, ונתנה על פי חבית של יין תרומה -
אם היתה הפת חטים, הרי זו מתרת; ופת שעורים אסורה,
מפני שהשעורים שואבות.

יד. תנור שהסיקו בכמון של תרומה, ואפה בו את הפת -
הפת מתרת; שאין בה טעם הכמון, אלא ריחו, והריח אינו
אסור.

טו. שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים - אף על פי
שהבאישו מימיו - הרי הן מתרין, שאין נותן טעם שפגם
אוסר.

טז. תלתן של תרומה, הוא ועצו שנפל לתוך בור של יין -
אם בזרע התלתן כדי לתן לבדו טעם ביין, הרי היין אסור
לזרים.

יז. שני כוסות של יין, אחד תרומה ואחד חלין - מזג כל
אחד מהן במים, ואחר כך ערבן - רואין את יין החלין כאלו
אינו, וכאלו יין התרומה נתערב במים, שהרי אינו מינו; אם
ראוי אותו המים לבטל טעם יין התרומה, הרי הכל מתר

1 'קדש' או 'פדיה', אינו אלא מעשר שני. ומנין שמעשר
2 ראשון חלין? שנאמר: "ונחשב לכם תרומתכם - בדין מן
3 הגר, וכמלאה מן היקב" - מה גרן ויקב [שהופרש מהם
4 תרומות ומעשרות] חלין לכל דבר, אף מעשר ראשון שנטלה
5 תרומתו חלין לכל דבר. לפיכך, בת לוי ששפית, או
6 שגבילה בעילת זנות - נותנין לה מעשר, ואוכלת; אבל
7 מי ששמעה שמת בעלה, או העיד לה עד אחד - שאין זו
8 עדות של 'לכתחילה', ונשאת, ואחר כך בא בעלה - קנסו
9 אותה חכמים, שתהיה אסורה במעשר.
10 ג. לויים וכהנים מפרשין מעשר ראשון, כדי להפריש
11 ממנו תרומת מעשר [הלויים: בכדי לתת ממנו תרומת מעשר
12 לכהן]; וכן הכהנים מפרשין שאר תרומות ומעשרות
13 לעצמן. ולפי שהכהנים נוטלין מן הכל, יכול יאכלו
14 פרותיהן בטבול? תלמוד לומר: "בן תרימו גם אתם"; מפי
15 השמועה [מסורת ממש רבינו] למדו - "אתם", אלו הלויים;
16 "גם אתם", לרבות הכהנים.
17 ד. אין מוציאין מעשר [ראשון] מן הכהנים [לתת ללוי],
18 שנאמר: "כי תקחו מאת בני ישראל"; וכן כל מתנות כהנה,
19 אין מוציאין אותן מכהן לכהן. ועוצא קנס את הלויים
20 בזמנו, שלא יתנו להן מעשר ראשון אלא ינתן לכהנים -
21 לפי שלא עלו עמו לירושלים.
22 ה. האוכל פרותיו טבלין [- שלא הופרש מהן מעשרות], וכן
23 לוי שאכל מעשר בטבול [שלא הפריש תרומת מעשר] - אף
24 על פי שהן חביבין מיתה לשמים, אינן משלמין המתנות
25 לבעליהן, שנאמר: "אשר ירימו לה", אין לה ביהן כלום
26 עד שירימו אותן. ובחוצה לארץ מתר לאדם להיות אוכל
27 והולך תחלה, ואחר כך מפרש תרומה ומעשרות.
28 ו. מעשרין ממקום על מקום אחר, ואינו צריך לעשר מן
29 המקף [שכל התבואה תהיה במקום אחד]. אבל אין מעשרין
30 ממין על שאינו מינו, ולא מן החיב על הפטור, ולא מן
31 הפטור על החיב; ואם עשר, אינו מעשר.
32 ז. וכל שאמרנו בתרומה, אין תורמין מזה על זה - כך
33 במעשר, אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו בתרומה,
34 'אם תרם תרומתו תרומה' - כך במעשר, אם הפריש,
35 מעשרותיו מעשרות. וכל שהוא פטור מן התרומה [כגון
36 מאכל בהמה], פטור מן המעשר; וכל [הראוי להיות] התורם,
37 מעשר. כל שאמרנו ביהן, 'לא יתרמו, ואם תרמו תרומתן
38 תרומה' - כך אם עשרו מעשרותיהן מעשרות; וכל שאין
39 תרומתו תרומה, כך אין מעשרותיו מעשרות.
40 ח. האומר לחברו: 'הריני מעשר על ידיך' [עבורך] - אינו
41 צריך לעמד עמו, עד שיראה אם יעשר או לא יעשר; ואם
42 אמר הוא לחברו: 'עשר על ידי' - צריך לעמד עמו.
43 ט. החורבין - אינן חביבין במעשרות אלא מדבריהם
44 [מדברבון], לפי שאינן מאכל רב אדם. והשקדים המרים, בין
45 בקטן בין בגדול - פטורין, מפני שאינן אכל.
46 י. אילן שנטעו בתוך הבית - פטור מן המעשרות, שנאמר:
47 "עשר תעשר את כל תבואת ורעף היצא השדה". ויראה לי,

שהוא חיב במעשרות מדבריהם - שהרי תאנה העומדת
בחר, חיב לעשר פרותיה אם אספן כאחת.
יא. בצלים שהשרישו זה בצד זה, אפלו השרישו בקרקע
עליה [קומה עליונה] - פטורין מן המעשרות; נפלה עליהן
מפלת, ויהי הן מגלין - הרי אלו פנטועין בשדה, וחיבין
במעשרות.
יב. המשמר שדהו מפני ענביו, ובא אחר ואסף את התאנים
הנשארות באותה שדה, או שהיה משמר שדהו מפני
המקשאות והמדלעות [קשואים ודלעת], ובא אחר ואסף את
הענבים הנשארים שם המפזרין בשדה - בזמן שבעל השדה
מקפיד עליהן - אסורין משום גזל, ולפיכך חביבין במעשרות
ובתרומה; אין בעל הבית מקפיד עליהן - מתרין משום גזל,
ופטורין מן המעשר.
יג. אין מעשרין אלא מן המבחר, שנאמר: "בהרימכם את
חלבו ממנו, ונחשב ללויים כתבואת גרן וכתבואת יקב" -
כשם שמעשר שמפרישין הלויים מן החלב [מובחר] שבו,
כך מעשר שמפרישים ישראל מן הגרן ומן היקב, מן החלב
שבו.
יד. אין מעשרין באמד [בהערכה], אלא במדה או במשקל
או במנין; וכל המדקדק בשעור, משבח. והמרכה
במעשרות - מעשרותיו מקלקלין, שהרי מערב בהן
[שהחלק הנוסף שצירפו למעשר - לא עישרו]; ופרותיו
מתקנין.
טו. המפריש מקצת מעשר - אינו מעשר, אלא כמי שחלק
את הערמה; אבל צריך להפריש מזה החלק שהוציא
[בתחילה כמעשר], מעשר שלו. כיצד? היו לו מאה סאה,
הפריש מהן חמשה לשם מעשר - אינו מעשר; ואינו יכול
להפריש על חמשה סאין מעשר ממקום אחר, אלא מפריש
מהן חצי סאה שהיא המעשר שלמה.
טז. המפריש מעשר זה, מכרף תחלה כדרך שמכרכין על כל
המזוות; וכן מכרף על מעשר שני, ועל מעשר עני, ועל
מעשר מן המעשר. מכרף על כל אחד בפני עצמו; ואם
הפריש הכל זה אחר זה מיד, ולא שח ביניהן - כוללן ברכה
אחת, ומכרף: 'להפריש תרומות ומעשרות'.
פרק ב
א. אינו חיב להפריש מעשר מן התורה, אלא הגומר פרותיו
לאכלן לעצמו; אבל הגומרן למכרן - פטור מן התורה, וחיב
מדבריהם [מדברבון], שנאמר: "עשר תעשר וגו' ואכלת",
אינו חיב אלא הגומר תבואתו לאכלה.
ב. וכן הלוקח [קונה] - פטור מן התורה, שנאמר: "תבואת
ורעף"; וחיב מדבריהם. במה דברים אמורים? בשלקחן
אחר שנגמרה מלאכתן ביד מוכר; אבל אם נגמרה ביד
הלוקח, חיב לעשר מן התורה.
ג. פרות שאינן ראויין לאכילה בקטן, כגון הבטר [ענבים]
שלא בשלן וכיוצא בו - אינן חביבין במעשרות, עד שיעדילו
ויעשו אכל, שנאמר: "מזרע הארץ, מפרי העץ", עד שיהיה

ממקום אחר; ואינו מפריש עליו תרומה - שהתורה בתחלה, 48
בלבו על הכל, כמו שבארנו בתרומה. מצא פחות מארבעה 49
- אף על פי שמצא יתר על מדתו, ואף על פי שיש בהן טעם 50
זין - פטור. 51
ח. המקדיש פרותיו כשהן מחברין, עד שלא באו לעונת 52
המעשר, ופדין, ואחר שפדין הגיעו - חיבין במעשר; ואם 53
באו לעונת המעשרות והן ביד הגזבר, ואחר כך פדין - 54
פטורין. 55

פרק ג

א. פרות שהגיעו לעונת המעשרות, ונתלשו ועדין לא 57
נגמרה מלאכתן - כגון תבואה שקצרה ודשה, ועדין לא 58
זרה אותה [ברוח להפריד הקליפות מהגרעינים] ולא מרחה 59
[סידרה] - מתר לאכל מהן אכילת עראי, עד שתגמר 60
מלאכתן; וקשתגמר מלאכתן, אסור לאכל מהן עראי. 61
ב. במה דברים אמורים? כגומר פרותיו למכרן בשוק; אבל 62
אם היתה פונתו להוליכן לבית - הרי זה מתר לאכל מהן 63
עראי אחר שנגמרה מלאכתן, עד שיקבעו למעשר [כדלהלן]. 64
ג. ואחד מששה דברים קובע למעשרות, ואלו הן: הבית, 65
והמקח, והאש, והמלח, והתרומה, והשבת; וכלן, אין 66
קובעין אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. 67
ד. ביצד? פרות שדעתו להוליכן לבית - אף על פי שנגמרה 68
מלאכתן - אוכל מהן עראי, עד שיכנסו לבית; נכנסו לבית 69
- נקבעו למעשר, ואסור לאכל מהן עד שיעשר. וכן אם 70
מכרן, או בשלן באור, או בבשן במלח, או הפריש מהן 71
תרומה, או נכנסה שבת עליהן - לא יאכל עד שיעשר, אף 72
על פי שלא הגיעו לבית. הכניסן לבית קדם שתגמר 73
מלאכתן, הרי זה אוכל מהן עראי; התחיל לגמר מלאכתן 74
מאחר שנקנסו לבית, חיב לעשר הכל. ביצד? הכניס קשואין 75
ודלועין לבית קדם שישפשף [השער שעליהם וזהו גמר 76
מלאכתן] - משיתחיל לשפשף אחת, נקבעו הכל למעשר; 77
וכן כל פיוצא בזה. וכן התורם פרות שלא נגמרה מלאכתן, 78
מתר לאכל מהן עראי; חוץ מפלפלת תאנים - שאם תרמה 79
קדם שתגמר מלאכתה, נקבעה למעשר. 80
ה. המביא לבית סוכי [ענוף] תאנה ובהן תאנים, מכבדי 81
תמרה [כפות תמרים] ובהן תמרים - אם הכניסום תינוקות או 82
פועלים, לא נקבעו למעשר; ואם הכניסן בעל הבית, חיבין 83
במעשר. הכניס שבלים לעשות מהן עסה, לא נקבעו; לאכלן 84
מלילות [ודעונים], נקבעו למעשר. במה דברים אמורים? 85
בתבואה; אבל בקטניות, לא נקבעו למעשר. 86
ו. מתר להערים על התבואה, להכניס במוץ [בקליפה] שלה, 87
כדי שתהיה בהמתה אוכלת, ופטורה מן המעשר; וזורה מעט 88
מעט אחר שהכניס לבית, ופטור לעולם מן התרומה ומן 89
המעשרות - שהרי אינו מתחיל לגמר הכל. 90
ז. הגומר פרותיו של חברו שלא מדעתו, וכן הקובע פרותיו 91
באחד מן הדברים הששה שקובעין למעשר שלא מדעתו - 92
הרי אלו נטבלו [התחייבו] למעשר. 93

פרי. וכן התבואה והקטניות - שנאמר: "עשר תעשר את כל 1
תבואת ורעך", עד שתעשה תבואה. וזו היא עונת 2
המעשרות; וקדם שתגיע התבואה והפרות לעונה זו - מתר 3
לאכל מהן כל מה שירצה, ובכל דרך שירצה. 4
ד. פרות שהן ראויין לאכילה בקטנן, כגון הקשואים 5
והמלפפונות, שאין מניחין אותן אלא כדי להוסיף בגופן, 6
אבל ראויין הן מתחלה לאכילה - הרי אלו חיבין במעשר 7
בקטנן; שמתחלת יציאתן, באו לעונת המעשרות. 8
ה. איזו היא עונת המעשרות? משגיעו הפרות להוצר 9
ולצמח, הכל לפי מה שהוא הפרי. ביצד? התאנים - 10
משגיעו רבין עד שיהיו ראויין לאכילה אחר ארבע ועשרים 11
שעות משעת אספתן. הענבים והבאושים, והן הענבים 12
הדקין המדבריות - משיראה החרצן שלהן מבחוץ. הרמונים 13
- משיימס הפיר שלהן בין האצבעות, ויצא ממנו מים. 14
התמרים, משיתפחו כשאור. הפרסקין, משטילו גידים 15
אדמים. האגוזים, משיתפרש האכל מן הקלפה החיצונה. 16
השקדים המתוקים, עד שתתפרש קלפתן החיצונה; אבל 17
המרים, פטורין לעולם. ושאר כל בעלי קלפות, כגון 18
האצטרובלין והלוט והבטנים - משיעשו קלפה התחתונה 19
הסמוכה לאכל. היתים - משיעשו שמן אחד מתשעה ממה 20
שהן ראויין לעשות כשיגמרו, וזה הוא שליש שלהן; 21
התפוחים והאתרוגים - משיתעגלו, מפני שהן ראויין 22
לאכילה כשהן קטנים. האוג והתותים, משיאדימו; וכן כל 23
שדרכן [האדים, משיאדימו. החרובין, משיעשו נקדות 24
נקדות שחרות; וכן כל שדרכן להשחיר, משניקדו. האגסין 25
והקרוסטמלין והפרישין והעזוירין, משיעשו קרחות קרחות 26
לבנות] - כשהם מתבשלים שערותיהם הולכים ונופלים; וכן 27
כל שדרכן להלבין, משיתקחו קרחות. התבואה, משתביא 28
[שתגדל] שליש. התלתן, משיהיה ורעה ראוי לצמיחה אם 29
נזרע. ובירק - הקשואין והדלועין והאבטיחין והמלפפונות 30
וכל פיוצא בהן, חיבין בקטנן כמו שבארנו; ושאר הירק 31
שאינו ראוי לאכילה עד שיגדיל, אינו חיב עד שיהיה ראוי 32
לאכילה. אשכול שהגיע בו אפלו [גרגיר] יחידי [לעונת 33
מעשרות] - כלו חבור למעשרות, וכאלו הגיע כלו; ולא אותו 34
האשכול בלבד, אלא כל הרוח שיש בה אותו הגפן שיש בה 35
האשכול. וכן רמון שהגיע בה אפלו פרידה [גרגיר] אחת, 36
כלה חבור. 37
ו. לא ימכר אדם פרותיו משבאו לעונת המעשרות, למי 38
שאינו נאמן על המעשרות. ואם [חלקם] בכרו [והגיעו לעונת 39
מעשרות] - נוטל את הכפורות, ומתר למכר את השאר 40
שעדין לא הגיע לעונת המעשר. וכן לא ימכר אדם את גפתו 41
ואת זוגיו [קליפות ענבים] למי שאינו נאמן על המעשרות, 42
להוציא מהן משקין - שהמשקין היוצאין מהן חיבין 43
במעשרות; ולא את תבנו ללקט ממנו תבואה, למי שאינו 44
נאמן - שהתבואה שתלקט מן התבן חיבת במעשר. 45
ז. שמרי זין שנתן עליהם מים, וסגנן - אם נתן שלשה 46
[כוסות] ומצא ארבעה, מוציא מעשר על זה היתר [אר] 47

למקום אחר - לא יאכל מהן עראי; שהרי נגמרה מלאכתן, 48
אף על פי שלא יכשו כל צרכן. 49
יח. החרובין, עד שלא כנסן לראש הגג - מוריד מהן 50
לבהמה, ופטור; מפני שהוא מחזיר את המותר ליכשו, 51
ונמצא מאכיל עראי. 52
יט. מעשר ראשון שהקדימו בשבילים - שקיבל הלוי מעשר 53
לפני שקיבל הכהן תרומת הישראל - אסור [הלוי] לאכל ממנו 54
עראי, קדם שיקריש תרומתו [תרומת מעשר לכהן]; ואם אכל, 55
מפין אותו מפת מרדות. כיצד היא אכילת עראי? כגון שהיה 56
מקלף שעורים ואוכל, מקלף אחת אחת; ואם קלף וקנס 57
לתוף ידו, חיב לעשר. היה מזלזל מלילות [זרעונים] של 58
חטים, מנפה מיד ליד ואוכל; ואם נפה בתוף חיקו, חיב. 59
ואין צריך לומר, אם נפה בכלי - שאין זה עראי. וכן נוטל 60
מן היין, ונותן לקערה לתוף תבשיל צונן, ואוכל; אבל לא 61
לתוף הקדרה, אף על פי שהיא צוננת - מפני שהיא כבור 62
קטן. וכן סוחט זיתים על בשרו, אבל לא לתוף ידו. וכן כל 63
פיצא בזה. 64
כ. וכשם שמתיר לאכל עראי מפרות שלא נגמרה מלאכתן - 65
כף מתיר להאכיל מהן לחיה ולבהמה ולעופות כל מה 66
שיצצה, ומפקיר כל מה שיצצה, קדם שיעשר. ואם נגמרו - 67
אף על פי שלא נקבעו למעשר - לא יפקיר, ולא יאכיל 68
לבהמה חיה ועוף אכילת קבע, עד שיעשר. ומתיר להאכיל 69
לבהמה עראי מן הטבול, ואפילו בתוף הבית; ומאכיל פקיעי 70
עמיר [מאכל בהמה], עד שיעשם תבילות. 71
כא. המוצא קציצות [פירות אילן] בדרך, אפילו בצד שדה 72
קציצות - הרי אלו פטורין מן המעשר. מצא גרוגרות [תאנים 73
מיובשות] - אם דרסו הגרוגרות רב האדם - [שרוב האנשים 74
כבר דרסו את גרוגרותיהם], חיב לעשר; שחזקתן, מדבר 75
שנגמרה מלאכתו. וכן אם מצא פלחי דבלה, שידוע שהן 76
מדבר הגמור. 77
כב. מצא פריכות [תבואה קטנות] בפרשות היחיד, חיב 78
לעשר; בפרשות הרבים, פטורות. והאלמות [הגדולות], בכל 79
מקום חכבות במעשר. מצא תבואה מרוחה - [שנגמרה 80
מלאכתה] - עושה אותה תרומה ומעשרות על פרות אחרות, 81
ואינו חושש [שמא עישרו אותה כבר הבעלים]. מצא כלכלה 82
מחפה, חכבת במעשרות. מצא כלכלה במקום שהרב 83
מכניסין לשוק - אסור לאכל ממנה עראי [שהרי כבר נתחייבה 84
במעשרות], ומתקנה [מעשרה כדיני] דמאי; ובמקום שהרב 85
מכניסין לבתים - אוכל ממנה עראי, ומתקנה ודאי. [היה 86
מנהג העיר] מתצה למחצה, דמאי; ואם הכניסה לבית, 87
מתקנה ודאי. במה דברים אמורים? בדרך שאין לו גמר 88
מלאכה. אבל בדרך שיש לו גמר מלאכה - אף על פי שהוא 89
מעשר ודאי - אינו צריך להפריש תרומה; שחזקתן שהפריש 90
מהן תרומה בשעה שנגמרה מלאכתן. 91
כג. חררי [חרור] הנמלים שלנו בצד הערמה החכבת - הרי 92
הנמצא בהן חיב במעשרות, שידוע שמדבר גמור היו גוררין 93
כל הלילה. 94

ח. איזה הוא גמר מלאכתן של פרות? הקשואין והדלועין 1
והאבטיחין, משישפשוף בידו ויסיר הצהוב שעליהן כמו 2
שער דק. ואם אינו משפשוף, משיעמיד ערמה; ובאבטיח, 3
משיסדיר אותו המקצה אבטיח בצד אבטיח. היה משפשוף 4
אחת אחת - פיון שגמר כל צרכו, נגמרה מלאכתן. ותורמין 5
קשואין ודלועין, אף על פי שלא הסיר הצהוב מעליהן. 6
ט. הירק הנאגד [שדרכו להמכר באגודות], משיאגד. אם אינו 7
אוגד, משימלא את הכלי; [אם] אינו ממלא [מפני שלא נמכר 8
כלי שלם] - הרי זה אוכל עראי, עד שילקט כל צרכו. 9
י. כלכלה, משיחפה הפרות שבה בעלין ובהוצין וכיוצא 10
בהן. אם אינו מחפה, משימלא הכלי; אם אינו ממלא, עד 11
שילקט כל צרכו. 12
יא. כלי גדול שדעתו למלא את חציו - פיון שמלא חציו, 13
נטבל; היה בדעתו למלא את כלו, אינו נטבל עד שמימלא 14
את כלו. היו שנים ודעתו למלא את שניהם, לא נטבלו 15
עד שמימלא את שניהם. 16
יב. אגד הירק אגד גדול בשדה - אף על פי שבדעתו לאגדן 17
אגדות קטנות לשוק, הרי זה נטבל. הפך [גרגרי רימון 18
מיובשים] והצמקין והחרובין, משיעמיד ערמה בראש גגו. 19
הבצלים, משיסיר העלין והקלפות שדרכו להשליכן 20
מעליהן; ואם אינו מסיר, עד שיעמיד ערמה. 21
יג. התבואה, משימרח; ואיזה הוא ממרח? זה המיפה פני 22
הפרי של תבואה ברתת [יעה] בסוף כל דבר, כדרך שעושין 23
כשגומרין כל מעשיה. אם אינו ממרח, עד שיעמיד ערמה. 24
הקטניות - משיקבר [כשינפה אותם מהעפר], ונוטל מתחת 25
הקברה [קולט לפני שנחים על הקרקע] ואוכל; אם אינו כובר, 26
עד שיימרח. ואף על פי שמרח - מתיר לטל מן הקטעין [מה 27
שלא נידוש] ומן הצדדין [שנפלו לצדדים] וממה שבתוף 28
התבן, ואוכל. 29
יד. היין - משיניחנו בחכיות, וישלה הזוגין והחרצנין - 30
הפטולות [מל פני החכית; אבל כשהוא בתוף הבור, 31
ומשיגביהנו להניחו בחכית - שותה עראי, וקולט מן הגת 32
העליונה] [מקום דריכת הענבים] ומן הצנור [שיווד לבור] 33
ומכל מקום, ושותה. 34
טו. השמן, משירד לעוקה [בור השמן]. אף על פי שירד - 35
נוטל מן העקל ומן הממל ומבין הפסין [כלי הסחיטה], ונותן 36
לקערה קטנה ולתמחוי לתוף תבשיל, אף על פי שהוא חם; 37
מפני שאינו מתבשל בכלי שני. ואם היה חם ביותר, כדי 38
שיכיה את היד - לא יתן לתוכו, מפני שהוא מתבשל. 39
טז. העגול של דבלה [גוש תאנים], משיחליקנו [במשקים]. 40
הגרוגרות [תאנים מיובשות], משידוש [כשיכתשם מעט]; ואם 41
הכניסן למגורה, משיעגיל בידו על פי המגורה [כלי הדבלה]. 42
היה דש הגרוגרות בחכית, או העגול על פי המגורה, 43
ונשברה החכית, או נפתחה המגורה - הרי זה לא יאכל, עד 44
שיעשר. 45
יז. תאנים ונעכים שבמקצה [המקום שמתייבשים בו], מתיר 46
לאכל מהן עראי במקומן. אבל אם נטל מן המקצה, והוליד 47

ח. איזו היא חצר הקובעת? כל שהפלים נשמרין בתוכה, או שאין אדם בוש מלאכל בתוכה; או חצר שאם יפנס אדם לה, אומרין לו: 'מה אתה מבקש'. וכן חצר שיש בה שני דירין, או שהיא לשני שתפין, שאחד פותח אותה ונכנס, ואחד בא ונכנס או יוצא ונוצל - הואיל והן פותחין ונוצלין, הרי זו קובעת.

ט. בית שער [ביתן שמירה] של חצר, והאכסדרה [בית עס ג' מחיצות], והמרפסת - הרי הן פתח: אם היתה קובעת, קובעין; ואם לאו, אין קובעין.

י. שתי חצרות זו לפנים מזו, שתיהן קובעות. ספת היוצין זו לפנים מזו - הפנימית קובעת, והחיצונה אינה קובעת. והחנות - קובעת כבית.

יא. המוליך פרוחיו ממקום למקום - אף על פי שהוא נכנס בהן לבתים ולחצרות בדרך, לא נקבעו; אלא אוכל מהן עראי, עד שיגיע למקום שהוא סוף מגמתו. וכן בחירותו.

יב. הרוכלין המחזירין בצירות, שהן נכנסין מחצר לחצר - אוכלין עראי, עד שמגיעין לבית שלגין בו.

יג. המביא תאנים מן השדה לאכלן בחצר הפטורה מן המעשרות - שכח והכניס לתוך ביתו, הרי זה מתר להוציאן ולאכל מהן עראי; וכן אם שכח והעלין לגג, אוכל מהן עראי בגג. הכיין לאכלן בראש גגו, ושכח והכניס לתוך חצר חבירו - נקבעו, ולא יאכל עד שיעשר.

יד. חצר שהיא נעדרת [נחרשת] - הרי היא כגנה, ואוכלין בתוכה עראי; והוא, שיעדר רבה. ואם נרע רבה, אין אוכלין בה עראי; וכן אם נטע רבה. ואם נטע לנואי חצר - הואיל והיא נעדרת, הרי זה אוכל עראי מאותן אילנות.

טו. תאנה שהיא עומדת בחצר - אוכל ממנה אחת אחת, ופטור; ואם צרף [שניים], חייב במעשר. במה דברים אמורים? בשעה עומדת בקרקע. אבל אם עלה לראש התאנה - ממלא את חיקו ואוכל שם, שאין אור החצר קובע למעשר.

טז. היתה עומדת בחצר, ונוטה [ענפיה] לגנה - הרי זה אוכל ממנה בגנה ברכו, כאלו היתה נטועה בגנה; היתה נטועה בגנה, ונוטה לחצר - הרי זו פטועה בחצר, שאינו אוכל שם אלא אחת אחת.

יז. גפן שהיא נטועה בחצר - לא יטל את כל האשכול ויאכל, אלא מגרגר אחת אחת; וכן ברמון - לא יטל את כל הרמון, אלא פורט את הרמון באילן, ואוכל הפרד [גרגיר] משם. וכן באבטיח - סופת [חותן] אותו בקרקע, ואוכלו משם. הנה אוכל באשכול בגנה, ונכנס מן הגנה לחצר - אף על פי שיצא מן החצר, לא יגמר עד שיעשר.

יח. בספר שהיא זרועה בחצר, מקרסם עליה עליה ואוכל; ואם צרף, חייב לעשר. וכן כל פיוצא בזה.

פרק ה

א. הלוקח [קונה] פרות תלושין לאכלן, נקבעו למעשר מדבריהם [מדברנן], כמו שבארנו. ומאימתי יקבעו? משיתן

כד. המוצא זיתים תחת הזית, וחרובין תחת החרוב - חייבין במעשר; שחזקתן שנפלו מאילן זה. מצא תאנים תחת התאנה - הרי הן ספק, שהרי משתנות ומתלכלכות בעפר; שמה מתאנה זו נפלו, או מתאנים שנתעשרו.

כה. המקדיש פרות תלושין, ופדן קדם שתגמר מלאכתן - חייב לעשר. ואם נגמרה מלאכתן ביד ההקדש, ואחר כך פדן - פטורין מן המעשרות; שבעת חובתן, היו פטורין. והמקדיש קמה למנחות, פטורה מן המעשרות.

יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ב

פרק ד

א. אין הטבל נקבע למעשר מן התורה - עד שיכניסנו לביתו, שנאמר: "בערתי הקדש מן הבית"; והוא, שיכניסנו דרך השער - שנאמר: "ואכלו בשעריך"; אבל אם הכניס תבואתו דרך גגין וקרפפות [חצר אחורית] - פטור מן התרומה ומן המעשרות.

ב. יראה לי, שאין לוקין מן התורה על אכילת הטבל, עד שיקבע בכניסתו לביתו, כמו שבארנו מפי השמועה [מסורת ממש רבינו]; אבל אם נקבע בשאר הששה דברים שמנינו, אין לוקין עליו אלא מפת מרדות מדבריהם [מדברנן]. וכן האוכל מפרות שדעתו להוליכן לשוק, אחר שנגמרה מלאכתן - אינו לוקה אלא מפת מרדות, כמו שבארנו; שאין הגומר למכר חייב במעשר, אלא מדבריהם.

ג. בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות, אינו קובע. וכן הגגין אינן קובעין, אף על פי שהבית שלמטה קובע; ואם לא היה בגג ארבע אמות על ארבע אמות, כגון שהיה הבית משפע ועולה - אינו פטור מן המעשר, אלא הרי גג זה כמקצת אור הבית.

ד. הצריפין, והברגנין [מגדלי שמירה], ובתי הקיץ, והוא ארבעה עמודים ותקרה על גביהן שנמצא בלא כתלים, וכן סכות שעושין ביני כרמים וביני הגנות בימי הקיץ - אף על פי שדירין בהן בימי הקיץ, ויש בהן רחים ותרגולין - אינן קובעין למעשר; וכן ספת היוצין החיצונה [נ] ליצור כלי חרט, וספת החג כחג - אינן קובעין; שכל אלו, אין דירתן קבע.

ה. הצריפין והברגנין טובלין [עושים את התבואה טבל] לבעליהן, אף על פי שאינן טובלין לכל אדם. וכן בית הסופר ובית המדרש טובלין לזה שיושב בהן ומלמד, מפני שהן כביתו; ואין טובלין לאחרים.

ו. בית הפנסת ובית התלמוד - אם יש בהן בית דירה, קובעין; ואם לאו, אין קובעין. האוירות [מחסנים] והאצרות שבשדות העשויות למכנס [לאגור בהם לאחר גמר מלאכה], אינן קובעין; ואם היו לדירה, קובעין.

ז. כשם שהבית קובע למעשר, כך החצר קובעת למעשר [מדברנן]; ומשיכנסו לחצר דרך השער - נקבעו, אף על פי שלא הכניסו לתוך הבית.

את הדמים, אף על פי שלא משך ולא קנה בקנין משיכה].
 הרי שלא נתן דמים, והיה בורר ומנחם בורר ומנחם, אפילו
 כל היום כלו, ואף על פי שגמר בלבו לקח - לא נתחייב
 לעשר; ואם היה ירא שמים - משגמר בלבו, מעשר; ואחר
 כך יחזיר למוכר, אם רצה להחזיר.
ב. הלוקח במחבר לקרקע, או שלקח תלוש לשלח לחברו
 - לא נקבעו, ויש לו לאכל מהם עראי.
ג. האומר לחברו: 'הא לך אסר זה, ונתן לי בו חמש תאנים'
 - הרי זה אוכל אחת אחת, ופטור; ואם צרף, חייב לעשר.
 האומר לחברו: 'הא לך אסר זה, בעשרים תאנים שאבר לי'
 [- שאבחר] - בורר אחת אחת, ואוכל; 'באשכול שאבר לי'
 - מגרגר ממנו באילן, ואוכל; 'ברמון שאבר לי' - פורט
 אותו [לגרגרים] באילן, ואוכל; 'באבטיח שאבר לי' - סופת
 [חותכו] בקרקע, ואוכל. ואם קצץ את התאנים וצרפן, או
 שקצץ האשכול או האבטיח - חייב לעשר, שהרי לא קנה
 אלא הנחלש. אבל אם אמר לו: 'הא לך אסר זה, בעשרים
 תאנים אלו, בשני אשכולות אלו, בשני רמונים אלו',
 'בשני אבטיחים אלו' [- המחבורים לקרקע] - קוצץ בדרבנן,
 ואוכל עראי, ופטור; שלא נקבעו במקח, שהרי לקחן
 במחבר.
ד. המחליף עם חברו [פירות], זה לאכל וזה לאכל - שניהן
 נקבעו למעשרות, שהרי לקחו בתלוש. זה לקצות וזה
 לקצות - שניהן לא נקבעו, שאין המקח קובע דבר שלא
 נגמרה מלאכתו, כמו שבארנו. לקח האחד פרות שהחליף
 לאכילה, ולקח האחר חליפיהן להקצותן - זה שלקח
 לאכילה, חייב לעשר; וזה שלקח להקצות, לא נקבע
 למעשר.
ה. האומר לחברו: 'צא ולקט לך עשרים תאנים משלי, ואני
 אמלא את כרסי משלך' - שניהן פטורין; שאין זה חליפין,
 כדי שיהיה מכר. ואם צרף ואכל, חייב. והמתנה, אינה
 קובעת כמכר.
ו. עם הארץ שהיה עובר בשוק, ואמר: 'טלו לכם תאנים'
 - אוכלים ופטורין; שאין המתנה קובעת. ואם הכניסו
 לבתיהן - אם רב העם מכניסים לבתים, מעשרין; ואם רב
 העם מכניסים לשוק, אינן מתקנין אלא דמאי - שפא עשר,
 ואחר כך הביא לשוק. ואם אמר: 'טלו לכם והכניסו
 לבתיכם' - כשמכניס לבית, מעשר דמאי. נתן לו דבר
 מרבה, אפילו אמר לו: 'טל ואכל' - הרי זה כמי שאמר לו
 'טל והכניס'; שאינו אוכל, עד שיתקן דמאי. וכן אם נתן לו
 דבר שאין דרכו להאכל חי, או שהיה אדם גדול שאין דרכו
 לאכל בשוק - הרי זה מתקן דמאי.
ז. היו שנים, אמר [עם הארץ] לאחד: 'טל ואכל', ואמר
 לשני: 'טל והכניס' - זה אוכל ופטור, וזה אוכל וחייב.
ח. וכן אנשים שהיו יושבים בשער או בחנות, ואמר להן:
 'טלו [- הכניסו לשער או לחנות] ואכלו' - הרי אלו אוכלין
 ופטורין. ובעל השער או בעל החנות, לא יאכלו עד
 שיעשרו דמאי - שנמצא באומר לאלו: 'טלו והכניסו'

לבתיכם', שהרי הם בבתיהם. וכבר בארנו, שאין הבית
 שאינו שלו קובע, כשיעברו הפרות בתוכו.
ט. השוכר את הפועלים לעשות עמו בפרות, בין בתלושין
 בין במחברין - הואיל ויש להן [רשות] לאכל מן התורה
 במה שהן עושין, הרי אלו אוכלין ופטורין מן המעשר. ואם
 התנה עמהן שיאכלו מה שלא זפתה להן תורה, כגון
 שהתנה הפועל שיאכל בנו עמו, או שיאכל בנו משכרו, או
 שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש - הרי זה אסור לאכל
 עד שיעשר; הואיל ואוכל מפני התנאי שלו, הרי זה כלוקח.
י. שכרו לנפש עמו בזיתים, והתנה הפועל שיאכל בזיתים
 - הרי זה אוכל מן האילן אחת אחת, ופטור; ואם צרף,
 חייב.
יא. שכרו לנפש בבצלים, והתנה לאכל ירק - מקרסם עלה
 עלה, ואוכל; ואם צרף, חייב. קצץ הפועל שיאכל ליטרא
 של זיתים, אוכל אחת אחת; ואם צרף, חייב לעשר - הואיל
 והוא אוכל דבר קצוב, הרי זה כלוקח, שאם צרף נקבע. לא
 קצץ, אלא היה אוכל בדין תורה - מצרף ואוכל כל מה
 שיצרף; והוא, שלא יספת במלח. אבל אם ספת במלח אחת
 אחת, מתר; שתיים שתיים - אסור, שהרי נקבעו במלח.
יב. פועל שהיה עושה בלבסין [תאנים גרועות], לא יאכל
 בבנות שבע [תאנים משובחות]; בבנות שבע, לא יאכל
 בלבסין - עד שיעשר. אבל יש לו למנע עצמו, עד שגיע
 למקום היפות.
יג. המוציא את פועליו לעשות לו מלאכה בשדה - בזמן
 שאין להן עליו מזונות - אוכלין מן הפרות שבשדה,
 ופטורין מן המעשר; והוא, שלא נגמרה מלאכתן. אבל אם
 יש עליו מזונות - הרי אלו לא יאכלו, ואף על פי שלא
 נגמרה מלאכתן; שאין פורעין חוב מן הסבל. אבל אוכלין
 אחת אחת מן התאנה - אבל לא מן הסל, ולא מן הקפה,
 ולא מן המקצה [התאנים המיובשות].
יד. אחד המבשל, ואחד השולק [מבושל חלקית], ואחד
 הכובש - קובע למעשר; אבל המעשן את הפרות עד
 שהקשירן, הרי הוא ספק.
טו. הטומן פרות באדמה או בתבן או בזבל [כדי שיתבשלן],
 עד שהקשירן לאכילה - לא נקבעו למעשר.
טז. הנותן יין למבשיל חם, או שנתן שמן לקדרה ואלפס
 [מין מחבת] כשהן מתחין - נקבעו למעשר. מזג יין במים
 חמין, נקבע; ואין צריך לומר, שאם בשל היין, ואפילו בגת
 - שאסור לשותות ממנו עד שיעשר.
יז. השום והשחלים [ירק חריף] והחרדל ששחקן בשדה
 בשמן, נטבלו למעשר. וכן הסוחט אשכול לתוך הכוס,
 נקבע; לתוך התמחוי [תבשיל], לא נקבע.
יח. המולח פרות בשדה, נקבעו; טבל הזיתים אחת אחת
 במלח ואכל, פטור. הפוצע זיתים כדי שיצא השרף מהן,
 פטור. הנוטל זיתים מן המעטן [מקום ריכוכס], טובל אחת
 אחת במלח ואוכל; ואם מלח ונתן לפניו, חייב. וכן כל
 פיוצא בזה.

הגרענין והקלפות והעלין והחרצנין וכיוצא בהן - כף
 אסור לאכלו מן הטבל; וכן המעשר שלא נטלה תרומתו,
 ומעשר שני והקדש שלא נפדו. וכל שמתר לזרים לאכלו
 בתרומה מדברים אלו - כף מתר בטבל, ובמעשר שלא
 נטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שלא נפדו.
 ב. אין מדליקין בטבל טמא אפלו בחל, ואין צריך לומר
 בשבת - שנאמר: "את משמרת תרומתי"; מה תרומה
 טהורה, אין לה בה אלא משעת הרמתה - אף תרומה
 טמאה, אין לה להנות בה אלא משעת הרמתה ואילף.
 ג. אין מחפין בטבל - [אין מחפין הזרעים בעפר], ואין
 זורעין את הטבל; ואפלו פרות שלא נגמרה מלאכתן, אסור
 לזרע מהן עד שיעשר. במה דברים אמורים? בתבואה
 וקטניות וכיוצא בהן. אבל העוקר שתלים שיש בהן פרות,
 ממקום למקום בתוך שדהו - הרי זה מתר, ואינו כוזרע
 טבל, שהרי לא אסף הפרות. וכן העוקר לפת וצנונות,
 ושתלן במקום אחר - אם נתפנו להוסיף בגופן, מתר; ואם
 שתלן כדי שיקשו, ויקח הזרע שלהם - אסור, מפני
 י. מי שלקחו בית המלך את פרותיו, והם טבלי - אם
 מחמת חוב שהוא חייב להן, צריך להוציא עליהן מעשרות;
 ואם לקחים באנס, אינו חייב לעשר עליהן.
 יא. והלוקח [הקונה] טבל משני מקומות, מעשר מזה על
 זה. המקבל שדה מישראל [לעובדה תמורת חלק מהפרות] או
 מן הנכרי - חולק ונותן לבעל השדה כפניו, כדי שידע
 [הבעלים] שטבל נטל. אבל החוכר שדה מישראל [לעובדה
 - תמורת כמות תבואה קצובה לבעלים] - אם נתן לו מזרע
 אותה שדה - תורם ואחר כך נותן לו מה ששקצץ לתן לו,
 ובעל השדה מעשר לעצמו. ואם נתן לו מזרע שדה אחרת,
 או ממין אחר - מוציא המעשר, ואחר כך נותן לו.
 יב. החוכר שדה מן הנכרי - מעשר, ואחר כך נותן לו; קנס
 קנסו אותו בזה - כדי שלא יחזר מן הגוי, ונמצאת השדה
 בורה לפניו, עד שיצטרף, וימכרה לישראל. וכן המקבל
 שדה אבותיו מן הגוי, קנסו אותו שיעשר ואחר כך יתן לגוי
 חלקו מעשר - כדי שלא יקפץ ויקבלנה ממנו, מפני שהיא
 שדה אבותיו, עד שתשאר לפניו בורה, כדי שימכרה
 לישראל.
 יג. איזה הוא חוכר, ואיזה הוא מקבל? חוכר - שחוכר
 הקרקע בדבר קצוב מן הזרע בכך וכך סאה, בין עשת הרבה
 בין עשת מעט; ומקבל - הוא שיקבל אותה בחלק ממה
 שתעשה, חציו או שלישו או מה שיתנו ביניהן. והשוכר -
 הוא ששוכר הקרקע במעות.
 יד. שנים שקבלו שדה באריסות - [חלק מהיבול עבורם וחלק
 לבעלים], או שירשו, או נשתתפו - יכול האחד לומר
 לחברו: 'טל אתה חטים שבמקום פלוני, ואני חטים
 שבמקום פלוני', 'אתה יין שבמקום פלוני, ואני יין שבמקום
 פלוני'; אבל לא יאמר לו: 'טל אתה חטים ואני שעורים',
 'אתה יין ואני שמן' - מפני שהן מוכרין את הטבל.

יט. התורם פרותיו תרומה שצריך לתרם אחריה שניה,
 נקבעו למעשר; ולא יאכל מהן עראי, עד שיוציא התרומה
 השניה ויעשר.
 כ. פרות שנגמרה מלאכתן, וחשכה עליהן לילי שבת -
 נקבעו; ולא יאכל מהן אפלו לאחר השבת, עד שיעשר.
 כא. התינוקות שטמנו תאנים לשבת, ושכחו לעשרן - לא
 יאכלו למוצאי שבת, עד שיעשרו.
 כב. תאנה שהיתה מיחדת לו לאכל פרותיה בשבת, ולקט
 ממנה בלפלה - לא יאכל עד שיעשר; הואיל ופרות אלו
 מיחדין לשבת, והשבת קובעת.
 כג. היה אוכל באשכול, וחשכה עליו לילי שבת - הרי זה
 לא יגמר אכילתו בשבת, עד שיעשר; ואם הניחו לאחר
 השבת, הרי זה גומרו.

פרק ו

א. מחליקין [משפטים הפנים] בתאנים וענבים של טבל,
 ואין בזה הפסד. וכל שאסור לזרים לאכלו בתרומה, מן
 שהוא כוזרע חטים או שעורים של טבל.
 ד. ליטרא מעשר טבול [מעשר ראשון שלא ניטל ממנו תרומת
 מעשר] שזרעה, והשביחה, והרי היא עשר ליטרי - חייבת
 במעשר; ואותה ליטרא, מעשר עליה במקום אחר לפי
 חשבון. ליטרא בצלים שתקנה וזרעה - אינו מעשר לפי
 חשבון התוספת, אלא מעשר לפי בלו.
 ה. זרעונים שהביאו [גדלו] שליש, ומרחן [גמר מלאכתם]
 ועשן, ואחר כך זרעו והוסיפו, ואין זרען בלה - הרי זה
 ספק אם חייב במעשר מדבריהם הואיל והוסיפו, או אין
 חייב; שהרי הזרע שעדיין הוא קנס ולא אבד, מעשר הוא;
 ואין אלו דומין לבצלים, שהבצלים אין דרכן להזרע.
 ו. הזרע את הטבל, בין דבר שזרעו בלה בין דבר שאין
 זרעו בלה - אם אפשר ללקטו [שעדיין לא השריש] - קונסין
 אותו, ומלקטו; ואם צמח - אין מחייבין אותו לעקר,
 והגדולין חלין. ואם היה דבר שאין זרעו בלה - אפלו גדולי
 גדולין אסורין, עד שלש גרנות; והרביעי מתר. ומפני מה
 הגדולין אסורין? מפני תרומת מעשר ותרומה גדולה שיש
 בו. וכן הדין כוזרע מעשר שלא נטלה תרומתו. אין מוכרין
 את הטבל אלא לצרף, ולחבר - [נאמן על המעשרות]; ואסור
 לשלח את הטבל, ואפלו חבר לחבר - שמה יסמכו זה על
 זה, ויאכל הטבל.
 ז. המוכר פרות לחברו, וזכר שהן טבל, ורץ אחריו לתקנו,
 ולא מצאו - אם ידוע שאין קימין ושכבר אבדו או נאכלו,
 אינו צריך לעשר עליהן; ואם ספק שהן קימין או אינן
 קימין, צריך להוציא עליהן מעשרותיהן מפרות אחרות.
 ח. המוכר פרות לחברו - מוכר אומר: 'על מנת שהן טבל
 מכרתי', ולוקח אומר: 'לא לקחתי ממך אלא מעשרין' -
 כופין את המוכר לתקן; קנס הוא לו, מפני שמכר את
 הטבל.
 ט. אין פורעין חוב מן הטבל, מפני שהוא כמוכרו.

יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ב

פרק ז

טו. כהן ולוי שלקחו פרות מישראל אחר שנגמרה
מלאכתן - [בית דין] מוציאין את התרומה ואת המעשרות
מידיהן, ונותנין אותן לכהנים וללויים אחרים; קנס הוא
להם - כדי שלא יקפצו לגרנות ולגתות ויקנו טבילים, כדי
להפקיע מתנות אחיהם הפהנים. ואם קנו קדם שתגמר
מלאכתן, כגון שלקחו תבואה קדם מרוח - אין מוציאין
מידן.

טז. כהן או לוי שמכרו פרות תלושין לישראל, קדם
שתגמר מלאכתן, ואין צריך לומר, אם מכרו במחבר - הרי
התרומה או המעשר שלהן; ואם מכרו אחר גמר מלאכה -
הרי התרומה והמעשר של לוקח, ומפריש ונותן לכל כהן
או לוי שירצה.

יז. כהן ולוי שקבלו שדה מישראל - כשם שחולקין בחלין,
כך חולקין בתרומה ומעשרות; והישראלי נוטל חלקו, ונותן
לכל כהן או לוי שירצה. אבל ישראל שקבל שדה מכהן או
מלוי - התרומה או המעשר לבעל השדה, ושאר המתנות
[כגון מעשר שני] חולקין.

יח. המקבל זיתים להוציא מהן שמן - בין ישראל מכהן
או לוי, בין כהן או לוי מישראל - כשם שחולקין
בחלין, כך חולקין בתרומה ומעשרות, מפני שהשמן,
חשוב הוא.

יט. כהן שמכר שדה לישראל, ואמר לו: 'על מנת
שהמעשרות שלה שלי לעולם' - הרי הן שלו; כיון שאמר
'על מנת', נעשה כמי ששיר מקום המעשר. ואם מת הפהן,
הרי בנו כשאר הפהנים. ואם אמר לו: 'על מנת שהמעשרות
לי ולבני' - מת הוא, יטלם בנו. 'על מנת שהמעשרות שלי,
כל זמן שהיא לפניד' - מכרה לאחר - אף על פי שתזר
ולקחה, אין לכהן אותן המעשרות.

כ. ישראל שקבל שדה מכהן ולוי, ואמר לו: 'על מנת
שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים' - מתר. 'על מנת
שהן שלי לעולם' - אסור, שאין כהן עושה כהן. וכן
כן לוי שהיה עליו חוב לישראל - לא יהיה ישראל זה
גובה מאחרים, ומפריש עד שיפרע כנגד חובו; שאין
לוי זה עושה בעל חוב שלו כלוי אחר, שיגבה מעשר
מאחרים.

כא. ישראל שירש טבל ממרח [שנגמר מלאכתו] מאבי אמו
כהן, ואותו אבי אמו ירשו מאבי אמו ישראל - הרי זה
מפריש ממנו מעשרותיו, והן שלו; שהמתנות הראויות
לתרם - כמו שהורמו הן, אף על פי שעדיין לא הורמו.

כב. הנותן שדה בקבלה לגוי, או למי שאינו נאמן על
המעשרות - אף על פי שלא באו לעונת המעשרות, צריך
לעשר על ידם. נתנה לעם הארץ - עד שלא באו לעונת
המעשרות, אינו צריך לעשר על ידם; ומשכאן לעונת
המעשרות, צריך לעשר על ידם. כיצד הוא עושה? עומד
על הגרן, ונוטל; ואינו חושש למה שאכלו, שאין אנו
אחראים להם.

47

48

א. מי שהיה לו מאה לג של יין טבול מן התורה, ואמר:
'שני לגין שאני עתיד להפריש מהן הרי הן תרומה,
ועשרה מעשר ראשון, ותשעה מעשר שני' - לא יתחיל
וישטה עד שיניח בסוף שעור תרומה ומעשרות, אלא
יפריש ואחר כך ישטה. ואין אומרים: 'זה שהניח בסוף,
כאלו נברר בתחלה'; מפני שחייב תרומה ומעשרות - מן
התורה, ואין אומרים בשל תורה 'נחשב כאלו נברר', עד
שיברר.

ב. הקובע מעשרותיו בפי החבית, לא ישטה משוליה;
בשוליה, לא ישטה מפיה; מפני שהמשקין מערבין. אבל
הקובע בפי המגורה [מחט], אוכל משוליה; קבע בשוליה,
אוכל מפיה.

ג. ויש לאדם לקבוע מעשר שני ופודה אותו, וחזור ועושה
אותו מעשר ראשון על אותן הפרות, או תרומת מעשר
למקום אחר.

ד. המניח פרות להיות מפריש עליהן מעשרות - מפריש
עליהן בחזקת שהן קמיין, ואוכל ושותה, עד שיעשו כל
אותן הפרות שהניח מעשר, ונותנן ללוי. מצאן שאכדו -
הרי זה חושש לכל שהפריש, [ומעשר בשנית מספק] - ואינו
מעשר ודאי.

ה. המלוה מעות את הפהן ואת הלוי ואת העני, להיות
מפריש על אותן המעות מחלקן - מפריש עליהן בחזקת
שהן קמיין, ואינו חושש שפא מתו הפהן או הלוי, או
העשיר העני.

ו. כיצד מפריש עליהן? מפריש התרומה או מעשר ראשון
או מעשר עני מפורתיו, ומזכה כהן על ידי אחר לאותו
הפהן או הלוי או העני שהלם; ואם היו רגילין לטל ממנו,
והוא רגיל שלא יתן אלא להם - אינו צריך לזכות על ידי
אחר. ואחר שמפריש, מחשב כמה שנה זה שהפריש, ומנכה
מן המלוה - עד שיפרע כל חובו; ומזכר התרומה לכל כהן
שירצה, ואוכל המעשרות.

ז. כשהוא מחשב כמה שנים הפרות שהפריש - יש לו
לחשב כשער הזול, ואינו חושש משום רבית; ואין
השביעית משמטת חוב זה. ואם בא בעל הבית לחזר, אינו
חוזר; אבל אם רצו אלו שלקחו המעות לחזר, חוזרין.
נתיאשו הבעלים מהן - אין מפרישין עליהן, שאין מפרישין
על האבוד. מת הפהן או הלוי או העני שהלם - אינו יכול
להפריש עליהן מחלקן בדרך הזו, עד שיטל רשות מן
היורשין; והוא, שניניח להן קרקע, אפלו מלא מחט; אבל
אם הניח כספים, אין רשות היורש מועלת. ואם הלם בפני
בית דין על מנת שפריש על מעות אלו מחלקם, אינו צריך
לטל רשות מן היורשין. העשיר העני - אין מפרישין עליו,
אף על פי שהלוהו בבית דין; וזכה הלה במה שפידו.

46

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבִטָּבֵל מִן הַחֲלִין, או כְּדֵי תְּרוּמָה וְתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר, אִם הִיא טָבֵל טָבֵל לְתְרוּמָה.
ד. וְכֵן אִם נִתְעַרַב מַעֲשֵׂר טָבֵל בְּחֲלִין מִתְקַנֵּין, אוֹסֵר בְּכָל
שֶׁהוּא. אִם יֵשׁ לוֹ מַעֲשֵׂר אַחֵר, מוֹצִיא עַל אוֹתוֹ מַעֲשֵׂר
הַטָּבֵל תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְפִי חֲשׁוֹנָן; וְאִם אֵין לוֹ מַעֲשֵׂר -
מִגְבִּיָּה הַמַּעֲשֵׂר שְׁנֵיתָעֲרַב, וּמִפְסִיד מִן הַחֲלִין הַמִּתְקַנֵּין כְּדֵי
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבִּמְעַשֵּׂר הַטָּבֵל.
ה. בִּיצֵד? מֵאָה מַעֲשֵׂר, שְׁנֵיתָעֲרַב בְּמֵאָה חֲלִין מִתְקַנֵּין -
מִפְרִישׁ מִן הַכֹּל מֵאָה וְעֶשְׂרִי, וְכֹל שֶׁהִפְרִישׁ מַעֲשֵׂר;
וְהַתְּשָׁעִים הַנִּשְׁאָרוֹת, הֵן חֲלִין כְּשֶׁהָיוּ. וְכֵן אִם הָיוּ הַחֲלִין
מִרְבִּין עַל הַמַּעֲשֵׂר הַטָּבֵל, או פְּחוּתִין מִמֶּנּוּ - מִפְרִישׁ
הַמַּעֲשֵׂר וְכֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבִּמְעַשֵּׂר הַטָּבֵל מִן הַחֲלִין.
ו. טָבֵל שְׁנֵיתָעֲרַב בִּמְעַשֵּׂר טָבֵל - אִם הִיא הַטָּבֵל בִּמְעַשֵּׂר,
מִפְסִיד מִן הַטָּבֵל כְּדֵי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁבוּ. בִּיצֵד? מֵאָה סָאָה
טָבֵל, שְׁנֵיתָעֲרַב בְּמֵאָה סָאָה מַעֲשֵׂר - מִפְרִישׁ מֵאָה וְאַחַת,
וְהַתְּשָׁעִים מַעֲשֵׂר; וְהַתְּשָׁעִים וְהַתְּשָׁעִים הַנִּשְׁאָרוֹת טָבֵל. הִיא
הַטָּבֵל מִרְבָּה עַל הַמַּעֲשֵׂר - מִפְרִישׁ הַמַּעֲשֵׂר בְּלִבָּד, וְלֹא
יִפְסִיד מִן הַטָּבֵל כְּלוּם; שְׁאִם יִקְרָא שֵׁם לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר
שֶׁבִּטָּבֵל, נִמְצָא הַמַּעֲשֵׂר מִדְּמַע [מְעוּרָב] בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל
טָבֵל שֶׁעֲלֶתָהּ עִמּוֹ. הִיא הַמַּעֲשֵׂר מִרְבָּה עַל הַטָּבֵל - קִוְּרָא
שֵׁם לְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבִּטָּבֵל, וּמִפְרִישׁ הַטָּבֵל וְכֵי תְּרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל טָבֵל וְאַחַד מִמֵּאָה מִן הַמַּעֲשֵׂר; וְיִהְיֶה טָבֵל כְּלוֹ
מִדְּמַע, וְיִמְכְּרוּ לָכֵן חוּץ מִדְּמֵי שְׁתֵּי הַתְּרוּמוֹת שָׁבוּ.
וְנִמְצָא מִפְסִיד מִן הַמַּעֲשֵׂר אֶחָד מִמֵּאָה בּוֹ, שֶׁהוּא כְּמוֹ
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, וּמִפְסִיד מִמֶּנּוּ כְּמוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁבִּטָּבֵל.
בִּיצֵד? מֵאָה טָבֵל, עִם מֵאָתִים מַעֲשֵׂר - מִפְרִישׁ מֵאָה וְשֵׁלֶשׁ;
וְהַשְּׁלֹשׁ הֵן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל מֵאָה טָבֵל וְשְׁעוֹר תְּרוּמַת
מַעֲשֵׂר מִמֵּאָתִים מַעֲשֵׂר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹא לְטַעוֹת אִם נִתְעַרַב
בְּכִמּוֹתוֹ. וְיִשְׁאָר מֵאָה שֶׁבַע וְתְשָׁעִים, וְהֵם מַעֲשֵׂר כְּשֶׁהָיוּ.
ז. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שְׁאוֹרוֹת שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כְּדֵי יֵין, וְקָבַע
כֹּד אַחַת מִשּׁוֹרָה הַחֲצִיזוֹנָה מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחֵר, וְאֵין יוֹדֵעַ
אִיזוֹ שְׁוֹרָה חֲצִיזוֹנָה הִיא - נוֹטֵל שְׁתֵּי חֲבִיאוֹת בְּאַלְכֶסוֹן,
וּמִעֲרַב שְׁתֵּיהֶן וּמִפְרִישׁ מִהֶן.
ח. קָבַעָהּ בְּחֲצֵי שְׁוֹרָה חֲצִיזוֹנָה, וְאֵין יוֹדֵעַ אִיזוֹ חֲצֵי שְׁוֹרָה
הִיא - נוֹטֵל אֶרְבַּע חֲבִיאוֹת מֵאַרְבַּע זְוִיאוֹת; קָבַעָהּ בְּשְׁוֹרָה אַחַת
מִהֶן, וְאֵין יוֹדֵעַ אִיזוֹ שְׁוֹרָה הִיא - נוֹטֵל שְׁוֹרָה אַחַת
בְּאַלְכֶסוֹן; קָבַעָהּ בְּחֲצֵי שְׁוֹרָה, וְאֵין יוֹדֵעַ אִיזוֹ חֲצֵי שְׁוֹרָה
הִיא - נוֹטֵל שְׁתֵּי שְׁאוֹרוֹת בְּאַלְכֶסוֹן, שֶׁהָיוּ נִטְלִים חֲבִית מִכָּל
חֲצֵי שְׁוֹרָה. וּמִעֲרַב וּמִפְרִישׁ.
ט. קָבַע הַמַּעֲשֵׂר בְּכֹד אַחַת מִהֶן, וְאֵין יוֹדֵעַ אִיזוֹ הִיא - נוֹטֵל
מִכָּל כֹּד וְכֹד מִן הַמֵּאָה, וּמִעֲרַב; וּמִפְרִישׁ כְּדֵי כֹד אַחַת
מַעֲשֵׂר.

פָּרָק ט

א. בִּימֵי יוֹחָנָן כִּהֵן גָּדוֹל שֶׁהָיָה אַחֵר שֶׁמַּעֲוֵן הַצִּדִּיק, שֶׁלְּחוֹ
בֵּית דִּין הַגָּדוֹל וּבִדְקוֹ בְּכָל גָּבֹול יִשְׂרָאֵל, וּמִצָּא שֶׁהִכֵּל
זֵהִירִין בְּתְרוּמָה גְּדוֹלָה, וּמִפְרִישִׁין אוֹתָהּ; אָבֵל מַעֲשֵׂר

ח. יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְבָן לִוִּי: 'כּוֹר [- מִידָה] מַעֲשֵׂר יֵשׁ לָךְ
בְּיָדִי' - רִשְׁאֵי בֶן לִוִּי לַעֲשׂוֹתוֹ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עַל מְקוֹם אַחֵר,
אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא מִשֶּׁר; וְאִם נִתְּנוּ הַיִּשְׂרָאֵלִי לִלְוִי אַחֵר, אֵין
לוֹ עֲלָיו אֵלָּא תְּרַעֲמָת.
ט. מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פְּרוֹת בְּמִגְוֶרָה [מִחֲסוֹן], וְנִתְּן סָאָה לִלְוִי וְסָאָה
לְעָנִי - לֹא יִפְרִישׁ שְׁמוֹנֶת סָאִין מִן הַמְּגוֹרָה וְיֹאכֵל אוֹתָן,
אֵלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שְׁשֵׁתִי סָאִין שֶׁל מַעֲשֵׂרוֹת קִימִין; אָבֵל אִם
אָבֵלוֹ מִהֶן הַלְוִי וְהָעָנִי, אֵינוֹ מִפְרִישׁ עֲלֵיהֶן אֵלָּא לְפִי חֲשׁוֹנָן
הַנִּשְׁאָר מִשְׁשֵׁתִי הַסָּאִין.
י. עָנִיִּים שֶׁהִחֲלִיפוּ מִתְּנוּתֵיהֶן עִם בַּעַל הַבֵּית, כְּגוֹן שֶׁנִּתְּנוּ
לוֹ סָאָה שֶׁל לָקֵט אוֹ שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי, וְנִטְלוּ סָאָה
מִן הַגֶּרֶן - זֶה שֶׁנִּטַּל מִהֶן פְּטוֹר מִן הַמַּעֲשֵׂרוֹת, אֵף עַל פִּי
שֶׁנִּשְׁעָשְׂהָ בְּרִשּׁוֹת בַּעַל הַבֵּית; וְזֶה שֶׁנִּטְלוּ מִמֶּנּוּ חֵיב, אֵף עַל
פִּי שֶׁהוּא חֲלָף מִתְּנוּתֵיהֶן הַפְּטוֹרִין.
יא. מִי שֶׁהָיוּ לְפָנָיו שְׁתֵּי כִלְכִּלוֹת שֶׁל טָבֵל שֶׁנִּשְׁטְלָה תְּרוּמָתוֹ,
וְאָמַר: 'מַעֲשֵׂרוֹת זֹו בְּזוֹ' - הִרְאִשׁוֹנָה מַעֲשֵׂרָת. אָמַר:
'מַעֲשֵׂרוֹת זֹו בְּזוֹ וְזֹו בְּזוֹ' - הִרְאִשׁוֹנָה מַעֲשֵׂרָת, שֶׁהָיוּ קָבַע
מַעֲשֵׂרוֹתֶיהָ בְּשִׁנָּה; וְאֵין הַשְּׁנִיָּה מַעֲשֵׂרָת, שֶׁאֵין מִפְרִישִׁין
מַעֲשֵׂר מִן הִרְאִשׁוֹנָה שֶׁכָּבֹר וּנְפִטָּרָה עַל הַשְּׁנִיָּה שֶׁעֲדִין הִיא
חֲבִיבָה בִּמְעַשֵּׂר שְׁתֵּיהֶן.
יב. אָמַר: 'מַעֲשֵׂרוֹת שְׁתֵּי כִלְכִּלוֹת אֵלוֹ, מַעֲשֵׂר כָּל אַחַת מִהֶן
קָבַע בְּחִתְרָתָה' - קָרָא שֵׁם [- הִרִי הֵם מְעוֹשְׁרוֹת], וְכָבֹר קָבַע
מַעֲשֵׂרוֹתֶיהֶן בָּהֶן; וּמוֹצִיא מִהֶן הַמַּעֲשֵׂרוֹת שֶׁלָּהֶן, וְאֵינוֹ יָכוֹל
לְהוֹצִיא עֲלֵיהֶן מַעֲשֵׂרוֹת מִמְּקוֹם אַחֵר.
יג. וְכִיצֵד מַעֲשֵׂרָן [בַּפְּעוּל]? מוֹצִיא מַעֲשֵׂר שְׁתֵּיהֶן מֵאַחַת
מִהֶן, אוֹ מַעֲשֵׂר כָּל אַחַת מִהֶן מִמֶּנּוּ - אִם הָיוּ שְׁוֹת; וְאִם
הָיְתָה אַחַת גְּדוֹלָה מִחִתְרָתָה - מִפְרִישׁ מִן הַקְּטָנָה מַעֲשֵׂר
הַגְּדוֹלָה, וּמִן הַגְּדוֹלָה מַעֲשֵׂר הַקְּטָנָה.

פָּרָק ח

א. הַפְּרוֹת שֶׁהוּרִם מִהֶן תְּרוּמָה גְּדוֹלָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, הֵן
הַנִּקְרָאִין 'חֲלִין'; וְאִם הִפְרִישׁ מִהֶן שְׁאָר מַעֲשֵׂרוֹתֵיהֶן, הֵן
הַנִּקְרָאִין 'חֲלִין מִתְקַנֵּין' בְּכָל מְקוֹם.
ב. טָבֵל [פְּטוֹר לֹא מְעוֹשִׂרִים] שְׁנֵיתָעֲרַב בְּחֲלִין מִתְקַנֵּין מִן
בְּמִינוֹ, שְׁאֵי אֶפְשָׁר לְחַלֵּף אַחֵר הַטַּעַם - אִם יֵשׁ לוֹ פְּרוֹת
אַחֲרוֹת, מוֹצִיא עַל אוֹתוֹ טָבֵל תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת לְפִי חֲשׁוֹנָן.
וְאִם אֵין לוֹ פְּרוֹת אַחֲרוֹת, הָרִי הַכֹּל אֶסוּר עַד שִׁפְרִישׁ;
וְכִשְׁהוּא מִפְרִישׁ, מִפְסִיד מִן הַחֲלִין הַמִּתְקַנֵּין כְּדֵי תְּרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל טָבֵל.
ג. בִּיצֵד? מֵאָה סָאָה שֶׁל טָבֵל, שְׁנֵיתָעֲרַב בְּמֵאָה סָאָה שֶׁל
חֲלִין מִתְקַנֵּין - מִפְרִישׁ מִן הַכֹּל מֵאָה וְאַחַת, וְכֹל שֶׁהִפְרִישׁ
טָבֵל; וְיִשְׁאָר תְּשַׁע וְתְשָׁעִים חֲלִין מִתְקַנֵּין. נִמְצָא מִפְסִיד
סָאָה אַחַת. וְכֵן אִם הָיָה אוֹתוֹ טָבֵל טָבֵל לְתְרוּמָה, מִפְסִיד
מִן הַחֲלִין הַמִּתְקַנֵּין כְּדֵי תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר. וְלָמָּה
מִפְסִיד סָאָה זֹו? כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמַר, מֵאָה שֶׁהִפְרִישׁ הֵן מֵאָה
שֶׁל חֲלִין, וְהִמָּאָה שֶׁנִּשְׁאָרָה הִיא הַטָּבֵל. וְכֵן אִם הָיָה הַטָּבֵל
פְּחוּת מִן הַחֲלִין, אוֹ מִרְבָּה עַל הַחֲלִין - מִגְבִּיָּה הַטָּבֵל וְכֵי

48 אחריהן, ומעשר ראשון; ותשע שאני מפריש אחריהן,
49 מעשר שני; ולמחר - מפריש ואוכל.

50 ט. וצריך לרחש בשפתיו בשעה שמפריש זו אחר זו; ואינו
51 כמתקן בשבת, שהרי הקדים תנאו. וטבל שיש עליו תנאי
52 זה, מותר לטלטלו בשבת קדם שיפריש; ונותן עיניו בצד
53 זה, ואוכל את השאר.

54 י. נתן לו עם הארץ כוס לשותו - אומר: 'מה שאני עתיד
55 לשיר בשולי הכוס, הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו;
56 וזה שעשיתי מעשר, עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך
57 לו; ומעשר שני בפי הכוס, והרי הוא מחלל על המעות';
58 ושותה, ומניח כדי תרומת מעשר בשולי הכוס.

59 יא. וכך אם זמנו חבירו לשותות אצלו בשבת, מתנה בתנאי
60 הזה מערב שבת על כל מה שירצה שישתה אצלו. וכן
61 פועל שאינו מאמין לבעל הבית - נוטל גרוגרת [תאנה]
62 אחת ואומר: 'זו ותשע הבאות אחריה עשויות מעשר על
63 המאה שאני עתיד לאכל, וזו האחת תרומת מעשר על
64 העשר הבאות אחריה, ומעשר שני הוא העשר האחרונות,
65 והרי הוא מחלל על המעות'; ונותן הגרוגרת שהפריש
66 לכהן. והפועל מפריש לעצמו דמי מעשר שני; שתנאי בית
67 דין הוא, שתהיה תרומת מעשר משל בעל הבית, ומעשר
68 שני משל פועל.

69 יב. הנחתמין - לא חיבו אותו להפריש מעשר שני מן
70 הדמאי, אלא תרומת מעשר בלבד, כדי שיפרישנה בטירה
71 עם החלה; והלוקח מפריש מעשר שני. במה דברים
72 אמורים? במוכר בחנותו או על פתח חנותו; אבל המוכר
73 לפלט [סוחר], או בחנות הסמוכה לפלט - חייב להפריש
74 אף מעשר שני.

75 יג. שנים שבצרו ברמיהן בתוך גת אחת, והאחד מהם אינו
76 נאמן על המעשרות - אף על פי שעשר זה הנאמן על חלקו
77 - כשהוא נוטל חלקו מן היין, הרי זה חייב להפריש ממנו
78 מעשר דמאי על חלק עם הארץ.

79 יד. כיצד? היו מחצה למחצה, ונטל בחציו מאתים לג יין
80 - הרי זה מפריש ממנו לג אחד תרומת מעשר ועשר מעשר
81 שני, כנגד המאה לג; שהרי הפריש המעשר של ודאי
82 תחלה על חצי כל שדרכו בגת. וכן אם היה לו שליש או
83 רביע, מפריש לפי חשבון.

יום שבת קודש כ"ד תמוז ה'תשע"ב

פרק י

86 א. המקבל עליו להיות נאמן על המעשרות, ולא יהיו
87 פרוטיו [בחקת] דמאי [ספק מעשרים] - צריך לעשר את
88 שהוא אוכל, ואת שהוא מוכר, ואת שהוא לוקח [קונה];
89 ואינו מתארח אצל עם הארץ. וצריך שיקבל עליו דברים
90 אלו ברבים; וכשיבואו עדים נאמנים שקבל דברים אלו
91 ברבים, ושהוא רגיל בהם תמיד - הרי זה נאמן על פרוטיו
92 לומר 'מעשרין'.

1 ראשון, ומעשר שני, או מעשר עני - היו עמי הארץ
2 מ ישראל מקלין על עצמן, ולא היו מפרישין אותן. לפיכך,
3 גזרו שלא יהיה נאמן על המעשרות, אלא אנשים נאמנים
4 כשרים; אבל עמי הארץ - פרוטיו ספק, ואין נאמנים לומר
5 'מעשרין הן'. וזה הוא הנקרא 'דמאי'.

6 ב. והתקינו שלא יהיה אדם מפריש מן הדמאי אלא תרומת
7 מעשר, מפני שהוא עון מיתה, ומעשר שני, שאין בזה
8 הפסד, שהרי בעליו אוכלין אותו. אבל מעשר ראשון
9 ומעשר עני, אין מפרישין מן הדמאי - מפני שהוא ספק,
10 והמוציא מחברו עליו הראיה; לפיכך, אומרים ללוי או
11 לעני: 'הבא ראייה שאינו מעשר, וטל מעשרו'.

12 ג. אף על פי שאין מפרישין מעשר עני מן הדמאי, צריך
13 לקרות לו שם, ואינו מפריש; ואומר: 'עשור [עשירית] מה
14 שיש כאן מעשר עני, כדי לקבץ מעשר שני - שמעשר עני
15 בשלישית וששית, במקום מעשר שני של שאר שני
16 השבוע'.

17 ד. כשמפרישין מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני, אין
18 מברכין עליהן - לפי שהוא ספק; לפיכך, מותר להפרישן
19 כשהוא ערם.

20 ה. כיצד מעשרין את הדמאי? מפריש כדי תרומת מעשר
21 שהוא אחד ממאה מן הכל, ומניחה בצד הפרות, ואומר:
22 'זה מעשר, ושאר מעשר סמוך לו'. ואחר כך אומר: 'זה
23 שאמרתי עליו שהוא מעשר, הרי הוא תרומת מעשר על
24 שאר המעשר הסמוך לו'; ונוטל אותה, ונותנה לכהן;
25 שאינו רשאי להפריש תרומת מעשר קדם המעשר,
26 לכתחלה. ואחר כך מפריש מעשר שני.

27 ו. ומותר להפריש מעשר שני קדם הראשון, בדמאי. ואם
28 רצה אומר: 'מעשר שני של פרות אלו בצפונם' או
29 'בדרומם, והרי הוא מחלל על המעות'. וכן הלוקח כפר מן
30 הנחתום - מפריש ממנה כדי תרומת מעשר וחלה, ואומר:
31 'אחד ממאה ממה שיש כאן הרי הוא מעשר, ושאר מעשר
32 סמוך לו, וזה שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על שאר
33 המעשר הסמוך לו, והיתר על אחד ממאה שיש בזה
34 שהפרישתי - הרי הוא חלה, ומעשר שני בצפונה' או
35 'בדרומה, והרי הוא מחלל על המעות'; ואוכל.

36 ז. וכן המזמן את חברו שיאכל אצלו, והוא אינו מאמינו
37 על המעשרות - אומר מערב שבת: 'מה שאני עתיד
38 להפריש למחר הרי הוא מעשר, ושאר מעשר סמוך לו, וזה
39 שעשיתי מעשר עשוי תרומת מעשר על השאר הסמוך לו,
40 ומעשר שני בצפונה' או 'בדרומו, והרי הוא מחלל על
41 המעות'; מפני שמותר לאדם להתנות תנאים אלו על
42 הדמאי, אף על פי שאינו ברשותו. אבל בודאי, אינו מתנה
43 אלא על דבר שבפשוטו.

44 ח. כיצד? היו לו מאה תאנים של טבל בתוך ביתו, והוא
45 בבית המדרש או בשדה, ומתירא שמא תחשף [תכנס]
46 השבת, ואינו יכול לעשר בשבת - אומר: 'שני תאנים שאני
47 עתיד להפרישן, הרי הן תרומה; ועשר שאני מפריש

1 - אוכל מהן החבר צראי, ומעשן [לאכילת קבע כ -] דמאי. 47
2 ואם אמר החבר לעם הארץ ללקט לו, ושמע חבר אחר - 48
3 הרי החבר האחר אוכל, ואינו צריך לעשר; שאין החבר 49
4 מוציא דבר שאינו מתקן מתחת ידו, וחזקתו שהפריש 50
5 עליהן ממקום אחר. אף על פי שלא נחשדו חברים לתרום 51
6 שלא מן המקום [מדבר שאינו לפניו] - כדי לסלק המכשול 52
7 מלפני עם הארץ, תורמין. 53
8 יא. מתר להאכיל את העניים ואת האורחים דמאי, וצריך 54
9 להודיען; והעני עצמו, והאורח - אם רצה לתקן, מתקן. 55
10 יב. גבאי צדקה גובין סתם מפל אדם, ומחלקין סתם; 56
11 והרופא לתקן, יתקן. 57
12 יג. רופא חבר שהיה מאכיל לחולה עם הארץ מפרות עם 58
13 הארץ - נותן לתוך ידו, אבל לא לתוך פיו; ואם היה 59
14 הדמאי של רופא, אפלו לתוך ידו לא יתן. וכן אם ידע 60
15 שהוא טבל ודאי, אפלו לתוך ידו אסור. 61

פרק יא

62 א. אסור למכר את הדמאי [יבול ספק מעושר] לעם הארץ, 63
64 או לשלח לו דמאי - מפני שהוא מסייע לזה לאכל דבר 65
66 האסור; אבל מוכרין ומשלחין אותו לתלמיד חכמים - 67
68 שאין תלמיד חכמים אוכל עד שיעשר, או עד שידיעו אדם 69
70 נאמן שנה מעשר. 71
72 ב. כל המשפיעין [המוכרים] במדה גסה [שמוסיפים 73
74 ללקוח], כגון הסיטונות ומוכרי תבואה - מתרין למכר את 75
76 הדמאי ולשלחו; מפני שהן מוסיפין על המדה, התקינו 77
78 חכמים שיהיה הלוקח או זה שנסתלקו לו הוא המפריש 79
80 מעשר דמאי. אבל המודדין במדה דקה [במדויק] - הואיל 81
82 והמוכר משתפר, הוא מפריש; ולא ימכר ולא ישלח, אלא 83
84 מתקן. 85
86 ג. וכמה היא מדה גסה? כביש, חצי סאה; וכלח, מדה 87
88 שהיא מחזקת שנה דינר מאותו דבר הלח. 89
90 ד. סלי יתים וענבים, וקפות של ירק - אף על פי שהוא 91
92 מוכרן אכסרה [לא במדויק אלא בהערכה], אסור למכרן 93
94 דמאי. 95
96 ה. אמר אחד מהן: 'בוא ונתקן הפרות האלו', בין שהיה 97
98 מוכר בדקה או בגסה - המוכר מפריש תרומה, והלוקח 99
100 מפריש מעשר שני; ודבר זה, תנאי בית דין הוא. 101
102 ו. חבר [נאמן על המעשרות] ועם הארץ שירשו את אביהן 103
104 עם הארץ - יכול הוא לומר לו: 'טל אתה חטים שבמקום 105
106 פלוני, ואני חטים שבמקום פלוני', 'אתה זין שבמקום 107
108 פלוני, ואני זין שבמקום פלוני'; אבל לא יאמר לו: 'טל 109
110 אתה חטים ואני שעורים', 'טל אתה את הלח, ואני אטל 111
112 את היבש' - מפני שזה מוכר דמאי. 113
114 ז. מי שהיה נושא ירק, וכבד עליו משאו, ורצה להשליך 115
116 ממנו על הדרך כדי להקל משאו - לא לשליך עד שיעשר; 117
118 כדי שלא יהיה תפלה לעמי הארץ שאוכלין אותו כדמאי. 119

1 ב. כל תלמיד חכמים - נאמן לעולם, ואינו צריך בדיקה 2
3 אחריו; וכניו וכני ביתו ועבדיו ואשתו של תלמיד חכמים 4
5 - הרי הן כתלמיד חכמים, ונאמנין. תלמיד חכמים שמת, 6
7 והניח פרות - אפלו באותו היום כנסן, הרי הן בחזקת 8
9 מתקנין. 10
11 ג. פת עם הארץ או אשתו שנשאת לחבר [נאמן על 12
13 המעשרות], ועבדו שנמכר לחבר - צריכין לקבל עליהם 14
15 בתפלה; ובת חבר או אשתו שנשאת לעם הארץ, ועבדו 16
17 שנמכר לעם הארץ - הרי אלו בחזקתן ונאמנין, עד 18
19 שיתעשרו. בנו או עבדו של חבר שהיו למודין [רגילים 20
21 לבקר] אצל עם הארץ, צריכין לקבל. בנו או עבדו של עם 22
23 הארץ שהיו למודיים אצל חבר - כל זמן שהן אצל החבר, 24
25 הרי הן כחבר; וצאו, הרי הן כעם הארץ. 26
27 ד. מי שאינו נאמן, והיה אחד מבניו או מעבדיו נאמן, או 28
29 אחד ממשפחתו - לוקחין ממנו ואוכלין על פיהן [על פי 30
31 עדות הנאמנים], ואין חוששין לדבר. 32
33 ה. היה הוא נאמן, ואשתו אינה נאמנת - לוקחין ממנו, 34
35 ואין מתארחין אצלו. היתה אשתו נאמנת, והוא אינו נאמן 36
37 - מתארחין אצלו, ואין לוקחין ממנו. ותבוא מארה למי 38
39 שאשתו נאמנת, והוא אינו נאמן. 40
41 ו. לא ישמש חבר, לא במשתה עם הארץ ולא בסעודתו - 42
43 אלא אם כן היה הפל מעשר ומתקן מתחת ידו; לפיכך, 44
45 הרואה חבר משמש במשתה עם הארץ או בסעודתו, הרי 46
47 הפל בחזקת מעשר. ראוהו מסב עם עמי הארץ - אין 48
49 הסעודה בחזקת מעשרת; שמא החבר על תנאין שבלבו 50
51 הוא סומך [כגון שעושר רק לעצמו]. 52
53 ז. כשם שאדם סועד אצל עם הארץ, וסומך על תנאו - כן 54
55 הוא צריך להיות מתנה על בנו, ואפלו היה בנו במקום 56
57 אחר; אבל אינו צריך להיות מתנה על אחר חוץ מבנו, 58
59 ואפלו היה עמו במשתה. לפיכך, כן חבר שהיה מסב 60
61 במשתה עם הארץ - אין הסעודה בחזקת מעשרת, שמא 62
63 אכיו התנה עליו. 64
65 ח. עם הארץ שנתן מזה [מסבע] לחבר, ואמר לו: 'קח לי 66
67 אגדת ירק', או 'גלוסקה אחת' [עוגה] - לוקח לו סתם, 68
69 ופטור מלעשר; ואם החליף את המצה - חייב לעשר, ואחר 70
71 כך יביא לו. ואם פרש החבר, ולא לקח סתם, אלא אמר 72
73 לחתני: 'אגדה זו שאני לוקח ממך, לחברי אני קונה אותה, 74
75 וזו לעצמי אני קונה אותה' - זו שלקח לעצמו, חייב לעשר 76
77 אותה; וזו שלקח לחברו, אינו חייב לעשר אותה. ואם 78
79 נתערבו, אפלו נתערבה אחת שלו במאה של חברו - מתקן 80
81 הפל דמאי, ואחר כך יתן לחברו ששלחו לקח לו. 82
83 ט. חמשה שאמרו לאחד: 'צא והבא לנו חמש אגדות של 84
85 ירק', והביא לכל אחד ואחד בפני עצמו - חברים שבהן, 86
87 אין צריכין לעשר אלא על חלקן בלבד; הביא להן בערבוב 88
89 - חברים שבהן צריכין לעשר על הכל. 90
91 י. עם הארץ שאמר לחבר: 'צא ולקט לי תאנים מתאנתי'

פיו בשבת; וכן אם אמר לו אחד שאינו נאמן: 'מעשרין
הן' - אוכל על פיו באותה שבת, ואפלו היו לו פרות
אחרות מתקנין מאותו המין; מפני שאימת שבת על עמי
הארץ, ואינו עובר בה עברה.
ב. אף על פי שהוא אוכל על פיו בשבת - הרי זה לא יאכל
מאותן הפרות למוצאי שבת, עד שייעשר דמאי [- מספק] על
הכל, על שאכל בשבת, ועל הנשאר; שלא הקלו
והאמינוהו, אלא לצרף אותה שבת. היתה שבת, ויום טוב
סמוך לה, ושאלו באחד מהן - אוכל אף בשני, מפני שלא
נראה לעשר בינתיים; וכן בשני ימים טובים של גליות.
ג. הנשבע על חברו שיאכל אצלו בשבת, והוא אינו
מאמינו על המעשרות - שואלו ואוכל על פיו בשבת
הראשונה בלבד; אבל בשבת שניה - אף על פי שנדר ממנו
הגנה אם לא יאכל אצלו - לא יאכל, עד שייעשר דמאי.
ד. מי שאינו נאמן, שראינוהו שהפריש תרומת מעשר
מפרותיו שהן דמאי, וראינוהו שחזרה ונפלה בפנינו בין
למקום אחר בין למקומה, ואמר: 'חזרתי והפרישתי אותה'
- נאמן אפלו בחל, ואוכל על פיו; כשם שאימת שבת על
עמי הארץ - כך אימת דמוע [- תערובת תרומה וחולין]
עליהן, ואינן חשודין להאכיל את המדמע.
ה. מי שאינו נאמן, שראינוהו שהפריש מעשר ראשון
מפרות אלו, ואמר שהפריש מהן מעשר שני - נאמן.
הפריש בפנינו מעשר שני, ואמר שהפריש מעשר הראשון
- אינו נאמן; שהשני שלו הוא [- ואוכלם בירושלים],
והנאמן על השני אינו נאמן על הראשון, והנאמן על
הראשון נאמן על השני. לפיכך, מי שאינו נאמן שהוציא
פרות מביתו, ואמר: 'אלו מעשר ראשון' - נאמן, ואין
מפרישין מהן תרומה גדולה ומעשרות; ואם אמר: 'אלו
מעשר שני' - אינו נאמן, והרי הן דמאי, ומפרישין מהן
תרומת מעשר. ויראה לי, שהוא פודה את פלו.
ו. האומר למי שאינו נאמן על המעשרות: 'קח לי ממי
שהוא מעשר', והלך ולקח והביא לו - אינו נאמן. ואם אמר
לו: 'קח לי מאיש פלוני' - הרי זה נאמן לומר: 'ממנו
לקחתי'; שהרי מתירא, שמא ישאלנו. הלך לקח לו מאותו
פלוני, ואמר: 'לא מצאתי, ולקחתי לך מאחר שהוא נאמן'
- אינו נאמן.
ז. הנכנס לעיר, ואינו מכיר אדם שם, ואמר: 'מי כאן
נאמן? מי כאן מעשר?' ואמר לו אחד: 'אני' - אינו נאמן.
אמר לו: 'איש פלוני' - הרי זה נאמן; והלך ולקח מאותו
פלוני, אף על פי שאינו מכירו, ואוכל על פיו. הלך לקח
ממנו, ושאל לו: 'מי כאן מוכר יין?' אמר לו: 'זה ששליחך
אצלי' - אף על פי שהן כגומלין זה את זה, הרי אלו
נאמנין.
ח. במה דברים אמורים? בזמן שאינו מכיר אדם שם. אבל
אם מכיר שם אדם, לא יקח אלא מן הממחה; ואם שהה
שם שלשים יום - אף על פי שאינו מכיר שם אדם, לא
יקח אלא מן הממחה.

ח. הלוקח ירק מן השוק, ומשך - אף על פי שלא שקל
ולא מיד ולא נתן דמים, ונמלך להחזיר לבצל התנות - לא
יחזיר עד שייעשר.
ט. המוצא פרות בדרך - אם רב מכניסין לבתיהן - פטור
מלעשר, שעדין לא נקבעו למעשר. ואם רב מכניסין למכר
בשוק, הרי אלו דמאי; ומחצה למחצה, דמאי.
י. נטלן לאכלן, ונמלך להצניען - לא ישהה אותן אצלו עד
שייעשר, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים. ואם מתחלה נטלן
שלא יאכרו - הרי זה מתר לשהותן אצלו עד שיירצה לאכלן
או לשלחן או למכרן, יעשר אותן דמאי.
יא. קנובת ירק [פסולת עלי] הנמצאת בגנה, הרי זו פטורה
מן הדמאי; ושל בעל הבית הנמצאת בבית, חיבת. שעל
גבי האשפה בכל מקום, מתרת.
יב. הנותן לפנדקית לבשל לו ולאפות - מעשר את שהוא
נותן לה, כדי שלא יהא תקלה לאחרים; ומעשר את שהוא
נוטל ממנה, מפני שהיא חשודה להחליף של זה בזה. אבל
הנותן לחמותו, בין שנשא בתה בין שארסה, או לשכנתו,
פת לאפות, ותבשיל לבשל - אינו חושש לא משום מעשר
ולא משום שביעית, מפני שאינה חשודה להחליף. במה
דברים אמורים? בזמן שנתן לה שאור לעסה ותבלין
לקדרה [לתבשיל]. אבל אם לא נתן - חושש משום
מעשרות [שמא התבלין לא מעושר], ולפיכך מעשר מה
שניטל ממנה; וחושש משום שביעית, ולפיכך אם היתה
שנת שמטה - הפת אסורה, שמא השאור מספיקי שביעית
הוא.
יג. המוליך חטין לטחן עם עם הארץ - הרי הן כחזקתן,
שאינו חשוד להחליף; הוליקן לטחן עם הנכרי - הרי הן
דמאי, שמא החליפן בחטיו של עם הארץ. וכן המפקיד
אצל עם הארץ - הרי הן כחזקתן, שאינו חשוד להחליף
הפקדון.
יד. עם הארץ שהיה משתמש בחנותו של חבר - אף על
פי שהחבר יוצא ונכנס - הרי זה מתר, ואינו חושש שמא
החליף.
טו. המפקיד פרותיו אצל הנכרי - הרי הן כפרותיו של
נכרי; שחזקתו להחליף הפקדון. והיאך דינם? אם היו
פרות שעדין לא נגמרה מלאכתן, ונגמרו ביד ישראל אחר
שלקח הפקדון - מפריש מעשרות כמו שבארנו. ואם היו
פרות שהפקיד טבליים, ונגמרה מלאכתן - חייב להפריש,
שמא לא החליף הגוי; ולפיכך יראה לי, שהמעשרות
שיפריש ספק. אבל אם הפקיד חלין מתקנין, אינו צריך
להפריש כלום; שאפלו החליף הגוי - פטורין, כמו שבארנו
בהלכות תרומה: "דגנך", ולא דגן גוי.

פרק יב

א. הלוקח [קונה] פרות ממי שאינו נאמן על המעשרות,
ושכח לעשרן, ונכנסה שבת או יום טוב, שאינו יכול לעשר
- הרי זה שואלו, ואם אמר לו: 'מעשרין הן' - אוכל על

נאמנין על הירק, חי; ואין נאמנין עליו מבשל, אלא אם כן
היה דבר מועט, שכן דרך בעלי בתים, לתן מעט ירק מבשל
מקדרתו לעני; ומתוך שיכול לומר: 'בעל הבית נתנו לי',
כול לומר: 'אני בשלתיהו ממתנותי'.
טו. וכן בן לוי שאמר: 'פרות אלו, ממעשר שנטלה
תרומתו הן' - הרי זה נאמן לעולם על תרומת מעשר, כשם
שישראל נאמן על תרומה גדולה; אבל אינו נאמן עליו
לפטור ממעשר שני.
טז. אין כל הדברים האלו אמורין אלא בעם הארץ, שאינו
לא חשוד ולא נאמן. אבל מי שהוא חשוד למכר תרומה
לשם חלין - אסור לקח ממנו כלל דבר שיש בו זקת תרומה
ומעשר, אפילו קרבי דגים, מפני שנותנין בהן שמן. ואין
אסור אלא כל שלפניו; אבל אוצרו [מחסנו] - מתר לקח
ממנו, מפני שהוא מתירא לערב תרומה באוצרו - שמא
יודע הדבר, ויפסיד הכל. וכן החשוד על מעשר שני למכרו
לשם חלין, אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זקת מעשר.
וכל זה - קנס מדבריהם.
יז. חשוד שהעיד על של אחרים - נאמן; חזקה, אין אדם
חוטא ולא לו. ואין צריך לומר, עם הארץ. לפיכך, עם הארץ
שאמר: 'זה טבל וזה תרומה, זה ודאי וזה דמאי' - אפילו
בשלו, נאמן. אמר: 'אלו פרות מתקנין' - בשל אחרים,
נאמן; והוא, שלא יראה כעושה קנוניא, כמו שבארנו.
יח. המוכר פרות לחברו, ואחר שיצאו מתחת ידו, אמר
ללוקח: 'פרות שמכרתי לך טבליהן', 'הבשר בשר בכור
היה', 'היין יין נספ' - שורת הדין שאינו נאמן, אפילו היה
המוכר חבר. והנרי, מחמיר על עצמו; ואם האמינו - הרי
זה משפח, אפילו היה המוכר עם הארץ.

ט. ולא התירו דברים אלו, אלא בתרומות ומעשרות; אבל
לענין פרות שביעית, או לענין טהרות - לא יקח אלא מן
הממחה.
י. החמרין שנכנסו לעיר, ואמר אחד מהן: 'פרות אלו אינן
מתקנין, אבל פרות חברי מתקנין ומעשרין' - אינו נאמן;
שמא קנוניא הן עושין זה עם זה, ויהיה השכר ביניהן.
יא. המוכר פרות בסוניה נ- שטחים שנכבשו ע"י דוד, ונוהגים
בה חלק מדיני ארץ ישראל, ואמר: 'משל ארץ ישראל הן'
- חייב הלוקח לעשר; 'מעשרין הן' - נאמן, שהפה שאסר
הוא הפה שהתיר. 'משלי הן' [כלומר מסוריא] - חייב לעשר;
'מעשרין הן' - נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם
ידוע שיש לו קרקע בסוניה, ויהיה רב ממכרו משהו - חייב
הלוקח ממנו לעשר, שחזקתו שהביא משדהו.
יב. עניים שאמרו: 'פרות אלו של לקט שכחה ופאה הן'
- הרי אלו נאמנין כל זמן הגרנות, שהלקט והשכחה והפאה
מצויין; והוא, שיהיה קרוב מן הגרן, כדי שיצא ויבוא בו
ביום. ואם אמרו: 'של מעשר עני הן' - הרי אלו נאמנין,
כל השנה שלו בלה. ואין נאמנין, אלא על דבר שדרך בני
אדם לתן אותו.
יג. כיצד? 'חטים אלו לקט שכחה ופאה הן', נאמנין. 'קמח
זה מחטים של לקט שכחה ופאה הוא', אינו נאמנין. ואין
צריך לומר, שאין נאמנין על הפת לומר 'משל מתנות עניים
הוא', אלא מתעשרת דמאי.
יד. נאמנין על השעורה של ארז; ואין נאמנין עליו, בין
חי בין מבשל. נאמנין על הפול; ואין נאמנין על הגריסין,
בין חיים בין מבשלין. נאמנין על השמן לומר: 'של מעשר
עני הוא'; ואין נאמנין לומר: 'של ייתי נקוף [פאה] הוא'.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – י"ח כ"ד תמוז ה'תשע"ב

יח"רש ב"ה [הוא עצמו], וכיצא בתרישה; ונמצא לאו שנתן
לאזהרת מיתת בית דין [להזהיר החורש על הענשתו], ואין
לוקח עליו.
ג. אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי -
שלא יעשה בה מלאכה בשבת; והרי הוא מצוה על שבייתת
בהמתו. ואסרו חכמים למכר בהמה גסה לגוי, [גזירה] שמא
ישאיל או ישכיר. ואם מכר - קונסין אותו [לפדותה] עד
עשרה בדימיה, ומחזירה; ואפילו שבורה, אין מוכרין. ומתיר
לו למכר על ידי סרסור [מתווך], שהסרסור אינו משכיר
ואינו משאיל.
ד. ומתיר למכר להם סוס - שאין הסוס אלא לרכיבת אדם,
לא למשאוי, והחי נושא את עצמו. וכדרך שאסרו למכר
לגוי, כך אסרו למכר לישראל החשוד למכר לגוי. ומתיר

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ב

הלכות שבת

פרק כ

א. אסור להוציא משא על הבהמה בשבת, שנאמר: "למען
ינות שורך ובמורך" - אחד שור ואחד חמור, ואחד כל
בהמה וזהו ועוף. ואם הוציא על הבהמה - אף על פי
שהוא מצוה על שבייתתה - אינו לוקה, לפי שאסורו בא
מכלל עשה; לפיכך, המחמיר [מזרח] אחר בהמתו בשבת,
והיה עליה משא - פטור.
ב. והלא לאו מפרש בתורה, שנאמר: "לא תעשה כל
מלאכה, אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך ובהמתך" - שלא

1 למכר להם פרה לשחיטה, ושוחט אותה בפניו; ולא ימכר
2 סתם, אפלו שור של פטם [מפוטם שאינו ראוי למלאכה] -
3 שמה ישהה אותו ויעבד בו.
4 ה. מקום שנהגו למכר להן בהמה דקה, מוכרין; מקום
5 שנהגו שלא למכר, אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין להן
6 חיה גסה, כמו שאין מוכרין להם בהמה גסה - אלא על
7 ידי סרסור.
8 ו. מי שהחשיף בדרך, ולא היה עמו נכרי שיתן לו כיסו,
9 והיתה עמו בהמה - מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת,
10 וכשתרצה לעמד נוטלו מעליה, כדי שלא תעמד והוא
11 [הכיס] עליה, עד שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה.
12 ואסור לו להנהיגה, ואפלו בקול, כל זמן שהכיס עליה, כדי
13 שלא יהיה מחמר בשבת. וגזרת חכמים היא, שלא יניח
14 כיסו על גבי בהמה, אלא אם אין עמו נכרי.
15 ז. היה עמו חרש שוטה וקטן - מניח כיסו על החמור,
16 ואינו נוטנו לאחד מהן, מפני שהן אדם מישראל. היה עמו
17 חרש שוטה וקטן, ואין עמו בהמה - נוטנו לשוטה; שוטה
18 וקטן - נוטנו לשוטה; חרש וקטן - נוטנו לאי זה מהם
19 שירצה. לא היתה עמו בהמה, ולא נכרי, ולא אחד מכל
20 אלו - מהלך בו פחות פחות מארבע אמות [עוצר כל סוף
21 ד' אמות]. ואפלו מציאה שבאה לידו, מהלך בה פחות
22 פחות מארבע אמות. אכל קדם שתבוא לידו - אם יכול
23 להחשיף עליה [להמתין לידה עד מוציא], מחשיף; ואם
24 לאו, מוליכה פחות פחות מארבע אמות.
25 ח. מתר למשוף את הבהמה במתג ורסן שלה לרשות
26 הרבים - והוא שתהיה ראויה לאותו הרסן, כגון שיר לסוס
27 ואפטר לגמל וחסם לנאקה וסוגר לפלג. אבל אם הוציא
28 בהמה במתג שאין משתמרת בו, כגון שקשר חבל בפי
29 הסוס, או במתג שאינה צריכה לו אלא משתמרת בפחות
30 ממנו, כגון שהוציא חמור בשיר של סוס או חתול בסוגר
31 - הרי זה משאוי; שכל שמירה מעלה או שמירה פחותה
32 - משאוי הוא לה.
33 ט. לא יקשר גמלים זה בזה, וימשוף; אפלו היו קשורין
34 מערב שבת, אינן נמשכין בשבת. אבל מכניס הוא חבלים
35 לתוך ידו - והוא, שלא יצא חבל מתוף ידו טפח; וצריך
36 שיהיה החבל שמפי הבהמה עד ידו, גבוה מן הארץ טפח
37 או יותר. ומפני מה לא ימשוף הגמלים הקשורים זה בזה?
38 מפני שהוא נראה כמי שמוליכן לשוק שמוכרין בו בהמות
39 או שמשחקין בהן שם; ומפני זה, לא תצא בהמה בזוג
40 [פעמון] שבצוארה, ואפלו היה פקוק, שאין לו קול.
41 י. לא תצא בהמה בזוג שבכסותה, ולא בחותם שבצוארה
42 [מטבע הקשורה בה לסימן], ולא בחותם שבכסותה, ולא
43 ברצועה שברגלה, ולא פסלם [מתקן מונע החזרת ראש]
44 שבצוארה. ואין חמור יוצא במרדעת [כיסוי שעליו], אלא
45 אם בן היתה קשורה לו מערב שבת. ולא יצא גמל
46 במטלטלת [חתיכת בד] התלויה לו בדבשתו או בזנבו, אלא
47 אם בן היתה קשורה בזנבו וחותרו [גבנונית]; ולא יצא

48 הגמל עקוד יד [- קשורה ידו], ולא עקוד רגל. וכן שאר כל
49 הבהמה.
50 יא. אין התרנגולין יוצאין בחוטין ולא ברצועות
51 שברגליהן. ואין הפכשים יוצאין בצנלה שפתח האלה
52 [שמחלתה שלא ינזק]. ואין הפכשות יוצאות בעצים
53 שמניחין להן בחטמן כדי שיתעטשו התולעין שבמחן. ואין
54 העגל יוצא בעל קטן שמניחין לו על צוארו כדי שיכנע
55 ויהיה נוח לחרישה. ולא תצא בהמה בשבכה [מחסום]
56 שמניחין לה בפינה, כדי שלא תשוף או לא תאכל. ולא תצא
57 הפרה בעור הקפד [קיפוד] שמניחין לה על דדיה כדי שלא
58 יינק ממנה השרץ כשהיא ישנה; ולא תצא ברצועה שבין
59 קרניה, בין לנואי בין לשמר. עז [הזקוקה לשמירה מיוחדת]
60 שחקק לה בקרניה [-עשה חור כדי להשחיל בו את האפטר],
61 יוצאה באפטר הקשור בחקק בשבת; ואם תחבו בזנבה -
62 אסור, שמה תנתחמו [תנתקו], ויביאנו בידו ברשות הרבים.
63 וכן כל כיוצא בזה.
64 יב. הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על זכרותן, כדי שלא
65 יעלו על הנקבות; ובבעור הקשור להן על לפיהן, כדי שלא
66 יפלו עליהן זאבים; ובמטלניות [בדים] המרקמות שמניפין
67 אותם בהן. והרחלים יוצאות, ואליה שלהן קשורה למעלה
68 על גבן, כדי שיעלו עליהן זכרים, או קשורה למטה, כדי
69 שלא יעלו עליהן זכרים; ויוצאות מלפפות [כרוכות]
70 במטלניות, כדי שיהיה הצמר שלהן נקי. העזים יוצאות
71 ורדיהן קשורות, כדי שייכש מהן החלב; אבל אם קשרן
72 כדי שלא יצא החלב עד שיחלב אותה לערב, הרי אלו לא
73 יצאו.
74 יג. אין חמור יוצא באקף, אף על פי שקשור לו מערב
75 שבת; ולא הסוס בזנב שועל [שתולים לו נגד עין הרע], ולא
76 בזהורית [משי אדום] שבין עיניו [לנוי]. ולא תצא בהמה
77 בקלסטר [סל] שבפינה, ולא בסנדל שברגלה, ולא בקמיע
78 שאינו ממחה לבהמה; אבל יוצאה היא באגד [תחבושת]
79 שעל גבי המכה, ובכבשישין [לוחות עץ] שעל גבי השכר,
80 ובשליה המדלדלת [תלויה] בה; ופוקק לה זוג שבצוארה,
81 ומטילת בו בחצר. ונותן מרדעת על החמור בשבת, ומטיל
82 בחצר; אבל אין תולין לה קלסטר בפינה בשבת.
83 יד. כשם שאדם מצוה על שכיתת בהמתו בשבת, כך הוא
84 מצוה על שכיתת עבדו ואמתו; ואף על פי שהן בני דעת,
85 ולדעת עצמן עושים - מצוה עליו לשמורן ולמנוען מעשיית
86 מלאכה בשבת, שנאמר: "למען ינוח שורך וחתולך, וינפש
87 בן אמתך והגר".
88 טו. עבד ואמה שאנו מצוין על שכיתתן - הם עבדים
89 שמלו וטבלו לשם עבדות, וקבלו מצוות שהעבדים חייבין
90 בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו, אלא קבלו שבע
91 מצוות שנצטוו בני נח בלבד - הרי הן כגר תושב; ומתירין
92 לעשות מלאכה בשבת לעצמן בפרהסיא, כישראל בחל.
93 ואין מקבלין גר תושב, אלא בזמן שהיובל נהג.
94 טז. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת, וגר

גזרה שפא יתלש. הדס המחבר, מתר להרית בו, שאין
הנחתו אלא להרית בו, והרי ירחו מצוי - קיים ללא תלישה;
אבל אחריו ותפוח וכל הראוי לאכילה, אסור להרית בו
במחבר - גזרה שפא יקץ אותו לאכלו.

ח. אילן שהיו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים,
אסור לישיב עליהן; ואם אינן גבוהין שלשה, הרי הן כפארץ.
היי באין מלמעלה משלשה לתוף שלשה, מתר להשתמש
בהן; הוי גבוהין שלשה, אף על פי שצדן אחד שנה לארץ,
או שיש חלל תחתיהן שלשה - אסור לישיב עליהם.

ט. אין רוכבין על גבי בהמה בשבת - גזרה שפא יחתך
זמורה [ענף גפן] להנהיגה. ואין נתלין בבהמה, ולא יעלה
מבעוד יום לישיב עליה בשבת. ואין נסמכין לצדי בהמה;
וצדי צדדין - מתרין. עלה באילן בשבת - בשוגג, מתר
ליירד; במזיד, אסור ליירד. ובבהמה - אפלו במזיד - יירד,
משום צער בעלי חיים. וכן פורקין המשאוי מעל הבהמה
בשבת, משום צער בעלי חיים.

י. כיצד? היתה בהמתו טעונה שליו [משא] של תבואה
- מכניס ראשו תחתיו, ומסלקו לצד אחר, והוא נופל
מאליו. הנה בא מן הדרך בלילי שבת, ובהמתו טעונה -
בשיגעון לחצר החיצונה, נוטל את הכלים הנטלין בשבת;
ושאינן נטלין - מתיר החבלים והשקין נופלין. הוי בשקין
דברים המשתפרין - אם היו שקין קטנים, מביא כרים
וכסות ומניח תחתיהן, והשקין נופלין על הכרים; שהרי
אם ירצה לשלף הפר, שולף, מפני שהשקים קטנים וקלים,
ונמצא שלא בטל כלי [מיעוד]. היתה טעונה עשאות של
זכוכית - מתיר השקים והן נופלין; שאף על פי שישברו,
אין בכך הפסד גדול, שהרי הכל להתכה עומד, ולהפסד
מועט לא חששו. הוי השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית
וכיוצא בהם, פורק בנחת. ומפל מקום, לא ניחם שם על
גבי בהמה - משום צער בעלי חיים.

יא. המדבק פרות עד שיעשו גוף אחד, חייב משום מעמר.
לפיקה, מי שנתפזרו לו פרות בחצרו - מלקט על יד על יד
[מעט מעט] ואוכל; אבל לא יתן לא לתוף הסל ולא לתוף
הקפה, פדרף שהוא עושה בחל; שאם עשה פדרף שהוא
עושה בחל - שפא יכבשם בידו בתוף הקפה, ויבוא לירי
עמור. וכן אין מקבצין את המלח וכיוצא בו, מפני שגנא
במעמר.

יב. מפרק - חייב משום דש; והסוחט זיתים וענבים - חייב
משום מפרק; לפיקה, אסור לסחט תותים ורמונים, הואיל
ומקצת בני אדם סוחטים אותם זיתים וענבים - שפא יבוא
לסחט זיתים וענבים. אבל שאר פרות, כגון פרישין
[חבושים] ותפוחים ועזרורים [פרי הדומה לתפוח] - מתר
לסחטן בשבת, מפני שאינן בני סחיטה.

יג. כבשין [פירות שנכבשו בחומץ] ושלקות [פירות
שנתבשלו] שסחטן - אם לרפך גופן, מתר; ואם להוציא
מימיהן, אסור. ואין מרסקין את השלג שיזובו מימיו, אבל
מרסק הוא לתוף הפוס או לתוף הקצרה. השום והבסר

צדק הרי הוא פישראל לכל דבר, במי נאמר "וינפש בן
אמתך והגר"? זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של
ישראל, כמו בן אמתו; שלא יעשה מלאכה לישראל רבו
בשבת, אבל לעצמו עושה; ואפלו היה זה הגר עבדו, הרי
זה עושה לעצמו.

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ב

פרק כא

א. נאמר בתורה "תשבת" - אפלו מדברים שאינן מלאכה,
חייב לשבת מהן. ודברים הרבה הן, שאסור חכמים משום
שבות [להרבות השביתה] - מהן דברים, אסורים מפני שהן
דומים למלאכות, ומהן דברים, אסורים גזרה שפא יבוא
מהן אסור סקילה; ואלו הן:

ב. כל המעשה גמול, הרי זה חייב משום חורש; לפיקה,
אסור להפנות בשדה הנירה [חרושה] בשבת, שפא ישנה
גמול. המפנה את האוצר [מחסן תבואה] בשבת, מפני שהוא
צריך לו לדבר מצוה, כגון שיכניס בו אורחים, או קובע בו
מדרש - לא יגמר את כל האוצר, שפא יבוא להשוות
הגמול. טיט שעל גבי רגלו, מקנחו בכתל או בקורה, אבל
לא בקרקע, שפא יבוא להשוות הגמול. לא ירק בקרקע
וישוף ברגלו, שפא ישנה גמול; ומתר לדרס הרק שעל גבי
הקרקע, והולך לפי תמו.

ג. נשים המשחקות בגזוים ושקדים וכיוצא בהן - אסורות
לשחק בהן בשבת, שפא יבוא להשוות הגמול. ואסור
לכבד [לנקות] את הקרקע, שפא ישנה גמול, אלא אם בן
היה רצוף באבנים. ומתר לזלף [להזות] מים על גבי
הקרקע, ואינו חושש שפא ישנה גמול, שהרי אינו מתכנן
לכף. אין סכין [מריחת חומר מופה] את הקרקע, ואפלו היה
רצוף באבנים; ואין נופחין אותו [במפוח, כדי להרחיק את
האבק], ואין מדיחין אותו, אפלו ביום טוב, קל וחמר
בשבת - שלא יעשה פדרף שהוא עושה בחל, ויבוא
להשוות הגמול בזמן שהוא עושה בן במקום שאינו רצוף.
ד. חצר שנתקלקלה בימי גשמים, מביא תבן ומרדה [שוטח]
בה; וכשהוא מרדה, לא ירדה לא בסל, ולא בקפה, אלא
בשולי הקפה [תחתית קופה שנשברה] - שלא יעשה פדרף
שהוא עושה בחל, ויבוא להשוות גמול.

ה. המעקה את הורעים, חייב משום זורע; לפיקה אסור
לשאב מן הבור בגלגל [אופן] - גזרה, שפא ימלא לגתו
ולתחתיו. ומפני זה, אם היה הבור של גלגל בחצר, מתר
למלאה ממנו בגלגל.

ו. התולש, חייב משום קוצר; לפיקה, אסור לרדות [להוציא]
דבש מפורתו בשבת, מפני שהוא כתולש. אין עולין באילן,
בין לח בין יבש; ואין נתלין באילן, ואין נסמכין באילן.
ולא יעלה מבעוד יום לישיב שם כל היום כלו. ואין
משתמשין במחבר לקרקע כלל - גזרה שפא יתלש.
ז. פרות שגשרו בשבת, אסור לאכלן עד מוצאי שבת -

1 [ענבים שלא בשלון] והמלילות [שביבליים שלא בשלון] שרסקן
 2 מבעור יום - אם מחסרין דיקה [כתישה], אסור לו לגמור
 3 דיתכן בשבת; ואם מחסרין שחיקה ביד, מתיר לו לגמור
 4 שחיקתן בשבת. לפיכך, מתיר לו לגמור שחיקת הריפות
 5 [גרעיני שעורים] בעץ הפורר [כף גדולה] בתוף הקדרה
 6 בשבת, אחר שמורידין אותה מעל האש.
 7 יד. המולל מלילות [מפורר באצבעותיו דבר מאכל] - מולל
 8 בשני, כדי שלא יראה כדש. היוגב בפיו, פטור; ואם היה
 9 גונח [מכאבי גרון] - מתיר לו לינק בפיו [מדדי הבהמה], מפני
 10 שהוא מפרק בלאחר יד, ומשום צערו לא גזרו, ואף על פי
 11 שאין שם סכנה.
 12 טו. פרות שזכו מהן משקין בשבת - אם זיתים וענבים הם
 13 - אסור לשותות אותן המשקין עד מוצאי שבת; גזרה שמא
 14 יתכונן ויסחט אותן בשבת. ואם תותים ורמונים הן - אם
 15 הכניסן לאכילה, משקין שזכו מהן מתירין; ואם הכניסן
 16 לזרקה, משקין שזכו מהן אסורין עד מוצאי שבת.
 17 טז. זיתים וענבים שרסקן מערב שבת, ויצאו מהן משקין
 18 מעצמן - מתירין; וכן חלות דבש שרסקן מערב שבת -
 19 משקין היוצאין מהן בשבת, מתירין; שאין כאן מקום
 20 לגזרה, שכבר רסקן מבערב.
 21 יז. זורה ובורר, מאבות מלאכות הן. לפיכך, אף על פי
 22 שמתיר למלל מלילות בראשי אצבעותיו, - כשהוא מנפח
 23 [מוציא אור מפיו להפריח הקליפה], מנפח בידו אחת בכל
 24 כחו - אבל לא בקנן [מין נפה] ולא בתמחוי [קערה גדולה],
 25 גזרה שמא ינפה בנפה ובכברה, שהוא חייב. והמשמר
 26 [מנפה] שמרים, תולדת בורר או מרקד הוא; לפיכך, אף על
 27 פי שמתיר לסגן זין צלול או מים צלולים בסודרין או
 28 בקפיפה [סל] מצרית - לא יעשה גמה בסודר [ע"י דחיסתו
 29 לפי הכלל]; שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא
 30 לשמר במשמרת. וכן אסור לתלות את המשמרת כדרך
 31 שהוא עושה בחל - שמא יבוא לשמר. וכן הממבץ [מייצר
 32 חמאה], תולדת בורר הוא; לפיכך, אף על פי שנותנין
 33 שמשמן וסגנונים לזבש, לא ימבץ [יפריד מן הדבש] בידו.
 34 יח. המחתף את הירק דק דק כדי לבשלו - הרי זה תולדת
 35 טוחן, וחייב; לפיכך, אין מרסקין לא את השחת [תבואה
 36 מאכל בהמה] ולא את החרובין לפני בהמה, בין דקה בין
 37 גסה - מפני שנראה בטוחן. אבל מחתכין את הדלועין לפני
 38 בהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים - שאין טחינה בפרות.
 39 ומתירין אלמות של עמיר [חציר] לפני בהמה, ומפספס
 40 [מרסק] בידו אלמות קטנות; אבל לא אלמות גדולות, מפני
 41 הטרח שבבהן.
 42 יט. חבילי סיא וזוזב וקורנית [מיני צמחים] וכיוצא בהן,
 43 שהכניסן למאכל בהמה - מסתפק מהן, וקוטס ואוכל
 44 בראשי אצבעותיו; אבל לא בידו הרבה - שלא יעשה כדרך
 45 שהוא עושה בחל, ויבוא לדק [לכתוש].
 46 כ. הצריך לדק פלפלים וכיוצא בהן, לתן לתוף המאכל
 47 בשבת - הרי זה כותש ביד [קת] הספין, ובקערה. אבל

במכתשת - חייב, מפני שהוא טוחן; לפיכך, אסור לכריא
 להתרפאות בשבת - גזרה שמא ישחק סמנין.
 כא. ביצד? לא יאכל דברים שאינן מאכל בריאים, כגון
 זוזבין ופיאה [מיני צמחים]; ולא דברים המשלשלין, כגון
 לענה וכיוצא בה. וכן לא ישתה דברים שאין דרך הבריאים
 לשתותן, כגון מים שבשלו בו סמנין [תרופה] ועשבים.
 כב. אוכל אדם אכלין ומשקין שדרך הבריאים לאכלן
 ולשתותן, כגון הפסטר והכשות והזוזב [מיני צמחים]; אף
 על פי שהם מרפאין, ואוכלן כדי להתרפאות בהן - מתיר,
 הואיל והן מאכל בריאים. שטה חלתית [מין צמח] מקדם
 השבת, והרי הוא שוטה והולך - מתיר לשתותו בשבת,
 במקומות שנהגו הבריאים לשתות החלתית; ושותינן זיתוס
 המצרי [ערבוב של כמה מיני אוכלין] בכל מקום.
 כג. וכן שמנים שדרך הבריאים לסוף בהן - מתיר לסוף בהן
 בשבת, ואף על פי שנותנין לרפואה; ושאין הבריאים סכין
 בהן, אסורין. החושש [כואב] במתניו - לא יסוף זין וחמץ,
 אבל סף הוא את השמן; ולא שמן ורד, אלא במקום
 שהבריאים סכין אותו. ומתיר לסוף שמן ומלח בכל מקום.
 נגפה [לקחה] ידו או רגלו - צומתה [מכווצה] ביין, ואינו
 צומתה בחמץ; ואם היה ענג [איסטניס], אף ביין אסור.
 כד. החושש בשניו - לא יגמץ בהן את החמץ, ויפלט;
 אבל מגמץ הוא, ובולע. החושש בגרונו, לא יערענו
 [יגררנו] בשמן; אבל בולע הוא שמן הרבה - ואם נתרפא,
 נתרפא. אין לו עיסין את המצטכי [שרף הנוסף מעצים], ואין
 שפין את השנים בסם בשבת, בזמן שמתכונן לרפואה; ואם
 נתכונן לריח הפה, מתיר.
 כה. אין נותנין זין לתוף העין, אבל נותן הוא על גב העין.
 ורק תפל [רוק האדם לפני שטעם משהו], אפלו על גב העין
 אסור. קילור [משחה לעין] ששמה אותו מערב שבת -
 מעבירו על גב עינו בשבת, ואינו חושש. מי שלקה
 באצבעו, לא יכרך עליו גמי כדי לרפאותו; ולא ידחקנו בידו
 כדי להוציא ממנו דם.
 כו. אין נותנין חמין ושמן על גבי המכה, ולא על גבי מוח
 [בד] שעל המכה, ולא על גבי מוח לתנו על המכה בשבת;
 אבל נותן הוא חוץ למכה, ושותת ויורד למכה. ונותנין מוח
 יבש על גבי המכה; ואם היה עתיק [ישן] - אסור, מפני
 שהוא כרטיה.
 כז. רטיה [תחבושת] שפרשה [נפלה] על גבי פלי, מחזירין
 אותה; ואם פרשה על גבי קרקע, אסור להחזירה. ומניחין
 רטיה על גבי המכה לכתחלה במקדש, שאין אסור שבות
 [איסור דרבנן להרבות השביתה] - במקדש. ובכל מקום,
 מקנחין פי המכה; ואין מקנחין את הרטיה, שמא ימרח.
 כח. סכין וממשמשין בבגדי מעים בשבת - והוא שישוף
 וממשמש בבת אחת, כדי שלא יעשה כדרך שהוא עושה
 בחל. ואין מתעמלין בשבת. אי זה הוא מתעמל? זה
 שדורסים על גופו בכח עד שייגע ויזיע, או שיהלך עד
 שייגע ויזיע - שאסור ליגע את עצמו כדי שיזיע בשבת,
 94

48 זו בכלי אחד, ומחלק אותו בכלים הרבה, ונותן לפני כל
49 בהמה ובהמה; ומערב בכלי אחד אפלו כור, אפלו כורים.
50 לח. אין מאכילין בהמה חיה ועוף בשבת, כדרך שהוא
51 מאכיל בחל - שמא יבוא לידי כתישת קטניות, או לידי
52 לישת קמח וכיוצא בו. כיצד? לא יאכיל הגמל בשבת
53 מאכל שלשה או ארבעה ימים, ולא ירביץ [יושיב] עגל
54 וכיוצא בו ויפתח פיו ויתן לתוכו פרשינין ומים בבת אחת.
55 וכן לא יתן לתוף פיו יונים ותרנגולים, למקום [בגדון] שאינן
56 יכולין להחזיר [להוציא]; אבל מאכיל הוא את הבהמה
57 מעמד, ומשקה אותה מעמד, או נותן לתוף פיה מים בפני
58 עצמן וכרשינין בפני עצמן, במקום שכולה להחזיר. וכן
59 מאכיל לעוף בידו, במקום שיכול להחזיר. ואין צריך לומר,
60 שיתן לפנינה והם אוכלין.
61 לו. במה דברים אמורים? במי שמונותיו עליו, כגון
62 בהמתו וחייתו ויוני הבית ואונון ותרנגולין; אבל מי שאין
63 מונותיו עליו, כגון חזיר ויוני שוקף ודבורים - לא יתן
64 לפנינה לא מזון לא מים. ומתיר לאדם להעמיד בהמתו על
65 גבי עשבים והיא אוכלת, אבל לא יעמיד אותה על גבי דבר
66 שהקצה [מוקצה]. ועומד בפניה כדי שתחזיר פניה לדבר
67 המקצה ותאכל ממנו. וכן ביום טוב.

יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ב

פרק כב

70 א. רדית הפת [הוצאתו מהתנור] - אף על פי שאינה מלאכה
71 - אסרו אותה חכמים, שמא יבוא לאפות. המדביק פת
72 בתנור מבעוד יום, וקדש עליו היום - מציל ממנו מזון
73 שלש סעודות, ואומר לאחרים: 'בואו והצילו לכם'. ואף
74 על פי שהרדית אינה מלאכה, כשהוא מציל, לא ירדה
75 במרדה [כלי המיוחד לכך] אלא בספין, כדי לשנות.
76 ב. מפני מה אסרו חכמים להכנס למרחץ בשבת? מפני
77 הבלגן שהיו מחמין חמין בשבת, ואומרים: 'מערב שבת
78 הוחמו; לפיכך גזרו שלא יכנס אדם למרחץ בשבת, אפלו
79 להיזע. וגזרו שלא ישפתף כל גופו בחמין, ואפלו בחמין
80 שהוחמו מערב שבת; אבל פניו ידיו ורגליו, מתיר. במה
81 דברים אמורים? בחמי האור [האש] - גזרה משום מרחץ;
82 אבל בחמי טבריה וכיוצא בהן, מתיר להשפתף בהם כל
83 גופו. ואסור לרחץ במים חמין שבמערות, מפני שהמערה
84 יש בה הכל, ויבוא לידי זעזע, ונמצאת כמרחץ.
85 ג. מתחמם אדם כנגד המדורה, ויוצא ומשפתף כל גופו
86 בצונן; אבל אינו משפתף כל גופו בצונן, וכא ומתחמם
87 כנגד המדורה, מפני שמפשיר מים שעליו, ונמצא כרוחץ
88 כל גופו בחמין. המביא סילון [צינור] של צונן בתוך מים
89 חמין [לחמם המים שבצינור], אפלו בתוך חמי טבריה - הרי
90 אלו בחמין שהוחמו בשבת, ואסורין ברחיצה ובשתיה.
91 ד. מביא אדם קיתון של מים, ומניחו כנגד המדורה - לא
92 בשביל שיחמו, אלא כדי שתפוג צנתו. וכן מניח פף של

1 מפני שהוא רפואה. וכן אסור לעמוד בקרקע דימוסות
2 [קרקע מלוחה] שבארץ ישראל, מפני שמעמלת ומרפאה.
3 כט. אין רוחצין במים שמשלשלין, ולא בטיט שטובעין
4 בו, ולא במי משרה הבאשים [מלובכיים], ולא בים סדום
5 [המלח], ולא במים הרעים שבבים הגדול - מפני שכל אלו
6 צער הן, וכתוב: "וקראת לשבת ענג"; לפיכך, אם לא
7 נשתתה בהם, אלא עלה מיד - אף על פי שיש לו חטטין
8 [שחין] בראשו, מתיר.
9 ל. אין מתגרדין במגרדת; ואם היו ידיו מלכלכות בצואה
10 או בטיט, גורד כדרך ואינו חושש. סבין ומפרכין
11 [משפשים גלדי המכה] לאדם לענגו, אבל לא לבהמה; ואם
12 היה לה צער, מתיר להסיר צערה בסיכה ופרוף. בהמה
13 שאכלה פרשינין [מאכל בהמה] הרבה, מריצין אותה בחצר
14 בשביל שתתרפא; ואם אחזה [שטף] דם, מעמידין אותה
15 במים בשביל שתצטנן, ואין חוששין שמא ישחק לה סמנין.
16 לא. אין מקיאין את האכל בשבת [להקלה]. במה דברים
17 אמורים? בסם [באמצעות חומר בליעה] - שמא ישחק
18 סמנין; אבל להכניס ידו לתוף פיו ולהקיא, מתיר. ואסור
19 לדחק פרסו של תינוק כדי להוציא הראי [צרכים] שלו -
20 שמא יבוא להשקותו סמנין המשלשלין. ומתיר לכפות כוס
21 על הטבור בשבת [כעין כוסות רוח] כדי להעלותו. וכן מתיר
22 לחנק [ליישר מפרקתו] וללפף [בבגדים] את הקטן, ולהעלות
23 אוננים [רפואה לגידי האונניים] בין ביד בין בכלי, ולהעלות
24 אנקלי [תנוך שכנגד הלב להקלת הנשימה]; שכל אלו וכיוצא
25 בהן - אין עושין אותן בסמנין כדי לחש [לחשוש] לשחיקה,
26 ויש לו צער מהן.
27 לב. המרקד, מאבות מלאכות. לפיכך אין כוכרין [מנפים]
28 את התבן בכברה [בנפה]; ולא יניח הכברה שיש בה תבן
29 במקום גבוה בשביל שירד המוץ [הקליפה] - מפני שהוא
30 כמרקד. אבל נוטל התבן בכברה ומוליך לאבוס [סל האכלה
31 לבהמה], אף על פי שירד המוץ בפשעת הולכה - שהרי אינו
32 מתבונן לכך.
33 לג. מגבל [מערבב מים וקמח], חזב משום לש; לפיכך אין
34 מגבלין קמח קלי [שנעשה מחסה קלוייה] הרבה, שמא יבוא
35 ללוש קמח שאינו קלי. ומתיר לגבל את הקלי מעט מעט.
36 אבל תבואה שלא הביאה שליש שקלו אותה, ואחר כך
37 טחנו אותה טחינה גסה, שהרי היא בחל, והיא הנקראת
38 'שתיית' - מתיר לגבל ממנה בחמץ וכיוצא בו הרבה בבת
39 אחת; והוא, שיהיה רך; אבל קשה - אסור, מפני שנקראה
40 כלש. וצריך לשנות; כיצד? נותן את השתיית, ואחר כך נותן
41 את החמץ.
42 לד. המרסן [סובין של תבואה] - אף על פי שאינו ראוי
43 לגבל, אין גובלין אותו; שמא יבוא לגבל העפר וכיוצא בו.
44 ונותנין מים על גבי המרסן, ומוליך בו התרד [כף] שתי
45 וערב; אבל אינו ממרס בידו, שלא יראה כלש. אם לא
46 נתערב, מנערו מפלי לכלי עד שיתערב; ונותן לפני
47 התרנגולין או לפני השורים. ומתיר לערב המרסן על דרך

1 שֶׁמֶן כִּנְגֵד הַמְדוּרָה - כְּדֵי שִׁפְשׁוֹר, לֹא שֵׁיחָם. וְסָף אָדָם יָדוֹ
2 בְּמֵים אוֹ בְּשֶׁמֶן, וּמִחֲמַם כִּנְגֵד הַמְדוּרָה - וְהוּא שְׂלֵא יִחְמוּ
3 הַמֵּים שְׂעַל יָדוֹ עַד שֶׁתֵּהָא כִּרְסוֹ שֶׁל תִּינוּק נְכוּיָה בְּהֵם.
4 וּמִחֲמַם כִּנְגֵד, וּמִנִּיחוֹ עַל גְּבִי מַעְיו בְּשִׁבְתָּ.
5 ה. אִמְבָּטִי שֶׁל מְרַחֵץ שֶׁהִיא מְלֵאָה מִים חֲמִים - אֵין נוֹתֵינִן
6 לָהּ מִים צוֹנֵן, שֶׁהִיא מִחֲמַם הַרְבֵּה; וְכֵן לֹא יִתֵּן לְתוֹכָהּ פֶּה
7 שֶׁל שֶׁמֶן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּמְבַשֵּׁל. אָבֵל נוֹתֵן הוּא מִים חֲמִין
8 לְתוֹךְ אִמְבָּטִי שֶׁל צוֹנֵן.
9 ו. מִחַם [דוד] שֶׁפָּנָה מִמֶּנּוּ מִים - מֵתָר לִתֵּן לְתוֹכוֹ מִים צוֹנֵן,
10 כְּדֵי לְהַפְשִׁיךְ; וּמֵתָר לִצֶּק מִים חֲמִין לְתוֹךְ מִים צוֹנֵן, אוֹ
11 צוֹנֵן לְתוֹךְ הַחֲמִין - וְהוּא שְׂלֵא יִהְיֶה בְּכָלִי רֹאשׁוֹן, מִפְּנֵי
12 שֶׁהוּא מִחֲמַם הַרְבֵּה. וְכֵן קִדְרָה רוֹתַחַת - אֵף עַל פִּי
13 שֶׁהוֹרִידָה מֵעַל הָאֵשׁ, לֹא יִתֵּן לְתוֹכָהּ תְּבָלִין; אָבֵל נוֹתֵן
14 לְתוֹכָהּ מֶלַח, שֶׁהִמְלַח אֵינוֹ מִתְבַּשֵּׁל אֲלָא עַל גְּבִי אֵשׁ
15 גְּדוֹלָה. וְאֵם צֶק הַתְּבָשִׁיל מִקְדְּרָה לְקַעֲרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא
16 רוֹתַחַת בְּקַעֲרָה, מֵתָר לוֹ לִתֵּן לְתוֹךְ הַקַּעֲרָה תְּבָלִין; שֶׁכָּלִי שֶׁנִּי
17 אֵינוֹ מִבְּשֵׁל.
18 ז. אֵין שׁוֹרִינִן אֶת הַחֲלִיתִית [צמח חריף], בֵּין כְּפּוֹשְׁרִין בֵּין
19 בְּצוֹנֵן; אָבֵל שׁוֹרֵה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַחֲמִין. וְאֵם שֶׁתָּה יוֹם חֲמִישִׁי
20 וְשֵׁשִׁי [לרפואה], הָרִי זֶה שׁוֹרֵה בְּשִׁבְתָּ בְּצוֹנֵן, וּמִנִּיחוֹ בַּחֲמָה
21 עַד שֵׁיחָם, וְשׁוֹתָהּ - כְּדֵי שְׂלֵא יִחַלֶּה אִם פֶּסֶק מִלְּשׁוֹת.
22 ח. דָּבָר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל קִדְם הַשִּׁבְתָּ, אוֹ נִשְׂרָה בַּחֲמִין מִלְּפָנֵי
23 הַשִּׁבְתָּ - אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עֲכָשׁוּ צוֹנֵן, מֵתָר לְשׁוֹרוֹתוֹ בַּחֲמִין
24 בְּשִׁבְתָּ. וְדָבָר שֶׁהוּא צוֹנֵן מִעֲקָרוֹ, וְלֹא בֹא בַּחֲמִין מֵעוֹלָם -
25 מְדִיחִין אוֹתוֹ בַּחֲמִין בְּשִׁבְתָּ, אִם לֹא הִיָּתָה הַדְּחָתוֹ גִּמְרָה
26 מְלֵאכְתּוֹ [בישול]; אָבֵל אֵין שׁוֹרִינִן אוֹתוֹ בַּחֲמִין.
27 ט. מֵתָר לְהַחֵם בַּחֲמָה, אֵף עַל פִּי שֶׁאֲסוּר לְהַחֵם בְּתוֹלְדוֹת
28 חֲמָה - שְׂאֵינוֹ בֹא לְטַעוֹת מִחֲמָה לְאֵשׁ; לְפִיכָּה, מֵתָר לִתֵּן
29 מִים צוֹנֵן בְּשִׁמְשׁ כְּדֵי שִׁיחְמוּ. וְכֵן נוֹתֵינִן מִים נְפִים לְתוֹךְ
30 מִים רַעִים בְּשִׁבְלִי שִׁיחְמוּ. וְנוֹתֵינִן תְּבָשִׁיל לְתוֹךְ הַבּוֹר
31 בְּשִׁבְלִי שִׁיחָה שְׁמור.
32 י. מְעַרְבֵי אָדָם מִים וּמְלַח וְשֶׁמֶן, וְטוֹבֵל בָּהֶן פֶּתוֹ, אוֹ נוֹתֵנוּ
33 לְתוֹךְ הַתְּבָשִׁיל - וְהוּא, שִׁיעֲשֵׂה מַעַט; אָבֵל הַרְבֵּה - אֲסוּר,
34 מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹשֶׂה מְלֵאכָה מְלֵאכְתָּה הַתְּבָשִׁיל. וְכֵן לֹא
35 יַעֲשֶׂה מִי מֶלַח עֲזִין [מלוחים מאד], וְהֵם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מֶלַח
36 וְשְׁלִישׁ מִים, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹשֶׂה מוֹרִיס [דג כבוש במלח].
37 וּמֵתָר לְמַלַּח בִּיעָה; אָבֵל צָנוֹן וְכִיּוּצָא בּוֹ - אֲסוּר, מִפְּנֵי
38 שֶׁנִּרְאָה כְּכּוֹבֵשׁ כְּבָשִׁין בְּשִׁבְתָּ, וְהַכּוֹבֵשׁ אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
39 כִּמְבַשֵּׁל. וּמֵתָר לְטַבֵּל צָנוֹן וְכִיּוּצָא בּוֹ בְּמֶלַח, וְאוֹכֵל.
40 יא. מֵתָר לְעַרֵב יֵין וְדִבְשׁ וּפְלִפְלִין בְּשִׁבְתָּ לְאֹכְלֵן; אָבֵל יֵין
41 וּמֵים וְשֶׁמֶן אֲפָרְסָמוֹן - אֲסוּר, שְׂאֵין זֶה רְאוּי לְאֹכִילָת
42 בְּרִיאִים. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזֶה.
43 יב. חֲרָדֵל [גרעיני צמח] שֶׁלְשׁוֹ מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ - לְמַחֵר מִמָּחוּ
44 בֵּין בֵּיד בֵּין בְּכָלִי, וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ דִּבְשׁ; וְלֹא יִטְרֹף [יערבב
45 בַּכּח], אֲלָא מְעַרְבֵי. שִׁחְלִים [מיו ירק] שֶׁטְרָפָן מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ,
46 לְמַחֵר נוֹתֵן לְתוֹכָן שֶׁמֶן וְחֲמִין וְתְּבָלִין; וְלֹא יִטְרֹף, אֲלָא

מְעַרְבֵי. שׁוֹם שֶׁרְסָקוֹ מְעַרְבֵי שִׁבְתָּ, לְמַחֵר נוֹתֵנוּ לְתוֹךְ
הַגְּרִיסִין; וְלֹא יִשְׁחַק, אֲלָא מְעַרְבֵי.
יג. הַנוֹטֵל שְׂעָר מִגּוֹף הָאָדָם, חֵיב מִשּׁוֹם גִּזְזוֹ; לְפִיכָּה, אֲסוּר
לְרַחֵץ אֶת הַיָּדִים בְּדָבָר שֶׁמְשִׁיר אֶת הַשְּׂעָר וְדֹאֵי, כְּגוֹן אֶהְלָה
[מיו צמח] וְכִיּוּצָא בּוֹ. וּמֵתָר לְחַף אֶת הַיָּדִים בְּעֶפֶר לְבוֹנָה,
וְעֶפֶר פְּלִפְלִין, וְעֶפֶר יִסְמִין, וְכִיּוּצָא בָּהֶן; וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא
לְשִׁיר שְׂעָר שְׂעַל יָדוֹ, שֶׁהִיא אֵינוֹ מִתְבַּנֵּן. עַרְבֵי דָבָר שֶׁמְשִׁיר
אֶת הַשְּׂעָר וְדֹאֵי עִם דָּבָר שְׂאֵינוֹ מְשִׁיר וְדֹאֵי - אִם הִיא הָרֵב
מְדָבָר שְׂאֵינוֹ מְשִׁיר, מֵתָר לְחַף בּוֹ; וְאִם לֹא, אֲסוּר.
יד. אֲסוּר לְרֹאוֹת בְּמִרְאָה שֶׁל מִתְכַּת בְּשִׁבְתָּ - גִּזְרָה שְׂמָא
לְשִׁיר בָּהּ [באמצעות שפתה] גִּמְיִן הַמְדִּלְדִּלִין [נשערות
בולטות] מִן הַשְּׂעָר, וְאֶפְלוֹ קְבוּעָה בַּפֶּתִל; אָבֵל מִרְאָה
שְׂאֵינָהּ שֶׁל מִתְכַּת - מֵתָר לְרֹאוֹת בָּהּ, אֶפְלוֹ אֵינָהּ קְבוּעָה.
טו. הַמְכַבֵּס, חֵיב מִשּׁוֹם מְלָבָן; וְהַסּוֹחֵט כְּסוּת, חֵיב מִפְּנֵי
שֶׁהוּא מְכַבֵּס; לְפִיכָּה, אֲסוּר לְדַחֵק מְטִילִית אוֹ מוֹף וְכִיּוּצָא
בָּהֶן, בְּפִי הָאֲשִׁישָׁה [פר] וְכִיּוּצָא בָּהּ, כְּדֵי לְסַתְּמָה - שְׂמָא
יָבוֹא לְיָדֵי סְחִיטָה. וְאֵין מְקַנְחִין בְּסָפּוּג, אֲלָא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ
בֵּית אֲחִינָה - שְׂלֵא יִסְחֹט. וְאֵין מְכַסִּין חֲבִית שֶׁל מִים
וְכִיּוּצָא בָּהּ, בְּכִנּוּי שְׂאֵינוֹ מוֹכֵן [מיועד] לָהּ - גִּזְרָה שְׂמָא
יִסְחֹט.
טז. נִשְׁבְּרָה לוֹ חֲבִית בְּשִׁבְתָּ, מַצִּיל מִמֶּנָּה מֶה שֶׁהוּא צָרִיף
לְשִׁבְתָּ לוֹ וְלֹאֲוֹרְחִיו, וּבִלְבָד שְׂלֵא יִסְפֹּג בֵּינֵן [ישרה הספוג
בין ויסחוט לכלי], אוֹ יִטְפַח בְּשֶׁמֶן [יטבול ידו בשמן ויקנח
לכלי]; שְׂאֵם יַעֲשֶׂה כְּדָרְךָ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחֲלֵל, שְׂמָא יָבוֹא
לְיָדֵי סְחִיטָה. וְכִיּוּצָא מַצִּיל מִמֶּנָּה? מְבִיא כָּלִי וּמִנִּיחַ תַּחְתָּיהּ;
וְלֹא יָבִיא כָּלִי אַחֵר וְיִקְלַט [היין מהאור], כָּלִי אַחֵר וְיַצְרֹף
[סמור לגג ויקבל הנזל מן הגג] - גִּזְרָה שְׂמָא יָבִיא כָּלִי דָרְךָ
רְשׁוֹת הַרְבִּים. נִדְמָנוּ לוֹ אוֹרְחִים - מְבִיא מְבִיתוֹ כָּלִי אַחֵר
וְקוֹלֵט, כָּלִי אַחֵר וּמַצְרָפוֹ לְרֹאשׁוֹן. וְלֹא יִקְלַט וְאַחֵר כָּף
זִמִּין, אֲלָא זִמִּין וְאַחֵר כָּף יִקְלַט; וְאִם הָעֲרִים [התחכס]
בְּדָבָר זֶה, מֵתָר.
יז. טִיט שְׂעַל בְּגָדוֹ, מְכַסְּסוֹ [משפשו] מִכְּפָנִים; וְאֵינוֹ
מְכַסְּסוֹ מִבְּחוּץ - גִּזְרָה שְׂמָא יָכַס. וּמֵתָר לְגַרְדּוֹ בְּצִפְרֵן,
וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא לְבָנּוֹ. הַמְכַסְּסֵי אֶת הַסּוֹדֵר [לאחר
הכביסה] - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלָבָן; אָבֵל הַחֲלוּק - מֵתָר,
מִפְּנֵי שְׂאֵין כְּוָנָתוֹ אֲלָא לְרִכְכוּ.
יח. מְנַעַל אוֹ סִנְדֵּל [מעורר] שֶׁנִּתְלַכְלַף בְּטִיט וּבְצוֹאָה, מֵתָר
לְשִׁכְשְׁכוֹ [לנענעו] בְּמֵים; אָבֵל לְכַבֵּסוֹ, אֲסוּר. וְאֵין מְגַרְדִּין
לֹא מְנַעֲלִים וְלֹא סִנְדֵּלִים, אָבֵל סִכִּין וּמְקַנְחִין אֶת הַיָּשִׁים.
כֹּר אוֹ כֶּסֶת שֶׁהִיא עֲלִיָּהּ צוֹאָה אוֹ טוּנָף, מְקַנְחוֹ בְּסִמְרָטוֹ;
וְאִם הִיָּתָה עַל שֵׁל עוֹר, נוֹתֵינִן עֲלֶיהָ מִים עַד שֶׁתִּכְלָה.
יט. מִי שֶׁנִּתְלַכְלַךְ יָדוֹ בְּטִיט - מְקַנְחָה בְּנוֹב הַסּוֹס, וּבְנוֹב
הַפָּרָה, וּבְמִפָּה הַקֶּשֶׁה הַעֲשׂוּיָה לְאַחוֹ בָּהּ הַקּוּצִין; אָבֵל לֹא
בְּמִפָּה שֶׁמְקַנְחִין בָּהּ אֶת הַיָּדִים - שְׂלֵא יַעֲשֶׂה כְּדָרְךָ שֶׁהוּא
עוֹשֶׂה בַּחֲלֵל, וְיָבוֹא לְכַבֵּס אֶת הַמִּפָּה.
כ. מִי שֶׁרַחֵץ בְּמֵים - מְסַתְּפֵג בְּלוֹנְטִיתוֹ [מתנגב במגבת]

חליות של שדרה [שבגבו] של קטן זו בצד זו, מפני שנראה
 כבונה.
כז. העושה אהל קבוע, חייב משום בונה. לפיכך, אין עושין
 אהל עראי לכתחלה, ולא סותרין אהל עראי - גזרה שמה
 יעשה או יסתר אהל קבוע; ואם עשה או סתר אהל עראי,
 פטור. ומתיר להוסיף אהל עראי בשבת. כיצד? טלית
 שהיתה פרוסה על העמודים או על הכתלים, והיתה כרוכה
 קדם השבת - אם נשאר ממנה גג טפח מותר - הרי זה
 מותר את כל השבת, עד שיעשה אהל גדול. וכן כל כיוצא
 בזה.
כח. אין תולין את הפלה [וילון המכסה מיטה], שהרי נעשית
 תחתיה אהל עראי; ומתיר להניח מטה וכסא וטריסקל [כסא
 בעל שלש רגלים], ואף על פי שיעשה תחתיהן אהל - שאין
 זה דרך עשית אהל, לא קבע ולא עראי.
כט. כל אהל משפיע שאין בגו טפח, ולא בפחות משלשה
 סמוך לגגו רחב טפח - הרי זה אהל עראי; והעושה אותו
 לכתחלה בשבת, פטור. טלית כפולה [מקופלת לשנים] שהיו
 עליה חוטין שהיא תלויה בהן מערב שבת נעל מנת למשכה
 בהם, מתיר לנטותה [לפורטה]. וכן הפרכת, מתיר לנטותה
 ומתיר לפרקה.
ל. כלת חתנים [אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שאין בגגה
 טפח, ואין בפחות משלשה סמוך לגגה רחב טפח - הואיל
 והיא מתקנת לכך [מוכנה מערב שבת לפריטה], מתיר לנטותה
 ומתיר לפרקה: והוא, שלא תהיה משלשלת [פורטה] מעל
 המטה טפח. פסק [כעין וילון] החלון - בזמן שהוא מתקן
 לכך - אף על פי שאינו קשור ואינו תלוי [בחלון], מתיר
 לפקק בו החלון.
לא. כובע שעושין על הראש, ויש לו שפה מקפת שהיא
 עושה צל כמו אהל על לובשו - מתיר ללבושו; ואם הוציא
 מן הבגדים סביב לראשו או [רק] כנגד פניו כמו אהל, והיה
 מהדק על הראש, והיתה השפה שהוציאה קשה ביותר כמו
 גג - אסור, מפני שהוא עושה אהל עראי.
לב. הנוטה [תולה] פרכת וכיוצא בה, צריך להזהר כדי
 שלא יעשה אהל בשעה שנוטה; לפיכך, אם היתה פרכת
 גדולה - תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם היתה פלה
 שיש לה גג, אין מותרין אותה ואפלו עשה; שאי אפשר
 שלא תגבה מעט מעל הארץ, ותעשה אהל עראי.
לג. בגד שמכסה בו פי החכית - לא יכסה בו את פלה,
 מפני שנעשה אהל; אבל מכסה הוא מקצת פיה. המסנן
 בכפיפה מצרית [סל מחורר] - לא יביתה קרקעית הכפיפה
 מן הפלי טפח, כדי שלא יעשה אהל עראי.

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ב

פרק כג

א. העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא, כגון נקב של

ומביאה בידו, ואין חוששין שמה יסחט. וכן מי שנשאר
 פליו בדרך [נפלו בגדיו לתוך המים] - מהלך בהן, ואין
 חוששין שמה יסחט. ואסור לו לשטחן, ואפלו בתוך ביתו;
 גזרה שמה יאמר הרוצה, 'הרי זה כבס כסותו בשבת,
 ושטחה ליבשה'; וכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית
 העין, אפלו בחדרי חדרים אסור.
כא. שתי מטהרות [מקוואות] זו על גבי זו - נוטל את הפקק
 [העשוי מבר] מביניהם [מביניהם] ומשיקן [מחבר המקוואות],
 ומחזיר את הפקק למקומו, מפני שאינו בא לידי סחיטה,
 שהרי דעתו שיצאו המים [שלא יהיה הפקק מהודק].
 ופוקקים את הביב בסודרין ובכל דבר המשלטל, כדי שלא
 יצופו המים על האכלים ועל הפלים; אבל אין פוקקין את
 הביב כדי שירדו המים לבור - שמה יסחט בעת שדוחק,
 שהרי הפקק שרוי במים.
כב. אסור לתקן בית יד [שרוולים] של בגדים, ולשברם
 שברים שברים [לקמטם קמטים קמטים], בדרך שמתקנין בחל
 הבגדים כשמתקנין אותן; וכן אין מקפלין הפלים [בגדים]
 בשבת בדרך שעושין בחל בבגדים כשמתקנין אותן [לגחצם].
 ואם לא היה לו פלי אחר להחליפו, מתיר לקפלו ולפשטו
 ולהתפסות בו, כדי שיתנאה בו בשבת - והוא שיהיה בגד
 חדש לבן, שהרי הוא מתמעך ומתלכלך מיד. וכשיקפל, לא
 יקפל אלא איש אחד; אבל לקפל בשנים, אסור.
כג. הצובע, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לאשה להעביר
 סרק [אודם] על פניה, מפני שהיא כצובעת. והתופר, מאבות
 מלאכות; לפיכך, אסור למלאות חפר והכסת התדשים
 במוכין [אגודות בדים] - גזרה שמה יתפר; אבל מוכין
 שנשורו מן חפר או מן הכסת, מחזירין אותם בשבת.
כד. הקורע, מאבות מלאכות; לפיכך, מי שנסתבכו בגדיו
 בקוצים - מפרישם בצנעה [שלא יראוהו], ומתמהמה כדי
 שלא יקריע; ואם נקרעו - אינו חייב כלום, שהרי לא נתבונן.
 ומתיר ללבש פלים חדשים [בגדים], ואם נקרעו - נקרעו.
 פוצעין [שוברים] את האגוז במטלית, ואין חוששין שמה
 תקרע.
כה. התוקע, חייב משום בונה; לפיכך, כל הדלתות
 המחפרות לקרקע, לא נוטלין אותן ולא מחזירין - גזרה
 שמה יתקע. אבל דלת שדה תבה ומגדל [סוגי ארונות],
 ושאר דלתות הפלים - נוטלין, ולא מחזירין. ואם נשמש ציר
 התחתון שלחן - דוחקין אותו למקומו, ובמקדש מחזירין
 אותו; אבל ציר העליון שנשמש, אסור להחזירו בכל מקום
 - גזרה שמה יתקע.
כו. אין גודלין [קולעים] את שער הראש, ואין פוקקין
 [מסרקים לצדדים] אותו, מפני שנראה כבונה. ואין מחזירין
 מנורה של חליות [חלקים], ולא פסא המפצל [מורכב מכמה
 חלקים], ולא שלחן המפצל, וכיוצא בהן - מפני שנראה
 כבונה; ואם החזיר - פטור, שאין [דין] בגנן בכלים, ואין
 סתירה בכלים; ואם היה רפוי, מתיר להחזירו. ואין מתקנין

בשבת; ואכל חופפין אותו בחול ויבטל [מין עור]. וכן כל
הכלים, חופפין אותם בכל דבר. ואסור להדיח קערות
ואלפסין [מחבתות גדולות] וכיוצא בהן, מפני שהוא כמתקן,
אלא אם כן הדיחן לאכל בהן סעודה אחרת באותה שבת;
אכל כלי שתייה, כגון כוסות וקיתונות [קנקנים] - מתיר
להדיחן בכל עת, שאין קבע לשתייה. ואין מציעין את
המטות בשבת, כדי לישן עליהן למוצאי שבת; אבל
מציעין מלילי שבת לשבת.

ח. אסור להטביל כלים טמאין בשבת, מפני שהוא כמתקן
כלי. אבל אדם טמא - מתיר לטביל, מפני שגורא כמקור
[טובל לקרר גופו]; ואין מדין עליו בשבת [הזאת שלישי
ושביעי לטהרו מטומאת מת]. המטביל כלים בשבת - בשוגג,
ישתמש בהן; במזיד, לא ישתמש בהן עד למוצאי שבת.
ומתיר להטביל את המים הטמאים בשבת; כיצד יעשה?
נותן בכלי שאינו מקבל טמא, כגון כלי אבנים, ומטביל
הכלי במקוה עד שיעלה מי המקוה עליהן, ויטהרו.
ט. ואין מגביהין [מפרישים] תרומות ומעשרות בשבת,
מפני שגורא כמתקן דבר שלא היה מתקן.

י. מעבד, מאבות מלאכות הוא; והמרבץ עור בשמן בדרך
שהעבדנין עושין - הרי זה מעבד, וחייב. לפיכך, לא יסוף
אדם את רגלו בשמן, והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל
החדשים; אבל סף הוא את רגלו בשמן, ולובש [א"ח"כ]
מנעלו או סנדלו, אף על פי שהן חדשים. וסוף כל גופו
בשמן, ומתעגל [מתגלגל] על גבי קטבולא [משטח עור]
חדשה, ואינו חושש. במה דברים אמורים? בשעה שהשמן
מועט, כדי שיצחצח [יבויק] העור בלבד; אבל אם היה
בכשרו בשמן הרבה, כדי שירבץ העור - הרי זה אסור, מפני
שהוא כמעבדו. והכל בחדשים; אבל בישנים, מתיר.

יא. הממרח רטיה [תחבושת], חייב משום מוחק את העור;
לפיכך, אין סותמין נקב בשערה וכיוצא בה, שמא ימרח.
ואפילו בשמן אין סותמין את הנקב - גזירה משום שערה.
יב. כותב, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לכתוב בשבת, מפני
לצבוע במין אפר טביב העיניים [וכיוצא בו בשבת, מפני
שהוא ככותב]. ואסור ללוות ולהלוות - גזירה שמא יכתב.
וכן אסור לקנות ולמכור ולהשפיר - גזירה שמא יכתב. לא
ישלך אדם פועלים בשבת, ולא יאמר לחברו לשלך לו
פועלין. אבל לשאל ולהשאל, מתיר; שואל אדם מחברו
כדי יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו 'הלוני'.

יג. אחד המוכר בפה [רק החליטו על המכירה] או במסירה
- אסור, בין במאזנים בין שלא במאזנים; וכשם שאסור
לשקל - כך אסור למנות ולמדוד, בין בכלי מדה בין ביד
בין בחבל.

יד. אין דנין בשבת, ולא חולצין, ולא מיבמין, ולא מקדשין
[אשה] - גזירה שמא יכתב. ואין מקדישין [קודש לה'], ולא
מעריכין [עדר פלוני עלי], ולא מחרימין [נכסיו לבדק הבית]
- מפני שהוא כמקח וממכר; ואין מגביהין תרומה
ומעשרות, שזה דומה למקדיש אותן פרות שהפריש, ועוד,

לול התרנגולין, שהוא עשוי להכניס האורה ולהוציא ההכל
- הרי זה חייב משום מכה בפטיש [גמר מלאכה]; לפיכך,
גזרו על כל נקב, אפילו היה עשוי להוציא בלבד, או להכניס
בלבד - שמא יבוא לעשות נקב שיתבין עליו. ומפני זה אין
נוקבין בחבית נקב חדש, ואין מוסיפין בו [נקב נוסף]. אבל
פותחין נקב ישן [שנסתם] - והוא, שלא יהיה הנקב למטה
מן השמרים; שאם היה למטה מן השמרים [בתחתית
החבית] - הרי זה עשוי לחזק, ואסור לפתחו.

ב. נוקבין מגופה [סתומת הטיט] של חבית להוציא ממנה
יין, ובלבד שיקבנה למעלה; אבל מצדה - אסור, מפני
שהוא כמתקן כלי. שובר אדם את החבית לאכל ממנה
גרוגרות [תאנים], ובלבד שלא יתבון לעשות כלי; ומביא
אדם חבית של יין, ומתיו את ראשה בסוף לפני האורחין,
ואינו חושש, שאין פגמו אלא להראות נדיבות לבו.
ג. וכשם שאסור לפתח כל נקב, כך אסור לסתם כל נקב;
לפיכך, אסור לסתם נקב החבית - ואפילו בדבר שאינו
מתמרח, ואינו בא לידי סחיטה, כגון שישתם בקיסם או
בצור [רגב אדמה] קטן. אבל אם הניח שם אכל כדי
להצניעו, ונמצא הנקב נסתם - מתיר; ומתיר להערים
[להתחכם] בדבר זה.

ד. כל דבר שהוא גמר מלאכה, חייב עליו משום מכה
בפטיש. ומפני זה, הגורד כל שהוא, או המתקן כלי באיזה
דבר שיתקן - חייב; לפיכך, אסור להשמיע קול של שיר
בשבת, בין בכלי שיר, כגון כנורות ונבלים, בין בשאר
דברים. אפילו להכות באצבע על הקרקע, או על הלוח,
אחת כנגד אחת בדרך המשוררים, או לקרקש את האגוז
לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישחק - כל זה וכיוצא
בו, אסור; גזירה שמא יתקן כלי שיר.

ה. אין מספקין [יד על ירך], ולא מרקדין, ולא מטפחין
בשבת [כף אל כף] - גזירה שמא יתקן כלי שיר; ולספק
לאחר ידו, מתיר. אין שטין על פני המים - גזירה שמא יתקן
חבית של שיטין. ברכה שבחצר - מתיר לשוט בה, שאינו
בא לעשות בה חבית של שיטין; והוא שיהיה לה שפה
מקפת, שלא יעקר ממנה המים, כדי שיהיה הפך והפך
בינה ובין הים.

ו. אין חותכין שפופרת של קנה, מפני שהוא כמתקן כלי;
היתה חתוכה - אף על פי שאינה מתקנת - מתיר להכניסה
בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין, ואין חוששין שמא
יתקן. ואסור להניח עלה של הדס וכיוצא בו בתוך הנקב
של חבית, כדי שיקלח את היין, מפני שהוא כעושה מרוב
בשבת. ואין שוברין את התרש, ואין קורעין את הגיר
[להניחם תחת הדג בעת צלייתו], מפני שהוא כמתקן כלי.

ז. זמורה [ענף גפן] שהיא קשורה בטפית [פר קטן לשאיבת
מים], ממלאין בה בשבת; ואם אינה קשורה, אין ממלאין
בה - גזירה שמא יקטם [יקצוץ] אותה ויתקנה. אסור לחף
[לשפשוף] כלי כסף בגרתיקון [מין טיט], מפני שהוא מלבנן
בדרך שהאמנין עושין, ונמצא כמתקן כלי, וגומר מלאכתו

מצילין מזון שלש סעודות - הראוי לאדם לאדם, והראוי
 לבהמה לבהמה; נפלה בשחירת, מצילין ממנה מזון שתי
 סעודות; במנחה, מצילין מזון סעודה אחת.
כב. במה דברים אמורים? במציל בכלים הרבה, או שהיה
 ממלא כלי ומוציאו ומערה וחוזר וממלא אותו שניה - הוא
 שאין מציל אלא מה שהוא צריך לו; אבל אם הוציא כלי
 אחד הוציאה אחת - אף על פי שיש בו כמה סעודות, מתר.
כג. כיצד? מציל סל מלא כפרות, אף על פי שיש בו כמה
 סעודות; ועגול של דבילה [גוש תאנים יבשות], וחבית של
 יין. וכן אם פרש טליתו, וקבץ בה כל שיכול להוציא,
 והוציאה מלאה בבת אחת - מתר.
כד. אמר לאחרים: 'בואו והצילו לכם' - כל אחד ואחד
 מציל מזון שהוא צריך לו, או כלי אחד שמחזיק אפלו דבר
 גדול; והרי הוא של מציל. אם לא רצה המציל לקחתו,
 ונתנו לכעליו - מתר לו לטל ממנו אחר השבת שכר עמלו;
 ואין זה שכר שבת - שהרי אין שם מלאכה ולא אסור, שלא
 הוציאו אלא במקום מערב.
כה. הציל פת נקיה, אינו חוזר ומציל פת שאינה נקיה;
 אבל אם הציל פת שאינה נקיה, חוזר ומציל פת נקיה.
 ומציל ביום הפפורים מה שהוא צריך לשבת, אם היה יום
 הפפורים בערב שבת. אבל אינו מציל בשבת ליום
 הפפורים, ואין צריך לומר ליום טוב; ולא משבת זו לשבת
 הבאה. ומה הוא מציל ללבושו? לובש כל שהוא יכול
 ללבוש, ועוטף כל שהוא יכול לעטף, ומוציא. ואומר
 לאחרים: 'בואו והצילו לכם', וכל אחד ואחד לובש
 ומתעטף בכליו, ומוציא; והרי הוא שלו כמו המאכל, שהרי
 מן ההפקר זוכין.
כו. מתר להציל כל כתבי הקדש שיש בחצר, לחצר אחרת
 שבאותו המבוי, ואף על פי שלא ערכו - ובלבד שיהיה
 למבוי שלש מחיצות ולחי אחד [קרוש בפינה של רוח
 רביעית]; והוא שיהיו כתובין אשורי, ובלשון הקדש. אבל
 אם היו כתובין בכל לשון, או בכתב אחר - אין מצילין
 אותן, אפלו היה שם ערוב; ובחל, אסור לקרות בהן, אלא
 מניחן במקום התורה [מילקול], והן מתאבדין מאליהן.
כז. היו כתובין בסם ובסקרא [מיני צבעים הפסולין לס"ת]
 - אף על פי שאינם כתב של קימה, הואיל והם כתובין
 אשורי ובלשון הקדש, מצילין אותן. [שולחן] הגליון של
 ספרים שלמעלה ושלמטה, ושפין פרשה לפרשה, ושפין דף
 לדף, ושבתחלת הספר, ושפסוף הספר - אין מצילין אותן.
 הברכות והקמיעין - אף על פי שיש בהן אותיות של שם,
 ומענינות הרבה של תורה - אין מצילין אותן מפני הדלקה.
כח. ספר תורה שיש בו ללקט שמונים וחמש אותיות מתוך
 תבות שלמות, ואפלו בכללן "יגר שהדוהא", וכן אם היתה
 בו פרשה שאין בה שמונים וחמש אותיות, ויש בה
 הברכות, כגון "ויהי בנסע הארץ" - מצילין אותו מפני
 הדלקה. ומצילין תיק הספר עם הספר, ותיק תפלין עם
 התפלין - אף על פי שיש בתוכן מעות.

1 מפני שהוא כמתקן אותן בשבת. ואין מעשרין את הבהמה
 2 [מעשר בהמה] - גזרה שמא ירשם בסקרה [צבע אדום
 3 שמסמנים בו העשירין]. ומקדיש אדם פסחו בשבת, וחגיגתו
 4 ביום טוב - שזו מצות היום. וכשם שאין מקדישין, כך אין
 5 מקדשין [מטילין אפר הפרה ל-] מי חטאת.
 6 **טו.** המגביה תרומה ומעשרות בשבת או ביום טוב -
 7 בשוגג, יאכל ממה שתקן; במזיד, לא יאכל עד מוצאי שבת.
 8 ובין כך ובין כך, תקן את הפרות [ומותרים באכילה]. וכן
 9 המקדיש או המעריך או המחרים בשבת, בין בשוגג בין
 10 במזיד - מה שעשה עשוי; ואין צריך לומר ביום טוב. וכן
 11 המקנה לחברו בשבת, קנה. מעשרין את הדמאי [פירות עם
 12 הארץ שספק מופרשים הם] בין השמשות, אבל לא את הנדאי.
 13 **טז.** מי שקרא שם [הפרש בדיבור] לתרומת מעשר של
 14 דמאי או למעשר עני של ודאי, לא יטלם בשבת, אף על
 15 פי שיחד מקומן מקדם השבת, והרי הם ידועין ומנחין בצד
 16 הפרות. ואם היה כהן או עני למודים [רגילים] לאכל אצלו,
 17 יבואו ויאכלו, ובלבד שיודיע לפניהם שזו שאני מאכילך
 18 תרומת מעשר, ויודיע לעני שזו שאני מאכילך מעשר עני.
 19 **יז.** אסור להפסיד [להגדיל] ולשחק בקביא בשבת, מפני
 20 שהוא כמקח וממכר; ומפיס אדם עם בניו ועם בני ביתו
 21 [דרך משחק] על מנה גדולה כנגד מנה קטנה, מפני שאין
 22 מקפידין.
 23 **יח.** אסור לחשב חשבונות שהוא צריך להן, בשבת, בין
 24 שעבר, בין שעתיד להיות - גזרה שמא יכתב; לפיכך,
 25 חשבונות שאין בהן צרך, מתר לחשבן. כיצד? במה סאין
 26 היה לנו בשנה פלונית, 'כמה דינרין הוציא בחתונות בנו',
 27 וכיוצא באלו, שהם בכלל שיחה בטלה שאין בה צרך כלל
 28 - המחשב אותן בשבת, [מותר] כמחשב בחל.
 29 **יט.** אסור לקרות בשטרי הדיוטות [חובות וחשבונות] בשבת
 30 - שלא יהא בחל, ויבוא למחוק. מונה אדם את אורחיו ואת
 31 פרפרותיו [מיני מעדנים] מפיו, אבל לא מן הכתב, כדי שלא
 32 יקרא בשטרי הדיוטות. לפיכך, אם היו השמות חקוקין על
 33 הטבלא או על הכתל - מתר לקרותן, מפני שאינו מתחלף
 34 בשטר. ואסור לקרות בכתב המהלך תחת הצורה [ציור]
 35 ותחת הדיוקני [ציור אדם] בשבת. אף לקרות בכתובים
 36 [תהלים משלי איוב וכו'] בשבת בשעת בית המדרש, אסור
 37 - גזרה משום בטול בית המדרש; שלא יהיה כל אחד יושב
 38 בביתו וקורא, ויפגע מבית המדרש.
 39 **כ.** נפלה דלקה בחצר בשבת - אינו מציל כל מה שיש
 40 בחצר לחצר אחרת שבאותו המבוי, אף על פי שערכו
 41 [ערוב חצרות]; גזרה שמא יכבה הדלקה כדי שיעציל, מפני
 42 שאדם בהול על ממונו. לפיכך, גזרו שלא יציל אלא מזון
 43 שהוא צריך לו לאותה שבת, וכלים שצריך להשתמש בהן
 44 בשבת, ובגדים שיכול ללבוש; שנמצא מתאש מן הכל,
 45 ואינו בא לידי כבוי. ואם לא ערכו, אף מזונו וכליו אינו
 46 מציל.
 47 **כא.** ומה הוא מציל למזונו? אם נפלה דלקה בלילי שבת,

יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ב

פרק כד

א. יש דברים שהם אסורין בשבת, אף על פי שאינן דומין למלאכה, ואינם מביאין לידי מלאכה; ומפני מה נאסרו? משום שנגאמר: "אם תשיב משבת רגלך, עשות חפצך ביום קדש", ונגאמר: "וכפדתו מעשות דרכיך, ממציא חפצך ודבר דבר". לפיכך, אסור לאדם להלך בחפציו בשבת, ואפילו לדבר בהן, כגון שידבר עם שתפו מה ימכר למחר או מה יקנה, או היאך יבנה בית זה, ובאיזו סחורה ילך למקום פלוני - כל זה וכיוצא בו, אסור, שנגאמר: "ודבר דבר", דבור אסור; והרהור מתר.

ב. אסור לאדם לפקד גנותיו וישדותיו בשבת, כדי לראות מה הן צרכין, או היאך הן פרותיהן - שהרי זה מהלך לעשות חפצו. וכן אסור לאדם שניצא בשבת עד סוף התחום [אלפיים אמה] וישב שם עד שתחשף, כדי שיהיה קרוב לעשות חפציו במוצאי שבת - שהרי נמצא הלוכו בשבת לעשות חפציו.

ג. במה דברים אמורים? בשהחשיף על התחום לעשות דבר שאסור לעשותו בשבת; אבל אם החשיף לעשות דבר שמתר לעשותו בשבת, הרי זה מתר. ביצד? אין מחשיכין על התחום להביא פרות מחברין, או לשכר פועלין; אבל מחשיף הוא לשמר פרות, שהרי מתר לשמר בשבת. ומחשיף להביא בהמה או פרות תלושין; שהבהמה - קורא לה והיא באה, אף על פי שהיא חוץ לתחום; ופרות תלושין - אלו היו שם מחיצות, היה מתר להביאן בשבת. וכן אמר אדם לחברו: 'לכרף פלוני אני הולך למחר', שאם היה שם ברנגין [טובות טובות במרחק של פחות מע' אמה וד' טפחים], היה הולך לשם בשבת. וכן כל כיוצא בזה.

ד. מתר לאדם לומר לפועל: 'הנראה שתעמד עמי לערב'; אבל לא יאמר לו: 'היה נכון לי לערב'! - שנגמץ עושה חפצו בשבת. ואסור לרוץ ולדלג בשבת, שנגאמר: "מעשות דרכיך" - שלא יהא הלוכך בשבת כהלוכך בחל. ויורד אדם בור ושיח ומערה, אפילו הן מאה אמה; ומטפס ויורד ושותה, ומטפס ועולה. ואסור להרבות בשיחה בטלה בשבת, שנגאמר: "ודבר דבר" - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל.

ה. מתר לרוץ בשבת לדבר מצוה - כגון שירוצו לבית הכנסת, או לבית המדרש; ומחשיבין חשבונות של מצוה, ומורדין מדידה של מצוה - כגון מקנה לידע אם יש כשעור, או כגד לידע אם מקבל טמאה, ופוסקין צדקה לעניים. והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ואפילו לטריטאות וטרקלין של גוים, לפקח על עסקי רבים בשבת. ומשדכין על התינקת לארס [מתחילים תהליך דיבור אודות אירוסין שיסוכמו בצאת השבת], ועל התינוק [להתחיל בדיבורי סיכום עם המלמד כדי] ללמוד ספר וללמוד אמונות.

ומבקרין חולים, ומנחמים אבלים; והנכנס לבקר את החולה, אומר: 'שבת היא מלועק, ורפואה קרובה לבוא'. ומחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה, ועל עסקי המת, להביא לו ארון ותכריכין. ואומר לו: 'לך למקום פלוני, לא מצאת שם - הבא ממקום פלוני, לא מצאת במקנה - הבא במקותי' - ובלבד שלא יזכר לו סכום מקח [סכום מסוים שלא יוסיף עליו]. שכל אלו וכיוצא בהן - מצוה הן, ונגאמר: "עשות חפצך" וכו'; חפצך אסורין, חפצי שמים מתירין. ו. מפליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה; ופוסק עמו [עם הנכרי] לשבת, ואינו שוכת [אם אינו שוכת אין בכך כלום]. ומפירין נדרים בשבת, בין לצרף שבת בין שלא לצרף שבת; ונשאלין לחכם על נדרים שהן לצרף השבת ומתירין, אף על פי שהיה להן פנאי להתירן קדם השבת: שדברים אלו, דברי מצוה הן.

ז. אין עונשין בשבת; אף על פי שהעונש מצות עשה, אינה דוחה שבת. ביצד? הרי שנתחייב בבית דין מלקות או מיתה, אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו בשבת, שנגאמר: "לא תבצעו אש בכל משבתיכם ביום השבת" - זו אזהרה לבית דין, שלא ישלכו בשבת מי שנתחייב שרפה; והוא הדין לשאר עונשין.

ח. מתר לאדם לשמר פרותיו בשבת, בין תלושים בין מחברין; ואם בא אדם לטל מהן, או בהמה וחייה לאכל מהן - גוצר בהן ומכה בהן, ומרחיק. והלא דבר זה מחפצו הוא, ולמה הוא מתר? מפני שלא נאסר אלא להקנות לעצמו חפצים שאינן עתה מצויין, או להשתכר ולהרויח ולהטפל [להתעסק] בהנאה שתבוא לידו; אבל לשמר ממונו שפכר בא לידו, עד שיעמד כמות שהוא - מתר; הא למה זה דומה? לנוצל ביתו מפני הגנבים.

ט. המשמר ורעיו מפני העופות, ומקשאו ומדלעיו מפני החיה - לא יספק [כף אל אף] ולא ירעד [ברגלין] כדרכו שעושה בחל; וגרה שמא יטל צרור [רגב אדמה] ויזרק ארבע אמות ברשות הרבים.

י. כל הדברים שהן אסורין משום שבות [חומרה של חכמים להרבות השביתתו], לא גזרו עליהן בין השמשות, אלא בעצמו של יום הוא שהן אסורין; אבל בין השמשות, מתירין - והוא, שיהיה שם דבר מצוה או דחק. ביצד? מתר לו בין השמשות לעלות באילן או לשוט על פני המים, להביא לולב או שופר; וכן מוריד מן האילן או מוציא מן הפרמלית, ערוב שעשה. וכן אם היה טרוד ונחפז, ונצרך לדבר שהוא משום שבות בין השמשות - הרי זה מתר. אבל אם לא היה שם דחק, ולא דבר מצוה - אסור. לפיכך, אין מעשרין את הודאי בין השמשות, אף על פי שאסור הפרשת המעשר בשבת משום שבות; אבל מעשרים את הדמאי [פירות עם הארץ שספק אם הופרשו].

יא. קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות, כגון שתלש מעצין שאינו נקוב, או טלטל בכרמלית - אין בית דין מצוין להפרישו. וכן אם הניחו אביו, אין ממחין בידו.

וכיוצא בהן - אסור לטלטל. אכן גדולה או קורה גדולה
 - אף על פי שהיא נטלת בעשרה בני אדם - אם יש תורת
 כלי עליה, מטלטלין אותה. דלתות הבית - אף על פי שהן
 פלים, לא הוכנו לטלטול; לפיכך, אם נתפרקו, אפלו בשבת
 - אין מטלטלין אותן. וכן העפר והחול והמת, אין מזיזין
 אותן ממקומן; וכן שמונה ירחי לידה חי - הרי הוא כפאבן,
 ואסור לטלטלו.
 ז. מתר לטלטל הכלי, אפלו שלא לצורך תשמישו, אלא
 לעשות בו מלאכה שלא נעשה לשמשו. כיצד? נוטל אדם
 קורנס [פטיש של מקצוענים] לפצע בו אגוזים, קרדם [גרזן]
 לחתוך בו דבילה [גוש תאנים], מגרה [משור] לגור [לחתוך]
 בה את הגבינה, מגרפה לגרף בה את הגורגרות, את הרחת
 [בה זורים התבואה להפריד הקליפה] ואת המזלג לתת עליו
 אכל לקטן, את הכוש [שיפוד קטן] ואת הכדכד [כלי מכלי
 האריגה] לדחף בו, מחט של סקאין [יוצרי שקים] לפתח בו
 את הדלת, את המכתשת לישב עליה, וכן כל כיוצא בזה.
 ח. ומטלטל אדם מחט של יד השלמה [העשויה לחפירה],
 לטל בה את הקוץ; אבל אם נטל הקצה הנקוב שלה, או
 הקצה החד - אין מטלטלין אותה. ואם היתה גלם ועדין
 לא נקבה, מתר לטלטלה.
 ט. כל כלי שמקפיד עליו שמא יפחתו דמיו - כגון פלים
 המקצין [מיועדים] לסחורה, וכלים היקרים ביותר שמקפיד
 עליהם שמא יפסדו - אסור לטלטלן בשבת; וזה הוא
 הנקרא 'מקצה מחמת חסרון כס'; כגון המסר הגדול, ויתד
 של מחרשה, וספין של שחיטה, וספין של טבחים, וחרב
 של אשכפים [רצוענים], וחרצין [גרזן] החרשים [נגרים],
 וקורנס [פטיש] הבשמים, וכיוצא בהן.
 י. כל כלי שהקצה מחמת האסור - אסור לטלטלו; כגון גר
 שהדליקו בו בשבת, והמנורה שהיה הנר עליה, ושלחן
 שהיו עליו מעות, אף על פי שפכה הנר או שנפלו המעות
 - אסור לטלטלן; שכל כלי שהיה אסור לטלטלו בין
 השמשות - נאסר לטלטלו כל השבת כלה, אף על פי שהלך
 הדבר שגורם לו האסור.
 יא. אבל כלי המקצה מחמת מאוס - כגון גר ישן של נפט,
 וכלי הצואה, וכיוצא בהן - מתר לטלטלן בשבת, אם הצריך
 להן.
 יב. כל הכלים הנטלין בשבת שנתפרקו דלתותיהן, כגון
 דלתות תבה ומגדל [סוגי ארונות] - בין שנתפרקו בשבת,
 בין שנתפרקו קדם השבת - מתר לטלטל אותן דלתות.
 וכן כל הכלים הנטלין בשבת שנשברו - בין קדם שבת,
 בין בשבת - שבריהן נטלין; והוא, שהיו עושין מעין
 מלאכה; כיצד? שברי ערבה [קערה] לכסות בהן את פי
 החבית, שברי זכוכית לכסות בהן את פי הפך, וכן כל
 כיוצא בזה. אבל אם אין השברים ראויין למלאכה כלה,
 אסור לטלטלן.
 יג. כל פסוויי הכלים - נטלין בשבת; והוא, שיש תורת כלי
 עליהן. היה כלי מחבר בקרקע, כגון חבית הסמונה בארץ

יב. אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת, כדרך שהוא
 עושה בחל. ומפני מה נגעו באסור זה? אמרו: ומה אם
 הזהירו נביאים וצווי שלא יהיה הלוקף בשבת כהלוקף בחל,
 ולא שיחת השבת כשיחת החל, שנאמר: "ודבר דבר" - קל
 וחמר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחל, כדי שלא
 יהיה כיום חל בעיניו, ויבוא להגביה ולתקן פלים מפנה
 לפנה, או מבית לבית, או להצניע אבנים וכיוצא בהן;
 שהרי הוא בטל ויושב בביתו, ויבקש [יחפש] דבר שיתעסק
 בו; ונמצא שלא שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה "למען
 ינוח".
 יג. ועוד, כשיבקר [יבדוק] ויטלטל פלים שמלאכתם
 לאסור, אפשר שיתעסק בהן מעט, ויבוא לידי מלאכה.
 ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אמוניות, אלא בטלין
 כל ימיהן, כגון הטילין ויושבי קרנות, שכל ימיהן הם
 שובתין ממלאכה; ואם יהיה מתר להלך ולדבר ולטלטל
 כשאר הימים, נמצא שלא שבת שבייתה הנפרת; לפיכך,
 שבייתה מדברים אלו, היא שבייתה השווה בכל אדם. ומפני
 דברים אלו, נגעו באסור הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אלא
 פלים הצריך להן, כמו שיתבאר.
 יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ב
 פרק כה
 א. יש כלי שמלאכתו להתר, והוא הכלי שמתר לעשות בו
 בשבת דבר שנעשה לו - כגון כוס לשותות בו, וקערה לאכל
 בה, וספין לחתוך בו בשר ופת, וקורנס [פטיש המיועד]
 לפצע בו אגוזים, וכיוצא בהן.
 ב. יש כלי שמלאכתו לאסור, והוא הכלי שאסור לעשות
 בו בשבת דבר שנעשה לו - כגון מכתשת ורחים וכיוצא
 בהן, שאסור לכתש ולטחן בשבת.
 ג. כל כלי שמלאכתו להתר - בין היה של עצ, או של
 חרש, או של אבן, או של מתכת - מתר לטלטלו בשבת,
 בין בשביל עצמו של כלי, בין לצורך גופו, בין לצורך
 מקומו. וכל כלי שמלאכתו לאסור - בין היה של עצ, או
 של חרש, או של אבנים, או של מתכת - מתר לטלטלו
 בשבת, בין לצורך גופו, בין לצורך מקומו; אבל בשביל
 עצמו של כלי, אסור.
 ד. כיצד? מטלטל הוא את הקערה של עצ לאכל בה, או
 לישוב במקומו; או כדי שלא תגנב, וזה הוא בשביל עצמו.
 וכן אם טלטל אותה מן החמה, כדי שלא תיבש ותשבר,
 או מן הגשמים, כדי שלא תתפח ותפסד - הרי זה טלטול
 בשביל עצמה; ומתר, מפני שמלאכתה להתר.
 ה. וכן מטלטל הוא הרחים או המכתשת לשבר עליה
 אגוזים, או לעלות עליה למטה - וזה הוא לצורך גופו - או
 לישוב במקומו. אבל אינו מטלטלה כדי שלא תשבר, ולא
 כדי שלא תגנב. וכן כל כיוצא בזה.
 ו. וכל שאינו כלי - כגון אבנים, ומעות, וקורים,

1 - אם יש לכסוי שלה בית אחיזה, מטלטלין אותו; ואם
2 לאו, אין מטלטלין אותו. וכן פסויי הקרקעות, כגון בורות
3 וחריצין [חפירות ארוכות וצרות שבקרקע] - אין מטלטלין
4 כסוי שלהן, אלא אם כן יש לו בית אחיזה. כסוי התנור -
5 אף על פי שאין לו בית אחיזה, מתיר לטלטלו.
6 יד. שני דברים, אחד אסור לטלטלו ואחד מתיר לטלטלו,
7 והם סמוכין זה לזה או זה על זה או זה בזה, ובזמן
8 שמטלטל אחד מהם יטלטל השני - אם היה צריך לדבר
9 שמתיר לטלטלו, מטלטלו ואף על פי שדבר האסור מטלטל
10 עמו; ואם היה צריך לטלטל דבר האסור, לא יטלטלו
11 באותו דבר המתיר.
12 טו. כיצד? פנה [תאנה לא מבושלת] שהיתה סמונה בכתבן,
13 והררה [עוגה] שהיתה על גבי הגחלים - תוחבן בכוש או
14 בכדור ונוטלן, ואף על פי שהכתבן והגחלים ננערים בשעת
15 נטילה; וכן לפת או צוננות שהיו סמונים בעפר, ומקצת
16 העלין מגלין - שומטן [שולפס] בשבת בעלה שלהן, ואף
17 על פי שהעפר ננער. אבל אם היה כפר או תינוק על גבי
18 האבן, או על גבי הקורה - לא יטלטל האבן או הקורה
19 בכפר או בתינוק שיש עליה. וכן כל פיוצא בזה.
20 טז. נוטל אדם את בנו שיש לו געגועין עליו [משתוקק
21 שירימו], והאבן בידו; אבל לא דינר - שאם יפל הדינר,
22 יטלנו האב בידו. כלכלה [סלסלה] שהיתה נקובה, וסתם
23 נקב שלה באבן - מתיר לטלטלה, שהרי האבן נעשת כדפן.
24 היתה הכלכלה מלאה פרות, והאבן בתוף הפרות - אם היו
25 הפרות רטבים, כגון ענבים ותותים, נוטל אותה כמות
26 שהיא; שאם ינער [ישפור] הפרות, יטנפו בעפר; ובמקום
27 הקפסד לא גזרו.
28 יז. חבית ששכח אבן על פיה - מטה על צדה, והיא
29 נופלת; היתה בין החביות, מגביהה למקום אחר והאבן
30 עליה, ומטה על צדה שם, והאבן נופלת. וכן השוכח מעות
31 על הכר, וצדן לכר - נוער את הכר, והן נופלות; ואם צדן
32 למקום הכר, נוטל את הכר והמעות עליו. אבל אם הניח
33 המעות מערב שבת על הכר, או הניח האבן על פי החבית
34 - הרי אלו אסורין לטלטלן, ואפלו נפלו המעות והאבן;
35 שהרי נעשו כסיס לדבר האסור.
36 יח. האבן [שמונחת לצורך הכבדה] שבקרויה [דלעת
37 שבאמצעותה שואבים מים] - אם ממלאין בה ואינה נופלת
38 [האבן מחוברת היטב], הרי היא כמקצת הקרויה [וחלק
39 ממנה], ומתיר למלאה בה; ואם לאו [שהיא רפוייה ופרודה],
40 אין ממלאין בה. בגד שעל הקנה, שומטו מעל הקנה.
41 יט. פרות שאסור לאכלן - כגון פרות שאינן מעשרין -
42 אפלו הן חביבין במעשר מדבריהם [מדברבן], או מעשר
43 ראשון שלא נטלה תרומתו, או תרומה טמאה, או מעשר
44 שני והקדש שלא נפדו כהלכתן - אסור לטלטלן; אבל
45 הדמאי [פירות ע"ה שספק אם הופרשו], הואיל וראוי לעניים
46 [הדמאי מותר להם], וכן מעשר שני והקדש שפדין, אף על
47 פי שלא נתן החמש - מתיר לטלטלן.

כ. מטלטל ישראל התרומה, אף על פי שאינה ראויה לו
[לאוכלה]; ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה או עם
החלין, אם היו שניהם בכלי אחד. במה דברים אמורים?
בשהיתה הטהורה למטה, והיו פרות המשנפין בקרקע -
שאם ינער [ישפור] אותן, יפסדו. אבל אם היו אגוזים
ושקדים וכיוצא בהן - נוער הפלי, ונוטל הטהורה או
החלין, ומניח הטמאה. ואם היה צריך למקום הפלי - בין
שהטהורה למעלה בין שהיתה למטה, מטלטל הכל כאחד.
כא. מדבף [שורה] של אבנים שחשב [לישיבה] עליו מבעוד
יום - אם למדום [סידורם לישיבה], מתיר לישיב עליהן
למחר; ואם לאו, אסור. חריות [ענפים] של דקל שגידן
לעצים [להסיקן באש], ונמלף עליהן מערב שבת לשיכיה -
מתיר לטלטלן; וכן אם ישב עליהן מבעוד יום, מתיר
לטלטלן.
כב. הקש שעל המטה - לא ינענעו בידו, אבל מנענעו
בגופו; ואם היה מאכל בהמה, מתיר לטלטלו. וכן אם היה
עליו [על הקש] כר או סדין וכיוצא בהן - מנענעו בידו,
שהרי נעשה כמי שישב עליו מבעוד יום. המכניס קפה של
עפר לביתו - אם יחד לה גרן זוית מערב שבת - מטלטלו
בשבת, ועושה בו כל צרכיו.
כג. אסור לבטל כלי מהכנו [ממה שהיה מוכן להיעשות בו
מבעוד יום], מפני שהוא כסותר. כיצד? לא יתן כלי תחת
הנר בשבת לקבל את השמן הנוסף - שהשמן שבנר אסור
לטלטלו, וכשיפל הפלי, יאסר טלטול הפלי שהיה מתיר; וכן
כל פיוצא בזה. לפיכך, אין נותנין כלי תחת התרנגולת לקבל
פיצתה, אבל כופה הוא הפלי עליה. וכן כופה הפלי על כל
דבר שאסור לטלטלו, שהרי לא בטלו; שאם יחפץ, יטלנו.
כד. נותנין כלי תחת הדלף [נחילת מים], ואם נתמלא הפלי
- שופך ושוטה, ואינו נמנע; והוא, שהיה הדלף ראוי
לרחיצה. אבל אם אינו ראוי, אין נותנין; ואם נתן, מתיר
לטלטלו במים המאוסין שבו; שאין עושין גרף [כלי] של
רעי [צואה] לכתחלה [במכוון - אך בדיעבד מותר].
כה. חבית של טבל [יין שלא הופרש תרומות ומעשרות]
שנשברה, מכיבא כלי ומניח תחתיה; הואיל ואם עבר [על
האיסור] ותקנו [תרם והפריש], מתקן [מותר באכילה] - הרי
הוא כמתקן. ונותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות [של
השמן, שלא תגרם שריפה], מפני שאין בהן ממש, ומתיר
לטלטל הפלי. קורה שנשברה - אין סומכין אותה בספסל
או בארכות [קרש] המטה, אלא אם כן היו ורותים
[רפויים]; וכל זמן שיחפץ יטלם, כדי שלא יבטל כלי
מהכנו. ופורשין מחצלת על גבי אבנים בשבת, או על גבי
פורת דבורים, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים
- ובלבד שלא יתפזן לצדו; שהרי נוטלה בכל עת שירצה.
וכופין את הסל בשבת לפני האפרוחין, בשביל שיעלו עליו
ויכדו - שהרי מתיר לטלטלו כשיכדו מעליו. וכן כל פיוצא
בזה.
כו. בהמה שנפלה לבור או לאמת [תעלת] המים - אם יכול

מִכְרוּכָתִיהָ [רגליה] - אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ, שְׁמָא יִתְקַע [בחזק את
 ז. סֶלֶם שֶׁל עֲלִיָּה - אָסוּר לְטַלְטֵלוֹ, שְׁאִין עָלִיו תּוֹרֵת כָּלִי.
 וְשֶׁל שׁוֹבָךְ - מִתֵּר לְהִטּוֹתוֹ, אֲכָל לֹא יוֹלִיכוֹ מִשׁוֹבָךְ לְשׁוֹבָךְ,
 שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחָל, וְיִבּוֹא לְצוּר. קָנָה
 שְׁמוֹסְקִין בּוֹ הַיָּתִים [מהפכין בו הזיתים בבית הבד] - אִם
 יֵשׁ עָלִיו תּוֹרֵת כָּלִי, הֵרִי הוּא כָּכִלִי שְׁמֵלֶאכֶתוֹ לְאִסּוּר; קָנָה
 שֶׁהִתְקִינוּ בַּעַל הַבֵּית לְהִיּוֹת פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל בּוֹ - אִם יֵשׁ תּוֹרֵת
 כָּלִי עָלָיו, הֵרִי הוּא כָּכִלִי שְׁמֵלֶאכֶתוֹ לְהִתֵּר.
 ח. דָּלַת שֶׁהִיא לֵה צִיר [יתד שהדלת סובבת עליה], אֵף עַל
 פִּי שְׁאִין לֵה עֵתָה צִיר, שֶׁהִכְנִיָּה לְסִתָּם בֵּה מְקוֹם מְקַצֶּה,
 וְהִיא נִגְרֶרֶת [על הארץ] שְׁנוּטְלִין אוֹתָהּ וְסוֹתְמִין בֵּה, וְכֵן
 תְּדָקִים [קוצים] שְׁסוֹתְמִין בֵּהֶן הַפְּרָצָה, וְכֵן מִחְצָלֶת הַנִּגְרֶרֶת
 - בְּזִמָּן שֶׁקְשׁוּרִין וְתִלּוּיִין בִּכְתָּל, סוֹתְמִין בֵּהֶן; וְאִם לֹא, אִין
 נּוֹעֲלִין בֵּהֶן. וְאִם הִיוּ גְבוּהִין מֵעַל הָאָרֶץ, נּוֹעֲלִין בֵּהֶן.
 ט. דָּלַת שֶׁהִיא לּוֹחַ אֶחָד, שֶׁשְׁמוֹטְטִין אוֹתָהּ וְנוֹעֲלִין בֵּה - אִם
 לֹא הִיא לֵה לְמִטָּה בֵּן [יסוד] כְּמוֹ אֶסְקָפָה [מפתח], שְׁמוֹכִיחַ
 עָלֶיהָ שֶׁהִיא כָּלִי מוֹכֵן לְנַעֲלָה - אִין נּוֹעֲלִין בֵּה; וְכֵן נִגֵּר
 [יתד נעילה] שֶׁיֵּשׁ בְּרֹאשׁוֹ קְלוֹסְטֶרָא [כמין רימון], שְׁמוֹכִיחַ
 עָלָיו שֶׁהוּא כָּלִי מוֹכֵן לְנַעֲלָה, וְאִינוֹ קוֹרֶה כְּשֶׁאֵר הַקּוֹרוֹת
 - נּוֹעֲלִין בּוֹ בְּשִׁבְתָּ.
 י. נִגֵּר שְׁאִין בְּרֹאשׁוֹ קְלוֹסְטֶרָא - אִם הִיא קְשׁוּר וְתִלּוּי
 בְּדָלַת, נּוֹעֲלִין בּוֹ; וְכֵן אִם הִיא נָשֵׁל, וְאֶגְדוֹ עִמּוֹ [היה קשור
 לדלת בחבל]. אֲכָל אִם הִיא אֶגְדוֹ קְבוּעַ בְּדָלַת, וְהִיא הַנִּגֵּר
 נִשְׁמָט כְּמוֹ קוֹרֶה, וּמִנִּיחִין אוֹתוֹ בְּזוּיָת [במקום אחר], וְחוֹזְרִין
 וְנוֹעֲלִין בּוֹ בְּעֵת שְׁרוּצִין - הֵרִי זֶה אָסוּר לְנַעַל בּוֹ; שְׁאִין
 עָלָיו תּוֹרֵת כָּלִי, וְאִינוֹ אֶגְדוֹ, וְאִין בּוֹ אֶגְדוֹ לְהוֹכִיחַ עָלָיו.
 יא. מְנוּרָה שֶׁל חֲלִילוֹת [המורכבת מכמה חלקים], בֵּין גְּדוּלָּה
 בֵּין קִטְנָה - אִין מְטַלְטֵלִין אוֹתָהּ, שְׁמָא יִחְזִירָהּ [ירכיבה]
 בְּשִׁבְתָּ. הִיוּ בֵּה תְּדָקִים [חריצים הדומים לפרקים], וְהִיא
 נִרְאִית כְּבַעֲלַת חֲלִילוֹת - אִם הִתְּהָ גְּדוּלָּה הַנִּשְׁטֶלֶת בְּשִׁתִּי
 יָדִים, אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ; הִתְּהָ קִטְנָה מִזוֹ, מִתֵּר לְטַלְטֵלָהּ.
 יב. מְנַעַל שֶׁעַל גְּבִי הָאָמוּם [דפוס עץ], שׁוֹמְטִין אוֹתוֹ
 בְּשִׁבְתָּ. מְכַבֵּשׁ שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים [שתי לוחות עץ שביניהם
 מיישרים את הבגדים] - מִתִּירִין [ליטול בגד מביניהם], אֲכָל
 לֹא כּוֹבֵשִׁין [לא מכניסין ביניהם בגד לגחצו]; וְשֶׁל כּוֹבֵסִין -
 לֹא יָנַע בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַצֶּה מִחֲמַת חֶסְרוֹן כִּסִּי [-] וְנִמְנַע
 מִלְּגַעַת בּוֹ שְׁמָא יִתְקַלְקֵל. וְכֵן גִּיז צֶמֶר - אִין מְטַלְטֵלִין אוֹתָן,
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְקַפֵּיד עֲלֵיהֶן [לשמרם]; לְפִיכָּךְ אִם יִתְּן
 לְתַשְׁמִישׁ, מִתִּירִין. וְהַשְׁלָחִין [עורות שאינן מעובדים] - מִתֵּר
 לְטַלְטֵלָן, בֵּין שֶׁהִיוּ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית אוֹ שֶׁל אֱמֶן; מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ
 מְקַפֵּיד עֲלֵיהֶן.
 יג. כָּל דְּבַר מְטָנָף, כְּגוֹן רָאִי וְקִיא וְצוּאָה וְכִיּוּצָה בֵּהֶן - אִם
 הִיוּ בְּחֶצֶר שְׁיֹשְׁבֵינָן [דורים] בֵּה, מִתֵּר לְהוֹצִיאָן לְאַשְׁפָּה אוֹ
 לְבֵית הַכֶּסֶּא; וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'גִּרְף' שֶׁל רֵעִי. וְאִם הִיוּ בְּחֶצֶר
 אַחֲרֵת - כּוֹפִין עֲלֵיהֶן כָּלִי, כְּדִי שְׁלֹא יֵצֵא הַקֶּטֶן וְיִתְלַכֵּלף

לְתֵן לֵה פְּרִנְסָה [מזונה] בְּמִקְוָמָה, מִפְּרִנְסִין אוֹתָהּ עַד מוֹצָאֵי
 שִׁבְתָּ. וְאִם לֹא, מְבִיא פְּרִים וְכִסְתּוֹת וּמִנִּיחַ תַּחְתֵּיהָ; וְאִם
 עָלְתָהּ, עָלְתָהּ. וְאֵף עַל פִּי שֶׁבִּטֵּל כָּלִי מִהֲכֵנוּ, שֶׁהִרִי מִשְׁלִיכוֹ
 לְבוֹר לְתוֹךְ הַמַּיִם - מִפְּנֵי צַעַר בַּעֲלֵי חַיִּים, לֹא גָזְרוּ. וְאָסוּר
 לְהַעֲלוֹתָהּ בִּידּוֹ. וְכֵן אִין עוֹקְרִין [מגביהים] בְּהִמָּה וְחִתָּה וְעוֹף
 בְּחֶצֶר, אֲכָל דּוֹחִין [דוחפים] אוֹתָן עַד שֶׁיִּכְנְסוּ; וּמִדִּדִּין
 עֲגָלִים וְסִיָּחִים [אוחזם בצווארם ומוליכסם]. תְּנַגְלַת שְׁבָרָחָה,
 אִין מִדִּדִּין אוֹתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִשְׁמָטֶת מִן הַיָּד, וְנִמְצָאוּ
 אֲגָפִיָּה [גפיים שלה] נִתְּלָשִׁין; אֲכָל דּוֹחִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּכְנַס.

יום שבת קודש כ"ד תמוז ה'תשע"ב

פרק כו

א. כָּל כָּלִי הָאוֹרֵג, וְחִבְלִים וְקָנִים שֶׁלּוֹ - מִתֵּר לְטַלְטֵלָן כָּכִלִי
 שְׁמֵלֶאכֶתוֹ לְאִסּוּר; חוּץ מִכְּבֵד הָעֲלִיוֹן וְכִבְד הַתַּחְתּוֹן [אבזרי
 מכונת האריגה] - לְפִי שְׁאִינוֹ נְטֻלִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן תְּקוּעִין. וְכֵן
 הַעֲמוּדִים שֶׁל אוֹרֵג - אָסוּר לְטַלְטֵלָן, שְׁמָא יִתְקַן הַגָּמוּת
 שֶׁלָּהֶן. וְשֶׁאֵר כָּלִי הָאוֹרֵג, מִתִּירִין.
 ב. מְכַבְּדוֹת [מטאטא] שֶׁל תְּמָרָה וְכִיּוּצָה בֵּהֶן שֶׁמְכַבְּדִין בֵּהֶן
 הַקֶּרֶקַע - הֵרִי הֵן כָּכִלִי שְׁמֵלֶאכֶתוֹ לְהִתֵּר, שֶׁהִרִי מִתֵּר לְכַבֵּד
 בְּשִׁבְתָּ. לְבָנִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִן הַבִּנְיָן - הֵרִי הֵן כָּכִלִי שְׁמֵלֶאכֶתוֹ
 לְהִתֵּר, מִפְּנֵי שְׁרָאוּיִין לְהִסָּב עֲלֵיהֶן, שֶׁהִרִי שְׁפִין [משייפים]
 אוֹתָן וּמִתְקַנְיִן אוֹתָן; וְאִם צָבַר אוֹתָן [סדרן זה על זה] - הֵרִי
 הַקֶּצֶן, וְאָסוּר לְטַלְטֵלָם.
 ג. חֶרֶשׁ קִטְנָה - מִתֵּר לְטַלְטֵלָהּ אֲפִלּוּ בְּרִשּׁוֹת הַרְבִּים, הוֹאִיל
 וְרָאוּיָהּ הִיא בְּחֶצֶר לְכִסּוֹת בֵּה פִי כָּלִי קֶטֶן. מְגוּפַת חֲבִית
 שֶׁנִּתְפַּתְתָּה [שנשברה החבית] - הִיא וְשִׁבְרֶיהָ, מִתֵּר לְטַלְטֵלָהּ;
 וְאִם זֶרְקָה לְאַשְׁפָּה מִבְּעוֹד יוֹם, אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ. כָּלִי
 שֶׁנִּתְרַעַע [נשבר] - לֹא יִתְּלַשׁ מִמֶּנּוּ חֶרֶשׁ לְכִסּוֹת בּוֹ אוֹ לְסִמָּךְ
 בּוֹ.
 ד. מִתֵּר לְהַכְנִים לְבֵית הַכֶּסֶּא שֶׁלֹּשׁ אֲבָנִים מְקַרְנּוֹת [חדות
 הראיות לקינוח] לְקַנֵּחַ בֵּהֶן; וְכִמָּה שְׁעוֹרָן? כְּמֵלֵא הַיָּד. אֲכָל
 אֲדָמָה שֶׁהִיא קְרוֹכָה לְהַתְּפֵרָה, אָסוּר לְטַלְטֵלָהּ לְקַנֵּחַ בֵּה.
 וּמִתֵּר לְהַעֲלוֹת הָאֲבָנִים לָגַג לְקַנֵּחַ בֵּהֶן. יָרְדוּ עֲלֵיהֶן גִּשְׁמִים
 וְנִשְׁתַּקְּעוּ בְּטִיט [שבגג] - אִם רִשּׁוּמָן נִפֵּר, מִתֵּר לְטַלְטֵלָן.
 אֲכָן שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ טְנוּף, שְׁוֹדָאִי לְקַנֵּחַ הִיא - מִתֵּר לְטַלְטֵלָהּ,
 וְאֲפִלּוּ הִיא גְּדוּלָּה.
 ה. הִיא לְפָנָיו צְרוּר [אבן קטנה] וְחֶרֶשׁ, מְקַנֵּחַ בְּצִרוּר; וְאִם
 הִיא הַחֶרֶשׁ מֵאֲגָנִי [אוזני] כָּלִים, מְקַנֵּחַ בְּחֶרֶשׁ. הִיוּ לְפָנָיו
 צְרוּר וְעֹשְׁבִים - אִם הִיוּ עֹשְׁבִים רַפִּים, מְקַנֵּחַ בֵּהֶן; וְאִם
 לֹא, מְקַנֵּחַ בְּצִרוּר.
 ו. שְׁיָרֵי מִחְצָלַת שֶׁבִּלּוֹ [נרקבן] - הֵרִי הֵם כָּכִלִי שְׁמֵלֶאכֶתוֹ
 לְהִתֵּר, מִפְּנֵי שְׁרָאוּיִין לְכִסּוֹת בֵּהֶן הַטְּנוּף; אֲכָל שְׁיָרֵי בְּגָדִים
 שְׁאִין בֵּהֶן שֶׁלֹּשׁ עַל שֶׁלֹּשׁ - אָסוּר לְטַלְטֵלָן, שְׁאִינוֹ רָאוּיִין
 לֹא לְעִנִּים וְלֹא לְעִשְׂרִים. שְׁבָרֵי תַּנּוּר - מִתֵּר לְטַלְטֵלָן, וְהִרִי
 הֵן כָּכִלִי הַפְּלִים שְׁמֵלֶאכֶתוֹ לְהִתֵּר. פִּירָה שֶׁנִּשְׁמָטָה אַחַת

למאכל בהמה, מטלטלין אותן; ואם לאו, אין מטלטלין
אותן. חבילי סיאה ואזוב וקורנית [מיני צמחים הראויים
להסקה ולבהמה] - הכניסן לעצים, אין מסתפק מהן בשבת;
למאכל בהמה, מסתפק מהן. וכן באמיתא, וכן בפנים [מיני
צמחים], וכן בשאר מיני תבלין.

יט. אין גורפין מאכל מלפני הפטם [שור שמפטמים אותו],
בין באבוס [כלי האכלה לבהמה] של כלי בין באבוס של
קרקע [שבנוי על הקרקע]; ואין מסלקין [המאכל] לצדדין
מפני הראי [שלא יתלכר], גורה ששא ישנה גמות. ונוטלין
מלפני החמור, ונותנין לפני השור; אבל אין נוטלין מלפני
השור, ונותנין לפני החמור - מפני שהמאכל שלפני השור
מטנף ברירו, ואין ראוי למאכל בהמה אחרת. וכן עלין
שריחם רע ומאוס, ואין הבהמה אוכלתן - אסור לטלטלן.
לפיכך, תלי של דגים [עץ שתולים בו דגים], אסור לטלטלו;
ושל פשר, מתר. וכן כל פיוצא בזה.

כ. אף על פי שאסור לטלטל את המת בשבת, סכין אותו
ומדחין אותו, ובלבד שלא יזיזו בו אכר. ושוטטין את הפר
מתחתיו, כדי שיהיה מטל על החול, בשביל שימתיך [ולא
יסריח]. ומביאין כלי מקר [הגורם קרירות] וכלי מתכות,
ומניחין לו על פרסו כדי שלא תפוח; ופוקקין את נקביו,
שלא יכנס בהן הרוח. וקושרין את הלחי - לא שיעלה
[לסגור מה שנפתח], אלא שלא יוסיף; ואין מאמצין
[נוצמים] את עיניו בשבת.

כא. מת המטל בחמה - מניח עליו כפר או תינוק,
ומטלטלו. וכן אם נפלה דלקה בחצר שיש בה מת, מניח
עליו כפר או תינוק ומטלטלו; ואם אין שם כפר ולא תינוק,
מצילין אותו מן הדלקה מכל מקום - ששא יבוא לכבות,
מפני שהוא בהול על מתו שלא ישרף. ולא התיירו לטלטל
בכפר או בתינוק, אלא למת בלבד, מפני שאדם בהול על
מתו.

כב. היה מטל בחמה, ואין להם מקום לטלטלו, או שלא
רצו להזיזו ממקומו - באין שני בני אדם, ויושבין משני
צדדיו; חם להם מלמטה [מחוס הקרקע] - זה מביא משתו
ויושב עליה, וזה מביא משתו ויושב עליה; חם להם
מלמעלה - זה מביא מחצלת ופורש על גביו, וזה מביא
מחצלת ופורש על גביו; זה זוקף משתו [כדי לעגן עליה
המחצלת] והולך לו, וזה זוקף משתו ונשפט והולך לו,
ונמצאת מחיצה עשויה מאליה - שהרי מחצלת זה ומחצלת
זה, גגיהן סמוכות זו לזו; ושני קצותיהן על הקרקע משני
צדי המת.

כג. מת שהסריח בפית, ונמצא מתבזה בין החיים, והם
מתבזים ממנו - מתר להוציאו לברמלית; גדול כבוד הבריות,
שדוחה את לא תעשה שבתורה, שהוא "לא תסור מן הדבר
אשר יגידו לך". ואם היה להן מקום אחר לצאת לו, אין
מוציאין אותו - אלא מניחין אותו במקומו, ויוציאין הן.

בהן. רק שעל הקרקע - דורסו לפי תמו, והולך. ומטלטלין
כנונא [כלי לגחלים מנוחשת] מפני אפרו, אף על פי שיש
עליו שכרי עצים, מפני שהוא כגוף של רעי. ואין עושין
[יוצרים] גוף של רעי לכתחלה בשבת; אבל אם נעשה
מאליו, או שעבר ועשהו - מוציאין אותו.

יד. שמן שיוצא מתחת הקורה של בית הכר בשבת, וכן
תמרים ושקדים המוכנין לסחורה - מתר לאכלן בשבת;
ואפלו אוצר [מחוס] של תבואה, או תבואה צבורה - מתחיל
להסתפק ממנה בשבת; שאין שם אכל שהוא מקצה בשבת
כלל, אלא הכל מוכן הוא. חוץ מגורגרות [תאנים] וצמוקין
שבמקצה [חצר שמאחורי הבית], בזמן שמבקשין אותן;
הואיל ומסריחות בינתיים, ואינן ראויין לאכילה - הרי הן
אסורין בשבת משום מקצה. חבית שנתגלתה [הוסר
כיסויה], ואבטיח שנשברה - אף על פי שאינן ראויין
לאכילה [שמא נחש שם בהם ארס], נוטלין ומניחין במקום
המצנע. פיוצא בו, קמיע [קלף עם שמות הקודש לסגולה]
שאינו ממחה [שכתבו מי שאינו מומחה] - אף על פי שאין
יוצאין בו, מטלטלין אותו. מותר השמן שבנר ושבערה
שהדליקו בהן באותה שבת - אסור להסתפק ממנו באותה
שבת, מפני שהוא מקצה מחמת אסור.

טו. אוצר [מחוס] של תבואה או של פדי יין - אף על פי
שמותר להסתפק ממנו, אסור להתחיל בו לפנותו אלא לדבר
מצוה, כגון שפנהו להכנסת אורחין, או לקבץ בו בית
המדרש. וכיצד מפנין אותו? כל אחד ואחד ממלא ארבע
או חמש קפות, עד שגומרים; ולא יכבדו [ינקו] קרקעיתו
של אוצר, כמו שבארנו, אלא נכנס ויוצא בו, ועושה שביל
ברגלו בכניסתו וביציאתו.

טז. כל שהוא ראוי למאכל בהמה ונחיה ועוף המצויין,
מטלטלין אותו בשבת. כיצד? מטלטלין את התורמוס [מין
קטנית] היבש, מפני שהוא מאכל לעזים - אבל לא את
הלח; את החצב [מין ירק], מפני שהוא מאכל לצבאים; את
[גרעיני צמח] החרדל, מפני שהוא מאכל ליונים; את
העצמות, מפני שהן מאכל לכלבים. וכן כל הקלפין
והגרעינין הראויין למאכל בהמה, מטלטלין אותן. ושאין
ראויין - אוכל את האכל, וזורקן לאחוריו; ואסור לטלטלן.
ומטלטלין בשר תפוח [סדוח], מפני שהוא מאכל לחיה.
ומטלטלין בשר חי [שאינו מבושל], בין תפל [לא מלוח] בין
מלוח, מפני שראוי לאדם. וכן דג מליח; אבל התפל, אסור
לטלטלו.

יז. אין מטלטלין שכרי וכוכית, אף על פי שהן מאכל
לנעמיות [בת יענה], ולא חבילי זמורות [ענפי הגפן], אף על
פי שהן מאכל לפילים, ולא את הלוח [מין עשב], אף על
פי שהוא מאכל לעורבים - מפני שאין אלו וכיוצא בהן
מצויין אצל רב בני אדם.

יח. חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדין - אם התקינו

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – י"ח-כ"ד תמוז ה'תשע"ב

מה תושב ושכיר האמור בפסח ערל אסור בו, אף תושב
ושכיר האמור בתרומה ערל אסור בו"; והוא הדין לשאר
קדשים. וכך הוא גם לשון ספרא (פרשת אמור שם), ושם
אמרו: "רבי עקיבא אומר, איש איש (שם, ד) — לרבות
את הערל". ושם נתבאר גם כן, כלומר: בגמרא יבמות
(עב.), שדבר תורה: משוף (משך עורו ונראה כערל) אוכל
בתרומה, ומדבריהם גזרו עליו מפני שנראה כערל הנה
נתבאר שהערל אסור בתרומה מן-התורה, ומשוף הוא
שאסור מדרבנן. והבן זה. ושם אמרו: משוף צריך שימול
מדרבנן.

המצוה הקל"ו — האזהרה שהזהר כהן טמא מלאכול
תרומה, והוא אמרו: "איש איש מנרע אהרן והוא צרוע
או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר" (שם). ובגמרא
מכות (יד:) אמרו: "אזהרה לתרומה מנן? מאיש איש וגו'.
איזהו דבר שהוא שוה בנרעו של אהרן? הוי אומר — זו
תרומה". הפנה באמרם "שוה בנרעו של אהרן" —
שיאכלנו הנרע כלו, זכרים ונקבות (ואין הדבר נוהג אלא
בתרומה). וכבר נקפל עוד הלאו בענין זה באמרו: "ושמרו
את-משמרת" (שם, ט). והעובר על לאו זה — חייב מיתה
בידי שמים ובפרק ט' מסנהדרין (פג.) מנו מחיבי מיתה
בידי שמים ובכללם כהן טמא שאכל תרומה טהורה
והביאו ראיתם ממה שנאמר: "ושמרו את-משמרת" ולא-
ישאו עליו חטא" (שם).

יום שלישי כ' תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה קלז.
המצוה הקל"ז — האזהרה שהזהר התללה (אשה)
שנישאת לכהן בנישואין האסורים מלאכול קדש שהיתה
רשאית לאכלו, כלומר: התרומה וחוזה ושוק (חלקי קרבן
השלמים, ששייכים לכהן), והוא אמרו: "ויבת-כהן כי תהיה
לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל" (ויקרא כב, יב),
ובגמרא יבמות (סח.) אמרו: "כי תהיה לאיש זר, כיון
שנבעלה לפסול לה — פסלה". וממה שאמר: "בתרומת
הקדשים" אמרו (שם סח.): "במורם מן-הקדשים לא
תאכל", כלומר: חוזה ושוק ושם אמרו לכתוב קרא: היא
בקדשים לא תאכל, מאי בתרומת הקדשים? שמעת מנה
תרתי (יש ללמוד מכאן שני דינים), כלומר שאם נבעלה לפסול
לה — נפסלה לתרומה; ושם היתה נשואה לזר ומת —
חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחוזה ושוק ונמצא לאו זה,
שהוא "הוא בתרומת הקדשים לא תאכל", כולל שני
ענינים: האחד אזהרה לחללה מלאכול קדש, והשני
אזהרה לכהנת שנשאת לזר מלאכול חוזה ושוק אף-על-פי

יום ראשון י"ח תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה קלג. קלד.

המצוה הקל"ג — האזהרה שהזהר כל-זר מלאכול שום
תרומה, והוא אמרו: "וכל-זר לא-יאכל קדש" (ויקרא כב,
י, וכוונתו ב"קדש" זה — התרומה. וכן הבכורים, לפי
שגם הם נקראו: תרומה, כמו שאבאר (לא תעשה קמח),
ולואת כונתי באמרי שום תרומה והוא הדין לכל-מועל
(נהנה בשוה פרוטה) בקדשים בודון. ואם אכל תרומה בודון
— חייב מיתה בידי שמים, ואינו חייב תוספת חמץ, כמו
שנתבאר בפרק ו' ופרק ז' ממסכת תרומה. ובפרק ט'
מסנהדרין (פג.) מנו מחיבי מיתה בידי שמים ובכללם: זר
שאכל תרומה, והביאו ראיה לכך מאמרו: "ומתו בו כי
יחללה" (שם, ט) ואחריו "וכל-זר לא-יאכל קדש". ובפרק
ב' מבכורים אמרו: "התרומה והבכורים חייבים עליהם
מיתה וחמץ ואסורים לזרים; ורב חולק על כל-המשניות
האלה ואומר: זר שאכל תרומה — לוקה, וידוע שרב
(כוחו כ)תנא הוא ופליג (חולק גם על תנאים) וכבר בארנו
בחבורנו בפרוש המשנה (סוטה פרק ג משנה ג, ועוד), שכל-
מחלקת שאינה מחיבת מחלקת למעשה אלא בסברא
בלבד, לא אפסוק בה הלכה, ולא אומר: הלכה בפלוני;
ולפיכך לא אומר כאן הלכה כרב או כסתם משנה", כיון
שלדברי הכל לוקה, לפי שכל-מחייב מיתה בידי שמים על
אחד הלאוין — לוקה גם-כן, כמו שבארנו בהקדמות
מאמר זה. וכן כל-מועל בקדשים במזיד — לוקה בלי
ספק, והוא אמרם במפלא סמוך לאיש (קטן בשנתו הסמוכה
לגיל הבר-מצוה) אם הקדיש, אמרו (גדה מז): "הקדיש הוא
ואכלו אחרים רבי יוחנן ורבי שמעון בן-לקיש דאמרי
תרוניה: לוקין".

המצוה הקל"ד — האזהרה שהזהר אפלו תושב (ישראל,
שנשכר לעולם לכהן ושכירו (לתקופה) מלאכול תרומה,
אמר: "תושב כהן ושכיר לא-יאכל קדש" (שם, י), ואם
אכל, דינו כדין שאר זרים.

יום שני י"ט תמוז ה'תשע"ב

מצות לא תעשה קלה. קלו.

המצוה הקל"ה — האזהרה שהזהר הערל מלאכול
תרומה. והוא הדין לשאר קדשים שהערל מזהר מלאכלם.
ולאו זה לא נתפרש בכתוב אלא נלמד בגזרה שוה, ועם
זה בארו מעתיקי השמועה, שאסור זה מדאורייתא לא
מדרבנן. ולשון יבמות (ע.) "מנין לערל שאינו אוכל
בתרומה? נאמר: "תושב ושכיר" בתרומה (ויקרא כב.) —

יום שבת קודש כ"ד תמוז ה'תשע"ב

מצות עשה קכז.

שְׁמַת בַּעֲלָה או גֶרֶשָׁה. אֲכַל אֶסוּר אֲכִילָתָה בַּתְּרוּמָה בַּעֲוֹדָה
תַּחַת בַּעֲלָה הָזֶר אֵינוֹ מִפְּסוּק זֶה אֲלָא לְמַדּוּהוּ: מְקַבְּלִי
הַפְּרוּשׁ מִמֶּה-שֶׁנֶּאֱמַר: "וְכָל-זֶר לֹא-יֹאכַל קֹדֶשׁ" (שם, י),
וְכָל-זֶמֶן שֶׁהִיא תַּחַת הָזֶר — הָרִי הִיא כְּזֶר וְ"זֶר" קָרִינָא בֵּהּ.
וְדַע זֶה, וְגַם הִיא אִם עֲבָרָה עַל לֹא זֶה — הָרִי הִיא לֹוּקָה.

יום רביעי כ"א תמוז ה'תשע"ב

יום חמישי כ"ב תמוז ה'תשע"ב

יום שישי כ"ג תמוז ה'תשע"ב

ישראל.

המשך ביאור למס' נדה ליום שלישי עמ' ב

הנוהגת בו, ולכן אין טומאתו תלויה במחשבת האדם, וכי תאמר כי
גם בְּטוֹמְאָה קִלָּה הנוהגת בשאר אוכלים ומשקים שלא תצטרך
מחשבה לאכילת אדם, שֶׁכֵּן יוֹרְדֵת לָכֶךְ – שהרי בכל מקום שנוהגת,
אינה נוהגת אלא על ידי הכשר לקבלת טומאה.

רבי יוחנן בן נורי משיב לדברי חכמים: אִמְרֵי לָהֶן רבי יוחנן בן נורי
לחכמים, הרי תִּרְנַנְגֻּלָּת שְׁבִיבְנָה תוֹכִיחַ לנידוננו, כלומר מאותו
מעשה שהיה ביבנה בתרנגולת שנתנבלה, והיה הנידון בה לענין
טומאת אוכלים ומשקים, שִׁיּוֹרְדֵת לָכֶךְ – שהיא בדרך כלל תלויה
בהכשר, ואף על פי כן טוֹמְאוֹהָ שְׁלֹא בְּמַחֲשָׁבָה, נוכיח שגם בטומאה
קלה אין צריך מחשבה.

חכמים משיבים לדברי רבי יוחנן בן נורי: אִמְרוּ לוֹ חכמים לרבי יוחנן
בן נורי, וכי מִשָּׁם יֵשׁ לְהִבִּיא רְאִיָּה, והלא בּוֹתִים נכרים האוכלים
נבלות היו שֶׁם בּמִקוֹם שאירע בו אותו מעשה, ואחר שמתה חֲשֹׁבוֹ
עָלֶיהָ לְאֲכִילָה ולפיכך טומאה, שהרי היתה שם מחשבה לאכילת
אדם, אבל בלא מחשבה אכן אינה מטמאה.

הגמרא מבררת באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן בן נורי וחכמים. מבררת
הגמרא: בְּמֵאֵי עֲקָרֵינוּ – באיזה אופן נחלקו התנאים האם נבלת עוף
טהור צריכה מחשבה, אִילִימָא – אם נאמר שמדובר בְּכַרְבִּים –
בערים גדולות שיש בהם אנשים רבים שאוכלים כל דבר, לָמָּה לִי –
איזה צורך יש בְּמַחֲשָׁבָה על הנבלה לאכילה לפי חכמים, וְהָתֵנּוּ –
והלא יש להביא ראיה שבכרכים אין צריך מחשבה לאכילה, ממה
ששנינו במשנה (עוקצין פ"ג מ"ג) 'נִבְלָת בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּכָל מְקוֹם
שִׁישְׁנָה, הֵן בְּכַרְךְ גדול והן בכפר, וְנִבְלָת עוֹף טְהוֹר, וְתַחֲלֹב שֶׁל
בהמה טהורה שחוטתו בְּכַרְבִּים – מְקוֹם שִׁישׁ בוֹ אנשים רבים, ומתוך
כך מצויים אוכלים לכל דבר הראוי לאכילה, חשובים מאליהם
כאוכל ואִין צָרִיכִין לקבלת טומאה לֹא בְּמַחֲשָׁבָה שיהיו לאכילת אדם,
וְלֹא הֶכְשֵׁר' – לקבלת טומאה על ידי שיבואו עליהם מים, וכפי
המבואר לעיל שכל דבר ששייכת בו טומאה חמורה המטמאה אדם
ובלים, גם כאשר אין טומאתו החמורה נוהגת בו מכל מקום יש עליו
טומאה קלה לטמא אוכל ומשקה, וטעם מה שאין צריך החלב הכשר,
משום שכבר הוכשר יחד עם הבשר בדם השחיטה.

הגמרא ממשיכה בבירור אופן מחלוקתם של רבי יוחנן בן נורי
וחכמים: אֲלָא בהכרח לומר שדברי הברייתא אמורים בְּכַרְבִּים שאין
מצויים בהם אנשים האוכלים נבלת עוף, ומשום כך אינה חשובה
אוכל בלא מחשבה, וקשה על כך וְכִי אִיכָא לְמַאן דְּאָמַר – וכי ישנו

מי שסובר דִּלָּא בְּעֵינֵי מַחֲשָׁבָה – שנבלת עוף טהור בכפרים חשובה
אוכל בלא מחשבה, וְהָתֵנּוּ – והרי שנינו בתחילת אותה משנה
המובאת לעיל 'נִבְלָת בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּכָל מְקוֹם שֶׁתְּהִיָּה, בין בכרכים
ובין בכפרים, וְנִבְלָת עוֹף טְהוֹר בְּכַרְבִּים שאין מצויים בהם אנשים
האוכלים אותה, צָרִיכָה מַחֲשָׁבָה להיחשב כאוכל לענין קבלת
טומאה, והטעם בזה, משום שסתם נבלת בהמה טמאה מאוסה היא
ואינה עומדת לאכילה, וכן נבלת עוף טהור אין מצויים בכפרים
אנשים האוכלים אותה. ואולם אִינָה צָרִיכָה הֶכְשֵׁר ביאת מים
לקבלת טומאה, משום שדברים אלו מטמאים טומאה חמורה, וכפי
הכלל הנזכר לעיל שכל ששייכת בו טומאה חמורה מטמא טומאה
קלה אף כאשר אין הטומאה החמורה נוהגת בו, ומאחר שהכל
מודים בכפרים שנבלת עוף טהור צריכה מחשבה אי אפשר להעמיד
הברייתא בכפרים.

הגמרא מסיקה באיזה אופן נחלקו רבי יוחנן בן נורי וחכמים. מתרצת
הגמרא דברי הברייתא: אִמְרֵי רַבִּי וְעִירָא פְּרִינָא, לְעוֹלָם דְּבִרִי
חכמים המצריכים מחשבה נבלת עוף טהור אמורים בְּכַרְבִּי, ואף
שבכרך בדרך כלל אין צורך במחשבה, שונה הדין בגזל שנפל לגת,
משום שגָּתוֹ מֵאֲסֵתוֹ – גת שנפל לתוכה שהיא מליאה משקים
גורמת לו להימאס מאכילה, ובכך עֲשֵׂאתוֹ – עשתה גת דינו של
הגזל להיות בְּכַפֵּר, כלומר שכשם שבכפר אינו מטמא בלא
מחשבה, כך גם בנידון זה לא יטמא בלא מחשבה לדעת חכמים.
הגמרא חוזרת ומביאה דברי הברייתא כדי לפרשם: אִמְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן
בֶּן נוּרִי, יֵשׁ לְלַמּוּד שאין נבלת עוף טהור צריכה מחשבה לאכילת
אדם מדין קל וחומר, שֶׁאִם בְּטוֹמְאָה את האדם האוכלה טוֹמְאָה
חֲמוּרָה – שאף בגדי האוכל ושהיו עליו בשעת בליעת נבלת העוף
נטמאים, ואף שאכלה שְׁלֹא בְּמַחֲשָׁבָה שתהא לצורך אכילת אדם,
וכגון שלא ידע כשאכלה שנבלה היא, האם לֹא תִטְמָא טוֹמְאָה קִלָּה
– טומאת אוכלים ומשקים שְׁלֹא בְּמַחֲשָׁבָה. אִמְרוּ לוֹ חכמים לֹא –
אין ללמוד מקל וחומר זה, שאף אִם אִמְרָתְךָ שֶׁכֵּן הֵדִין בְּטוֹמְאָה
חֲמוּרָה הנוהגת נבלת עוף טהור שנוהגת אף בלא מחשבה, הרי יש
לתת לכך טעם שֶׁכֵּן אִינָה יוֹרְדֵת לָכֶךְ.

מבררת הגמרא: מֵאֵי אִינָה יוֹרְדֵת לָכֶךְ?
רבא מבאר כוונת דברי חכמים: אִמְרֵי רַבָּא, הֵכִי קָאֲמְרִי לִיה כֵּךְ
כוונת חכמים להשיב על דברי רבי יוחנן בן נורי, לֹא כדברך שאפשר
ללמוד מדין קל וחומר, שהרי אף אִם אִמְרָתְךָ

מלכים א א מא-נג

א מא וַיִּשְׁמַע אֲדֹנָיָהוּ וְכָל־הַקְּרָאִים אֲשֶׁר אָתּוּ וְהֵם פָּלּוּ לֵאכֹל וַיִּשְׁמַע יוֹאָב אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר מִדּוּעַ קוֹל־הַקְּרִיָּה הַזֹּאת: מִבַּעַד עוֹדְנוּ מִדָּבָר וְהִנֵּה יוֹנָתָן בֶּן־אֲבִיתָר הַכֹּהֵן בָּא וַיֹּאמֶר אֲדֹנָיָהוּ בֹא כִּי אִישׁ חֵיל אִתָּהּ וְטוֹב תִּבְשֹׁר: מִג וַיַּעַן יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לְאֲדֹנָיָהוּ אֲכָל אֲדֹנָיָהוּ הַמֶּלֶךְ־דָּוִד הַמְּלִיךְ אֶת־שְׁלֹמֹה: מו וַיִּשְׁלַח אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־צִדּוֹק הַכֹּהֵן וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנֵיהֶם בְּנֵי־יְהוֹיָדָע וְהַכֹּהֵן וְהַפְּלִי וַיִּרְכְּבוּ אֹתוֹ עַל פֶּרֶדַת הַמֶּלֶךְ: מה וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ צִדּוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ בְּגָחוֹן וַיַּעֲלוּ מִשָּׁם שְׂמֹחִים וְתֵהָם הַקְּרִיָּה הוּא הַקּוֹל אֲשֶׁר שָׁמַעְתֶּם: מו וְגַם יָשָׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא הַמְּלוּכָה: מז וְגַם־בָּאוּ עִבְדֵי הַמֶּלֶךְ לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנָיָהוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר יֵיטֵב (אלהיך) אֱלֹהִים אֶת־שֵׁם שְׁלֹמֹה מִשְׁמֶךָ וַיִּגְדֵּל אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסְאוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּשְׁכָּב: מה וְגַם־כָּכָה אָמַר הַמֶּלֶךְ בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן הַיּוֹם יָשָׁב עַל־כִּסְאִי וְעֵינֵי רְאוֹת: מט וַיַּחֲרֹדוּ וַיִּקְמוּ כָל־הַקְּרָאִים אֲשֶׁר לְאֲדֹנָיָהוּ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ: נ וַאֲדֹנָיָהוּ יָרָא מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲזֹק בְּקִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: נא וַיִּגַּד לְשְׁלֹמֹה לֵאמֹר הִנֵּה אֲדֹנָיָהוּ יָרָא אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה אָחִיו בְּקִרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר יִשְׁבַּע־לִי כִּי־וְהָיָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אִם־יָמִית אֶת־עַבְדּוֹ בַּחֶרֶב: נב וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם יְהִי לְבֶן־חֵיל לֹא־יִפֹּל מִשְׁעֲרָתוֹ אֲרָצָה וְאִם־רָעָה תִּמְצָא־בּוֹ וְמָת: נג וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיִּרְדְּהוּ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וַיָּבֹא וַיִּשְׁתַּחוּ לְמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁלֹמֹה לֵךְ לְבֵיתְךָ:

רש"י

בית דין נקברין בקברי בית דין, אמות כאן, ואקבר בקברי אבותי, (כך דרש רבי תנחומא מסעי יב):

(מג) אבל אדונינו. כלומר, עכשיו אין בשורתי טובה לך: (נ) בקרנות המזבח. שהיה בגבעון, אמר: הרוגי

מצודת ציון

(מא) הקרואים. המזומנים להסעודה, כמו (שמואל א ט יג) אחרי כן יאכלו הקרואים: הקריה. העיר: (מב) איש חיל. אדם מעולה ומזורז: (מה) ותהם. מלשון המיה: (נא) כיום. כעת, כי יום הוא כמו עת, והכ"ף באה לאמתת הדבר, כמו (בראשית כה לא) מכרה כיום: (נב) משערות. משער ראשו:

היום יושב. כמו אשר נתן היום בן יושב וגו': (ג) ירא. שלא לדנו כמורד במלכות, על אשר רצה למלוך מבלי דעת המלך: בקרנות המזבח. אשר עמד לפני הארון, בחשבו שלא יחלל המקום, להרגו שם: (נא) אם ימית. רצה לומר: שלא ימית, וכאלו אמר שיהיה עליו עונש שבועה אם ימית וגו': (נב) לבן חיל. רצה לומר: לעבוד עבודתו כשאר עבדי המלך: לא יפול וגו'. רצה לומר: לא יעונש על העבר, אפילו עונש מועט ואמר בלשון גוזמא, כדרך שהבריות אומרים: ואם רעה תמצא בו. ואפילו בדבר שאין בו כדי להמית מכל מקום יומת בעבור צרופ הדבר הזה: (נג) וירדהו. צוה לו לרדת בהבטחתו: לך לביתך. כי נשאר עומד לפני שלמה, בחשבו שכוונתו להיות לבן חיל, לעמוד לפניו ולשרתו בכל עת, ואמר לו לך לביתך, כאומר לבני לא כן יחשוב, כי אם תהיה לבן חיל לעת מצוא, בזמן הצורך:

מצודת דוד

(מא) והם כלו לאכול. את הקול שמעו בעת כלו לאכול: קול הקריה הומה. קול קבוצת אנשי העיר הומה: (מב) וטוב תבשר. על כי מדרך אדם המעולה, להתאמץ להשמיע בשורה טובה: (מג) אבל. רצה לומר: לא כמו שתחשוב שאבשר טוב, אבל הוא בהפך, כי המלך דוד וכו', ורעה היא: (מז) על המשכב. בשכבו על המשכב, השתחוה לה: (מח) אשר נתן היום יושב. כמו אשר נתן היום בן יושב וגו': (ג) ירא. שלא לדנו כמורד במלכות, על אשר רצה למלוך מבלי דעת המלך: בקרנות המזבח. אשר עמד לפני הארון, בחשבו שלא יחלל המקום, להרגו שם: (נא) אם ימית. רצה לומר: שלא ימית, וכאלו אמר שיהיה עליו עונש שבועה אם ימית וגו': (נב) לבן חיל. רצה לומר: לעבוד עבודתו כשאר עבדי המלך: לא יפול וגו'. רצה לומר: לא יעונש על העבר, אפילו עונש מועט ואמר בלשון גוזמא, כדרך שהבריות אומרים: ואם רעה תמצא בו. ואפילו בדבר שאין בו כדי להמית מכל מקום יומת בעבור צרופ הדבר הזה: (נג) וירדהו. צוה לו לרדת בהבטחתו: לך לביתך. כי נשאר עומד לפני שלמה, בחשבו שכוונתו להיות לבן חיל, לעמוד לפניו ולשרתו בכל עת, ואמר לו לך לביתך, כאומר לבני לא כן יחשוב, כי אם תהיה לבן חיל לעת מצוא, בזמן הצורך:

המשך ביאור למס' נדה ליום שישי עמ' ב

נמרא

ממשיכה המשנה: או שראתה בסוף יום ארבעים ללידת זכר, ויום 1
1-או ביום) שמונים ללידת נקבה, בין השמשות לבין - ובבין 2
השמשות שבסוף ימים אלו היתה הראייה, וממילא אינה יודעת אם 3
ראתה ביום ארבעים לזכר או שמונים לנקבה ודם טוהר הוא, או 4
שראתה בלילה שלאחריהם ודם טמא הוא, בכל אלו עליה להחמיר 5
כשני הצדדים. מסיימת המשנה: הרי כל אלו הנשים טועות, שאינן 6
יודעות מתי חלים ימי נדת ומתי חלים ימי זיבתן. אמר רבי יהושע, 7
עד שאתם טורחים ומתקנים את הנשים השומות שראו בשעה 8
מסופקת, באו ותקנו את הפקחות - בואו ותקנו את אלו הראות 9
בשעה ודאית וצריכות לתקן פתחיהן. 10

שנינו במשנה, 'הרואה יום אחד עשר בין השמשות תחלת נדה וסוף 11
נדה תחלת זיבה וסוף זיבה', הגמרא מבארת מה כוונת המשנה. 12
מקשה הגמרא: האם בסוף אחד עשר יום תחלת נדה וסוף נדה הוא, 13
הרי תחלת ימי נדה וסוף ימי זיבה היא. מיישבת הגמרא: אמר רב 14
חסדא, הכי קאמר - כך כוונת המשנה, הרואה יום אחד עשר בין 15
השמשות שהוא תחלת ימי נדה וסוף ימי זיבה, זה ספק אחד, וסוף 16
נוסף של ספק באם ראתה בשבועי לנדתה בין השמשות, שהוא סוף 17
ימי נדה ותחלת ימי זיבה. 18
שנינו במשנה: אמר רבי יהושע, עד שאתם מתקנים את השומות 19
כו'. הגמרא מבארת את דברי רבי יהושע. מקשה הגמרא: הני 20
21

תהלים נה טז-כד

נה. מז (כתיב ישימות) | ישיא מות | עלימו ירדו שאול חיים פירעוץ במגורם בקרבם: ז | אני אל-אלהים
אקרא ויהוה יושיעני: יח | ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי: יט | פדה בשלום נפשי
מקרב-לי פירבנים היו עמדי: כ | ישמע | אל | ויענם | וישב קדם סלה אשר אין חליפות למו ולא
יראו אלהים: כא | שלח ידיו בשלמיו חלל בריתו: כב | חלקו | מחמאת פיו וקרב-לבו רכו דבריו מושמן
והמה פתחות: כג | השלך על-יהוה | יהבד | והוא יכלכלך לא-יתן לעולם מוט לצדיק: כד | ואתה אלהים |
תורדם | לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא-יחצו ימיהם ואני אבטח-בך:

רש"י

ידיו. זה אחיתופל הרשע: **שלח.** טאנדיט בלע"ז:
בשלומיו. במה שהי' שקט ושלם עמו: **(כב) חלקו.**
לשון חלקלקות (לעיל ה'): **מחמאת.** לשון חמאה
והמ"ם הראשונה יסוד נופל היא בתיבה כמ"ם של
מעשה וכמ"ם של מאמר: **וקרב לבו.** לבו למלחמה:
והמה פתחות. מנחם פתר לשון חרבות כמו ואת ארץ
נמרוד בפתחיה (מיכה ה') כפיות חרב (סא"א), ואומר אני
לשון קללה הוא בלשון ארמי כדאמר כתב אמימר
פתיחא עלה והוא שטר שמתא: **(כג) יהבך.** משאך,
רוה"ק משיב לו כן: **יכלכלך.** יסבול משאך כמו (מלכים
א ה') השמים ושמי השמים לא יכלכלוך לשון כלכול
מתורגם מסוכר כתרגום יונתן בן עוזיאל: **מוט.** מעידת
רגל:

(טז) ישי מות עלימו. ישיא הקב"ה עליהם את
מלאך המות, ישי יסכסך ויסית לשון הנחש השיאני
ואוכל (בראשית ג'), ומנחם פתר ישי לשון יש כמו אם
ישכם עושים (שם כ"ד) אשר ישנו פה (דברים כ"ט):
במגורם. במלונם: **(יח) ערב ובקר וצהרים.** ערבית
ושחרית ומנחה ג' תפלות: **(יט) מקרב לי.** מן
המלחמה הבאה עלי: **כי ברבים היו עמדי וגו'.** כי
זאת עשה לי בשביל הרבים שהיו בעזרתי להתפלל
עלי שנאמר וכל ישראל ויהודה אוהבים את דוד:
(כ) ישמע אל. תפלתם של אותם רבים: **ויענם.**
המלך שהוא יושב קדם: **אשר אין חליפות למו.**
לאותם הרשעים הרודפים אותי אין נותנים לבם אל
יום חליפתם אין חרדים מיום המיתה: **(כא) שלח**

מצודת ציון

(טז) ישי. ענין חוב כמו לא ישיא אויב בו (לקמן פט): **חיים.**
בריאים כמו עד חיותם (יהושע ה'): **במגורם.** ענין מדור:
(יט) מקרב. מלחמה כמו מכלי קרב (קהלת ט'): **(כ) ויענם.**
ויכניעם כמו לענות מפני (שמות י') למו. להם: **(כב) וקרב.**
ומלחמה: **פתחות.** חרבות כמו ואת ארץ נמרוד בפתחיה (מיכה
ה'): **(כג) יהבך.** ענין משא כן פי' רז"ל (ר"ה כז): **יכלכלך.**
יסבלך כמו ומי יכילנו (ויאל ב'): **(כד) שחת.** קבר:

מחרפי: **ויושב קדם.** ה' היושב בשמים אשר ברא מזמן קדם הוא יכניעם עד עולם: **אשר.** על אשר שאינם נותנים אל לבם
שיחלפו ויעברו מהעולם ולא יראו מהאלהים: **(כא) שלח ידיו.** על אחיתופל יאמר הנה בי שלח ידו אשר אני איש שלומו
וחלל הברית אשר כרת עמי: **(כב) חלקו.** דברי פיו המה רכים וחלקים יותר מחמאה אבל בלבו חושב להלחם בי: **רכו וגו'.**
כפל הדבר במילות שונות: **והמה פתיחות.** כי בהם מרמה אותי להיות לו הכנה להצר לי: **(כג) השלך.** אמר דוד לנפשו השלך
משאך על ה' וכן יהיה כי הוא יסבול משאך ר"ל בטח עליו שהוא יקל משאך מעליך וכן יהיה כי לא לעולם יעזוב את הצדיק
להיות נוטה: **(כד) תורידם.** את אחיתופל וריעיו כי הם אנשי דמים ולכן לא יגיעו לחיות חצי ימיהם הקצובים להם: **אבטח**
בך. להנצל מידם:

יהל אור

לבריות. לכן מועיל יותר משאר זכויות שהן טוב לשמים.
דמה"ט אוכל פירותיהן בעוה"ז. עמ"ש מזה ע"פ כבוד את
אביך. ודבריו נובעים מהגמ' פ"ק דברכות דף ח' ע"א דפי'
פדה בשלום כשעוסק בתורה וגמ"ח כו'. וכן במדרש פי'
שרבים התפללו עליו. כשמצחצח זכויות אך הזכויות הן מגמ"ח
מועיל לו לפי שיש בהן ב' בחי' טוב:

יט פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי. בס"ח
ס' תר"ז כשמחצה עונות ומחצה זכויות. כשזכויותיו הוא מן
גמילות חסדים מועיל לו שיתפללו עליו. וזהו כי ברבים היו
עמדי רבים לא נאמר אלא ברבים בשביל רבים עכ"ל. ר"ל
כיון שהיטיב לרבים. א"כ זכות הרבים הנ"ל משתתף להכריע.
ואפ"ל משום שיש בזה ב' בחי' טוב. היינו טוב לשמים וטוב

ז היא אומרת: מפת עץ אני; והוא אומר: לא כי, אלא דרוסת איש את – רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת. ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייני! אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש, עד שתביא ראיה לדבריה.
ח ראוה מדברת עם אחד בשוק, אמרו לה: מה טיבו של זה? איש פלוני וכהן הוא – רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת. ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייני! אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר, עד שתביא ראיה לדבריה.

ט היתה מעוברת, ואמרו לה: מה טיבו של עבר זה? מאיש פלוני וכהן הוא – רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת. רבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייני! אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר, עד שתביא ראיה לדבריה.
י אמר רבי יוסי: מעשה בתינוקת שירדה למלאת מים מן העין, ונאנסה, אמר רבי יוחנן בן נורי: אם רב אנשי העיר

פירוש ברטנורא

ז דרוסת איש. בעולת איש: נאמנת. ולא הפסידה כתובתה. ומכל מקום אי אשת כהן היא ולאחר זמן האירוסין כשנשאה טען דרוסת איש את, מפקין לה מינה, דשמא לאחר שארם אותה נבעלה, ומכי אמר דרוסת איש את שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא. ואפילו נבעלה באונס, הא קי"ל אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה. ומגרש לה ויהיה לה כתובתה:

ח מדברת. מתיחדת: וכהן הוא. מיוחד: נאמנת. כשירה לכהונה:

ט מה טיבו של עובר זה וכו'. רבן גמליאל אומר נאמנת, וכשרים לכהונה היא וכתה. אבל לענין ירושה לא אמר רבן גמליאל שזה העובר יירשנו. והלכה כרבן גמליאל בכל הני בבי דמתניתין. ואפילו הכי לכתחילה לא תנשא לכהונה לא המדברת עם אחד ולא המעוברת, אלא אם כן היו רוב אנשי העיר מיוחדים ונבעלה וזאת האשה מאחד מהם שפירש חזין לעיר ובעל, דאמרין כל דפריש מרובא פריש, ואז תנשא לכתחילה לכהונה בין היא בין בתה:
י אם רוב העיר משיאין לכהונה. אע"פ דרובא חד סגי בעלמא, מעלה עשו ביוחסין, והכא אצרכו רבנן תרי רובי, רוב סיעה העוברת שם ורוב העיר. ואין משיאין

משניות מבוארות – קהתי

יהושע אומר: לא מפיה אנו חייני! – אין היא נאמנת, אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר – אנו מחזיקים אותה שנבעלה לפסול, כגון לנתין או לממזר, ונפסלה להינשא לכהן, עד שתביא ראיה לדבריה – שנבעלה לאותו פלוני ואדם כשר הוא. טעמו של רבי יהושע: הואיל והתייחדה עמו, הורעה חזקת כשרותה. והלכה כרבן גמליאל ורבי אליעזר (רמב"ם הל' איסורי ביאה יח, יג).

באור משנה ט

משנה זו באה בעיקר להשמינו, שלדעת רבן גמליאל ורבי אליעזר נאמנת האשה על כשרותה לכהונה לא רק בכגון ש"ראוה מדברת", כפי ששינוי במשנה הקודמת, אלא אף אם היתה מעוברת, ואין אנו יודעים ממי נתעברה. ועוד רבותא, שאם תיוולד לה בת, אף הבת תהא כשרה לכהונה. והלכה בכל המשניות הללו כרבן גמליאל ורבי אליעזר.

היתה מעוברת – היתה אשה מעוברת, ואין מכירים את בעלה, ונאמרו לה: מה טיבו של עבר זה – מי אביו של העובר הזה? והיא אומרת: מאיש פלוני וכהן הוא – כלומר אדם כשר הוא; ולאו דווקא כהן; רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת – האשה נאמנת בדבריה שנבעלה לכשר, וכשרה היא לכהונה; ואם העובר בת, אף הבת כשרה לכהונה. רבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייני! – אין היא נאמנת שנבעלה לכשר, אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר – אנו מחזיקים אותה שנתעברה מאדם שפסל אותה לכהונה, כגון מנתין או מממזר, עד שתביא ראיה לדבריה – שנתעברה מאדם כשר. לדעת רבי יהושע – בין האם ובין הבת פסולות לכהונה.

באור משנה י

אגב שתי המשניות הקודמות, העוסקות בדין כשרות האשה לכהונה, מובאת כאן משנתנו על מעשה בתינוקת שנאנסה, ופסק רבי יוחנן בן נורי בשאלת כשרותה לכהונה, שהולכים אחר הרוב.

אמר רבי יוסי: מעשה בתינוקת שירדה למלאת מים מן העין – מעשה בילדה שירדה אל המעיין לשאוב מים, ונאנסה – אחד העוברים אנס אותה, אמר רבי יוחנן בן נורי – כלומר שהורה הלכה למעשה: אם רב אנשי העיר משיאין לכהונה – שרוב בני העיר אינם פוסלים אשה לכהונה בביאתם, ובנותיהם ואלמנותיהם נישאות לכהנים, הרי זו תנשא לכהונה – גם הילדה הזאת שנאנסה על יד המעיין, כשרה להינשא לכהן, שאנו אומרים, שהמאנס בא מתוך הרוב של אנשי העיר.

באור משנה ז

במשנה ג שינוי, שמוכת עץ, כתובתה – לדעת רבי מאיר – מאתיים, ולדעת חכמים – מאה. ואמנם הלכה כחכמים שכתובתה מאה כדן בעולה, אבל יש הבדל בין מוכת עץ ובין בעולה, שבמוכת עץ הדין הוא, שאפילו נישאה בחזקת בתולה ונמצאה מוכת עץ, איננה מפסידה את כתובתה, ואילו בבעולה, אם נישאה בחזקת בתולה ונמצאה בעולה, יש לבעל טענה של מקח טעות, והיא מפסידה את כתובתה. על יסוד ההבדל הזה מביאה משנתנו דין ודברים בין בעל לאשתו, כשנישאה לו בחזקת בתולה ולא מצא לה בתולים.
היא אומרת: מפת עץ אני – שאבדו בתולי מחמת מכה שנכתבתי בעץ, וזכאית אני לכתובה; והוא אומר: לא כי – שמה דברין אינם נכונים, אלא דרוסת איש את – בעולת איש את, שנבעלת לאיש קודם שאירסתין ומקחי מקח טעות; רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת – האשה נאמנת עלינו בטענתה שהיא מוכת עץ, וזכאית לכתובה של מאה דינר (ולדברי רבי מאיר – למאתיים). ורבי יהושע אומר: לא מפיה אנו חייני! – אין אנו סומכין על דבריה, אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש – כטענתו של הבעל, עד שתביא ראיה לדבריה – שאינה בעולה אלא מוכת עץ. טעמי המחלוקת כמו במשנה הקודמת: רבן גמליאל סובר, הואיל והיא טוענת טענת ברי והבעל טוען טענת שמא, הרי ברי ושמא ברי עדיף, ואין הולכים כאן אחר חזקת ממן, שאנו אומרים: העמד אשה על חזקתה, וחזקה על בנות ישראל שאינן מפקירות עצמן. ורבי יהושע סובר: העמד ממן בחזקת בעליו, והמוציא מחברו עליו הראיה (הר"ן).

באור משנה ח

משנתנו דנה בבת ישראל, שחושדים בה, כי נבעלה לאדם הפוסלה לכהונה, כגון לנתין או לממזר, האסורים לבוא בקהל ישראל (עיי' יבמות ד, יג; ח, ג), והיא טוענת, שאותו אדם כשר הוא; ואף בענין זה נחלקו רבן גמליאל ורבי יהושע כמו במשניות הקודמות.
ראוה מדברת – ראו אשה פנויה כשהיא מתייחדת, עם אחד בשוק – עם אחד שהיה בשוק; ויש נוסחות שאין גורסים תיבת "בשוק". אמרו לה – לאשה: מה טיבו של זה – שהתייחדת אתו, שמא הוא נתין או ממזר וכיוצא בו שביאתו פוסלת להינשא לכהן? והיא אומרת: איש פלוני וכהן הוא – כלומר אדם כשר הוא; ומה שנקטה המשנה: "וכהן הוא" לאו דווקא; רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים: נאמנת – האשה נאמנת בדבריה, שאותו איש שהתייחדה עמו אדם כשר הוא, והיא מותרת להינשא לכהן, וטעמם, כמו שבארנו במשניות הקודמות, לפי שהיא בחזקת כשרות (תוספות יום טוב); ורבי

משיאין לכהנה – הרי זו תנשא לכהנה.

פרק שני

א האשה שנתארמלה או שנתגרשה, היא אומרת: בתולה נשאתני, והוא אומר: לא כי, אלא אלמנה נשאתיך; אם יש עדים שיצאת בהינמא, וראשה פרוע – כתבתה מאתים. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אף חלוק קלויות ראיה. **ב** ומודה רבי יהושע פאומר לחברו: שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו, שהוא נאמן, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיא של אבי, והוא אומר: לקחתיה הימנו – אינו נאמן.

פירוש ברטנורא

לכתחלה לכהונה אלא בתרי רוב, וכן הלכה:

ב א האשה שנתארמלה או נתגרשה. ותובעת כתובתה: הוא אומר. קאי אנתגרשה. ואי אנתארמלה, הירשים אומרים אלמנה נשאך אבינו ואין לך אלא מנה: הינמא. איכא מאן דאמר חופה של הדם שעושים לבתולות. ואיכא מאן דאמר צהר עינים ומתנמנמת בו: וראשה פרוע. שיערה על כתפיה. כך היו נוהגים להוציא הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: אף חילוק קלויות. במקומו של ר' יוחנן בן ברוקה היו נוהגים לחלק קלויות בנושאי הבתולות. ואי ליכא סהרי שעשו בנושואיה כמנהגי נישואי הבתולות, ושטר הכתובה אבר, בעל מהימן ואינה גובה אלא מנה:

ב ומודה רבי יהושע. אף על גב דלעיל בפ"ק גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי פליג רבי יהושע ארבן גמליאל ואמר דלא מהמינן לאשה במאי דאמרה משארסתני נאנסתי ופסלה עצמה מן הכהונה כמנו דאי בעיא אמרה מוכת עין אני והיתה כשרה לכהונה. הני מילי היכא דאיכא איסור והיתר לפסול לכהונה או להכשיר, כהא פליג רבי יהושע ארבן גמליאל ואמר דלא מהמינן לה במנה, אבל היכא דליכא איסור והיתר אלא דררא דממונא, כגון האומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו, מודה ר' יהושע לר' גמליאל דבכהאי גוונא מהמינן ליה במנו דאי בעי אמר שלי היא ואמר של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן: ואם יש עדים שהיא של

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ב

"הפה שאסר הוא הפה שהתיר" – כלל הלכתי הוא בתלמוד, ופירושו: מי שאסר דבר על ידי עדותו, נאמן על המשך עדותו המתיר את הדבר. וכבר הזכרנו כלל זה במסכת יבמות פרק טו, בבאור המשניות ט"ז. בגמרא מבואר הטעם: "מינו דאי בני שתיק" – מתוך שאליו היה רוצה היה שותק, כלומר שנאמן הוא על כל דבריו מתוך שיכול היה לשחק ולא להעיד כלל ("מינו" = מתוך). – המובן הכללי של "מינו": אדם נאמן בטענתו, מתוך שיכול היה לטעון טענה אחרת שהיא רצויה יותר בשבילו, אילו היה רוצה לשקר. "מינו" כזה יש לאותה אשה הטוענת (לעיל א, ו): "משארסתני נאנסתי", שהרי בטענתה זו היא פוסלת עצמה לכהונה (גמרא). ולפיכך יש סבבה, שנאמן לה ב"מינו": מתוך שהיתה יכולה לומר: "מוכת עין אני תחתיו" (לאחר שנתארסת לך נחבטתי בעץ ואבדו בתולי מחמת המכה), והיתה גם כשרה לכהונה וגם זכאית לכתובתה. אף על פי כן חולק שם רבי יהושע על רבן גמליאל ואומר: "לא מפיה אנו חזין". היינו שאין היא נאמנת אפילו ב"מינו" (וסעמיס שונים נאמרו עד כן במפרשים). – בהתייחס, אפוא, לאותה משנה שהזכרנו, באה משנתנו להשמיע, שמודה רבי יהושע, שאדם נאמן ב"מינו דאי בעי שתיק" – "שהפה שאסר הוא הפה שהתיר".

ומודה רבי יהושע – אף על פי שהוא חולק לעיל (א, ו) על רבן גמליאל, והוא סובר שהאשה הטוענת "משארסתני נאנסתי" אינה נאמנת אפילו ב"מינו", כמו שבארנו בהקדמה למשנתנו, מודה הוא פאומר לחברו: שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו – השדה שברשותי קניתי מאביך, שהוא נאמן – ואינו צריך ראיה לדבריו, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר – הפה שאמר, שהשדה היתה של אביו, הוא שאמר "לקחתיה הימנו", ומתוך שיכול היה לשחק, או לומר שהשדה שלו היא מעולם, הריהו נאמן על כל מה שאמר לחבירו. ואם יש עדים שהיא של אביו – אבל אם יש עדים שהשדה שבידו היא של אביו, והוא אומר: לקחתיה הימנו – הואיל ואין כאן "הפה שאסר", אינו נאמן – לומר שקנאה ממנו, עד שיביא ראיה לדבריו.

בגמרא שואלים: והלא הדין הוא, שאם אדם מחזיק בשדה, ובא חברו וערער עליו ואמר: של השדה, והמחזיק טוען: אמנם שלך היתה אבל לקחתיה ממך, ושטר המכירה אבל לי, והוא מביא עדים שהחזיק בשדה שלש שנים ולא מיחה בו אדם מעולם, הרי הוא נאמן; ואם כן הרי נשאלת השאלה: כמה מדובר בסיפא של משנתנו? אם החזיק בשדה שלש שנים, מדוע אינו נאמן? ואם לא החזיק בה שלש שנים, הרי פשוט הוא שאינו נאמן, ולמה צריכה המשנה להשמיענו דין זה? ומשייב: אמנם מדובר כאן כשהחזיק בשדה שלש שנים, אבל כגון שאכל מהשדה שתי שנים בחיי האב ושנה שלישית בחיי הבן בהיותו קטן, הלכך אינו נאמן, שהואיל ואכל שנה אחת בחיי הבן, אין זו חזקה, ש"אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל" (המחזיק בשדה קטן שלש שנים אינה חזקה, שזה שלא ערער משום שקטן הוא, ואפילו הגדיל לאחר מכן והחזיק זה בפניו כמה שנים, אינה חזקה, שהואיל ותחילתו כשהוא קטן ראהו מוחזק בה, לא ידע כשהגדיל שהיתה של אביו עד ששומע מפי אחרים – רש"י).

בגמרא מבואר: "בקרונות של צפורי היה מעשה", כלומר שה"מעשה בתינוקת" היה בעיר צפורי ביום השוק, שאז באות לשם שיירות ממקום אחר; "והוא שהיתה טיעה של בני אדם כשרים שוברים לשם", כלומר שרבי יוחנן בן גורי לא התירה לכהונה ב"רוב אנשי העיר" בלבד, אלא נזקק לעוד "רוב" – "רוב טיעה". שהמאנס בא משיירה שרוב אנשיה כשרים. ואף על פי שבדרך כלל די ב"רוב" אחד, מכל מקום כאן "מעלה עשר ביחוסין", והצריכו חכמים "תרי רובי" (שני רובות). ברם, רבן גמליאל, בשתי המשניות הקודמות, אינו נזקק לרוב, הואיל והאשה טוענת: "לכשר נבעלתי", מה שאין כן בתינוקת שנאנסה, שאינה יודעת לטעון כלום, שבכגון זה מודה רבן גמליאל לרבי יוחנן בן גורי (הרא"ש, הר"י ועיין "תוספות יום טוב"). – ואמנם אין הלכה כרבן גמליאל בשתי המשניות הקודמות אלא בדיעבד, שאם נישאה לכהן, לא תצא; אבל לכתחילה אין להתירה להינשא לכהן אלא ב"רוב" כשרים; ולדעת הרמב"ם – בשני רובות, כמו שבארנו לעיל (הל' איסורי ביאה יח, יד).

באור משנה א

כבר הזכרנו (בפתיחה למסכתנו), שכתובת מאתיים לבתולה וכתובת מאה לאלמנה או לגרושה הן תנאי בית דין, ואפילו לא כתב הבעל כתובה לאשתו, הרי הוא חייב בה (כמבואר להלן ז, ו). ואמנם חובה היא לכתוב את הכתובה בשעת הנישואין, שכן אמר רבי מאיר (גמרא בבא קמא פט, א): "אסור לו לאדם שישאה את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה", וכן פוסק הרמב"ם (הל' אישות י, י), אבל בסוגייתנו (בגמרא) מובא, שהיו מקומות שמשום מה לא היו כותבים כתובה; ומכל מקום רואים אותה כאילו נכתבה, שהרי תנאי בית דין הוא ואין אדם יכול להפקיע את עצמו ממנו. הוא הדין אם אבר שטר הכתובה, שאין האשה מפסידה על ידי כך את כתובתה. מתוך כך דנה משנתנו בדין ודברים שבין הבעל לאשתו בענין סכום הכתובה.

האשה שנתארמלה – שנתאלמנה, או שנתגרשה – והיא תובעת את כסף כתובתה, ושטר כתובה אין בידה, כגון שהיא טוענת שאבר לה השטר, או שהוא במקום שאין כותבים כתובה, היא אומרת: בתולה נשאתני – וכתובתי מאתיים דינר, והוא אומר – ובעלה, שנתגרשה ממנו, אומר: לא כי – אין הדבר כך, אלא אלמנה נשאתיך – ואין כתובתך אלא מאה דינר; ואם נתאלמנה, הירשים אומרים: אלמנה נשאך אבינו; אם יש עדים – שראו, שיצאת – שיצאה מבית אביה בשעת הנישואין, פהינמא – בצעף על ראשה כשהוא משורבב על עיניה, וראשה פרוע – ושער ראשה מפורז על כתפיה, כדרך שהיו נוהגים להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית החתונה, כתבתה מאתים – כתביעתה. רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אף חלוק קלויות ראיה – שנישאה בתולה, שכן במקומו של רבי יוחנן בן ברוקה היו נוהגים לחלק שיבולים קלויות בנישואי הבתולות.

ג העדים שאמרו: כתב ידנו הוא זה; אבל אנוסים היינו, פסולי עדות היינו – הרי אלו נאמנים. ואם יש עדים שהוא כתב ידם, או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר – אינן נאמנים.

ד זה אומר: זה כתב ידי, וזה כתב ידו של חברי; וזה אומר: זה כתב ידי, וזה כתב ידו של חברי – הרי אלו נאמנים. זה אומר: זה כתב ידי, וזה אומר: זה כתב ידי – צריכים לצרף עמהם אחר; דברי רבי. וחכמים אומרים: אינן צריכים לצרף עמהם אחר, אלא נאמן אדם לומר: זה כתב ידי.

ה האשה שאמרה: אשת אישי הייתי וגרושה אני – נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שהיתה אשת איש, והיא אומרת: גרושה אני – אינה נאמנת. אמרה נשפתי וטהורה אני – נאמנת, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. ואם יש עדים שנשפתי, והיא אומרת: טהורה אני – אינה נאמנת. ואם משנשאת באו עדים – הרי זו לא תצא.

פירוש ברטנורא

אביו אינו נאמן. בגמרא מפרש דהא מתניתין אתא לאשמועינן כגון שלא אכלה אלא שתי שנים בפני האב ושנה אחת בפני הבן, כיון דלא שלמו לו שלש שני חוקה בחיי האב, השנה שאכלה בפני הבן אינו עולה למנין שני חוקה:

ג אנוסים היינו. אונס נפשות שמא יהרגנו. אבל אונס ממון שמא יקח ממנו, וכ"ש אם אמרו בשביל רוב ממון שנתן לנו, אינן נאמנים, דאין אדם משיב עצמו רשע, דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה. וכן פסולי עדות היינו, מחמת קורבה. אבל מחמת עבירה אינן נאמנים: **יוצא ממקום אחר.** חתומים בשטר אחר שהחזיק בב"ד ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חותמן דומין זה לשל זה:

ד הרי אלו נאמנים. דהא איכא תרי סהדי על כל כתב וכתב: **צריכים לצרף עמהם אחר.** שעל כתב ידן הן מעידין לא על מנה שבשטר. וצריך תרי סהדי על כל כתב וכתב: **וחכמים אומרים אינם צריכים לצרף עמהם אחר.** שעל מנה שבשטר הם מעידים, וכשזה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי נמצאו שני עדים על מנה שבשטר. והלכה כחכמים:

ה אם משנישאת. לא נישאת ממש, אלא אם משהתירה לינשא באו עדים שנשכתי: **לא תצא.** מהתירה הראשון, ותנשא לכתחלה. אבל אם באו עדים שנשאת, אפילו היו לה כמה בנים תצא:

משניות מבוארות – קהתי

ידם הם מעידים – עדים הבאים לקיים את השטר, אינם אלא מעידים על חתימת ידם; לפיכך צריך שני עדים על כל חתימה. **וחכמים אומרים: אינן צריכים לצרף עמהם אחר** – חכמים סוברים: "על מנה שבשטר הם מעידים", כלומר עדים הבאים לקיים את השטר ומעידים על כתב ידם, באים בעיקר לקיים את תוכן השטר, הלכך אינם צריכים לצרף עמהם אחר, **אלא נאמן אדם לומר: זה כתב ידי** – שהואיל וכל עד החתום בשטר מאשר את חתימת ידו, נמצא שיש כאן שני עדים המקיימים את תוכן השטר.

באור משנה ה

שנינו בפרקנו שתי הלכות בדיון "הפה שאסר הוא הפה שהתיר": א. האומר לחברו: "שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו", הרי הוא נאמן (משנה ב); ב. העדים שאמרו: "כתב ידנו הוא זה, אבל אנוסים היינו" וכו', הרי אלו נאמנים (משנה ג). ושונים הם הגענינים בשתי הלכות הללו, שכן באומר לחברו שקנה את השדה מאביו יש "דריא דממונא", כלומר שדבריו עלולים להביאו לידי הפסד ממון, ואילו לא היו נכונים לא היה אומרים; ואילו בענין העדים, הרי אין להם כל תועלת אישית בעדותם. הצד השווה בשתי ההלכות, שהן בדיני ממונות. – משנה זו מוסיפה להשמיענו, שאף בדיני איסור נהג הכלל: "הפה שאסר הוא הפה שהתיר".

האשה שאמרה: אשת אישי הייתי וגרושה אני – ואינה מוציאה את הגט, **נאמנת** – לומר שהיא גרושה, **שהפה שאסר הוא הפה שהתיר** – שהרי תחילה לא ידענו שהיתה אשת איש, והפה שאמר: "אשת אישי הייתי", הוא שאמר: "גרושה אני". **ואם יש עדים שהיתה אשת איש, והיא אומרת: גרושה אני** – ואבד לי גטי, **אינה נאמנת** – לומר שנתגרשה, והרי היא בחזקת אשת איש. **אמרה נשפתי** – לבין הנכרים, **וטהורה אני** – אבל טהורה אני, שלא נבעלתי לנכרי, **נאמנת** – ומותרת היא להינשא לכהן, **שהפה שאסר הוא הפה שהתיר** – הואיל ורק מפיה נודע לנו שהיתה שבויה, נאמנת היא לומר שהיא טהורה. **ואם יש עדים שנשפתי, והיא אומרת: טהורה אני** – לא נבעלתי לנכרי, **אינה נאמנת** – לומר שטהורה היא, ואסורה לכהן, שמא נבעלה לנכרי. **ואם משנשאת** – לאחר שנשאה לכהן, **באו עדים** – שנשבתה, **הרי זו לא תצא** – אין בעלה חייב לגרשה. בגמרא מבואר: "לא נישאת נישאת ממש, אלא כיון שהתירה לינשא לכהן, אף על פי שלא נישאת (ובניתיים באו עדים שנשבתה). לא תצא מהתירה הראשון" (גמרא כתובות כג, א).

באור משנה ג

משנתנו דנה בקיום שטר בבית הדין על ידי העדים שחתמו עליו, והיא מובאת כאן אגב המשנה הקודמת משום דין "הפה שאסר הוא הפה שהתיר".

העדים שאמרו – כשבאו לאשר את חתימת ידם על השטר: **כתב ידנו הוא זה** – זו חתימת ידינו, **אבל אנוסים היינו** – חתמנו על דבר שקר, מפני שהיינו אנוסים לכך ופחדנו שמא יהרגנו; או שאמרנו: **קטנים היינו** – כשחתמנו, או: **פסולי עדות היינו** – מחמת קרובה משפחתית, **הרי אלו נאמנים** – והשטר פסול, שהואיל ואנו זקוקים לעדותם שזו חתימת ידם, כדי לקיים את השטר, נאמנים הם גם על המשך עדותם, שהיו אנוסים או קטנים או פסולי עדות, שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. **ואם יש עדים** – אם יש עוד עדים המעידים, **שהוא כתב ידם** – שהחתימה שעל השטר היא חתימת ידם של אותם העדים החתומים עליו, או **שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר** – שנמצאה חתימתם בשטר אחר שכבר קיימהו בית דין, והחתימות דומות זו לזו, **אינן נאמנים** – לומר, שהיו אנוסים או קטנים או פסולי עדות, שעדים החתומים על השטר הרי זה כמו שנחקרה עדותם בבית דין, ואין הם יכולים לחזור בהם (גמרא).

באור משנה ד

אגב המשנה הקודמת העוסקת בענין קיום השטר על ידי העדים שחתמו עליו, ממשיכה משנתנו באותו ענין, והיא באה להשמיענו מחלוקת רבי וחכמים, אם כל עד החתום בשטר נאמן לבדו לאשר את חתימתו.

זה אומר – אחד מן העדים החתומים על השטר אומר: **זה כתב ידי** – זו חתימתי, **וזה כתב ידו של חברי** – והחתימה האחרת היא חתימת חברי שחתם עמי; **וזה אומר** – וחברו החתום על השטר אומר: **זה כתב ידי, וזה כתב ידו של חברי** – שאף הוא מאשר את חתימתו ואת חתימת חברו, **הרי אלו נאמנים** – לקיים את השטר, שכן שני עדים מעידים כאן על חתימתו של כל אחד, ו"על פי שני עדים יקום דבר" (דברים יט, טו). **זה אומר: זה כתב ידי, וזה אומר: זה כתב ידי** – שכל אחד מן העדים מאשר את חתימתו בלבד, **צריכים לצרף עמהם אחר** – יש להביא עד נוסף, שיעיד על שתי החתימות, שהן חתימותיהם של אותם העדים, כדי שיהיו שני עדים על כל חתימה; **דברי רבי** – בגמרא מבואר, שרבי סובר: "על כתב

ו שתי נשים שנשבו, זאת אומרת: נשפיתי וטהורה אני, וזאת אומרת: נשפיתי וטהורה אני – אינן נאמנות. ובזמן שהן מעידות זו את זו – הרי אלו נאמנות.

ז וכן שני אנשים, זה אומר: כהן אני, וזה אומר: כהן אני – אינן נאמנות. ובזמן שהן מעידות זה את זה – הרי אלו נאמנות.

ח רבי יהודה אומר: אין מעלין לכהנה על פי עד אחד. אומר רבי אלעזר: אימתי? במקום שיש עוררין. אבל במקום שאין עוררין, מעלין לכהנה על פי עד אחד. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הספג: מעלין לכהנה על פי עד אחד.

פירוש ברטנורא

ו שתי נשים שנשבו. שיש עדים שנשבו: שמעידות זו את זו. כל אחת אומרת חברתי טהורה: הרי אלו נאמנות. דבשבויה הקלו להכשיר עד אחד ואפילו עבר ואפילו אשה ואפילו קטן מסיה לפי תומנו. ובלבד שיעיד העד שלא פירש ממנה משעה שנשבת עד שיצאה מרשות הגוים:

ז אינן נאמנות. ליתן להם תרומה: ובזמן שהן מעידות זה על זה. שכל אחד אומר אני וחברי כהן:

ח ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפילו היכא דליכא גומלין, וכ"ש הכא דאיכא למיחש לגומלין, העד אתה עלי ואני עליך: עוררין. שקורין עליו שם פסול. ואין ערעור פחות משנים: מעלין. היכא דליכא גומלין. והיינו דאיכא בין ר' אליעזר לתנא קמא דר' יהודה: רשב"ג אומר מעלין לכהונה. בגמרא פריך, רשב"ג היינו ר' אליעזר. ומסיק, דבמצטרפין לעדות קמפלגי, כגון דמוחק לן בבתיה דהאי דכהן הוא, ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתינה, ואחא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואספקינה, ואחא בן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתינה, ואחא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא, ואנע"פ שלא העידו שמעון בן גמליאל אומר מעלין לכהונה על פי זה העד האחרון מפני שמצטרפין אותו עם העד הראשון שביטל הקול ואמר ידענא ביה דכהן הוא, ואנע"פ שלא העידו עדותן בבת אחת עדותן מצטרפת, ואמרין אוקי הגי תרי דאמרי כהן הוא לחדי תרי דאמרי דבן גרושה הוא, ואוקי גברא אחזקתיה. ולר' אלעזר לא מסקינן ליה עד שיעידו שני עדים בזמן אחד דכהן הוא. והלכה כר"ש בן גמליאל שהעדים מצטרפין אע"פ שלא העידו עדותן כאחד:

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ח

רבי יהודה אומר: אין מעלין לכהנה על פי עד אחד – רבי יהודה חולק על המשנה הקודמת וסובר, שאין עד אחד נאמן להעמיד אדם בחזקת כהן, ואפילו במקום שאין לחשוש לגומלין, ומכל שכן כשהם מעידים זה את זה, שיש כאן לחשוש לגומלין, שמא כל אחד אמר לחבירו: העד אתה עלי, ואני אעיד עליך. בגמרא מבואר, שלדעת רבי יהודה "מעלין מתרומה ליוחסין", כלומר הוראים שמאכילים תרומה לאדם בחזקת כהן, מעידים עליו בכל מקום שהוא כהן, ומעלים אותו ליוחסין, היינו שאף משיאים לו אשה "מיוחסת", לפיכך אין מעלים לכהונה על פי עד אחד אף לענין תרומה בלבד. אבל התנא במשנה הקודמת סובר, שאין מעלין מתרומה ליוחסין, הלכך נאמן עד אחד להאכילו בתרומה. אומר רבי אלעזר: אימתי – אין מעלין לכהונה על פי עד אחד? במקום שיש עוררין – עליו, האומרים שהוא פסול לכהונה, אבל במקום שאין עוררין – ואין גם חשש של גומלין, מעלין לכהנה על פי עד אחד – ואמנם אף רבי אלעזר חולק על התנא של המשנה הקודמת וסובר, שבזמן שהם מעידים זה את זה, הואיל ויש לחשוש לגומלין, אינם נאמנים. רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הספג: מעלין לכהנה על פי עד אחד – בגמרא מבואר: אף במקום שיש עוררין, כגון מי שאביו מוחזק כהן, ויצא עליו קול שהוא בן גרושה ונפסל לכהונה. בא עד אחד והעיד שכהן כשר הוא, והוכשר, שהעד מבטל את הקול; שוב באו שני עדים והעידו שהוא בן גרושה, ונפסל, ושוב בא עד אחד והעיד שכהן כשר הוא, בכגון זה סובר רבן שמעון בן גמליאל, שמעלין לכהונה על פי עד אחד, והיינו העד האחרון, שעדותו מצטרפת לעדותו של העד הראשון, ונמצא שניים מעידים שהוא בן גרושה, ושניים מעידים שהוא כהן כשר, הלכך מעמידים אותו על חזקתו שהוא כהן כשר. אבל רבי אלעזר סובר, שאין עדותם מצטרפת, ואין מעלין אותו לכהונה, אלא אם כן יעידו שני העדים ביחד שכהן כשר הוא (גמרא כתובות נו, ב).

באור משנה ט

ויסוד ההלכתי במשנתנו: אשת איש שנבעלה לאחר באונס, הרי היא מותרת לבעלה, אם הוא ישראלי; אבל אם הוא כהן, הרי זו אסורה עליו. ואם נבעלה מרצון, אסורה לבעלה, אפילו הוא ישראלי.

באור משנה ו

משנה זו ממשיכה בדין איסור שבויה לכהן, והיא באה ללמדנו, שהואיל וכל האיסור הוא מספק, שמא נבעלה לנכרי, הקלו בה חכמים להאמין עד אחד, ואפילו אשה ואפילו עבר ואפילו קטן, המעיד על השבויה, שלא נבעלה לנכרי וטהורה היא.

שתי נשים שנשבו – כגון שעדים מעידים עליהן שנשבו, אלא שהן אינן יודעות שיש עדים, זאת אומרת: נשפיתי וטהורה אני, וזאת אומרת: נשפיתי וטהורה אני – כל אחת מהן מעידה רק על עצמה שהיתה שבויה אבל לא נבעלה לנכרי, אינן נאמנות – אף על פי שלא ידעו שיש עדים שנשבו, מכל מקום אינן נאמנות לומר שטהורות הן, שהרי אין כאן "הפה שאסר הוא הפה שהתיר". ובזמן שהן מעידות זו את זו – שכל אחת מהן מעידה גם על חברתה שהיא טהורה, הרי אלו נאמנות – ומותרות להינשא לכהן, שבשבויה הקלו להאמין עד אחד, ואפילו אשה. ואף על פי שיש לחשוש כאן לגומלין, שמא כל אחת אמרה לחברתה: "העידית את עלי ואני אעיד עליך", מכל מקום הקלו חכמים בשבויה להאמין אף לעדות כזאת של כל אחת מהן על חברתה.

באור משנה ז

בשתי המשניות הקודמות, וכן בפרק א (משניות ח-ט), למדנו בענין נשים שהורעה חזקת כשרותן להינשא לכהן. כן הוזכרו בבאור משנה י (בפרק א), כי "מעלה עשו חכמים ביוחסין", והצריכו "רוב אנשי העיר" וגם "רוב סיעה", שיהיו כשרים, כדי להכשיר את האנוסה לכהונה. הלכות אלו יסודן בחוקי התורה המיוחדים, שנצטוו בהם הכהנים, כדי לשמור על יחוסם, טהרתם וקדושתם (עיי' ויקרא פ' אמור). והנה, לאחר ששינוי במשניות הקודמות בענין שבויה, שעד אחד נאמן לומר שהיא טהורה, ואפילו במקום שיש לחשוש לגומלין, באות שתי המשניות שלפנינו (ז-ח) ללמד דין "עד אחד" ביחס לכהנים, ונחלקו כאן תנאים, אם "מעלים לכהונה על פי עד אחד", כלומר אם עד אחד נאמן להעיד על אדם שהוא כהן. בגמרא מבואר, שאף התנא של משנתנו סובר, שלענין יוחסין, היינו להשיאו אשה "מיוחסת", אין עד אחד נאמן להעמיד אדם בחזקת כהן, אבל נאמן הוא להאכילו בתרומה.

וכן שני אנשים – הבאים ומעידים על עצמם שהם כהנים, זה אומר: כהן אני, וזה אומר: כהן אני – כל אחד מהם מעיד רק על עצמו שהוא כהן, ואינם מעידים זה על זה, אינן נאמנות – ליתן להם תרומה. ובזמן שהן מעידות זה את זה – שכל אחד מהם אומר: אני כהן וחברי כהן, הרי אלו נאמנות – לאכול בתרומה, שלענין תרומה מעלים לכהונה על פי עד אחד.

ז האשה שנחבשה בידי גוים, על ידי ממון – מתרת לבעלה; על ידי נפשות – אסורה לבעלה. עיר שפכשה פרקום, כל כהנות שנמצאו בתוכה – פסולות. ואם יש להן עדים, אפילו עבד, אפילו שפחה – הרי אלו נאמנין. ואין אדם נאמן על ידי עצמו. אמר רבי זכריה בן הקצב: המעון הזה! לא זוהי ידה מתוך ידי, משעה שנכנסו גוים לירושלים ועד שניצאו. אמרו לו: אין אדם מעיד על ידי עצמו.

י ואילו נאמנין להעיד בגדלן, מה שראו בקמנין: נאמן אדם לומר: זה כתב ידו של אבא, וזה כתב ידו של רבי, וזה כתב ידו של אחי; וזכור הייתי בפלונית שיצתה בהינומא וראשה פרוץ; ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה; ושהיה חולק עמנו על הגרין; והמקום הזה בית הפרס; ועד כאן היינו באין בשבת. אבל אין אדם

פירוש ברטנורא

ט ע"י ממון מותרת לבעלה. שמפחדין להפסיד ממנום ולא מפקדי לה. ודוקא כשיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים או מותרת לבעלה אפילו בעלה כהן, ולא דמי לשבויה, משום דמרתת להפסיד ממנון. אבל כשיד העובדי כוכבים תקיפה, אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה אם בעלה כהן. ואם בעלה ישראל מותרת בכל ענין, דאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה: על ידי נפשות. שהיתה נידונה למות, אסורה אפילו לבעלה ישראל, דחיישין שמא נבעלה ברצון לאחר מכן: כרכום. תרגום מצור, כרכומא: פסולות. אסורות לכהן, דאשת כהן אסורה כשנאנסה. ואם יש בעיר מחבואה אחת שיכולה אשה אחת להחבא שם, כל אחת ואחת מנשי העיר נאמנות לומר במחבואה נחבאתי ולא נטמאתי, ומתוך שיכולה לומר נחבאתי, נאמנת גם כן כשאמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי: חמיעון הזה. שבעיה היא: אין אדם מעיד ע"י עצמו. ואם העיד אדם על שבויה שהיא טהורה הרי זה לא יאונה אם הוא כהן, מפני החשד. ואם פדה אותה מן השבי בממונו הרי זה מעיד עליה ונושאה, דלא שדי אינש וזוי בכדי, ואם לא ידע שהיא טהורה לא נתן ממנו עליה:

י זה כתב ידו של אבא. ומקיימין השטר על פיו, שקיום שטרות דרבנן והימנותו רבנן דרבנן: שיצתה בהינומא וראשה פרוץ. ונוטלת תוכה מאתים. ואע"ג דלא מקפין ממנוא אלא בעדות ברורה, הכא שאני, הואיל ורוב נשים בתולות נישאות, גילוי מלתא בעלמא הוא: ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר. כשהיינו למדין תינוקות בבית רבן: לאכול בתרומה. וע"פ עדות זו מאכילין ליה תרומה דרבנן, כגון תרומה שמוציאין מעצין שאינו נקוב וכיוצא בזה. אבל תרומה דאורייתא

משניות מבוארות – קהתי

– כשהם גדולים, מה שראו בקמנין – כשהיו קטנים, שאף על פי שלעדות צריכים גדול, וצריך גם שתהא תחילתו וסופו של העד בכשרות, מכל מקום הקילו חכמים בדברים אלו, כמו שיבואר הטעם להלן (לפי הגמרא). נאמן אדם לומר: זה כתב ידו של אבא, וזה כתב ידו של רבי, וזה כתב ידו של אחי – שחתימתם על השטר דומה לכתב ידם שראה בילדותו; ומקיימים את השטר על פיו. בגמרא מבואר הטעם, שהואיל וקיום שטרות אינו אלא תקנת חכמים, לפיכך האמינוהו חכמים בדבר שהוא מדבריהם. כן אמרו בגמרא: "והוא שיש גדול עמו". כלומר שאינו נאמן לקיים את השטר אלא כשמצטרף עמו עד אחר, שאין קיום שטרות בפחות משני עדים על כל חתימה וחתימה; וזכור הייתי – וזכור אני, בפלונית שיצתה בהינומא – בצעיף על ראשה כשהוא משורבב על עיניה, וראשה פרוץ – ושער ראשה מפוזר על כתפיה, כלומר שנהגו בנישואיה כמנהג נישואי הבתולות, וכתובתה מאתיים דינר (עיין משנה א ב פרקנו); ואף על פי שאין מוציאים ממון אלא בעדות גמורה, מכל מקום האמינוהו חכמים בזה כמבואר הטעם בגמרא: "כיון שרוב נשים בתולות נישאות גילוי מלתא בעלמא הוא" (אין כאן אלא גילוי הדבר בלבד); ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה – כשהיינו תלמידים קטנים בבית הספר היה הוא יוצא לטבול כדי לאכול בתרומה, ומכאן שהוא כהן; בגמרא מבואר שאין חוששים, שמא עבד כהן היה, לפי שאסור ללמד את העבד תורה, ומאחר שהיה יוצא מבית הספר הרי זה ראה שאינו עבד. ומכל מקום אין מאכילים אותו על פי עדות זו אלא תרומה דרבנן. ושהיה חולק עמנו על הגרין – כהן מעיד שראה בקטנו את פלוני שהיה נוטל חלק עם הכהנים בתרומה שחילקו אותה על הגורן, ומכאן שפלוני כהן הוא. ואין חוששים שמא עבד כהן היה, שאין חולקים תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו (גמרא): והמקום הזה בית הפרס – שדה שהיה בה קבר ונחרשה במחרשה, מאה אמה מסביב לקבר ונקרא "בית הפרס". והוא שטח שיש בו ספק טומאת מת, ואסור לכהן ליכנס שם (עיין אהלות יח); ונאמן אדם לומר על פי מה שראה בקטנו, שהמקום הזה הוא בית הפרס, כלומר שבא בעדותו לטהר את השאר שמסביב לאותו מקום (תוספות). וכיון שטומאת "בית הפרס" היא מדרבנן, האמינוהו חכמים על כך (גמרא): ועד כאן היינו באין בשבת – עד המקום הזה הוא "תחום שבת", היינו אלפיים אמה מחוץ לעיר; ונאמן הוא על זה, הואיל ותחום אלפיים אמה בשבת הוא מדרבנן

האשה שנחבשה בידי גוים – אשת איש שנאסרה בבית האסורים בידי גוים, על ידי ממון – אם נאסרה בשביל ממון שהיתה חייבת להם, מתרת לבעלה – ואפילו הוא כהן, לפי שהגויים חוששים לאנסה, שלא יפסידו את ממנום במשפט על ידי מעשה זה. בגמרא אמרו: "לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על הנכדים, אבל יד הנכדים תקיפה. אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה" (כלומר אם בעלה כהן, אבל אם בעלה ישראל מותרת היא לו בכל ענין, שאשת ישראל שנאנסה מותרת לבעלה – ברטנורא); על ידי נפשות – כלומר שהיתה נידונה למיתה, אסורה לבעלה – אפילו הוא ישראל, שחוששים שמא נבעלה מרצון לאחר מהם שהבטיח להצילה. ויש מפרשים, שמשתנו כולה מדברת באשת כהן, ולכן אם נחבשה על ידי נפשות אסורה לבעלה, שחוששים שמא נאנסה, ואשת כהן אפילו נאנסה אסורה לבעלה. אבל אשת ישראל שנחבשה, אפילו על ידי נפשות, מותרת לבעלה, שאין חוששים שמא נבעלה מרצון (ה"ר"ן בשם רבנו חננאל והגאונים; הרמב"ם). עיר שפכשה פרקום – צבא ששם מצור על העיר, כל כהנות שנמצאו בתוכה – כל הנשים שבתוכה שהיו מותרות לכהונה, פסולות – לכהונה עכשיו, כדין שבויות, שמא נאנסו על ידי החיילים. ואם יש להן עדים – ואפילו עד אחד (כמו ששינונו לעיל משנה ו), אפילו עבד, אפילו שפחה, הרי אלו נאמנין – להעיד עליהן שלא נבעלו. ואין אדם נאמן על ידי עצמו – אבל אין אדם נאמן בעדותו עליהן, אם הוא מעיד בשביל עצמו, כלומר לטובתו. והרי הלכה למעשה: אמר רבי זכריה בן הקצב – שהיה כהן: המעון הזה! – כינוי הוא לשבועה כאילו אמר: נשבע אני בקדושת בית המקדש! לא זוהי ידה – של אשתי – מתוך ידי, משעה שנכנסו גוים לירושלים ועד שניצאו – ומעיד אני שהיא טהורה. אמרו לו: אין אדם מעיד על ידי עצמו – אינך נאמן להעיד על אשתך, שהי עדות זו היא לטובת עצמך.

בענין עיר שפכשה פרקום אמרו בגמרא: "אם יש שם מחבואה אחת, מצלת על כוהן". כלומר אפילו אינה יכולה להיחבא שם אלא אשה אחת בלבד, מכל מקום נאמנת כל אחת לומר שנחבאה במחבואה ולא נטמאה; ומתוך כך אף מי שאמרה "לא נחבאתי אבל לא נטמאתי" הרי היא נאמנת ב"מיגר", מתוך שהיא יכולה לומר: "נחבאתי".

ב א ו ר מ ש נ ה י

ואלו – הדברים המפורטים להלן, שבני אדם נאמנין להעיד בגדלן

נֶאֱמָן לֹמֶר: דֶּרֶךְ הָיָה לְפָלוּנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה, מַעֲמֵד וּמַסְפָּד הָיָה לְפָלוּנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה.

פירוש ברטנורא

אין מאבילין ע"פ עדות כזה. ולא חיישין שמא עבד כהן היה, שאסור ללמד את העבד תורה: ושהיה חולק עמנו על הגורן. ולא חיישין שמא עבד כהן היה, שאין חולקים תרומה לעבד אא"כ רבו עמו: ושהמקום הזה בית הפרס. החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה, שכך שיערו שהמחירשה מולכת עצמות המת. וטומאת בית הפרס דרבנן: ועד כאן היינו באין בשבת. רתחומים דרבנן: מעמד ומספד. מקום היה לו כאן להספיד מתיו ולעשות מעמדות ומושבות שהיו עושין למת, בהא לא מהימן, שהוא דבר שבממון וצריך עדות גמורה:

משניות מבוארות – קהתי

את המת, והיו אומרים בכל פעם: "עמדו יקרים עמודו, שבו יקרים שבו"; ומכאן נקרא "מעמד ומושב" (רש"י); ויש מפרשים, שכך היו נוהגים בשעה שהיו חוזרים מקבורת המת (המאירי); בעניינים אלו אין אדם נאמן להעיד בגדלו מה שראה בקטנו, לפי שהם דברים שבממון וצריכים להם עדות גמורה של שני עדים, שתחלתם וסופם בכשרות.

(גמרא). אָבֵל אֵין אָדָם נֶאֱמָן לֹמֶר – על פי מה שראה בקטנו: דֶּרֶךְ הָיָה לְפָלוּנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה – בשדה חברו, או: מַעֲמֵד וּמַסְפָּד הָיָה לְפָלוּנִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה – "מעמד" הוא מקום שמלווי המת עומדים שם; "1900" הוא מקום להספיד את המתים; וכבר בארנו (מגילה ד, ג), שכשהיו נושאים את המת לקברו, היו יושבים שבע פעמים לבכות

המשך ביאור למס' נדה ליום חמישי עמ' ב

מקום לחשוש שראתה בשלשה ימים, תולים שבתרי יומי חזיתיה – שראתה רק בשני ימים, כגריס ליום, ולכך לא נעשתה זבה, אם כך בשלשה גריסין שנמצאו במקום אחד על חלוקה נמי יומא – גם נאמר, שתריתי ופלגא מגופה חזיתיה – ששיעור של שני גריסין וחצי הגיעו מגופה, ואידך – ושאר הכתם לא בא כלל מגופה, אלא אגב זוהמא דם מאכולת הוא – אגב לכלוך הדם באה כינה ונתמעכה שם, ומדוע חששו חכמים לטומאת זוב בכתם גדול של כשלשה גריסין ועוד.

שואלת הגמרא: ורפנן, מה יתרוצו על קושיית רבי חנינא. משיבה הגמרא: דעת חכמים שבכתם הגדול כשיעור שלשה גריסין, כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא – כיון שיש בו כדי לחלק ולומר שכל יום ראתה כשיעור כגריס ועוד מעט יותר, לא תלינן – אין תולים להקל שראתה רק בשני ימים והשאר בא מדם מאכולת.

הגמרא מבררת את דברי רבא בשיטת רבי חנינא בן אנטיגנוס. שואלת הגמרא: ורפי חנינא בן אנטיגנוס שרבא אמר בשמו שבכתם גדול הנמצא במקום אחד על חלוקה אין חוששים לו, ויש לדייק בדבריו, שבשלשה גריסין שנמצאו במקום אחד הוא דלא חיישין – רק בזה אין חוששים לטמאה כזבה גדולה, הא בשלשה מקומות – אבל בשלשה כתמים בני כגריס ועוד שנמצאו בשלש מקומות על חלק אחד, חיישין – חוששים שבאו בשלשה ימים ונעשית זבה, והא אמת – והרי נאמר בברייתא שבשלשה חלוקות אין – אם נמצאו כתמים על גבי שלשה חלוקים הרי היא נעשית זבה לרבי חנינא בן אנטיגנוס, אבל אם נמצאו כתמים בשלשה מקומות בחלק אחד, לא – אינה נעשית זבה גדולה, וקשה על מה שמשמע מדברי רבא שאף בשלש מקומות חוששים.

מתרצת הגמרא: רבי חנינא בן אנטיגנוס לא בא לבאר בברייתא מה הוא עצמו סובר, אלא לדבריהם דרפנן קאמר להו – טען כלפי חכמים לפי סברתם הם, לדידך – לשיטתי, בשלשה חלוקות אין

בשלשה מקומות לא – רק אם נמצא דם על שלשה חלוקים נעשית זבה, אבל בחלק אחד בשלש מקומות אינה נעשית זבה גדולה, אלא לדידכו – לשיטתכם שנעשית זבה אף בראתה בחלק אחד, אודו לי מיתת – הודו לי לפחות, דהיכא דחזאי – שבאופן שראתה שלשה גריסין במקום אחד לא תטמא, משום דאמרין – שיש לנו לומר, תרי ופלגא מגופה חזיתיה – שיעור שני גריסין וחצי אכן בא מגופה בשני ימים, כל יום כגריס ורביעי, ואידך – והנשאר מהדם, אינו דם מגופה, אלא אגב זוהמא דם מאכולת הוא – אגב הכלוך שהיה מחמת הדם באה שם כינה והתמעכה, ואין לנו לטמאה. ורפנן אמרו לרבי חנינא, כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא – כיון שבכתם יש שיעור גדול שנוכל לחלקו לשלשה ימים, לא תלינן – אין תולים להקל בזה ולומר שחלק מהדם הוא דם מאכולת. הברייתא דנה האם רואה כתם של כשני גריסים נעשית זבה: תנו רפנן, אשה הרוצה כתם בבגדה, אם יש בו [בכתם] כדי לחלק ולומר שראתה בשלשה ימים, וכגון שגודל הכתם הוא שלשה גריסין גסים, שנה – שכל גריס גודלו בגרים בינוני ועוד, כשיעור כתם, חוששת שנעשתה זבה, אם מצאתה לאחר שלשה ימים הראויים לזוב, ואם לאו – שאין בו שלשה גריסים גדולים, ואי אפשר לחלק ולומר שראתה שלשה ימים חלקים ממנו בני כגריס ועוד, אינה חוששת שנעשית זבה גדולה. רפי יהודה בן אנרא אימר משום רבי יוסי, אמת זו ואמת זו – בין בראתה כתם גדול כשיעור שלשה גריסים, ובין בראתה כתם שיש בו רק כשני גריסים, חוששת שנעשית זבה גדולה, והטעם משום שאף כשראתה כתם שגודלו כשני גריסים יש לחשוש שמא ראתה כשיעור גריס אחד מהם בבין השמשות, או שראתה את שני הגריסים בשני ימים בבין השמשות, והרואה בין השמשות צריכה לחשוש שראתה שני ימים, משום שמקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה, וממילא יש כאן שלשה ימים רצופין.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

וישית עליהם תבל. פיזרן בכל הדורות להיות שתות וקיום ויסוד לקיים תבל: רגלי חסידיו. בשביל חסידיו כמו ויברך ה' אותך לרגלי (בראשית ל): שוב אינו חוטא שנא' רגלי חסידיו ישמור. סופי חסידיו ישמור: פעם ראשונה ושנייה כו'. רגלי חסידיו משהנהיג בחדס שני רגלים כמו זה שלש רגלים (במדבר כב) פעמים ישמור אותו מן החטא: כיון שכא אדם לטמא. להיות רשע: פותחין לו. פתח הטומאה ליכנס בו מספיקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעכבו: אם ללצים הוא יליין. אם ללצים הוא בא להתחבר הוא יליין לא ימנעוהו ולא יעזרוהו: אם לענוים. הוא בא להתחבר יתן לו חן מי שבידו ליתן: בא. הלוקח למדוד נפט מפני שריחו רע אומר לו המוכר מדוד לעצמך: מטמטמת. אוטמת וסותמת מכל חכמה: ונטמתם. חסר א': מטמאין אותו הרבה. מניחין אותו ליטמא הרבה והכי קאמר קרא אל תטמאו בהן ואם תטמאו סוף ונטמתם: והתקדשתם. מעט והייתם קדושים הרבה הבא ליטמא מסייעין אותו:

דף לח עמ' ב: אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֵין צָדִיק נִפְטָר מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁנִּבְרָא צָדִיק כְּמוֹתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ', כלומר, שקודם שתבא השמש דהיינו פטירת הצדיק כבר תזרח השמש דהיינו בריאת צדיק כמותו. וכמו שמצינו שעד שלא קָבְּתָה שְׁמִשׁוֹ שֶׁל עֲלִי, וְרָחָה שְׁמִשׁוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הַרְמָתִי.

[אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רָאָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁצִדִיקִים מוֹעֲטִין, לְפִיכָךְ עָמַד וּשְׁתַּלֵּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל א' ב ח) 'כִּי לֹא מִצְּקֵי אֶרֶץ, דִּהְיִינוּ הַצְדִּיקִים, וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם תִּבְלָה' - פִּזְרָן בְּכָל הַדּוֹרוֹת שִׁהְיוּ קִיּוֹם וְיִסּוּד לְעוֹלָם.

[אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אִפִּילוּ בְּשִׁבִּיל צָדִיק אֶחָד הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְצָדִיק [לשון יחיד] יִסּוֹד עוֹלָם'. רַבִּי חֵיִיא דִּידֵיהּ אָמַר [-למד זאת] מִהֶכָּא, שְׁנֵאמַר 'רַגְלִי [-בשביל] חֲסִידָיו יִשְׁמֹר' לאלו שעמהם. מִקְשָׁה הַגְמָרָא: 'חֲסִידָיו' לשון רבים, טוֹבָא מִשְׁמַע, וּמִנֵּין שֶׁבִּשְׁבִּיל צָדִיק אֶחָד הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים. אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק, 'חֲסִידוֹ' בְּלֹא יו"ד כְּתִיב, לְשׁוֹן יַחֲד.

[אָמַר רַבִּי חֵיִיא בַּר אֲבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, פִּיּוֹן שְׁיִצְאוּ רֹב שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם וְלֹא חֹטָא, שׁוֹב ה' מִסִּיעֵנוּ וְאֵינוּ חוֹטָא, שֶׁנֶּאֱמַר 'רַגְלִי [-סוף שנות חי] חֲסִידָיו, יִשְׁמֹר' ה' מַחֲטָא. דְּבִי רַבִּי שִׁילָא אָמְרִי, פִּיּוֹן שְׁבָאָה לִידּוֹ דְּבַר עֲבִירָה פֶּעַם רֵאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וּמִתְגַּבֵּר וְאֵינוּ חוֹטָא, שׁוֹב ה' מִסִּיעֵנוּ וְאֵינוּ חוֹטָא, שֶׁנֶּאֱמַר 'רַגְלִי חֲסִידָיו יִשְׁמֹר' - מִשְׁנַהֵּג בְּחֹסֶד שְׁתֵּי רַגְלָיִם, דִּהְיִינוּ פְּעַמִּים, יִשְׁמֹר עֲלֵינוּ ה' מַחֲטָא.

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, מֵאִי דְּכִתִּיב 'אִם לִלְצִים הוּא יִלִּין וְלַעֲנוּיִם יִתֵּן חוֹ'. אָדָם הֵבֵא לְטַמָּא בְּעִבְרִית פּוֹתַחִין לוֹ מִשְׁמִים פֶּתַח לְהִיטָא וְאֵין מוֹנְעִים מִמֶּנּוּ, וְאִילוּ הֵבֵא לְטַהֵר בְּמִצְוֹת מִלְּבַד מֵהַ שְׁפּוֹתַחִים לוֹ פֶּתַח אִף מִסִּיעֵין אוֹתוֹ. תֵּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל, דְּבַר זֶה מְשַׁל לְאָדָם שֶׁהִיָּה מוֹכֵר גֶּפֶט וְאַפְרָסְמוֹן

דף לט עמ' א: בָּא הַלּוֹקֵחַ לְמַדּוֹד גֶּפֶט שְׁרִיחוֹ רַע, אֹמֵר לוֹ הַמוֹכֵר לְלּוֹקֵחַ, מְדוֹד אֶתָּה לְעֶצְמְךָ. אֲבָל אִם בָּא לְמַדּוֹד אֶפְרָסְמוֹן שְׁרִיחוֹ טוֹב, אֹמֵר לוֹ, הֵמָּתֵן לִי עַד שֶׁאֲמַדּוֹד עִמָּךְ, כְּדִי שֶׁנִּתְבַּסֵּם אָנִי וְאַתָּה. וְכֵן, הֵבֵא לְטַמָּא רַק פּוֹתַחִין לוֹ, אֲבָל הֵבֵא לְטַהֵר מִסִּיעֵין אוֹתוֹ.

תֵּנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲאֵל עֲבִירָה מִטְּמִטְמָת [-אוטמת וסותמת מכל חכמה] אֵת לְבֹ שֶׁל הָאָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר בְּאִסּוּר אֲכִילַת שְׂרָצִים (ויקרא יא מג) 'וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם', וְכִיּוֹן שֶׁכָּתוּב וְנִטְמַתֶּם חֲסֵר א' יֵשׁ לְדֹרוֹשׁ כֵּךְ, אֵל תִּקְרִי 'וְנִטְמַתֶּם' אֵלָּא 'וְנִטְמַטֶּם', דִּהְיִינוּ שֶׁהִעֲבִירָה מִטְּמִטְמָת וסותמת את לב האדם.

תֵּנּוּ רַבָּנָן, נֹאמַר (אל) '[וְלֹא] תִטְמְאוּ בָהֶם וְנִטְמַתֶּם בָּם', וּמִכְפִּילוֹת הַלְשׁוֹן נִלְמַד, שֶׁאָדָם הִמְטִמָּא עֲצָמוֹ מְעַט, מִטְּמָאִין אוֹתוֹ [-מניחים אותו ליטמא] הִרְבָּה. הַמְטִמָּא עֲצָמוֹ מִלְּמִטָּה, מִטְּמָאִין אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. הַמְטִמָּא עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, מִטְּמָאִין אוֹתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.

תֵּנּוּ רַבָּנָן, כְּמוֹ שֶׁנִּדְרַשׁ בַּעֲנִין הַטּוּמָא כֵּךְ בַּעֲנִין הַקְדוּשָׁה, שְׁנֵאמַר 'וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים', וּמִכְפִּילוֹת הַלְשׁוֹן נִלְמַד, שֶׁאָדָם הִמְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ מְעַט, מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ הִרְבָּה. וְהַמְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ מִלְּמִטָּה, מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה. וְהַמְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא. הַדֵּרֵן עַלֵּךְ אֹמֵר לָהֶם הַמּוֹנֵה

שְׁנֵי תְּבוּאוֹת וְיָמָּר לָךְ' ומכאן דרשו (ערכין כט): שהמוכר שדדו אינו רשאי לפדותה בפחות משתי שנים, שהרי כתוב 'שְׁנֵי תְּבוּאוֹת' שפירשו 'שָׁנִים' של תבואות, ומיעוט רבים הוא שנים. וכתוב 'תְּבוּאוֹת', ומשמע שמוכר את כל התבואות של שתי השנים, וכיון שדבר זה פשוט ולא היה צריך להשמיע, על כרחך יש לדרוש שבא לרבות בזה שפְּעֻמִּים שָׁמָּה מוֹכֵר שְׁלֹשָׁה תְּבוּאוֹת בְּשָׁנֵי שָׁנִים, וזאת לא יתכן אלא אם נמנה את השנים מעת לעת, וכגון שמכר את השדה בא' אלול מלאה פירות, הרי הלוקח אוכל אותם הפירות וכן אוכל את הפירות שיקצור בשנה הבאה קודם אלול, הרי שתי תבואות בשנה אחת, ועוד יאכל תבואה נוספת שיקצור לפני אלול בשנה שלאחר זה.

שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁעָבַד עֲבָדִי מִנְּלִן שָׁדָן שְׁנֵים עָשָׂר שָׁנִים שְׁלִימוֹת מִיּוֹם אֵל יוֹם. אָמַר קָרָא (שמות כא ב) 'שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבְשִׁבְעִית', ויש לדרוש שכונת הפסוק, וּבְשִׁבְעִית נָמִי יַעֲבֹד. הרי שכתוב שעובד שש שנים וכתוב שעובד בשביעית, ועל כרחך ששש שנים האמורות, הן שנים שלשיות מיום אל יום, והשנה השביעית היא שנה של שנות העולם, שאם נמכר בניסן, כאשר מסיים את עבודתו כעבור שש שנים שלשיות בניסן, נמצא שעבד מתשרי עד ניסן בשנה השביעית של שנות העולם.

מבררת הגמרא: מה ששינו בברייתא שהשנים שֶׁבֶבֶן וְשֶׁבֶבֶת הן שנים שלשיות מעת לעת, לְמֵאָה הֶלְבֵּתָא – לאיזה ענין נאמר כן. אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב, לְעֵינֵי עֲרִכִין, שהנדר להקדש ואומר 'ערך אדם פלוני עלי', מחויב בסכום הקצוב בתורה, שמשנתה לפי הגיל של הנערך, שערך זכר מבן עשרים שנה עד בן ששים שנה הוא חמשים שקלים, ומבן חמש שנים עד בן עשרים שנה, עשרים שקלים (ויקרא כז ג-ה). והיה מקום לומר ש'בן חמש', היינו שהשלים ארבע שנים והוא בשנתו החמישית, והשמיטה הברייתא שדן שנים שלשיות, ואינו נקרא בן חמש עד שיעברו עליו חמש שנים שלשיות. וְרַב יוֹסֵף אָמַר, מה שלמידה הברייתא שהשנים שבבן ושבתת הן שנים שלשיות, נאמר לְפָרְקִין דְּיוֹצָא דוֹפֵן – לגבי העניינים של פרק יוצא דופן, שאפילו במקום שלא נאמר במשנה 'יום אחד', וכגון בן עשרים ונת עשרים של סריס ואיילוני, הכוונה היא לשנים שלשיות מיום אל יום.

אביי מברר האם רב ורב יוסף נחלקו בדן או רק בפירוש דברי הברייתא: אָמַר לִיה אַבְּי לרב יוסף, מִי פְּלִיגָת – האם אתה חולק על רב בדן, שרב סובר שדווקא בערכין הן שנים מעת לעת ולא בסריס, ואתה סובר שדווקא בסריס ולא בערכין. אָמַר לִיה רב יוסף לאביי, לֹא, אלא הוא אָמַר חָדָא וְאַנְא אֲמִינָא חָדָא – הוא אמר דבר אחד ואני אמרתי דבר אחד וְלֹא פְּלִיגִין – ואין אנו חולקים.

הגמרא מביאה ראיה שאכן אינם חולקים בזה: וְהָיָה נָמִי מִסְתַּבְּרָא שאין רב ורב יוסף חולקים, דְּאִי סִלְקָא דְעֵתָא פְּלִיגִי (–חולקים) וְאַנְא דְאָמַר לְעֵרְכִין (והיינו רב), לֹא אָמַר שכן הוא גם לְעֵנִינִים של פרק יוצא דופן, שבזה במקום שלא נתפרש במשנה שדן שנים שלשיות וכגון בסריס) אכן אין צריך שלשיות, אם כן קשה, וְהָאָמַר רב לעיל (מז): הֶלְבֵּתָא כְּבוֹלָה פְּרָקִין מַעַת לְעֵת, והיינו שגם בבן עשרים של סריס צריך שנים שלשיות, ונמצא שרב סותר את עצמו. אלא על כרחך מודה רב לרב יוסף שגם בסריס צריך עשרים שנים שלשיות, ורק שלגבי כונת הברייתא פירש שלא דיברה אלא בערכין ולא בסריס.

מבררת הגמרא: אֲלֵא וְהוּא הִדְרָה הִטְעֵן בִּירוֹ, לְמֵאָה דְאָמַר לְעֵרְכִין – לרב שפירש שהברייתא דיברה על שנים של ערכין, מֵאָה מַעֲמָא לֹא אָמַר לְעֵרְכִין דוֹפֵן – מדוע לא פירש שמדובר גם בשנים המוזכרות בפרק יוצא דופן, והיינו שני סריס.

משיבה הגמרא: משום שיש להעמיד השנים 'שבבן ושבתת' דוּמִיָּא דְהֶנֶךְ – בדומה לשאר השנים המוזכרות בברייתא, מֵה הֶנֶךְ דְּבִתְיָבִין אָף הֵי נָמִי דְּבִתְיָבִין – שכמו שאר השנים, והיינו של קדשים, של בתי ערי חומה ושל עבד עברי, הן שנים הכתובות בתורה, כן השנים 'שבבן ושבתת' הן שנים הכתובות בתורה, והיינו בפרשת ערכין, אבל

שנת עשרים של סריס אינה כתובה בתורה, אלא הלכה למשה מסיני היא. הגמרא ממשיכה לבאר: וְאִידָךְ – ורב יוסף, לא פירש את הברייתא בשנים של ערכין, משום שלשון הברייתא היא 'שבבן ושבתת', ואם מדובר בערכין הֵא 'שֶׁבֶבֶן וְשֶׁבֶבֶת' – וכי ראוי לומר 'שבבן ושבתת', הלא 'שֶׁבֶבֶת וְשֶׁבֶבֶת' מִבְּעֵי לִיה – היה צריך לומר, שזו היא לשון הכתובה בפרשת ערכין, כמו שכתוב (ויקרא כז ד) 'וְהָיָה עֲרִכְךָ הַזֶּכֶר עֲשָׂרִים שָׁקִלִים וְלִנְקָבָה עֲשָׂרַת שָׁקִלִים', אבל 'בן' ו'בת' היא לשון המשנה, כמו ששינו (לעיל מז): 'בן עשרים' ו'בת עשרים'.

הגמרא מסיקה הלכה: אָמַר רב יצחק בר נחמני אָמַר רבי אלעזר, הֶלְכָה בְּרַבִּי יוֹסֵי בֶן בִּיפָּר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר (לעיל מז), שאין צריך שנים שלשיות בסריס, אלא שנת עשרים שיצאו ממנה שלשים יום הרי היא כשנת עשרים לכל דבריה. מספרת הגמרא בהקשר זה: אָמַר רבי ירמיה, הלואי שאזכר וְאִיסָךְ – ואעלה לארץ ישראל וְאָנְמַר לְשִׁמְעֵתָא מְפוּמִּיה דְּמָרָא – ואלמד את השמועה ששמעתי מרב יצחק בן נחמני בשם רבי אלעזר מפי בעל השמועה עצמו, שהוא רבי אלעזר. בִּי סָלִיק אֲשַׁכְחִיה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – כשעלה רבי ירמיה לארץ ישראל פגש את רבי אלעזר, אָמַר לִיה רבי ירמיה לרבי אלעזר, האם אָמַרְתָּ שְׁהֶלְכָה בְּרַבִּי יוֹסֵי בֶן בִּיפָּר. אָמַר לִיה רבי אלעזר, מִסְתַּבְּרָא אָמַר – אמרתי כן מסברתי וְלֹא שִׁמְעֵתִי כֵן מִרְבִּי, מִדְּכַבּוּלִּיה פִּירְקִין תִּנִּי – שכיון שבכל הפרק שנה התנא את מנין השנים בתוספת 'יום אחד' (המורה על כך שדן שנים שלשיות), ובמשנה הָכָא לגבי הסריס לֹא קָתְנִי יוֹם אֶחָד, שִׁמְעֵ מִינָהּ מִסְתַּבְּרָא בְּוִתִּיה – מסתבר שהלכה כדבריו, שאין צריך שנים שלשיות.

הדרן עלך יוצא דופן

פרק ששי – בא סימן

משנה

כהמשך למשנה לעיל (מז). דנה משנתנו על קשר שבין הסימן העליון והתחתון. ילדה שמלאו לה שנים עשרה שנים וְכָא סימן נערות הִתְחַתָּו, שדן שתי שערות, עַד שֶׁלֹּא בָא סימן הנערות הִעָלִיו (ושבדים) הנקרא 'בוחל', דינה כגדולה לכל דבר, ולכן אם היא יבמה, אִי חוֹלְצָת אִי מִתְּנִיבָמָת. ואם בָּא הסימן הִעָלִיו עַד שֶׁלֹּא בָא הִתְחַתָּו, אָף עַל פִּי שֶׁהוּא דבר שְׂאִי אֲפָשָׁר שִׁיקְרָה, רַבִּי מֵאִיר אָמַר, דינה כקטנה, שהרי הסימן התחתון הוא הקובע, ולכן לֹא חוֹלְצָת וְלֹא מִתְּנִיבָמָת, וְהַכְּמִים אֲמָרִים, אָף עַל פִּי שֶׁהסימן התחתון קובע, דינה כגדולה ולכן אִי חוֹלְצָת אִי מִתְּנִיבָמָת, והטעם, מִפְּנֵי שֶׁאָמַרְוּ, אֲפָשָׁר לסימן תחתון לֵבֵא עַד שֶׁלֹּא בָא הִעָלִיו, אֲכָל אִי אֲפָשָׁר לְעָלִיו לֵבֵא עַד שֶׁלֹּא בָא הִתְחַתָּו, וכיון שראינו אצלה סימן עליון, ודאי שכבר באו שתי שערות שדן הסימן התחתון, ומה שכעת אין לה שערות, על כרחך מפני שנשרו.

נמרא

שינו במשנה, בֵּא הִעָלִיו עַד שֶׁלֹּא בָא הִתְחַתָּו, אָף עַל פִּי שְׂאִי אֲפָשָׁר. וכו'. שואלת הגמרא: אָף עַל פִּי שְׂאִי אֲפָשָׁר' ושיבוא העליון לפני התחתון, וְהֵלֵא אמרת שהוא בָּא. משיבה הגמרא: כונת המשנה שְׂכָא הִעָלִיו לפני התחתון, הוא לְפִי שִׁיטַת רַבִּי מֵאִיר, הסובר שאפשר שיהיה כן, אָף עַל פִּי שֶׁדָּבָר זֶה אִי אֲפָשָׁר לְרַבִּנָּן. הגמרא מקשה על אריכות לשון המשנה: וְלִתְנִי – וישנה התנא בקצרה, בָּא הִעָלִיו עַד שֶׁלֹּא בָא הִתְחַתָּו, רַבִּי מֵאִיר אָמַר לֹא חוֹלְצָת וְלֹא מִתְּנִיבָמָת וְהַכְּמִים אֲמָרִים אִי חוֹלְצָת אִי מִתְּנִיבָמָת,

ובשביעית נמי יעבוד — ואם תאמר: הא תינח שנת ששית, אלא בתחלה אימא:
שליש יום לפני ראש השנה — יהיו חשובים שנה, ומשם ואילך חמש
שנים שלמים? ויש לומר: כיון דגלי קרא דששית היא שנה שלמה, הוא הדין
דראשונה בעינן שלמה. רב גידל אמר רב לערכין — ואם תאמר: בין דבערכין מוקי
לה, אם כן הדרא קושיא לדוכתין, דלרב גידל
לא משבח רב תנא כוותיה? ויש לומר:
דקסבר, רב תנא הוא, ופליג.
אמר רבי אלעזר הלכה כרבי יוסי בן כיפר
— ואם תאמר: וזה רבי אלעזר גופיה
פסיק בפרק קמא (נדה חא) כרבי אליעזר
בארבע, ותו לא? וכי תימא: דהך דהכא לא
חשיב, משום דרבי יוסי בן כיפר קאי כוותיה,
הא חשיב נמי התם הדיא דארבע נשים, אף
על גב דרבי יהושע קאי כוותיה? אלא משום
דרבי יהושע מרבי אליעזר קבלה, הכא נמי
רבי יוסי משמיה דרבי אליעזר קאמר להו ויש
לומר: משום דהכא קאי רבי כוותיה,
כדקאמר "וכן הורה רבי בלוד", ולא מכח רבי
אליעזר פסיק. אי נמי דוקא במשניות אמר
בפרק קמא דהלכתא כוותיה בארבע.

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן. רבי מאיר אומר לא חולצת ולא
מתיבמת — ואם תאמר: ולרבי מאיר,
למה הוזכר סימן העליון, כיון דלא סמכינן
עליה, ולעיל נמי, דתנא "איזהו סימנים",
ומפרש רבינו תם: דא' ב' ח' קאי? ויש לומר:
דאיצטרך לענין עונשים וקידושין ומילי
טובא, דרוב פעמים תחתון אתי ברישא,
כדקאמר בגמרא. ואי נמי, אי חזינן עליון —
מסתמא כבר בא התחתון, וגדולה היא,
וצריכה גט לקדושין, וגם אסור באחותה.
וחכמים אומרים או חולצת או מתיבמת —
אפילו והיא קטנה מתיבמת לרבנן דרבי מאיר,
דלא חיישי למיעוטא גבי ההיא דיקטן וקטנה
לא חולצין" כו'. אבל לחלצה — בעינן
שתאא גדולה, כדאמר נמי התם: יפה אמרת
שאין חולצין, "איש" כתיב בפרשה, ומכשנין
אשה לאיש, ולית להו דרבי יוסי דאמר בפרק
"מצות חליצה" (יבמות קהב), אשה בין
גדולה בין קטנה.

רבן

רבי מאיר, "אף על פי שאי אפשר" — לרבנן. — ולתני "בא העליון, רבי מאיר
אומר: לא חולצת ולא מתיבמת. וחכמים אומרים: או חולצת או מתיבמת", ואנא ידענא
משום דאי אפשר הוא! — אי לא תנא "אף על פי שאי אפשר", הוה אמינא: רוב נשים —
תחתון אתי ברישא, ומיעוט — עליון אתי ברישא. ורבי מאיר לטעמיה — דחייש למיעוטא,
ורבנן לטעמיהו — דלא חיישי למיעוטא. והני מילי — בסתמא, אבל היכא דבדקו ולא
אשכחן — אימר מודו ליה רבנן לרבי מאיר דעליון קדים — קא משמע לן דאי אפשר. ודאי
אתי, ומנתר הוא דנתר. — בשלמא לרבי מאיר — היינו דכתיב "שדים נכנו" וישערך צמח",
אלא לרבנן — איפכא מבעי ליה! — הכי קאמר: כיון ש"שדים נכנו" — בידוע ש"שערך
צמח". — בשלמא לרבי מאיר — היינו דכתיב "בעשות מצרים דידך למען שדי נעורך",
אלא לרבנן — איפכא מבעי ליה! — הכי קאמר: כיון שבאו דידך — בידוע שבאו נעורך.
ואיבעית אימא: מאי "שדי" — פולה בדי פתחי, והכי קאמר הקדוש הוא לישאל.

איכרבו

כר. שדים נכנו — והדר "ושערך צמח", אלמא עליון וזמנין דקדים. בעשות מצרים דידך — שהיו מצרים משחקים בך, וממעכין דידך. למען שדי נעורך — כדי להתאנף
ולזנות בך, כשתהיה ראוייה לאשה ותבואי לימי נעורת. "שדי" — לשון השלכה. כלומר, עדיין היו שערות נעורך עומדים להשתלח ולצאת. אלמא, דיים קדמי. ופאי שדי
— דמשמע, דעדיין היו לצאת. כולה ברדי כתיב — והאי "שדי" — לשון שדים.

איכרבו

שני תבואות — מיעוט שני שנים. וכתיב "תבואות", ומשמע: כל תבואות של שתי
שנים — להביא תבואה שלישית. ושלש תבואות לא משכחת לה בשתי שנים, אלא
מעת לעת. כגון מכרה לו באלול מלאה פירות — נמצא אוכלן, ואוכל תבואה עד
שיחזור ויקצור קודם אלול הכא — הרי שתי תבואות בשנה אחת. ועוד יאכל תבואה
השנית, שהיא שנה השלישית לפי מנן

העולם. בשביעית נמי יעבוד — כגון נמכר
בניסן, ובשינוע תשרי של שביעית — עברו
שש למנן עולם, והוא יעבוד עד ניסן. לערכין
— להדיא דכתיב (ויקרא כז) "מבן ששים שנה
ומעלה" פשיטא לן דשנת ששים כלמטה,
דהא "ומעלה" כתיב. אבל בן חמש שנים,
דלא כתיב (שם) אלא "מבן חמש שנים ועד בן
עשרים שנה", ולא כתיב "מבן חמש שנים
ומעלה" — אי לא אשמועינן הכא מעת לעת,
הוה אמינא: שנת חמש כלמעלה. להכי
אשמועינן הכא דבעינן חמש שנים מלאים
בכלל ערך הראשון שהוא מועט. לפרקין
יוצא דופן — להדיא דלא תנן "ויום אחד",
כגון בן עשרים ובת עשרים. מאי מעמא לא
אמר ליוצא דופן — הואיל וסבירא ליה נמי
בהנך מעת לעת. דומיא דהנך — כלומר, אף
על גב דבהנך דיוצא דופן? הוי נמי מעת
לעת, מיהו דאי "שבבן ושכבבן" דמתניתין לא
איירי בהן כלל. דהא דומיא דקדשים וערי
חומה ועבר עברי קתני, דכתיב. הלכך ערכין
נמי כתיב. אבל שנת עשרים לענין שערות
לא כתיבי באורייתא, אלא הלכתא היא.
שבובר ושכנבבה מיבעי ליה — לישנא
דקרא, דכתיב (שם) "ולקבבה עשרת שקלים",
אלא "בן ובת" לישנא דמתניתין היא: בן
עשרים ובת עשרים. אוכה ואיכס — לארעא
דישראל לאתריה דרבי אלעזר בן פורת.
ואנמר שמעמא — דרבי יצחק בר נחמני.
מפומיה דמר — רבי אלעזר.

הדרן עלך יוצא דופן

בא סימן התחתון עד שלא בא העליון — או חולצת
או מתיבמת. בא העליון עד שלא בא
התחתון, אף על פי שאי אפשר, רבי מאיר אומר: לא
חולצת ולא מתיבמת, וחכמים אומרים: או חולצת או
מתיבמת. מפני שאמר, אפשר לתחתון לבא עד שלא
בא העליון, אבל אי אפשר לעליון לבא עד שלא בא
התחתון. גמרא "אף על פי שאי אפשר", והלא בא!
"בא" — לרבי מאיר, "אף על פי שאי אפשר" — לרבנן. — ולתני "בא העליון, רבי מאיר
אומר: לא חולצת ולא מתיבמת. וחכמים אומרים: או חולצת או מתיבמת", ואנא ידענא
משום דאי אפשר הוא! — אי לא תנא "אף על פי שאי אפשר", הוה אמינא: רוב נשים —
תחתון אתי ברישא, ומיעוט — עליון אתי ברישא. ורבי מאיר לטעמיה — דחייש למיעוטא,
ורבנן לטעמיהו — דלא חיישי למיעוטא. והני מילי — בסתמא, אבל היכא דבדקו ולא
אשכחן — אימר מודו ליה רבנן לרבי מאיר דעליון קדים — קא משמע לן דאי אפשר. ודאי
אתי, ומנתר הוא דנתר. — בשלמא לרבי מאיר — היינו דכתיב "שדים נכנו" וישערך צמח",
אלא לרבנן — איפכא מבעי ליה! — הכי קאמר: כיון ש"שדים נכנו" — בידוע ש"שערך
צמח". — בשלמא לרבי מאיר — היינו דכתיב "בעשות מצרים דידך למען שדי נעורך",
אלא לרבנן — איפכא מבעי ליה! — הכי קאמר: כיון שבאו דידך — בידוע שבאו נעורך.
ואיבעית אימא: מאי "שדי" — פולה בדי פתחי, והכי קאמר הקדוש הוא לישאל.

כר. שדים נכנו — והדר "ושערך צמח", אלמא עליון וזמנין דקדים. בעשות מצרים דידך — שהיו מצרים משחקים בך, וממעכין דידך. למען שדי נעורך — כדי להתאנף
ולזנות בך, כשתהיה ראוייה לאשה ותבואי לימי נעורת. "שדי" — לשון השלכה. כלומר, עדיין היו שערות נעורך עומדים להשתלח ולצאת. אלמא, דיים קדמי. ופאי שדי
— דמשמע, דעדיין היו לצאת. כולה ברדי כתיב — והאי "שדי" — לשון שדים.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

רבן שמעון בן גמליאל אומר בנות כפרים כו' – פליג אדרבנן דאמרי: בכולהן ממחר לבא התחתון. ואדרבי מאיר נמי פליג, דהא רבי מאיר לא מפליג בין כרכים לכפרים. **בשלמא** לפני הפרק כו' דאי משתכחי לאחר הפרק שומא ניהו – פירש בקונטרס: ולא תחלוץ. והדין עמו, דליכא לפרושי: שומא ניהו ותמאן, דהא

קתני בספא דאינה נאמנת לומר "קטנה היא", ותמאן, ואם תאמר: אמאי בודקין אותה? לא תבדוק, ותחלוץ לאחר הפרק? דהא השתא סבר המקשן ד"חוקה דהביאה סימניו דקאמר רבא, דהווי לחליצה. ולמאי דמשני נמי, דבחליצה בעי בדיקה, ובדוק אחר הפרק, ותו לא. דליכא למיחש שמוא מלפני הפרק באו, והווי שומא, דהא דוקא כי ראו אותם לפני הפרק קאמר הכא דשומא ניהו, אבל אם לא ראו אותם מקודם – משמע דאין לנו לחוש. ובשלדו "מצות חליצה" (יבמות קה"ב) נמי דאמר ליה רבי לאבדן: זיל בדק, מסתמא לא בדקו לפני הפרק. וכן משמע בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קנה"א) גבי בני ברק, דקאמר: מהו לבדוק. אלמא אי משתכחי בהו סימנים, לא אמרינן דלפני הפרק באו ויש לומר: דהא דקאמר דבודקין אותן, היינו לבתחילה. אי נמי: "בודקין" לאו דוקא, אלא כלומר: דאם בדקו – דמהני בדיקתן קאמר. ואם תאמר: אמאי פריך, אלא לאחר הפרק למא לי בדיקה, הא נפקא מינה: שאם בדקו ולא מצאו שום שערות, או שמצאו אותן שערות עצמן – דאינה חולצת! כמו שאנו מפרשים בדיקה דלפני הפרק. ויש לומר: דרך בדיקה דלאחר הפרק, משמע ליה דהיינו להחזיקה כגדולה. דאי להחזיקה כקטנה – אם כן, תוך הפרק אמאי אינן נאמנות? השתא אחר הפרק – נאמנות, כל שכן – תוך הפרק ולכן פריך: דבלא בדיקה נמי מחזיקין לה כגדולה. **איבעית** אימא רבי יהודה ואתון הפרק ואי בעית אימא רבי שמעון כו' – ואם תאמר: ומאי קאמר דנאמנת לומר "גדולה היא", שלא תמאן, מה צריך לנאמנות? הא בלאו הכי לא נמאנתו ואפילו אמרה "קטנה היא" – אינה נאמנת, כדקתני סיפא: אבל אינה נאמנת לומר "קטנה היא" ותמאן. ויש לומר: ונפקא מינה, שאם בדקו אנשים אחר בדיקתה, ולא מצאו שערות – אפילו הכי, לא תמאן. ואי לאו נשים – הוה נמאנת שפיר, דאפילו למאן דאמר נאמנות? חוששים שמוא נשור, היינו דוקא לאחר הפרק לרבי יהודה, משום דרבא דחזקה שהביאה סימניו, אבל תוך הזמן, לרבי יהודה, דליכא חזקה, או אחר זמן, לרבי שמעון, דלית ליה חזקה דרבא – אין חוששין שמוא נשור. והשתא שאמרו הנשים שהיו שערות – נאמנות, ולא תמאן. ואף על גב דאפילו תוך הזמן לרבי יהודה דליכא חזקה, או אחר זמן לרבי שמעון, אינה נאמנת – אהני חזקה דרבא, לבדוק ולא מצאו שערות, דמשום חזקה אמרינן ונשור, כדפסיק לעיל: והילכתא, חוששין שמוא נשור, והוא שבעל לאחר זמן. ואם תאמר: ונאמנת לומר "קטנה היא" שלא תחלוץ, מאי אהני נאמנות, הלא אפילו אמרה "ש שערות" – אינה נאמנת, כדקתני סיפא: אינה נאמנת לומר "גדולה היא" כו' ויש לומר: דנאמנת לומר שאותן שערות היו קודם הפרק. דאי לאו האשה, הוה אמינא: אחר הפרק באו, וחליצה, כדפריך לעיל. ואיבעית

איכרפו כו' – לא הדרת בך, אישתדו דידך – נמי לא הדרת בך. דכולי עלמא מיהא – אתחתון סמכינן, מנלן? אמר רב יהודה, אמר רב, וכן תנא דבי רבי ישמעאל: אמר קרא "איש או אשה כי יעשו מכל חמאת האדם" – השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה, מה איש – בסמין אחד, אף אשה – בסמין אחד. ואימא: או האי או האי! כאיש, מה איש – תחתון ולא עליון, אף אשה – תחתון ולא עליון. תנא נמי הכי, אמר רבי אליעזר ברבי צדוק, בך היו מפרשין בבינה, ואמרו: בין שבא תחתון – שוב אין משגיחין על עליון. תנא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: בנות כפרים – תחתון ממחר לבא, מפני שרגילות בפרהצאות. בנות כפרים – עליון ממחר לבא, מפני שפוחנות ברחים. רבי שמעון בן אלעזר אומר: בנות עשירים – צד ימין ממחר לבא, שגישוף באפקריסותן. בנות עניים – צד שמאל ממחר לבא, מפני ששואבות בדי מים עליהן, ואיבעית אימא: מפני שגושאין אחיהן על גססיהן. תנו רבנן, צד שמאל קודם לצד ימין, רבי חנינא בן אחי רבי יהושע אומר: מעולם לא קדם צד שמאל לצד ימין, חוץ מאחת שהיתה בשכונתי, שקדם צד שמאל לצד ימין, וחור לאיתנו. תנו רבנן, כל הנבדקות – נבדקות על פי נשים, וכן היה רבי אליעזר מוסר לאשתו, ורבי ישמעאל מוסר לאמו. רבי יהודה אומר: לפני הפרק ולאחר הפרק – נשים בודקות אותן, תוך הפרק – אין נשים בודקות אותן, שאין משיאין ספקות על פי נשים. רבי שמעון אומר: אף תוך הפרק נשים בודקות אותן, ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל. ביצה, "גדולה היא" – שלא תמאן, "קטנה היא" – שלא תחלוץ. אבל אין נאמנת לומר "קטנה היא" – שתמאן, ו"גדולה היא" – שתחלוץ. אמר מר, רבי יהודה אומר: לפני הפרק ולאחר הפרק – נשים בודקות אותן, בשלמא לפני הפרק – בעי בדיקה, דאי משתכחי לאחר הפרק – שומא ניהו. אלא לאחר הפרק למא לי בדיקה? והאמר רבא: קמנה שהגיעה לכלל שנותיה – אינה צריכה בדיקה, חזקה הביאה סימניו! – פי אמר רבא חזקה – למיאו, אבל לחליצה בעיא בדיקה, תוך הפרק – אין נשים בודקות אותן, קסבר: תוך הפרק בלאחר הפרק (דמי), ולאחר הפרק דאיכא חזקה דרבא – סמכינן אנשים וכו', תוך הפרק דליכא חזקה דרבא – לא סמכינן אנשים, ולא בדיקי נשים. רבי שמעון אומר: אף תוך הפרק נשים בודקות אותן, קסבר: תוך הפרק – בלפני הפרק, ובעיא בדיקה, דאי משתכחי לאחר הפרק – שומא ניהו. ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל. האי מאן קתני לה? איבעית אימא: רבי יהודה – ואתון הפרק, ואיבעית

איכרפו כו' – כשהתחילו לגדל ולעקץ. אישתדו – גדולות כל צרכן כשדים גמורים. לשון אחר: איכרפו – נפחו ממיעור מצרים, כלומר: לקית על ידם. "אישתדו" – יבשו. זאת מצאתי. איש – אין בו סימן עליון, שאין בו סימן דיים משתנים. תנא נמי הכי – דאתחתון סמכינן. שמונת ברחים – ומתוך שמינות וזרועותיהן תדיר, מתפשטים דידן. שגישוף – פרייד בלעו. כמו (ימא לא), שחור לשפשוף. אפקריסות – מעפרות, והוא סודר ותולה על דר המין. אבל בנות עניים אין להן מעפרות. על נססיהן – על צידן. "על צד תנשאו" מתרגמין: על גססיהן תתנלן (ישעיהו סו). לפני הפרק – קודם עונת נדרים. שאפילו הביאה – שומא ניהו, וקטנה היא. נשים בודקות אותן – דבין אמרו "איתנהו" בין אמרו "ליתנהו" – בקטנה מחזיקין לה, ולאן עליהו סמכינן. ובדיקתן להכי מחנא, דאי משתכחי בה הני גופיהו לאחר הפרק – אמרינן: שומא ניהו, כדמפרש לקמן. ולאחר הפרק נמי, אי אמרי "איתנהו" – מהדימנן, וחליצה, דהא אורחא הוא למיחוי לה. ואי אמרי "ליתנהו" – לא ממאנת, דחישין שמוא נשור. הלכך אנשים לא סמכינן. תוך הפרק – דמסתמא לאו גדולה היא, ואי משתכחי – מחזיקין לה בגדולה. אין נשים בודקות אותן – שאין נשים כדאי לסמוך עליהן, להחיר ספקות על פיהן, ולומר: גדולה היא. שתחלוץ. וסבירא ליה לרבי יהודה: הביאה שתי שערות תוך הפרק – סימן הוא בלאחר הפרק. הלכך, לא מהדימנן. וכו' מפרש לה לקמן. רבי שמעון אומר כו' – מפרש לקמן. דאי משתכחי – השתא אמרינן נמי לאחר הפרק: שומא ניהו, ולא חליצה, אי לא אתו בה אחרינן. ולהכי הוא דמהדימנן למיאו, להחמיר שלא תמאן. אבל לחליצה בעיא בדיקה – ואשה נאמנת עליה, הואיל ולאחר הפרק הוה, ואורחא למיחוי לה. כדפרשין לקמן לאחר הפרק, דאיכא חזקה דרבא, סמכינן אנשים. הכי גריסין קסבר תוך הפרק בלאחר הפרק (דמי) ולאחר הפרק דאיכא חזקה כו' – וכו' פירושו: תוך הפרק להכי לא מהדימנא, דקסבר רבי יהודה: תוך הפרק אם הביאה – אמרינן: סימן הם, וגדולה היא. הלכך, אתי למשי מדי דלאו אורחא על פי נשים דלאו כהלכתא. דאף על גב שנאמנת הן לאחר הפרק – הותם הוא דאיכא חזקה דרבא, אבל תוך הפרק כו', רבי שמעון אומר בלפני הפרק דמי – ושומא ניהו, הלכך לאו עליהו סמכינן, למימר: גדולה היא או קטנה היא. ולהכי הוא דמהני – דאי משתכחי לאחר הפרק, שומא ניהו. הא מאן קתני לה – דהא אורכי שמעון – לא מתוקמא, דבין דאמר: תוך הפרק – בלפני הפרק, אי בדק לה תוך הפרק, מאי "גדולה היא שלא תמאן" איכא? והא אמרת: אפילו משתכחי – שומא ניהו? אי בעית אימא רבי יהודה – ואתון הפרק דקאמר אין הנשים בודקות אותן, דתוך הפרק – בלאחר הפרק דמי, ואי לא בדקו שפיר – אתי למימר קאטנה דגדולה היא. וקא משמע לן דלהחמיר – מהדימנא. אבל לפני הפרק – ליכא למימר: גדולה היא שלא תמאן, דהא אפילו הביאה – דברי הכל, שומא ניהו. ולאחר הפרק – אפילו להקל קאמר רבי יהודה: מהדימנא. ואיבעית

שערות בתוך הפרק, סימן הוא כלאחר הפרק, וגדולה היא.
 רבי שמעון אומר, אף תוך הפרק נשים בודקות אותן.
 מוסיפה הברייתא: ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל. כיצד.
 נאמנת אשה לומר שיש לנבדקת שערות וגדולה היא לענין שלא
 תמאן, שזו היא חומרא, וכן נאמנת לומר להיפר, שאין לה שערות
 וקטנה היא, כאשר יש בכך חומרא, והיינו לענין שלא תחלוץ, אבל
 אין נאמנת לומר קטנה היא לענין שתמאן וגדולה היא לענין
 שתחלוץ, משום שזו קולא, ואם תטעה האשה, נמצא שמקילים שלא
 כדן.
 הגמרא מבררת את דברי הברייתא: אמר ר, רבי יהודה אומר
 לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן. מקשה הגמרא:
 בשלמא לפני הפרק בעיא וצריכה בדיקה, דאי משתבחי – שאם
 ימצאו שערות עכשיו, הרי שהן שומא, ולאחר הפרק הן גם כן שומא
 ניהו ואינן סימן, ואם לא הביא שערות נוספות, קטנה היא ואינה
 חולצת. ולענין זה האשה נאמנת, שהרי לא באה אלא להחמיר.
 אלא לאחר הפרק למה לי בדיקה, והאמר רבא, קטנה שהגיעה
 לכלל שנותיה – שנים עשרה שנה ויום אחד – אינה צריכה בדיקה,
 משום שהזקקה עליה שהביאה סימנים.
 משיבה הגמרא: כי אמר רבא חזקה שהביאה סימנים, היינו למיאון,
 שמוחמרים ומחזיקים אותה כגדולה ולא תמאן, אבל לחליצה מודה
 רבא דבעיא בדיקה, שאין סומכים על חזקה זו להתיר לה לחלוץ.
 אמנם מאחר שיש חזקה, די בבדיקת נשים.
 שנינו בברייתא בדברי רבי יהודה: 'תוך הפרק אין נשים בודקות
 אותן'. מבאר הגמרא: קסבר רבי יהודה שתוך הפרק דינו בלאחר
 הפרק (דמי) לענין גדלות, שאם הביאה סימנים בתוך שנת השנים
 עשרה, שהוא תוך הפרק, הרי היא גדולה. ולאחר הפרק, דאיכא –
 שאז יש חזקה דרבא שאמר שכיון שהגיעה לכלל שנותיה מסתמא
 הביאה סימנים, לכן סמכין אנשים וברין – סומכים על נשים וזן
 בודקות אותה, אבל תוך הפרק, דליכא – שאז עדיין אין חזקה
 דרבא, לא סמכין אנשים – אין סומכים על נשים להחשיבה
 כגדולה ולהתיר לה לחלוץ ולא בדיקין נשים – ולכן אין נשים בודקות
 לאחר הפרק.
 שנינו בברייתא: רבי שמעון אומר אף תוך הפרק נשים בודקות
 אותן. מבאר הגמרא: קסבר שמעון תוך הפרק כלפני הפרק,
 שאם הביאה שערות בתוך הפרק אין זה סימן וקטנה היא, ובדיקה
 בדיקה, דאי משתבחי – שאם ימצאו שערות בתוך הפרק, הרי הן
 שומא, ולאחר הפרק הן גם כן שומא ניהו, ואינן סימן, ואם לא
 הביאה שערות נוספות קטנה היא ואינה חולצת. ולענין זה האשה
 נאמנת, שהרי לא באה אלא להחמיר.
 שנינו בסיום הברייתא: ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל,
 כיצד, גדולה היא שלא תמאן, קטנה היא שלא תחלוץ. אבל אין
 נאמנת לומר קטנה היא שתמאן, וגדולה היא שתחלוץ.
 שואלת הגמרא: האי מאן קתני לה – פיסקה זו מי שנה אותה, הרי
 אינו נראה שהיא המשך דברי רבי שמעון, כי מאחר שסובר שתוך
 הפרק כלפני הפרק, איך יאמר שנאמנת אשה לומר 'גדולה היא שלא
 תמאן', והלא אפילו אם באמת יש בה שערות קטנה היא.
 משיבה הגמרא: איכא דבר רבי יהודה היא, ואתוך הפרק
 – ונאמרה לגבי בדיקת תוך הפרק. שאף שקודם לכן אמר רבי יהודה
 שבבדיקת תוך הפרק אין נשים נאמנות, משמיעה פיסקה זו, שדוקא
 להקל אינה נאמנת אבל להחמיר נאמנת, שאם אמרה גדולה היא,
 מקבילים את דבריה לענין שלא תוכל למאן, וכן נאמנת לומר קטנה
 היא לענין שלא תחלוץ. אבל אי אפשר לומר שמדובר בבדיקה
 שלפני הפרק, שבו לא שייך לומר 'גדולה היא שלא תמאן', שהרי
 אפילו אם יש לה שערות, קטנה היא. וכן לא יתכן לפרש שמדובר
 לאחר הפרק, משום שבו נאמנת אשה אפילו להקל, כמו שנתבאר
 בדברי רבי יהודה לעיל.

איכא דבר רבי יהודה – כשדריך גדלו מעט לא הדרת בך – לא חזרת
 ממעשיך הרעים, אישתדו דריך – כשגדלו דריך יותר ונעשו כשדיים
 גמורים נמי לא הדרת בך – גם כן לא חזרת בך.
 מבואר במשנתנו שהסימן התחתון הוא העיקר. הגמרא מבררת את
 המקור לכך: דבולי עלמא מיהא אתחתון סמכין – על כל פנים
 לדברי הכל סומכים על הסימן התחתון ולא על העליון, מנן דין זה.
 משיבה הגמרא: אמר רב יהודה אמר רב, וכן תנא רבי רבי
 ישמעאל, אמר רבא (במדבר ה' ו') 'איש או אשה כי יעשו מקל
 חטאות האדם, השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה,
 מה איש נעשה גדול בסמן אחר, שהרי אין לו סימן עליון אלא
 תחתון בלבד, אף אשה נעשית גדולה בסמן אחר.
 שואלת הגמרא: ואימא או האי או האי – ואולי נאמר שנעשית
 גדולה או בתחתון או בעליון.
 משיבה הגמרא: כיון שלמדנו אשה מאיש, ראוי לומר שהיא כאישה
 לגמרי, מה איש נעשה גדול בסימן תחתון ולא בעליון, אף אשה
 בתחתון ולא בעליון.
 הגמרא מביאה ראיה נוספת מברייתא שהסימן התחתון הוא העיקר:
 תנאי נמי הכי בברייתא, אמר רבי אליעזר ברבי צדוק, בך היו
 מפרשין בבינה ואמר, בין שבא תחתון וראי גדולה היא ושוב אין
 מפרשין על עליון.
 הגמרא מביאה ברייתא השונה שיטות נוספות בסדר הגעת הסימנים:
 תנאי, רבן שמעון בן גמליאל אומר אצל בנות כרבים, תחתון
 ממהר לבא לפני העליון מפני שרגילות במרחצאות וזה גורם
 לצמיחה מוקדמת של השערות, ואצל בנות כפרים, עליון ממהר
 לבא לפני התחתון מפני שטוהנות כרבים, ומתוך שהן מנידות
 וזרועותיהן תדיר דדיהן מתפשטים.
 רבי שמעון בן אליעזר אומר, אצל בנות עשירים הדר של צד ימין
 ממהר לבא מפני שנישואין באפקריסותן – משתפשף בסודר הנתלה
 על הדר הימני, אבל אצל בנות עניים, שאין להן סודר, הדר של צד
 שמאל ממהר לבא מפני שנישואין ונישואות פדי מים עליהן,
 ואיכא דבר רבי יהודה אומר, אף על כסיתן – על צדיהן.
 הגמרא מביאה ברייתא נוספת בענין זה: תנו רבנן, הדר שבצד
 שמאל קודם לבוא לזה שבצד ימין. רבי חנינא בן אחי רבי יהושע
 אומר, מעולם לא קדם צד שמאל לצד ימין חוץ מאחת שהיתה
 בשכנותי שקדם צד שמאל לצד ימין וגם הוא חזר לאחר מכן
 לאיתנו – לבריאיותו, שנעשה קטן כבתחילה.
 הגמרא מביאה ברייתא הדנה לגבי אופן בדיקת הסימן התחתון: תנו
 רבנן, כל הנבדקות האם הביאו שתי שערות, אינן נבדקות אלא על
 פי נשים כשרות ונאמנות, ולא על פי אנשים, שהרי כתוב (משלי ג'
 יז) 'דרכיה דרכי נעם'. וכן היה רבי אליעזר מוסר אותן לאשתו כדי
 שתבדק, ורבי ישמעאל היה מוסר אותן לאמו לצורך זה.
 משיבה הגמרא: רבי יהודה אומר, יש חילוק בדבר, שלפני הפרק
 – לפני עונת הנדרים, והיינו קודם שנעשית בת אחת עשרה שנים ויום
 אחד, וכן לאחר הפרק, והיינו לאחר שהיא בת שנים עשרה ויום
 אחד, נשים בודקות אותן. שאף שאין לנשים נאמנות גמורה,
 באופנים אלו אפשר לסמוך עליהן, שהרי לפני הפרק אפילו אם
 הביאה שתי שערות, אינן סימן אלא שומא, וודאי קטנה היא, ולכן
 כשבדקו אותה נשים, בין שאמרו שיש לה שערות ובין שאמרו שאין
 לה, מחזיקים אותה כקטנה ולא עליון אנו סומכים, ואמנם מועילה
 בדיקתן לענין זה, שאם מצאו בה כעת שערות, מתברר שהן שומא,
 ולכן אם גם לאחר הפרק לא ימצאו בה אלא את אותן השערות
 בלבד, לא תחשב גדולה על ידן, משום שאינן סימן אלא שומא. וכן
 כשבדקו אותה הנשים לאחר הפרק, אם יאמרו שיש לה סימנים, וכן
 נאמנות, שהרי דרך היא להביא או שערות. אבל תוך הפרק – מאחת
 עשרה שנים עד שנים עשרה, אין נשים בודקות אותן משום שאין
 משיאין ספקות על פי נשים לומר גדולה היא שתחלוץ ותהיה
 מותרת להנשא לכל אחד. וסובר רבי יהודה שאם הביאה שתי

הגמרא מפרשת בדרך נוספת: **וְאִיבְעִית אִימָא** פִּסְקָא זו דברי רבי
שְׁמַעוֹן היא **וְלֹאֲחֹר הִפְרֵק** - ונאמרה לגבי הבדיקה שלאחר הפרק,
וְלִית לִיה - ולדעת רבי שמעון אינה קיימת **חֻקָּה דְרַבָּנָא**, כלומר,
 שאף לאחר שבאה לכלל שנותיה ויהיו לאחר הפרק אין אומרים
 שמן הסתם כבר הביאה שערות ומתוך כך יהיה אפשר להסתמך על
 הנשים בזה. ולפיכך אין סומכים עליהן אלא להחמיר אבל לא להקל.
 שנינו במשנה: **מִפְּנֵי שְׂאֵמְרוּ אִפְשָׁר בּו'** לתחתון לבוא עד שלא בא
 העליון, אבל אי אפשר לעליון לבוא עד שלא בא התחתון. שואלת
 הגמרא: **הָא תְּנִי לָמָּה לִי** - למה לי לשנות שוב שטעמים של חכמים
 מפני שאי אפשר לעליון לבוא לפני התחתון, **הָא תְּנִי לִיה רִישָׁא** -
 הרי שנינו זאת כבר ברישא, שאמרו 'אף על פי שאי אפשר', וביארו
 בגמרא לעיל (מח.), שפירושו, שאי אפשר להיות כן לפי חכמים. **וְכִי**
תִּימָא, מְשֻׁם דְּקָא בְּעֵי לְמַסְתָּמָא בְּרַבְנָן - שהוסיף התנא לשנות כן
 בסתמא (וללא הזכרת שם אומרו) על מנת להורות שהלכה כחכמים,
 הלא **פְּשִׁיטָא** שהלכה כחכמים ולא כרבי מאיר, שהרי **יְחִיד וְרַבִּים**
הִלָּכָה בְּרַבִּים.

משיבה הגמרא: **מָהוּ דְּתִימָא** - היה מקום לומר **מִסְתַּבְרָא טַעְמָא**
דְּרַבִּי מֵאִיר הסובר דאפשר שיבוא העליון קודם שיבוא התחתון ולכן
 יש לפסוק הלכה כמותו, **דְּקָא מִפְּיֵיעִי לִיה קְרָאִי** - שהרי משמעות
 הפסוקים מוכיחה כדבריו, וכמו שהביאה הגמרא לעיל (מח.). שממה
 שנאמר (יחזקאל טו ז) **'שְׂדִים נִכְנּוּ וַשֶּׁעָרָךְ צִמְחָה'**, משמע שדדים
 קודמים לשערות, וכן משמע מהנאמר (שם כג כא) **'בְּעֲשֹׂת מִמָּצְרִים**
דְּדִיק לְמַעַן שְׂדֵי נְעוּרְךָ. קָא מְשַׁמַּע לָן שאין אומרים כן, אלא
 לעולם הלכה כחכמים.

הגמרא מיישבת באופן אחר: **וְאִיבְעִית אִימָא** שהוסיף התנא לשנות
 'אפשר לתחתון לבוא עד שלא בא העליון, אבל אי אפשר לעליון
 לבוא עד שלא בא התחתון' **מְשֻׁם דְּקָא בְּעֵי לְמַתְנִי** - שרצה
 להסמין לכך את המשניות הבאות המתחילות ב'**כִּיִּצְאָא בּו'**, כמו
 'כִּיִּצְאָא בּו', כל כלי חרס שהוא מכניס מוציא, ויש שמוציא ואינו
 מכניס' ועוד.

משנה

במשנה הקודמת (מח.). שנינו, שהסימן התחתון שבאשה יכול לבוא
 בלא סימן העליון, אבל אין סימן העליון יכול לבוא עד שלא בא
 התחתון, ואגב זה הובאו במשניות להלן עניינים נוספים שיש בהם
 כלל בעין זה, בשני דברים הראויים להיות באותו דבר, שהאחד מהם
 אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
 הראשון: **כִּיִּצְאָא בּו'** - בדומה למה ששנינו במשנה הקודמת, מצינו
 בעוד כמה מקומות שיש כלל בעין זה. **כָּל כְּלִי חָרָס שְׂהוּא מְכַנִּים**
 - שנעשה בו נקב שראוי ליכנס דרכו משקה לתוך הכלי, הרי זה ודאי
 שהוא גם **מוֹצִיא** - שראוי גם לצאת משקה מזהכלי דרך נקב זה,
 וְאוֹלֵם יֵשׁ - אפשר שיהיה כלי שְׂהוּא **מוֹצִיא** - שנעשה בו נקב
 שראוי לצאת דרכו משקים מתוך הכלי, וְאוֹלֵם **אֵינּוּ מְכַנִּים** - אין
 ראוי ליכנס משקה דרך נקב זה לתוך הכלי, שטעב המשקים לצאת
 מן הכלי שהם בתוכו דרך נקב קטן, ואינם נכנסים לתוך הכלי אלא
 דרך נקב גדול יותר, ולפיכך כאשר אנו רואים שנכנס המשקה לתוך
 הכלי דרך הנקב ודאי שיכול גם לצאת דרכו, אבל אין לומר שממה
 שאנו רואים שיוצא המשקה דרך הנקב שיכול גם להיכנס בו, ולהלן
 בגמרא מבוארת הנפקא מינה העולה להלכה בין שני שיעורים אלו.
 המשנה מביאה דבר נוסף שמצינו בו כלל בעין זה: **כָּל אֶבֶר - אֲצַבֵּעַ**
 יתירה שבאדם **שֵׁישׁ בּו' צִפּוֹרָן**, הרי זה ודאי שֵׁישׁ בּו' גם **עֶצֶם**, והוא
 נחשב כאבר חשוב לגבי דין טומאה באהל המת, שהוא מטמא את
 הנכנס לאהל שהוא בתוכו אפילו אם אין בו בשר בשיעור כזית, וְיֵשׁ
 - אמנם יש אבר **שֵׁישׁ בּו' עֶצֶם וְאֵין בּו' צִפּוֹרָן**, ואינו נחשב כאבר,
 ולכן אינו מטמא אדם וכלים בטומאת אהל אלא אם יש בו כזית
 בשר.

המשנה מביאה דבר נוסף שמצינו בו כלל בעין מה ששנינו לעיל: כל
 כלי או בגד מן המינים הראויים לקבל טומאה, נטמא על ידי מגע

אחד מאבות הטומאות המנויים במסכת כלים (פ"א מ"א), ועוד
 נתחדשה בזב טומאה נוספת, שכל כלי שישב או שכב או נשען עליו
 הזב נטמא על ידי כך אף אם לא נגע בו כלל, וכגון אם היו תחתיו
 כמה בגדים זה על גב זה, וישב או שכב על העליון נטמא כולם,
 וטומאה זו היא הקרויה בלשון חכמים בכל מקום 'טומאת מדרס'.
 אלא שאין טומאת מדרס נודתת אלא בכלי או בגד העשויים לשיבה
 או שכיבה או להיסמך עליהם. ובכך מלמדת המשנה, שְׁכָל כְּלִי
הַמְּטַמֵּא - הראוי לקבל טומאה על ידי מְדַרְס הוּב, וכגון שהוא עשוי
 לשיכיבה או לשיכיבה, **מְטַמֵּא מְטַמֵּא מַת** - בודאי שהוא ראוי להיות
 אב הטומאה אם נגע במת או שנכנס לאהל המת, שמאחר והוא עשוי
 לשיכיבה או לשיכיבה הרי תורת כלי עליו, ולפיכך ראוי להיטמא גם
 על ידי מגע ואהל. וְיֵשׁ - אמנם יש כלי **שֶׁמְטַמֵּא מְטַמֵּא מַת** - שראוי
 להיות אב הטומאה על ידי שנגע במת או שנכנס לאהל המת, משום
 שיש עליו תורת כלי, ומכל מקום **אֵינּוּ מְטַמֵּא** טומאת מְדַרְס - אינו
 ראוי להיות אב הטומאה על ידי 'מדרס הוּב', וכגון שהוא עשוי
 לתשמיש אחר שאינו לשיכיבה או לשיכיבה, שמאחר ואינו עשוי
 למדרס אינו נטמא במדרס הוּב אם לא נגע בו.

גמרא

הגמרא מבארת את הנפקא מינה העולה להלכה, בין כלי שניקב בו
 נקב הראוי לכניסת משקים, לבין כלי שניקב בו נקב הראוי להוצאת
 משקים בלבד: כלי חרס שלם שהוא **מְכַנִּים** - שנעשה בו נקב הראוי
 ליכנס דרכו משקים לתוך הכלי, **פְּסוּל** לְתַנִּית אפר פרה אדומה -
 לתוך המים הקרויה בלשון חכמים 'קידוש מֵי הַטְּהָא', שקידוש זה
 צריך שיעשה בדבר שיש עליו תורת כלי, ואם ניקב בשיעור הראוי
 להכניס לתוכו משקים בטל ממנו שם כלי. וכן הדין בשברי כלי חרס,
 שאם יש בהם נקב בשיעור הראוי להיכנס דרכו משקים לתוך הכלי,
 הרי הוא **פְּסוּל** - בטל מלהיות עליו שם כלי ואינו מקבל טומאה
מְשֻׁם גְּסִטְרָא - שברי כלי חרס, וכדין שברי כלי חרס המפורש
 במסכת כלים (פ"ב מ"ב) שכאשר יש בהם השיעורים המפורשים שם
 מקבלים טומאה אף אחר שנשברו, משום שדרך בני אדם לייחדם
 לשים אותם תחת כלים שניקבו לקבל המשקה הנוסף מהם, אכן
 כאשר ניקב שבר זה אינו מטמא כלל. אבל בכלי שלם שניקב בו נקב
 שאינו ראוי להיכנס דרכו משקים לתוך הכלי, אלא הוא **מוֹצִיא** -
 ראוי לצאת משקים דרך הנקב, **כִּשְׁר** הכלי לְקִידוּשׁ מֵי הַטְּהָא, משום
 שבנקב קטן כזה לא בטל שם כלי מעליו, וְאוֹלֵם **פְּסוּל** - בטל מלהיות
 עליו תורת כלי, לענין שאינו מטמא **מְשֻׁם גְּסִטְרָא**, וכלומר, שאם
 כלי נקוב זה אינו כלי שלם אלא שבר כלי לא יקבל טומאה כדין
 שברי כלי חרס המבואר לעיל, ומן הטעם המבואר בהמשך דברי
 הגמרא.

הגמרא מביאה את דברי רב אסי שמזהם עולה החילוק שבין כלי חרס
 שלם לבין גסטר א לענין שיעור הנקב המטהרם מלקבל טומאה: **אֶמַר**
רַב אֲסִי, שְׁוִנִין התנאים מה שמקובל בידם מהלכה למשה מסיני,
שְׁכָלִי חָרָס שניקב, **שִׁיעוּרֵי** של הנקב לטהר הכלי מלקבל טומאה,
כְּבוֹנִים מְשַׁקָּה - שאם הנקב ראוי להכניס דרכו משקה לתוך הכלי
 נטהר הכלי מלטמא, וְלֹא **אֶמַר**ו שנקב כשיעור **מוֹצִיא מְשַׁקָּה** -
 שראוי לצאת משקה שבתוך הכלי לחוץ, מבטלו מתורת כלי **אֶלָּא**
לְעֵנֵין גְּסִטְרָא בְּלָבָד, משום שכשנעשה בו נקב בשיעור זה, כבר אינו
 ראוי להניחו תחת כלי אחר לקבל המשקה הנוסף ממנו כמבואר
 לעיל, ולכן מועיל נקב כזה לבטלו מתורת כלי, אבל בכלי שלם
 שנעשה בו נקב בשיעור זה לא בטל ממנו שם כלי, משום שעדיין
 אפשר להביא שבר כלי חרס ולהניחו תחת כלי זה, כדי לקבל את
 המשקה הנוסף ממנו. מבררת הגמרא: **מֵאִי טַעְמָא** - מזה הטעם
 שמועיל נקב כזה לבטל הגסטר מתורת כלי אף שאינו מועיל לבטל
 כלי שלם. **מֵר זוטרא בריה דרב נחמן**, טעם הדבר **לִפְי שְׁאֵין**
אוֹמְרִים הָבָא גְּסִטְרָא לְגַסְטְרָא - אין דרך בני אדם לתת שבר כלי
 חרס תחת שבר כלי חרס אחר לקבל המשקה הנוסף ממנו, וכלומר
 שאף שנתבאר שיש חשיבות בשבר כלי חרס משום שראוי ליתנו

ואיבעית אימא רבי שמעון ולאחר הפרק — קאי, דקאמר רבי שמעון: תוך הפרק — בודקתין ולא אתנין למסמך עלייהו לחליצה ולמיאן, דהא אפילו משתכחי — כלפני הפרק דמי, וקטנה היא. אבל לאחר הפרק, דאי משתכחי, סימן נידה, ושרינן לה — לא מדיחמינא אלא להחמיר, דלית ליה חזקה דרבא. למסתמא כרבנן — דהא "מפני שאמר" סתמא דהא, וקא משמע לן סתם

משנה כרבנן דאמרי "אי אפשר". קריא — "שרי נכתו", "בעשות מצרים דדין" — משנה שהוא מכניס — משקה, כשמניחו על המים. יש בו נקב גדול, שהמים נכנסין לתוכו. מוציא — כל שכן אם נותן המים לתוכו — יוצא המשקה לחוץ. ויש — נקב קטן, שמוציא ואינו מכניס. ובגמרא מפרש מאי נפק מינה. כל אבר — אצבע יתרה. שיש בו צפורן יש בו עצם — והוי אבר חשוב. ומטמא באהל, אפילו אין בה שיעור. דקימא לן: האברים אין להם שיעור, אפילו פחות מכזית מן המת. ויש שיש בו עצם כו' — לא הוי אבר אם יתרת היא, אבל אינה של יתרת — אפילו אין בו צפורן, אבר הוא. ומטמא. כל המטמא כמדרס הוב מטמא כמת — כדמפרש בגמרא: שאין לך כלי הראוי למושב חוב שאין שם כלי עליו, וראוי לקבל כל טומאות. והא דנקט טמא מת — משום דומיא דמדרס הוא, דאב הטומאה הוא. והכי קאמר: כל הראוי להיות אב הטומאה כמדרס חוב — ראוי להיות אב הטומאה, אם נגע במת או נטמא באהל המת. ויש — שהוא כלי גמור לקבל כל טומאות, וענשה אב הטומאה על ידי מת, ואינו נעשה אב הטומאה על ידי חוב כמדרס, כדמפרש בגמרא. גמרא למי חטאת — לקדש בו מי חטאת, ודרמנא אמר (במבדרי ט) "מים חיים אל כלי", והאי לאו "כלי" הוא. ופסול משום גסטרטא — כלומר, כל שכן אם נקבה גסטרטא בכונס משקה — בטיל לה מתורת גסטרטא, וטהורה מכל טומאה. דהא אפילו כלי שלם, מני נקיב בכונס משקה — בטיל ליה. גסטרטא היינו שברי כלי חרס הראויין למלאכה, ועדיין מקבלין טומאה, כדנתיא בגמרא ב"אלו טרפות" (חולין נדב), הדקין שבבלי חרס, הן וקרקותיהן ודופנותיהן יושבין שלא כשומכין, שיעורן — בכדי סיכת קטן עד לוג. ומלוג עד סאה — כרביעית כו'. מוציא — נקב קטן הוא. כשר למי חטאת — דכלי שלם בנקב קטן כולי האי — לא בטיל. ופסול משום גסטרטא — גסטרטא שנקבה, אפילו כמוציא משקה — בטלה לה. שונין — הלכה למשה מסיני. שיעורו בכונס משקה — פחות של שיעורים המבטלים אותו מזהות כלי. "כונס משקה" הוא שיעור הראשון שהוא מבטלו מזהות כלי, למי חטאת. כדאמר במסכת שבת (צהב), חמש מדות בכלי חרס: וניקב כמוציא משקה — טהור מלטמא גסטרטא, ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת; ניקב ככונס משקה — פסול לקדש בו מי חטאת, ועדיין כלי הוא לכל שאר דברים; ניקב כשרש קטן — טהור להכשיר זרעים, ועדיין כלי הוא לטומאה, שהרי ראוי לקבל בו זרעים; ניקב כמוציא זית — טהור מטומאה שקבל, עד שיחדנו לרמותים. ניקב כמוציא רמון — טהור מכלום. נמצא כונס משקה הוא שיעור הראשון, אבל כמוציא משקה — לא בטיל. ולא אמרו מוציא משקה — בטיל אלא לענין גסטרטא בלבד, אף על פי שאינו מכניס. לפי שאין אומרים "הבא גסטרטא", כשניקבה כמוציא משקה — שוב אין חס עליה, ואינו משתמש בה. שאין אומר: "הבא גסטרטא אחרת, ונתיח תחת גסטרטא זו, לקבל משקה היוצא", אבל בכלי שלם שנקב כמוציא משקה — לא בטיל מכלום, לפי שהוא חס עליו, ואינו שובר, ומשתמש בו. ומביא גסטרטא, ומניח תחתיו לקבל משקה היוצא. אם כנסה — אם נכנס משקה לתוכה.

רבי

דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: כלי שטהר שעה אחת — אין לו טומאה עולמית. ואין לומר: דכשצריך תקון — תו לא נתיח ליה טומאה, דהתן במסכת כלים (פרק חמישי משנה ח): תחבו חוליות פחות מארבעה טפחים — טהור, מרחו בטיט — מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין. אלמא מהני בה תיקון, ולא מסתברא דאתי כרי מאיר ולא כרבנן ויש לומר: דמה שאין לו טומאה לעולם — היינו בשברים הפחותים שיעור המפורש בחולין (נהא), ומתנתו בשברים לא מהני תקון בהו, אבל חס תקון בו, כיון מיירי דעל ידי תקון הוא כבתחלה. אם כנסה בידוע שהוא בכונס משקה — הוא דאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קא), אי בדיע דחולא בכונס משקה — מילף לייפי, ומטבילין בו הידים דהו מחוברין לנהר, לאו היינו בכונס משקה דהבא. דהתם איירי כשהתקב כל כך גדול, עד שהמים מקלחין, והוי חבור על ידי נצוק לידים, דאף על גב דלענין טבילה, לא הוי חבור. וכונס משקה דהבא — שיעור טיף טיף, כדאמר בסמוך. מיהו אפשר דההוא כונס משקה הוי כדהבא, דהתם נמי מייחתי האי כונס משקה דהבא, דאמר רבא: כלי שניקב בכונס משקה — אין נותלין הימנו לידים. משמע דשוקן. ואף על גב דלא הוי נצוק, דבדבר מועט הוי חבור לענין טבילה ידים. וגם רש"י לא הוכיח שם נצוק, ואף על גב דבבבלי שמעתין במתניתין ובברייתא לא קאמר כונס משקה אלא בכלי חרס, ובסוף "המציע" (שבת צהב), נמי קאמר: חמש מדות בכלי חרס, משמע דדווקא בכלי חרס וכן כל אותם מדות ולא בכלי עץ — מכל מקום הא דרבא דאמר בפרק "כל הבשר": כלי שניקב בכונס משקה — אין נותלין הימנו לידים, שם להחמיר בכל הכלים שניקבו בכונס משקה שלא ליטול מהם, כיון שלא הוכיח שם כלי חרס, אלא קאמר "כלי" סתם.

ואיבעית אימא רבי שמעון ולאחר הפרק ולית ליה חזקה דרבא — רבינו חננאל פוסק: דהלכה כרבי שמעון, דתוך הפרק כלפני הפרק, כדמסקין שלחי "יוצא דופן" (נדה מו,א). וההוא דאית ליה דתוך הזמן כלאחר זמן איתותב לעיל. ומתוך כך פסק נמי דאין הלכה כרבא, דאמר: חזקה הביאה סימנין. דהא רבי שמעון, דפסקין כוותיה, לית ליה דרבא. ועוד: בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קנ"א) אמר רב נחמן: בודקין לחליצה ולמיאן, ואין רבא, דאפילו יהיה הלכה כרבי שמעון בהא דתוך הפרק כלפני הפרק, אין הלכה כמותו בהא דלית ליה חזקה דרבא, ולאו הא בהא תליא. ורבא גופיה פסיק לעיל דתוך הזמן כלפני זמן. והא דמוקי התלמוד ברייתא כרבי שמעון ולית ליה דרבא, אף על גב דאתי שפיר כרבי יתודה ורבא, אין זו ראייה מן התלמוד, דמיישב ברייתא בכל ענין. דרב נחמן נמי ליתא מקמי רבא, דהוי בתראת. ועוד: דרבא נמי איכא לאוקומי מילתיה דרב נחמן דאמר "בודקין למיאן" היינו תוך הפרק, דליכא חזקה. אי נמי: אחר הפרק, ובודקין אם לא ימצאו שערות — תמאן, דאין חוששין שם נשרו אלא כשבעל אחר זמן. ורבא איירי בשבעל. ומעשים בכל יום דסמכין אבדיקת נשים לאחר הפרק, דהיינו דלא כרבי שמעון, ואפילו בתוך הפרק כלפני הפרק, אומר רבי דאין הלכה כרבי שמעון. דעל כרחיך "תוך הזמן" ו"תוך הפרק" לאו חדא מילתא הוא. דאי חדא מילתא הוא, אם כן אמאי איתותבו לעיל רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, דאמרי תוך הזמן כלאחר הזמן, כיון דפליגי הבא תנאי: ועוד: דלעיל קרי ליה "זמן", והבא קרי ליה "פרק". ועוד: "פרק" משמע גדלות, כמו (יבמות סב,ב). המשיאן סמוך לפרק,

ובפרק "המוציא יין" (שבת פ,ב). בנות ישראל שהגיעו לפרקן. ו"לא הגיעו" — פירושו: הביאו שתי שערות, ולא הגיעו לכלל שנים. ומפרש רבינו תם: דפליגי הבא ביום אחרון של שנת שנים עשרה ויום אחד לנקבה, או ביום שנת שלש עשרה ויום אחד לזכר. ואותו יום אקרי "תוך הפרק" דלרבי יהודה הוי זמן הבאת שערות מתחלת היום, ולרבי שמעון בסופו. וקימא לן כרבי יהודה לגבי רבי שמעון, בפרק "מי שהוציאה" (ערוכין מו,ב). והשתא יבם קטן, או יבמה אחר, שבאו לחלוץ — טוב לבתחלה לבדוקם בערב הפרק אם יש להם שערות, וכן לאחר הפרק, ואם חס הן שהיו קודם — נמתין עד שיביאו שערות אחרות. אבל יבם גדול ויבמה גדולה, דלא אפשר עוד לברר — חולצין שפיר אם יש להם שערות, ואין לחוש שמה לפני הפרק בא, כדפירשתי לעיל. ואם יש ליבמה דדים גדולים — אין צריך לבדוק אחר השערות, דהא אמרינן לעיל: אי אפשר שיבא העליון עד שיבא התחתון. כשר למי חטאת — הוא דאמרין (יומא ב,א) שכל מעשיה בכלי גללים, בכלי אבנים, בכלי אדמה — היינו בזמן שמזין על כן, שהשפיר, שהחמירו שם, לפי שהקילו לטמאותה לשחטה בטבול יום להוציא מלבן של צדוקים. אלא לענין גסטרטא — פירש רבינו חננאל: "גסטרטא" הוא שבר בלשון יין. ונראה דאין שבר כלי חרס טמא משום גסטרטא, אלא אם כן יחיד. דהא אפילו שלם, כשניקב בכונס משקה — טהור, עד שיחדנו לאוכלין. כל שכן אם נשבר לגמרי, רבעו השברים יחיד. ואם תאמר: והא דתנן, ומיית לה בפרק "אלו טרפות" (חולין נדב), הדקין שבבלי חרס, הן וקרקותיהן ודופנותיהן יושבין דאמרינן: שיעורן בבדי סיכת קטן עד לוג, ומלוג עד סאה כרביעית כו', כיון דאיירי על ידי יחיד, אפילו שבר מכלי גדול ידא שיעורו בבדי סיכת קטן ויש לומר: דאין דרך לייחד שבר קטן הבא מכלי גדול, ובטלה דעתו אצל כל בני אדם. ואם תאמר: הא דתנא בתוספתא דכלים סוף פרק "מחט וטבעת": ושולי המחצין וקרקות הכלים — אין ממלאים, ואין מקדשין בהם. שפאן ועשאן כלי — מקדשין בהן כו',

דברי רבי מאיר. ואין לומר: דכשצריך תקון — תו לא נתיח ליה טומאה, דהתן במסכת כלים (פרק חמישי משנה ח): תחבו חוליות פחות מארבעה טפחים — טהור, מרחו בטיט — מקבל טומאה משיסיקנו לאפות בו סופגנין. אלמא מהני בה תיקון, ולא מסתברא דאתי כרי מאיר ולא כרבנן ויש לומר: דמה שאין לו טומאה לעולם — היינו בשברים הפחותים שיעור המפורש בחולין (נהא), ומתנתו בשברים לא מהני תקון בהו, אבל חס תקון בו, כיון מיירי דעל ידי תקון הוא כבתחלה. אם כנסה בידוע שהוא בכונס משקה — הוא דאמר בפרק "כל הבשר" (חולין קא), אי בדיע דחולא בכונס משקה — מילף לייפי, ומטבילין בו הידים דהו מחוברין לנהר, לאו היינו בכונס משקה דהבא. דהתם איירי כשהתקב כל כך גדול, עד שהמים מקלחין, והוי חבור על ידי נצוק לידים, דאף על גב דלענין טבילה, לא הוי חבור. וכונס משקה דהבא — שיעור טיף טיף, כדאמר בסמוך. מיהו אפשר דההוא כונס משקה הוי כדהבא, דהתם נמי מייחתי האי כונס משקה דהבא, דאמר רבא: כלי שניקב בכונס משקה — אין נותלין הימנו לידים. משמע דשוקן. ואף על גב דלא הוי נצוק, דבדבר מועט הוי חבור לענין טבילה ידים. וגם רש"י לא הוכיח שם נצוק, ואף על גב דבבבלי שמעתין במתניתין ובברייתא לא קאמר כונס משקה אלא בכלי חרס, ובסוף "המציע" (שבת צהב), נמי קאמר: חמש מדות בכלי חרס, משמע דדווקא בכלי חרס וכן כל אותם מדות ולא בכלי עץ — מכל מקום הא דרבא דאמר בפרק "כל הבשר": כלי שניקב בכונס משקה — אין נותלין הימנו לידים, שם להחמיר בכל הכלים שניקבו בכונס משקה שלא ליטול מהם, כיון שלא הוכיח שם כלי חרס, אלא קאמר "כלי" סתם.

יש בו עצם ואין בו צפורן מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל – בפרק "אלו מומין" (בכורות מהא) אית דמפרש טעמא: גורא שאינה נספרת על גב היד אטו נספרת. אבל באהל המת לא גזר, דעבדי היכרא ולא לישרוף עליה תרומה וקדשים. ואית דאמר: משום דעצם כשעורה נגע בה. ותימיה להאי טעמא, אמאי מטמא במגע כשגוע בבשר ואינו נוגע בעצם, דאי משום

דבשר הוי יד ושומר לעצם – האמר רב בפרק "העור והררטב" (חולין קיחב) דאין יד לפחות מכזית, ואין שומר לפחות מכפול, ורבינו הגדול דהבא היינו רב ויש לומר: דגורו הכמים אטו לפעמים דש בעצם כפול. אי נמי: נגיעת בשר אטו נגיעת עצם. או גזר מגע אטו משא. כל המטמא מדרס – היינו מקל וחומר דפכין קטנים. ובפרק "ביצד הרצל" (בבא קמא כהב) פירשנו.

תנינא חזא זימנא – תימיה: מאי קושיא, הא כמה כללות תנא במתניתין, אף על גב דתנא להו דיבוכתא אחריית. דקתני "כל שהוא חייב בפאה – חייב במעשר" כו', ושמעינן לה ממתניתין במסכת פאה (פרק ראשון משנה ד) דקתני: לקטיתו כאחד ומכניסו לקיום, ובמעשר לא תני ליה. וכן "כל שחייב בראשית הגז חייב – במתנות", ושמעינן לה ממתניתין ד"ראשית הגז", ו"כל שיש לו ביעור – יש לו שביעית" שמעינן נמי ממתניתין דשביעית ויש לומר: דלא פריך אלא אדרב ארדה, דמאי הוצרך למימר לאתווי ממזר הבא והתם. והשתא אתי שפיר דלא קאמר: דהויא דסנהדרין (להב) לאתווי חלל דבשר דיני ממונות ופסול דיני נפשות, דתנן התם: אין כשר דיני נפשות אלא מן המשיאין לכהונה. אלא לא פריך אמתינן כי אם על רב יהודה, וארבי יהודה לא מצי לשנוי: דהוא לאתווי חלל – דמלישנא דסיפא ד"אחד דיני ממונות", דקתני דאין כשר דיני נפשות אלא מן המשיאין לכהונה משמע: אבל כשר דיני ממונות, ולכל הפחות מוקמינן אחלל דבשר. וצריך לומר דרב יהודה אתא לאשמעינן דגר וממזר כשרים דיני ממונות, דפסולין דיני נפשות שמעינן ממתניתין דהתם. וגרסינן הכא, כמו שיש ספרים דגרסי בסנהדרין (להב): אי אשמעינן גר – משום דראוי לבא בקהל כו', ואי אשמעינן ממזר – דבא מטפה כשרה, להכי כשר דיני ממונות, אבל גר – אימא לא, ולא גרסינן איפכא, כמו שזיה בספרים: אי אשמעינן גר – משום דבא מטפה פסולה, ולכך פסול דיני נפשות, דרב יהודה לא אתא לאשמעינן הא דפסול דיני נפשות, כדפרישנא. **לאתווי** ממזר – ואם תאמר: ואמאי לא קאמר "לאתווי בעל מום דפסול דיני נפשות" ומפיק לה בפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין להב), ובריש "מצות חליצה" (יבמות קאא), כשם שביט דין מנוקין בצדק, כך מנוקין מכל מום. ויש לומר: דלא איירי אלא בפסול יחסין, והכי נמי איתא בפרק "זה בורר" (סנהדרין כוה) דפריך: והא עד זומם דיני ממונות, וכשר דיני נפשות ופסול דיני ממונות. ומשני: בפסול יחסין קמיירי. **דאא** לאתווי גר – משמע, אף על דאין אטו מישראל. ותימיה דבפרק "חולין" (יבמות מהא) אמרין דבא אכשר לרב מרי בר רזל ומשני בפרסי דבבל, דכין דאמו מישראל – "מקרב אחיך" קרינא ביה ויש לומר: דהבא מיירי לרין גר חבירו, כדאמר בפרק "מצות חליצה" (שם קבא): גר – דן חבירו דבר תורה, ואם היתה אמו מישראל – דן אפילו ישראל. ולא כמו שפירש שם בקונטרס דלענן דיני נפשות איירי הא ד"רן את חבירו", אבל דיני ממונות – דן אפילו ישראל. ואם תאמר: דבפרק "עשרה יחסין" (קדושין עהב) על גמרא ד"מי שהוחזקו אבותיו" כו' דפריך: למימרא דלא אוקמינן פסולין, ורמינא "הכל כשרין" כו', ואמר רב יהודה: לאתווי ממזר. ומאי קושיא? לישני: דהיינו דוקא לרין ממזר כיצא בו, דומיא דגרו ואם נאמה דהבא מיירי בגר שאמו מישראל – הוה אתי שפיר. ויש לומר: דשאני ממזר, דכין דאביו ואמו מישראל – "מקרב אחיך" קרינן ביה. תדע, דהא דדרשין "עלך" הוא דרעינן "מקרב אחיך", וממזר מקרי שפיר "עלך" – דבא מזרע ישראל. ואם ממזר פסול לרין את ישראל – מיפסיל נמי לרין את ממזר חבירו. והא דתנא בתוספתא: אין מעמימין מלך אלא מן המשיאין לכהונה – היינו מדרבנן, דמדאורייתא אפילו ממזר חשבי "מקרב אחיך". והא דעבדי צריכותא בין גר לממזר, אף על גב דחלוקין דן מזה, כדפרישנא, נקט צריכותא – לפי שהמשנה שניה סתם, ואין חלוק זה מפורש בה. ואם תאמר: בפרק "מצות חליצה" (יבמות קאא) דאמר ליה רב יהודה לרב יהודה: תנינן, בבית דין של ישראל, ולא בבית דין של גרים. ורגיל רבינו תם לומר דאיתווי רב שמואל, היינו בנו של רב יהודה דהינדואה, דאמר בפרק קמא דקדושין (כהב) דגר שאין לו יורשין הוה, ותגיייר הוא ובנו. וכן משמע הלשון, דקאמר "ואנא גר" – "אנא" משמע דהוא עצמו נתגיייר. וכיון דלא היתה אמו מישראל – לשאר דינין נמי מיפסיל, ואמאי הוצרך להביא קרא דחליצה? וגם רב יהודה, היאך בררו לדיין? ויש לומר: דקבלו עליהם החולץ והחולצת, דבידי ממונות הוי כשר, ולחליצה – מיפסיל, כדאמר התם. אי נמי: התם לחלוצת גרים מיירי. ואין להאריך כאן יותר.

רבי יהודה אומר: כופף אוני קדרה לתוכה, ומציף עליה מים, ואם כונס – בידוע שכוונס משקה, ואם לאו – בידוע שמוציא משקה. או שופתה על גבי האור, אם האור מעמידה – בידוע שמוציא משקה, ואם לאו – בידוע שמיכנס משקה. רבי יוסי אומר: אף לא שופתה על גבי האור – מפני שהאור מעמידה, אלא שופתה על גבי הרמין. אם רמין מעמידה – בידוע שמוציא משקה, ואם לאו – בידוע שכוונס משקה. היה טורד טיפה אחר טיפה – בידוע שכוונס משקה. מאי איכא בין תנא קמא לרבי יהודה? אמר עולא: כינוס על ידי הדחק איכא בינייהו. "כל אבר שיש בו צפורן" וכו'. יש בו צפורן – מטימא במגע ובמשא, ובאהל, יש בו עצם ואין בו צפורן – מטימא במגע ובמשא, ואינו מטימא באהל. אמר רב חסדא, דכר זה רבינו הגדול אמר, המקום יהיה בעורו: אצבע יתרה שיש בו עצם ואין בו צפורן – מטימא במגע ובמשא, ואינו מטימא באהל. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: וכשאינה נספרת על גב היד. "כל המטמא מדרס" וכו'. כל דהוי למדרס – מטימא מטימא מת. "יש שמיטמא מטימא מת" – ואין מטימא מדרס, לאתווי מאי? לאתווי סאה ותרקב, ותניא: "היושב על הכלי", יכול כפה סאה וישוב עליה, או תרקב וישוב עליו יהא מטימא – תלמוד לומר "אשר ישב עליו הזב" – מי שמויחד לשיבה, יצא זה שאומרים לו "עמוד ונגעשה מלאכתנו". משנה כל הראוי לדון דיני נפשות – ראוי לדון דיני ממונות, ויש שראוי לדון דיני ממונות ואינו ראוי לדון דיני נפשות. **גמרא** אמר רב יהודה: לאתווי ממזר. תנינא חזא זימנא: **הכל פשרין לדון דיני ממונות, ואין הכל פשרין לדון דיני נפשות. והיונן בה: לאתווי מאי? ואמר רב יהודה: לאתווי ממזר! חזא – לאתווי גר, וחזא – לאתווי ממזר. וצריך, דאי אשמעינן גר – משום דראוי לבא בקהל, אבל ממזר דאין ראוי לבא בקהל – אימא לא. ואי אשמעינן ממזר – משום דקאיתי מטיפה פשרה, אבל גר דקאיתי מטיפה פסולה – אימא לא, צריכא. משנה כל הכפיר לדון – פשר להעיד, ויש שפירש להעיד ואינו פשר לדון. **גמרא** לאתווי מאי? אמר רבי יוחנן: לאתווי סוקא באחת מעיניו. ומני?**

רבי

משום דקאיתי מטיפה פשרה, אבל גר דקאיתי מטיפה פסולה – אימא לא, צריכא. משנה כל הכפיר לדון – פשר להעיד, ויש שפירש להעיד ואינו פשר לדון. **גמרא** לאתווי מאי? אמר רבי יוחנן: לאתווי סוקא באחת מעיניו. ומני?

רבי

משום דקאיתי מטיפה פשרה, אבל גר דקאיתי מטיפה פסולה – אימא לא, צריכא. משנה כל הכפיר לדון – פשר להעיד, ויש שפירש להעיד ואינו פשר לדון. **גמרא** לאתווי מאי? אמר רבי יוחנן: לאתווי סוקא באחת מעיניו. ומני? רבי

כל

אינו מטמא בלא עצם כשעורה אלא אם יש בו כזית בשר, ואף אם
יש בו עצם כשעורה אינו מטמא באהל.
מבאר הגמרא: **יש בו** - באבר זה **צפורן**, וממילא בהכרח שיש בו
גם עצם כמו שנתבאר, אזי חשוב הוא כאבר שלם ואף שהיא אצבע
יתירה כגון אצבע ששית, ו**מטמא במגע** את האדם או הכלים שנגעו
בו, ו**במשא** - או את האדם הנושא אותה, ו**באהל** - או את האדם
הכלים שהיו עמו תחת אהל אחד. אבל אם **יש בו עצם ואין בו**
צפורן, אינו חשוב כאבר שלם, ודינו **שמטמא במגע ובמשא** משום
העצם שבו שמטמאה באופנים אלו אם יש בה כשיעור שעורה,
ואולם **אינו מטמא באהל** משום שאין טומאת אהל אלא באיברים
שלמים כמו שנתבאר.
הגמרא מבאר באיזה אבר מדובר במשנה: **אמר רב חסדא, דבר**
זה - האמור להלן **רבינו תנודל** - האמורא רב **אמר, המקום**
[הקדוש ברוך הוא] **יהיה בעורו, אצבע שביד האדם שהיא יתירה**
על מנין האצבעות **שיש בו עצם ואולם אין בו צפורן** ופירשה
האצבע מגוף האדם במיתתו, **מטמא במגע** - את האדם או הכלים
שנגעו בה, ו**במשא** - או את האדם הנושא אותה, משום שטומאת
אלו נוהגות בכל דבר שיש בו עצם כשעורה אף שאינו אבר, ואולם
אינו מטמא באהל, שאין דין טומאת אהל נוהג אלא באבר שלם,
ואצבע יתירה שאין בה צפורן אינה חשובה כאבר.
הגמרא מבאר באיזה אצבע יתירה הדברים אמורים: **אמר רבה בר**
רבי חנה אמר רבי יוחנן, ומה שאמרנו דין זה באצבע יתירה, היינו
דווקא **בשאינה נקפדת על גב היד** - אינה עומדת בשורת שאר
האצבעות, ולפיכך אינה חשובה אבר אם אין בה צפורן, אבל אם
עומדת בשורת שאר האצבעות דינה כאצבע שממנין האצבעות,
המטמאה כדן אבר אף כאשר אין בה צפורן.
שנינו במשנה **שכל כלי המטמא** - שנטמא על ידי **מדרס** - שכיבתו
או ישיבתו של הזב **וכו'** מטמא טמא מת, ויש שמטמא טמא מת ואינו
מטמא מדרס.
הגמרא מבאר הטעם בזה, ומי הם הכלים הנטמאים על ידי מגע ולא
על ידי מדרס: **כל כלי דחוי** - שהוא ראוי לקבל טומאה על ידי **מדרס**
- שכיבתו או ישיבתו של הזב, כלי הוא **מטמא** - ראוי לקבל טומאה
גם על ידי **מטא** - טומאת **מת**, אם נגע בו או נכנס לאהל שהמת
בתוכו, שהרי אין ראוי לקבל טומאה על ידי מדרס הזב, אלא דבר
שיש עליו תורת כלי כמבואר להלן, ומאחר שהוא כלי הרי מאותו
טעם הוא ראוי לקבל גם טומאת מת, ואמנם **יש כלי שמטמא** -
שראוי לקבל טומאה על ידי **מטא** - טומאת **מת**, ואולם **אין מטמא**
על ידי **מדרס** - שכיבתו או ישיבתו של הזב.
מבררת הגמרא: **לאיתוי מאי** - איזה כלי כוונת המשנה לרבות,
שהוא מקבל טומאת מת אף שאינו מקבל טומאת מדרס. משיבה
הגמרא: **לאיתוי** - באה המשנה לרבות **ספא ותריקב** - כלים העשויים
למדוד בהם מדת טאה או מדת תרקב, שמקבלים טומאה על ידי מגע
מת וכל טומאה, הואיל וכלים העשויים לתשמיש הם, ומכל מקום
אינם מקבלים טומאה על ידי מדרס הזב, משום שטומאת מדרס הזב
אינה נוהגת אלא בכלים העשויים לתשמיש שכיבה או ישיבה, ולא
בכלים שלא נעשו לתשמישים אלו, ואולם ראויים לקבל טומאה על
ידי מגע מת או כל אבות הטומאה, ולהם נתכוונה המשנה במה
שאמרה שישנם כלים הראויים להיטמא במת ולא במדרס.
הגמרא מביאה מקור לדין האמור, מברייתא הדורשת כך מפסוק:
ותניא, על הנאמר בפסוק (ויקרא טו ו) **והיושב על הכלי אשר ישב**
עליו הזב יכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב, שאילו היה כתוב
רק **והיושב על הכלי** הנאמר בתחילת הפסוק, **יבול הייתי לפרשו**
באופן **שקפה** [הפך] - **ספא** - כלי העשוי למדוד בו טאה, כדי שיוכל
לשבת על תחתיתו, **ויושב עליה** - על המדה ההפוכה, **אז** שהפך כלי
העשוי למדוד בו **תריקב** - חצי טאה, **ויושב עליה**, והייתי סבור לומר
שגם בזה **יהא מטא** הכלי להיות בו דין אב הטומאה, ויטמא את
היושב עליו משום מדרס הזב, **תלמוד לומר** - לכך מלמדנו הכתוב
במה שנאמר בהמשך הפסוק **אשר ישב עליו הזב**, שהוא לשון דבר

רבי יהודה חולק ואומר שאין לבדוק בדרך זו: **רבי יהודה אומר**, אין
לבדוק את שיעור הנקב בדרך שאמר תנא קמא, משום שכאשר
מכניס את הקדרה לתוך המים הרי הוא דוחק את המים, ובכך גורם
הוא שיכנסו לתוך הקדרה אפילו דרך נקב קטן יותר משיעור כונס
משקה, אלא ישנן דרכים אחרות לבדוק את שיעור הנקב, דרך אחת
היא, **שבופה את אונן** - בית היד שאוחזים בו את הקדרה [הכלין]
לתופה - לתוך העריבה, כלומר שהופך את הקדרה ומכניסה כשהיא
כפופה על פיה לתוך העריבה בעודה ריקה ממים, ואחר כך **מציה**
עליה מים - שופך הרבה מים לתוך העריבה עד שהמים צפים מעל
הקדרה, שבאופן זה נמצא שאין כאן דבר הגורם לדחוק את המים
לתוך הקדרה, ואם כאשר צפים המים מעל הקדרה, **בונים** - נכנסים
המים לתוך הקדרה, **בדיוע** - יש לדעת מכך שהנקב כשיעור הראוי
להיות **בונים משקה**, ואם לאו - שאין המים נכנסים דרך הנקב
לקדרה, **בדיוע** שאין בנקב אלא שיעור הראוי להיות **מוציא משקה**
אבל אינו כונס משקה.
אז יבדוק בדרך אחרת, **שופתה** - מניח את הקדרה כשהיא מלאה
מים **על גבי האור** [האש], שחום האש מונע את הקדרה מלהוציא
מים דרך נקב קטן, אם **האור מעמידה** - מונע את הקדרה מלהוציא
מים דרך הנקב, **בדיוע** שאין הנקב אלא כשיעור **מוציא משקה**, ולפי
שנקב קטן הוא מועיל לו חום האש למונעו מלהוציא מים, ואם לאו
- שעדיין יוצאים המים דרך הנקב אף כאשר עומדת הקדרה על
האש, **בדיוע** שהנקב הוא כשיעור **מכנים משקה**, ולפי שנקב גדול
הוא אין חום האש מועיל למונעו מלהוציא מים.
רבי יוסי חולק ואומר שאין לבדוק בדרך זו האחרונה: **רבי יוסי אומר**,
אף לא יבדוק את הנקב על ידי שיהא שופתה - שיניח את הקדרה
כשהיא מלאה מים **על גבי האור** כמו שנתבאר, **מפני שהאור**
מעמידה - מונע את הקדרה מלהוציא מים אפילו כאשר יש בנקב
שיעור כונס משקה, **אלא שופתה** - מניח את הקדרה **על גבי הרמין**
- אפר חם שיש בו גחלים בוערות, שאין חמימותם מרובה כחמימות
אש ממש ואין בכחן למנוע יציאת המים מנקב גדול, אם חום הרמין
מעמידה - מונע את הקדרה מלהוציא המים דרך הנקב, **בדיוע** שאין
הנקב אלא כשיעור **מוציא משקה**, ואם לאו - שעדיין יוצאים המים
אף כאשר הקדרה נתונה על הרמין, **בדיוע** שיש בנקב שיעור **בונים**
משקה.
הברייתא מבאר דרך נוספת לבדיקת שיעור הנקב: **היה הנקב מורד**
- מטפף ומוציא **טיפה אחר טיפה** בלא הפסק בין אחת לחברתה,
בדיוע שיש בנקב שיעור הראוי להיות **בונים משקה**.
הגמרא מבאר טעם מחלוקתם של תנא קמא ורבי יהודה בברייתא.
מבררת הגמרא: **מאי איכא** - מה ההבדל בין הבדיקה האמורה
בדברי **תנא קמא** לבין הבדיקה האמורה בדברי **רבי יהודה**, ומדוע
אמר כל אחד מהם לבדוק דווקא כדבריו ולא כדברי החולק. **אמר**
עולא, בינים - בניסות מים דרך הנקב כאשר אינם נכנסים מאליהם
אלא **על ידי הדחק** - על ידי כח הדוחק לעבור דרכו, **איכא בינייהו**
- הוא הדבר שנחלקו בו תנא קמא ורבי יהודה, שלדעת תנא קמא
נחשב הנקב על ידי זה ככונס משקה, ולפיכך סובר שיכול הנקב
להיבדק על ידי הכנסת הכלי לתוך מים, שאף שכאשר עושה כך הרי
הוא דוחק את המים בכח לעבור דרך הנקב, מכל מקום לשיטתו גם
כאשר אין המים עוברים אלא על ידי דחיקה חשוב הנקב ככונס
משקה. אולם רבי יהודה סובר שאינו חשוב כונס משקה אלא כאשר
המים עוברים בנקב מאליהם, ולפיכך אין לבדוק בדרך הגורמת למים
להידחק לפנים, אלא יכפה את הכלי ואחר כך יציף עליו מים כמו
שנתבאר, שבכך אין כאן דבר הדוחק את המים לתוך הנקב.
שנינו במשנה: **כל אבר** - אצבע יתירה שביד האדם **שיש בו צפורן**
וכו' יש בו עצם, ויש שיש בו עצם ואין בו צפורן.
הגמרא מבאר את הנפקא מינה העולה להלכה, בין אם יש בו צפורן
או לא, לפי המבואר במסכת אהלות (פ"א מ"ז), שאבר שלם הפורש
מגוף האדם מטמא את הנוגע בו או את הנושא או את הנכנס לאהל
שהוא בתוכו, ואף אם אין בו כזית בשר, אבל כאשר אינו אבר שלם

רבי מאיר היא – משנתנו שניה כשיטת רבי מאיר, האוסר לסומא
 באחת מעיניו לדרן דיני ממונות.
 דתניא, היה רבי מאיר אומר, מה תלמוד לומר – מה מלמדנו
 הכתוב (דברים כא ה) 'ונגשו הפהנים בני לוי וגו' ועל פיהם יהיה כל
 ריב וכל נגע' – כלומר שעל פי דבריהם של הכהנים יהא נידון כל
 ריב שבין אנשים בדיני ממונות, וכן משפט כל נגע צרעת אם טהור
 הוא או טמא. וקשה וכן מה ענין – איזה שייכות יש בין ריבים – דיני
 ממונות – אצל – עם דיני נגעים, הרי הם חלוקים זה מזה בדניהם,
 ומדוע הוזכרו יחד בכתוב בסמיכות זו לזה. אלא יש לומר שלכך
 הזכיר הכתוב בסמיכות זה לזה, שבכך הוא מקיש – משוה את
 ריבים – דיני ממונות – לנגעים, וללמדנו על דינים שנאמרו בנגעים
 שהם נוהגים גם בדיני ממונות, מה מצינו בנגעים שאין הכהן רשאי
 לראותם ולפסוק את דינם אלא ביום, ומשום דקתיב – שכתוב
 בפרשת נגעים (ויקרא יג יד) 'וביום הראות בו בשר חי יטמא' שמשם
 למדנו (ת"כ תוריע פרשת נגעים פרשה ב פ"ב ד"א) שאין לראות
 נגעים אלא ביום, אף ריבים אין לדונם אלא ביום.
 ועוד דין יש ללמוד מדיקש זה, מה – כמו שמצינו בנגעים שאין דינם
 נפסק אלא שלא בסומא – מי שאינו עיור אפילו באחת מעיניו,
 ומשום דקתיב בפרשת נגעים (שם יג יב) 'ואם פרח תפרח הצרעת
 בעור וכסטה הצרעת את כל עור הנגע מראשו ועד רגליו לכל מראה
 עיני הכהן, שמשם למדנו (נגעים פ"ב מ"ג) שכהן שאין מראית עינו
 שלימה פסול מלראות את הנגעים, אף ריבים אין לדונם אלא שלא
 בסומא – על ידי מי שאינו עיור כלל, אפילו באחת מעיניו.
 ועוד יש ללמוד מדיקש זה שהכתוב מקיש נגעים לריבים, מה ריבים
 – כמו שמצינו בדיני ממונות שלא דינם שום דין בקרובים – על ידי
 דינים הקרובים לבעלי הדין, אף – כמו כן הדין בנגעים, שלא רואים
 את הנגע בקרובים – על ידי כהנים שקרובים לאדם שנראה בו הנגע.
 מבררת הברייתא: א' – אם כן, שמה נלמד גם מדיקש זה, מה ריבים
 אין נידונים אלא בשלשה דינים, אף נגעים לא יהיו נראים אלא
 בשלשה כהנים, ודין הוא – ואף יש ללמוד דין זה מקל וחומר, שהרי
 אם דין הנוגע לממוני הוא האדם שהוא קל יותר אינו נידון אלא
 בשלשה דינים, אם כן ראיית נגעים שהוא דבר הנוגע לגוף של
 האדם שהוא חמור יותר, לא כל שכן – בודאי שלא יפסק דינו אלא
 בשלשה כהנים. דוחה הברייתא: תלמוד לומר – לכך מלמדנו הכתוב
 במה שנאמר (ויקרא יג ב) 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת
 או בדרת וגו' והוא אל אחרי הכהן או אל אחד מבני הכהנים',
 שהרי אפשר היה שיאמר 'או אל בני הכהנים' בלא תיבת 'אחד',
 אלא הא למדת, שאפילו כהן אחד רואה את הנגעים.
 הגמרא דנה היאך פסק ההלכה במחלוקת רבי מאיר וחכמים אם
 סומא באחת מעיניו כשר לדרן, ומביאה מעשה שממנו יש ללמוד
 דעת רבי יוחנן בזה: תהא סמא – היה מעשה באדם עיור דהיה
 בשבביתיה – שהיה מתגורר בשכנותו דרבי יוחנן, דהיה קריין דינא
 – שהיה דין דיני ממונות, ולא קאמר ליה ולא מיד – ולא אמר לו
 רבי יוחנן מאומה על מה שעשה.
 מקשה הגמרא: ה"י עביר ה"י – איך לא אמר רבי יוחנן לאותו
 סומא שאינו נוהג כשורה, והרי אמר רבי יוחנן שבכל מקום שנחלקו
 בו תנאים, הלכה כמו שנשנה בכתם בשנה, וכלומר שאם מצאנו
 שנשנתה אחת מן הדיעות ההלכות במשנה בלא הזכרת שם ההנהגה
 הסובר כך, הרי הלכה כדיעה זו, ותנן 'כל הכשר לדרן כשר להעיד',
 ויש כשר להעיד ואין כשר לדרן, ואמרין לעיל (מט): לאתני מאי
 – מי הוא זה שעליו באה המשנה ללמוד שכשר להעיד ופסול לדרן,
 והבאנו שם מה שאמר רבי יוחנן שבאה המשנה לאתני – לרבות דין
 סומא באחת מעיניו שאף שכשר להעיד מכל מקום פסול הוא לדרן,
 ואם כן הרי בדינו סתם משנה השנויה כדעת רבי מאיר הפוסל סומא
 באחת מעיניו לדרן, וכיצד לא מחה רבי יוחנן ביד אותו סומא שהיה
 בשכנותו שלא ידון, כפי שעולה פסק ההלכה מתוך דבריו.
 מתרצת הגמרא: מה שלא מחה רבי יוחנן באותו סומא, משום
 שסתמא אחרינא אשכח – הוא מצא משנה אחרת השנויה גם היא

בסתם, כדעת חכמים המתירים לסומא באחת מעיניו לדרן דיני
 ממונות, והוא סובר שהלכה כאותה משנה, ולא כמשנתנו הסוברת
 שאסור לדרן. ומביאה הגמרא המשנה השנויה כדעת חכמים, דתנן
 (סנהדרין לב.) 'דיני ממונות דנין – יש להתחיל לדרן בהם ביום,
 ואולם אם התחילו לדרן ביום גומא – אפשר לגמור את הדין אף
 בלילה, וממה שהתירה משנה זו לגמור דיני ממונות בלילה, מוכח
 שאינה סוברת הדיקש שבין ריבים לנגעים, שהלא רבי מאיר הסובר
 היקש זה למד ממנו שאין דינים דיני ממונות אלא ביום, ואם כן הוא
 הדין לענין סומא באחת מעיניו שכשר לדרן דיני ממונות לפי משנה
 זו שהרי אינה סוברת היקש זה, ומאחר שגם משנה זו שנויה בסתם
 פסק כך רבי יוחנן להכשיר סומא באחת מעיניו לדיני ממונות, וכמו
 שלמדנו שכך דעתו להלכה, ממה שלא מחה באותו סומא
 שבשכנותו שהיה דין דיני ממונות.
 מקשה הגמרא: ופאי אולמיה – ומדוע עדיפות דהאי סתמא – של
 אותה סתם משנה שבסנהדרין (שם), שאינה סוברת הדיקש שבין
 ריבים לנגעים, מהאי סתמא – ממשנתנו שאף היא שנויה בסתם
 כשיטת רבי מאיר המקיש ריבים לנגעים, ומדוע נקט רבי יוחנן
 להלכה כדברי אותה משנה ולא כדברי משנתנו.
 מתרצת הגמרא: איבעית אימא – אם תרצה תוכל לתת טעם לכך,
 משום שסתמא דרבי עקיבא – שמשנה השנויה בסתם כדעת רבים
 יש לה עדיפות לעומת משנה השנויה בסתם כדעת יחיד, ולפי
 שמשנתנו שנויה כדעת רבי מאיר שהוא יחיד והמשנה שבסנהדרין
 כדעת חכמים שהם רבים, פסק רבי יוחנן כדעת הרבים. ואיבעית
 אימא, משום דקתני לה – משום שאותה משנה שבסנהדרין שנויה
 נבי הלכתא דרבי – במסכת שבה נשנו הלכות דינים, ולפיכך יש
 עדיפות בסתם משנה השנויה שם לעומת משנתנו השנויה במסכת
 העוסקת בהלכות נדה, והלכות הנזכרות במשניות אלו לא הובאו
 אלא בדרך אגב, ומשום שיש בהם כלל שדומה לכלל ששינו
 במשנה הראשונה של פרק זה (מחא), ולפיכך פסק רבי יוחנן כסתם
 משנה השנויה במסכת שהיא עיקר מקומם של דינים אלו.

משנה

המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
 הראשון: כל מין אוכל שתיים במעשרות, הרי הוא מטמא טומאת
 אוכלין – אם נגע בו דבר טמא נטמא בטומאה הנוהגת באוכלים,
 שהרי אין חייב במעשר אלא דבר שהוא אוכל (מעשרות פ"א מ"א),
 ואם חייב במעשרות בודאי שהוא אוכל וראוי לנהוג בו טומאה זו.
 ואמנם יש מין אוכל שהוא מטמא טומאת אוכלין, ומכל מקום אינו
 חייב במעשרות, וכגון דבר שאין גידולו מן הארץ, כמבואר בגמרא.

גמרא

הגמרא מבארת אלו הם הדברים שמטמאים טומאת אוכלים ואינם
 חייבים במעשרות. מבררת הגמרא: לאתני מאי – מה באה המשנה
 להביא וללמד עליו שנוהגת בו טומאת אוכלים אף שאינו חייב
 במעשרות. משיבה הגמרא: לאתני – להביא כשר ודגים וביצים,
 שאף שיש להם שם אוכל ומקבלים טומאה, מכל מקום אינם חייבים
 במעשרות משום שאין גידולם מן הארץ, ואין דין מעשרות נוהג אלא
 בדבר הגדל מן הארץ.

משנה

המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
 הראשון: כל מין גידולי קרקע שתיים בפאה – שחייבה תורה להניח
 לעניים מקציר השרד, הרי הוא חייב גם במעשרות, משום שכל
 הדברים ששנינו בהם שאין חובת מעשרות נוהגת בהם (מעשרות פ"א
 מ"א) נשנו גם לענין פאה (פאה פ"א מ"א). ובהכרח כל מה שאינו
 בכלל אותם דברים וחייב בפאה, בודאי חייב גם במעשרות. ואמנם

רבי מאיר היא - דפסיל סומא באחת מעיניו לרן. שלא בסומין - אפילו סומא באחת מעיניו. דכתיב לכל מראה עיני הכהן - עד דאיכא כולו "מראה". ומה ריבם שלא בקרובים - דנפקא לן מ"לא ימתו אבות על בנים" (דברים כד) - אף נגעים, אין כהן רואה נגע קרובו. וגומרין כלילה - אלמא, לא מקשין ריבם לנגעים, דכתיב "וביום הראות בו בשר", וכי היכי דלענן

לילה לא מקיש - לענן סומא נמי לא מקיש. סתמא דריבם עדיף - ההיא דלעיל אוקמינן כרבי מאיר, ויחיד הוא. דקתני לה גבי הלכתא דדיני - בסנהדרין, דקא מיירי כולי מסכתא בדינין, הילכך עיקר היא. אבל הך, לא תנן לה הכא גבי נדה אלא אגב גררא דנקט כיוצא בה. משנה בה שחייה במעשרות מטמא טומאת אוכלין - דאין חייב לך במעשר אלא אוכל. גמרא בפאה - כתיב (ויקרא יט) "ובקוצרם את קציר" וגו', דומיא דקציר - דמכניסו לקיום, ואיכא כל הני. מכניסו לקיום - שאדם יכול לאצרו. למעוטי ספחי סמים וקוצה - דאין אוכל אלא מין צבע. סמים = קריג. קוצה = גיטרא. ולא ידענא אמאי נקט ספחים. וכמדומה לי, שהראשונים ראוים לאכילה. תאנה - אינה מבשלה כאחד. ואילו לקיטתו כאחד - דממעט תאנה ומכניסו לקיום, דממעט ירק. לא קתני - אלמא תאנה וירק חייבין במעשר מדרבנן. דמדאורייתא לא מחייב אלא דגן ותרירש ויצהר. שומים ובצלים - מכניסו לקיום, לפיכך חייבים בפאה. מלכנות = שורות. מכל אחד ואחד - דירק הורע בין שורה לשורה מפסיק להו. עולשין = עשב ושמו קרישפלא.

צריכות

מאי? לאתויי בשר ודגים וביצים. משנה כל שחיב בפאה - חייב במעשרות, ויש שחיב במעשרות ואינו חייב בפאה. גמרא בפאה. לאתויי מאי? לאתויי תאנה, וירק שאינו חייב בפאה. דתנן, כלל אמרו בפאה: כל שהוא אוכל, ונשמר, ונדיולו מן הארץ, ולקיתו כאחד, ומכניסו לקיום - חייב בפאה. אוכל - למעוטי ספחי סמים וקוצה, ונשמר - למעוטי הפקר, ונדיולו מן הארץ - למעוטי פמרים ופטריות, ולקיתו כאחד - למעוטי תאנה, ומכניסו לקיום - למעוטי ירק. ואילו גבי מעשר תנן: כל שהוא אוכל, ונשמר, ונדיולו מן הארץ - חייב במעשרות, ואילו "לקיטתו כאחד, ומכניסו לקיום" לא קתני. אם היו בהם שומים ובצלין - חייבין, דתנן, מלכנות בצלים בשין הירק, רבי יוסי אומר: פאה מכל אחת ואחת, והכמים אומרים: מאחת על הכל. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עולשין שזרעו מתחילה לכהמה, ונמלך עליהן לאדם

צריכות

ומפרש בגמרא (שם קכא): מאי "קפה"? - תבלין, אלמא אין להם טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף ויש לומר: דאיכא שני מיני תבלין, דהנהו דאין ראויין אלא לטעמא - לא מטמו טומאת אוכלין, ואין חייבין במעשר. אבל תבלין דראויין נמי בפני עצמן, ועבידן נמי לטעמא, כגון שומים ובצלים - חייבין במעשר, ומטמאים טומאת אוכלין. אי נמי: ההיא דפרק קמא דחולין (והא) לצדדן קתני, ולא קאי "מעשר" א"תבלין", אלא א"שאריר גרידא. רשביעית" קאי אף א"תבלין", דאף במאכל בהמה נהגא, כדתנן במסכת שביעית. עוד הוה חזקה הרב רבינו שמעון/שמעון מטיל: דלקמן (גאב) אמרין דנמנו וגמרו דאין פלפלין מטמאין טומאת אוכלין, ובפרק "בבב מעריב" (עירובין כהב) אמר: ורע הגרידא למאי חזי? קאמר: שכן ראשונים שלא היה להם פלפלין. ויהי שוחקין אותו, ומטבילין בו את הצליל, וכל שכן פלפלין מתעשרין מהאי טעמאון שיהי שוחקין אותו להטביל בו - חזי אף בעינא, אלא דאין רגילות לשוחק כדי לאוכל בלא טביל, לפי שעל ידי טביל עדיף טפי. אבל פלפלין - לאחר שנשחקה לא חזו בעיניהו אלא על ידי טביל. ספחי סמים - פירש בקונטרס: דדוקא נקט ספחים, אבל תחלתן - ראויין לאכילה. אי נמי: ספחים ראויין יותר, וסלקא דעתך דחייב בפאה, קא משמע לן.

ונדיולו מן הארץ למעוטי כהמין ופטירות - בפרק "כיצד מברכין" (ברכות מג) פריך, והא תנן: אם אמר "כל גידולי קרקע עלי קונם" - אסור בכמהים ופטירות; ומשנה: מירבא - רבו מארעא, מינק - לא ינקי מארעא. והא "כל דבר שאין גידולו מן הארץ" קתני תנן: "וכל דבר שאין יונק מן הארץ". אם כן, נמי בשמעתין צריך למינני "יונק מן הארץ". למעוטי תאנה - תימה: מאי שנא דתאנה וירק חייבין במעשר, ופטורים מן הפאה, דמן התורה אין נוהג פאה ומעשר אלא בדגן ותרירש ויצהר בלבד. ומאי שנא דחייבו חכמים טפי במעשר מבפאה? ואומר רבינו תם: משום דתאנה אין לקטתה כאחד, הלכך לא גזרו חכמים פאה בה, שלא יצפו עניים מתי יגמרו בעל הבית לקיטתו, ויפסידו יותר במקום אחר ממה שיריחו בפאה זאת. וירק נמי, אין הפאה חשובה ואינה שוה כי אם מעט, ואם ימתנו אחריה עד הערב - יפסידו יותר. שורעין מתחלה לכהמה - משמע, דסתמא - לאדם קיימי, או לתריריהו, ואפילו הכי, כי זרען לכהמה - פקע שם אוכל מיניהו, אף על גב דאמר (כריתות כא, א): כל המיוחד לאוכל אדם - טמא, עד שיפסל מלאכול לכלב, דכיון שזרען לכהמה - אין עליה שם אוכל, ולא היה שני גידולים מעולם לאדם. והא דאמר ב"העור והרועב" (חולין קכח, א): עולשין שלקטן והדיחם לכהמה, ונמלך עליהן לאדם - צריכות הכשר שני. קשה: כיון דסתמן לאדם, משום דהדיחין לכהמה - לא פקעי מיניהו שם אוכל, שיפסל מלאכול לכלב, ואמאי לא הוכשרו? ויש לומר: דמיירי שהיו מתחילה מיוחדים לכהמה. אי נמי: שמא אין הכשר מועיל אף באוכל אדם, אי הוי הכשר לצורך בהמה. מחשבת

(שיך לענן הקודם) כל הכשר לרן כשר להעיד - ואם תאמר: והרי אשה, דכשרה לרן, כדכתיב בדבורה "והיא שופטה את ישראל בעת ההיא", ובשלהי פרק קמא דבבא קמא (טו, א) דרשינן: "אשר תשים לפניהם" - השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. וכי היכי דהאי קרא מיירי בנדון נמי בדינין. כדרשין ב"המגרש" (גיטין פח, א): "לפניהם" - ולא לפני גוים, ואשה פסולה להעיד, כדאמר בפרק "שבעת העדות" (שבעות לא, א) ויש לומר: דהכי קאמר, כל איש הכשר לרן - כשר להעיד. אי נמי: נהי דבנדידון הוי אשה בכלל, מכל מקום בדינין אין אשה בכלל. דבדורה היתה דנה על פי הדיבור. אי נמי: לא היתה דנה, אלא מלמדת להם הדינים. ובירושלמי פוסל אשה לרן, אף דילפי מ"רעמדו שני אנשים", שני מ"על פי שנים עדים", ואית דילפי מ"דשאר שני אנשים במתנה".

ורבי מאיר היא - ואם תאמר: אמאי קאמר "לא תאיתי סומא", ופליג מתניתין אסתמא דסנהדרין (לבא, א), לימא "לא תאיתי אודה ושונא", דכשרין להעיד ופסולין לרן, כדאמר בפרק "זה בורר" (שם כו, ב) לרבנן דרבי יהודה: ויש לומר: דלא פסיקא ליה, שהרי לכל העולם כשרין. אי נמי: מתניתין על כרחך לא מיתוקמא כרבנן, דהא קתני "כל הכשר לרן - כשר להעיד", והרי סומא בשתי עיניו, לרבנן, דכשר לרן, דהא לא מקשין ריבם לנגעים, ואילו להעיד - פסול מ"א ראה". ואפילו במה שראה קודם שנסתמא - פסול להעיד, כדאמר ב"יש נוחלי" (בבא בתרא קכח, א): היה יודע לו עדות קודם שנסתמא, ונסתמא - פסול. ואם תאמר: בפרק "חזקת הבתים" (שם גא, א) דפריך: ולסלקו פי תרי מיניהו ולדינן, הא בפרק "יש נוחלי" שהבאתי, פוסל תחלתו בפסול וסופו בכשרותו וכי תימא: לרן - כשר טפי, והתנן "כל הכשר לרן - כשר להעיד" ויש לומר: דמתניתין מיירי בלהבא, כל הכשר לרן להבא - כשר להעיד מה שיראה מכאן ולהבא.

כל שחיב במעשר מטמא טומאת אוכלין - ואם תאמר: הא אמרין בפרק קמא דחולין (והא): אינו חושש לשאור ותבלין שבה, לא משום מעשר, ולא משום שביעית. משמע, דמעשר נוהג בתבלין. ואם כן, מטמא טומאת אוכלין. ובפרק "העור והרועב" (שם קיב, א) תנן: והקיפה מצטרפין לטומאת אוכלין, ומפרש בגמרא (שם קכא): מאי "קיפה"? - תבלין, אלמא אין להם טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף ויש לומר: דאיכא שני מיני תבלין, דהנהו דאין ראויין אלא לטעמא - לא מטמו טומאת אוכלין, ואין חייבין במעשר. אבל תבלין דראויין נמי בפני עצמן, ועבידן נמי לטעמא, כגון שומים ובצלים - חייבין במעשר, ומטמאים טומאת אוכלין. אי נמי: ההיא דפרק קמא דחולין (והא) לצדדן קתני, ולא קאי "מעשר" א"תבלין", אלא א"שאריר גרידא. רשביעית" קאי אף א"תבלין", דאף במאכל בהמה נהגא, כדתנן במסכת שביעית. עוד הוה חזקה הרב רבינו שמעון/שמעון מטיל: דלקמן (גאב) אמרין דנמנו וגמרו דאין פלפלין מטמאין טומאת אוכלין, ובפרק "בבב מעריב" (עירובין כהב) אמר: ורע הגרידא למאי חזי? קאמר: שכן ראשונים שלא היה להם פלפלין. ויהי שוחקין אותו, ומטבילין בו את הצליל, וכל שכן פלפלין מתעשרין מהאי טעמאון שיהי שוחקין אותו להטביל בו - חזי אף בעינא, אלא דאין רגילות לשוחק כדי לאוכל בלא טביל, לפי שעל ידי טביל עדיף טפי. אבל פלפלין - לאחר שנשחקה לא חזו בעיניהו אלא על ידי טביל. ספחי סמים - פירש בקונטרס: דדוקא נקט ספחים, אבל תחלתן - ראויין לאכילה. אי נמי: ספחים ראויין יותר, וסלקא דעתך דחייב בפאה, קא משמע לן.

ונדיולו מן הארץ למעוטי כהמין ופטירות - בפרק "כיצד מברכין" (ברכות מג) פריך, והא תנן: אם אמר "כל גידולי קרקע עלי קונם" - אסור בכמהים ופטירות; ומשנה: מירבא - רבו מארעא, מינק - לא ינקי מארעא. והא "כל דבר שאין גידולו מן הארץ" קתני תנן: "וכל דבר שאין יונק מן הארץ". אם כן, נמי בשמעתין צריך למינני "יונק מן הארץ". למעוטי תאנה - תימה: מאי שנא דתאנה וירק חייבין במעשר, ופטורים מן הפאה, דמן התורה אין נוהג פאה ומעשר אלא בדגן ותרירש ויצהר בלבד. ומאי שנא דחייבו חכמים טפי במעשר מבפאה? ואומר רבינו תם: משום דתאנה אין לקטתה כאחד, הלכך לא גזרו חכמים פאה בה, שלא יצפו עניים מתי יגמרו בעל הבית לקיטתו, ויפסידו יותר במקום אחר ממה שיריחו בפאה זאת. וירק נמי, אין הפאה חשובה ואינה שוה כי אם מעט, ואם ימתנו אחריה עד הערב - יפסידו יותר. שורעין מתחלה לכהמה - משמע, דסתמא - לאדם קיימי, או לתריריהו, ואפילו הכי, כי זרען לכהמה - פקע שם אוכל מיניהו, אף על גב דאמר (כריתות כא, א): כל המיוחד לאוכל אדם - טמא, עד שיפסל מלאכול לכלב, דכיון שזרען לכהמה - אין עליה שם אוכל, ולא היה שני גידולים מעולם לאדם. והא דאמר ב"העור והרועב" (חולין קכח, א): עולשין שלקטן והדיחם לכהמה, ונמלך עליהן לאדם - צריכות הכשר שני. קשה: כיון דסתמן לאדם, משום דהדיחין לכהמה - לא פקעי מיניהו שם אוכל, שיפסל מלאכול לכלב, ואמאי לא הוכשרו? ויש לומר: דמיירי שהיו מתחילה מיוחדים לכהמה. אי נמי: שמא אין הכשר מועיל אף באוכל אדם, אי הוי הכשר לצורך בהמה. מחשבת

צריכות - העולשין מִחֻשְׁבָּה - שיחשוב עליהן לאכילת אדם
 לְכִשְׁתִּילָשׁוּ - אחר שיתלשו מן המחובר, ורק אחרי מחשבה זו שייך
 שיטמאו טומאת אוכלים כדן דבר העומד לאכילת אדם, אבל כל
 עוד שלא חשב עליהם כך אחר שנתלשו, אין דינם כאוכל ואינן
 מקבלות טומאה. מבארת הגמרא טעמו של רבי יוחנן: קִשְׁבָּה,
 מִחֻשְׁבָּה חֲבוּר - מחשבה שחשב עליהן בעודם מחוברים לקרקע, לא
 שָׁמָּה מִחֻשְׁבָּה, ואינה מועילה לתת עליהם שם אוכל.
 רבא מביא ראייה לדברי רבי יוחנן ממשנה: אֶמֶר רַבָּא, אִם אֵינָן נִמְי
 תְּנִינָא במשנה (טהרות פ"א מ"א) כדברי רבי יוחנן, שְׁלִשָּׁה עָשָׂר
 דְּבָרִים - הלכות נֶאֱמָרוּ בְּנִבְלָת עוֹף טָהוֹר, שמת מאליו ולא על ידי
 שחיטה כשרה, ונמנו שם במשנה כל ההלכות, וְזֶה שֶׁמִּבִּיאָה הגמרא
 הוּא אֶחָד מֵהֶן - מן ההלכות, נבלה זו צְרִיכָה מִחֻשְׁבָּה - שיחשוב
 עליה לאכילת אדם, ואז היא עצמה טמאה, ותטמא אוכלים ומשקים
 שיגעו בה מאותה שעה, אבל בלא מחשבה זו אינה טמאה, משום
 שאין דרך בני אדם לאוכלה. ואפילו טומאת נבילה אין בה, שאין
 נבלת עוף טהור מטמאה אלא את האדם שאכל אותה, בשעה
 שובלעה, וְאִמָּנָם אֵינָה צְרִיכָה הֶכָּשֶׁר לקבלת טומאה על ידי ביאת
 מים, כדרך כל האוכלים, וכן אינה צריכה לקבל טומאתה מדבר טמא
 אחר שיגע בה, אלא מאליה יש עליה טומאה לטמא אוכלים ומשקים
 הנוגעים בה. מוכיח רבא: אֶלְמָא, מִחֻשְׁבָּתָּה תִּיִם - מחשבה על העוף
 הטהור לאוכלו, שחשב בעודו חי, לא שָׁמָּה מִחֻשְׁבָּה לעשותו ראוי
 לקבל טומאה, שהרי עוף טהור סתמו עומד לאכילה, ואף על פי כן
 הצריכה המשנה שיחשוב עליו אחר שנתבל, ובהכרח הטעם בזה,
 שאינו מקבל טומאה אלא על ידי מחשבה שחשב עליו בשעה שהוא
 ראוי לקבל טומאה, והואיל ובעודו חי אינו מקבל טומאה לכך אינו
 מקבל טומאה על ידי מחשבה זו, וְהָכָא נִמְי לענין עולשין שנזרעו
 לצורך מאכל בהמה, מִחֻשְׁבָּתָּה חֲבוּר - המחשבה שחשב עליהם
 בעודם מחוברים לקרקע כשאינם מקבלים טומאה לא שָׁמָּה מִחֻשְׁבָּה
 לעשותם ראויים לקבל טומאה.
 רבי זירא דוחה את ראיית רבא לדברי רבי יוחנן: רַבִּי זִירָא אָמַר,
 אפשר לומר שֶׁהָכָא - כאן במשנה האומרת שנבלת עוף טהור צריכה
 מחשבה, בְּגִזּוּל - עוף בר קטן שלא היה ברשות האדם בחייו, שֶׁנֶּפֶל
 מִן הָרוֹם - הגובה, וכלומר שבעודו פורח באויר נפל ומת, עֶסְקִינָן -
 באופן זה עוסקת משנה זו, ודווקא בו אמרה המשנה שאינו מקבל
 טומאה אלא על ידי מחשבה, משום דְּלֹא תָהוּ קָמָן - שלא היה העוף
 בחייו לפנינו דִּלְחָשׁוּב עָלֵיהּ - שיהא אדם חושב עליו לאכילה,
 ומשום כך הוא צריך מחשבה, אבל אם היה העוף לפנינו בחייו וזהו
 עומד לאכילה, אפשר שדי בכך לעשותו ראוי לקבל טומאה, ואין
 צורך במחשבה אחרת לאחר מותו, ושלא כדברי רבי יוחנן.
 אביי מקשה על דחיית רבי זירא: אֶמֶר לִיה אַבְי, במעשה המבואר
 בברייתא להלן בְּתִרְגֻּמָּתָא שְׁמַתָּה בְּיַבְנָה ופסקו החכמים שטמאה,
 משום שחשבו עליה נכרים שאין צורך במחשבה לאחר מיתה בלא בעוף
 תבאר זאת לפי תירוץ שאין צורך במחשבה לאחר מיתה בלא בעוף
 בר שלא היה בחייו ברשות אדם, והרי תרנגולת הינה עוף הגדל
 ברשות בני אדם היא.
 אֶמֶר לִיה רבי זירא לאביי לתרץ קושייתו, תִּרְגֻּמָּל פְּרָא תָהוּ -
 תרנגולת זו שהיה בה אותו מעשה, היתה ממין תרנגולים הקרויים
 'תרנגול הבר' שאינם גדלים ברשות אדם, ולפיכך הוצרכה מחשבה
 לקבל טומאה.
 הגמרא דנה אם אכן ניתן להעמיד אותו מעשה בתרנגול הבר: אֶחֱיבו
 עָלֵיהּ - שחקו החכמים על תירוצו של רבי זירא, משום שאי אפשר
 כלל לומר שהיתה אותה תרנגולת ממין תרנגול הבר, שהרי תִּרְגֻּמָּל
 פְּרָא - (הבר) מין עוף טָמֵא הוּא, וְעוֹף טָמֵא מִי קָמָטָמָא - וכי עוף
 טמא מטמא את האדם האוכלו, והלא בחולין (ק:) מבואר שטומאה
 שעל ידי אכילת נבלת עוף אינה נהגת אלא בעוף טהור ולא בעוף
 טמא, ובברייתא להלן מוכח שבתרנגולת זו נהגה טומאה שעל ידי
 אכילת נבלת עוף.
 אֶמֶר לָהּ אַבְי לחכמים ששחקו על תירוצו של רבי זירא, גִּבְרָא רַבָּה

אֶמֶר מִילָתָא - אם אדם גדול אמר דבר, אף שהוא נראה בעיניכם
 תמוה, מכל מקום לא תְּחִיבוּ עָלֵיהּ - אין ראוי לשחוק עליו, שכן יש
 לתרץ דבריו ולומר שכונתו להעמיד את הברייתא בְּתִרְגֻּמָּתָא ממין
 תרנגולי הבית הטהורים שְׁמִירָדָה בבעליה וברחה מרשותו, והולידה
 אפרוחים שגדלו שלא ברשות אדם, ואותו מעשה שביבנה היה
 באחד מאפרוחים אלו, וסבר רבי זירא שמשום כך הצריכו שם
 מחשבה באותה תרנגולת, לפי שלא היתה ברשות אדם מעולם, ויִמָּא
 פְּרָא - ומה שקראה רבי זירא 'תרנגול בר', משום דְּאִיכְרָא מִמָּרָה -
 שנעשתה מדברית ויצאה מרשות אדוניה.
 רב פפא מתרץ דברי רבי זירא באופן אחר: רַב פָּפָא אָמַר, אותו
 מעשה שהיה בתרנגולת שביבנה, תִּרְגֻּמָּלָתָא דְּאִנְיָמָא תָוֵא - היתה
 אותה תרנגולת ממין הנקרא 'תרנגולי אגם' שאינם גדלים ברשות
 אדם, שנקבות ממין זה טהורות הן כמבואר להלן, ולפיכך היה דינה
 של אותה תרנגולת לטמא את האוכלה, ולפי שלא גדלה ברשות
 אדם צריכה מחשבה לקבלת טומאה.
 הגמרא דנה בדין תרנגולי אגם אם טהורים הם. מבארת הגמרא: רַב
 פָּפָא שהעמיד את המעשה בברייתא בתרנגולת שביבנה, בתרנגולת
 שבאגם, אמר את דבריו לְמַעֲמֵיהּ - לפי שיטתו בענין זה, דְּאֶמֶר רַב
 פָּפָא, תִּרְגֻּמָּל זכר דְּאִנְיָמָא - ממין זה של תרנגולי אגם, אֶסּוּר
 באכילה, לפי שאין בו סימני טהרה המבוארים בחולין (נט.),
 תִּרְגֻּמָּלָתָא - תרנגולת נקבה דְּאִנְיָמָא - ממין זה של תרנגולי אגם,
 שְׂרִיָא - מותרת באכילה, לפי שאינה דורסת ואוכלת וזהו מסימני
 הטהרה שבעופות. וְסִימְנֵיהּ - וכדי שלא תטעה ותהפוך את הדברים
 לומר שהזכר מותר והנקבה אסורה, יחא סימן בידך מההלכה
 המקובלת בישראל שְׁעֻמְנֵי זכר אסור לבא בקהל וְלֹא עֻמְנֵית נקבה,
 וכן הוא גם בעניניו שהזכר אסור והנקבה מותרת.
 הגמרא מביאה דברי מרימר האוסר באכילה גם תרנגולת אגם נקבה:
 דְּרִשׁ מְרִימָר ברבים, תִּרְגֻּמָּלָתָא דְּאִנְיָמָא - תרנגולת נקבה ממין
 תרנגולי אגם, אֶסּוּרָא - אסורה באכילה, שמה שהתירוה מתחילה
 היינו לפי שהיו סבורים שאין בה כל הסימנים האמורים בחולין (נט.).
 בעופות טמאים, אולם אחר כך תְּחִיבָהּ רַבֵּנָן - ראוה החכמים דְּרִשְׁקָה
 וְאֶכְלָה - שדורסת על מאכלה ברגליה להחזיקו שלא יכנס כולו
 בפיה, וזהו מסימני הטומאה שבעופות, ולפיכך חזרו ואסרוה. וְהֵינֵנו
 - ותרנגולת זו היא המין הקרוי גִּירֻתָא שהוא עוף טמא כמפורש
 בחולין (קט:).
 הגמרא מביאה מחלוקת תנאים האם נבלת עוף טהור טמאה אם לא
 חשב עליה לאכילה: תַּנּוּ רַבֵּנָן, גִּזּוּל - עוף קטן, ממין טהור, שֶׁנֶּפֶל
 לָתָה - מקום שדורכים בו הענבים להוציא יינם והיה מלא יין, ומת
 שם, וְחֻשְׁבָּה אדם עָלָיו לְהַעֲלוֹתוֹ מן הגת לצורך אכילת כותי - נכרי
 האוכל נבלות, דין הגזול המת כדן אוכל טָמֵא המטמא אוכלים
 אחרים הנוגעים בו, אבל אם חשב עליו שיהיה לאכילת כָּלֵב, מִטָּהוֹר,
 מאחר ואינו עומד לאכילת אדם אינו אוכל ואין טומאת אוכלים
 נהגת בו. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר, אִם חשב עליו לאכילת כָּלֵב,
 הרי הוא טָמֵא, ולא משום שמחשבה שחשב עליו לאכילת כלב
 מועילה לעשותו אוכל, אלא סובר רבי יוחנן בן נורי שאין נבלת עוף
 טהור צריכה מחשבה לאכילת אדם, אלא טמאה בלא מחשבה כלל.
 רבי יוחנן בן נורי נותן טעם מדוע אין נבלת עוף טהור צריכה מחשבה:
 אֶמֶר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, יש ללמוד שאין נבלת עוף טהור צריכה
 מחשבה לאכילת אדם מדין קָל וְחֹמֶר, שֶׁאִם מְטַמֵּא את האדם
 האוכל טוֹמְאָה חֲמוּרָה - שהאדם ובגדיו ושהיו עליו בשעת בליעת
 נבלת העוף נטמאים, ואף שאכלו שְׁלֹא בְּמִחֻשְׁבָּה שיהא לצורך
 אכילת אדם, וכגון שלא ידע שאכלו שהוא נבלה, האם לא יִטְמָא
 טוֹמְאָה קָלָה - טומאת אוכלים ומשקים שְׁלֹא בְּמִחֻשְׁבָּה.
 חכמים דוחים טעמו של רבי יוחנן בן נורי: אֶמְרוּ לוֹ חכמים לרבי יוחנן
 בן נורי, לֹא - אין ללמוד מקל וחומר זה, שאף אם אֶמְרָתָה שכן הדין
 בְּטוֹמְאָה חֲמוּרָה הנהגת באוכל נבלת עוף טהור, שנהגת אף בלא
 מחשבה, הרי יש לתת לכך טעם שֶׁבֶן אֵינָה יוֹדֶת לָכֵךְ - שבכל דבר
 שנהגת בו טומאה חמורה אין אותו דבר צריך הכשר לטומאה

בטומאה חמורה שמטמאה בלא מחשבה, יש לומר שדווקא בה הדין
 כן, שכן מצאנו בה דין אחר שאינה עושה פיוצא בה - אינה עושה
 את הדבר הנטמא על ידה להיות במדרגת טומאה השווה לה,
 שטומאה חמורה מטמאה אדם וכלים, ואילו אדם או כלי שנטמאו
 ממנה אינם מטמאים אדם או כלי אחר, האם תאמר שיהיה כן הדין
 בטומאה קלה שתטמא בלא מחשבה, שהרי בה הדין שעושה פיוצא
 בה - אוכל הנטמא חוזר ומטמא אוכל אחר שנוגע בו מדרבנן, ומאחר
 שדין טומאה קלה חלוק מדין טומאה חמורה לענין זה, יש לומר
 שחלוק דינם גם לענין מחשבה, שאין טומאה קלה מטמאה אלא
 במחשבה אף שטומאה חמורה אינה צריכה מחשבה.
 אביי דוחה פירושו של רבא: אמר ליה אביי לרבא, כיצד אפשר
 לפרש את תשובת חכמים שמשום שטומאה קלה עושה כיוצא בה
 אינה מטמאה בלא מחשבה, הרי כל דבן - כל שכן הוא, ומה
 טומאה חמורה דקילא - שמצאנו בה קולא דאינה עושה את הנטמא
 ממנה להיות פיוצא בה - כמזה, מכל מקום יש בה חומר זה
 שמשמאה שלא במחשבה, טומאה קלה דחמירא - שמצאנו בה
 חומר בדבר זה דעושה את הנטמא ממנה פיוצא בה, אינו דין - האם
 לא נלמד דין קל וחומר שגם היא מטמאה שלא במחשבה.
 רב ששת מפרש תשובת חכמים באופן אחר: אמר רב ששת,
 הכי קאמר - כך כוונת חכמים להשיב לדברי רבי יוחנן בן נורי, לא
 כדבריך שאפשר ללמוד מדין קל וחומר, שכן אף אם אמרת
 בטומאה חמורה שמטמאה בלא מחשבה, יש לומר שדווקא בה הדין
 כן, שכן מצאנו בה חומר אחר שאינה צריכה הכשר - הכנה
 לטומאה, וכלומר שבנבלת עוף טהור נוהגת טומאתה החמורה
 לטמא את האדם האוכלה אף אם לא באו עליה מים, וכי תאמר
 שנלמד שאין צריך מחשבה גם בטומאה קלה שדינה קל יותר, שהרי
 מצאנו בה שצריכה הכשר - שאין אוכל נטמא אלא אם כן הוכשר
 תחילה לקבל טומאה על ידי ביאת מים עליו.
 הגמרא מקשה על פירוש רב ששת: ומי צריכה הכשר - וכי נבלת
 עוף טהור צריכה הכשר, והתנן - והרי שנינו במשנה (טהרות פ"א
 מ"א), שלשה דברים - הלכות נאמרים פגולת עוף טהור, ואחת חזק
 שצריכה מחשבה - אינה מטמאת אוכל הנוגע בה אלא אם כן חשב
 עליה אדם לאכילה, ועוד מן ההלכות האמורות בה שאינה מטמאה
 אדם בנגיעתה אלא באכילתה כאשר היא בבית הקליפה שלו, ועוד
 מן ההלכות האמורות בה שאינה צריכה הכשר - הכנה לטומאה,
 והרי מפורש שלא כדברי רב ששת שאמר שצריכה הכשר.
 מתרצת הגמרא: נהי - אף אמנם דהכשר שרין לא בעיא - שאינה
 צריכה הכנה לטומאתה על ידי מגע שרץ או כל דבר טמא, אלא
 מאליה נידונית כאוכל טמא המטמא אוכלים אחרים הנוגעים בו,
 ולכן כוונת המשנה באומרה שאינה צריכה הכשר, שגם מגע
 בטומאה נקרא 'הכשר' משום שעל ידו באה הטומאה על האוכל,
 אבל הכשר מים בעיא - גם נבלת עוף טהור צריכה הכנה לטומאה
 על ידי ביאת מים, וכדברי רב ששת.
 חזרת הגמרא ומקשה: מאי שניא - מה שונה הכשר לטומאה על ידי
 מגע שרץ, דלא בעיא - שאין נבלת עוף טהור זקוקה לו כמו
 שנתבאר, הרי בודאי הטעם לכך הוא בדתא דבי רבי ישמעאל -
 משום שכן למדנו מן הדרשה השנויה בברייתא שנשנית בבית
 מדרשו של רבי ישמעאל שמביאה הגמרא להלן, אם כן הכשר
 לקבלת טומאה על ידי ביאת מים נמי - גם לא תבעי - לא תצטרך
 נבלת עוף טהור, בדתא דבי רבי ישמעאל - הלא גם לענין הכשר
 מים נלמד כן מדרשה זו שבאותה ברייתא.
 הגמרא מביאה את הברייתא שבה נשנית הדרשה שממנה למדנו
 שאין נבלת עוף טהור צריכה הכשר לטומאה: דתנא דבי רבי
 ישמעאל - שנשנתה ברייתא בבית מדרשו של רבי ישמעאל, נאמר
 בפסוק (ויקרא יא לו) וְכִי יִפֹּל מִנְּבִלָתָם עַל כָּל יָרֵעַ וְרֵעַ אִשָּׁר יִרְעַע
 טָהוֹר הוּא, ללמדנו בדין הכשר זרעים לקבלת טומאה על ידי ביאת
 מים, שכל שלא באו עליהם מים מעולם אינם מקבלים טומאה אף אם
 נגעו בשרץ או בטומאה אחרת, וממה שנאמר דין זה על זרעים יש

ללמוד, מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה - שבשום אופן
 אינם באים למדרגת טומאה המטמאה אדם וכלים, שהרי מעצמם אין
 בהם טומאה אלא אם כן קבלו טומאה במגע דבר טמא, ועל ידי מגע
 טומאה אינם נעשים אלא ראשון לטומאה שאינו מטמא אדם וכלים,
 ובהם נאמר שצריכין הכשר, ומכך יש ללמוד שאף כל האוכלים
 שאין סופן לטמא טומאה חמורה - שאינם עתידים לבא לידי
 מדרגת טומאה המטמאה אדם וכלים, הם הצריכין הכשר לקבלת
 טומאה, יצתה - ומכלל זה יצאה נבלת עוף טהור שסופה לטמא
 טומאה חמורה - שהאדם האוכלה נטמא באכילתה, ולפיכך שונה
 דינה גם לענין זה שאין צריך הכשר, אלא מטמאה מאליה את
 האוכלים הנוגעים בה בלא שום הכנה, אם כן קשה איך ביאר רב
 ששת תשובת חכמים לרבי יוחנן בן נורי, שטומאה קלה צריכה הכשר
 ולכן צריכה מחשבה, הרי מוכח שאינה צריכה הכשר כלל, לא
 הכשר מים ולא הכשר שרץ.
 הגמרא מסיקה מדי תשובת חכמים לרבי יוחנן בן נורי: אלא אמר
 רבא, ואיתימא - ויש אומרים שאמר זאת רב פפא, מה שאמרו
 חכמים 'לא, אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה יורדת לכך' אין
 כוונתם לטומאה שבנבלת עוף טהור דווקא, אלא כוונתם לשום
 טומאה חמורה בעולם - שכל הדברים שנוהגת בהם טומאה חמורה,
 נוהגת אף בלא הכשר מים, וכן מה שאמרו 'תאמר בטומאה קלה שכן
 יורדת לכך' אין כוונתם לטומאה קלה שבנבלת עוף טהור, שהרי
 טומאה זו גם היא אינה צריכה הכשר מים כמו שהוכחנו, אלא
 כוונתם לשום טומאה קלה בעולם - כל האוכלים שנוהגת בהם
 טומאה קלה, הרי הם זקוקים להכשר מים, וחכמים משיבים לרבי
 יוחנן בן נורי, שמאחר ומצאנו חומר זה בטומאה חמורה שנוהגת אף
 בלא הכשר מים, אם כן דין הוא שאינה צריכה מחשבה, אולם
 טומאה קלה שאינה נוהגת בדרך כלל בלא הכשר מים, יש לומר
 שצריכה מחשבה.
 הגמרא חזרת לדון בדברי רבי יוחנן לעיל (ג). האומר שמחשבה
 שחשב אדם על זרעים מחוברים לקרקע לאכילת אדם אינה מועלת
 לעשותם אוכל לענין קבלת טומאה: אמר רבא, ומוזהר רבי יוחנן
 לענין לחיוב את הזרעים במעשר, דמחשבת חיבור - שגם מחשבה
 שחשב עליהם בעודם מחוברים לקרקע לייחוס לאדם שמה מחשבה
 - מועלת מחשבתו ונתחייבו הזרעים במעשר, אף שלענין קבלת
 טומאה סובר רבי יוחנן שאין מחשבה זו מועלת.
 רבא מביא ראיה לדבריו שלענין מעשר מועלת מחשבה גם במחור
 לקרקע: אמר רבא, מנא אמינא לה - מנין למדתי לומר כך, דתנן -
 ששנינו במשנה (מעשרות פ"ג מ"ט) הסיאה והאזוב והקורנית - מיני
 צמחים שגדלו בהצר, אם היו נשקטין - אם הבעלים שומרים אותם
 לצורך אכילת אדם, הרי הם חייבין במעשר. מבררת הגמרא: היכי
 דמי - באיזה אופן אמורים דברי המשנה, אליימא - אם נאמר
 שמדברים באופן דירעניה מתחלה לאדם - שזרעם בעל החצר
 מתחילה על דעת שיהיו לאכילת אדם, צריכא למימר - וכי צריכה
 המשנה להשמיענו באופן זה שחייבים במעשר, הלא אין בכך כל
 חידוש, אלא לאו - אלא ודאי שדברי המשנה אמורים באופן
 דירעניה מתחלה לבמה - שזרעם מתחילה על דעת שיהיו
 לאכילת בהמה, וקתני - ועל אופן זה נאמר במשנה 'אם היו נשקטין
 חייבין' שאם אחר כך נמלך בדעתו לשומרם לצורך אדם חייבים
 במעשר, ומוכח שמועלת מחשבתו לאכילת אדם אף בעודם
 מחוברים לקרקע.
 רב אשי דוחה ראיית רבא מן המשנה: אמר רב אשי, אין להוכיח מן
 המשנה שמחשבה מועלת במחור לקרקע לענין מעשר, שכן קא -
 כאן במשנה זו, בהצר שגדלו בה צמחים אלו מאליהן ולא נזרעו על
 ידי אדם עסקינן - אמורים דברי המשנה, ואף על פי כן קתמא לאדם
 קניימי - מינים אלו עומדים בסתם לאכילת אדם גם כאשר צמחו
 מאליהם ולא היתה בהם מעולם מחשבה לצורך אדם, והכי קאמר
 - ומה שאמרה המשנה 'אם היו נשקטין' יתפרש לפי זה שכן כוונתה
 לומר, שאם החצר משמרת פירותיה - שהצמחים נשמרים בחצר

1 **טומאה חמורה אינה עושה כיוצא בה** — מאחר שטומאה נבלה את האדם, אין
2 אותו אדם חוזר ומטמא אדם. שאין מטמא אדם אלא אב הטומאה. אבל אוכל, חוזר
3 ומטמא אוכל, מדרבנן. הכשר שרץ — שיכשירו שרץ להביאו לידי טומאה. שאין
4 סופן לטמא טומאה חמורה — אין לך אוכל מטמא אדם. שום טומאה חמורה שום
5 טומאה קלה — לא אם אמרת בטומאה

6 חמורה, דין הוא שטמא בלא שטמא בה. שלא
7 מצינו שום טומאה ששמה טומאה חמורה,
8 שתהא צריכה הכשר. תאמר בטומאה קלה
9 דאוכלין, שאף על פי שזו אינה צריכה הכשר
10 — הרי כל אוכלין יש עליהם שום טומאה
11 קלה, וצריכין הכשר, הלכך הכא נמי בעיא
12 מחשבה. לענין מעשר — דהואיל ונמלך
13 עליהן לאדם, היא מחשבה, ודייבין במעשר.
14 **הסיאה** — פוליו"ל. והקורנית — שדרא"ה.
15 נשמרין — סלקא דעתך: אם היו נשמרין
16 לאכילת אדם. אלא לאו דורשן לבהמה —
17 וקתני: אם חזר ושמן לאדם — חייבין. לאדם
18 קיימי — וכיון דסתמיהו לאדם, מאי "אם היו
19 נשמרין"? הכי קאמר: אם החצר משמרת
20 פירותיה, דלא הוי הפקר — חייבין. מתיב רב
21 **אשי** — לרבא. ואם איתא — דלענין מעשר
22 היא מחשבה, הא איכא עולשין שזרען
23 לבהמה, ונמלך עליהם לאדם — ודייבין
24 במעשר, ואינן מטמאין. דהא לענין טומאה
25 אמרת: לאו מחשבה הוי. ראשית הגז —
26 הגז צאנו חייב ליהן בכל שנה מה הגז מעט
27 לכהן, ובשחיטת חולין מפרש שיעורא.
28 במתנות — זרוע, לחיים והקיבה. ויש שחייב
29 במתנות — כגון בקר, ואינו חייב בראשית
30 הגז. תא שמע — דמין קתני במתניתין. ופסור
31 מן המעשר — דהפקר פסור מן המעשר.
32 ובפרט ובפאה חכמי, כדאמרין
33 ב"הגזול" בבבא קמא משום "תעווב" יתירא.
34 דכתיב במשנה תורה "לא תפאר אחריו",
35 ואמר מר (וחיל קלא.א): לא תטול תפארתו
36 ממנו, והיינו פאה. ודרשין בספרי: "אחריו"
37 — זו שכחה, וכתיב "לגר ליתום ולא למנה
38 ידיו", וכתיב חכמי "כי תבצור כרמך לא —
39 תעולל אחריו לגר ליתום ולא למנה ידיו" —
40 הרי פאה ושכחה ועוללות. למה לי למהדר
41 ומכתב בפרשה "קדושים" כבולוהו "לעני ולגר
42 תעווב אותם" — לרבות הפקר כי האי גוונא.
43 אבל הפקר גמור — פטור מכולם, כדתנן
44 לעיל: ונשמר — פרט להפקר. תנן התם כו'
45 — האי דנקט לה הכא, משום דאחייב עלה
46 ממתניתין, ודריש יחזון נמי עולשין שזרען כו'
47 משום דאחייב עליה ממתניתין, נקט לה הכא.
48 מודים חכמים לרבי עקיבא — אף על פי
49 דפליגי במנמר שדהו ושירי קלחים לחים.
50 "מנמר" טיירי בלעז. שמשלק כאן את
51 המבושלים כל צרכו, ומניח את הלחש שלא
52 בשלו, וחוזר ומלקט במקום אחר, דהוה ליה
53 מנמר. וקאמר רבי עקיבא: כשהוא חוזר
54 ולוקט — נותן פאה מכל אחר ואחר שהקציר
55 שבתנים מנסיק, וחכמים אומרים: פאה
56 מאחת על הכל. ומודים חכמים לרבי עקיבא
57 בזורע שבת או חרדל כו'. להכי נקט הני,
58 שאין ריבין לעשות מזה ערוגה אלא זורע
59 לתבלין בעלמא בשנים ושלשה מקומות.
60 "שבת" = אנו"ט.

והא

בטומאה חמורה - שכן אינה עושה כיוצא בה, תאמר
בטומאה קלה - שעושה כיוצא בה. אמר ליה אביי:
כל דכן הוא, ומה טומאה חמורה דקילא - דאינה
עושה כיוצא בה - מטמאה שלא במחשבה. טומאה
קלה דחמירא, דעושה כיוצא בה - אינו דין שטמאה
שלא במחשבה? אלא אמר רב שישת, הכי קאמר: לא
אם אמרת בטומאה חמורה - שכן אינה צריכה הכשר,
תאמר בטומאה קלה - שצריכה הכשר. ומי צריכה
הכשר? והתנן, שלשה דברים נאמרו בגבלת עוף טהור:
צריכה מחשבה, ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה,
ואינה צריכה הכשר! - נהי דהכשר שרץ לא בעיא,
הכשר מים בעיא. - מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא,
דתנא דבי רבי ישמעאל, הכשר מים נמי לא תבעי,
דתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל: "על
כל זרע וזרע אשר יזרע", מה זרעים שאין סופן לטמא
טומאה חמורה - צריכין הכשר, אף כל שאין סופן
לטמא טומאה חמורה - צריכין הכשר, צתה נבלת
עוף טהור שפופה לטמא טומאה חמורה - שאין צריך
הכשר. אלא אמר רבא ואיתימא רב פפא: שום טומאה
חמורה בעולם, שום טומאה קלה בעולם. אמר רבא:
ומודה רבי יוחנן לענין מעשר, דמחשבת חיבור - שמה
מחשבה. אמר רבא: מנא אמינא לה - דתנן, הסיאה
והאזוב והקורנית שבהצר, אם היו נשמרין - חייבין.
הכי דמי? אילמא דזרעיהו מתחלה לאדם - צריכא
למימר? אלא לאו דזרעיהו מתחלה לבהמה, וקתני:
"אם היו נשמרין - חייבין". אמר רב אשי: הכא בהצר
שעלו מאיליהן עסקין, וסתמא - לאדם קיימי. והכי
קאמר: אם הוצר משמרת פירותיה - חייבין, ואם לאו -
פטורין. מתיב רב אשי: כל שחייבין במעשרות - מטמאין
טומאת אוכלין, ואם איתא, הא איכא הני - דקחייבין
במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין! אמר רבא, הכי
קאמר: כל מין שחייב במעשר - מטמא טומאת אוכלין.
הכי נמי מסתברא, מדקתני סיפא: כל שחייב בראשית
הגז - חייב במתנות, ויש שחייב במתנות ואין חייב
בראשית הגז. ואם איתא, האיכא טרפה - דחייבת
בראשית הגז, ואינה חייבת במתנות! אמר רבינא: הא
מני - רבי שמעון היא, דתנן: רבי שמעון פוסק את
הטרפה מראשית הגז. אמר רב אשי, תא
שמע: המפקיר את כרמו, והשפים בבקר ובצור - חייב
בפרי, ובעוללות, ובשכחה, ובפאה, ופסור מן המעשר.
והא אנו תנן: כל שחייב בפאה - חייב במעשרות!
אלא אנו תנן: שמוע מנה: מין קתני, שמוע מנה. תנן
התם: מודים חכמים לרבי עקיבא בזורע שבת או חרדל
בשנים ושלשה מקומות, שנותן פאה מכל אחד ואחד.
והא

שום טומאה חמורה בעולם כו' - תימה: דפרש דקתני "אינה יורדת לכך"
המחשבה גופה, דלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום.
דהא דאמרין דנבלת בהמה ועוף טהור צריכין מחשבה, היינו לטומאת אוכלין לצרף
פחות מכזית ופחות מכביצה אוכלין, אבל כזית מהם — מטמא אדם וכלים בלא
מחשבה, כדפרישית. אבל טומאה קלה
צריכה מחשבה בעלמא. ומיזו נבלה נמי
בעין שתהא ראייה לגר, לבר פרא.

אלא

"שכחצר",

לפי מאי דמסיק שעלו מאיליהן —

אתי שפיר, משום דבבבא אין דרך לזרוע

אלא בגינה. ועוד: דבבבא — סתמא לאדם,

לפי שרואה יודע מתי ללוקט עד שלא

יתקשו. ולפי מאי דסלקא דעתיה השתא, יש

לפרש: דנקט "חצר", לפי שדרך התנא למנקט

"חצר", דגם בשאר דבר תני "חצר". דקתני

התם: תאנה עומדת בחצר — אוכל אחת

מחן, ופטור. ואם צירף — חייב. גפן נטוע

בחצר, בקורנית שבחצר — שהחצר קובעת

דבר שנגמרה מלאכתו, אם צירף. או בלא

צירוף. כהנהו שאין רגילין לעשות מחן גורן.

והא תנן פרק שמיני דשביעית ומשנה או: כל

שאינו מיוחד, לא לאוכל אדם ולא לאוכל

בהמה, חשב עליו לאוכל אדם ולאוכל

בהמה — נותנין חומרי אדם וחומרי בהמה,

כגון האזוב והקורנית, אף קשה הוא

דאמרין בשמעתין דסתמיה לאדם, דהיינו

דוקא בחצר. כדפרישית לעיל.

מין קתני ש"מ — ואם תאמר: בריש "הגזול"

קמא (בבא קמא צדא) קאמר אביי

דלרבי ישמעאל שינוי אין קונה, דקאמר

רבנן: לא הפריש פאה מן הקמה — יפריש מן

העמרם, או מן הכרי, ולא מן העיסה. ולרבי

שמעון אף מן העיסה. ודחי רבא: בעלמא

שינוי קונה, והכא משום "תעווב" יתירא.

ואביי, "תעווב" יתירא למפקיר כרמו, אם כן

לירבא מפקיר כרמו — פטור מן הפאה לרבי

שמעון. ואם כן דייכי מוכח הכא דמין קתני

דילמא מתניתין דקתני "כל שחייב בפאה —

חייב במעשר" רבי שמעון היא? ויש לומר

דלרבי נמי "תעווב" יתירא, למפקיר כרמו,

ותרתי שמע מנה, דהא אביי נמי דריש ליה

ב"הגזול" קמא (שם צדא) למפקיר כרמו

לכולי עלמא דדריש לה בפרק קמא דתמורה

(והא) למילתא אחריתי, דקאמר התם אביי:

כל דאמר רחמנא לא תעביד — אי עביד,

מהני ליה. מותיב רבא: והרי פאה, דאמר

רחמנא "לא תכלה", ואמרין: דאם לא

הפריש מן הקמה — יפריש מן העומרין או מן

הכרי לרבנן, או אף מן העיסה לרבי שמעון,

אלמא דלא מהני? ומשני אביי: התם משום

"תעווב" יתירא. ורבא, "תעווב" יתירא —

למפקיר כרמו. והשתא בין אביי ובין רבא

דרשי "תעווב" למפקיר כרמו. ואביי דסבר

דבעלמא אי עביד מהני — דריש נמי

מ"תעווב", דפריש מן העומרין או מן הכרי,

או מעיסה לרבי שמעון, דלא נימא: אי עביד

— מהני. אבל אי בעלמא שינוי קונה לרבי

שמעון, כמו בגול — אין סברא להעמיד

מ"תעווב" שפירש מן העיסה, אלא דדוקא

מעמרין או מהכרי. ורבא סבר ד"תעווב"

למפקיר כרמו ולרבי שמעון שפירש מן

העיסה, אף על גב דבעלמא שינוי קונה. אבל

דאמר

אביי עביד, לא מהני. לרבא.

והא שבת מדחייב בפאה חייב נמי במעשר - הוי מצי לאתויי הא דתנא במסכת
(שביעית. צריך להיות: מעשרות) (פרק רביעי), ומייתי לה בפרק קמא דמסכת
עבודה זרה (ו.ב): השבת - מתעשר רזע וירק, ובהריא תנן ומייתי בסמוך, דשבת
משנתנה טעם בקדרה - אינה מטמאה טומאת אוכלין, הא, עד שלא נתנה -
מטמאה! אלא דניחא ליה למפרך דרבי

עקיבא אדריב עקיבא.

התיא - פירש רש"י דהיינו סיהא. וקשה:
דלעיל אמר דסתמיה לאדם, חייב
במעשר, ואם כן מטמא טומאת אוכלין, והכא
קאמר: תיאה אין מטמא טומאת אוכלין? ויש
לומר: דרוקא בחצר, סתמייהו לאדם. אי נמי:
שני מינים הן. **אם** נקח בכסף מעשר מפני מה
אין מטמא טומאת אוכלין? - ואם תאמר:
והא אמרין בפרק "בבב מערבין" (עירובין
כח.ב) קור נקח בכסף מעשר, ואין מטמא
טומאת אוכלין? ויש לומר: דקור נמי, אם
שלקו וטגנו - מטמא טומאת אוכלין. ולכך
אף קודם שליקה, נקח בכסף מעשר. מיד
דהו אבהמה וחייה, דנקחות בכסף מעשר,
לפי שראוין לשחוט, אבל טומאת אוכלין
אין להם מחיים. והכא פריך שפיר: אי נקח
בכסף מעשר, לפי שראויה אחר תיקון
לאכילה - אם כן, יטמא טומאת אוכלין
מיד, שהרי בכל יכול לתקנה, ומעתה יש
עליה שם אוכל, ולא דמי לקור שמוחט
שליקה וטגנו, ואי אין מטמא טומאת אוכלין,
לפי שאחר התקן אינה ראויה בפני עצמה
לאכילה - אם כן, גם לא יהו נקחות בכסף
מעשר

ולכתוב רחמנא שקששת בו? - ואם
תאמר: והכי הוי ידעי מה
שקששת, קודם שנכתב קרא דגליתי? ויש
לומר: דמקבלה הוה ידעין. דהכי נמי גניחא
לא ידעין דהויא בקרן, אלא מקרא ד"יעש
לו צדקיהו בן נעננה קרני ברזל" וגו' (בבא
קמא ב.ב.). ואם תאמר: ומנלן דבעינן תרייהו,
אימא דטרוחא בחרא מינייהו, או בהא או
בהא, עד שפירש לך הכתוב יחידו? ויש לומר:
דומיא דסימני בהמה בעינן מעלת גרה
ומפרסת פרסה, מודאסר רחמנא חזיר וגמל.
כל הטען ברכה לאחריו טען ברכה לפניו
- וברכת טבילה, דאמרין בפרק קמא
דפסחים (ו.ב) דמברך אחר טבילה, התם נמי
דינה להיות לפניו, אלא משום דגברא דלא
חזי הוא. **ולבני** מערבא דמברכי כי מסלקין
תפיליהו לשמור חוקיו - אומר רבינו תם:
דעל תפילין לבד הוו מברכי "לשמור חוקי".
דקרא (שמות יג) ד"ושמרת את החוקה הזאת
למועדה" סבירא ליה לבני מערבא דבתפילין
כתבי, כדאמר בירושלמי. אבל ציצית, כי
מסלק מעלי - ליכא מאן דמברך. ותפילין
נמי, דוקא בשמסלקין טעון לשקיעת החמה,
שמחויב לסלקן, כדאמר ב"הקומץ רבה"
(מנחות לו.ב): הניח תפילין לאחר שקיעת
החמה - עובר בעשה, דכתיב "ושמרת את
החוקה", ו"השמר" דעשה - עשה. אבל
ציצית, אף על גב דפטור בלילה, ליכא
איסור, ואין חייב לסלקן, ובשמעתין הוי מצי
למימר לאתויי ציצית, אלא דניחא למינקט
ריחני, משום דפסיקא, דאכל ריחני אין מברך
אחריו. ולדין לא קיימא לן כבני מערבא.
ולא מברכין אחר תפילין "לשמור חוקי".
דברק"ה "הקומץ רבה" (סו.ל) מוכח דלילה
זמן תפילין הוא. דהכי כבר רב אשי רחם, ומדברין הוא דאסור שלא ישן בהו, וקרא ד"ושמרת" מוקמינן לה בדחוקת הפסח הכתוב מדבר. ואף על גב דשבת לא זמן תפילין
הוא, מכל מקום אין מברך עליהם בשמסלקין ערב שבת עם חשכה, דאין חייב לסלקן, דנפקא לן (שם) מ"לאות על ירך" - יצאו שבתות וימים טובים, שזון וזמן פסח
קדושי

והא שבת דמיחייב בפאה, ומיחייב במעשר, דתנן:
כל שחייב בפאה - חייב במעשר. ומדחייב במעשר -
מטמא טומאת אוכלין, אלמא: כל מילי דעביד למטמא
- מטמא טומאת אוכלין, דהאי שבת למטמא עבידא.
ורמינא: הקושט, והחימום, וראשי בשמים, והתיאה,
והחלתיה, והפלפלים, וחלת חרע - נקחין בכסף מעשר,
ואין מטמאין טומאת אוכלין - דברי רבי עקיבא. אמר
ל רבי יוחנן בן נורי: אם נקחין בכסף מעשר - מפני
מה אין מטמאין טומאת אוכלין? ואם אין מטמאין -
אף הם לא ילקחו בכסף מעשר! ואמר רבי יוחנן בן
נורי: נמנו ונמרו שאין נקחין בכסף מעשר, ואין מטמאין
טומאת אוכלין. אמר רב חסדא: כי תניא התיאה - בשבת
העשויה לכבוד. אמר רב אשי אמריתיה לשמעיה קמיה
דרב כהנא: (אמר) לא תימא בשבת העשויה לכבוד -
הא סתמא לקדרה, אלא - סתם שבת לכבוד עשויה,
דתנן: השבת משנתנה טעם בקדרה - אין בה משום
תרומה, ואינה מטמאה טומאת אוכלין. הא עד שלא
נתנה טעם בקדרה - יש בה משום תרומה, ומטמאה
טומאת אוכלין. ואי סלקא דעתך סתמא לקדרה - כי
לא נתנה נמי, סתמא לקדרה! אלא לאו שמע מינה -
סתמא לכבוד עשויה. שמע מינה. משנה כל שחייב
בראשית הגז - חייב במתנות, ויש שחייב במתנות ואינו
חייב בראשית הגז. כל שיש לו ביעור - יש לו שביעית,
ויש שיש לו שביעית ואין לו ביעור. גמרא בגין עלה
הלוק שומה, והדגנדה. יש שיש לו שביעית ואין לו
ביעור - עיקר הלוק שומה, ועיקר הדגנדה. דכתיב
"ולבמהתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה
לאכל", כל זמן שחיה אוכלת מן השדה - אתה מאכל
לבהמתך בבית, קלה לחיה מן השדה - קלה לבהמתך
שפיות, והני לא פלו להו. משנה כל שיש לו קשקשת
- יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת. כל
שיש לו קרנים - יש לו מלפס, ויש שיש לו מלפס ואין
לו קרנים. גמרא כל שיש לו קשקשת - דג טהור, יש
שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת - דג טמא. מפרך, אגן
אקשקשת סמכין, דכתיב "סנפיר" דכתב רחמנא למה לי? -
אי לא כתב רחמנא סנפיר, הוה אמין: מאי "קשקשת"
דכתיב - סנפיר, ואפילו דג טמא - כתב רחמנא "סנפיר
וקשקשת". - והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת,
מנלן דקשקשת לבושא הוא? - דכתיב "ושריון קשקשים
הוא לבוש". - ולכתוב רחמנא "קשקשת" ולא בעי

והא שבת וכו' - לאו קושיא היא, אלא מילתיה דייק ואזיל. **למעמא** - למתק
הקדרה. והחימום - פיטורטרא. והתיאה - היינו סאה. חלת חרע - קרר, והוא
כרכום. אף הם לא ילקחו בכסף מעשר - דרחמנא אמר "ונתת הכסף וגו' ואכלת
לפני" וגו', והני לדין לא אוכל נינהו. נמנו ונמרו בו? - אלמא, כל מידי דלא עביד
לאוכלו אלא להטעים הקדרה - לא מטמא, אלא
דאזיל פלפלין וכרכום לטעמא עבידי. לכבוד
- דכתיבין אותו ונותנין אותו בכותה, ועיקרו
שבתוכו מטבילין כל אוכל, דהאי לאו
לטעמא עבידי, דהוה עיקר. אמריתיה
לשמעתא בו? - דך שמעתא דפרשית
לקמיה: לא תימא בו. העשויה - שהצניעה
לכך, הא סתמא - לקדרה לא מטמא. **אלא**
סתם שבת לכבוד - ומשמא. דתנן השבת -
סתם שבת משמע. אין בה משום תרומה -
שאם חור הקלח ונפל לתוך קדרה של חולץ
- אינו מרמע. כי לא נתנה נמי - סתמא
לקדרה, ואמאי מטמאה? הא אמרין לעיל:
דמידי דעביד לטעמא לא מטמא. משנה כל
שיש לו ביעור - שהוא מצווה לבערו מן
הבית בשביעית כשכלה לחיה מן השדה. יש
לו שביעית - לענין שחייב להפקיר, ואסור
לעשותן סחורה ומלוגמא ואפקטיון. ויש -
שנוהגת בו קדושת שביעית ואין לו ביעור,
כדמפרש בגמרא: עיקר הלוק והדגנה, שאין
כלים מן השדה בימות הגשמים. גמרא לוק
שומה - שם לוי הוא, ועשבים הם. עלה
הלוק שומה והדגנה - והוא הדין לכל
הכלים בימות הגשמים מהשדה, אלא הא
דנקט הני - משום דסיפא דמתניתין
מיתוקמא בעיקרין, ואשמעתין חילוף בין
עיקר לעליהן. משנה שקששת - מלבושין
של דג סנפיר - אלו נכפיש שש בתן על פני
המים. יש לו מלפס - פרוטיון סדוקות,
שאין קרנים אלא לבהמה ולחיה טהורה. ויש
שיש לו מלפס - כגון חזיר, ואין לו קרנים.
גמרא דג טמא - איכא דיש לו סנפיר.
אקשקשת סמכין - דאמרת: כל שיש לו
קשקשת. הוה אמין מאי קשקשת דכתב
רחמנא היינו סנפיר - כנפיש שפורח דבת
מכי אית ביה כנפיש - שרי, ואתי למישרי דג
טמא. ולהכי כתב תרייהו, דעל כרחך חד
מינייהו לבושא הוא. אייקרר"ץ בלעז.
ופרכין והשתא דכתיב תרייהו מנלן
דקשקשת לבושא הוא - דקתני י"ל שיש
לו קשקשת - יש לו סנפיר", אלמא, פשיטא
לן מאי קשקשת, דאי מהאי קרא נפקא
"שריון קשקשים הוא לבוש". אלמא,
לבושא מקרי. וכיון דמהאי קרא נפקא,
קשקשת, דאז ליכא למימר: הוה אמין,
מאי קשקשת סנפיר. דמפרך אירקא -
לאחריו "בורא פשוט רבות", כי היכי
דמברכין אבל מיני מאכל ועל כל פרי העץ,
חזץ משבעת המינים דבעינן ברכה אחת
מעץ שלש. מצות - ציצית ולולב ושאר
מצות, שמברכין עליהן עובר עשייתן.
ריחני

למשנה כל **"נגידל תורה ויאדיר". משנה כל**
הטעון ברכה לאחריו - טעון ברכה לפניו, ויש שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו.
גמרא לאתויי מאי? - לאתויי ירק. ולרבי יצחק דמברך אירק, לאתויי מאי? - לאתויי
מאי. - ולרב פפא דמברך אמאי, לאתויי מאי? - לאתויי מצות. - ולבני מערבא דמברכי
בתר דסליקו תפיליהו "אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו", לאתויי מאי? - לאתויי
ריחני

ואף על גב דשבת לא זמן תפילין, וקרא ד"ושמרת" מוקמינן לה בדחוקת הפסח הכתוב מדבר. ואף על גב דשבת לא זמן תפילין
הוא, מכל מקום אין מברך עליהם בשמסלקין ערב שבת עם חשכה, דאין חייב לסלקן, דנפקא לן (שם) מ"לאות על ירך" - יצאו שבתות וימים טובים, שזון וזמן פסח
קדושי

נדה – דף נא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלז

הגמרא מוכיחה מן האמור במשנה זו, כיצד דין השבת לענין מעשר ולענין טומאה: וְהָא שִׁבְתָּ – וּשְׁבַת זֶה דְּמִיתִיב בְּפִאָה – שְׁמַתוֹךְ דְּבְרֵי מִשְׁנָה זוֹ עוֹלָה שְׁהוּא חַיִּיב בְּפִאָה, וּמְמִילָא גַם מִיִּתִּיב בְּמַעֲשֵׂר, דְּתַנֵּן (לעיל נ.) 'כֹּל דְּבֵר שְׁחִיב בְּפִאָה חַיִּיב גַם בְּמַעֲשֵׂר', וּמִדְּחִיב בְּמַעֲשֵׂר – וּמִתוֹךְ מַה שְׁאֵנוּ מְחִיבִים אֶת הַשְּׁבַת בְּמַעֲשֵׂר, עוֹלָה גַם שְׁמִטָּא טוֹמְאָת אוֹכְלִין – מִקְבֵּל טוֹמְאָה אִם נִגַע דְּבֵר בְּרַב טַמָּא כְּדִין כֹּל הָאוֹכְלִים, וְכַפִּי הַכֹּלל שְׁבַמְשַׁתְּנוּ (לעיל נ.) שְׁכַל הַחַיִּיב בְּמַעֲשֵׂר מִטַּמָּא טוֹמְאָת אוֹכְלִים, אֱלָמָּא – מוֹכַח מִכָּךְ שְׁכַל מִלִּי דְּעֵבִיד לְמַעֲמָא – כֹּל דְּבֵר שְׁאֵינוּ נֹאכְל בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, אֲלֵא מְשַׁמֵּשׁ לַתֵּת טַעַם בְּאוֹכְלִים אַחֲרֵים, אָף עַל פִּי כֵן מִטַּמָּא טוֹמְאָת אוֹכְלִין, דְּהָאִי שְׁבַת – שְׁהָרִי שְׁבַת זֶה לְמַעֲמָא עֵבִידָא – מְשַׁמֵּשׁ לַמֶּתֶק הַקְדִּירָה וְלַתֵּת בָּהּ טַעַם, וְאִין דְּרַכּוּ לְהִיאָכֵל בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, וּמִמָּה שְׁהוּכַחְנוּ שְׁמִטָּא טוֹמְאָת אוֹכְלִים, הָרִי עוֹלָה שִׁגְם מִיָּן שְׁאֵינוּ נֹאכְל בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ אֲלֵא נוֹתֵן טַעַם בְּאוֹכְלִים אַחֲרֵים חֲשׁוֹב כְּאוֹכֵל לְעֵנִין קְבֵלַת טוֹמָאָה.

הגמרא מְקַשָּׁה עַל מַה שְׁהוּכִיחָה שְׁמִין שְׁאֵינוּ עֲשׂוּי אֲלֵא לַתֵּת טַעַם בְּאוֹכְלִים אַחֲרֵים מִקְבֵּל טוֹמָאָה: וְרַמִּינָהּ – וְהִקְשָׁה עַל כֵּךְ מִמִּשְׁנָה אַחֶרֶת (עוֹקֵצִין פ"ג מ"ה) שְׁשִׁינוּ בָּהּ, הִקְשָׁמָּה – מִיָּן בּוֹשֵׁם, וְהִתְחִימוֹם – הוּא הַמִּין הַקְּרוֹי זִנְבִּיל, וְשֹׁאֵר רִאשֵׁי צִמּוֹת בְּשִׁמְשִׁים, וְהִתְחִיבָהּ – מִיָּן עֶשֶׂב, וְהִתְחִלְתִּית – מִיָּן תְּבִלִּין, וְהִתְחִלְתִּים, וְחִלְתִּי חֲרִיעַ וְכִרְסוֹם, אָף שְׁכַל מִיָּנִים אֵלוֹ אֵינִם נֹאכְלִים בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ, וְאֵינִם מְשַׁמְשִׁים אֲלֵא כְּתִבְלִין הֵבֵא לַתֵּת טַעַם וְרִיחַ בְּקִדְרָה, אָף עַל פִּי כֵן נִקְחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר – רִשְׁאֵי לִקְנוֹת אוֹתָם מִכֶּסֶף שְׁפָדָה בּוֹ מַעֲשֵׂר שֶׁנִּי, וְאָף שְׁלֹא הוֹתֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכֶסֶף זֶה אֲלֵא לִקְנוֹת בּוֹ דְּבָרִים שְׁהֵם אוֹכֵל, הוּאִיל וּמְשַׁמְשִׁים מִיָּנִים אֵלוֹ כְּתִבְלִין דִּינִם כְּאוֹכֵל לְעֵנִין זֶה, וְאוֹלֵם אֵין מִיָּנִים אֵלוֹ מִטַּמָּאִין טוֹמְאָת אוֹכְלִין, שְׁלַעֲנִין זֶה אִין דִּינִם כְּאוֹכֵל. כֵּךְ הֵם דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. אֲמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְרַבִּי עֲקִיבָא לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי, אִם לְדַעְתָּךְ נִקְחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, הָרִי בִּהְכֵרַח שְׁדִינִם כְּאוֹכֵל, וְאִם כֵּךְ יִקְשֶׁה מִפְּנֵי מָה אֵין מִטַּמָּאִין טוֹמְאָת אוֹכְלִין, וְאִם לְדַעְתָּךְ אֵינִן מִטַּמָּאִין טוֹמְאָת אוֹכְלִים, מִשּׁוֹם שְׁאֵינִם חֲשׁוּבִים אוֹכֵל, רַאוי אָף לְהִיֵּת הָרִין שְׁהֵם לֹא יִלְקְחוּ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר, שְׁהָרִי אֵין לִקְנוֹת בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר דְּבֵר שְׁאֵינוּ אוֹכֵל. וְאִכֵּן אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, שְׁנִמְנִי – עֲמַדוֹ לִמְנִין בִּישִׁיבַת הַחֲכָמִים לְדַעַת מַה הָיָא דַּעַת הַרּוּב, וְנִמְרִי – הַסְכִּימוּ לְהַלְכָה שְׁכַל מִיָּנִים אֵלוֹ אֵין נִקְחִין בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וְגַם אֵין מִטַּמָּאִין טוֹמְאָת אוֹכְלִין, שְׁלִפִּי שְׁאֵינִם עֲשׂוּיִים אֲלֵא לְטַעַם אִין דִּינִם כְּאוֹכֵל, וּלְפִיכָךְ קִשָּׁה עַל מַה שְׁהוּכַחְנוּ לְעִיל מִן הַמִּשְׁנָה בְּפִאָה עַל פִּי הַכֹּלְלִים שְׁבַמְשַׁתְּנוּ שִׁגְם אוֹכֵל שְׁאֵינוּ נֹאכְל בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ אֲלֵא עֲשׂוּי לְטַעַם מִטַּמָּא טוֹמָאָת אוֹכְלִים.

רַב חֲסִדָא מִתְרַץ קוּשִׁית הַגְּמָרָא: אֲמַר רַב חֲסִדָא לְתִרְץ הַקּוּשִׁיא, שְׁלַעוֹלֵם יֵשׁ לִזְמַר שְׁמִינִים הַעֲשׂוּיִים לְטַעַם וְאֵינִם נֹאכְלִים בְּפִנֵּי עֲצֻמוֹ אִכֵּן מִטַּמָּאִים כְּמוֹ שְׁהוּכַחְנוּ מִן הַמִּשְׁנָה בְּפִאָה וּמִמִּשְׁנָתוֹ, כִּי תִנְיָא הִתְחִיבָהּ – וּבִאִיזָה אוֹפֵן אֲמֹרִים דְּבָרֵי הַמִּשְׁנִית שְׁמַתוֹכֵן עוֹלָה שְׁבַת מִטַּמָּא טוֹמָאָת אוֹכְלִים, דְּוֹקָא בְּשִׁבְתָּ הַעֲשִׂיָּה – הַעוֹמֶדֶת לְצוֹרֵךְ עוֹמֶדֶת לַחֲסִידָא, שְׁכּוֹתִשִׁים אוֹתָהּ וְנוֹתִנִּים אוֹתָהּ לְתוֹכָהּ, וּמִטְבִּילִים בָּהּ מִיָּנִי מֵאֹכְלִים, וּבִאִוֵּפֵן זֶה אֵינָה מְשַׁמֵּשׁ לְצוֹרֵךְ נְתִינָה טַעַם, אֲלֵא הָיָא עֲצֻמָּה אוֹכֵל, וּלְפִיכָךְ כֹּאשֶׁר עוֹמֶדֶת הָיָא לְצוֹרֵךְ זֶה מִטַּמָּא טוֹמָאָת אוֹכְלִים.

רַב אִשִּׁי מוֹסִיף לְבֹאֵר שִׁגְם בְּסַתֵּם עוֹמֶדֶת הַשְּׁבַת לְכֵךְ: אֲמַר רַב אִשִּׁי, אֲמִרְתָּהּ לְשִׁמְעוֹתֶיהָ – אֲמִרְתִּי וּפִירְשִׁיתִי שְׁמִיעָה זוֹ קָמִיָּה דְּרַב כְּהֵנָּא – לְפִנֵּי רַב כְּהֵנָּא, (אֲמַר) שְׁלֵא תִימָא – אֵל תֹּאמַר שְׁצִירָךְ לְהַעֲמִיד הַמִּשְׁנָה שְׁמִמְנָה לְמַדְנָה שְׁבַת מִטַּמָּא טוֹמָאָת אוֹכְלִים דְּוֹקָא בְּשִׁבְתָּ הַעֲשִׂיָּה שְׁהַצְנִיעָה וְיִיחַדָּהּ לְצוֹרֵךְ בְּכֶסֶף, שֶׁאִם תֹּאמַר כֵּךְ הָרִי יְדִוּיִק מְדַבְּרִין שְׁהָא וְאֵבֵל סְתָמָא – סַתֵּם שְׁבַת שְׁלֵא יִיחַדָּהּ לְכַמְרָא, עוֹמֶדֶת לְקִדְרָה וְאֵינָה מִקְבֵּלַת טוֹמָאָה, וְאִין הָרִין כֵּן, אֲלָא גַם סְתָם שְׁבַת לְכֶסֶף עֲשִׂיָּה – עוֹמֶדֶת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ לְצוֹרֵךְ כְּמֹךְ מִקְבֵּלַת טוֹמָאָה.

רַב אִשִּׁי מְבִיא רֵאחָה לְדְּבָרֵי: דְּתַנֵּן (עוֹקֵצִין פ"ג מ"ד), הַשְּׁבַת, מִשְׁתַּנְּתָה טַעַם בְּקִדְרָה – נִתְבַּשְׁלָה עִם תְּבִשְׁלִי בְּקִדְרָה וְהוֹצִיאָהּ בּוֹ אֵת טַעְמָהּ, וְעַתָּה אֵין בָּהּ טַעַם עוֹד וְהָרִי הִיא כּוֹתִיכַת עֵץ, וּלְפִיכָךְ אֵין

הַמִּשְׁנָה מְמַשִּׁיכָה בְּהִבָּתָה דּוּגְמָאוֹת נּוֹסְפוֹת שֶׁל שְׁנֵי דְּבָרִים, שְׁהֶאָחֹד מֵהֶם אֲפֹשֶׁר שִׁיחִידָה בְּלֹא הָאֹחֵר, אֲבָל אִי אֲפֹשֶׁר שִׁיחִידָה הָאֹחֵר בְּלֹא הָרִאשׁוֹן:

כָּל בְּהֵמָה שְׁחִיבָה הִגּוּזָא אֶת צִמְרָהּ בְּנִתְיָנָה רִאשִׁית הִגּוּזָא לְכַחַךְ, הָרִי הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמָה זוֹ חִיבִי בְּמִתְנָנוֹת – בְּנִתְיָנָה הַזּוֹרֵעַ וְהַלְחִים וְהַקְבָּה שְׁלֵה לְכַחַךְ, וְיֵשׁ בְּהֵמָה שְׁהוֹשֻׁטָה חִיבִי בְּמִתְנָנוֹת, וְאֵינִי חִיבִי בְּרִאשִׁית הִגּוּזָא, וְכִגּוּן שׁוֹר שְׁחִיבִי בְּמִתְנָנוֹת שְׁנֹאמַר בְּהֵם (דְּבָרִים יח ג) 'אִם שׁוֹר אִם שֶׁה', אוֹלֵם בְּרִאשִׁית הִגּוּזָא אֵינוּ חִיבִי, שְׁאִין רִאשִׁית הִגּוּזָא נּוֹהֵג אֲלֵא בְּכִבְשִׁים כְּמִבּוֹאֵר בְּמִסְכַּת חוֹלִין (קלח).

כֹּל הַגְּדֹל מִן הַקֶּרֶקֶע בִּשְׁנַת הַשְּׁבִיעִית, וְהוּא רֹאוי לְמֹאכֵל אָדָם אוֹ בְּהֵמָה, אוֹ שְׂרָאוי לְצִבּוּעַ מִמֶּנּוּ בְּגִדִים, נּוֹהֶגֶת בּוֹ קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית, לְעֵנִין שְׁאִסוּר לְהַחֲזִיק בּוֹ לְעֲצֻמוֹ, אֲלֵא חַיִּיב לְהַפְקִירוֹ לְכֹל, וְכֵן אִסוּר לְעִשׂוֹת בּוֹ שְׁחֹרָה, וְכֵן אִסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצוֹרֵךְ רְפוּאָה, אוֹ לְעִשׂוֹת מִמֶּנּוּ סֵם הַמְבִּיא לְהַקְאָת הַמֵּאכֵל, אוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּפִרִי דְּבֵר הַגּוֹרֵם לוֹ הַפְסַד וְאִיבּוֹד. וְעוֹד נֹאמְרָה הִלְכָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית, שְׁכֹאשֶׁר כֹּל הַפִּירוֹת מִן הַשְּׁדָה וְאֵין הַחַיּוֹת שְׁבַשְׁדָה מוֹצִאִים מֵהֶם שֶׁם חִיבִי לְבַעֵר־ם מִן הַבֵּית. וּמִבְּאֵרֶת הַמִּשְׁנָה כֹּלל בְּהִלְכּוֹת אֵלֶּה: כָּל מִין מְגִידוּלִי הַקֶּרֶקֶע בְּשִׁבְעִית שְׁיֵשׁ לוֹ בִּיעִיור – שְׁנוּהֶגֶת בּוֹ חֲבוּבָה לְבַעֵר מִן הַבֵּית כֹּאשֶׁר כֹּלָה לְחַיָּה מִן הַשְּׁדָה, וְדֹאִי שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית – שְׁנוּהֶגֶת בּוֹ שֹׁאֵר הַהִלְכּוֹת הָאֲמֹרוֹת בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית, שְׁחִיבִי לְהַפְקִירוֹ, וְאִסוּר לְאִבְדּוֹ אוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְצִרְכֵי רְפוּאָה וְכִדּוּמָה כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר. וְאוֹלֵם יֵשׁ מִמִּינֵי גִידוּלִי הַקֶּרֶקֶע שְׁיֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית שְׁנוּהֶגֶת בּוֹ הַלְכּוֹת אֵלוֹ הָאֲמֹרוֹת בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית, מִשּׁוֹם שְׁעוֹמֵד לְמֹאכֵל אָדָם אוֹ בְּהֵמָה אוֹ לְצִבּוּעָה כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאֵר, וְאָף עַל פִּי כֵן אֵין לוֹ בִּיעִיור – אֵינוּ חִיבִי לְבַעֵר מִן הַבֵּית, וְכִגּוּן מִיָּנִי צִמְחִים הַמְתַּקִּימִים בְּאַרְץ וְאֵינִם כִּלִּים מִן הַשְּׁדָה לְעוֹלָם, וּמִשּׁוֹם כֵּךְ אֵינִם חִיבִים בְּבִיעוֹר, שְׁאִין חוֹבַת בִּיעוֹר נּוֹהֶגֶת אֲלֵא דְּבֵר הַכֹּלָה מִן הַשְּׁדָה.

הַגְּמָרָא מְבֹאֵרֶת אִיזָה הֵם הַמִּינִים הַחִיבִים בְּבִיעוֹר, וְאִיזָה מֵהֶם שְׁאֵינִם חִיבִים אָף שְׁנוּהֶגֶת בְּהֵם קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית. מְבֹאֵרֶת הַגְּמָרָא: אִיזָה הֵם הַמִּינִים שְׁנוּהֶגֶת בְּהֵם קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית וְגַם חִיבִים בְּבִיעוֹר, כְּגוֹן עֹלָה הַלֶּחֶם שְׁוֶטָה – עַלִּי הָעֶשֶׂב הַצּוֹמְחִים מִן הַמִּין הַקְּרוֹי לֹחֶף שׁוֹטֵה; וְהַצּוֹמְחִים מִן הַמִּין הַקְּרוֹי 'דְּרִדְנָה', וְאָף שְׁבּוּדָא נּוֹהֶגֶת קְדוּשַׁת שְׁבִיעִית וְחוֹבַת בִּיעוֹר גַּם בְּכֹל מִינֵי גִידוּלִי הַקֶּרֶקֶע הַכִּלִּים לְחַיָּה מִן הַשְּׁדָה, נִקְטָה הַגְּמָרָא מִיָּנִים אֵלוֹ, כְּדִי לְהַשְׁמִיעֵנוּ הַחִילּוֹק שְׁמַצְאָנוּ בְּהֵם בֵּין עֲלִיהֶם לְשִׁרְשֵׁיהֶם, שְׁשִׁרְשֵׁיהֶם אֵינִם חִיבִים בְּבִיעוֹר וְכְּמוֹ שִׁיבּוּאֵר. וּמוֹסִיפָה הַגְּמָרָא לְבֹאֵר הָאֲמֹר בְּסִיפָא שֶׁל הַמִּשְׁנָה יֵשׁ

1 רִיחָנִי - באה המושגה ללמד על מיני ריח, שאף שתיקנו בהם ברכה
2 לפניהם, מכל מקום לא נתקנה עליהם ברכה לאחריהם, משום
3 שהנאתם מועטת, ואינה חשובה לברך עליה לאחריה.

משנה

4 משנתינו דנה מתי זמן הגדלות של תינוק ותינוקת: תינוקת בת שנים
5 עשרה שנה ויום אחד, שהביאה שתי שערות, הרי היא גדולה, ואם
6 מת בעלה ונפלה לפני יבם או חולצת או מתיבמת, ותיבת ככל
7 המצות האמורות בתורה. וכן תינוק בן שלש עשרה שנה ויום אחד
8 שהביא שתי שערות, חייב ככל המצות האמורות בתורה. וראוי
9 להיות בן סוֹרֵךְ ומוֹרֶה ולהעניש בעונש מלקות ומיתה, משיביא שתי
10 שערות, אבל קודם שהביא הוא קטן. ואינו נענש אלא עד שיקיף וקן
11 - שכל אותו מקום ידיה מוקף בשערות, ומבאר המשנה באיזה זמן
12 מדובר: בזמן התחתון - למטה בגוף האדם, ולא בזמן העליון -
13 שבפני האדם, אלא הטעם שקראו לשער אותו מקום 'זקן', משום
14 שדבריו חכמים בלשון נקבה.

15 המשנה מבאר דין נוסף התלוי בגדלות: תינוקת שהביאה שתי
16 שערות, והיא גדולה, אינה יכולה למאן, רבי יהודה אומר, יכולה
17 היא למאן עד שירבה השחור - שישחור אותו המקום מרוב שערות.

גמרא

18 הגמרא מבאר מדוע המשנה פרטה דין לאחר שנכלל בהמשך.
19 שאלת הגמרא: ובין דתנן שתינוקת שהביאה שערות חייבת ככל
20 מצות האמורות בתורה, יקשה, או חולצת או מתיבמת למה לי,
21 ומכיון שהיא גדולה דאי יכולה לחלוץ או להתייבם. משיבה הגמרא:
22 התנא בא לאפוקי - להוציא מדרבי יוחי דאמר, שיבם קטן שנפלה
23 יבמתו לפניו, אינו יכול לחלוץ, משום ש'אם לא יחפץ האישה' בתוב
24 בפרשה (דברים כה ו), ונלמד שגדול חולץ ולא קטן, אבל אשה
25 היינו אומרים שיכולה לחלוץ בין גדולה ובין קטנה, כי לא התמעטה
26 בפסוק. קא משמע לן שאין הדבר כן, אלא דאי אייתי שתי שערות
27 אין - אם הביאה שתי שערות, הרי היא גדולה וחולצת, ואי לא, לא.
28 מבאר הגמרא: מאי מעמא, משום שאשה באיש - אשה הוקשה
29 לאיש, וכשם שקטן התמעט כך קטנה התמעטה.

30 מקשה הגמרא: ובין דתנא וכן התינוק, והיינו שכשהביא שתי
31 שערות הרי הוא גדול, יקשה, שהביא שתי שערות חייב ככל
32 המצות האמורות בתורה, למה לי. הגמרא מנסה לתרץ: ובי תמא
33 משום דקבעי למתני - ואם תאמר משום שהתנא שנה וראוי להיות
34 בן סוֹרֵךְ ומוֹרֶה, לכך הקדים שחייב בכל מצוות האמורות בתורה רק
35 לאחר שיביא שתי שערות. דוחה הגמרא: אי אפשר לומר כן, שהרי
36 תנינא חדא וימא - שנינו דין זה פעם אחת (סנהדרין סח). אימתי
37 הוא נעשה בן סוֹרֵךְ ומוֹרֶה, משיביא שתי שערות ועד שיקיף וקן
38 באותו מקום, ובזמן התחתון ולא העליון, אלא שדבריו חכמים
39 בלשון נקבה, ותחזור קושייתנו מדוע שנה התנא שחייב בכל
40 המצוות. מתרצת הגמרא: אין הכי נמי, אלא אידי דפריש מילי
41 דתינוקת - מכיון שהתנא פירש דיני תינוקת, קמפרש נמי מילי
42 דתינוק - פירש גם דיני תינוק.

43 שנינו במשנה: תינוקת שהביאה כו' אינה יכולה למאן, רבי יהודה
44 אומר עד שירבה השחור. הגמרא דנה בדברי רבי יהודה: אמר רבי
45 אבהו אמר רבי אלעזר, הלכה כרבי יהודה. ומוזהר רבי יהודה
46 שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות, ועדיין לא התרבה שער
47 באותו מקום שוב אינה יכולה למאן, כיון שביאתו לאחר שהביאה
48 שערות זה קידושין גמורים.

49 מביאה הגמרא מעשה: חבירי דרב כהנא, סבור למעבד עובדא
50 - סברו לעשות מעשה כרבי יהודה, שקטנה יתומה שלא רבה השער
51 השחור באותו מקום יכולה למאן ואף על גב דנבעלה לאחר
52 שהביאה שתי שערות, אמר להו רב כהנא, האם לא כך היה
53 מעשה, בביתו קטנה של רבי ישמעאל בן אלישע, שמת אביה

54 והשיאתה אמה, שכבת לבית המדרש למאן, ובה מורקב לה על
55 כתפה, ואותו היום שבאה למאן, הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל
56 (שהגמרא מביאה להלן) בבית המדרש, ולא פסקו הלכה כמותו,
57 (ובכתה) [ורכתה] ככיה גדולה בבית המדרש, משום שאמר,
58 דבר שאמר אותו צדיק - רבי ישמעאל, היתכן שיפשל בו ויעו,
59 שהרי רבי ישמעאל סבר שקטנה ממאנת אף אם נבעלה, ולא פסקו
60 כמותו, ובתו באה למאן לאחר שנבעלה וילדה בן.

61 הגמרא מבאר על מה אמר רבי ישמעאל את דבריו: דאמר רב
62 יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל, נאמר בתורה (במדבר ה
63 יג) בפרשת סוטה, והיא לא נתפשה - אשה זו שנבעלה מרצון ולא
64 באונס, היא אסורה לבעלה עד שתשתה את המים המרים, הא
65 נתפשה - אבל אם היא נאנסה הרי היא מותרת, ויש לדייק מתיבת
66 זהאי, שרק אשה זו שקידושה היו קידושין גמורים הרי היא אסורה
67 אם היא לא נאנסה, ויש לה אשה אחרת, שאף על פי שלא נתפשה
68 - שלא נאנסה, וצריכה להאסר על בעלה, מכל מקום הרי מותרת
69 לבעל ולבעל, ואיזו זו, שקדושה קדושי טעות, כגון שקידש את
70 האשה על מנת שהוא כהן ונמצא ישראל, שלא חלו קידושה כלל.
71 או קטנה שהתקדשה ואין מעשיה כלום, שאף על פי שבה מורקב
72 על כתפה, ממאנת והולכת לה, משום שקידושה בעודה קטנה,
73 אינם כלום, ומה שבא עליה לאחר שגדלה לא היה לשם קידושין,
74 כיון שבעל על דעת קידושין הראשונים ולא על מנת לקדשה עכשיו,
75 ונקנו ונקמו עד מתי הבת ממאנת עד שהביא שתי שערות.

76 לאחר שרב כהנא אמר כן לחבירו, פרוש ולא עובדא - לא
77 עשו מעשה להתיר קטנה שמיאנה לאחר שנבעלה.

78 הגמרא מוכיחה שאין למאן לאחר שנבעלה: רבי יצחק ותלמידיו
79 דרבי חנינא, עובד עובדא כרבי יהודה, והתירו לקטנה למאן לאחר
80 שהביאה שתי שערות ועדיין לא רבה השחור. ואף על גב דנבעלה
81 - ואף שנבעלה לאחר שגדלה, והלכה ונשאת לאחר. אול רב שמן
82 פר אבא, אמרה קמיה דרבי יוחנן - ואמר דברים אלו לפני רבי
83 יוחנן, ואול רבי יוחנן ואמרה קמיה דרבי יהודה נשיא, שדר
84 בלשא אפקיה - שלח רבי יהודה הנשיא חילים והוציאה מבעלה
85 השני שנשאה לאחר שמיאנה בבעלה הראשון.

86 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בפירוש דברי רבי יהודה: אמר רב
87 חסדא אמר מר עוקבא, מה שאמר רבי יהודה עד שירבה השחור,
88 לא שירבה השחור ממש - אין כוונתו שירבו שערות שחורות סביב
89 אותו מקום, אלא כדי שיהיו שתי השערות ארוכות ושוקבות,
90 ונראות מחמת אריכותן כמי שירבה השחור על הלך, ורבא אמר,
91 כוונת רבי יהודה היא, לשתי שערות המקיפות משפה לשפה -
92 שיהיו השערות גדולות כל כך שיהיו מקיפות משפת אותו מקום
93 לשפה השניה.

94 הגמרא מבאר פרט נוסף בדיני השערות: אמר רב חלבו אמר רב
95 הונא, שתי שערות שאמר, צריך שיהא בעיקרן גומות - צריך
96 שבמקום גדילתם יהיו גומות. ורב מלכיו אמר בשם רב אדא בר
97 אבהו, שאם יש גומות, אף על פי שאין שם שערות הרי היא
98 גדולה, משום שודאי היה שם שער, ונשר.

99 מאחר שהגמרא הביאה את דברי רב מלכיו, ולפי שהיה אמורא
100 ששמו היה רב מלכיא, ודמיון השמות מטעה, באה הגמרא לסדר
101 איזה דינים אמר כל אחד מהאמוראים: אמר רב חנינא בריה דרב
102 איקא, את הדין של שפיר, ושפחות, וגומות שלמדנו בסוגייתנו,
103 אמרם רב מלכיו, ואת הדין של בלודית, ואפר מקלה וגבינה,
104 אמרם רב מלכיא. רב פפא אמר, שמתניתין ומתניתא - הדינים
105 שנאמרו על דברי המשניות והברייתות, אמרם רב מלכיא,
106 ושמעתא - והדינים שנאמרו על דברי האמוראים, אמרם רב
107 מלכיו, וסימנא - והסימן שיהא בידך לזכור איזה אמורא אמר את
108 דבריו על ברייתא או משנה, ואיזה אמורא אמר את דבריו על דברי
109 האמוראים, הוא 'מתניתא מלכיא' - המשניות והברייתות הם
110 העיקר, ומשמעות השם 'מלכיא' גם משמע לשון מלכות. ועוד,
111 ש'מלכיא' היא לשון נקבה, והשם 'מלכיא' אף הוא לשון נקבה.

1 ריחני — מברכין עליהן "בורא עצי בשמים", ואין טעון ברכה לאחריו, דהנאה מועטת
2 היא. **משנה**, וראוי להיות בן סורר ומורה — משיביא שתי שערות עד שיקף זקן,
3 אבל קודם שתי שערות — לאו בר עונשין הוא, ומשהקפו זקן — ראוי להוליד,
4 ורחמנא אמר "בן" ולא הראוי להיות אב. התחתון ולא העליון — באיזו הקפת זקן
5 אמרו? בתחתון שלמטה ולא העליון. הכי

6 נסיסין רבי יהודה אומר עד שירבה השחור
7 — ולא גרסינן: "על הלבן", כלומר, שישחיר
8 אותו מקום משערות הרבה. **גמרא איש**
9 **כתיב בפרשה** — (דברים כה) "ואם לא יחפרן
10 האיש", הלכך קטן לא חליף, אבל אשה —
11 בין גדולה בין קטנה. הלכה כרבי יהודה —
12 שאם לא בא עליה משהביאה שתי שערות
13 — שיכולה לעקור ינשוף קטנותיה, עד
14 שירבה השחור. שוב אינה יכולה למאן —
15 דהך ביאה הוה להו קדושין גמורין, דגדולה
16 היא ובידה לקדש עצמה. וכי פליג — כשלא
17 בעל לאחר שגדלה פליג, ואפילו הכי לרבי
18 מאיר לא ממאנת, דכיון שהגדילה שעה
19 אחת ולא מיתה — שוב אינה יכולה
20 למחות, וחלו להו קדושין קמאי. בבתו של
21 רבי ישמעאל — שהשיאתה אמה כשהיא
22 קטנה יתומה, ולאחר שילדה באת למאן.
23 **והיא** — מעיטטא הוא. והכי דרשי: "היא" —
24 אשה שתמא שקדושיה גמורין, היא דכי לא
25 נאנסה — אסורה לבעלה, ויש לך אחרת.
26 שאפילו נותה שלא באוס — מותרת לבעל
27 ולבועל, ואיזו? זו שקדושיה קדושי טעות,
28 כגון "על מנת שאני כהן", והרי הוא ישראל.
29 ובגן קטנה, דאין מעשיה כלום, ואמה נמי
30 אין בידה לקדשה. ואפילו בנה מורכב כו' —
31 דלאו ינשוף הוא, לענין זנות נמי לא
32 מיתסרה עליה. דפניה בעלמא היא. ולא
33 אמרינן: בעילות שבעל משגלה — הו
34 קדושין, דקסברי כל הבעל — על דעת
35 קדושין הראשונים הוא בועל, ולא תבין
36 לחזור ולקדשה. בלשא = חיל. ואפקוה —
37 מבעלה האחרון שנשאה במיאן זה. שתי
38 שערות שזככות — שידו ארוכות. שפחות —
39 מנותיך היא בתכנות, ואמר רב מלכיא
40 עלה: הלכה כרבי אליעזר. בלורית —
41 מתניתין היא: גוי המסתפר מ ישראל, כיון
42 שהגיע לבלורית — שומט את ידו. ואמרינן:
43 וכמח? ואמר רב מלכיא עלה: שלש אצבעות
44 לכל רוח. גבינה — נמי משנה היא ב"א
45 מעמידין: מפני מה אסור גבינות הגרים בר
46 ואמר רב מלכיא עלה: מפני שמחליקין פנין
47 בשומן חזיר. כל הך תלתא לא אתא רב
48 מלכיא אלא לפרושי טעמא דמתניתין, ואן
49 שיעורא או לאוקמי הלכתא. אבל גומות,
50 שפוד ואפר מקלה — שמעתא דנפשה היא.
51 ורב פפא מחליף שפחות — לרב מלכיא, ואפר
52 מקלה — לרב מלכיא. קשה בה רבי חנינא
53 אי סלקא דעתך: גומות אף על פי שאין
54 שערות — לא לשתמיט בבוליה התלמוד חד
55 תנא, ולא שמועינן: תינוקת שהביאה שתי
56 גומות.

מן

1 **ריחני. משנה** תינוקת שהביאה שתי שערות - או
2 חולצת או מתיבמת, ותיבת בכל מצות האמורות
3 בתורה. וכן תינוק שהביא שתי שערות - חייב בכל
4 מצות האמורות בתורה, וראוי להיות בן סורר ומורה,
5 משיביא שתי שערות עד שיקף זקן. התחתון ולא
6 העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקיה. תינוקת
7 שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן. רבי יהודה
8 אומר: עד שירבה השחור. **גמרא** וכו' דתנן "תיבת
9 בכל מצות האמורות בתורה", "או חולצת או מתיבמת"
10 למה לי? לאפקי מדרבי יוסי, דאמר: "איש" כתוב
11 בפרשה, אבל אשה - בין גדולה ובין קטנה, קא משמע
12 לן: דאי אייתי שתי שערות - אין, אי לא - לא. מאי
13 מעמיא? אשה פאיש. וכו' דתנא "וכן תינוק שהביא
14 שתי שערות", "חייב בכל המצות האמורות בתורה"
15 למה לי? וכי תימא: משום דקבעי למתני "וראוי להיות
16 בן סורר ומורה" - תנינא קדא זימנא: אימתי הוא בן
17 סורר ומורה - משיביא שתי שערות ועד שיקף זקן,
18 התחתון ולא העליון, אלא שדברו חכמים בלשון נקיה!
19 אין הכי נמי, אלא - אידי דפריש מילי דתינוקת
20 קמפרש נמי מילי דתינוק. "תינוקת שהביאה" כו'.
21 **אמר רבי אבהו**, אמר רבי אלעזר: הלכה כרבי יהודה.
22 ומודה רבי יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי
23 שערות - שוב אינה יכולה למאן. חבריה דרב כהנא
24 סבור למעבד עובדא כרבי יהודה, ואף על גב דנבעלה.
25 אמר להו רב כהנא: לא קד היה מעשה בבתו של רבי
26 ישמעאל, שפאת לבית המדרש למאן, ובנה מורכב לה
27 על פתחה. ואותו היום הוצרו דבריו של רבי ישמעאל
28 בבית המדרש, ובכתה בכיה גדולה בבית המדרש.
29 **אמרו:** דבר שאמר אותו צדיק - יבשל בו ורעו? דאמר
30 רב יהודה, אמר שמואל משום רבי ישמעאל: "היא
31 לא נתפשה" - אסורה, הא נתפשה - מותרת. ויש לך
32 אחרת, שאף על פי שלא נתפשה - מותרת, ואיזו זו
33 שקדושיה קדושי טעות, שאף על פי שבנה מורכב
34 על כתפה - ממאנת וחולצת לה. ונמנו ונמרו: עד
35 מתי הבת ממאנת - עד שתביא שתי שערות! פרוש
36 ולא עבד עובדא. רבי יצחק ותלמידי דרבי חנינא עבדו
37 עובדא כרבי יהודה, ואף על גב דנבעלה. אול רב שמן בר אבא אמרה קמיה דרבי יוחנן, אול
38 רבי יוחנן אמרה קמיה דרבי יהודה נשיאה. שדר בלשא, ואפקוה. אמר רב חסדא, אמר מר
39 עובדא: לא שירבה השחור ממש, אלא כדי שיהיו שתי שערות שזככות, ונראות כמי שירבה
40 השחור על הלכן. רבא אמר: שתי שערות המקיפות משפה לשפה. אמר רבי חלב, אמר רב
41 הונא: שתי שערות שאמרו - צריך שיהא בעיקרן גומות. רב מלכיא אמר רב אבהו:

1 **קדושי טעות** — הקשה רבינו יצחק בן נתן, וכי לית ליה מתניתין דיבמות
2 (בב) "ואי אתה יכול לומר בחמות ואם חמותו שמיאנו?" וליכא למימר:
3 דמתניתין דהתם — בקדושי קטנות, והכא איירי — בקדושי טעות, כדקתני בהדיא
4 דרבי ישמעאל בקדושי קטנה נמי איירי, שהרי בתו שבאת למאן הוה קדושי קטנות,
5 דמינה מייתי רב כהנא ראייה דאינה ממאנת
6 אחר הבאת שערות, קאמר: "דבר שאמר
7 אותו צדיק יבשל בו ורעו" — אלא רבי
8 ישמעאל בקדושי קטנות נמי איירי. ואף על
9 גב דיש לפרש למה שאמר "אותו צדיק" —
10 היינו, כעין דבר שאמר אותו צדיק, שהוא
11 אומר בקדושי טעות, ובתו באת למאן מחמת
12 קדושי קטנות. מכל מקום מדקאמר "נמנו
13 וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי
14 שערות" משמע דנמנו וגמרו לאפקי מדרבי
15 ישמעאל. דליכא למימר: לאפקי מדרבי
16 יהודה, דהא רבי יהודה מודה בנבעלה. ואתא,
17 נבעלה, שהרי בנה מורכב על כתפה היה.
18 ושמואל דסבר כרבי ישמעאל, ואמר בפרק
19 "המדי" (כתובות עבב): קדשה על תנאי,
20 וכנסה סתם — אפילו בעל, אינה צריכה
21 הימנו גט, וכי לית ליה לשמואל מתניתין
22 דיבמות (בב) ובפרק "המדי" (כתובות
23 עגא) פריך לשמואל ממשניות טובא. ומשני
24 להו, ולא בעי למימר דפליג אתם משנהו
25 ויש לומר: דרבי ישמעאל לית ליה שמואל
26 דיבמות, ושמואל לא סבר כרבי ישמעאל
27 אלא בקדושי טעות, אבל בקדושי קטנות —
28 לא סבר כוותיה, אלא כמתניתין דיבמות
29 (בב) דמכילתין, דתנן: "עד מתי הבת
30 ממאנת? עד שתביא שתי שערות". ובפרק "מי
31 שמת" (בבא בתרא קנא), קאמר שמואל
32 בהדיא: בודקין לאמאונן, לאפקי מדרבי
33 יהודה. וכן מוכח נמי בפרק "נרשאי" (יבמות
34 קב) דפריך: ממאנת מי קא ילדה? ומשני:
35 בקדושי טעות, וכרבי ישמעאל, משמע, דוקא
36 בקדושי טעות סבר כוותיה, ולא בקדושי
37 קטנות, דאליבא דשמואל איירי התם. והא
38 דאמר שמואל בפרק "בית שמאי" (שט קט),
39 וב"המדי" (כתובות עגא): קטנה שלא
40 מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת — צריכה גט
41 משני, משמע דאינה מקודשת לראשון,
42 מדצריכה גט משני. היינו, מן התורה, אבל
43 מדרבנן — צריכה גט מראשון, דמשגדילה
44 אינה יוצאה במיאן, כדפרישית. **איכא**
45 ביניהו שפחות — ואם תאמר: לימא נמי,
46 איכא ביניהו "אפר מקלה", דהוי שמעתא,
47 ותני לה דרב מלכיא, דרב פפא אמר
48 שמעתא דרב מלכיא? ויש לומר: דהכי קאמר,
49 כולוה מתניתא רב מלכיא, ושמתא — יש
50 מחן רב מלכיא ויש מחן רב מלכיא.

עבד

1 **עובדא כרבי יהודה**, ואף על גב דנבעלה. אול רב שמן בר אבא אמרה קמיה דרבי יוחנן, אול
2 רבי יוחנן אמרה קמיה דרבי יהודה נשיאה. שדר בלשא, ואפקוה. אמר רב חסדא, אמר מר
3 עובדא: לא שירבה השחור ממש, אלא כדי שיהיו שתי שערות שזככות, ונראות כמי שירבה
4 השחור על הלכן. רבא אמר: שתי שערות המקיפות משפה לשפה. אמר רבי חלב, אמר רב
5 הונא: שתי שערות שאמרו - צריך שיהא בעיקרן גומות. רב מלכיא אמר רב אבהו:
6 גומות אף על פי שאין שערות. אמר רב חנינא בריה דרב איקא: שפוד, שפחות, וגומות - רב מלכיא, בלורית, אפר מקלה, וגבינה
7 - רב מלכיא. רב פפא אמר: מתניתין ומתניתא - רב מלכיא, שמעתא - רב מלכיא, וסימנא: מתניתא מלכתא. מאי ביניהו?
8 איכא ביניהו שפחות. אמר רב אשי, אמר לי מר זוטרא, קשה בה רבי חנינא מפורא: לא לישתמיט תנא ואשמועינן גומות! - אי
9 אשמועינן גומות - הוה אמינא: עד שיהיו שתי שערות בשתי גומות, קא משמע לן - דאפילו שתי שערות בגומא אחת. - ומי
10 איכא כהאי גוונא? והכתיב "אשר בשערה ישיפין והרפה פצעו חנם", ואמר רבא: איוב בסערה חירף, בסערה השיביוהו. בסערה
11 חירף - אמר לפניו: רבונן של עולם, שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלפה לך בין איוב לאויב? בסערה השיביוהו - "ויען ה' את

עך שתכלכל - לשון גדול שער הוא, כדאמר בריש נזיר (בא) "הריני מכלכל" -
הרי זה נזיר, וקאמר בגמרא: מאי משמע ד"כלכל" לישנא דגדול שער הוא?
דתניא, אמר רבי יהודה: סיד - כדי לסוד כלכל קטן, ואמר: צדעה ובת צדעה.
הלכה כדברי כולן להחמיר - בפרק "מי שמת" (בבא בתרא קנ"א), אמר רב נחמן

אמר שמואל: בודקין לחליצה ולמאינון -

לאפריק מרבי יחודה, דאמר: עד שירבה -

השחור על הלכן. והתם פסק ככולו דאמר

התם רב נחמן אמר שמואל. והכי נמי קאמר:

הלכה כדברי כולן, להחמיר. הלכן, אינה

חולצת עד שתביא שער גדול שבכולן, ועד

שיהו שתי שערות במקום אחד, כרב אשי.

ואם יש לה דיים גדולים, כשאר נשים -

אינה צריכה לבדוק התחתון, ולא תמאן -

משהביאה שתי שערות קטנות, ואפילו אחת

בגבה ואחת בין קשרי אצבעותיה. ורבינו תם

כתב בספר הישר: דמשהגיעה לכלל שנותיה

- לא תמאן בזמן הזה, דאף על גב דהיא

דלא בעל פסקין בפרק "יוצא דופן" (נדה

מו"א) דלא חיישין שמא נשרה, אין אנו

בקיין לבדוק בכל גופה שלא ידו לה

שערות, דאפילו אחת בגבה ואחת בכריסה

ובקשרי אצבעותיה - מצטרפים, או גומות

גרידא.

שלוש גריסין נמרי בתרי יומי תרתי ופולגא

חזיתיה ואידך דלם מאכולת הוא -

תימנא: אמאי לא פריך, דאמא כל שלשה

גריסין בתרי יומי חזיתיה, כדקאמר בפחות

משלשה גריסין? תראה למורנו הרב מאיר,

וכן מצאתי, דאי לא תלינן בדם מאכולת,

ונימא: דכל הכתם מגופה חזיתיה - אין לנו

להקל ולומר: דבתרי יומי חזיתיה, כיון דיש בו

שיעור אכסר לחלוק לשלש ראיות. לכך

פריך: דילמא תרי ופולגא בתרי יומי חזיתיה,

כיון דראתה מעט פחות משלשה גריסין, אף

על גב דאית בהו טפי משיעור שתי ראיות -

אתה מיקל לתלות המותר באותן שתי

ראיות, ולא בראייה שלישית. הכי נמי,

בשלשה גריסין ושלשה עדות נימא: תרי

ופולגא, אף על גב דהוה טפי משתי ראיות

נימא: דבתרי יומי חזיתיה, והמותר נתלה

בדם מאכולת. ואם תאמר: מנא ליה לרבא

בשלשה גריסין במקום אחד חיישי רבנן,

דילמא דוקא בשלשה מקומות ומצאתן ביום

אחד, ולרבי חנינא דוקא בשלשה חלוקות, או

בחלוק אחד ומצאתו בשלשה ימים? ויש

לומר: דלא מפלגי רבנן.

אבל

איוב מן הסערה, ויאמר "אליו: שומה שבעולם, הרבה

נימין בראתי בראשו של אדם, ולכל נימא ונימא בראתי

לו גופא בפני עצמה שלא יהיו שתיים יונקות מגופא

אחת, שאלמלא שתיים יונקות מגופא אחת - מכחיש

מאור עיניו של אדם. גופא בגופא לא נתחלף לי, איוב

באויב נתחלף לי? לא קשיא, הא - בגופא, הא - ברישא.

אמר רב יהודה, אמר שמואל: שתי שערות שאמרו -

אפילו אחת על הכף ואחת על הביצים. תניא נמי הכי:

שתי שערות שאמרו - אפילו אחת בנפה ואחת בכריסה,

אחת על גבי קשרי אצבעותיה של יד ואחת על גבי

קשרי אצבעותיה של רגל, דברי רבי שמעון בן יהודה

איש כפר עכו שאמר משום רבי שמעון, ורבנן אמר רב

חסדא: עד שיהו שתי שערות במקום אחד. תנו רבנן:

עד מתי הבת ממאנת? עד שתביא שתי שערות, דברי

רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עד שירבה השחור. רבי

יוסי אומר: עד שתקף העטרה. בן שלקוט אומר: עד

שתכלכל. ואמר רבי שמעון, מצאני חנינא בן חנינאי

בצידן, ואמר: כשאחתה מניע אצל רבי עקיבא אמור לו

"עד מתי הבת ממאנת?" אם יאמר לך "עד שתביא שתי

שערות", אמור לו "והלא בן שלקוט העיד במעמד

כולכם ביבנה עד שתכלכל, ולא אמרתם לו דברי!"

בשבבתי אצל רבי עקיבא, אמר לי: כלכל זה - איני

יודע מהו, בן שלקוט - איני מביר, עד מתי הבת ממאנת

עד שתביא שתי שערות. משנה שתי שערות

האמורות בפרה, ובנעעים, והאמורות בכל מקום - כרי

לכוף ראשן לעיקרן - דברי רבי ישמעאל, רבי אליעזר

אומר: כדי לקרוץ בצפורן, רבי עקיבא אומר: כדי שיהו

נישלות בזוג. גמרא אמר רב חסדא, אמר מר עוקבא:

הלכה כדברי כולן להחמיר. משנה הרואה פתם - הרי

זו מקולקלת וחוששת משום זוב - דברי רבי מאיר,

וחכמים אומרים: אין בכתמים משום זוב. גמרא מאן

כתמים? רבי חנינא בן אנטיגנוס היא, דתניא, רבי חנינא

בן אנטיגנוס אומר: כתמים אין בהן משום זוב. ופעמים

אז שראתה שני ימים וחלוק אחד - הן הן הכתמים המביאין לידי זיבה. השתא שלשה חלוקות

דלאו מגופה קחויא - חיישין, שני ימים וחלוק אחד מיבעיא? מהו דתימא - כל כי האי גוונא

מביאה קרנן ונאכל, קא משמע לן. אמר רבא, בהא זכנהו רבי חנינא בן אנטיגנוס לרבנן: מאי

שנא פחות משלשה גריסין במקום אחד דלא חיישין - דאמרינן: בתרי יומי חזיתיה, שלשה

גריסין במקום אחד נמי - נימא: תרתי ופולגא מגופה חזיתיה, ואידך אנכ וזהמא דם מאכולת

הוא. ורבנן, כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא - לא תלינן. ורבי חנינא בן אנטיגנוס

שלשה גריסין במקום אחד הוא דלא חיישין, הא בשלשה מקומות - חיישין? הא אמרת

בשלשה חלוקות - אין, בשלשה מקומות - לא! לדבריהם דרבנן קאמר להו, לדידי - בשלשה

חלוקות - אין, בשלשה מקומות - לא: אלא לדידכן, אודו לי מיהת דהיא דחזאי שלשה גריסין

במקום אחד, דאמרינן - תרי ופולגא מגופה חזיתיה, ואידך - אנכ וזהמא דם מאכולת הוא!

ורבנן - כיון דאיכא לפלוגי בגרים ועוד לכל יומא - לא תלינן. תנו רבנן: הרואה פתם, אם יש בו כדי לחלק שלשה גריסין, שהן

בגרים ועוד - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יהודה בן אנגרא אומר משום רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

רבנן - חוששת, ואם לאו - אינה חוששת. רבי יוסי: אחת זו ואחת זו - חוששת.

מן הסערה - כלומר, משער הראש אני משיבך תשובה: הרבה נימין בראתי באדם
וכו'. על הכף - גובה שעל האבר, למטה מן הכרס. **אפילו אחת על הכף כו' -**
אף על גב דאינו במקום אחד. **אחת בגבה -** תחת אותו מקום. **בין קשרי אצבעותיה**
— ואינה מביאה שער עד שתגדיל. **שתכלכל -** לא שמעתי מהו. ונראה בעיני

שחברו במסכת שבת (פ"ח) "כדי לטור

כלכל, ואמרינן (שם ע"ב) מאי "כלכלו"? צדעה ובת צדעה, הכי נמי: עד שיהו שם

שערות הרבה, שיהא רצוף ומלוכב בשער.

ואני מצאתי: "עד שתכלכל" בבית, שער

גדול כפוף וממולבל. ולא ישר בעיני. **איני**

יודע מהו - כלומר, לא סבירא לי. **משנה**

שתי שערות האמורות בפרה - דקימא לן.

שתי שערות שחורות — פסולת בה, בגמרא

ד"אין מעמידין" (עבודה זרה כ"ד, א) ובמסכת

פרה (פרק שני משנה ה). **ובנעעים -** שער

לבן, דקימא לן בתורת כהנים: מעוט

"שערות" — שנים. והאמורות בכל מקום —

בתניק ובתניקת. לקרוץ = לאחוז מעט.

שהיו נישלות בזוג — שיעורא רבה (דכולהו).

גמרא להחמיר - משנקרצות בצפורן —

לא ממאנת, שמא גדולה היא. ולענין חליצה

— עד דאיכא שיעורא רבה דכולהו. **משנה**

הרי זו מקולקלת — אינה יודעת פתח נדוהה

לידע מתי יתחילו אחד עשר יום שבין נדה

לנדה, דהא לא ידעה אימתי חזאי. וחוששת

משום זוב — דא עברו עליה שלשה ימי זיבה

משלבשה חלוק זה, ומצאה עליו כתם גדול

שיעור שלשה גריסין ועוד — מספקין להו,

דילמא כל חדא חדא — בחד יומא חזאי, אף

על גב דבמקום אחד נמצאו. **גמרא שלשה**

חלוקות - הברדות לה, ולבשתן בשלשת

ימי זיבה אחד ימים. **או שראתה שני ימים**

— ראייה ממש מגופה בתוך אחד עשר יום,

ובשלישי לבשה חלוק הברדוק לה, ומצאתה

עליו כתם. מהו דתימא כל כי האי גוונא

וכו' — להכי נקט שני ימים וחלוק אחד,

לאשמועינן דהשתא נמי חששא בעלמא

היא, ומביאה קרבן ואינו נאכל — דשמא

לאו מגופה הוא, דך כתם שלשי, ומליקת

חולין — נבלה. דאי לא אשמועינן, הוה

אמינא: הרי רגלים לדבר דודאי זבה היא.

זכנהו = תשובה ניצחת השיבן. **אנכ וזהמא**

— דנדות אתאי מאכולת, ותנמכבה שם.

ורבי חנינא כו' — לרבא פרכין, דאמר

לרבי חנינא שלשה גריסין במקום אחד.

תרי ופולגא כו' - אלמא לא פליג רבי

חנינא אלא במקום אחד, אבל בשלשה

מקומות — מודה, והא קתני רבי חנינא

לעיל: לבשה שלשה חלוקות כו', אבל

בחלוק אחד בשלשה מקומות — לא. שהן

בגרים ועוד — כלומר, שלשה גריסין אחד.

דאיכא בכל חד חד בוריס ועוד. דהכי הוי

שיעור כתם לקמן בפרק "הרואה כתם"

(נ"ט, א). אחת זו ואחת זו — אפילו בשתי

גריסין — חוששין שמא ראתה אותן בשני

בין השמשות, או אחת היום ואחת בין

השמשות של מחר, וראית בין השמשות

עולה לשני ימים, שמקצתה מן היום

ומקצתה מן הלילה, ויש כאן שלשה

רצופין.

אמר

אמר

אמר

אמר

אמר

אמר

אמר

גמרא

שנינו במשנה שלש שיטות בגודל השערות, הגמרא מבררת מה
ההלכה: **אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, הלכה כדברי בולן**
להחמיר – בכל דין עליו להחמיר ולחוש לכל השיטות. ולכן לענין
מיאון שקטנה ממאנת ולא גדולה, אם שערותיה נקרוצות בציפורן
שהוא השיעור הקטן, אינה ממאנת שמא גדולה היא כבר. ולענין
חליצה שרק גדולה חולצת ולא קטנה, מחמירים לומר שאינה
נחשבת גדולה עד שיהיו ראשי שערותיה נכפפים לעיקרם.

משנה

משנתנו מבררת מה דין כתם שנמצא בחלוק לענין מנין ימי נדה
חיבה: **אשה הרוואה כתם על חלוקה, ואינה יודעת מתי יצא הדם**
ממקורה, הרי זו מקולקלת למנין ימי נדותה, שאילו היתה יודעת
מתי יצא הדם, היתה יודעת מתי יחלו אחד עשר ימי זיבתה, אבל
עכשיו שאינה יודעת מתי יצא, אינה יודעת מתי יהיו אחד עשר ימי
זיבתה.
המשנה מבארת דין נוסף שיש לאשה שמצאה כתם על חלוקה:
והזששת משום זוב – אם לבשה אשה חלוק שלשה ימים רצופים
מבין אחד עשר הימים הראויים לזיבה, ומצאה עליו כתם גדול
כשיעור שלשה גריסין ועוד מעט יותר, הרי היא חוששת שכתם זה
יצא ממקורה לסירוגין במשך שלשת הימים, כל יום כגריס ועוד,
ונעשתה זבה גדולה. אלו הם דברי רבי מאיר. **וחכמים אומרים, אין**
בכתמים משום זוב – אינה חוששת שנעשית זבה גדולה בכתמים
שנמצאו על חלוקה.

גמרא

הגמרא מבררת מי הם החכמים שנחלקו על רבי מאיר. מבררת
הגמרא: **מאן חכמים** – מי הם התנאים שנחלקו על רבי מאיר
במשנה. משיבה הגמרא: **רבי חנינא בן אנטיגנוס היא, דתניא, רבי**
חנינא בן אנטיגנוס אומר, המוצאת כתמים בחלוקה, אין בהן
משום זוב – אינה חוששת שנעשית זבה גדולה בכתמים אלו, ומכל
מקום פעמים שהכתמים כן מביאין לידי זיבה, כיצד מביאין
הכתמים לידי זיבה, לבשה בשלשה מן הימים הראויים לזיבה שלשה
חלוקות הדוקות לה – שבדקתם שהם נקיים מדם, ובכל יום לבשה
חלוק אחר, ומצאה עליהם – על כל אחד מהם כתם, או שראתה
ראייה ממש מגופה בשני ימים ומצאה כתם בחלוק בדוק שלבשה
יום אחד מיד לאחר שני הימים, הן הן הכתמים המביאין לידי זיבה,
משום שבאופנים אלו ודאי יצא הדם בשלשה ימים.
הגמרא מקשה על סדר הדינים המבואר בברייתא. מקשה הגמרא:
השתא – מעתה יש לתמוה, אם באופן הראשון כשמצאה כתם
בשלשה חלוקות, דלאו מגופה קתויה – שלא ראתה דם מגופה,
חיישינן – חוששים שכתם זה בא בשלשה ימים, ונעשית זבה, באופן
השני שראתה שני ימים מגופה, וכתם נוסף ראתה על חלוק אחר,
מיבעיא – האם צריך לומר שחוששת שנעשית זבה, והרי כיון
שראתה דם מגופה יותר יש לחוש שהיא זבה. מתרצת הגמרא: **מהו**
דתימא – שמא תאמר, כל כי האי גוונא – באופן כזה שראתה שני
ימים דם מגופה, אנו תולים שודאי יצא גם הכתם שמצאה ביום
השלישי מגופה והרי היא זבה ודאית, ומביאה קרן ככל זבה גדולה,
ואף היא נאכלת קא משמע לן – משמיענו רבי חנינא בן אנטיגנוס
שאין הדבר כן, אלא אף שמביאה קרן מספק שמא זבה היא, אינו
נאכל, שעדיין יש לחוש שמא הכתם שמצאה בחלוקה לא בא מגופה
ולא נעשית זבה ואינה צריכה להביא קרן, והעוף שלה שנמלק ולא
נשחט נבלה הוא ואסור באכילה.
הגמרא מבארת את סברות המחלוקת: **אמר רבא, בהא זכנהו רבי**
חנינא בן אנטיגנוס – בדיון זה השיב רבי חנינא בן אנטיגנוס תשובה
ניצחת לרבנן, וזו השגתו על שיטתם, **מא שניא** – מה שונה כשנמצא
פחות משלשה גריסין במקום אחר על חלוקה, דלא חיישינן – שאין
חוששים לעשותה זבה, משום דאמרין – שאנו אומרים שמכיון שאין

איוב מן הסערה, ויאמר אליו, תשובה משערותי של אדם, שזקה
שבעולם, הרבה נימין – שערות בראתי בראשו של אדם, ולכל
נימא ונימא – לכל שערה ושערה בראתי לו גומא – מקום שיונק
משם בפני עצמה, כדי שלא יהיו שתי יונקות מגומא אחת,
(שאלמלא) [שאלמלי] – שאילו היו שתיים – שתי שערות יונקות
מגומא אחת, הרי זה מכחיש מאור עיניו של אדם, ואם גומא
בגומא לא נתחלק לי – שלא החלפתי להוציא שתי שערות מגומא
אחת, איוב באיוב נתחלק לי – כלשון תמיהה, האם החלפתי בין
איוב לאיוב, לתת לאיוב פצעי איוב. הרי שמבואר כאן, שלא יתכן
שיצאו שתי שערות מגומא אחת, ואילו בגמרא לעיל התבאר שיתכן
שיצאו שתי שערות מגומא אחת. מתרצת הגמרא: **לא קשיא, הא**
בגומא הא ברישא – מה שהתבאר לעיל שיתכן שיצאו שתי שערות
מגומא אחת, מדובר בשערות שעל גוף האשה, ומה שנאמר לאיוב
שלא יוצאים שתי שערות מגומא אחת, מדובר בשערות הראש,
ובדם שייך הטעם שאילו היו יוצאים מגומא אחת היו מכחישים מאור
עיניו של אדם.

הגמרא חוזרת לבאר דינים נוספים הקשורים בשתי השערות: **אמר**
רב יהודה אמר שמואל, שתי שערות שאמרו שהם סימן גדלות,
אפילו אחת תהיה על הכף – בגובה הבשר שעל האבר, מתחת
הכרס, ואחת – ושערה אחת על הפיצים, ואף ששתי השערות אינם
במקום אחד.

הגמרא מביאה ראייה מבריייתא כדברי שמואל: **תניא נמי הכי, שתי**
שערות שאמרו, אפילו שערה אחת בגבה – תחת אותו מקום,
ואחת בכריכה – מעל אותו מקום, או ששערה אחת נמצאת על גבי
קשרי אצבעותיה של יד, ושערה אחת על גבי קשרי אצבעותיה
של רגל, והטעם משום שרק גדולה מביאה שערות בקשרי
אצבעותיה, דברי רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכו שאמר
משום רבי שמעון, ומבואר ששתי השערות אינם צריכות להיות
במקום אחד. מבררת הגמרא: **ורבנן מה דעתם, אמר רב חסדא, עד**
שהיה שתי שערות במקום אחד, ולא בשני מקומות.
הגמרא מביאה מחלוקת תנאים עד מתי הבת ממאנת: **תנו רבנן, עד**
מתי הבת ממאנת, עד שתביא שתי שערות, דברי רבי מאיר, רבי
יהודה אומר הבת ממאנת עד שירבה השחור סביב אותו מקום, רבי
יוסי אומר עד שתקף העטרה – שיקף שער את כל העטרה, ותנא
ששמו בן שלקות אומר, שהבת ממאנת עד שתכלכל – שתגדל
שער הרבה כעין לבוש. ואמר רבי שמעון, **מצאני חנינא בן חנינאי**
בצידו, ואמר לי, בשאתה מגיע אצל רבי עקיבא, אמור לו – שאל
אותו, עד מתי הבת ממאנת, אם יאמר לי עד שתביא שתי
שערות, אמור לו – שאל אותו, והלא בן שלקות העיד במעמד
בולבס ביבנה, שהבת ממאנת עד שתכלכל ולא אמרתם לו דבר,
ושיעור זה הרי הוא לאחר שתביא שתי שערות. וסיפר רבי שמעון,
בשבתאי אצל רבי עקיבא ואמרתי לו דבר זה, אמר לי, כלבול' זה
איני יודע מהו – איני סובר שהבת ממאנת עד שיעור זה, ותנא ששמו
בן שלקות' איני מבי, אלא עד מתי הבת ממאנת עד שתביא
שתי שערות.

משנה

מצינו כמה דינים בתורה התלויים בשתי שערות, כגדלות בן ובת
לעיל, משנתנו דנה מהו גודל השערות שצריך בכל אלו המקומות:
שתי שערות האמורות בפרה אדומה לפוסלה, וכן שתי שערות
שנאמרו בנגעים, ששתי שערות לבנות סימן לצרעת, וכן השערות
האמורות בכל מקום, לענין גדלות בן ובת, שיעור גודל השערות
הוא כשיש בהן כדי לבוש ראשן לעיקרן – שיהיו גדולות שיוכלו
לכופף את ראש השיער לשורשו (מקום גידולו), דברי רבי שמעון.
רבי אלעזר אומר, שיעור גודל השיער הוא כדי לקרוץ בציפורן –
שיוכלו לאחוז מעט מהשיער בין הציפורניים. רבי עקיבא אומר,
שיעורם הוא כדי שיהיו ניפלות בזוג – שיוכלו לגזור אותם
במספרים.

הברייתא מביאה את הכרעת רבי במחלוקתם, **אמר רבי, נראין דברי רבי יהודה בן אנגרא** שאמר שחוששת אף כשמצאה שני גריסין, **בשלא בדיקה** את עצמה, **ודברי חכמים נראים בשבדיקה**. הגמרא מבארת את הברייתא: **מאי בדיקה ומאי לא בדיקה** – מה הכוונה בדברי רבי במה שאמר 'בדיקה', ומה כוונתו במה שאמר 'לא בדיקה'. ולהלן תחזור הגמרא ותבאר את דבריו.

בברייתא בשבת (לד): נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי מהו הזמן שנקרא 'בין השמשות', לשיטת רבי יהודה, משתשקע החמה כדי שיהלך אדם חצי מיל זהו בין השמשות. ולשיטת רבי יוסי, בין השמשות שיעורו כחצי עין ו-כשיעור קריצת עין ברפיון ולא בחזקה, הלילה נכנס והיום יוצא, ואי אפשר לעמוד במה זמנו.

הגמרא מבארת במה נחלקו חכמים ורבי יוסי: **אמר רבא, אשכחתינהו לרבנן דבי רב** – פגשתי את החכמים בבית המדרש, **דיתבי וקאמרי** – שהיו יושבים ואומרים, **הבא במאי עסקינן** – כאן בברייתא במה מדובר, **בגון שבדיקה עצמה** שלא ראתה דם לאורך כל בין השמשות של שני הימים שקדמו למציאת הכתם, **ולא בדיקה** **הלילה** באותם שני ימים עד היום השלישי, ואז בדיקה ומצאה בו כתם גדול כשני גריסין ועוד מעט. ואף מה שבדיקה את עצמה בבין השמשות של שני הימים, **לא בדיקה אלא בבין השמשות דרבי יהודה** – רק בזמן של 'בין השמשות' לשיטת רבי יהודה, שהוא כזמן מהלך אדם חצי מיל לאחר שקיעת החמה, ובבין השמשות דרבי יוסי **לא בדיקה** – אבל בזמן בין השמשות לשיטת רבי יוסי שזמנו כשיעור קריצת העין ברפיון וחל רק לאחר בין השמשות של רבי יהודה, לא בדיקה. וזוהו נחלקו, **דרבנן סברי** – שחכמים הסוברים שכשמצאה כתם כשיעור שני גריסין אין לטמאה, טעמם משום שבזמני בין השמשות דעתם כרבי יהודה, וממילא לשיטתם בבין השמשות דרבי יוסי **ליליא הוא** – הזמן של בין השמשות לשיטת רבי יוסי שהוא לאחר בין השמשות של רבי יהודה נחשב לודאי לילה, **והא בדיקה בבין השמשות דרבי יהודה** – והרי בזמן בין השמשות של שיטת רבי יהודה בדיקה את עצמה שלא ראתה דם, וכיון שלא ראתה בבין השמשות, אין כאן ראייה שתיחשב כשתיים. **ורבי יוסי לטעמיה** – ורבי יוסי הסובר בברייתא שאף בכתם שגודלו כשני גריסין חוששים שנעשית זבה, טעמו משום **דאמר** – שהוא סובר, שבין השמשות של שיטתו אינו ודאי לילה אלא **ספקא הוי** – ספק אם הוא יום או לילה, שאיננו יודעים אימתי הם מתחלפים, וכיון שלא בדיקה בזמן זה יש לחוש שראתה בבין השמשות ונחשב שראתה כגריס ועוד זה בשני ימים, ולפיכך חוששת שנעשית זבה.

הגמרא מבארת כיצד בדיקה בזמן בין השמשות של רבי יהודה. ממשיך רבא: **ואמינא להו אנא** – ואני אמרתי לתלמידי בית המדרש, ושאלתי אותם, **אילמלי ידיה בעיניה** – אילו היו ידיה עסוקות בבדיקת אותו מקום כל זמן בין השמשות של שיטת רבי יהודה, **יפה אתם אומרים** – היתה סברתכם נכונה, שמאחר שבדיקה כל זמן בין השמשות אין להסתפק שמא ראתה בו, אבל **עבשי שביארם** שבדיקה עצמה, ופשטם של דברים מורה שהכוונה לבדיקה יחידה ולא היתה עסוקה כל בין השמשות בבדיקת אותו מקום, יש לחוש שמאחר חזן בין השמשות של רבי יהודה ארוך, **שמא עם סלוק ידיה ראתה** – שמא ראתה מיד לאחר שבדיקה פעם אחת בתוך זמן זה, ועדיין בין השמשות הוא ומה שראתה בו נחשב כשני ימים. **ואמרו לי תלמידי בית המדרש, בי קאמרינן** – מה שאמרנו לבאר בשיטת חכמים הוא אכן רק **בשנתנה ידיה בעיניה כל בין השמשות** – כאשר היו ידיה עסוקות בבדיקת אותו מקום לאורך כל בין השמשות, שאין חשש שראתה בזמן בין השמשות.

הגמרא שבה לבאר את הכרעת רבי: **אמר רבי, נראין דברי רבי יהודה בן אנגרא** שאמר שכשמצאה כתם בשיעור שני גריסין ועוד חוששת שנעשית זבה, **בשלא בדיקה**. שואלת הגמרא: **מאי לא בדיקה** – מה היתה כוונת רבי באומר 'לא בדיקה', אם נאמר שהכוונה **בדיקה בדיקה** יהודה ולא בדיקה בדיקה יוסי – שבדיקה את עצמה בשני הימים שקדמו למציאת הכתם רק בבין

השמשות של שיטת רבי יהודה, ובבין השמשות של רבי יוסי לא בדיקה, ובאופן זה אמר רבי שנראה לו שחוששת שנעשית זבה, אי אפשר לומר כך, שמכך שאמר שרק בשלא בדיקה בשל רבי יוסי יש להכריע כרבי יהודה בן אנגרא, אבל בבדיקה גם בבין השמשות של רבי יוסי אינו סובר כמורו ומתיר, **מכלל** – משמע מזה, **דרבי יהודה בן אנגרא עצמו סבר, אף על גב דבדיקה בתינוהו חיישא** – שאף אם בדיקה גם בבין השמשות של רבי יוסי חוששת, ודבר זה מוקשה, **הא בדיקה** – הרי בדיקה שלא ראתה בשני זמני בין השמשות, ומדוע תחשוש שנעשית זבה.

מכריחה הגמרא: **אלא פשיטא** שמה שאמר רבי 'לא בדיקה', כוונתו **דלא בדיקה כלל, לא בדיקה יהודה ולא בדיקה יוסי** – לא בזמן בין השמשות של רבי יהודה ולא בזמן בין השמשות של רבי יוסי, ולכן אמר שחוששת שמא ראתה בבין השמשות ועולה לראיית שני ימים, **אכל** אם בדיקה בבין השמשות דרבי יהודה ולא בדיקה בבין השמשות דרבי יוסי, סובר רבי שלא **חיישא** – אינה חוששת שנעשית זבה, ורבי יהודה בן אנגרא סובר שבאופן זה חוששת כיון שלא בדיקה בשל רבי יוסי. מדייקת הגמרא: **אלמא** – מוכח מכך שבין השמשות דרבי יוסי **לרבי ליליא הוא** – לדעת רבי אין בין השמשות של רבי יוסי ספק יום, אלא ודאי לילה, ואף אם ראתה בו לא נחשב שראתה שני ימים.

הגמרא משנה על ביאור זה מדברי רבי בסיפא. מקשה הגמרא: **אימא סיפא** – אמור ובאר את הסיפא של דברי רבי, שאמר **ודברי חכמים שאינה חוששת שנעשית זבה, נראים בשבדיקה**. שואלת הגמרא: **מאי בדיקה** – מה היתה כוונת רבי כשאמר שנראה לו שאינה חוששת בשבדיקה, **אילמא** – אם נאמר **בדיקה בדיקה** יהודה ולא בדיקה בדיקה יוסי – שכוונתו לבדיקה בבין השמשות של רבי יהודה ולא בדיקה בבין השמשות של רבי יוסי, ובאופן זה נראים לו דברי חכמים, שמכיון שבדיקה בבין השמשות של רבי יהודה אין לחשוש שנעשית זבה, אי אפשר לומר כן, שמכך שאמר רבי שנראים לו דברי חכמים רק באופן זה, אבל בשלא בדיקה כלל אינו סובר במותם חכמים מזה, משמע מזה, **מכלל** – שחכמים עצמם סברי, **אף על גב דלא בדיקה בתינוהו לא חיישינן** – אפילו אם לא בדיקה כלל בזמן בין השמשות אינה חוששת, וזה קשה **הא לא בדיקה** – הרי לא בדיקה כלל, ומדוע לא נחשוש שהדם בא בבין השמשות ונעשית זבה.

מכריחה הגמרא: **אלא פשיטא** – אלא פשוט לומר שכוונת רבי שאמר שנראים דברי חכמים כשבדיקה, פירושו, **בדיקה עצמה בין בבין השמשות דרבי יהודה, ובין בבין השמשות דרבי יוסי, שמכיון** שבדיקה בשניהם אין לחוש שמא ראתה בבית השמשות, **אכל** אם בדיקה עצמה **בדיקה יהודה ולא בדיקה עצמה בדיקה יוסי, חיישינן** – חוששים שמא ראתה בבין השמשות של רבי יוסי ונעשית זבה, ורבנן אינם חוששים לזה, כיון שלשיטתם בין השמשות של רבי יוסי הוא אולם. מדייקת הגמרא: **אלמא** – מוכח שבין השמשות דרבי יוסי **לרבי ספקא הוי** – לדעת רבי אין בין השמשות של רבי יוסי ודאי לילה, אלא ספק יום ספק לילה, ולכן כל שלא בדיקה בבין השמשות של רבי יוסי חוששת שראתה ונעשית זבה.

מקשה הגמרא: אם כן **קשיא דרבי ארבי** – דברי רבי קשים מתחילת דבריו לסוף דבריו, שמתחילת דבריו יש לדקדק שהוא סובר שבין השמשות של רבי יוסי ודאי לילה, ואם בדיקה בזמן בין השמשות של רבי יהודה ולא בדיקה בזמן בין השמשות של רבי יוסי אינה חוששת, ומסוף דבריו משמע שחוששת כיון שבין השמשות של רבי יוסי הוא ספק יום ספק לילה.

מתרצה הגמרא: אין כוונת רבי להכריע ולומר כיצד הוא סבור לפסוק במחלוקתם, אלא בא להעמיד במה נחלקו רבי יהודה וחכמים, **והבי קאמר** – וכך כוונתו לומר, **נראין דברי רבי יהודה בן אנגרא** שאמר שחוששת לרבנן, באופן **דלא בדיקה כלל, לא בבין השמשות דרבי יהודה ולא בבין השמשות דרבי יוסי**, משום **שאף חכמים לא נחלקו עליו** לומר שאינה חוששת **אלא** באופן **בדיקה בדיקה יהודה**

אבל בַּדְּקָה בְּדִרְבֵּי יְהוּדָה כו' — ואם תאמר: דלמא אבל בדקה בדריבי יוסי ולא
בדקה בדריבי יהודה — לא חיישין, דבין השמשות דריבי יהודה ימנא הוא?
ויש לומר: דבדא רבי יהודה בן אגרא מודה דלא חיישין, כיון דבדקה בדריבי יוסי.
שאף כחמיס לא נחלקו כו' — בכמה דוכות משני כי הכא, אבל בפרק "זהב"
(בבא מציעא נדא, גבי "חומש ומעשר",
ובפרק "כל הבשר" (חולין קטא, גבי "אפשר
לסוחטוי" דא משני הכא, משום שיכול ליישב
בענין אחר בהגדרה מועטת. ומה אילו נדה
שלא הפרישה כו' — ואם תאמר: דבפרק
בטרא (סחב) לקמן אמר רבי יוסי גופיה
דהיא בחוקתה ויש לומר: דהתם מיירי
בשבדקה יום שני או יום שלישי ומצאתה
טהורה, שפסקה. וחכא — בדלא בדקה. אי
נמי: הכא מיירי בשבדקה שחרית של שביעי,
ומצאתה טמא.

16 **מכלל** דרבי יהודה בן אגרא סבר בדקה
17 דרבי יהודה ולא בדקה דרבי יוסי
18 אינה חוששת - השתא הזה מצי למיפרך:
19 הא משמיה דרבי יוסי קאמר. ואם תאמר:
20 ואימא, מכלל דרבי יהודה בן אגרא סבר
21 דבדקה דרבי יוסי גרידא אינה חוששת, ורבי
22 סבר חוששת, כיון דלא בדקה דרבי יהודה.
23 דבין השמשות דרבי יוסי מישר שיך דרבי
24 יהודה, כדאמר בסוף. והשתא לא הוה צריך
25 למימר: תרי תנאי ואילבא דרבי יהודה
26 אגרא! ויש לומר: דומיא דברייתא דלעיל,
27 דמיירי רבי יהודה בן אגרא כשבדקה דרבי
28 יהודה ולא בדקה דרבי יוסי.

רבי ליליא הוא. אימא סיפא "ודברי חכמים בשבדקה".
קדקה בדרכי יהודה ולא בדקה בדרכי יוסי, מפלל דרבנן סברי
יהוה - לא חיישינן, הא לא בדקה! אלא פשיטא - בדקה בין
י, אבל בדקה בדרכי יהודה ולא בדקה בדרכי יוסי - חיישינן.
יוסי - לרבי ספקא הוי. קשיא דרבי אדרי! הכי קאמר: נראין
רבנן דלא בדקה כלל, לא בדרכי יהודה ולא בדרכי יוסי, שאף
א בדקה בדרכי יהודה, ולא בדקה בדרכי יוסי. אבל היכא
ה. ורמיננה: הרוואה בתם, לראיה מרובה - חוששת, לראיה
דברי רבי יהודה בן אנא שאמר משום רבי יוסי. אמר רבי:
ואחת זו - חוששת, ומן השעם הנה אמר לי: ומה אילו
מן המנחה ולמעלה - לא תהא בחזקת ממא? ונראין דבריו
א בדקה בדרכי יהודה ולא בדקה בדרכי יוסי, מפלל דרבי
על גב דלא בדקה לא בדרכי יהודה ולא בדרכי יוסי - לא
א פשיטא - בדקה בין בדרכי יהודה ובין בדרכי יוסי, מפלל
בדקה בדרכי יהודה ולא בדקה בדרכי יוסי - לא חיישא, אלמא:
י יהודה בן אנא - ליליא הוא. קשיא דרבי יהודה בן אנא
למא בלא רבי - לא קשיא, התם - בדקה בדרכי יהודה ולא
בדקה גמי בדרכי יהודה ובדרכי יוסי. אלא בדרכי קשיא! -
הה בן אנא, האי תנא סבר: שלים בין השמשות דרבי יהודה

ועמיה דנפשיה קאמר, ודידוק מינה: מדקאמר "בוו אני רואה את דברי זה, ובוו אני לאשמוענין, במאי פליגי, והכי קאמר: נראין דברי רבי יהודה לחכמים, ומודים לו סבירי בין השמשות דרבי יוסי — ללילא רוא. ורבי יוסי לטעמיה, דאמר: ספקא הוא, גריסין בועדות. **לראיית מועצת** — שני גריסין בועדות. **ממנו** — מרבי יוסי. **שלא** יניח טובלת לערב, ואף על פי שהפרישה בטרהר שחרית, אלמא משראתה הוא כל יומא למיחש דלמא בסוף בין השמשות ראתה, והיא עולה לשתי ראיות. ונראין לי זין חולק עליו. **קשיא דרבי יהודה ארבי יחידה** — דלעיל דרבי יהודה: בין השמשות זין יהודה, לא הוה קשיא רבי יהודה ארבי יחידה: הוה דרביקא כר. **אלא ברבי** — רבי יהודה דלעיל ספיקא הוא, והכא מיתחזי דלילא הוא — קשיא.

אמר רבי נרמין ב' — כולח מפרש לה. הכא במאי עסקינן — פלוגתא דרבנן ורבי יהודה בן אגריא. כשבדקה — עצמה כל שני בין השמשות. ולא בדקה חלוקה — בשני ימים אלא בשלישי, ומנא שני גריסין. ולפי שלא בדקה חלוקה ער הנה, לא ידעה מאימתו בן באין. לפיכך שי לחוש שמא בשני בין השמשות ראתה, או ארת בין ראשון וארת בין השמשות

מחר — דהוו לזו שלש ראיות. בין
השמשות דרבי יהודה — ב"במה מדליקין?
הכסף העליון ולא הכסף התחתון, ושעירו
— חצי מיל, ולר' יוסי — כהרף עין, ובסוף
היום הוא, זה נכנס וזה יוצא. והא בדקה
בבין השמשות דרבי יהודה — והכר לא
אתה אחת מתוך בין השמשות, שתעלה
לחומר שני ימים. ספקא הוא — דחיישין
שנא לאחר סילוק ידיה בבין השמשות דרבי
יוסי חזאי, הוא עולה לשני ימים, דהוו לזו
שלשה ימים רצופים. ולרבנן לילה הוא.
ואפילו חזאי — לא היה זהו שלש ראיות.
אלמלי דיהיב בעיניה — באתו מוקם, כל.
בין השמשות — דרבי יהודה. יפה אתם
אומרים — לרבנן, דלא חיישי, כיון דכל בין
השמשות דרבי יהודה לא חזאי. אימור עם
סילוק ידיה ראתה — דהא בין השמשות
דרבי יהודה ארוך הוא. נראין דברי רבי
יהודה — דחייש. בשלא בדקה —
ומדקאמר רבי בהא סבירא לי כרבי יהודה.
אבל בשבדקה — לא סבירא לי כוותיה.
מכלל דרבי יהודה בן אגרא — אפילו בדקה
נמי חייש, ומאי "לא בדקה"? אי נימא: הכי
קאמר רבי: רואה אני את דברי רבי יהודה
בשלא בדקה דרבי יוסי, ואף על גב דבדקה
דרבי יהודה, דאיכא לספוקי בבין השמשות
דרבי יוסי. אבל אני רואה את דבריו
כשבדקה בשניהם. מכלל דרבי יהודה
אפילו בדקה בתרייהו — חייש, הא דאי
בין השמשות לא חזאי, ואין לך לחלוק ראייה
אתה לשתים. אלא פשיטא דלא בדקה —
בין השמשות דרבי יהודה. אבל בדקה —
דרבי יהודה — איך אני רואה את דבריו
לחוש לזיבה. אלמא — קסבר רבי: בין
השמשות דרבי יוסי — לילה הוא, והראיה
שבה אינה עולה לשתים. אי נימא כשבדקה
דרבי יהודה ולא דרבי יוסי — וקאמר רבי
בוו אני רואה את דבריהם דלא חיישין, אבל
לא בדקה לא בוו ולא בו — ואני רואה את
דבריהם, דאנא סבירא לי דחיישא. מכלל
לרבנן אף על גב דלא בדקה לא בהא ולא
בהא לא חיישא והא לא בדקה — ויש לחוש
לראיית בין השמשות המתחלקת לשתים.
אלא פשיטא — ד"נראין דברי חכמים
כשבדקה" דקאמר רבי — שבדקה בשניהם
קאמר, אבל באחד מהו דקאמרי אינהו. נמי
לא חיישא — איני רואה דבריהם. דכיון דלא
בדקה דרבי יוסי — יש לחוש לראיית בין

השמשות. אלמא, לרבי ספקא הוא כר. **הכי קאמר** – האי "נראץ" דקאמר רבי, לא
 "רואה" – מכלל דיאניה בתרייהו פליגי, ותקשי לך: אלא רבי לפרשי פלוגתיה א
 דיישינן – כשלא בדקה לא בזה ולא בזה. שדברי חכמים – כשדקה באחד מהני:
 הילכך עד שתבדוק בשניהם יש לחוש בראית בין השמשות. **לויאיה מריבה** – שלש
הפרישה במהרה – בשביעי שלא בדקה בין השמשות. **לא תהא בחוקת מומחה** –
 היום בחוקת חזרת ורואה עד גמר היום. אף, הו' והאל לא בדקה בין השמשות של
דבריו – ומוחה אני לו. **כשדקה** – בין השמשות שלש, וחו לא חישה. ובשלא
דבריו – ספקא הוא. **כשדקה בלא רבי** – אי שאל פירש רבי לפלוגתיהו, בין על
 מבי אתא רבי לפרשי פלוגתיהו, ולא מתחוקא מן אלן כדפרישה

עצמה וקדשים — פירש בקונטרס: עצמה — לטהרות. ותימה: אמאי איצטרך למתני קדשים, דכל שכן הוא? ויש לומר: דמשום רבי שמעון בן אלעזר נקטיה, דמסיק: דאפילו קדשים אינה מטמאה. אי נמי: תנא קדשים לגלוי דעצמה אף לטהרות. ומיזו לישנא ד"עצמה" לא משמע לטהרות. ועוד קשה: לרבי שמעון בן אלעזר, אכתי הוי כתמה חמור מראייתה.

דאז איזו גופיה אמר בסמוך דתולה בראיית יומו, אבל כתם שמצאה ביום שלפני הראייה — טמאה למפרע, ומקולקלת למנינה משעת כבוס ונראה לפרש: ד"עצמה" — היינו, שמקולקלת למנינה משעת כבוס. ורבי שמעון בן אלעזר פליג אתרייה: דאינה מקולקלת למנינה, ולא מטמאה קדשים אלא מעת לעת. והא דקאמר רבי שמעון בן אלעזר בסמוך דתולה כתמה בראיית יומו, הא כתם דאתמול לא תליא בראייה — לאו משום שתהא מקולקלת בכתמה דאתמול משעת כבוס, אלא על ידי ראייה דהשתא, וכתם דאתמול היא מקולקלת — דלא ידעה אי מניא מהיום או מכתם. ואם תאמר: אכתי כתמה חמור מראייתה, דבכתמה — היא מקולקלת למנינה מעת לעת, אבל בראייתה, אף על גב דלקדשים ולטהרות מטמאה מעת לעת, מכל מקום אינה מקולקלת, דמונה מיום שראתה? ויש לומר: דלא חייש רבי שמעון בן אלעזר אלא שלא יזיה כתמה חמור מראייתה בזמן לטמאות יותר מעת לעת.

איפוך — פירש הקונטרס: נראין דברי מדבריו. אי נמי: איפוך, שהיא מעוטה ואני מתקנה, והחמיר עדיף.

שהוא מתקן הלכותיה ליד יובה — פירש הקונטרס: ולרבי שמעון אם ראתה בשמיני ותשיעי ועשירי לכתמה — לא היא זבה. ולרבי דתולה כתמה בראייתה — היא זבה. ואין נראה: דלרבי שמעון נמי היא מקולקלת למנינה, כדפרישית לעיל. ואדרבה, רבי שמעון מחמיר טפי, משטמא ממציאת הכתם מעת לעת. ומה שפירש נמי דלרבי טובלת בשביעי לכתמה ומשמשת — אין נראה להקל כולי האי, ולא תלינן כתמה בראייתה. ונראה כפירוש רבינו חננאל: כשמצאה הכתם ביום הראייה. לרבי דתלי כתמה כל מעת לעת בראייה — היא מקולקלת כל מעת לעת, והוא כאילו ראתה שני ימים, יום הראייה ויום שלפניה. ואם ראתה גם למחר — היא זבה, אם עומדת בימי זובה. ולרבי שמעון, דלא תלי אלא יומו — אם כן לא חשבינן כאילו ראתה אתמול, ולא תהיה זבה עד שתראה עוד שני ימים. והיינו, "רבי שמעון מתקנה, ורבי מעוטה", דרבי שמעון מיקל טפי. ומיזו אם ראתה היום ואתמול ומצאה כתם — רבי שמעון מחמיר, כדפרישנ.

צריכה הפסק טהרה — פירש הקונטרס: צריכה בדיקה להפסיק בשביעי לכתמה, כדי לטבול בערב. ופירש: ולרש לקיש, אם בדיקה בשביעי לכתמה, דגליא דעתה דכתמה מראייתה הוא, אבל לא בדיקה ומונה מן הראייה — פירש לפי שיטתו, ואין נראה. דאין לה לטבול בליל שמיני לכתמה. דרבי לא אמר שתולין כתמה בראייתה בראי אלא בספק, כדפרישתי. ותו: היכי מוכח מהכא דבכתם צריכה בדיקה בשביעי, דשאני הכא שראתה ראייה דאיתו: ותו: אדרבה, מדקאמר רבי יוחנן אף על פי שלא בדיקה בשביעי לכתמה טובלת לערב, אם כן אינה צריכה בדיקה ונראה לפרש: צריכה הפסקת טהרה בין הכבוס למציאת הכתם — דלמא דלא תלי רבי כתמה בראייתה ולא מטמא משעת כבוס, היינו כשבדיקה בין כבוס למציאת הכתם. וקאמר ריש לקיש: והוא שבדיקה — פירוש: סמוך למציאת הכתם, תוך מעת לעת. אבל אם יש מעת לעת מבדיקה למציאת הכתם — מטמאין לה למפרע עד שעת הבדיקה. ורבי יוחנן אמר: אף על פי שלא בדיקה — פירוש: סמוך, אלא יש מעת לעת בין בדיקה למציאה, אפילו הכי תלינן הכתם בראייתה, כיון דמשעת כיבוס ליכא, מעת לעת נמי ליכא. אלמא לכולי עלמא צריכה הפסק. דאין נראה לומר דלרבי יוחנן "אף על פי שלא בדיקה כולל" קאמר, דכולי האי לא הוה פליג אריש לקיש. וארבעה

והדר חייל בין השמשות דרבי יוסי. והאי תנא סבר: בין השמשות דרבי יוסי מישך שיך בדרבי יהודה. תנו רבנן: הרוצה פתם - מטמאה עצמה וקדשים למפרע - דברי רבי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: קדשים - מטמאה, עצמה - אינה מטמאה, שלא יהא כתמה חמור מראייתה. - והא מצינו כתמה חמור מראייתה לענין קדשים! אלא תני הכי: רבי שמעון בן אלעזר אומר אף קדשים אינה מטמאה, שלא יהא כתמה חמור מראייתה לכל דבר. תנו רבנן: ראתה פתם ואחר כך ראתה דם - תולה כתמה בראייתה מעת לעת, דברי רבי. רבי שמעון בן אלעזר אומר: יומו. אומר רבי: נראין דבריו מדברי, שהוא - מתקנה, ואני - מעוטה. - מתקנה? עויתי מעוית לה! - אומר רבינא: איפוך. - רב נחמן אומר: לעולם לא תיפקד, שהוא מתקן הלכותיה ליד יובה, ואני מעוות הלכותיה ליד יובה. פעי מנייה רבי וירא מרבי אסי: פתמים צריכין הפסק טהרה או לא? אשתיק ולא אומר ליה ולא מיד. וימינו אשכחיה דיתיב וקאמר: תולה כתמה בראייתה מעת לעת - דברי רבי. אמר ריש לקיש: והוא שפדיקה, ורבי יוחנן אומר: אף על פי שלא בדיקה. אמר ליה: מפלג - דכתמים צריכין הפסקת טהרה? אמר ליה: אין. והא וימינו סגי'אין פגא מינד ולא אמרת ולא מיד, דלמא אנב שיטפד אתיא לך? אמר ליה: אין, אנב שיטפא אתיא לי. משנה הרוצה יום אחד עשר בין השמשות - תחלת נדה וסוף נדה, תחלת יובה וסוף יובה, יום ארבעים לזכר, ויום שמונים לנקבה, בין השמשות לכולן - הרי אלו מועות. אמר רבי יהושע: עד שאתם מתקנים את השומות, באו ותקנו את הפקחות. גמרא תחלת נדה וסוף נדה? תחלת נדה וסוף יובה? אומר רב חסדא, הכי קאמר: הרוצה יום אחד עשר בין השמשות - תחילת נדה וסוף יובה, ובשביעי לנדתה - סוף נדה ותחלת יובה. "אמר רבי יהושע עד שאתם מתקנים את השומות" כו'. הני שויות

והדר — מתחיל דרבי יוסי, וספקא הוא. מישך שיך בדרבי יהודה — מובלע הוא בתוך של רבי יהודה, וכיון דלדידה בעינן כל בין השמשות דרבי יהודה — הרי בדקה בשניהם. מטמאה עצמה — הוואה כתם מטמאה עצמה לטהרות וקדשים. למפרע — עד שעת הכבוס. חמור מראייתה — למפרע, דלראייתה — לא הוי אלא מעת לעת, וכתמה — עד שעת הכבוס. והא מצינו כו' — דהא מודה רבי שמעון בן אלעזר בקדשים דמטמאין למפרע עד שעת הכבוס. ראתה כתם ואחר כך ראתה דם — תוך מעת לעת. תולה כתמה בראייתה — ואמרינן: האי כתם — מיום נדות זה הוא, וטהורה מלטמא עד שעת הכבוס, אלא משמעתא ולחבא. יומו — אם ראתה בו ביום — תולה. ואם שקעה חמה, אף על פי שראתה בתוך מעת לעת — אינה תולה. שהוא מתקנה — מיקל עליה, וכיון דכתמים דרבנן — נראין דברי המיקל. ולקמן פריך: עויתי מעוית לה, דהא רבי שמעון בן אלעזר מחמיר! איפוך — ואימא: נראין דברי מדבריו. הוא מתקן הלכותיה ליד יובה — לענין יובה הוא מיקל. דלדידה, היכא דלא חזיא בו ביום — לא תלינן כתמה בראייתה, ומונה ימי נדות מיום ראייתה, ואין ימי יובה מתחילין עד יום שמיני לראייתה. לרבי, מונה מיום מציאת כתמה. ואף להקל ולטבול לליל שביעי לכתמה, אם פסקה, ומיום שמיני לכתמה הוי ימי זוב. ונמצא רבי מחמיר לענין יובה, דכיון חזיא בשמיני לכתמה — אמרינן: יום יובה הוא, וצריכה לשמור תשיעי, יום כנגד יום. ואם תראה שנים עמו — תהא זבה. ולרבי שמעון, סוף נדה הוא, ולא מצריך שימור. ואם תראה שנים עמו — לא תהיה זבה. נמצא אני מביאה על ידי כתמה לזבה, אבל איהו — לא. צריכין הפסק טהרה — בשביעי, לטבול בערב. צריכה לבדוק בין השמשות להפסיק בטהרה לא. וימינו — פעם אחת. אשכחיה — רבי זירא לרבי אסי. דתיב וקאמר — הך מלתא דרבי, ומפרש עלה, אמר ריש לקיש: והוא שבדיקה בין השמשות של שביעי לכתמה, להפסיק בטהרה. אבל לא הפרישה בטהרה — גליא דעתה, דמיום ראייתה נקטה מנינא ידידה, והיא גרמה לעצמה להבדיל כתמה מראייתה, וכתמה מטמא למפרע מיום לבישה. ורבי יוחנן אמר: אף על פי שלא בדיקה, ויכולה לתלות — לאו בגילוי דעתה תליא מלתא, ולא מפסדא בדכי. אמר ליה רבי זירא לרבי אסי — מדפליגי רבי יוחנן וריש לקיש לענין תליא בבדיקה ולא בדיקה, מכלל דאורחא הוא לבדוק ביום שביעי לכתמה ולהפסיק בטהרה. שיטפך = יחתך. משנה הרוצה יום אחד עשר בין השמשות — וספק יום הוא, והוי דם יובה. או ספק לילה, ותחלתו נדה. תחלת נדה וסוף נדה כו' — ובגמרא פריך: תחלת נדה וסוף יובה הוא, והוא טהור, ובעל כרחא תשב שבעה. ואם ראתה לטוף שבעה יום אחד — נחמיר עליה, לומר: ראה ראשונה סוף יובה הוא, והשתא היא תחלת נדה, ותשב שבעה. ואם שלשה תראה — נחמיר עליה, לומר: ראייה ראשונה תחלת נדה הוא, והשתא זבה, וצריכה שבעה נקיים, ולא תשב ארבעה וזן. וכן לעולם היא מקולקלת, ותקנתה כדמפרש בערכין (תא). יום ארבעים לזכר ויום שמונים לנקבה בין השמשות לכולן — כלומר, באיזה מאלו שתראה בין השמשות — הוי אף על פי שלא בדיקה, צריכה הפסקת טהרה בין הכבוס לטמא שמיני — ספק נדה ספק שומרת יום כנגד יום. וכן לעולם, עד שתפסוק ביום שיעור המפורש לה בערכין. את השומות — את הטועות, כגון אלו שראו בשעת הספק. באו ותקנו את הפקחות — הוראות בשעה דאית, וצריכין אנו לתקן פתוחין ולפרש ימי שימורן ותשמישן, כדמפרש בבביתא בגמרא.

נדה – דף נג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קמה

אבל לרבי שתולה כתמה בראייתה עד מעת לעת הרי היא מונה
שבעת ימי נדה מיום מציאת הכתם, שהוא יום אחד קודם לראיית
הדם, וימי זיבתה יתחילו מהיום השמיני למציאת כתמה, נמצא שאם
תראה דם ביום השמיני למציאת כתמה, לרבי הראשון לימי זיבתה
הוא ואם תראה עוד שני ימים עמו תהיה זבה גדולה, ולרבי שמעון
היום השמיני לכתמה הוא האחרון לשבעת ימי נדתה, ואינה צריכה
שימור כנגדו, ולא תהיה זבה גדולה אף אם תראה עוד שני ימים עמו,
הרי שרבי שמעון מיקל לענין ימי זיבה מרבי.

הגמרא מבררת האם הרואה כתם צריכה הפסק טהרה קודם
טבילתו: **בְּעֵי מִינִיה רַבִּי זִירָא מַרְבִּי אָסִי, כְּתָמִים צְרִיכִין הַפְסֵק
טְהִירָה אוּלָא** – אשה שראתה כתם וצריכה לטבול ביום השביעי,
האם צריכה לבדוק בבין השמשות ולהפסיק בטהרה או לא. **אֲשֶׁתִּינִי,
וְלֹא אָמַר לִיה וְלֹא מִידִי** – שתק רבי אסי ולא ענה לו תשובה
לשאלתו. **וְיִמְנִין אֲשַׁכְּחִיהִי דִּיתִיבִי וְקָאָמַר** – פעם אחרת פגש רבי
זירא את רבי אסי יושב ודורש, לענין מה ששנינו בברייתא דלעיל
שאשה שראתה כתם ואחר כך ראתה דם תולֶה כְּתָמָה בְּרֵאִייתָהּ,
ורק בראייה שראתה בתוך **מַעַת לַעַת, דְּבָרֵי רַבִּי, וְהוֹסִיף רַבִּי אָסִי
שנחלקו האמוראים בפירוש דברי רבי, וזה היו דבריהם, אָמַר רִישׁ
לְקִישׁ, וְהוּא שֶׁבִדְקָה** – דינו של רבי אמור רק באם בדקה בבין
השמשות של היום השביעי למציאת כתמה כדי להפסיק בטהרה,
שגילתה בדעתה שסבורה שמציאת הכתם היתה תחולת ראייתה,
ולכך התחילה למנות מיום מציאת כתמה ולא מיום ראייתה, אבל
אם לא הפרישה בטהרה ביום השביעי למציאת כתמה גילתה
בדעתה שאינה סבורה שהכתם הוא חלק מהדם שראתה אחריו,
ולכך מונה רק מראייתה וכתמה מטמא למפרע מיום לבישה. **וְרַבִּי
יוֹחָנָן אָמַר, אֵפֶּה עַל פִּי שְׁלֹא בְּדָקָה, שִׁדִּין זֶה אֵינוֹ תִּלּוֹי בְּגִילּוֹי דַּעְתָּה,
אלא כל שבתוך מעת לעת למציאת כתמה ראתה דם תולה שהכתם
הוא תחילת ראיית הדם. אָמַר לִיה רַבִּי זִירָא לְרַבִּי אָסִי, מוֹזֶה שֶׁנִּחְלַק
רִישׁ לְקִישׁ וְרַבִּי יוֹחָנָן לַעֲנִין אִם יִכּוּלָה לְתַלּוֹת כְּתָמָה בְּרֵאִייתָה גַם
כְּשֶׁלֹא בְּדָקָה, וְשִׁנְיָהם מִסְכִּימִים כְּשֶׁלֹא בְּדָקָה גִּילְתָה דַּעְתָּה שֶׁאֵינָה
סְבוּרָה לִמְנוֹת לְכַתְּמָה, מְפַלֵּל דְּכַתְּמִים צְרִיכִין הַפְסֵקָה טְהִירָה –
שבכתם הבא בלא בלא ראייה אחרי דרך האשה לבדוק ביום השביעי
למציאת כתמה ולהפסיק בטהרה. אָמַר לִיה רַבִּי אָסִי לְרַבִּי זִירָא, אֵין
– אכן, יש מכאן הוכחה שלאחר ראיית כתם צריכה להפסיק בטהרה
קודם טבילתה. שאל רבי זירא את רבי אסי, **וְהָא וְיִמְנִין סְנִיאוּן בְּעֵאֵי
מִינִיךָ וְלֹא אָמַרְתָּ וְלֹא מִידִי** – והלא פעמים הרבה שאלתי אותך אם
צריכה הפסק טהרה ולא אמרת לי כלום, והרי אפשר לפשוט מכאן
שצריכה הפסק טהרה, **דְּלָמָא אֲנִי שִׁמְשָׁף אֲתִיָּא לָךְ** – שמוא אגב
מרוצתך בלימוד לא נתת לך לדבר זה שאפשר לפשוט מדברי ריש
לקיש ורבי יוחנן. אָמַר לִיה רַבִּי אָסִי לְרַבִּי זִירָא, אֵין, אֲנִי שִׁמְשָׁפִּי
אֲתִיָּא לִי – אגב מרוצתי לא נתתי ליבי לדבר זה.**

משנה

מדאורייתא אשה הרואה דם מונה שבעה ימים וטובלת לביל היום
השמיני, והם הנקראים 'ימי נדה', ומיום השמיני ואילך במשך אחד
עשר יום נקראים 'ימי זיבה', כיון שהרואה יום אחד מתוכם נעשית
זבה קטנה, והרואה במשך שלשה ימים רצופים מתוכם נעשית זבה
גדולה.
יולדת זכר טמאה מדאורייתא שבעה ימים ובמשך שלושים ושלשת
הימים שלאחר מכן דמה טהור, והיולדת נקבה טמאה שבועיים
ובמשך ששים וששת הימים שלאחר מכן דמה טהור.
משנתנו דנה מה דין אשה שראתה בבין השמשות שבין ימי זיבתה
לימי נדתה או בין ימי טהור לימי טמאה: **הָרֹאֶה דֶּם בִּסְתָף הַיּוֹם
הָאֶחָד עָשָׂר לַיְמֵי זִיבָתָה בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת, שְׁהוּא סָפֵק יוֹם סָפֵק לִילָה,
הרי שראתה בתחילת נדה וסוף נדה, תחילת זיבה וסוף זיבה – ביום
שהוא תחילת ימי נדתה או בסוף ימי נדתה, או בתחילת ימי זיבתה או
בסוף ימי זיבתה.**

וְהָרֹהֵר חֵייל בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְּרַבִּי יוֹסִי – ולאחר מכן מתחיל זמן בין
השמשות של רבי יוסי, ומכיון שלא בדקה בו חוששת שנעשית זבה,
וְהָאִי תָנָא סָבַר – והתנא השני שאמר שאינה חוששת, טעמו, משום
שזמן בין השמשות דְּרַבִּי יוֹסִי מִשְׁשָׁף שְׁנִיךָ בְּדְרַבִּי יְהוּדָה – מובלע
בסוף זמן בין השמשות של רבי יהודה. ומכיון שבדקה כל בין
השמשות של רבי יהודה, הרי שבדקה גם בשל רבי יוסי, ואינה
חוששת שנעשית זבה.

הגמרא לעיל (ו.) מבררת האם אשה שראתה כתם על בגדה מטמאה
למפרע או לא. הגמרא כאן ממשיכה לברר מה דינה: **תָּנּוּ רַבָּנֵינוּ,
הָרֹאֶה כְּתָם, ואינה יודעת מתי נוצר הכתם, הרי היא מְטַמְּאָה את
עַצְמָהּ וְקִדְשִׁים לְמַפְרַע, וכל הטהרות והקדשים שנגעה בהם משעת
כיבוס הבגד טמאים, דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמַר,
קִדְשִׁים מְטַמְּאָה, עַצְמָהּ – טהרות שנגעה בהם, אֵינָה מְטַמְּאָה, כדי
שְׁלֹא יֵהָא דִּין כְּתָמָה חָמוּר מְרֵאִייתָה, שאם ראתה דם ממש
שטמאה דאורייתא היא אינה מטמאה למפרע אלא מעת לעת, ואם
תאמר שכשראתה כתם מטמאה למפרע משעת כיבוס נמצא
שכתמה שטומאתו מדרבנן חמור מראייתה, ולכך קבעו שלא תטמא
למפרע.**

מקשה הגמרא: **וְהָא מִצִּינוּ** שאף לרבי שמעון בן אלעזר כְּתָמָה חָמוּר
מְרֵאִייתָה לַעֲנִין קִדְשִׁים, שאף הוא מודה בקדשים שנגעה בהם
שטמאתם למפרע עד שעת כיבוס, ואילו כשראתה דם מגופה אינה
מטמאתם למפרע אלא מעת לעת. מתרצת הגמרא: **אֱלָא תִּנִּי קִבִּי
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִעֶזֶר אוֹמַר, לא רק כשנגעה בטהרות, אלא אֵפֶּה
כשנגעה בקִדְשִׁים ואחר כך מצאה כתם אֵינָה מְטַמְּאָה משעת כיבוס,
כדי שְׁלֹא יֵהָא כְּתָמָה חָמוּר מְרֵאִייתָה לְכָל דְּבָר – לא לענין טהרות
ולא לענין קדשים.**

הגמרא מבררת מה דין אשה שמצאה כתם, ולאחר זמן ראתה דם,
האם תולה שהכתם הוא חלק מהראייה: **תָּנּוּ רַבָּנֵינוּ, רֵאִתָּה כְּתָם
וְאַחֵר כִּךְ רֵאִתָּה דֶּם, אינה מטמאה למפרע משעת הכיבוס, אלא
תּוֹלָה כְּתָמָה בְּרֵאִייתָה – תולה שהכתם לא בא מזמן רב, אלא
כשהתעורר דם הראייה לצאת יצא בצורת כתם, ואינה מטמאת את
משעת מציאת הכתם. ודין זה אינו אלא אם ראתה את הדם בתוך
**מַעַת לַעַת למציאת הכתם, אבל אם לאחר יותר ממעת לעת ראתה
דם, כתמה מטמא למפרע משעת הכיבוס, דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
אֱלִעֶזֶר אוֹמַר, יוֹמָא – אינה תולה כתמה בראייתה אלא אם ביום
שמצאה כתם ראתה דם, אבל אם ראתה דם לאחר ששקעה החמה,
אף שלא עבר מעת לעת מזמן מציאת הכתם, אינה תולה שבא
מהדם, ומטמאה למפרע.****

רבי מוסיף מה היה סובר מסברא: **אָמַר רַבִּי, אלמלא השמועה
ששמעתי כדברי, הוּא נִרְאִין דְּבָרֵינוּ של רבי שמעון בן אלעזר מְדַבְּרִי,
פנני שְׁהוּא מְתַקְנָה וְאֵנִי מְעוֹתָהּ – שרבי שמעון מיקל עליה ואני
מחמיר עליה, וכיון שכתמים אינם מטמאים אלא מדרבנן נראים דברי
המיקל בהם.**

מקשה הגמרא: וכי רבי שמעון מְתַקְנָה – מיקל עליה, **עוֹוִיתִי מְעוִיתִי
לָהּ – הרי הוא מחמיר עליה, שאם לא ראתה ביום מציאת הכתם
אינה תולה כתמה בראייתה ומטמאה למפרע. מתרצת הגמרא: אָמַר
רַבִּינָא, אִיפּוּךְ – יש להפוך את דברי רבי, נראין דברי מדברי רבי
שמעון בן אלעזר שאני מתקנה והוא מעוותה.
הגמרא מתרצת תירוץ נוסף: **רַב נִחְמֵן אָמַר, לְעוֹלָם לֹא תִיפּוּךְ,
אלא באר דבריו, שאף שלענין טומאה למפרע רבי מיקל ורבי שמעון
בן אלעזר מחמיר, אמר רבי שנראין יותר דברי רבי שמעון בן אלעזר,
פנני שְׁהוּא מְתַקֵּן הַלְבוּתִיהָ לִידִי וְזִבָּה וְאֵנִי מְעוֹתִי הַלְבוּתִיהָ לִידִי
וְזִבָּה – שלענין זיבה הוא מיקל עליה שלא תבא לידִי זיבה, ואני
מחמיר עליה שתבא לידִי זיבה. כי באופן שלא ראתה דם ביום
שמצאה כתם אבל שניהם היו בתוך מעת לעת, שלרבי שמעון שאינה
תולה כתמה בראייתה מונה שבעת ימי נדה רק מיום ראיית הדם, וכן
לא תתחיל למנות את ימי זיבתה אלא מהיום השמיני לראיית הדם,****

שומות ניהו – וכי שוטות הן, מועות ניהו – והלא אינן אלא טעות
במניין, ומדוע קראו רבי יהושע שוטות. משיבה הגמרא: **אלא תני**
מועות – שנה במשנתנו 'עד' שאתם מתקנים את הטעות, בואו ותקנו
את הפקחות.

אשה הרואה דם טמאה שבעה ימים ומפסיקה בסופם בטהרה וטובלת
לנדתה בליל שמיני, ואחד עשר הימים הבאים הם ימי זיבה, שהרואה
בהם יום או יומיים זבה קטנה היא ושומרת יום אחד בטהרה וטובלת,
והרואה בהם שלשה ימים רצופים זבה גדולה היא, ומונה שבעה ימים
נקיים וטובלת. וחזרת האשה לתחילת מניינה בתום ימי הזיבה תלויה
בכמה כללים: א. אין האשה חוזרת למנות סדר ימי נדה חוזב אלא
כשתחזור לראות. ב. אם לא ראתה בימי זיבה או שראתה יום או
יומיים ונעשתה זבה קטנה חוזרת למנות ימי נדה כשתשוב ותראה.
ואף אם לא שמרה עדיין יום כנגד יום נעשית נדה ולאחר תום ראית
נדתה שומרת יום לזיבתה. ג. ראתה בהם שלשה רצופים אינה שבה
למניינה עד שתמנה שבעה נקיים, וכל דם שתראה בטרם השלמת
הנקיים דם זיבה הוא.

הגמרא מביאה ברייתא המפרטת אופנים בהם זקוקות נשים פקחות
לתיקון פתחיהן. מבאר הגמרא: **דתניא**, אשה שסדר ראיותיה
הקבוע **יום אחד מָמא** – רואה בו, **ויום אחד מְהור** – אינה רואה בו,
ורואה רק ביום ולא בלילה, הרי זו **משמשת** בכל המעת לעת של
היום השמיני, **וליל עמו** – ואף בלילה שלאחריו, ובארבעה לילות
נוספים **מתוך שמונה עשר יום** – שמונה עשר הימים שמתחילת
ראיתיה עד תום ימי זיבה. וזה החשבון, לאחר ימי נדתה מותרת
בשמיני ובלילה שלאחריו, שאינה רואה בהם. וביום התשיעי רואה
ושומרת כנגדו בעשירי ואסורה בהם, ומשמשת בליל האחד עשר
שהרי לא תראה אלא למחרת ביום. ובאחד עשר רואה ושומרת
בשנים עשר ומשמשת בליל שלשה עשר, ורואה בשלשה עשר
ושומרת בארבעה עשר ומשמשת בליל חמשה עשר, וחוזרת ורואה
בחמשה עשר ושומרת בששה עשר ומשמשת בליל שבעה עשר, הרי
כאן ארבעה לילות.

ואם היתה רואה ראיותיה מבערב, אינה משמשת אלא בשמיני
בלבד, אבל לא בליל התשיעי ובארבעת הלילות הנוספים כיון
שרואה בהם.

הברייתא ממשיכה באופנים נוספים, וכל דבריה בהמשך ברואות
מבערב: אשה שסדר ראיותיה **שני ימים מָמאין** – רואה בהם, ו**שני**
ימים מְהורין – אינה רואה בהם, **משמשת** לאחר ימי נדתה בימים
שמיני ושנים עשר וששה עשר ושבעה עשר, שבשמיני אינה רואה, ומליל
התשיעי רואה עד היום העשירי ונעשית זבה קטנה, ושומרת בטהרה
באחד עשר, ומשמשת בשנים עשר, ורואה בשלשה עשר וארבעה
עשר ושומרת בחמשה עשר, ובששה עשר מותרת, ורואה בשבעה
עשר ושמונה עשר ושומרת בתשעה עשר, וביום העשרים מותרת.
מקשה הגמרא: **והשמש נמי בתשעה** – מדוע אינה משמשת גם
בתשעה עשר, שראית השבעה עשר והשמונה עשר אינה מציבת
שימור יום, כיון שבהם נשלמים אחד עשר ימי הזיבה, ומבואר להלן
(עב.) שאין חובת השימור חלה אלא כשיכולה לשמור בתוך ימי
הזיבה, והרואה ביום אחד עשר לזיבתה שהוא השמונה עשר לפתח
נדתה פטורה משימור, ומדוע אינה משמשת גם בתשעה עשר.

מתרצת הגמרא: **אמר רב נשית, זאת אומרת** – מכאן יש ללמוד
שגִּיְרָן דִּתְנֵן – מה ששנו בית הלל (לקמן עב.) שברואה ביום אחד
עשר לזיבתה וטובלת למחרת נקרא המשמש עמה בו ביום 'גרָרָן'
כיון שלא כבש את יצרו להמתין מעט, אין כוונתם רק לכנותו לגנאי
שאינו נוהג במידת חסידות, אלא לומר שמדרבנן **אסור** לבוא עליה,
ולפיכך אין הברייתא מתירתה בתשעה עשר.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף: **רב אשי אמר, נהי דחד עשר לא בעי**
שימור – האף אמנם שראית האחד עשר אינה מצריכה שימור,
עשירי מיהא בעי שימור – היום העשירי שראתה גם בו מצריך
שימור, ולפיכך אסורה בתשעה עשר, שמשמרת בו כנגד היום
השבעה עשר שהוא העשירי לימי זיבתה.

ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה **שלושה ימים מָמאין**
ושלושה ימים מְהורין, הרי שרואה מהראשון עד לשלישי ופוסקת עד

הששי, ורואה מהשביעי עד לתשיעי ופוסקת עד השנים עשר, ורואה
מהשלשה עשר עד לחמשה עשר, **משמשת שני ימים**, אחד עשר
ושנים עשר, שבתום נדתה נעשית זבה קטנה בראית השמיני
והתשיעי ושומרת בטהרה בעשירי, ומשמשת אחד עשר ושנים עשר,
ושוב אינה משמשת לעולם, שכשרואה מהשלשה עשר עד לחמשה
עשר נעשית זבה גדולה, וכיון שרואה שלשה ופוסקת שלשה אין לה
שבעה נקיים.

ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה **ארבעה ימים מָמאין**
וארבעה ימים מְהורין, **משמשת יום אחד בלבד**, בשמיני, שאינו
מימי נדתה ואינה רואה בו, **ושוב אינה משמשת לעולם**, כיון
שבראית ארבעת הימים שמהתשיעי ואילך נעשית זבה גדולה, ואין
לה שבעה נקיים.

ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה **חמשה ימים מָמאין**
וחמשה ימים מְהורין, **משמשת שלשה ימים בלבד**, שמיני תשיעי
ועשירי, שאינם מימי נדתה ואינה רואה בהם, **ושוב אינה משמשת**
לעולם, כיון שרואה בחמשת הימים שלאחריהם ואין לה שבעה
נקיים.

ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה **ששה ימים מָמאין וששה**
ימים מְהורין, **משמשת חמשה ימים בלבד**, מהשמיני עד לשנים
עשר, שאינם מימי נדתה ואינה רואה בהם, **ושוב אינה משמשת**
לעולם, מפני שרואה בששת הימים הבאים ואין לה שבעה נקיים.

ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה **שבעה ימים מָמאין**
ושבעה ימים מְהורין, **משמשת רביעי ימים**, שמשמשת בשבעה
מתוך כל עשרים ושמונה ימים, שבשבעה הראשונים נדה היא,
ובשבעה השניים מותרת, שאינה רואה, ובראית שלשת הימים
הראשונים משבעת השלישים נעשית זבה גדולה, ובשבעת
הרביעיים אינה רואה ומונה שבעה נקיים, הרי עשרים ושמונה.
וכשרואה בעשרים ותשעה חוזרת לפתח נדתה וניתרת בתום שבעת
ימי הראייה למשך שבוע וחזר חלילה. ונמצאת משמשת בשבעה
ימים מתוך כל עשרים ושמונה, שהם רביע ימיה.

ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה **שמונה ימים מָמאין**
ושמונה ימים מְהורין, **משמשת חמשה עשר יום מתוך כל ארבעים**
ושמונה, שכשנחלק ארבעים ושמונה ימים לשמונה נקבל ששה
חלקים שוים, ואשה זו רואה בשמונת הימים הראשונים והשלישים
והחמישים, ובשניים וברביעיים ובששים אינה רואה. ובראית היום
השמיני לאחר ימי נדתה נעשית זבה קטנה. ובראשון משמונת הימים
השניים שאינה רואה בהם שומרת יום, ובשבעת הימים הבאים
מותרת. ובשמונת השלישים רואה, ושני הראשונים שבהם בסוף ימי
זיבה ונעשית זבה קטנה, ובששת הימים הנוספים דמה דם נדות.
ובראשון משמונת הימים הרביעיים אסורה מפני שהוא משלים
לשבעת ימי נדתה, ובשבעת הימים הבאים מותרת, הרי ששימשה
ארבעה עשר יום. ובראית שלשת הימים הראשונים מהשמונה
החמישים נעשית זבה גדולה. ושבעת הימים הראשונים מתוך
שמונת הששים עולים לה לנקיים, וביום השמיני מותרת, הרי
ששימשה חמשה עשר יום מתוך ארבעים ושמונה. וכשרואה שוב
ביום הארבעים ותשעה חוזרת לפתח נדתה.

מקשה הגמרא: **תני ארביסר הווי** – הימים שמותרת לשמש בהם אינם
אלא ארבעה עשר ולא חמשה עשר, שבים הארבעים ושמונה
שהתרנו צריכה להיות אסורה, שבשמונת הימים הששים אינה
יכולה למנות נקיים מאחר ושלשת הימים הראשונים שבהם חלים
בימי נדה שאינם עולים לנקיים, ורק ביום הרביעי שבשמונה אלו
שהוא הארבעים וארבעה לתחילת מניינה יכולה להתחיל לספור,
וממילא אסורה בארבעים ושמונה. וכלפי האמות לא תוכל להסדר
במשך כמה שבועות נוספים.

מתרצת הגמרא: **אמר רב אדא בר יצחק, זאת אומרת** – מכאן יש
ללמוד, **שימי נדתה** – ימים הראויים לנדתה **שאין רואה בהן עולין**
לספירת זיבתה, ורשאית למנות את שבעת הימים הראשונים
שמשמנת הששים לנקיים, ולפיכך מותרת בארבעים ושמונה.

הגמרא מוכיחה שימי נדה שאינה רואה בהם עולים לספירת זיבתה:
דאיבעיא להו – שהתפקו בני הישיבה,

נדה. פרק שישי - בא סימן דף נד עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ) רש"י תוספות

1 **גמרא** שומות נינהו – בתמיה. **דתינא** – לפרושי "פקחות" דמתניתין קאתי. **יום אחד**
2 **ממא** **יום אחד** **מהור** – כל ימיה, וקמיידי כשראיה ביום. **משמשת שמיני** – ליום
3 שראתה בו ראיה ראשונה, שהרי טעורה הות. שהרי בשביעית לשרב טבלה, ולא תראה עד
4 תשיעי. הלכך, משתך שמיני שלם לילה ויום. ולילי **עמו** – ליל אחרי, נגוד תשיעי.
5 **וארבעה לילות** **משתך** **שמונה עשר יום** –

6 לראיה הראשונה. שהרי אשה זו לא תהא זבה
 7 לעולם, שאינה רואה שלשה רצופין. וכשהיא
 8 רואה תשיעי — תהא שומרת עשירי, ותשמש
 9 בלילה, ותראה באחד עשר, ותשמור שנים עשר,
 10 ותשמש בלילה — הרי שתיים. תראה בשלשה
 11 עשר, ותשמור ארבעה עשר, ותשמש בלילה —
 12 הרי שלשה. תראה בחמשה עשר, ותשמור ששה
 13 עשר, ותשמש לערב — הרי ארבעה. ובשבעה
 14 עשר תראה, ותשמור שמונה עשר — הרי כל
 15 שמונה עשר, ולא שמשא אלא ארבעה לילות
 16 לבד שמיני ולילו, ותשמש אחרון אינו בתוך
 17 שמונה עשר. ולדבר בתשעה עשר כשנראה —
 18 תהא תחלת דנה, שהרי שלמו אחד עשר שבין
 19 נדה לנדה, וחזרת למנינה שאמרנו. ואם היתה
 20 רואה — בכל הימים הטמאים מבערב. אינה
 21 משמשת אלא שמיני — שלם, לילה ויום. אבל
 22 לא ליל של אחריו — שהרי תראה בו, ותהא
 23 טמאה, וצריכה לשמור עשירי. ובלילה לא
 24 תטבול — שהרי רואה. וכן עד סוף שמונה עשר,
 25 שכן שמונה עשר עם ימי נדות. ותבטלה עשר
 26 תהא תחלת דנה, ותחזור למנינה ותשמש
 27 בשמיני. וכן לעולם. שני ימים טמאים בו' —
 28 כללא דמילתא: כל ימים דלקמן, עד סוף פירקין
 29 — כשנראה מבערב. משמשת שמיני — שהיא
 30 משני ימים וטהורים. ששביעי ושמיני טהורין הן.
 31 אלא שהשביעי, מהנדות, וטובלת לערב,
 32 ושמששת שמיני שלם. ולערב תראה, שהיא
 33 תשיעי, וכן עשירי. ותשמור אחד עשר יום לאלו

שני ימים, וטובלת לערב ומשמשת שנים עשר שלם, ותראה שלשה עשר וארבעה עשר, ותואה שומרת חמשה עשר, ותשמש ששה עשר. ותראה שבעה עשר ושמונה עשר, ותשומר תשעה עשר. דקסבר: הוראה יום אחד עשר — אסור לשמש למחר. ולקמן פרין: ותשמש בתשס"ה, דהא כלל לזה ימים שצריכה שימור' ומכל מקום ביום עשרים משמשת, ובשתראה יום עשרים אחד — הרי היא תחתל נדה, ויחזרת למנן' זה שאמרו. **והשמש בתשס"ה** — דקיימאן' כל פרק אהרין (נדה ע"ב, ע"ג). יום אחד עשר למי יזבח, לא בעי שמש' — כגגנ'. וזו למא משמרת תשעה עשר בשביל שמונה עשר, שהוא סוף זיבה? **גרגרן** — דתנן בפרק "תינוקת" (שם): הוראה יום אחד עשר, וטבלה ליום שלאחריו, ושמשה ורתאה בו ביום — בית הלל אומרים: הרי זה גרגרן, שלא המתוך יום זה. ומתוך ברייתא דקתני "ומשמשת יום עשרים, ולא יום תשעה עשר" שמעטן דאסור להיות גרגרן ולשמש ביום שנים עשר עם הוראה באחד עשר. **רב אשי אמר** — לעולם אינו אסור. והבא דתני "אסור" — משום שרתאה יום עשרי, דאיזהו ביום שימור. לפיכך תשב תשעה עשר הטהור, ודאי שימור ליום שבעה עשר, שהוא עשרי למי יזבח. שימור לא הוי אלא יום סתור, ודאי נפקא לן: "ידידה" — למלמד שסופרת יום אחד לאחד, וספירה לא הוי אלא יום סתור. **משמשת שני ימים** — אחד עשר ושנים עשר, שהשמיני ותשיעי מאחד עשר שבין נדה לנדה הן. ועשרי, שימור הוא להן. ושוב אינה משמשת לעולם — שהרי תואה זבה בשלשה עשר וארבעה עשר וחמשה עשר, וצריכה לספור שבעה נקיים, והיא לא תראה שבעה נקיים לעולם. **יום אחד שמיני**, דכולה ברייתא: בשוארה בערב. **רביעי ימיה מתוך עשרים ושמונה** — שבעה ימים שאחר שבעה הנטמאים של נדות — דהיינו משמשת, ובעה השלישים — תואה זבה, ובשבעה האחרונים — חן ימי הספירה. הרי עשרים ושמונה, וביום עשרים ותשעה תואה תחתל נדה. ומצאתא משמשת רביעי ימיה. ולהכי נקט עשרים ושמונה, מפני שתחתל נדותה של זו מעשרים ושמונה לעשרים ושמונה. **חמשה עשר יום מתוך ארבעים ושמונה** — כגון שמונה הראשונים, השמיני ימי יזבח. ושמונה השניים — תשומור יום לשמיני שלפני, ותשמש שבעה. הרי ששה עשר שעברו עליה, ותשאר שנים לבא מימי יזבח. ושמונה השלישים — שנים מתוך ימי זוב, והששה תחתל נדה. ושמונה הרביעיים, שוק וטורים — הראשונים שלשים שבעת ימי נדה, והשבעה תשמש. ועכשיו נותרו ארבעה ימים מימי יזבח. שמונה החמישים — הרי היא זבה משלשה ראשונים, ושמונה שלאחרונים, שבעה לספירה ושמיני לתשמיש. הרי תשעה עשר יום מתוך ארבעים ושמונה. וביום ארבעים ותשעה כשתראה — תואה תחתל נדה, ותחזור למנן שאמרו. **אריכ"ב הו'** — קסבר: האי דמותיב שהאשה הזאת לא תשמש יום ארבעים ושמונה. לפי שהשמונה החמישים שנעשית בהן זבה, זמן שלא ספרה ולא סתרה מזוהב. אבל להכי מחזינא דך ראייה ארבעה האחרונים הראיין לן השלמת ימי נדה. וימי נדתה שאינה רואה בהן, אין עולין לפסולת אבייתה. הלכך, כאן אלא שיגעי יום ששית ולפסולת

וארבעה לילות מתוך שמונה עשר — משמע כאן בהדיא דאין נעשה זבה גדולה
ולא צריכה שבעה נקיים, עד שתראה שלשה ימים רצופין באחד עשר
ימים. ודלא כאותם שכתבו בשם רבינו סעדיה שצריכה שבעה נקיים, אפילו ארתא
באחד עשר שלשה ימים מפוררים.

וְאֵלָא תִּנִּי: מוֹעוֹת. דְּתִנִּיא:
ר - מְשֻׁמֶשֶׁת שְׁמִינִי וְלִלִּי
מִזְנֵה עֶשֶׂר יוֹם. וְאֵם הִיתָה
תִּנִּיא אֵלָא שְׁמִינִי בְּלִבָּה. שְׁנִי
- מְשֻׁמֶשֶׁת שְׁמִינִי, וְשָׁנִים
תְּשֻׁמֶשׁ נָמִי בְּתֻשָׁסֵר! אָמַר
נְיָן דְּתִנִּן - אָסוּר. רַב אִשִּׁי
עָיִי שִׁימּוּר, עֲשִׂירִי מִיּוֹהָ
וְיִין וְשִׁלְשָׁה יָמִים מְהוּרִין -
מְשֻׁמֶשֶׁת לְעוֹלָם. אֲרַבְּעָה
מְהוּרִין - מְשֻׁמֶשֶׁת יוֹם
וְלֵלָה. חֲמִשָּׁה יָמִים מְמָאִים
מִשֵּׁת שְׁלֹשָׁה יָמִים, וְשׁוֹב
יָמִים מְמָאִין וְשִׁשָּׁה יָמִים
יָמִים, וְשׁוֹב אֵינָה מְשֻׁמֶשֶׁת
וְשִׁבְעָה יָמִים מְהוּרִין -
אֲרִבִּים וְשְׁמוֹנֶה יָמִים. שְׁמוֹנֶה
מְהוּרִין - מְשֻׁמֶשֶׁת חֲמִשָּׁה
מִנָּה. הָרִי אֲרִבִּיסֵר הוּא!
אוֹמְרִת: יִמִּי נִדְתָּה שְׁאֵין
וְיִבְתָּה. דְּאִיבְעֵיא לָהּ:
יִמִּי

ויבנה, דאין ימי נדה עולין לספירתה. דאף על גב דאינה נדה, שהרי אינה חזרת לפתח
 נדהה עד שחשפור שבעה נקיים, מכל מקום כיון דבימים הראים לימי נדה הן — אין
 עולין לספירת ויבנה. וקשה לפירוש זה: דאם כן, תקשה ליה רישא, דקבנה "משמשת
 רביעי ימייה מתוך עשרים ושמונה", הלא שבעה שלישים שחן טמאין, היו ארבעה
 בימי ויבנה ושלשה בימי נדה, ואם כן שבעה ימים טהורין שאחריהם — לא יעלו
 לספירת ויבנה, והיאך תחזור חלילה מעשרים ושמונה לעשרים ושמונה, אסורה
 לשמש בשבעה ימים טהורין של עשרים ושמונה שניים? ועוד קשה: דמשמע דאי הוה
 טהור "ומשמשת ארבעה עשר", הוה נידא ליה. והא עד ששים ושלשה יום לא יעלו
 לה שבעה לספירתה, כדפירש רש"י. ואם כן, היאך חזרת חלילה מארבעים ושמונה
 לארבעים ושמונה? לכן נראה דהבי פירוש: הני ארבעה שחן הוו, דבשמונה רביעיות
 אינה משמשת רק ששה. והא שמונה שלישים שהיו טמאים, היו שנים בימי ויבנה
 וששה אחריהן ימי נדה, ויום ראשון מרביעיות שחן טהורין — לא תשמע, דהוה
 משבעה ימי נדה. ויום שני — נמי לא תשמע, לרב אשי דאמר לעיל: עשירי בעי
 שומרו, והרי יום שני הוה שימור ליום שבעה עשר, שהוא עשירי. ויום ראשון, אף
 על גב דטהור הוי, סבר המקשה דלא הוי שימור, כיון דהוי בימי נדה, וימים שהיא
 נדה גמורה — אינן עולין לספירת ויבנה קטנה. אבל מיום ארבעים ושמונה לא פרץ,
 דאין עולין נדה גמורה עד שחשפור שבעה נקיים — עולין לה שפיר לכלול עלמא,
 וזו על פי דין ראיין לימי נדה, ולכן ניתא ליה רישא "משמשת רביעי ימייה מיהה
 עשרים ושמונה". ומה שפרש רש"י דעד ששים ושלשה לא ישלמו ימי ויבנה, נראה
 דלא דק. דאינה טובלת עד ליל שמונים, שהרי שמונה ימים שביעים הם ששה ימי
 ויבנה ושני ימי נדה, ושמינים הטהורים הן חמשה בימי נדה ושלשה בימי ויבנה,
 ותשעיים סמטאות — כל שמונה ימי ויבנה, והעשריים — שבעה לספירת נקיים.
למאן — דמשנה התלמוד ימי לידה ימי נדה, אם כן לרבינו תם דפסק ימי לידה
 שאינה רואה ביה, אין עולין לספירת ויבנה (והוא הדין), ולפירוש רש"י דימים
 הראיים לימי נדה אין עולין — אין תקנה לנשים בזמן הוה, דהוי כלהון ספק ובות,
 וצריכות שבעה נקיים. ופעמים דקיימי בימים הראיים לנדה, ולא עלו לה לספירתה.
 ומיהו לפירוש רש"י אתי שפיר — דהוא פסק דימי לידה עולין לימי ספירתה. ולרבינו
 תם נמי: ימי נדה דחוקא אין עולין, אבל ימים הראיין — עולין שפיר.

מזון אלא ארבעה מימי יזבה וארבעה האחרונים מימי נדה הן. ומידו תחלת נדה לא הוי, כל ששביבאו שמונה טהורין שאחריהם, לא יעלו שלשה הראשונים למי הספירה. לפי שזון ששה ספירה, וכשתראה יום ארבעים ותשעה – סותרת. וכן כל שמונה השביעים, ועד ושלשום מי ספירתה.

אלא שמע מינה עולין שמע מינה - וטעמא דרב הונא בריה דרב יהושע, אף על גב דהוי ספק ספקא, מכל מקום אי בעלמא אין עולין - הכא נמי הוה לן למגור, אטו בעלמא. וכן למאה וכן לאלף - ימי שמושה בימי זיבתה. דמאחר שבעת ימי נדה, כל הימים שתראה, אפילו מאה או אלף, מקור "ימי זיבתה", עד שתספור שבעה נקיים.

הדרן עלך בא סימן

דס הנדה, מנא הני מילי - לרבא דאמר בפרק "בנות כותים" (נדה לה.א): לאחרים גורם טומאה, לעצמו לא כל שכן. ולית ליה ד"שעיר המשתלח יוכיח" - הכא לא צריך קרא. ומיהו לדס נדה של מצורעת אצטרך שפיר קרא, דהדס אינו גורם טומאה. ולקמן דמצריך קרא לטומאת זובו במגע ובמשא, ולא יליף מרס הנדה דהכא - משום דאיכא למפרך: מה לדס הנדה שכן מטמא באונס. ואם תאמר: וכיין דלא ילפינן מהכא, אמאי אצטרך לקמן קרא למעוטי זוב יבש, מהכא תיתי לטמא? ויש לומר: כיון דהשוה הכתוב דס נדה חוב לטומאה, ממילא ילפינן מהדרי, דגילוי מילתא בעלמא הוא. ותו, הא דתנן המפלת בו - תימא: דהיינו ההיא קרישא גופיה! ויש לומר: דהכי קאמר, וכי תימא: דאין הכי נמי דישב מעיקרא טהור, ודתנן המפלת בו, אי נמי יש לומר: ותו, יבש משונה כמין יבחושיין או כמין קליפה, מנלן? יכול תהא אבן מנוגעת בו - אבן מנוגעת שמשמאה בביאה בו. ואם תאמר: מת יוכיח, שמשמאה בביאה, ואינו עושה משכב ומושב! ועוד: מצורע גופיה מפרש רבינו תם בריש "אלו דברים" (פסחים ד.יז), דלא עביד משכב ומושב אלא לטמא אוכלין ומשקין. ויש לומר: דמקרא דהכא ממעטין להו, "הזב" - ולא המצורע, ולא המת. ושיך לעמוד דהא אף מדרה נמי מטמא באבן מטמא - ואם תאמר: כיון דממעטין מדרה מ"דיא" לטמא משכב ומושב, ממעטין נמי מאבן מטמא. דהא מכל משכב ומושב הוי טומאה לאבן מטמא, דתנן בתורת כהנים: מנין לרבות עשר מצעות זו על גב זו, ועל גביהן אבן מטמא? תלמוד לומר "כל המשכב"! ואומר רבינו יצחק: דאבן מטמא נפקא לן משום דרשא, דלא מטמא אלא אוכלין ומשקין. ולהכי אצטרך למעוטי מדרה, אף מבאבן מטמא שהיא טומאה קלה.

אבן

ימי לידה שאינה רואה בהן, מהו שיעלו לספירת זיבתה? אמר רב כהנא: תא שמע, ראתה שנים, ולשלישי הפילה, ואינה יודעת מה הפילה - הרי זו ספק זיבה ספק לידה: מביאה קרבן ואינו נאכל, וימי לידתה שאין רואה בהן - עולין לה לספירת זיבתה. אמר רב פפא: שאני התם, כיון דאיכא למימר יולדת וכו', היא, וכל הני שבעה יתירי דקנהינן לה - סלקי לה לספירת זיבתה. אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: ביוולדת וכו' - איכא לספקי, ביוולדת נקבה - ליכא לספקי? אלא לאו שמע מינה: עולין, שמע מינה. תשעה ימים מטמאין ותשעה ימים טהורין - משמשת שמונה ימים מתוך שמונה עשר. עשרה ימים מטמאין ועשרה ימים טהורין - ימי שמושה בימי זיבתה, וכן למאה וכן לאלף.

הדרן עלך בא סימן

דס הנדה ויבשר המת - מטמאין לחין ומטמאין יבשין. אבל הזוב, והניע, והרוק, והשרין, והנבלה, והשכבת זרע - מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין. ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהן - מטמאין לחין ומטמאין יבשין. וכמה היא שרייתן? בפושטין מעת לעת. רבי יוסי אומר: בשר המת יבש, ואינו יכול להשרות ולחזור לכמות שהיה - טהור. גמרא מנא הני מילי? אמר ר' זקניה: דאמר קרא "והידה בנגדתה", מדרה כמותה, מה היא מטמאה, אף מדרה מטמאה. - אשפחן לה, יבש מנלן? אמר רבי יצחק: אמר קרא "יהיה" - בהיותו יהא. - ואימא: הני מילי בלח ונעשה יבש, יבש מעיקרו מנלן? ותו, הא דתנן: המפלת כמין קליפה, כמין עפר, כמין שערה, כמין יבחושיין אדומים - תפיל לפנים, אם נמחו טמא מנלן? - "יהיה" רביא הוא. - אי מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים, אף דמה נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים? - אטו דמה בר משכב ומושב הוא? - ולמעמיד, אבן מנוגעת פת משכב ומושב היא, דאיצטרך קרא

למעוטי? דתניא: יכול תהא אבן מנוגעת עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים. ורין הוא, ומה זב שאינו מטמא בביאה עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים, אבן מנוגעת שמטמאה בביאה אינו דין שמטמאה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים תלמוד לומר "הזב", הזב - ולא אבן מנוגעת. טעמא דמעמיה קרא, הא לאו הכי מטמאה! - ומינה, לאו מי אמרת הזב - ולא אבן מנוגעת, הכי נמי אמר קרא: "אשר היא יושבת עליו" - היא ולא דמה.

אי

ימי לידתה - כגון לידה בזוב ופסקה מיד. הכי גרסינן ראתה שנים - ראתה שני ימים בשופי, בתוך אחד עשר שבין נדה לנדה. ספק לידה ספק זיבה - שמא לידה שמא זיבה, שמא לא זו ולא זו. אם ולד הוא ולא ראתה בפתיחת הקבר - הרי היא לידה ולא זיבה. ואם אינו ולד וראתה דם בפתיחת הקבר - הרי היא זיבה, ואין כאן לידה. ואם ולד הוא וראתה דם בלידה - הרי זו יולדת בזוב. ואם נפתח קבר בלא דם, ואינו ולד - אין כאן לא זו ולא זו. הלכך, ספק הוא, ונטיל עליה חומר לידה - לטמא שבויעים, אפילו לא תראה. וחומר זיבה - שכל זמן שלא תפוסק שבעה נקיים, לא תטהר. ומביאה קרבן, ואינו נאכל שמא אין כאן לא לידה ולא זיבה. וימי לידתה שאין רואה בהן עולין בו - ואף על גב דאיכא לספקי ביולדת בזוב, ויש כאן לידה חזיבה. משום דאיכא למימר בו - אבל אי הוה פשיטא לן דיולדת נקבה היא, לא סלקי לה. תשעה ימים טמאין - תרי מנייהו זיבה, וכי חזיא טהורין - חד מנייהו הוי שימור, ושמונה לתשמיש, וביום תשעה עשר הויה תחלת נדה. וכן לעולם לא תהא זבה. ימי שמושה בימי זיבתה - דמעשרה טמאין הוו שבעה נדה ושלשה זיבה, ומעשרה טהורין - שבעה לספירה ושלשה לתשמיש. הרי ימי שימוש בימי זיבה, וכן למאה - טמאין שבעה ימי נדה, וכולהו ימי זיבה, ומאה טהורין שבעה לספירה, וכולהו לתשמיש. וכן לאלף.

הדרן עלך בא סימן

משנה דס הנדה, והניע - קר"ק בלעז, וממעטין הזב הן, והוי אב הטומאה. וכמה היא שרייתן - דנימא: אי הדרא בכי האי שיעורא - לחין ניהו? בפושטין מעת לעת - אבל אי בעי טפי מים חמים או יותר ממעת לעת - יבשין הן. גמרא מנא הני מילי - דדס נדה מטמא מגע ומשא? אשכחן לח - ד"דוה" - לח משמע, כעין שהוא זב. יהיה - ד"ס יהיה זובה". יבש מעיקרו - כגון הני דתנינן. מין שערה - אדומה. עושה משכב - שיהא משכבו מטמא אדם, ולא יהא ראשון במגע, אלא אב הטומאה כמשכב נדה עצמה. שאינו מטמא בביאה - אדם הנכנס עם הזב בבית - אינו טמא. אבן המנוגעת - מטמאה בביאה אדם הנכנס עמה לבית, דכתיב "והבא אל הבית" וגו'. הזב - אשר ישכב עליו הזב" (ויקרא טו). היא - עושה משכבה אב הטומאה, ולא דמה עושה משכבה אב הטומאה. אבל מטמא הוא את שתחתיו משום משא להיות ראשון, ואף על פי שאין נוגע בו. דהא איתקש לנדה. והכי נמי תנן ב"אבות הטומאה" (כלים פרק א משנה א) דדס נדה מטמא במשא.

אי

משנה

המשנה מבארת לגבי טומאות לחות, האם מטמאות דווקא בלחות או אף כשיבשו: דם הנדה שיצא ממקורה ומטמא כמותה, ובשר המת המטמא בשיעור כזית כמות שלם, מטמאין אחרים כשהם לחין כטבעם וכן מטמאין אחרים כשהם יבשין. אצל הוב – זובו של זב והניע – ליחה היוצאת מן הפה והרוק שיצאו מן הוב, והשריץ במיתתו, והנבלה המטמאה בשיעור כזית אדם וכלים במגע ובמשא, והשכבת זרע שיצאה מאדם שראה קרי, דברים אלו מטמאין רק לחין, ואין מטמאין יבשין. ואם היבשים יכולין להשרות במים ולחזור לכמות שהן – להיות לחים כפי שהיו, מטמאין לחין ומטמאין אף יבשין, כלומר, באופן זה אינם נחשבים יבשים אלא לחים, ומטמאין. מבארת המשנה: ובמה היא שריתן שבכך יבדקו אם יכולים לחזור ללחות כמים פושרין – שאינם חמים או קרים, במשך מעת לעת – שיעור זמן של יום ולילה שלימים ורצופים, אך ביותר משיעור זה אינם מטמאים. דעה החולקת בענין בשר מת יבש [שלתנא קמא מטמא: רבי יוסי אומר, בשר המת שיבש כל כך ואינו יכול להשרות ולחזור להיות לח כמות שהיה, טהור].

גמרא

שנינו במשנה, שדם נדה מטמא ואף כשהוא יבש. מבררת הגמרא: מנא הני מילי שמטמא כנדה עצמה. משיבה הגמרא: אמר חזקיה, דאמר קרא (ויקרא טו לב-לג) 'והנדה כנדה', ולמדים שמדוע – זיבת דם נדה כמותה, מה היא מטמאה במגע ובמשא, אף מדוע מטמאה. מבררת הגמרא: אכן אשכחן בתורה שמטמא כשהוא לח, כמשמעות 'דור' שמטמא כשהוא זב, יבש מנלן שמטמא, הרי אין זה במשמעות הכתוב. משיבה הגמרא: אמר רבי יצחק, אמר קרא בזבה (שם טו יט) 'דם יתיה זבה', ולמדים מ'יהיה' שהדם כהיותו 'הא' – ישאר בטומאתו אף כשייבש. מבררת הגמרא: ואימא הני מילי שדם נדה יבש מטמא נאמרו רק בדם שיצא לח מן המקור ונעשה יבש, שכיין שהיה מטמא נשאר כך, דם יבש מעיקרו כשיצא מן המקור, מנלן שגם הוא מטמא. עוד מבררת הגמרא: ותו, הא דתנן במשנה (לעיל כא), אשה המפלת ממקורה דם יבש בצורות משונות, כגון כמין קליפה, כמין עפר, כמין שער אדומה, כמין יבחושיין [ייתושים] ארוגים, הרי זה ספק דם, ותפיל אותם למים פושרים, אם נמחו מוכח שדם נדה הם, (טמא) [ומטמא]. מנלן שגם דם יבש שיצא ממקור הנדה בצורות משונות טמא. משיבה הגמרא: תיבת 'יהיה' שבפסוק (ויקרא טו יט) 'דם יתיה זבה בבשרה' מיותרת, ודבויא הוא שאף דם נדה הבא בצורות משונות מטמא. הגמרא מבארת דין דם נדה לענין טומאת משכב ומושב. שואלת הגמרא: אי למדים דם נדה מנדה, נלמד גם מה היא – הנדה עושה את המשכב ומושב שלה אב הטומאה לטמא אדם במגע, ולטמא את הבגדים שעליה, אף דמה נמי היא עושה את המשכב ומושב שלו אב הטומאה לטמא אדם במגע ולטמא את הבגדים שעליה, ולא רק ראשון לטומאה. דוחה הגמרא את הקריאה: אטו דמה בר משכב ומושב הוא – וכי דם יושב או שוכב שניתן לומר עליו שיטמא במשכב ומושב, וכיצד נלמד שיטמא בזה. מקשה הגמרא על הדחיה: ולמעמיך שדבר שאינו ראוי למשכב ומושב אינו יכול לטמא בו, כיצד תבאר דין אבן מנונעת – אבן מבית שיש בו נגע צרעת, וכי פת משכב ומושב היא דאיצטריך קרא למעוטי אותה מטומאת משכב ומושב, כפי דתנא בברייתא, יכול היית לומר שתהא אבן מנונעת עושה דין משכב ומושב לדבר שתחתיה שיהא אב הטומאה לטמא אדם במגע ולטמא את הבגדים

ראתה דם שלשה ימים בימי זוב ונתחייבה בנקיים וילדה ופסקה מיד מלראות, יש להסתפק, ימי טומאת הלידה שאינה רואה בהן מהו שיעולו לספירת זיבתה – האם עולים לנקיים, או שאינם עולים וצריכה למנותם לאחר מכן. הגמרא מביאה ראייה לפשוט את הספק: אמר רב כהנא, תא שמע, שנינו בברייתא, אשה שראתה שנים – שני ימים בימי זובה, ולשלישי – וביום השלישי הפילה, ואינה יודעת מה הפילה, שמסופקת האם ולד הוא, והאם זכר או נקבה, או שאינו ולד כלל, ואף אינה יודעת אם ראתה דם בהפלה, ויש להסתפק בדינה, שאם ילדה ולד ולא ראתה דם טמא בלידה בלבד ואינה זבה גדולה, ואם ראתה דם ואינו ולד טמא בזיבה בלבד, ואם ולד הוא וגם ראתה יולדת בזוב היא, ואם אינו ולד ולא ראתה אינה לא יולדת ולא זבה, והרי זו צריכה להחמיר, שמחמת הספק שטמא זיבה סופרת שבעה נקיים, ומחמת הספק שטמא לידה טמאה שבועיים כיוולדת נקבה, ומכאן קרבן, שמא זבה או יולדת היא, ואינו נאכל, שמא אינה לא יולדת ולא זבה. ממשיכה הברייתא. וימי טומאת לידתה שאין רואה בהן עולין לה לספירת זיבתה, הגם שעל הצד שיוולדת בזוב היא טמאה לידה וצריכה שבעה נקיים. ובזה נפשט הספק. והוא הדין שימי נדה שאינה רואה בהם עולים לספירת זיבתה. דוחה הגמרא: אמר רב פפא, לעולם אין ימי לידה עולים לנקיים, ושאינה הית בברייתא, שהטעם שכתבה שעולים פיו דאיכא למימר שאף אם ילדה שמא יולדת זכר היא וטמאה רק שבעה, ואנו החמרנו לטמאה שבועיים כיוולדת נקבה, וממילא כל הני שבעה יתירי דקרבניהן לה – השבעה שטמאנוה ועל הצד שהיה זכר מיותרים סלקין – עולים לה לספירת זיבתה, שיש שלשה צדדים שדיה בכך, הצד שלא ראתה ביום ההפלה ולא נטמאה בזוב, והצד שלא נטמאה בלידה, והצד שזכר היה ונטמאה שבעה בלבד, ולכן לא חששו לצד שילדה נקבה וגם ראתה, אבל כיוולדת בזוב גמורה אין ימי הלידה עולים לה לנקיים. מקשה הגמרא על דחית רב פפא: אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא, כיוולדת זכר איכא לספוקי וכיוולדת נקבה ליכא לספוקי – האם מסופקת רק בלידת זכר ולא בנקבה, והלא בשל הצד שילדה נקבה החמרנו לטמאה שבועיים, ואף שתפסנו ימים אלה כימי לידה מבואר בברייתא שעולין לה לספירת זיבתה, אלא לאו שמע מינה – אלא ודאי מוכח מכאן שימי לידה ונדה שאינה רואה בהם עולין לספירת זיבתה. מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן מוכח כן מהברייתא. הגמרא חוזרת להמשיך הברייתא דלעיל (ע"א) בתיקון ראיות נשים פקחות. ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה תשעה ימים טמאין ותשעה ימים טהורין, משמשת שמונה ימים מתוך כל שמונה עשר, שבשני ימי הראייה שלאחר נדתה נעשית זבה קטנה, ובתשעת הימים שאינה רואה שומרת יום אחד בטהרה ובשמונת הנותרים מותרת, ולאחר מכן שבה לפתח נדתה. ממשיכה הברייתא: אשה שסדר ראיותיה עשרה ימים טמאין ועשרה ימים טהורין, הרי מספר ימי שמושה כמספר ימי ראיית זיבתה, ששלשה ימים רואה בימי הזיבה, ושלשה ימים מותרת בתום ספירת הנקיים. ממשיכה הברייתא: וכן לרואה מאה ופוסקת מאה, וכן לרואה אלה ופוסקת אלה, ימי היתרן כימי זיבתה, שבימי הראייה כל הימים שלאחר שבעת הראשונים, ימי זוב, ובימים שאינה רואה כל הימים שלאחר שבעה נקיים ימי היתר.

הדרן עלך בא סימן

פרק שביעי – דם הנדה

בפרק זה יבוארו דיני טומאות דם וכתמי דם, ונאמנות כותים לענין מציאת טומאה.

ואין צריך לשנות 'אף על פי שאי אפשר' וְאֵינָא יִדְעָנָא – ואני אדע מעצמי שטעם דברי החכמים משום דא' אִפְשָׁר הוּא, וודאי כבר בא התחתון, שאם לא כן מדוע מחשיבים אותה כגדולה, וכן הייתי מבין לבד שרבי מאיר חולק בזה וסובר שאפשר שיבוא העליון לפני התחתון.

מתרצת הגמרא: אִי לֹא תִנָּא 'אָף עַל פִּי שְׂאֵי אִפְשָׁר', הִוָּה אִמְיָנָא שאצל רוב נשים הסימן התחתון אִתִּי בְּרִישָׁא – בא תחילה, וּמִיעוּטָא, עֲלִיּוֹן אִתִּי בְּרִישָׁא – ואצל מיעוטן הסימן העליון בא תחילה, והמשנה מדברת באשה שראינו אצלה סימן עליון, ולגבי התחתון אין לנו ביור, שבאופן זה אם נסמך על הרוב יש להחשיבה גדולה, וְרַבִּי מֵאִיר שֶׁדָּן אותה כקטנה הולך לְטַעְמָהּ, דְּחִישׁ לְמִיעוּטָא – שהוא חושש למיעוט ואינו סומך על רוב, וְרַבְּנָן לְטַעְמֵיהוּ דְּלֵא חִישִׁי לְמִיעוּטָא, ולכן דנים עליה כגדולה. וְהָיָה מִלְּי בְּסִתְמָא, כשלא בדקו אם יש לה סימן תחתון, שאז יש לתלות שהוא בא, אֲבָל הֵיכָא דְּרַבְּרָן וְלֹא אֲשַׁבְּחָן – ולא מצאו סימן תחתון אִמֵּר מוֹדוּ לֵיהּ – אמור שמודים לו רַבְּנָן לְרַבִּי מֵאִיר דְּסִימָן עֲלִיּוֹן קָרִים – קדם לתחתון, כמו אצל מיעוט הנשים, וקטנה היא. קָא מְשַׁמַּע לָן דְּאִי אִפְשָׁר שִׁיבּוּא הסימן העליון עד שלא בא התחתון, וכיון שאשה זו יש לה סימן העליון, אם כן וְרַבִּי כִּבְר אִתִּי – בא הסימן התחתון וגדולה היא, וּמִנְתָּר הוּא דְּנִתָּר – אלא שנשר הסימן (ושהן שתי שערות) לאחר מכן.

הגמרא מקשה על שיטת חכמים: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר, הסובר

שאפשר לסימן שבדדים לבוא קודם לשערות, הִיָּינו דְּכִתְיָב (יחזקאל טו ז) 'שְׂרִים נְכוֹנוּ וְשַׁעֲרֵךְ צִמָּח', שפירשו, שגדלו השדיים וצמח השער במקום הערוה, ונראה מסדר הדברים שיתכן שיגדלו הדדים לפני הבאת השערות, וכשיטת רבי מאיר, אֵלֶּא לְרַבְּנָן קִשְׁיָה, דִּאִפְכָּא מְכַעֵי לֵיהּ – שהיה צריך לכתוב הפוך, שהרי תמיד צמיחת השער קודמת.

מתרצת הגמרא: הֵכִי קְאָמֵר, בִּיּוֹן שְׂרִים נְכוֹנוּ, דהיינו שגדלו השדיים, בְּיָדוּעַ שְׂשַׁעֲרֵךְ צִמָּח' לפני כן.

הגמרא מקשה שוב: בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי מֵאִיר, הסובר שאפשר לסימן העליון לבוא לפני התחתון, הִיָּינו דְּכִתְיָב (יחזקאל כג כא) וְתַפְקִידֵי אֵת זְמַת נְעוּרֵיךְ בְּעִשּׂוֹת מַמְצָרִים דְּרִידָה לְמַעַן שְׂרֵי נְעוּרֵיךְ, ופירוש הפסוק, וזכרת את את הוימה שעשית בעת שהיו מצרים משחקים בך וממעכים דריך, כדי להתאנף ולזנות בך כשתהי ראויה לאשה ותבואי לימי נערות. והתיבה 'שְׂרֵי' היא מלשון 'להשליך', כלומר עדיין היו שערות נעורך עומדות להשתלח ולצאת. ומוכח שהדדים קודמים לשערות והיינו שיתכן שיהיה כן, וכשיטת רבי מאיר, אֵלֶּא לְרַבְּנָן קִשְׁיָה, דִּאִפְכָּא מְכַעֵי לֵיהּ – שהיה צריך להיות להיפך, משום שתמיד שערות קודמות לדדים.

מתרצת הגמרא: הֵכִי קְאָמֵר, בִּיּוֹן שְׂכָאָה דְּרִידָה בְּיָדוּעַ שְׂכָאָה נְעוּרֵיךְ. הגמרא מתרצת בדרך נוספת: וְאִפְּעִית אִימָא, מֵאִי לִשּׁוֹן 'שְׂרֵי' שבפסוק, כּוּלָּהּ בְּרִידָן כְּתִיב – כל הפסוק מודר בדדים, ו'שְׂרֵי' היא לשון שדיים. וְהֵכִי קְאָמֵר חֲקוּדָשׁ בְּרִידָה הוּא לְיִשְׂרָאֵל,

יֵשׁ דְּבַר שְׁחִיב בְּמַעֲשְׂרוֹת, וְאָף עַל פִּי כֵן אִינִי חֵיב בְּפִאָה, שהלא בפאה נאמרו שם דברים נוספים הפטורים ממנה אף שאינם פטורים ממעשרות, ולפיכך אפשר שיהיה דבר הפטור מפאה וחייב במעשרות.

גמרא

הגמרא מבארת את דברי המשנה. מבררת הגמרא: לְאִתּוּי מֵאִי – אלו מינים באה המשנה להביא שחייבים במעשרות אף שאינם חייבים בפאה. משיבה הגמרא: לְאִתּוּי – [להביא] תִּנְאָה וְיָרֵךְ שְׂאִינִי חֵיב בְּפִאָה, כמבואר להלן, ואילו במעשר חייבים הם.

הגמרא מביאה משניות שבהם נשנו מי הם החייבים בפאה ובמעשרות, ומתוכן יתבאר פטור תאנה וירק מפאה, וחיוכם במעשר: דְּתִנָּן (פאה פ"א מ"ד) כָּלֵל אִמְרוּ חֲכָמִים בְּעֵינֵי חֵיב פִּאָה מֵה חֵיב בַּפֶּאָה וּמֵה פֶטוּר, כָּל דְּבַר שֶׁהוּא אוֹכֵל – ראוי לאכילה, וְנִשְׁמֵר – ובעליו שומרים אותו לעצמם ואינם מפקירים אותו, וְגִידוּלוֹ – יניקתו שממנה גדל, היא מִן הָאֶרֶץ, וְלִקְיָטוֹ בְּאֶחָד – שדרך ללקוט את כל הגדל ממנו בשדה כפעם אחת ולא מעט מעט, וּמִכְּנִיסוֹ לְאוֹצֵר לְקִיּוֹם – שראוי להתקיים לאורך זמן ואינו מתקלקל מיד, הוא הַחֵיב בְּפִאָה. הגמרא מבררת מה באה משנה זו למעט בכל אחד מן הדברים שנשנו בה. מבארת הגמרא: מֵה שִּנְיָנוּ 'אוֹכֵל', בֹּא לְמַעוּטֵי סְפִיחֵי – [הגדלים מזרע שנפל בשעת הקצירה] ממיני סְפִיחֵי וְקִצְצָה – מיני עצמים שאינם אוכל ומשמשים לצביעה. ומה ששנינו 'וְגִידוּלוֹ' בִּלְמַעוּטֵי דְּבַר שֶׁהוּא הַפֶּקֶר שאין שומרים אותו. ומה ששנינו 'וְגִידוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ' בֹּא לְמַעוּטֵי בְּמִהִים וּפְטָרִיּוֹת – מינים הגדלים על הארץ מלחות הקרקע, אכן אין להם שורש בקרקע ואין יונקים מן הארץ אלא מן האויר. ומה ששנינו 'וְלִקְיָטוֹ בְּאֶחָד' בֹּא לְמַעוּטֵי תִנְאָה שאין כל פירותיה מבשילים יחד, אלא נלקטים מעט מעט עם גמור בישולם. ומה ששנינו 'וּמִכְּנִיסוֹ לְקִיּוֹם' בֹּא לְמַעוּטֵי יָרֵךְ שאין אדם מכניסו לאוצר לקיום, מפני שאינו מתקיים אלא מתעפש מיד.

עד כאן נתבאר מי הם החייבים והפטורים מפאה, ועתה מביאה הגמרא משנה שבה התבאר מי הם החייבים במעשרות, כדי לעמוד

על ההבדל שביניהם: וְאִילוּ נָפִי – לענין מַעֲשֵׂר, תִּנָּן (מעשרות פ"א מ"א), כָּל דְּבַר שֶׁהוּא אוֹכֵל – ראוי לאכילה, וְנִשְׁמֵר – בעליו שומרים אותו ואינו הפקר, וְגִידוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ – יניקתו שממנה גדל היא מן הארץ, אזי הדבר שנתקיימו בו כל תנאים אלו חֵיב בְּמַעֲשְׂרוֹת. ומדייקת הגמרא: וְאִילוּ התנאים האחרים האמורים לעיל לענין פאה, שאינה נהגת אלא בדבר שלִקְיָטוֹ בְּאֶחָד וּמִכְּנִיסוֹ לְקִיּוֹם, לֹא קָתְגִי – לא נשנו תנאים אלו לענין מעשר, ומתבאר מכך שגם דבר שאינו נלקט כאחד, כגון תאנה, וכן דבר שאינו מתקיים לאורך זמן כגון ירק, חייבים במעשרות. וזהו מה ששנינו במשנתנו שיש שחייב במעשרות ואינו חייב בפאה.

הגמרא מבארת שלא כל מיני הירק פטורים מפאה. מבארת הגמרא: אִם הָיוּ בָהֶם – בין מיני הירק שוּמִים וְכֻלְּיָן, שגם הם בכלל ירק, תִּיבִין בַּפֶּאָה, משום שמינים אלו מתקיימים לזמן מרובה.

מביאה הגמרא ראייה לכך מן המשנה: דְּתִנָּן – כמו ששנינו במשנה (פאה פ"ג מ"ד) מְלַבְּנוֹת – שורות של בָּצָלִים שְׂזוּרֵעַ בֵּין עֲרוּגוֹת הַיָּרֵק, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, צָרִיךְ לְהַנִּיחַ פִּאָה מְכָל אַחַת וְאַחַת – מכל שורת בצלים בפני עצמה, ואין די במה שיניח במקום אחד על כל השורות, וכפי ששנינו (שם פ"ב מ"א) שִׁמְן זֵרַע הַנּוֹרַע בֵּין זֵרַע אַחֵר, נִידוֹן הַשְּׂדֵה כִּשְׁתֵּי שְׂדוֹת וְחֵיב לְהַנִּיחַ פִּאָה מְכָל אַחַת בְּפָנֵי עֲצָמָה. וְהַכְּמִים אוֹמְרִים, מִנִּיחַ פִּאָה מְשׁוּרָה אַחַת שֶׁל בָּצָלִים עַל הַכֵּל, מוֹשֵׁם שִׁירָק שֶׁאֵינוֹ חֵיב בַּפֶּאָה. אֵינוֹ מַפְסִיק אֶת שְׂדוֹת הַבָּצָלִים לִהְיוֹת נִידוֹנוֹת כִּשְׁתֵּי שְׂדוֹת. ומוכח ממשנה זו ששומים ובצלים חייבים בפאה, ומן הטעם שנתבאר שמתקיימים לזמן מרובה.

אגב מה ששנינו במשנה הקודמת שדין 'אוכל' לענין מעשר ולענין קבלת טומאת אוכלים תלויים זה בזה, מביאה הגמרא דברי רבי יוחנן בענין קבלת טומאת אוכלים, כדי להקשות ממשנה זו על מה שאמר רבא להלן (נא). על דברי רבי יוחנן: אִמֵּר רַבָּה בַר בַּר חֲנָה, אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן, עוֹלָשִׁין – מִיֵּן עֵשֶׂב מִרְּמֵי הַשֶּׁמֶשׁ הֵן לְאִכִּילַת אָדָם וְהֵן לְאִכִּילַת בְּהֵמָה, שְׂרָעָן מִתְּחִילָה בִּמְחֻשָּׁה שִׁיחִי לְצוּר בְּהֵמָה, וְאַחֵר כֵּךְ נִמְלָךְ – התחרט וחשב עֲלֵיהֶן שִׁיחִי לְצוּר אָדָם,

1 תחת כלי שלם שניקב כדי לקבל המשקה הנוסף ממנו, לא נאמר כן
2 אלא כאשר המשקים מתקבלים בתוך שבר זה ואינם יוצאים ממנו,
3 אבל אם ניקב השבר, אף כאשר הנקב קטן הוא שאם היה הכלי שלם
4 לא היה מתבטל מתורת כלי מחמת נקב זה, מכל מקום הואיל וזה
5 אינו אלא שבר כלי שאינו חשוב כל כך, כאשר המשקה המתקבל בו
6 נוסף ויוצא ממנו דרך בני אדם לבטלו לגמרי מלהשתמש בו, ולפיכך
7 בטל ממנו שם כלי.

8 הגמרא מביאה שיטות התנאים כיצד בודקים נקב שבכלי חרס, לדעת
9 אם הנקב ראוי להכניס לתוכו משקה: תנו רבנן, ביצד בודקין כלי

10 חרס שניקב, לידע אם ניקב בשיעור הראוי להיות כוונם משקה, אם
11 לא – או שאין הנקב ראוי לכך, וביא עריכה – קערה מלאה מים,
12 ונותן את הקנדה הנקובה לתוכה – לתוך הקערה, ובודקים אם נכנס
13 מים לכלי דרך נקב זה או לא, אם כנסה – אם נכנס מן המים
14 שבקערה לתוך הכלי, פידוע – יש לדעת מכך שהנקב הוא כשיעור
15 הראוי להיות כוונם משקה, ואם לא – ואם לא נכנס מן המים
16 שבקערה לתוך הכלי, פידוע שהנקב הוא כשיעור הראוי להיות
17 מוציא משקה, אבל אין בו כשיעור הראוי להכניס בו משקה.

1 הנעשה בתמידות, שאין הדברים אמורים אלא במי – מין כלי
2 שמיוחד לשיקה, יצא – נתמעט כלי זה, שבני אדם אומרים לו
3 – (ליושב על הכלי) עמוד מלשבת על כלי זה והניח לנו שנעשה
4 מלאכתנו שהכלי משמש לצרכה, וכלומר שבכלי כזה לא נאמר דין
5 טומאת מדרס.

משנה

6 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
7 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
8 הראשון: כל אדם תראוי – שהוא כשר לדון דיני נפשות – להטיל
9 עונש מיתת בית דין על מי שנתחייב בהם, כל שכן הוא שראוי לדון
10 גם דיני ממונות שדינם קל יותר, ויש אדם שראוי – כשר לדון דיני
11 ממונות, ואף שאינו ראוי לדון דיני נפשות.

גמרא

12 הגמרא מבארת את מי באה המשנה לרבות בכלל זה שאף שפסול
13 לדון דיני נפשות מכל מקום הוא כשר לדון דיני ממונות: אמר רב
14 יהודה, הכלל ששינו במשנה בא לאתויי – להביא מפור שהוא פסול
15 לדון דיני נפשות אף שכשר לדון דיני ממונות. מקשה הגמרא: הרי
16 תנינא קדא וימנא – כבר שינו כן במשנה במקום אחר (סנהדרין
17 לב). 'הכל' (כל ישראל) כשרין לדון דיני ממונות, ואין הכל כשרין
18 לדון דיני נפשות, והוינן בה – והקשינו בגמרא (שם לו): בדברי
19 משנה זו, לאתויי מאי – מה באה משנה זו לרבות כשאמרה 'הכל'.
20 ואמר רב יהודה לבאר דברי המשנה, שבאה לאתויי – (לרבות)
21 מפור, שהוא כשר לדיני ממונות אף שפסול לדיני נפשות, ומאחר
22 שכבר נתרבה דין זה לגבי ממזר מדוע הוצרך להתרבות כאן שוב.
23 מתרצת הגמרא: תדא – על אחת מן המשניות אמר רב יהודה שבאה
24 לאתויי גר, שהוא כשר לדון דיני ממונות אף שפסול לדיני נפשות,
25 שגם הוא אין יחוסו שלם שאינו מודע ישראל, ותדא – ועל האחת

26 מהן אמר שבאה לאתויי מפור שגם הוא כשר לדיני ממונות.
27 מבארת הגמרא: וצריכי והוצרך רב יהודה להשמיענו שכך הדין גם
28 בגר וגם בממזר שכשרים לדיני ממונות, דאי אשמעינן – שאם היה
29 רב יהודה משמיענו כך בגר בלבד, היינו סבורים לומר שאין כשר
30 לדיני ממונות אלא גר, משום שיש בו מעלה דראוי לבא בקהל –
31 שיותר לשאת בת ישראל, אבל מפור דאין ראוי לבא בקהל –
32 שאסור לשאת בת ישראל, אימא לא – היינו סבורים לומר שאינו
33 כשר גם לדיני ממונות. ואי אשמעינן – ואם היה רב יהודה משמיענו
34 כך בממזר בלבד, היינו סבורים לומר שאין כשר לדיני ממונות אלא
35 ממזר, משום שיש בו מעלה דקאתי מטפה בשדה – שבא מזרע
36 ישראל, אבל גר דקאתי מטפה פסולה – שלא נולד מזרע ישראל,
37 אימא לא – היינו סבורים לומר שאינו כשר אף לא לדיני ממונות,
38 ולפיכך צריכא – אכן הוצרכו שתי המשניות ללמד שהן גר וזן ממזר
39 כשרים לדיני ממונות.

משנה

40 המשנה מביאה דוגמא נוספת של שני דברים, שהאחד מהם אפשר
41 שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא הראשון: כל
42 אדם הכשר לדון דיני ממונות, הרי הוא כשר גם להעיד עדות בבית
43 דין, ויש אדם שכשר להעיד ואינו כשר לדון.

גמרא

44 הגמרא מבארת את מי באה המשנה לרבות שפסול לדון אף שכשר
45 להעיד. מבררת הגמרא: לאתויי מאי – מי הוא שבאה המשנה
46 לרבות שיפסל לדון אף שכשר להעיד. אמר רבי יוחנן לבאר דברי
47 המשנה, שבאה לאתויי – (לרבות מי שהוא סומא – עיוור שאינו רואה
48 באתחלת מעיניו. מבארת הגמרא: ומני – ובשיתת איזה תנא הולכת
49 משנה זו,

1 שעליו. ודין הוא – ויש ללמוד זאת בקל וחומר, ומה זב הקל שאינו
2 מטמא בביאה – באוהל, מכל מקום החמירה בו תורה שעושה
3 משכב ומושב למטא אדם ולמטא הבגדים שעליו, אכן מנוגעת
4 החמורה שמטמא בביאה, שנאמר (ויקרא יד מו) 'והבא אל הבית
5 כל ימי הסגיר אתו יטמא עד הערב, וכי אינו דין שמטמאה את
6 המשכב ומושב שלה להיות אב הטומאה למטא אדם ולמטא את
7 הבגדים שעליו. תלמוד לומר (ויקרא טו ד) 'כל המשכב אשר ישכב
8 עליו הוב יטמא, שתיבת 'הוב' מיותרת, ובאה לדייק שדווקא הוב
9 מטמא את משכבו ומושבו, ולא אכן מנוגעת. מדייקת הגמרא:
10 מטמא שאבן המנוגעת אינה מטמאה משכב ומושב, רק משום
11 דמעטיה קרא, הא לאו הכי היתה מטמאה, ומבואר שגם דבר

12 שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא את משכבו להיות אב הטומאה
13 לטמא אחרים, ולא כפי שדחתה הגמרא, וחוורת הקריאה מדוע לא
14 נלמד מנדה שאף דמה יעשה משכב ומושב כמותה.
15 מתרצת הגמרא: ומנייה – מעצמה נלמד את המקור שדם
16 נדה אינו עושה משכב ומושב, שכן לאו מי אמרת שמתיבת 'הוב'
17 מדייקים, שדווקא הוא מטמא משכב ומושב ולא אכן מנוגעת כיון
18 שאינה בת משכב ומושב, ואם כן הקא נמי יש למעט דם נדה
19 מטומאת משכב ומושב, שכן אמר קרא לענין משכב ומושב (ויקרא
20 טו כג) 'אשר הוא ישבת עליו, ותיבת 'היא' מיותרת, ויש לדייק
21 שדווקא 'היא' – הנדה עצמה מטמאת משכבה ומושבה, ולא דמה.

לצורך הבעלים ואינם הפקר כדרך דברים העולים מאליהם, תיביין
במעשר, ואם לאו – שאין הבעלים שומרים אותם לעצמם אלא
מפקירים אותם, פטורין ממעשר, כדין הפקר הפטור ממעשר (פאה
פ"ו מ"א).

רב אשי מקשה ממשנתנו על דברי רבא שמועלת מחשבה במחור
לענין מעשר אף שאינה מועלת לענין טומאה: מתיב רב אשי, שנינו
במשנתנו (לעיל נ'). כל הדברים שתיביין בפעשויות הרי הם גם
מטמאין טומאת אוכלין – מקבלים טומאה מדבר טמא הנוגע בהם
כדין אוכלים, שהלא אין חייב במעשר אלא דבר שהוא אוכל
(מעשרות פ"א מ"א), ואם חייבים הם במעשרות ודאי שאוכל הם
וראויים לקבל טומאה. ואם איתא – ואם אכן הדין כדברין שלענין
מעשר מועלת מחשבה לאכילת אדם אף במחור לקרקע, אף
שלענין טומאה אינה מועלת כדברי רבי יוחנן לעיל (נ): לגבי עולשין,
כיצד כללה המשנה ואמרה שכל החייב במעשרות מטמא טומאת
אוכלים, הא איתא הני, הרי ישנם עולשין אלו שנורעו לצורך בהמה
ואחר כך נמלך עליהם שיהיו לאכילת אדם, דקתיביין בפעשו –
שהרי לדברי רבא חייבים במעשר משום שמועלת מחשבתו לעשותם
אוכל אדם אף במחור, ואין מטמאין טומאת אוכלין – אינם
מקבלים טומאה כדין אוכל, כמו שאמר בהם רבי יוחנן לעיל (שם),
והרי זה שלא כפי הכלל שבמשנה שכל החייב במעשר מטמא
טומאת אוכלים.

רבא מתרץ קושיית רב אשי על דבריו: אמר רבא, מה שאמרה
המשנה שכל החייב במעשר מטמא טומאת אוכלים, ה"ב קאמר – כך
כוונת המשנה לומר, כל מין אוכל שתיביין בפעשו, הרי הוא גם
מטמא טומאת אוכלין, וכלומר שכוונת המשנה בכלל זה דווקא
למיני האוכלים, ועל כך הוא שאמרה שכל מין שאנו דנים אותו
כאוכל לענין מעשר יהיה דינו משום כך שגם יטמא טומאת אוכלים,
אבל אין הכלל שבמשנה אמור לענין פרטי האוכלים שבכל מין,
שבהם אפשר שימצאו כאלה שחייבים במעשר אף שאינם מטמאים
טומאת אוכלים.

הגמרא מביאה ראיה שכוונת המשנה בכלל שכל החייב במעשר
מטמא טומאת אוכלים למין החייב במעשר: ה"ב נמי מכתבא – וכך
גם מסתבר, מדקתני סיפא – ממא ששנינו בסיפא של משנתנו (להלן
ע"ב) כל בהמה שתיביין הגוזז את צמרם בנתינת ראשית הני לכהן,
הרי השוחט בהמה זו חייב במתנות – בנתינת הזרוע והלחיים והקבה
ממנה לכהן, ויש בהמה שהשוחט חייב במתנות, ואין חייב
בראשית הני, וכגון שור או עז שחייב במתנות שנאמר בהם (דברים
יח ג) 'אם שור אם שז', אולם בראשית הגז אינו חייב, שאין ראשית
הגז נוהג אלא בכבשים כמבואר בחולין (קלה). ואם איתא – ואם
נפרש דברי המשנה שכוונתה בכללים אלו גם לפרטים שבכל מין,
יקשה האיתא מרפה – הרי ישנה טריפה דתייבת בראשית הני,
ואינה תייבת במתנות, ובהכרח לפרש דברי המשנה שכוונתה למין
החייב בראשית הגז ולא לכל הפרטים שבאותו מין, ומכך יש להוכיח
שגם הכלל השני במשנתנו שכל החייב במעשר מטמא טומאת
אוכלים, שהכוונה בו למין החייב במעשר ולא לכל הפרטים שבו
וכדברי רבא.

רבינא דוחה הראיה מן הסיפא של המשנה שכוונת המשנה בכללים
השנויים בה למינים ולא לפרטים: אמר רבינא, לעולם יש לומר
שאכן כוונת המשנה גם לפרטים, ואין להקשות על מה שאמרה שכל
החייב בראשית הגז חייב במתנות שהרי טריפה חייבת בראשית הגז
ופטורה ממתנות, שכן הא מני – משנה זו בשיטת מי היא הולכת,

בשיטת רבי שמעון היא הולכת, הני, רבי שמעון פוזר את
המרפה בראשית הני, ולשיטתו אכן לא מצאנו שום אופן שנוהג בו
ראשית הגז ואין מתנות כהונה נוהגים בו, ויכולה המשנה להתפרש
שכוונתה גם לפרטים שבכל מין.

רב שימי בר אשי מביא ראיה אחרת שכוונת המשנה למינים ולא
לפרטים שבהם: אמר רב שימי בר אשי, תא שמע ראיה מבריתא
שכוונת משנתנו בכלליה למינים ולא לפרטים, ששנינו בבריתא,
המפקיר את פרמו, ולמחרת השכים בפקר קודם שיזכו בו אחרים
וחזר וזכה בו ובפרו – תלש פירותיו מן המחור, הרי בציר זה חייב
בפרט – להניח לעניים גרגרי הענבים הנושרים מן הבציר, וכן חייב
בעוללות – להניח לעניים האשכולות הקטנים שבין הענבים, וכן
חייב בשבחה – להניח לעניים מה ששכח והותיר מן הענבים בכרם,
וכן חייב בפאה – שלא יכלה בבצירו כל פירות הכרם אלא יניח ממנו
לעניים, ואולם פטור מן המעשר – מלעשר פירות הכרם שזכה בהם
מן ההפקר, כדין הפקר הפטור ממעשר (מעשרות פ"א מ"א), אבל
בפרט ועוללות ושכחה ופאה חייב, ואף שהפקר פטור גם מהם
כמבואר במסכת פאה (פ"א מ"ד), מכל מקום למדנו ממא שנכפל
בהם בתורה הציורי 'תעזוב אותם' שבא לרבות שאף הפקר כגון זה
שחזר וזכה בו חייב בכל אלו. וקשה, הא אנו הני – הרי שנינו
במשנתנו כל שתיביין בפאה חייב בפעשו, ובאופן זה הרי מצאנו
דבר החייב בפאה ואינו חייב במעשרות, אלא לאו – אלא ודאי שמע
מינה – יש להוכיח מכאן שהכלל האמור במשנתנו, מין קתני –
הכוונה בו למין החייב בפאה, ובו אמרה המשנה שאם חייב בפאה
חייב גם במעשר, אבל אין הכוונה בזה לכל הפרטים שבאותו מין,
שבהם ודאי שיש למצוא פרטים החייבים בפאה ואינם חייבים
במעשרות. מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן יש להוכיח כך.

הגמרא מביאה משנה השנייה במסכת פאה כדי להקשות קושיא
לפיה ולפי הכללים השנויים במשנתנו: הני הני – שנינו במשנה
(פאה פ"ג מ"ב), שנחלקו בה חכמים ורבי עקיבא כדין הקוצר מקצת
תבואת שדה במקומות שבהם מיהרה התבואה להתבשל יותר
מבמקומות אחרים, והותיר המקומות שלא נבשלה בהם התבואה
באותה שעה, וכשבא אחר כך לקצור התבואה הותרת בעת גמר
בישולה, סובר רבי עקיבא שמכיון ומקום התבואה הנקצרת תחילה
מפסיק בין המקומות שבא לקצור עתה, דין כל מקום ומקום מהם
כשדה בפני עצמה, וצריך להניח פאה מכל אחד מהם לעצמו,
וחכמים סוברים שמשעה שהתחיל לקצור מה שנתבשל תחילה הרי
זה כאילו התחיל לקצור השדה כולה, ועתה כשקוצר הנותר אינו
אלא גומר הקציר שהתחיל בו בשעתו, ולפיכך רשאי להניח פאה
בגמר הקציר במקום אחד לפטור בו את השדה כולה. ועל כך מוסיפה
המשנה ואומרת, שמוזים חכמים לרבי עקיבא בזרע שבת – מין
ירק שנותנים ממנו בקדירה למתק טעמה, או תרדל, בשנים ושלשה
מקומות נפרדים זה מזה, שנותן פאה מכל אחד ואחד – מכל מקום
ומקום בפני עצמו, ואף שאין ההפסק שבין המקומות כשיעור האמור
במקום שאינו זרוע המפסיק בין שני מקומות זרועים, שהוא כשיעור
שלשה תלמים של מחרישה, מכל מקום הואיל ומינים אלו אין דרך
לזרוע מהן ערוגות שלמות, לפיכך אינם צריכים לשיעור הפסק גדול,
אלא אפילו הפסק מעט שיש ביניהם מחלקם לשנים, וצריך להניח
פאה מכל אחד מהם לעצמו.

הביאה הגמרא משנה זו כדי ללמוד ממנה ששבת חייבת בפאה,
ולהקשות ממנה על משנתנו שממנה עולה שאינה חייבת, וכמבואר
להלן (ע"ב).

1 שֵׁשׁ לֹא שְׁבִיעִית וְאֵין לֹא בִיעוּר, שהכוונה בזה לַעֲיָקָר – שורש הַלֹּחַ
 2 שׁוּמָה, וְעִיָקָר הַדְּנִדְנָה, שאלו אף שנוהגת בהם קדושת שביעית
 3 משום שראויים למאכל אדם ובהמה, מכל מקום אינם חייבים
 4 בביעור, שכן למדנו בהם ממה דְּבָתִּיב – שנאמר (ויקרא כה ז)
 5 וְלִבְהֶמְתָּךְ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצָךְ תִּתֶּיָה כָּל תְּבוּאָתָהּ לֶאֱכֹל –
 6 תבואת וגידולי השנה השביעית יהיו לאכילה גם לבהמה ולחיה,
 7 ומכך למדנו שְׁכָּל זֶמֶן שְׁחִיָה אוֹכֵלֶת מִן הַשָּׂדֶה – שעדיין יש בשדה
 8 ממין זה, וחיות השדה מוצאות ממנו שם, אֵתָה מֵאֲכִיל לִבְהֶמְתָּךְ
 9 בְּבִית – רשאי אתה להאכיל ממנו לבהמתך ממה שבידך בתוך הבית,
 10 אבל אם כבר בָּלָה לַחֲיָה מִן הַשָּׂדֶה – שכבר אין ממין זה בשדה כלל,
 11 וכגון בימות הגשמים שכבר כלה ונבל כל מה שיש ממנו בשדה, בָּלָה
 12 כל מה שבידך ממין זה, והמנע מכאן ואילך מלהאכילו לִבְהֶמְתָּךְ
 13 שְׁבִיעִית. וְהֵנִי – וּמִיָּנִים אֵלוֹ – (שרשי הלוח והדנדה) לֹא בָּלוּ לָהֶן –
 14 לעולם אינם כלים מן השדה, לפי שמתקיימים ונשמרים בתוך הקרקע
 15 לאורך זמן, ולפיכך אין חובת ביעור נוהגת בהם.

משנה

16 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
 17 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
 18 הראשון. שני סימנים נאמרו בתורה (ויקרא יא ט-י) להבדיל בהם בין
 19 דגים טהורים לטמאים, שכל שיש בו סנפיר – (כעין כנפיים שהדג שט
 20 בהן) וקשקשת – (כעין מלבוש הדבוק בעור הדג) טהור הוא, ומלמדת
 21 המשנה כלל בסימנים אלה: כָּל מִין דָּגִים שֵׁשׁ לֹא קִשְׁקֶשֶׁת, בודאי
 22 שֵׁשׁ לֹא גם כְּנָפִיר, וְאִמָּנָם יֵשׁ מִין דָּג שֵׁשׁ לֹא כְּנָפִיר וְאֵין לֹא
 23 קִשְׁקֶשֶׁת.
 24 נאמר בתורה (ויקרא יא ג) בסימני בהמה טהורה, שצריכה להיות
 25 'מפרסת פרסה' ושוסעת שסע פרסה, וכלומר שצריך שיהיו פרסות
 26 רגליה חלוקות לשתיים ומובדלות מלמעלה ומלמטה בשני צפורניים,
 27 וזן הקריות 'טלפיים'. ומלמדת המשנה כלל בסימן זה: כָּל מִין בַּהֲמָה
 28 וְחִיָּה שֵׁשׁ לֹא קַרְנִים, בודאי שֵׁשׁ לֹא גם טַלְפִּים וטהור הוא לאכילה.
 29 וְאִמָּנָם יֵשׁ מִין בַּהֲמָה שֵׁשׁ לֹא טַלְפִּים וְאֵין לֹא קַרְנִים, והוא החזיר,
 30 ואינו טהור לאכילה לפי שאינו מעלה גרה כמפורש בו בתורה (ויקרא
 31 יא ז), ולפיכך גם כאשר אנו רואים בבהמה שיש לה טלפיים, אין
 32 לסמוך עליהם להתייר באכילה.

גמרא

34 הגמרא מבארת דברי המשנה: האמור במשנה 'כָּל שֵׁשׁ לֹא קִשְׁקֶשֶׁת'
 35 יֵשׁ לֹא סנפיר – נכללים בו כל מיני דָּג טָהוֹר, שאלו הם סימני הטהרה
 36 האמורים בו בתורה, והאמור במשנה 'יֵשׁ שֵׁשׁ לֹא כְּנָפִיר וְאֵין לֹא
 37 קִשְׁקֶשֶׁת' הרי הוא ממיני דָּג טָמֵא, לפי שאין בו אחד מסימני
 38 הטהרה. מקשה הגמרא לפי כלל זה המתבאר כאן: מִכְּדִי – הרי עולה
 39 שֶׁאֵין אֶקֶשְׁקֶשֶׁת סְמִכִּין – שדי לנו לסמוך על סימן הקשקשת, שהרי
 40 אם יש בו קשקשת בהכרח שיש בו גם סנפיר, ואם כן כְּנָפִיר דְּכֶתֵב
 41 רְחֻמָּא – סימן הסנפיר האמור בתורה, לָמָּה לִי – איזה צורך יש לנו
 42 בה, והלא די היה שיאמר בתורה סימן הקשקשת בלבד. מתרצת
 43 הגמרא: אִי לֹא כְּתֵב רְחֻמָּא כְּנָפִיר – אילו לא היה נאמר בתורה
 44 סימן הסנפיר, הָיָה אִמָּנָא טָמֵא קִשְׁקֶשֶׁת דְּבָתִּיב – ש'קשקשת'
 45 הכתובה בתורה הכוונה בה לְכָנָפִיר, ומתוך כך הייתי אומר שֶׁאֵפִילוּ
 46 מִין דָּג טָמֵא שיש בו סנפיר (שהדג שט בו) ואין בו קשקשת (הדבוקה
 47 בעורו) הרי הוא בכלל הדגים הטהורים, ולפיכך כְּתֵב רְחֻמָּא הן סימן
 48 הַכְּנָפִיר והן סימן הַקִּשְׁקֶשֶׁת, שמעתה לא נוכל לטעות בדבר, שהרי
 49 אחר שנוכר הסנפיר בפני עצמו בהכרח נפרש 'קשקשת' שהיא
 50 הלבוש הדבוק בעור הדג.
 51 חזרת הגמרא ומקשה: וְהִשְׁתָּא דְּכֶתֵב רְחֻמָּא – שכתבה התורה הן
 52 כְּנָפִיר והן קִשְׁקֶשֶׁת, עדיין יש להקשות. מִנְּלָן – מנין לנו דְּקִשְׁקֶשֶׁת

54 לְבוּשָׁא הוּא – שהכוונה ב'קשקשת' ללבוש הדבוק בעור הדג ולא
 55 לדבר אחר, הרי בהכרח שאנו למדים כך ממה דְּבָתִּיב – שנאמר
 56 בפסוק (שמואל א' יז ה) על גלית הפלשתי, וְיִשְׂרָאֵל קִשְׁקֶשֶׁת הוּא
 57 לְבוּשׁ – היה לבוש שריון ברזל העשוי נקבים נקבים, וכנגד כל נקב
 58 היתה כעין קשקשת מברזל לסתום אותו שלא יפגע בו חץ דרך הנקב,
 59 ומוכח מכך שהכוונה ב'קשקשת' לדבר שהוא דומה למלבוש, והם
 60 הקליפות הקטנות הדבוקות בעור הדג, ומאחר שמאותו פסוק אנו
 61 למדים שקשקשת היא לבוש זה, מעתה יש להקשות שוב וְלִכְתֹּב
 62 רְחֻמָּא קִשְׁקֶשֶׁת – שתפרש התורה סימן הקשקשת בלבד, וְלֹא בָּעֵי
 63 כְּנָפִיר – ואין צורך בסימן הסנפיר, שהרי אם יש בו קשקשת בהכרח
 64 שיש בו גם סנפיר כמבואר במשנה, ואין לתרץ כמו שתירצנו לעיל
 65 שהוצרכה התורה לכתוב שניהם כדי שלא נטעה בפירוש 'קשקשת',
 66 שהלא מאותו פסוק בשמואל למדנו את פירושו. מתרצת הגמרא:
 67 אֲמַר רַבִּי אֲבָהוּ לתרץ קושיא זו, וְכֵן תֵּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל – נשנית
 68 ברייתא בבית מדרשו של רבי ישמעאל, שאכן אין צורך בסימן
 69 הסנפיר ללמוד ממנו מה היא קשקשת, ומה שנאמר בתורה סימן זה
 70 אינו אלא משום הנאמר בפסוק (ישעיהו מב כא) 'וְגִדְּלָה תִזְרָה וְיִאֲדִיר'
 71 – הגדילה והרחיבה התורה דבריה כדי שנדע שקשקשת גם היא
 72 מסימני הטהרה.

משנה

74 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
 75 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
 76 הראשון: כָּל דָּבָר הַטָּעוֹן בְּרֶכֶה – המצריך את העושהו לברך עליו
 77 לְאַחֲרָיו – לאחר עשייתו, הרי הוא טָעוֹן – צריך בְּרֶכָה גם לְפָנָיו,
 78 שלא מצאנו שום דבר שתקנו לברך עליו אחריו ולא לפניו, וְאִמָּנָם
 79 יֵשׁ דָּבָר שֶׁטָּעוֹן בְּרֶכָה – מצריך לברך עליו לְפָנָיו, וְאֵין טָעוֹן בְּרֶכָה
 80 לְאַחֲרָיו.

גמרא

81 הגמרא מבארת באיזה דבר מצאנו שטעון ברכה לפניו ולא לאחריו.
 82 מבררת הגמרא: לְאַתְוִי מֵאִי – איזה דבר באה המשנה להביא
 83 וללמד בו שטעון ברכה לפניו ולא לאחריו. משיבה הגמרא: לְאַתְוִי
 84 יָרֵךְ – באה המשנה ללמד לענין יָרֵךְ, שאין מברכים עליו אחר
 85 אכילתו, מפני שאין אכילתו חשובה, וכשיטת רב יצחק בר אבדימי
 86 הסובר כך במסכת ברכות (מד').
 87 מקשה הגמרא: וְלִשְׁטַת רַבִּי יִצְחָק בברכות (שם) דְּמִכְּרָךְ אִיָּךְ –
 88 הסובר שגם אכילת יָרֵךְ חשובה היא לברך אחריה ברכת 'בורא
 89 נפשות', ולדעתו אי אפשר להעמיד המשנה בירק, עדיין קשה
 90 לְאַתְוִי מֵאִי. מתרצת הגמרא: לְאַתְוִי מֵאִי – באה המשנה ללמד
 91 על מים, שבהם מודה גם רבי יצחק שאין מברכים ברכה אחרונה אחר
 92 שתייתם, לפי שאינם מין אוכל ואינם חשובים כלל.
 93 חזרת הגמרא ומקשה: וְלִשְׁטַת רַבִּי פִּפְסָא בברכות (שם) דְּמִכְּרָךְ
 94 אִמָּיָא – הסובר שגם על מים יש לברך ברכת 'בורא נפשות' אחר
 95 שתייתם, הרי אי אפשר להעמיד המשנה לדעתו במים, ועדיין יקשה
 96 לְאַתְוִי מֵאִי. מתרצת הגמרא: לְאַתְוִי מֵאִי – באה המשנה ללמד
 97 על מצוות, וכגון ציצית ולולב, שאף שמברכים עליהן לפני עשייתן,
 98 מכל מקום אין בהן ברכה לאחר עשייתן.
 99 מקשה הגמרא עוד: וְלִשְׁטַת בְּנֵי מַעֲרַכָא – בני ארץ ישראל דְּמִכְּרָכִי
 100 בְּתָר דְּסָלִיקוּ תְּפִילָּיָהוּ – שהיו מברכים אחר חליצת תפיליהם אֲשֶׁר
 101 קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְשִׁמּוֹר חוּקָיו, אם כן הרי לדעתם מצאנו גם
 102 מצוות הטעונות ברכה לאחריהן, ואין להעמיד בהם כוונת המשנה
 103 באומרה שיש דברים הטעונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם, ועדיין
 104 יקשה לְאַתְוִי מֵאִי. מתרצת הגמרא: לְאַתְוִי

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 ז. יין צימוקים²⁶ דהיינו שפותשים ענבים יבשים ונותנים עליהם מים ושורים אותם בהם ג' ימים ותוסס ונעשה
- 2 יין יסד²⁷ מקדשים עליו²⁸ בין שנכמשו בעודם בגפניהם בין שנצממקו ונתפשו בחמה או על ידי תולדת האור
- 3 והוא שיוצא מהם קצת לחלוות בלא שריה בשמעצרים אותם³¹ (שאותו הלחלוות הוא שנכנס במים על ידי
- 4 שריה ומהפכם לין³²) אבל אם אינו יוצא מהם שום לחלוות אף אם ידרכום ברגל או יעצרום בקורה אלא על
- 5 ידי שריה בלבד אין מקדשים עליו ואפילו בורא פרי הגפן אין מברכים עליו:

חלק ב סימן ערב על איזה יין מקדשין סעיף ז

הלכתא רבתא

מששה²⁸.

[כ] ונעשה יין - בשעת הדחק כגון שהוא סמוך לשבת, יכול לשרותם מעת-לעת ולבשלם²⁹.
[כא] מקדשים עליו - אם איכותו טובה מקדשין עליו לכתחילה, ואין צריך לחפש יין אחר³⁰.

ימ] ונעשה יין - לכתחילה צריך להיות שיעור המין היוצא מן הצמוקים שליש מהיין (היינו שיכול למזוג ליטר מין צמוקים עם שני ליטר מים), וכדי להגיע לשיעור זה צריך ליתן שלשה מידות צמוקים יבשים על שתי מדות מים²⁷, אמנם יש להקל גם אם שיעור הצמוקים אחד משלשה במים - אף ששיעור המין היוצא מהם יהיה פחות מאחד

צינונים והוספות

אחד מששה במים, ויש בו מראה יין וטעם יין והיה שריו ג' ימים מעל"ע ותוסס ושותים אותו במקום יין - אלא שראוי להחמיר.

ומשערין כפי גודל הצמוקים בשעת שרייתם ולא כפי שהם אחר שמתנפחים, ופשוט שמשערין הצמוקים בלא הגרעינים (בדי השלחן סימן פ ס"ק ג).

(29) כדי לצרף דעת המקילים לשרותם מעל"ע בלבד עם דעת המקילים לבשלם בלבד.

והמנהג לחתוך הצמוקים קודם שריה ולא לכתשם, ולכתחלה נכון לסחוט הצמוקים אחר השריה, וכל זה אם יש בו טעם יין, והמברכין על יין צמוקים שאין בו אלא מתיקות בעלמא וטעמו כמים מברכים לבטלה (בדי השלחן סימן פ ס"ק ג).

(30) ראה קובץ 'אהלי ליובאוויטש' ג' ע' 40 שכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע השתמש ביין צמוקים לארבע כוסות בפסח, וראה אגרות קודש אדמו"ר הצמח-צדק ע' שנו שכתב לבנו (בתוך כמה אזהרות בנוגע למצב בריאותו): גם אז הזהרתך לשתות יין טוב ולא יין צמוקים ח"ו.

(31) עד"ז בסימן תעב סכ"ז (לענין ד' כוסות ביין צימוקים): מי שריית צמוקים כשרים לד' כוסות אם הם בענין שכשרים לקידוש דהיינו שיוצא מהן לחלוות קצת על ידי דריכה בלא שרייה במים ולפיכך מי שאינו שותה יין מחמת נדר יקח מי צמוקים לארבע כוסות.

(32) עד"ז בסימן תסב ס"א: יין צמוקים דינו כמי פירות לענין חמץ כי המים ששרו בהן הצמוקים נשתנו מברייתן לאחר שנתנו בהן הצמוקין טעם יין ונתהפכו להיות הן עצמן יין, ולכך מותר לומר עליהן קידוש היום כמ"ש בסימן ער"ב.

(26) ברכתו הגפן כמבואר בסימן רב ס"ב: אפילו במי שריית צמוקים יעשה כן (יימנע מאכילתם שלא בתוך הסעודה בכדי לא להכנס לספק ברכה אחרונה -) אם שראן על דעת לאכלן עם מימיהם שאז תורת מרק על מימיהם ולא תורת יין, אבל אם שראן שלא על דעת לאכלן כלל אלא לשתות מימיהם לבד - תורת יין עליהם, אף על פי שלא משך אותו עדיין מן הצמוקים - ומברך עליו בורא פרי הגפן על דרך שיתבאר בסימן ער"ב. וראה להלן שיעור המים שניתן להוסיף בצימוקים ותהיה ברכתם 'הגפן'.

(27) שמועה מאדה"ז שהביא הצ"צ (שו"ת או"ח סימן כח): עד"ז יין צמוקים אם מברכין עליו בורא פרי הגפן ומקדשים עליו, לפי שאומרים בשם הגאון אדמו"ר ז"ל שצריך שיהיו שלשה ליטרות צמוקים לשטאף אחד יין (ליטרות ושטאף מידתם אחת זה בלח וזה ביבש).

הנה לכאורה באחרונים לא נמצא חומרא זו. דהבכ"ש פ"ו דב"ב (דצ"ז ע"ב) העלה רק שצריך לזהר שלא יתן כ"כ מים שיהא הצמוקים אחר שנתגדלו אחד מששה במים כו'. ובספר תוספות שבת ס"י ער"ב סק"ט רוצה להקל גם בזה. ואף המחמירים שהביא הבכ"ש שלא יהו הצמוקים קודם שנתגדלו אחד מששה במים, ג"כ לא יצטרך שלשה פונט למדה הנ"ל.

מיהו ביין השרוני דרפי בעי רק על חד תרין ... וא"כ מי צמוקים לא עדיף מיין השרוני, וצריך שיהי' המזיגה נגד סחיטת מין הצמוקים רק על חד תרין, ולכן צריך שיהי' ג' פונט צמוקים.

אילו הייתי שומע כן מכ"ק רבינו ז"ל, ודאי הייתי מחמיר, אכן אני לא שמעתי כן בפירוש, ואין ראי' ג"כ להיפך. ואעפ"כ מי שיכול להחמיר לעצמו שיהיו צמוקים כנ"ל ראוי להחמיר.

(28) ואפילו בפחות משיעור זה אפשר להקל כל זמן שהצמוקים

ב ומכל מקום לא הטריחו על ישראל לצאת מביתו כשמדליק
בו הנכרי נר בשבילו מדעת עצמו אף על פי שיש לו הנאה
מאור הנר רק שלא ישתמש כלום לאורו וכן במדורה והוא הדין
אם הוא שוכת במלון בבית הנכרי אינו צריך לצאת ממנו
כשמדליק הנכרי נר בשבילו דכיון שהוא שוכת בו נעשה כביתו
וטורח לו לצאת ממנו ואם רוצה לעשות מדת חסידות יהפוך
פניו מאור הנר להראות שאינו חפץ בו:

ג ומכל מקום אם הנר הוא של ישראל צריך הוא למחות בידו
לכתחלה שלא ידליקנו בשבילו מטעם שנתבאר בסי' רנ"ב
וכן במדורה מעצים של ישראל (ואם לא השגיח בו והדליקו
מותר לו ליהנות להשתמש לאורו ובלבד שלא יערים במחאתו).

ואם מיחה בנכרי המשרתו בביתו ולא השגיח בו (אע"פ שמוותר
לו להשתמש לאור הנר שמיחה בו מכל מקום) חייב הוא לגרש
מביתו את הנכרי הזה שאינו שומע לו ומדליק או מבעיר
בשבילו בשבת ואע"פ שהוא מתכוין לטובת עצמו כדי להרבות
בשכרו שקצץ לו בעד כל הדלקה והבערה והרי זה כקבלן שאין
צריך למחות בידו אף שעושה המלאכה בחפצים של ישראל
כמ"ש שם מכל מקום אסור לו להניחו שיעשה בביתו מפני
מראית העין כמו שנתבאר שם:

ד אבל אם הנר או העצים של הנכרי אינו צריך למחות בו
כשעושה מדעת עצמו אע"פ שלא קצץ לו שכר מטעם
שנתבאר שם ואפילו בתוך בית ישראל אין חוששים למראית
העין כשהמלאכה נעשית בחפצים של נכרי מטעם שיתבאר בסי'
שכ"ה:

ה ומכל מקום מותר לו למחות בו וכן מותר למחות בנכרי
שבא להוסיף שמן שלו בנר הדולק ואין בזה משום כיבוי
שע"י מחאתו גורם מהירות הכיבוי וכשמיתה בנכרי המדליק
משלו בין בביתו בין בבית הנכרי ולא השגיח בו מותר לו
להשתמש לאורו ובלבד שלא יערים במחאתו:

ו וכל זה כשהדליק בשביל ישראל אבל אם הדליק בשביל
עצמו או בשביל נכרי אחר מותר לכל ישראל להשתמש
לאורו אפילו הנר של ישראל שאין גוזרים שמה יאמר לנכרי
שידליק בשביל עצמו או בשביל נכרי אחר וכן אם הדליק לצורך

חולה אפילו שאין בו סכנה או לצורך קטנים שדינם כחולה
שאינן בו סכנה לכל דבר מותר לבריאים להשתמש לאורו שאין
כאן גזרה שמה יאמר לנכרי להדליק בשביל החולה שהרי דבר
מותר הוא אפילו לכתחלה:

ז ישראלים ונכרים שהסיבו יחד ובא נכרי והדליק להם נר אם
רוב המסיבה נכרים מותר להשתמש לאורו ואם רובה ישראל
אסור להשתמש לאורו שמן הסתם מתכוין המדליק לצורך הרוב
ואם מחצה ישראל ומחצה נכרים ג"כ אסור שמן הסתם הוא
מכוין לצורך שניהם ואף אם ספק לאיזה מהם מדליק הולכים
להחמיר בספק זה.

וכל זה כשמדליק סתם שמן הסתם כוונתו בשביל המסובין אבל
אם יש הוכחה שמדליק בשביל עצמו כגון שאנו רואים שהוא
משתמש לאורה (מיד) אע"פ שהרוב ישראל מותר להשתמש
לאורה וכן אם יש הוכחה שמדליק בשביל נכרי אחר אבל אם
יש הוכחה שמדליק לצורך ישראל ולצורך נכרי אע"פ שהרוב
נכרים אסור:

ח בקצת מקומות נהגו רבים להקל באמירה להנכרי להדליק
נרות לצורך סעודה כשנכבו הנרות ואי אפשר לאכול בחשך
ויש שלמדו זכות על שלא מיחו בידם חכמים לפי שסומכין על
מי שאומר שלא גזרו על שבות של אמירה לנכרי במקום מצוה
אפילו לומר לו לעשות מלאכה גמורה של תורה ומכל מקום אם
נר אחד דלוק עדיין ויכולים לאכול אצלו אסור לומר לנכרי
שידליק עוד שאין כאן מצוה כל כך לדחות בשבילה שבות של
אמירה לנכרי (ואם הדליק מעצמו מותר ליהנות ממנו אף לאחר
שכבה הראשון כיון שעונג שבת תלוי בזה כמו שיתבאר).

אבל כל אדם צריך להחמיר לעצמו שלא לומר לנכרי להדליק
נר אע"פ שיושב בחושך ואינו יכול לאכול סעודת שבת לפי
שרבו האומרים שלא התירו שבות במקום מצוה אלא שבות
דשבות כמו שיתבאר בסי' ש"ז ודבריהם עיקר לפיכך אין להקל
כלל בזה אפילו לצורך גדול אלא שאין למחות בהמקילין
שמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים:

חלק ב סימן רעו דיני נר שהדליק הנכרי בשבת סעיפים ב"ח

**מה יהי' העונש המר הזה מחמת חסרון השמחה
לבד.**

להבין כחה של שמחה, שעל ידה גם כש"איש
מזריע תחילה . . יולדת זכר" - יש להקדים מ"ש "תחת
אשר לא עבדת גו' בשמחה", דהפירוש הפשוט בכתוב
זה הוא, שענינים בלתי רצויים (שבפרשת התוכחות)
באים על בני"י לפי שלא עבדו את ה' בזמנים שהי' טוב
להם, מצב של שמחה וטוב לבב. אמנם האריז"ל

תוכן הפרק: על ידי שמחה של מצוה זוכה האדם
ל"אהבה רבה" לה', שאין בה שינויים ונפילות
ממדריגתו

**והענין, דהנה כתיב תחת אשר לא עבדת את ה'
אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את
אויביך וגו', דלכאורה משמע אע"פ שעובד אלקים
רק שאין העבודה בשמחה וטוב לבב אזי יומשך
העונש ועבדת את אויביך, וזה אינו מובן, כי מפני**

1 פירש, שהעונש הוא על כך שעבודתם את ה' לא היתה
2 מתוך שמחה, כלומר, אף שבנ"י עבדו את ה', מכל
3 מקום מאחר שהעבודה לא היתה מתוך שמחה ואהבה

4 לפיכך מגיע להם עונש. ותמוה, וכי בשביל זה לחוד
5 שחסרה שמחה בעבודת ה' מגיע לבנ"י עונש כזה.
ד"ה שוש אשיש פרק שלישי

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

1 (טז) וזהו כי אתה נרי הוי"ה וה' יגיה חשכי פי' כי אתה
2 אתה ממש והוא בחי' מהו"ע א"ס ב"ה ממש
3 שלמעלה מעלה משם הוי"ה בד' אותיות דיו"ד ה"א כו'
4 דשם הוי"ה הוא באור הנמשך ובא בבחי' השתלשלות
5 בקו"ח כו' להיות בבחי' סובב וממלא בכלל ובפרט כו'
6 שאז צריך להיות נקודה די' שהוא בחי' הצמצום והה"א
7 הוא בחי' ההתפשטות וכמ"ש כי ב"ה ה' צור עולמים כו'
8 ואח"כ וא"ו ה"א המשכה והתפשטות כו' אבל אתה ממש
9 הוא עצמות א"ס ב"ה כמו שהוא קודם הצמצום הראשון
10 שהי' הוא ושמו בלבד כידוע ע"כ אתה דוקא נרי הוי"ה
11 כמו כי אתה תאיר נרי שתאיר ותמשיך מעצמך להיות מקור
12 לנרי להיות בחי' נר הוי"ה בד' אותיות די' כו' והיינו ע"י
13 אתעדל"ת בכנ"י כשנקרא נר הוי"ה בד' דברים הנ"ל שמן
14 ופתילה וב' גוויני אור הנ"ל שיש בכאו"א מישראל בנשמה
15 וגוף שהוא האור והפתילה כנ"ל והשמן דתורה ומצות
16 שממשיך מן ההעלם לגלוי ב' גוויני אור הנ"ל דנה"ח ונה"א
17 בחי' צ"ע וצ"ת כמ"ש ועמך כולם צדיקים כו' עי"ז נעשה
18 אתעדל"ע ממהו"ע ית' להאיר אור העצמות בד' אותיות
19 דהוי"ה למעלה שהן יו"ד דח"ע שנקרא שמן משחת קדש
20 דתורה למעלה להאיר בב' גוויני אור דסובב וממלא כנ"ל
21 להאיר משם בפתילה הדולקת בנהורא אוכמא שהוא ו"ה
22 בכלל וכל זה אתה ממש תאיר למעלה ומשם יאיר בנר
23 הוי"ה שבכל אחד וזהו כי אתה נרי הוי"ה וכמו בהלו נרו
24 עלי ראשי כו' וכמו ששרש נש"י למעלה דבוקים בשם
25 הוי"ה ממש כמ"ש כי חלק הוי"ה עמו כו' ע"ז א' כי אתה
26 נרי הוי"ה ממש גם בלא בחי' העלאת מ"ן כו' וכאשר מאיר
27 מאצילות לבי"ע עד נשמות שבגופים למטה כי אתה תאיר
28 נרי כו' ע"י אתדל"ת דוקא וכמו בהעלותך את הנרות כו'
29 וד"ל ובכל זה יובן ענין הנס דחנוכה בדרך כלל דהנה
30 מבואר למעלה במ"ש כי אתה תאיר נרי כו' שתלוי
31 באתדל"ת בבחי' העלאה דנר ה' נשמת אדם בד' דברים
32 הנ"ל וזה הי' ענין הדלקות הנרות במקדש דכתיב בהעלותך
33 את הנרות שהן כללות נש"י שנקרא נרות ה' והן ז' נרות
34 נגד ז' מדות דקדושה והן ע' נפש דיעקב שכל מדה כלולה
35 מי' כו' כידוע וזהו שארז"ל על נרות המנורה במקדש וכי
36 לאורה הוא צריך אלא עדות הוא שהשכינה שורה בישראל

37 שהוא שם הוי"ה העליון דאצילות כנ"ל אך זה תלוי לפ"ע
38 ההעלאה באתדל"ת בקרבנות הציבור ובקטרת דאז כתיב
39 שמן וקטרת ישמח לב האדם העליון שמן המנורה וקטרת
40 דהיינו נרות וקטרת שאחר הקרבת דם התמיד כו' ועכשיו
41 התפילה במקום קרבן כידוע וכנ"ל דאחר בכל לבבך בשני
42 יצריך דוקא א' והיו הדברים כו' שהוא השמן לחבר האור
43 בפתילה כו' אבל ענין נר חנוכה בכלל הוא למעלה
44 ממדרגות הדלקות הנרות במקדש (שהרי הי' עיקר הנס
45 במה שהדליקו נרות בחצרות קדשין בחוץ) והוא מה שהי'
46 אתדל"ע מצד עצמו להאיר אור דשם הוי"ה בנש"י שלא
47 ע"י אתדל"ת בהכנת ד' דברים הנ"ל הכלולים באור הנר
48 שהוא שמן ופתיל' כו' שהרי טמאו העכו"ם כל השמנים
49 שבהיכל כו' (כמשי"ת) וע"ז א' כי אתה נרי הוי"ה מצד
50 עצמותך וע"כ וה' יגיה חשכי כו' (וראיה לזה מהפטרה
51 דמנורת זכריה בחנוכה שלא הי' שם הדלקת אור כלל רק
52 שמן מוצק מעצמו בגולה שעל ראשה ומן הגולה בו' וז'
53 מוצקות כו' וזה מדבר בזמן הגלות שנק' חשך שהכל
54 בהעלם ומקור האור דחכמה והוא השמן כמ"ש במ"א
55 באריכות ע"פ כי עמך מקור חיים כו' וע"כ מתחיל מרני
56 ושמחי כו' הנני בא ושכנתי מעצמי בתוכם כו' שממילא
57 יבא הרינה ושמחה רננה כלילה ושמחה בצפרא והוא נה"ח
58 ונה"א הנ"ל וד"ל) ומעתה יש להבין בפרטות ענין הנס
59 דחנוכה והוא כמה שאמרו שטמאו העכו"ם כל השמנים
60 שבהיכל ולא נשאר רק פך א' שמן טהור חתום בחותמו
61 של כה"ג כו' ונעשה נס והדליקו ממנו ח' ימים אף שלא
62 הי' בפך זה רק כדי הדלקת יום א' וידוע הקושיא דא"כ
63 יום הא' אינו נחשב מן הנס והנס הי' עיקרו ביום א'
64 שהדליקו כו' דהנה ידוע ענין מה שטמאו העכו"ם השמנים
65 היינו בחי' חכמה דקליפת עכו"ם שהוא חכמת הפלסופיא
66 שמנגדת ומסותרת לאור החכמה האלקי דקדושה שנק'
67 שמן קדש כו' והיינו בחי' ראייה דחכמה הנ"ל באמתת
68 עצמות האלקות שלמעלה מן ההשגת שכל כו' וחכמת
69 הפלסופיא היא לבא על החקירה בשכל אנושי הכוזב
70 ומכחיש ומסתיר אור האמת שזהו בחי' פירוד היש וגסות
71 השכל אנושי לעשות משכלו יש וגסות גמור היפך בחי'
72 הביטול מעצמותו לגמרי כשהוא בבחי' ראי' דחכמה

8 כמו היכל ה' המה כו' והוא בחי' נה"ח דרחימו עילאה
9 הנ"ל שנמשך מיו"ד דחכמה כנ"ל) והשמן הי' גנוז ונעלם
10 בהיכל ועכ"ז טמאו העכו"ם בחכמ' דקליפה אעפ"י
11 שבחכמה לא הי' שבירה כלל וכמ"ש ימותו ולא בחכמה
12 זהו בפנימיות חכמה אבל מה שמאיר מחכמ' לבינה יכולים
13 להחשיך האור וזהו שהי' עיקר מגמתם רק להכחישם
14 תורתם כו' שלא יאיר אור דתורה בגילוי):

שער החנוכה

1 דקדושה הנ"ל וזהו שטמאו כל השמנים דח"ע דקדושה
2 שבהיכל דבינה שהוא בחי' ההשגה והבנת שכל האלקי'
3 שנק' היכל ובית להקיף ולכסות על נקודה די' דחכמ'
4 כידוע בענין נקודא בהיכלי' וכענין ס"ת בהיכל כו' כמ"ש
5 במ"א וד"ל (וזהו פי' היכל ה"י כ"ל נש"ב דנק' כ"ל
6 שנמשכו מי' דחכמ' ונעשה בחי' בית והיכל להקיף ליו"ד
7 וע"כ ה"א קודם לי' שהיו"ד בהעלם בה"א ונגלה אח"כ

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

10 וג"ע העליון פי' אף ששם הם ג"כ בבחי' לבושים אעפ"כ
11 אינם כמו לבושי' שלמטה כ"א מאירים מה שרואים דרך
12 אספקלריא או כמו שאומרים משל לשכל שהמשל ענין זר
13 אעפ"כ מביני' השכל ממנו, נמצא ג' מיני לבושי' שבג"ע
14 העליון מאיר מבחי' לבושים המאירים מבחי' כוונת המצוה
15 ובג"ע התחתון ג"כ מבחי' לבושים המאירים אבל מבחי'
16 עשיית המצוה ובעוה"ז השפל אינו מאיר כלל כ"א בבחי'
17 מקיף ולע"ל כשיתגלה יהי' מצוה כמו פרי וכמ"ש בת"א
18 בד"ה הבאים ישרש כו' ע"ש.

קדש ישראל לה'

1 וז"ש קודש ישראל לה' ולכן הם ראשית תבואתה, וכ"ז
2 יהי' הגילוי לע"ל ע"י המצות אבל כעת אינו מאיר
3 בגילוי אור המצות כמשארז"ל שכר מצוה בהאי עלמא
4 ליכא ואעפ"כ מאירים בבחי' מקיף כמו שמצינו במארז"ל
5 ג"כ מצוה מגיני ומצלי והוא מה שלע"ל יהי' בבחי' גילוי
6 מאיר כעת בבחי' מקיף, והיינו כי לע"ל יבוא המקיף להיות
7 בבחי' א"פ, וזהו שהמשיל תחלה המצות ללבושים והיינו
8 שהם בבחי' מקיף כמו הלבוש שהוא בבחי' מקיף ויש שני
9 בחי' עשיית המצוה וכוונת המצוה לבושי' לג"ע התחתון

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

16 להתפשט, ומפני זה אנו רואים שמחמת תוקף הרצון יכול
17 לעשות דברים נגד השכל ממש, וכן הוא בשכל ג"כ
18 שכאשר הוא בעמקות השכל וטרוד בטרדת השכל אז אינו
19 מניח להמדה להיות מדה בפ"ע כי אין שייך גילוי המדה
20 כ"א כאשר השכל מתיישב בכלי אבל כשאינו מתיישב אז
21 אין שום גילוי המדה בפ"ע, וכן יובן במדות דכאשר יהי'
22 האדם בתוקף המדה אז מחמת התפעלות המדה אינו יכול
23 לדבר כלום ונתעלם הדבור כאלו אינו יכול לדבר כלל. וכן
24 יובן למעלה דכאשר עלה ברצונו הפשוט ית' להאציל ע"ס
25 הי' כח המגביל כל אור לפי הכלי קדום דאל"כ הי' ספי'
26 הכתר עד א"ס ולא הי' יכול להיות גילוי מוחין, ואם נצייר
27 שהי' נאצל מוחין לא הי' יכול להיות אצילות מדותיו ית'
28 אם לא מחמת כל יכול, וא"כ לא הי' יכול להיות ע"ס והרי
29 עלה ברצונו להוות ע"ס, ע"כ שהכח המגביל הוא קדום
30 וכמ"ש בראשית ברא אלקים שבמקור האמיתי שם אלקים

1 **ובכדי** להבין ההפרש בין קץ הימין ובין קץ הימים צריך
2 להקדים מה שנמצא בקבלה שני לשונות חלוקים
3 קו המדה וקנה המדה, כי קץ הוא מלשון מדה וגבול,
4 והענין כי קו המדה הוא בוצינא דקדוניתא המודד כל
5 המדידות מפרצופי אצי' כמה יהי' המשכת אורות ככלים
6 ושיעור קומה של יוצר בראשית, וראשית הגילוי היא
7 במו"ס, והכח הזה להגביל האור שהי' מוגבל ספי' הכתר
8 מן החכמה וכן החכמה מן הבינה הוא נמשך מעצמות
9 אוא"ס, כמו האור שבדואי נמשך מעצמות א"ס, ואדרבה
10 הכח המעציר הוא קדום, דאל"כ הי' ספי' הכתר מונע לחכ'
11 שכשם שהוא א"ס כך שמו א"ס. ויובן זה דכמו שאנו
12 רואים באדם שכאשר הוא בתוקף הרצון אז אין השכל
13 פועל כלום כי הרצון מתפשט בכל כחות הנפש ואין השכל
14 פועל כלום שהרצון הוא יותר נעלה מהשכל, והיא הנותנת
15 שמפני שהוא גבוה הרבה ממנו לכן אינו מניח להשכל

1 שהוא כח המגביל קדום אפי' להתהוות אורות דעקודים
2 כו' וכמו שהי' תחלה גלות מצרים רד"ו שנה בכדי שיהי'
3 אח"כ גילוי אור דמ"ת, וזהו בוצינא דקרדוניתא. וראשית
4 הגילוי הוא במו"ס כי ה"ג דעתיק מתלבש במו"ס ואח"כ
5 מתלבש בה"ג דאימא ומה"ג דאימא נמשך בה' גבורות
6 דמל' להיות התהוות ב"ע, ועד"מ כשעולה לאדם ברצונו
7 לבנות בנין הרי נצטייר ברצונו כל החדרים, ומדידות כל
8 חדר אך זהו עדיין רצון, וכאשר נצרך לבוא למעשה אז
9 מתלבש הרצון באותיות המחשבה ואח"כ לדבור עד
10 מעשה, וכן הוא עד"מ למעלה שראשית הגילוי מה"ג
11 דעתיק הוא במו"ס שנק' רצון בכלל שהוא הרצון להאציל

12 אורות אצי' בכלל, ואח"כ כשנצרך להאציל פרצוף ז"א אז
13 נמשך ומתלבש ממו"ס בה"ג דאימא שנק' מחשבה בכלל,
14 ועוד כי בינה הוא הבנה והשגה וא"א להיות בלתי אותיות
15 המחשבה, ומכילה נמשך במל' שמה"ג דמל' מתהווה מאין
16 ליש כל פרטי עולמות ב"ע להיות כל נברא בפרט במדתו
17 ובערכו, וזהו מאמר קו המדה. וענין קנה המדה אמרו בזהר
18 לאו איהו בוצינא דקרדוניתא אלא כד אסתלק לעילא, ופי'
19 אסתלק שלא יהי' מאיר בגילוי ונשאר מעט אור הנק'
20 רשימו כדי להחיות עולמות, כמו למשל כאשר מסתלק
21 הרצון הרי נשאר ממנו איזו רשימו וכן השכל והמדות,
22 ורשימו זה נק' בשם קנה המדה.

ירידי מקץ שנתיים

בס"ד, ט' מקץ, תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

1 **אצילות – באין ערוך למקורו**
2 **ומכל מקום יש פן נוסף והפוך בעולם האצילות, שהרי**
3 **אצילות גם כן כמו העולמות שמתחתיו בבחינת אין ערוך**
4 **לגבי עצמות, וכן מובן ממה שכתוב⁷⁴ והחכמה מאין תמצא**
5 **שהחכמה שהיא עיקר הגילוי שבעולם האצילות היא בחינת**
6 **יש ונמצאת מאין דכתר בבחינת יש מאין, וכמו שכתוב**
7 **במקום אחר שזהו ענין הלשון תמצא כמו המציאה שאינו**
8 **ידוע מאין באה, כמו כן בחינת חכמה אינו יודע את מקורה,**
9 **כמו היש שאינו יודע ומשיג את מקור המהותו אותו כו'⁷⁵.**
10 **ובתורה אור דיבור המתחיל פתח אליהו⁷⁶ כתב האדמו"ר**
11 **הזקן דיותר משאין ערוך בריאה לגבי אצילות אין ערוך**
12 **אצילות לגבי אור אין סוף ברוך הוא, וזהו שאומרים**
13 **בתפילת שבת⁷⁷ אין ערוך לך ה' אלוקינו בעולם הזה דהיינו**
14 **- כוונת מילים אלו שאנחנו בני עולם הזה הגשמי אין לנו**
15 **לעשות השוואה ולומר שכמו שהעולם הזה הגשמי הוא**
16 **כאין ובלא נגד העולם העליון מכולם שהוא רוחני מאוד**
17 **ומעיר בסוגריים: (הכוונה בדברי האדמו"ר הזקן על עולם**
18 **האצילות שזהו עולם העליון, דעולמות בריאה יצירה עשיה**
19 **נקראים עולמות התחתונים כו', וכידוע דרבינו נשמתו עדן**
20 **- האדמו"ר הזקן היה אומר על אצילות את הביטוי עליון**
21 **כו'),**

22 והיה אפשר לחשוב ולהשוות שכן העולם העליון הזה
23 כלומר עולם האצילות הוא בלא נגד אין סוף ברוך הוא. -
24 אין לנו לעשות השוואה זו, אלא אין ערוך לך כלל לדמות
25 ביטול זה של עולם האצילות מול האין סוף לביטול זה של
26 עולמות ב"ע לגבי האצילות, היינו שאין לדמות העדר
27 תפיסת מקום (דעם ניט ביטרעף - זה לא נחשב) דאצילות
28 לגבי אור אין סוף ברוך הוא להעדר תפיסת מקום דבריאה
29 יצירה עשיה לגבי אצילות,
30 ומה הסיבה שלא ניתן להשוות בין שני ביטולים אלו? כי
31 הנה ביטול עולם העליון - האצילות נגדו יתברך הוא מצד
32 שהוא נברא וחלוק ממנו ומחיה אותו בכל שעה ובלתי
33 השפעת ה' עליו היה בלא היה, אבל כשמדברים על ביטול
34 עולם הזה נגד עולם העליון הרי אין זה ביטול שלא קיים
35 כלל מבלעדיו, רק אינו אלא מצד שהוא עולם האצילות
36 חשוב ממנו (שהרי הוא - האצילות גם כן עולם שנקרא
37 עולם העליון כו' שנתהווה מאור אין סוף ברוך הוא ואם כן
38 יש ביניהם איזו שהיא השוואה ששניהם הם בדרגת 'עולם'
39 רק שהוא חשוב) במעלה ומדרגה הרוחנית והרחק רב
40 ביניהם, אבל מכל מקום שניהם בבחינה אחת שהם נבראים
41 ומקבלים.

ליל ב' דחג השבועות, תער"ב

74. איוב כח, יב.

מאין שבאין ערוך למקורה, כיצד נקראת בתניא אמת?
76. כלשון זו יש בספר אליהו להרמ"ק (הובא בפלח הרמון על
הפרדס שער ג' פרק א'). תוכן ענין זה נאמר בתורה אור ד"ה פתח
אליהו, וכך מבאר כ"ק אדמו"ר הרש"ב בספר המאמרים "הגהות לד"ה
פתח אליהו – תרנ"ח" (עמוד לט).
77. בקטע "הכל יודוך".

75. בשולי הגיליון כאן יש הפניה להוספות שבסוף הספר, שם
מוסיף את המילים הבאות, שעליהם כתב אצ"ל: (ולפי זה אינו מובן
איך החכמה נקראת אמת כמו שכתוב בספר של בינונים פרק ל"ה
בהג"ה דהוא לבדו הוא כו' הרי בחכמה ידוע ומורגש בחינת עצמות
אור אין סוף כו') – עד כאן. כלומר: אם החכמה נקראת בריאה יש

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים

שאלה: מהי מעלת תפלת המנחה, ואיך ידמה כל אחד לאלהיה הנביא שנענה אז. בלימוד התורה יש ריבוי מדרגות. בעלי רזין דרזין יודעים עניני גליא דתורה מאיך שנלמדים בג"ע ומשיגים פנימיות התורה בהשגה גמורה, אבל בתפלה כל ישראל שוים

מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה וגו', והלכה זו לומדים אותה במתיבתא דרקייע, הנה טלית הוא בחינת מקיף והוא בסוד הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים, וכאשר שנים או חזין בטלית אחת, הינו כאשר שתי נשמות ברוי ניצוץ אחד, והוא כאשר שנים עשו מצוה אחת בפדיון שבויים או בצדקה הן בגשמיות או ברוחניות שפעל על זולתו להתקרב לתורה ועבודה, וכל אחד מן הנשמות טוענים, "זה אומר אני מצאתיה", הינו שהוא הוציא את הניצוץ מן הקלפה והיא כלה שלי, והנשמה השניה טוענת "אני מצאתיה וכלה שלי", הנה בזה הוא השקלא וטריא במתיבתא דרקייע בפטית הלכה זו. ודוקא כאשר שניהם מחזקים, כלומר דאימתי מקברים את הניצוץ – בעבודה בפעל, אבל בראיה בעלמא לא קני, וכן הוא בכל דבר הלכה בגן עדן שהלמוד הוא בעמק ופנימיות הענינים. והשני הוא שיודעים ומשיגים פנימיות התורה בהשגה גמורה כמו השגת הדברים הנחפסים במציאות דבר מה, דהנה גדר הרוחני הוא למעלה במדרגה מכמו גדר הגשמי, דהרי גם בשכלים גשמיים הרי אינו דומה חכמת הרפואה לחכמת התכונה, דלגבי השפלת התכונה נקראת הרפואה נתפסת בגשם ובמציאות, וכל החכמות שבעולם אינם בערך לגבי חכמה אלקית שהיא מפשטה מן גברי הגשם לגמרי, ובעלי רזין דרזין הם מבינים ומשיגים השגה רוחנית בהשגה גמורה, אבל בגוף ועצם ענין התפלה הרי כל ישראל שוין. ומכל מקום אינו מוכן איך נדמה את עצמנו לאלהיה שהיה נביא ומסר נפשו על ישראל, ומאחר שאלהיה נענה בתפלת המנחה לזאת הנה כל אדם יהא זהיר בתפלת המנחה.

ד"ה לעולם יהא אדם

"לעולם" יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אלהיה לא נענה אלא בתפלת המנחה, שנאמר (מלכים א יח) ויהי בעלות המנחה ויגש אלהיה ויאמר וגו' ענני ה' ענני, ענני שתד אש מן השמים, וענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם" (ברכות דף ו עמוד ב). וצריך להבין מהו מעלת תפלת המנחה על תפלת שחרית וערבית. והגם דבגמרא שם הנה רבי יוחנן ורב נחמן בר יצחק סבירא להו^א דאף בתפלת ערבית ושחרית הוא כן, ומכל מקום הנה אלהיה נענה בתפלת המנחה, דמזה מוכן דתפלת מנחה היא גבה במעלה ומדרגה על התפלות דשחרית וערבית, וצריך להבין יתרון מעלת תפלת המנחה על השחרית, דהרי השחרית היא תפלה ארפה יותר ויש בה פסוקי דזמרה וברכות קריאת שמע וקריאת שמע, מה שאין כן בתפלת המנחה שהיא תפלת שמונה עשרה בלבד. והנה בתפלה הרי כל ישראל שוין המה, דאינו דומה לתורה, דכלמוד התורה הרי יש חלוקי מדרגות ביוצעי תורה, בגליא^ב שבתורה שנקראים מארי אורייתא, ובפנימיות התורה שנקראים מארי רזין^ג; ויש עוד מעלה גבה יותר ביוצעי תורה והם בעלי רזין דרזין^ד, והם בשני הפנים: האחד, דכל הענינים שגליא שבתורה הרי הם יודעים ענינם מפנימיות התורה שהוא ענין למוד התורה כמו שהוא במתיבתא דרקייעי ובהיכלות דגן עדן, דכל הלכה והלכה שלומדים למטה הרי הלכה זו ממש לומדים במתיבתא דרקייע, אלא זהו במדרגות רוחניים, דלמעלה הרי לא יש דברים הגשמיים אלא שהפל הוא ברוחניות, ולמטה התורה הנגלית אנו לומדים ההלכה ד"שנים או חזין בטלית, זה אומר אני

(*) נדפס בספר המאמרים קונטרסים חלק א ע' 406.

א. סוברים. ב. בנגלה. ג. בעלי תורה. ד. בעלי סודות. ה. סודי סודות. ו. בישיבה בשמים (ברקיע).

- 1 והנה חסידות גילתה לנו, דגם בחינה ומדריגה זו בחי'
 2 שמו שהיא נעלית ביותר, היא ג"כ מהמדריגות האחרונות
 3 שבאוא"ס ב"ה שלפני הצמצום, דהנה כתיב⁴⁴ אתה הוא
 4 הוי' לבדך, דבלבדך הכוונה בלפני הצמצום ישנם ג'
 5 מדריגות כלליים, שהם בחי' הוא והוי'. הוא הכוונה עצם
 6 האור, ובזה גופא יש ב' מדריגות, א' עצם האור שלמעלה
 7 מהמשכה, ב' עצם האור שהוא בגדר המשכה נעלמת,
 8 דבכללות הוא האור שהבדילו לעצמו, והוי' הוא בחי'
 9 השערה בכוח, וכ"ז הוא בבחינת לבדך בהאוא"ס שלפני
 10 הצמצום, והם רק גילויים בלבד, עד שבחי' מלכות דא"ס
 11 הוא כללות האור השייך אל העולמות, וכמ"ש⁴⁵ מלכותך
 12 מלכות כל עולמים, דכל עולמים הנה ההתהוות היא בחי'
 13 מלכות, ושרש כולם הוא בחי' מלכותך שהוא מל' דא"ס,
 14 וכל זה הוא גילויים, אבל העיקר הוא העצמי, שלמעלה
 15 מכל הגילויים, וכמו הגילוי דלעתיד לבוא, דכתיב⁴⁶ וביום
 16 השלישי יקימנו ונחי' לפניו, דחיות הנשמות לע"ל יהי'
 17 מהעצמות ב"ה, כמו שהוא נושא את הכל, ולא כמו
 18 שהוא עכשיו שהחיות גם בהמדריגות היותר עליונות,
 19 הוא רק כמו שהעצמות ב"ה כולל הכל, דההפרש בין
- 20 כולל ונושא אנו יודעים מהנפש, וכמבואר בחסידות
 21 בהפרש שבין כוחות הנפש ויכולת, או אור וחיות הנפש,
 22 דכוחות הם אברי הנפש, ויכולת וחיות הם גילויים מהנפש
 23 שבאים מצד עצמות הנפש, ומבואר שם שיש הבדל בין
 24 יחס הנפש אל הכוחות ליחס הנפש אל היכולת והחיות,
 25 דכל זה הוא בחלק הנפש שכולל כוחות ויכולת, אבל
 26 בעצם הנפש שנושא כוחות וגילויים, שם אין שום הבדל
 27 כלל בין כוח ליכולת, לפי דזה מה שהנפש נושא, הנה שם
 28 גם המנושאים הם עצמיים בעצמותו של הנפש, ובדוגמתו
 29 יובן בהגילוי דלע"ל, שאז יהי' ונחי' לפניו ית' בחיות
 30 עצמי, אבל עכשיו הוא רק גילויים, ולכן יש בהם חילוקי
 31 מדריגות בריבוי ומיעוט, דהנבראים התחתונים הגם
 32 שמרגישים שיש להם חיות, אבל אינם מרגישים שהחיות
 33 הוא אלקות, ובמדריגות העליונות נודע שהחיות הוא
 34 אלקות, וכן הוא בענין התורה, דלמטה יודעים שזהו
 35 חכמתו ורצונו יתברך, ובגן עדן הוא נראה במוחש, ולזאת
 36 כל עיקר ענין העבודה בתפלה הוא להמשיך בחי'
 37 העצמות ב"ה.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

(46) הושע ו, ב.

(44) נחמיה ט, ו.
 (45) תהלים קמה, יג.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

- 1 משמרת מיוחדת עשתה מדינת רוסיה בגבולה למדינת פולין ורק מאז פתחה שערי מדינתה – בשנת
 2 תפ"ח – לפני סוחר פולין ואשכנז להביא את סחורותיהם בזמנים קבועים – ימי הירידים – להחליף
 3 בסחורות רוסיה, ואלו שרצו רק למכור את סחורותם לא היו רשאים להוציא מטבעות כסף וזהב –
 4 ושטרות הממשלה היו שוים רק כשליש ממטבעות הכסף, רובל כסף עלה בשלשה רובל נייר – הנה
 5 משנת תק"ב קבעה ממשלת רוסיה זמן היריד פעמים בשנה, שני חדשים בחורף ושני חדשים בקיץ,
 6 וככלות הזמן הזה הי' הגבול סגור בשמירה מעולה.
- 7 אצילי רוסיה ורוזני, אף כי היו בורים גמורים בעיני חכמה ומדע, ומהם שלא ידעו גם קרוא
 8 וכתוב והיו חותמים על שטרי חוזה ותעודות בשתי וערב, אבל היו אוהבי אדם וטובי לב, הם לא ידעו
 9 מהנהגת פקידיהם עם האכרים עבדיהם כי היו דרים בערים הגדולות ועסוקים כל ימיהם בתפנוקות בני
 10 אדם, וכשהיו באים לזמן קצר אל אחוזותיהם היו טרודים בצידת חיות, משחק האהוב עליהם מאד,
 11 ולא שמו לב גם למהלכי העסקים של יד פקידיהם, וכשנודע להם דבר רוע הנהגת פקידיהם עם העבדים
 12 ואנשי הכפרים היו מענישים את פקידיהם או מעבירים אותם ממשרותיהם.
- 13 האצילים היו סוחרים את הירידים והיו מרבים לקנות הדברים היותר יקרים באכנים⁸³ טובות
 14 ומרגליות, כלי כסף וכלי זהב וכלי זכוכית, מעשה אורג ורוקם, ומסחרים אלו היו ע"פ רוב בידי היהודים
 15 שהיו האומנים היותר טובים בזה.

1 האצילים הציעו להסוחרים והאומנים בחרושת כסף וזהב ובחרושת עץ ואבן ויודעים באריגה
2 וריקום במשי וחוטי זהב וכסף וצורפי כסף וזהב להתעכב במדינה והיו משלמים להם במיטב עבור
3 סחורותם ובאופן כזה הנה כמה עשרות משפחות יהודים היו מתיישבים בכל שנה ושנה ברוסיה, רובם
4 בערים הגדולות ולאט לאט נתקררו מלמוד התורה ומהנהגה ביראת שמים.

אגרות קודש

ב"ה א' ער"ח מנ"א רצ"ג

מא"ב

ידידי הרב ר"י שי

1 שלום וברכה

2 מכתבך מיי"ט לחד"ז קבלתי במועדו, ומטרת הבאד
3 ועבודתה לא יכולתי להשיב . . .

4 מכתבי זה הוא ביחוד אליו אשר זולתו יהי מי שיהי לא
5 ידע מזה.

6 לפי ההחלטה טובה בעזה"י דבר ההתקנה להצלחה הנה
7 צריכים היו להתעסק עתה בזריזות בדבר האירגון בכללות
8 הענין ופרטיו, ושלא יהי בלבול בהענינים כמנהג המקום אשר
9 הכל מתערבים וכולם אומרים דעה.

10 (א) דבר דירה צריכים תחלה לידע הראיין המתאים,
11 במקום מושב היהודים כלומר לא במקום מגורת העניים
12 דוקא, דעם ארעמען ראיין, נאר דעם אידעשען ראיין, אז אין
13 א מנין שחרית מנחה וערבית לא יהי ח"ו דוחק.

14 (ב) בעצם הדירה כבר אמרתי כי מוכרח הדבר אשר הדירה
15 תהי' לה ב' חאדין, הא' יהי' להדירה פרטית שבה יהי' ה' ו'
16 חדרים, והחאד הב' להדירה הב' אשר בה יהי' ג"כ ה' ו'
17 חדרים (כמובן ב' הדירות יהיו בקומה א' אשר יסודר שהחדר
18 שלי הקאביניעט יהי' האמצעי בין ב' הדירות היינו שיהי' לו
19 פתח לחדרי הדירה א' ופתח לדירה ב') אשר שם יהי' חדרי
20 הביביליאטעק מקום עבודת האנשים, ומקום המנין.

21 מקום התפלה צריך להיות חדר גדול שיתאים לענינו וגם
22 שיהי' צדדי א זייטיקער שלא יפריע בשאר החדרי, כמובן
23 אשר כל הפרטי אי אפשר לפרט ולא בנקל אפשר למצוא זאת
24 אבל לחפש צריכי' אחר הנדרש.

25 טוב הי' אם אפשר הי' להשיג חצר לא גדול עם כמה

26 דירות אשר שם יהי' מקום עבור הישיבה ודירות להפקידים.

27 הנני חושב אשר כל בר דעת גם לא גדול באני"ש שיי' מבין
28 כוונת ההתקנה, ואשר העבודה בהרצת תורה ברוחה של
29 תו"ת דליובאוויטש (ולא תו"ת סתם דמתקריא בשמא
30 בעלמא) וההתעסקות בדא"ח נוגע בנפשי ממש, והוא מוחשי.

31 הגע בעצמך, שבע שנים עבדתי במדינתנו בתנאי קשים
32 ומרים ר"ל בפחד' איומים אשר למותר לבארן לך כי הלא
33 ידעת דבר דבר על אופנו ות"ל הייתי בריא ושלם ויום ליום
34 הביע אומר בריבוי דברי התעוררות בדיבור ובכתב והגדת
35 דא"ח, ולא ידעתי ת"ל שום עיפות, ומכיון שבאתי לחו"ל
36 במקום מנוחה גופנית בלא פחדים כו' וכו' הנה במשך שנה
37 ראשונה עוד הי' לי עבודה מסודרת כידוע ובשני' עבודת
38 הנסיעה לארה"ב ובשנה השלישית (כלומר תר"ץ) בבואי חזרה
39 מנסיעתי והתבוננתי במקום מושבי בהאי אפשריות (מתנאי
40 המקום) לעשות דבר בענין הרבצת התורה וכו' הדבר נגע ללבי
41 ממש, ונחליתי מהעדר העבודה, כי כל יום העובר בלי עבודה
42 ופועל לבי דואג בקרבי ואין לי מנוח ממש.

43 עתה הנני מלא תקוה ובטחון בהשי"ת אשר יתן לי כח ועוז
44 לעבוד עבודתי בהרצת תורה ועבודה כאמור וזה עצמו
45 בעזרתו תהיה רפואתי וחיזוק בריאותי בעזרתו ית' כאשר
46 אראה את הענינים מסודרים ויתן השי"ת הצלחה מופלגה
47 בגו"ר.

48 אין אומן . . . בארוכה.

49 עוד טרם אוכל לכתוב כל הענינים הדרושים לי בעזה"י
50 בהכנה אל ההתקנה צלחה, ורשמתי רק דברים אחדים ועוד
51 כמה ענינים אבאר בהב"ע"ל, ואתה תענה לי על כל האמור בזה
52 ותקיים כאמור . . .

53 והנני ידיך עוז הדו"ש ומברךך

יוסף יצחק

אג"ק מוהרי"צ כרך ג

פרק ב הלכה א

הַמְּזֻבָּח, מְקוֹמוֹ מְבֹרָךְ בְּיִתְרָה; וְאֵין מְשַׁנֵּין אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "זֶה מִזְבֵּחַ לְעֹלָה לְיִשְׂרָאֵל". וּבַמִּזְבֵּחַ נֶעֱקֵד יִצְחָק אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְלֹד לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמִּדְבָּר", וְנֶאֱמַר: "וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת" (מלכים א ז) "בְּחֵר הַמִּדְבָּר" (דברי הימים ב ג, א).

נקודות משיחות קודש

ביותר, ואין משנים אותו ממקומו לעולם, הוא מביא את הפסוק "זה מזבח לעולה לישראל" - שנאמר לאחר בחירת המקום, ואין זה מחמת המעלות שהוא עתיד למנות בהלכה שלאחר זה? יש לומר הבאור בזה: זה שאדם הראשון וכו' הביאו קרבנות במקום זה דווקא, הוא מפני שידעו בנבואה שזהו "המקום אשר יבחר ד'" (בעתיד). בסגנון אחר: לא שבחירת הקב"ה במקום זה היא מסובב מזה שכבר הקריבו שם קרבנות קודם לזה, אלא להיפך: זה שהקריבו קרבנות במקום זה דווקא הוא מחמת זה שהם ידעו בנבואה שהקב"ה יבחר במקום זה.

ויש לומר שכזה שהרמב"ם מביא גם את המעלות של מקום המזבח, מתורץ למה "ואין משנים אותו ממקומו לעולם" - הן אמת שזהו "המקום אשר יבחר ד'", אבל הרי עדיין אין זה ראייה גמורה שעל ידי זה נשללה האפשרות לשנות למקום אחר! מטעם זה מביא הרמב"ם ראייה שבנדון זה הבחירה היא באופן שהיא שללה מקומות אחרים, שלכן אדם הראשון וכו' בנו מזבחותיהם דווקא במקום זה: שכן אם בחירת הקב"ה לא שללה מקומות אחרים, למה דייקו כולם להביא קרבנותיהם רק במקום זה! משמע מזה, שמחמת בחירת הקב"ה נשללו מקומות אחרים, ולכן כשבאים להקריב קרבן במקום מסוים הרי זה רק ב"מקומו מכוון ביותר" - בהר המוריה עצמו.

אמרה תורה: "והיה המקום אשר יבחר וגו' (שהוא "בית הבחירה בירושלים") שמה תביאו וגו' עולותיכם וזבחיכם גו'". מהלשון "אשר יבחר ד'" - משמע שמעלתו של המקום הוא רק בחירתו של הקב"ה במקום זה. אבל לפני בחירת הקב"ה - היה אפשר לבחור במקום אחר, שמקום זה לא היתה בו שום מעלה מיוחדת לגבי מקומות אחרים.

אבל הרמב"ם כתב בהלכות בית הבחירה: "המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנים אותו ממקומו לעולם, שנאמר: "זה מזבח לעולה לישראל", וחשיב לאחר זה כמה וכמה מעלות של מקום זה קודם שנבחר - שבפשטות הכוונה בזה היא שזהו ש"מקומו מכוון ביותר ואין משנים אותו ממקומו לעולם" הוא מפני שהוא המקום שבו הקריבו אברהם, נח וכו' את קרבנותיהם (שכל זה היה מקודם, לפני בחירת הקב"ה).

וצריך להבין: מהפסוק "המקום אשר יבחר ד' וגו' שמה תביאו" משמע שמעלת מקום זה הוא מחמת "יבחר ד'" - בחירת הקב"ה במקום זה. ומדברי הרמב"ם משמע שמעלתו של המקום הוא מפני מעלה שהיתה מימות אדם הראשון, ולכן "מקומו מכוון ביותר ואין משנים אותו"!

אבל כד דייקת שפיר מוכח שגם הרמב"ם בהל' בית הבחירה סובר שזהו ש"מקומו מכוון ביותר" אינו מחמת שהקריבו שם קרבנות לפני זה, אלא הוא רק מחמת בחירת הקב"ה: שהרי בהלכה א', בה הרמב"ם אומר כי "המזבח מקומו מכוון

(לקוטי שיחות חלק י"ט, שיחה ב לפר' ראה)

ב"ה, כ"ח תמוז, תשי"ט
ברוקלין.

מחוי' הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה גרשון שי' וזוגתו הרבנית מרת גסי'
תחי'

שלום וברכה!

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו מועש"ק, בו כותב בקיצור נמרץ גם ע"ד התועדות חג הגאולה
י"ב וי"ג תמוז, ויהי רצון שימושך רושם ההתועדות על הימים וחדשים הבאים לאחרי זה.

בעת רצון יזכירום על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך להם
מתאים לתוכן כתבו.

ובהמצאנו בסיום וחותם חדש הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל, זכותו ירבה ההצלחה
בכל ענינים הכללים והפרטים של כאו"א מאתנו בתכ"י ומתוך שמחה וטוב לבב.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ.ב.

במ"ש בשער היחוד והאמונה, ואתה מחי' א"ת מחי' אלא מהוה, כמדומה מזמן כתבתי לו בזה
שהוא גם בר"ח שער הקדושה סוף פ"ז בשם רז"ל ועד"ז בפרדס שער ו' פרק ח', שלי"ה דף מ"ח ע"ב ועוד.

ב"ה, כ"ח תמוז, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ וכו' מו"ה מרדכי שי' הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ג תמוז.

בעת רצון יזכירוהו עוד הפעם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לתוכן
כתבו.

וכיון שזכה כ' להשתתף בהפעולות הכי נשגבות להצלת כ"ק מו"ח אדמו"ר בימים ההם בזמן הזה,
יהי רצון שיעמוד לו זה בכל המצטרך לו מרוח ועד בשר ובוזה כמובן לכל לראש ולראשונה בריאות הנכונה
הרחבת הפרנסה ולבשו"ט בטוב הנראה והנגלה בכלל.

ומענינים הפרטים לענינים הכללים אשר ימי בין המצרים אלו יהפכו בקרוב לששון ולשמחה ונזכה
לקיום היעוד לנחלה בלי מצרים.

בכבוד וברכה.

פרק א משנה ו

יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרָחִיָּה וְנִתְנָי הָאֲרֵבָלִי קָבְלוּ מֵהֶם. יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּרָחִיָּה אָמַר, עֲשֵׂה לְךָ רֵב, וְקִנְיָה לְךָ חֵבֶר, וְהָיוּ דֵּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת:

נקודות משיחות קודש

מקובלני ממך, שהחוטא ומחטיא אין מספיקין בידו לעשות תשובה. ויש לשאול, הרי גם יהושע בן פרחי' ידע כלל זה, ומדוע איפוא אמר לו "חזור בך"? אלא, מבואר בתניא⁵, שגם במקום שנאמר "אין מספיקין בידו לעשות תשובה" – "היינו שאין מחזיקים ידו להיות לו שעת הכושר לעשות תשובה, אבל אם דחק השעה ועשה תשובה, אין לך דבר שעומד בפני התשובה". ורבי יהושע בן פרחי', שהי' דן את כל האדם לכף זכות, אפילו אדם הנמצא בשפל המדרגה, חשב שאולי יעשה תלמידו תשובה בבחינת "דחק השעה"⁶.

וְהָיוּ דֵּן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת

השאלות: א. הרי זה בכלל "ואהבת לרעך כמוך"⁷, ולא הנהגה של מדת חסידות. ב. הקשר בין מאמר זה לשני המאמרים הקודמים שבמשנה זו ("עשה לך רב, וקנה לך חבר"). ג. הקשר לבעל המאמר – רבי יהושע בן פרחי'.

והביאור: "והיו דן את כל האדם לכף זכות" בא לרבות גם אדם כזה שלכאורה אין עליו שום לימוד זכות. כי מכיון שכל אחד חייב לעשות לו רב ולקנות לו חבר, צריכים לבחון רבו וחבריו, שמא החסרון הוא בהם. והרי אפילו חסרון קל בדקות דקות, ברבו ובחבריו, עלול להביא לחסרון גדול אצל התלמיד.

והנה, על רבי יהושע בן פרחי' מסופר בגמרא⁸ ש"דחה לאותו האיש (שהי' מתלמידיו) בשתי ידיים", ומזה יצא ש"זקף לבניה והשתחוה לה". ואף שכוונתו היתה רצויה, כי רצה להחזירו למוטב, אך בפועל יצא מזה מה שיצא. ולדעתו של רבי יהושע בן פרחי', יתכן שבאם הי' מלמד עליו זכות ותולה החסרון ברבו ובחבריו אולי לא היו תוצאות כאלה. ולכן הזהיר במיוחד על מדה זו⁹.

השאלות במשנתנו: א. הקשר בין שלשת הבבות. ב. הקשר לבעל המאמר – יהושע בן פרחי'.

והביאור:

שלשה מאמרים אלו מבטאים ענין האחדות והאחוה בין אדם לחבירו. עשה לך רב – הוראה זו מכוונת לכל אדם, היינו שגם אדם שהוא מורם מעם חייב לדעת שהוא זקוק לרב ומורה דרך, ובזה הוא משתווה ליהודי פשוט. וקנה לך חבר – יש להתנהג בידידות ואהבה לכל יהודי. והיו דן את כל האדם לכף זכות – אפילו יהודי שנמצא בשפל המדרגה.

וכל אחת משלשת ההוראות שייכת ליהושע בן פרחי':

עשה לך רב – יהושע בן פרחי' הי' נשיא, ומצינו שאמרו: "בתחלה, כל האומר עלה לה (לגדולה), אני כופתו ונותנו לפני הארי; עתה – כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמין". לכן אמר "עשה לך רב" – גם נשיא אינו רשאי לחשוב ש"אין על גביו אלא ה' אלקיו"², אלא הוא זקוק לרב. וקנה לך חבר – שנינו³: "יהושע בן פרחי' אומר: חטים הבאות מאלכסנדריא טמאות, מפני אנטליא שלהן. אמרו לו חכמים: אם כן – יהא טמאות ליהושע בן פרחי' וטהורות לכל ישראל" (פירוש: יהושע בן פרחי' הי' דר באלכסנדריא, ושם נהגו ליתן מים על החטים ובזה הוכשרו לקבל טומאה. ועל זה אמרו החכמים: יהיו טמאות באלכסנדריא בלבד, ולא במקום אחר).

נמצא, שיהושע בן פרחי' הרגיש ענין האחדות בין בני ישראל, שלכן לא הי' ניהא לו שלבני אלכסנדריא תהי' ההלכה כן ולכל ישראל תהי' ההלכה שונה.

והיו דן את כל האדם לכף זכות – רז"ל מספרים⁴, שאותו האיש הי' בתחלה תלמידו של יהושע בן פרחי', ולאחר שיצא לתרבות רעה אמר לו יהושע בן פרחי': חזור בך! אמר לו:

1. מנחות קט, סע"ב.

2. ספרא ויקרא ד, כב.

3. תוספתא מכשירין פ"ג, ב.

4. סנהדרין קז, ב – בחסרונות הש"ס.

5. פכ"ה.

6. משיחת ש"פ בהעלותך תשמ"א – על פי רשימת השומעים בלבד.

7. קדושים יט, יח. וראה שבועות ל, א: בצדק תשפוט עמיתך, הוי דן את חבריך לכף זכות (אם רואה אתה חבריך עושה דבר, שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות, הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה, רש"י).

8. סנהדרין קז, ב – בחסרונות הש"ס.

9. משיחת ש"פ פינחס תשכ"ח – על פי רשימת השומעים בלבד.

פרשת פינחס

כה וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^אפינחס בן־אלעזר בן־אהרן הכהן השיב את־חמתי מעל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בקנאו את־קנאתי בתוכם ולא־כליתי את־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בקנאתי: ^בלכן אמר הנני נתן לו את־בְּרִיתִי שְׁלוֹם: ^גוְהָיְתָה לוֹ וְלִזְרֻעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֵנָת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא לָאֱלֹהִיו וַיִּכְפֹּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^דוְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמָּכָה אִשׁ הַכָּה אֶת־הַמְּדִינִית וּמְרִי בֶן־סְלֹא נָשִׂיא בֵּית־אָב לַשְּׁמֻעִי: ^הוְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמָּכָה הַמְּדִינִית כִּזְבִּי בַת־צֹר רֹאשׁ אֲמוֹת בֵּית־אָב בַּמְדִּין הוּא: ^ופ (ישראל) ^זוידבר יהוה אל־משה לאמר: ^חצֹרֹר אֶת־הַמְּדִינִים וְהַפִּיתֶם אוֹתָם: ^טכִּי צֹרְרִים הֵם לָכֶם בְּגִבֹּלֵיהֶם אֲשֶׁר־נָכְלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר פְּעֹר וְעַל־דְּבַר כִּזְבִּי בַת־נָשִׂיא מִדִּין אַחַתֶּם הַמָּכָה בְּיוֹם־הַמִּגָּפָה עַל־דְּבַר פְּעֹר: ^יכֹּה וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגָּפָה ^פפסוקא נאמצע פסוק ויאמר יהוה אל־משה ואל אלעזר בן־אהרן הכהן לאמר: ^בשאו את־ראש פל־עדת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמַעֲלָה לְבֵית אֲבֹתָם פְּלִי־צֶא צֵבָא בְּיִשְׂרָאֵל: ^גוידבר משה ואלעזר הכהן אתם בעֲרַכְתָּ מוֹאָב עַל־יְרֵדן יַרְחוֹ לֵאמֹר: ^דמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמַעֲלָה כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּצֵאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 327)

שאו את ראש כל צדת בני ישראל (כו, ב)

"משל לרועה שנקנסו זאבים לתוך עדרו" (רש"י). ובריש פרשת תשא, לגבי חטא העגל, נקט "לצאן". שנפל בה דבר. ויש לומר, ששם היה משה בחר ולא היה אשם בתוצאות, ולכן נקט "דבר", שאין הרועה אשם בזה. אך כאן נתעלמה ממנו הלכה, והמגפה נעצרה רק כשהרג פנחס את זמרי, והיה יכול לחשב שבגללו נמשכה המגפה מעט; לכן נקט דבר שהרועה אשם בו - "זאבים".

שני ראו בן בכור ישראל בני ראו בן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי: לחצון משפחת החצוני לברמי משפחת הפרמי: אלה משפחת

הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות ושלשים: ^אובני פלוא אליאב: ^בובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא־דתן ואבירם כתיב קרואי קרי קריאי העדה אשר הצו על־משה ועל־אהרן בעדת־קרח בהצתם על־יהוה: ^גותפתח הארץ את־פיה ותבלע אתם ואת־קרח בְּמוֹת העדה באכל האש את חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם אִישׁ וַיְהִיו לָנֶם: ^דובני־קרח לא־מתו: ^הבני שמעון למשפחתם לנמואל למשפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני לזכין משפחת היכיני: ^ולזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי: ^זאלה משפחת השמעני שנים ועשרים אלף ומאתים: ^חבני גד למשפחתם לצפון משפחת הצפוני לחגי משפחת החגי לשוני משפחת השוני: ^טלאזני משפחת האזני לערי משפחת הערי: ^ילארוד משפחת הארודי לאראלי משפחת האראלי: ^{יא}אלה משפחת בני־גד לפקדיהם ארבעים אלף וחמש מאות: ^בבני יהודה ער ואונן וימת ער ואונן בארץ כנען: ^גויהיו בני־יהודה למשפחתם לשלה משפחת השלני לפרץ משפחת הפרצי לזרח משפחת הזרחי: ^דויהיו בני־פרץ לחצון משפחת החצוני לחמול משפחת החמולי: ^האלה משפחת יהודה לפקדיהם ששה ושבעים אלף וחמש מאות: ^ובני יששכר למשפחתם תולע משפחת התולעי לפלוא משפחת הפלוי: ^זלישוב משפחת הישבי לשמון משפחת השמוני: ^חאלה משפחת יששכר לפקדיהם ארבעה ושלשים אלף ושלש מאות: ^טבני זבולן למשפחתם לסרד משפחת הסרדי לאלון משפחת האלני ליחלאל משפחת היחלאלי: ^יאלה משפחת הזבולני לפקדיהם ששים אלף וחמש מאות: ^{יא}בני יוסף למשפחתם מנשה ואפרים: ^בבני מנשה למכיר משפחת המכירי ומכיר הוליד את־גלעד לגלעד משפחת הגלעדי: ^גאלה בני גלעד איעזר משפחת

והקשה באור החיים הקדוש, "למה כפל צרור והפיתם". ולומר, שרש"י אינו צריך לבאר כפל זה, שכן "צרור" היינו "לאיב אותם" (רש"י), ויבין חמש למקרא מבין מעצמו שהפאה, שכולל גם הפאה לפי חרב, חמורה יותר משנאה בלבד. ובפרט כשילמד בפרשת דברים "אל תצר את מואב (השלילה של צרור) ואל תתגר בם מלחמה" (השלילה של והפיתם).

שלישי ב וידבר יהוה אל משה לאמר: ^א לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות: ^ב לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו: ^ג אך בגזל יחלק את הארץ לשמות מסות אבתם ונחלו: ^ד על פי הגזל תחלק נחלתו בין רב למעט: ^ה ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון משפחת הגרשני לקהת משפחת הקהתי למררי משפחת המררי: ^ו אלה משפחת לוי משפחת הלכני משפחת החברני משפחת המחלי משפחת המושי משפחת הקרחי וקהת הולד את עמרם: ^ז ושם אשת עמרם ויכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם: ^ח וילד לאהרן את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר: ^ט וימת נדב ואביהוא בהקריבם אש זרה לפני יהוה: ^י ויהיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל זכר מבן חדש ומעלה כי לא התפקדו בתוך בני ישראל: ^{יא} אלה לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל: ^{יב} אלה פקודי משה ואלעזר הכהן אשר פקדו את בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו: ^{יג} ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני: ^{יד} כִּי־אמר יהוה להם מות ימותו במדבר ולא נותר מהם איש כי אם פלב בן יפנה ויהושע בן נון: ^{טו} **כז** ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה: ^{טז} ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר

האֵי־עֹרֵי לְחַלֵּק מִשְׁפַּחַת הַחֲלָקִי: ^א וְאִשְׂרָאֵל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׂרָאֵלִי וְשִׁכְם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי: ^ב וְשִׁמְיֵעַ מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִי־עִי וְחֹפֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹפְרִי: ^ג וְצַלְפָּחַד בִּן־חֹפֵר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְשֵׁם בָּנוֹת צַלְפָּחַד מַחֲלָה וְנֵעָה וְחַגֹּלָה וּמִלְכָּה וְתֹרֶצֶה: ^ד אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים אָלֶף וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ^ה אֵלֶּה בְנֵי אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוֹתָלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתַּלְחִי לְכָכֵר מִשְׁפַּחַת הַכִּכְרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתַּחְנִי: ^ו וְאֵלֶּה בְנֵי שׁוֹתָלַח לְעֵזֶן מִשְׁפַּחַת הָעֵזֶנִי: ^ז אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים אָלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְנֵי־יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחָתָם לְבָלֵעַ מִשְׁפַּחַת הַבִּלְעִי לְאִשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאִשְׁבֵּלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי: ^ח לְשׁוֹפָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹפָמִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי: ^ט וְיֵהוִי בְנֵי־בָלֵעַ אֶרֶד וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי: ^י אֵלֶּה בְנֵי־בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אָלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ^{יא} אֵלֶּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפַּחָתָם לְשׁוֹתָם מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹתָמִי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת דָּן לְמִשְׁפַּחָתָם: ^{יב} כָּל־מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹתָמִי לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אָלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{יג} אֵלֶּה בְנֵי אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחָתָם לִימְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לִישׁוֹי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוִי לְבְרִיעָה מִשְׁפַּחַת הַבְּרִיעִי: ^{יד} לְבָנִי בְרִיעָה לְחֹכֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹכְרִי לְמַלְכִּיָּאל מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכִּיָּאֵלִי: ^{טו} וְשֵׁם בֶּת־אֲשֵׁר שָׂרָח: ^{טז} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֲשֵׁר לְפְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים אָלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{יז} אֵלֶּה בְנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחָתָם לִיחְצִיָּאל מִשְׁפַּחַת הַיִּחְצִיָּאֵלִי לְגֹנִי מִשְׁפַּחַת הַגֹּנִי: ^{יח} לְיֹצֵר מִשְׁפַּחַת הַיֹּצְרִי לְשֵׁלֹם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלֹמִי: ^{יט} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחָתָם וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אָלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: ^כ אֵלֶּה פְּקֻדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל שֵׁש־מֵאוֹת אָלֶף וָאָלֶף שֶׁבַע מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: ^{כא} פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ש"פ פנחס תשמ"ו)

צרור את המדינים והפיתם אותם (כה, יז)

הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנָּשִׂאִם וְכָל־הָעֵדָה פָּתַח אֶהֱל־מוֹעֵד
לֵאמֹר: גִּבֹּנִי מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ
הָעֵדָה הַנּוֹעֲדִים עַל־יְהוָה בַּעֲדַת־קָרַח כִּי־בִחָטְאוֹ
מֵת וּבָנָיִם לֹא־הָיוּ לוֹ: הֲלֹמָה יִגְרַע שֵׁם־אֲבִינוֹ
מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תְּנֶה־לָּנוּ אַחֲוָה
בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינוֹ: הַ וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת־מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי

יְהוָה: פ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יג עמ' 93)

וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן (כו, ה)

"ונתעלמה הלקה ממנו" (רש"י). ויש לשאל, מה מקריחו לפרש
כן, והרי יתכן שלא שמע הלקה זו מה'. ויש לומר, דהנה יש
הבדל בין "משפטן" ל"דברן" (כמו) "כי יהיה להם דבר בא
אלי". דבר - טענות ושקלא וטריא. משפט - פסק דין. והקשה
לו: כינן שלא ידע את ההלקה, איך הקריב "את משפטן". לכן
מפרש שאכן ידע את ההלקה, אלא שנתעלמה ממנו.

רביעי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וְכֵן בָּנוֹת
צִלְפַּחַד וְדִבְרַתְּ נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אַחֲזָה בְּתוֹךְ
אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהָעֵבֶרֶת אֶת־נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן:
וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן
אֵין לוֹ וְהָעֵבֶרֶת אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ: וְאִם־אֵין לוֹ
בֵּת וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֲחָיו: וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים
וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֲחֵי אָבִיו: וְאִם־אֵין אֲחִים
לְאָבִיו וְנָתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו
מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת
מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה אֶל־הָר הָעֵבְרִים הַזֶּה וּרְאֵה
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל: ג וּרְאִיתָהּ
אֲתָהּ וְנֹאסַפְתָּ אֶל־עַמּוּךָ גַּם־אֲתָהּ כַּאֲשֶׁר נֹאסַף
אֶהֱרֹן אַחִיד: ד כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בַּמִּדְבָּר־צִין
בְּמִרְיַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַּמִּים לַעֲנִיָּהֶם הֵם
מִי־מִרְיַת קֹדֶשׁ מִדְבָּר־צִין: ס וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
אֶל־יְהוָה לֵאמֹר: ז יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחַת לְכָל־
בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה: ח אֲשֶׁר־יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר
יָבֹא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה
עֲדַת יְהוָה בְּצֵאֵן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רָעָה: ט וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוּן אִישׁ

אֲשֶׁר־רוּחַ בּוֹ וּסְמַכְתָּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו: י וְהָעֵמֶדֶת
אֹתוֹ לִפְנֵי אֲלֻעֹר הַכֹּהֵן וּלִפְנֵי כָל־הָעֵדָה וְצוּיָתָהּ
אֹתוֹ לַעֲנִיָּהֶם: כ וְנָתַתָּה מִהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ
כָל־עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: כא וּלִפְנֵי אֲלֻעֹר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד
וְשֹׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל־פְּיוֹ יֵצֵאוּ
וְעַל־פְּיוֹ יָבֹאוּ הוּא וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל־
הָעֵדָה: כב וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח
אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ לִפְנֵי אֲלֻעֹר הַכֹּהֵן וּלִפְנֵי
כָל־הָעֵדָה: כג וַיִּסְמַךְ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיְצוּהוּ כַּאֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה בִּיד־מֹשֶׁה: פ

חמישי **בח** א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ג צוּ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לְחֻמִּי
לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְמוֹעֵד:
ג וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה
כַּבָּשִׂים בְּנִי־שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לְיוֹם עֹלָה תְּמִיד:
ד אֶת־הַכֶּבֶשׂ אַחֵד תַּעֲשֶׂה בְּבֹקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי
תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֶרְבִים: ה וְעִשִּׂירִית הָאִיפָה סֶלֶת
לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן בְּתִית רְבִיעִת הֵהָיוּ: ו עֹלֹת
תְּמִיד תַּעֲשֶׂה בְּהָר סִינַי לְרִיחַ נִיחָח אִשָּׁה לַיהוָה:
ז וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הֵהָיוּ לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַפֶּךָ נִסְךְ
שֹׁכֵר לַיהוָה: ח וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין
הָעֶרְבִים בְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וְכִנְסֻכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשָּׁה רִיחַ
נִיחָח לַיהוָה: פ ט וּבִיּוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כַבָּשִׂים בְּנֵי־
שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן וְנִסְכּוֹ: י עֹלֹת שַׁבָּת בְּשַׁבָּתוֹ עַל־עֹלֹת הַתְּמִיד
וְנִסְכָּה: פ יא וּבְרֵאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה
פָּרִים בְּנֵי־בֹקֶר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד כַּבָּשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה
שְׁבַע תְּמִימִם: יב וְשִׁלְשָׁה עֶשְׂרִים סֶלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לִפְר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרִים סֶלֶת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְאֵיל הָאֶחָד: יג וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֶלֶת
מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד עֹלָה רִיחַ נִיחָח
אִשָּׁה לַיהוָה: יד וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הֵהָיוּ יְהִיָּה לִפְר
וְשִׁלִּישַׁת הַחֵין לְאֵיל וּרְבִיעִת הַחֵין לְכֶבֶשׂ יֵין וְאֵת
עֹלֹת הָרֹשׁ בְּחֹדְשׁוֹ לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה: טו וְשִׁעִיר עִזִּים

כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: ־ וַעֲשִׂיתֶם עִלָּה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם: ־ וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לֶפֶר שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לֵאיל: ־ וְעֶשְׂרוֹן אֶחָד לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: ־ וְשַׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: ־ מִלֵּבֶד עֹלֹת הַחֹדֶשׁ וּמִנְחָתָהּ וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם כַּמִּשְׁפָּט לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה: ־ וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעֵצִיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיתְכֶם כָּל־מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ: ־ וְהִקְרַבְתֶּם עִלָּה לַיהוָה רִיחַ נִיחֹחַ פֶּר בֶּן־בָּקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: ־ וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לֶפֶר שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לֵאיל הָאֶחָד: ־ וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: ־ שַׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת מִלֵּבֶד חֲטָאת הַכִּפָּרִים וְעֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתָהּ וְנִסְפֵיהֶם: ־

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות לב עמ' 137)

וביום הכפורים (כה, כז)

”חג השבועות נקרא כפורי קציר חטים, על שם שתי הלחם” (רש”י). שתי הלחם רומזים לתורה שבכתב ושבעל פה. והנה, בלמוד תורה שבכתב מרגיש יותר הבטול לנותן התורה, שהרי הקורא בה ולא ידע מאי קאמר קיים מצות תלמוד תורה, בנגוד לתורה שבבעל פה, שאינו נחשב למוד כָּלֵל. והקרבנות שתי הלחם מורה על כך שהבטול של תורה שבכתב צריך לחדר להבנה של תורה שבבעל פה.

שביעי יב ובחמשה עשר יז לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְחַגְתֶּם חֹג לַיהוָה שִׁבְעַת יָמִים: ־ וְהִקְרַבְתֶּם עִלָּה אִשָּׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים אֵיל אֶחָד שְׁנֵים כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה אַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי תְּמִימִם יִהְיוּ: ־ וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לֶפֶר הָאֶחָד לְשִׁלֹּשָׁה עֶשְׂרִינִים שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לֵאיל הָאֶחָד לְשִׁנֵּי הָאֵילִם: ־ וְעֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵי כִבְשִׂים:

אֶחָד חֲטָאת לַיהוָה עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ־

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 18)

צו את בני ישראל (כה, ב)

”עד שאתה מצוני על בני, צוה את בני עלי” (רש”י). והינו, שבתור מענה לבקשת משה למנות איש “אשר יצא לפניך ואשר יבא לפניך” . ולא תהיה עדת ה' פצאן אשר אין להם רועה, נצטוו על קרבן התמיד. ויש לבאר, דהנה קרבן זה (וקרבנות בכלל) שולל את הטעות ש”אין רועה” בעולם ו”עולם כמנהגו נוהג”, ומגלה שהעולם מתנהג בהשגחתו הפרטית של הקב”ה, שהוא זה “אשר יצא לפניך ואשר יבא לפניך”.

ששי ז ובחודש הראשון בארבעה עשר יום לַחֹדֶשׁ פֶּסַח לַיהוָה: ־ וּבַחֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה חֹג שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת יֵאָכֵל: ־ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ־ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה עִלָּה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים וְאֵיל אֶחָד וְשִׁבְעָה כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם: ־ וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לֶפֶר וְשְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לֵאיל תַעֲשׂוּ: ־ עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן תַעֲשֶׂה לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: ־ וְשַׁעִיר חֲטָאת אֶחָד לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: ־ מִלֵּבֶד עֹלֹת הַבָּקָר אֲשֶׁר לְעֹלֹת הַתָּמִיד תַעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה: ־ כֹּאֵלֶּה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשָּׁה רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ: ־ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ־ וְנִסְכּוֹ: ־ וּבַיּוֹם הַכּוֹפֵרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֹדֶשׁ לַיהוָה בְּשִׁבְעַת־יָמֶיךָ מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ: ־ וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנֵים אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה: ־ וּמִנְחָתָם סֵלֶת בָּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לֶפֶר הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לֵאיל הָאֶחָד: ־ עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכִּבְשִׂים: ־ שַׁעִיר עִזִּים אֶחָד לִכְפֹּר עֲלֵיכֶם: ־ מִלֵּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יִהְיוּ־לָכֶם וְנִסְפֵיהֶם: ־ פ כִּמֹּכָה וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם

בְּמוֹעֲדֵיכֶם לְבַד מְנַדְרֵיכֶם וְנִדְבְּתֵיכֶם לְעֻלְתֵיכֶם
וּלְמִנְחֹתֵיכֶם וּלְנִסְכֵיכֶם וּלְשִׁלְמֵיכֶם: ל * וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כג עמ' 205)

ומנחתם ונספיהם לפרים (כט, יח)

"כנגד שבועים אמות . . . ובימי המקדש היו מגנין עליהם" (רש"י). ואלו לגבי הכבשים אומר "לכלות מהם צ"ח קללות", לא רק בימי המקדש. ויש לבאר, דהנה מה שפעל קרבן בזמן הבית נפעל היום על ידי תפלה; אלא שאז הגיע השפע לעולם ("בחיצוניות בפעל ממש"), והיום הפעלה היא רק בנפש האדם. מובן אפוא, שהשפעה לאמות העולם יכולה להיות רק בזמן הבית, ואלו ההשפעה לישראל ישנה גם בזמן הגלות.

★ ★ ★

חצי קדיש

וַיִּתְגַּדַּל וַיִּתְקַדַּשׁ שְׁמֹה רַבָּא. אֲמֵן בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרֻתָהּ
וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ, וַיַּצְמַח פּוֹרְקָנָה וַיַּקְרֵב מְשִׁיחָה. אֲמֵן
בְּחַיִּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעָלְמָא וּבְזִמְנָא
קָרִיב וְאַמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְכַרְדָּ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יתברך:
יְהֵא שְׁמָה רַבָּא מְכַרְדָּ לְעָלְמָא וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יתברך,
וַיִּשְׁתַּבַּח, וַיִּתְפָּאֵר, וַיְתַרְוֶמֶס, וַיִּתְנַשֵּׂא, וַיִּתְהַדָּר, וַיִּתְעַלֶּה,
וַיִּתְהַלָּל, שְׁמָה דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. אֲמֵן לְעָלְמָא מִן כָּל
בְּרַכְתָּא וְשִׁירָתָא, תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא, דְּאֲמִירָן בְּעֶלְמָא,
וְאַמְרוּ אֲמֵן: אֲמֵן

★ ★ ★

מפטיר לה ביום השמיני עצרת תהיה לכם כל-
מלאכת עבודה לא תעשו: ו והקרבתם עליה
אשה ריח ניחח ליהוה פר אחד איל אחד
כבשים בגי'שנה שבעה תמימים: ומנחתם
ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם במשפט:
ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד
ומנחתה ונספה: אלה תעשו ליהוה
במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם
ולמנחותיכם ולנספיהם ולשילמיכם: ל * וַיֹּאמֶר
מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פפפ

ושעיר-עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד
ומנחתה ונספה: ס * וביום השני פרים בגי'בקר
שנים עשר אילים שנים כבשים בגי'שנה ארבעה
עשר תמימים: י ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים
ולכבשים במספרם במשפט: יט * ושעיר-עזים אחד
חטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
וביום השלישי פרים עשתי-עשר אילים שנים
כבשים בגי'שנה ארבעה עשר תמימים: כא * ומנחתם
ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם
במשפט: כב * ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד
ומנחתה ונספה: ס * וביום הרביעי פרים עשרה
אילים שנים כבשים בגי'שנה ארבעה עשר
תמימים: כד * ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים
ולכבשים במספרם במשפט: כה * ושעיר-עזים אחד
חטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספה: ס
וביום החמישי פרים תשעה אילים שנים כבשים
בגי'שנה ארבעה עשר תמימים: כו * ומנחתם
ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם
במשפט: כז * ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונספה: ס * וביום הששי פרים
שמונה אילים שנים כבשים בגי'שנה ארבעה עשר
תמימים: כח * ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים
ולכבשים במספרם במשפט: לא * ושעיר חטאת
אחד מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ס
וביום השביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים
בגי'שנה ארבעה עשר תמימים: לב * ומנחתם
ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם
במשפט: לד * ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונספה: ס * ביום השמיני
עצרת תהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו:
ו והקרבתם עליה אשה ריח ניחח ליהוה פר
אחד איל אחד כבשים בגי'שנה שבעה תמימים:
ו ומנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם
במשפט: לה * ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונספה: לו * אלה תעשו ליהוה

עצרת - לשון עצירה וקליטה. כל ההמשכות שנמשכו בחג הסוכות בדרך מקיף, נקלטות בנפש בפנימיות ("לכם") בשמיני עצרת (לקוטי תורה). לפי זה יש לבאר מה שתרגם יונתן "תהיון

בחדוא מן מטילכון לבתיכון", שיש לדקדק בזה: מהי השמחה בקרב שיוצאים מן הספה לבית. אלא, השמחה היא מהמשכת האורות המקיפים של הספה בפנימיות, ב'בית'.

קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן.

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׁם מֹשֶׁה לְפָנַי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עין חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוף. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַרְכֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמֹּשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן סעף יא

הפטרה לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום בירמיה פרק א"ב

א אֲדַבְּרִי יִרְמְיָהוּ בֶן־חֶלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנֻתוֹת בָּאָרֶץ בְּנִימָן: ב אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֵלָיו בְּיָמַי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשִׁלְש־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוֹ: ג וַיְהִי בְיָמַי יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֵּלַע עֶשְׂתֵּי־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַּיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: ד וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ה בָּטָרָם אֶצְרֶךְ בְּפֶטֶן יַדְעֲתִיד וּבְטָרָם תֵּצֵא מֵרַחֵם הַקֹּדֶשׁ תִּידָּבֵר נָבִיא לְגוֹיִם נְתִיתִיד: ו וְאָמַר אֲהֵל אֲדַנִּי יְהוָה הִנֵּה לֹא־יַדְעֲתִי דְּבַר כִּי־נָעַר אָנֹכִי: ז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֲלֵת־אֲמַר נָעַר אָנֹכִי כִּי עַל־כֹּל־אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ תֵּלִיד וְאֵת כֹּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶךָ תִּדְבֹּר: ח אֲלֵת־יִרְאָה מִפְּנֵיהֶם כִּי־אֲתִידָּבֵר

אָנִי לְהַצִּילָךְ נְאֻם־יְהוָה: ט וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיַּגַּע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרִי בְּפִיךָ: י רְאֵה הַפְּקֻדֹתֶיךָ ׀ הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמְּמַלְכוֹת לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוּץ וּלְהֶאֱבִיד וּלְהָרוֹס לְבָנוֹת וּלְנִטּוֹעַ: יא וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מִה־אַתָּה רְאֵה יִרְמְיָהוּ וְאֹמֶר מִקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רְאֵה: יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרֹאשׁוֹת כִּי־שָׁקֵד אֲנִי עַל־דְּבָרִי לַעֲשׂוֹתוֹ: יג וַיְהִי דְבַר־יְהוָה ׀ אֵלַי שְׁנִית לֵאמֹר מִה אַתָּה רְאֵה וְאֹמֶר סִיר נְפוּחַ אֲנִי רְאֵה וּפְנִי מִפְּנֵי צָפוֹנָה: יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפוֹן תִּפְתָּח הָרְעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: טו כִּי ׀ הִנֵּנִי קָרָא לְכָל־מִשְׁפָּחוֹת מַמְלָכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנִתְּנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶתַח ׀ שְׁעָרֵי יְרוּשָׁלַיִם וְעַל כָּל־חֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה: טז וּדְבַרְתִּי מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עַל כָּל־רַעְתָּם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם: יז וְאַתָּה תֵּאָזֵר מִתְּנִיךְ וּקְמַת וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲנֹכִי אֹצֵר אֶל־תַּחַת מַפְּנֵיהֶם פֶּן־אַחַתְךָ לִפְנֵיהֶם: יח וְאַנִּי הִנֵּה נִתְּנִיךְ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעַמּוּד בְּרוֹזַל וּלְחֹמֹת נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׁרִיָּה לְכַהֲנִיָּה וְלַעַם הָאָרֶץ: יט וְנִלְחַמוּ אִלֶּיךָ וְלֹא־יִוָּכְלוּ לָךְ כִּי־אַתָּה אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לְהַצִּילָךְ: כ ׀ וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: כא הֲלֹךְ וּקְרֵאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַיִם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֵּת כָּל־יְלֻדְתֶּיךָ לְכַתֹּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה: כב קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהוָה רֹאשִׁית תְּבוּאַתָּה כָּל אֲכָלֶיךָ יֹאשְׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם יְהוָה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנּוֹאֲמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְּדַבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכֵּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֹאמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֹאמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֹאמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנּוֹאֲמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׂמַחְנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְהֵינוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחְךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיְגַל לִפְנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרֵים אֵת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מִגֵּן דָּוִד:

קעג

על התורה, ועל העבודה ועל הנביאים ועל יום השבת הזה, שנתת לנו יי
אלהינו לקדשה ולמנוחה, לכבוד ולתפארת. על הכל, יי אלהינו אנחנו
מודים לך, ומברכים אותך. יתברך שמוך בפי כל חי תמיד לעולם ועד: ברוך
אתה יי, מקדש השבת:

המולד: אור ליום ה', שעה 12 בלילה, 29 דקות ו61 חלקים.
ראש חדש מנחם-אב, ביום השישי הבא עלינו לטובה.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשי"ט
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מלאכתו
מלאכת שמים וכו' מוה"ר משה שי

שלום וברכה!

לאחרי ההפסק הארוך נתקבל מכתבו מכ"ח אייר, שנתעכב בהלכו יתר על הרגיל.

ות"ח ת"ח על טרחתו לכתוב לי על תוצאות ביקורו בכמה מדינות בנוגע לשאלת ההפרדה. ובודאי
לדכוותי למותר להאריך בטענות המנגדים לענין ההפרדה שהן טענות בשכל אנושי הבאות להצדיק את
העובדא או את הרצון. וכמו כל הענינים גם זה משתקף בתורתנו תורת חיים, גם להלכה למעשה, שמוצאים
אנו בה ב' הוראות מן הקצה אל הקצה בענין זה: לא נחשדו ישראל כו' (קדושין פב, א); ואין אפוטרופס
כו' (חולין יא, ב).

כמו כן בודאי למותר לעורר את כ' שינצל כל כחותיו לעסוק בענין ההפרדה גם להבא, שאף על פי
ואת"ל שעתה עדיין קשה להגשימו, אבל אין אתנו יודע עד מה, והחוב על איש ישראל לעשות כל התלוי בו
והשם הטוב בעיניו יעשה.

תודתי מיוחדת עבור הפ"ש ממוסדות חנוך החב"דיים שביקר, ובודאי גם זה למותר לבקשו לסייע
בביסוסם והתפתחותם, והרי השפעת כ' מגעת בכמה וכמה מקומות ומשרדים וכו'.

ובהמצאנו למחרתו של יום הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר פרשת מאסרו ומס"י שלו בטח
ידועה לכ', יהי רצון שכל אחד ואחד בתוך כלל ישראל ימלא תפקידו המוטל עליו מההשגחה העליונה
בשטח התורה והמצות בכלל, וביחוד בחינוך על טהרת הקדש, אשר תמיד היתה בעי' חיונית ועל אחת כמה
וכמה בתקופתנו רבת המאורעות וביחד עם זה רבת הבלבולים וטשטוש המוחים והגבולים.

כבוד ובברכה לבשורות טובות בעניינים הכלליים והפרטיים גם יחד.

לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:40	5:43	8:39	8:41	9:11	9:13	10:22	10:24	19:52	19:50	20:18	20:16	19:30	20:27
חיפה (ק)	5:35	5:38	8:36	8:38	9:08	9:10	10:20	10:22	19:55	19:53	20:22	20:20	19:23	20:31
ירושלים (ק)	5:35	5:38	8:36	8:38	9:08	9:10	10:20	10:21	19:53	19:51	20:20	20:18	19:12	20:27
תל אביב (ק)	5:39	5:42	8:38	8:40	9:10	9:12	10:22	10:24	19:53	19:51	20:20	20:18	19:31	20:30
אוסטריה וינה (ק)	4:59	5:04	8:26	8:29	8:57	9:00	10:18	10:20	21:00	20:56	21:37	21:32	20:39	21:52
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:32	7:29	9:24	9:24	9:56	9:56	10:46	10:46	17:19	17:23	17:47	17:50	17:04	18:02
אוקראינה אודסה (ק)	5:10	5:15	8:32	8:35	9:04	9:07	10:23	10:26	20:54	20:50	21:29	21:24	20:33	21:28
אוקראינה דונייצק (ק)	4:34	4:40	8:00	8:03	8:32	8:35	9:52	9:55	20:33	20:29	21:10	21:05	20:11	21:09
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	4:44	4:50	8:10	8:14	8:42	8:45	10:03	10:05	20:45	20:41	21:23	21:18	20:24	21:22
אוק. ז'יטומיר (ק)	5:02	5:08	8:32	8:35	9:04	9:07	10:26	10:29	21:18	21:13	21:58	21:52	20:56	21:56
אוקראינה קייב (ק)	4:52	4:59	8:24	8:27	8:55	8:59	10:18	10:20	21:13	21:08	21:53	21:47	20:51	21:51
איטליה מילאנו (ק)	5:40	5:45	9:00	9:03	9:32	9:35	10:51	10:53	21:16	21:13	21:51	21:47	20:55	22:05
אקוואדור קיטו (ח)	6:08	6:09	8:42	8:42	9:11	9:12	10:14	10:15	18:30	18:31	18:53	18:53	18:13	18:57
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:58	7:56	9:54	9:53	10:26	10:26	11:17	11:17	18:00	18:03	18:26	18:30	17:44	18:41
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	9:03	9:00	10:54	10:53	11:25	11:24	12:13	12:13	18:37	18:42	19:07	19:11	18:23	19:15
ארה"ב בולטימור (ק)	5:45	5:49	8:54	8:56	9:26	9:29	10:41	10:43	20:38	20:35	21:08	21:05	20:18	21:09
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:29	5:33	8:41	8:44	9:13	9:15	10:29	10:31	20:33	20:30	21:04	21:01	20:13	21:15
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:30	5:34	8:41	8:44	9:13	9:16	10:29	10:31	20:32	20:30	21:03	21:00	20:12	21:15
ארה"ב דטרויט (ק)	5:59	6:04	9:15	9:17	9:46	9:49	11:03	11:05	21:15	21:12	21:47	21:43	20:54	21:58
ארה"ב היוסטן (ק)	6:25	6:28	9:21	9:23	9:53	9:55	11:04	11:06	20:28	20:27	20:54	20:53	20:09	21:04
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:45	5:48	8:48	8:50	9:19	9:21	10:32	10:34	20:11	20:09	20:39	20:37	19:52	20:48
ארה"ב מיאמי (ק)	6:33	6:36	9:25	9:27	9:58	9:59	11:07	11:08	20:18	20:17	20:44	20:42	20:00	20:53
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:24	5:29	8:36	8:38	9:08	9:11	10:25	10:26	20:29	20:26	21:00	20:57	20:08	21:13
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:18	5:23	8:34	8:36	9:05	9:07	10:22	10:24	20:33	20:30	21:05	21:01	20:12	21:15
בוליביה לה פאס (ח)	6:52	6:52	9:14	9:14	9:43	9:43	10:41	10:42	18:23	18:25	18:46	18:48	18:07	18:52
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:34	5:40	9:06	9:10	9:39	9:42	11:01	11:04	22:00	21:55	22:41	22:35	21:38	23:01
בלגיה בריסל (ק)	5:35	5:41	9:07	9:11	9:39	9:43	11:02	11:04	22:00	21:55	22:40	22:34	21:38	22:58
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:25	4:33	8:09	8:14	8:41	8:45	10:07	10:10	21:36	21:30	22:25	22:17	21:13	22:21
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:44	6:43	8:55	8:54	9:26	9:26	10:21	10:21	17:39	17:42	18:03	18:06	17:23	18:13
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	6:29	6:28	8:40	8:40	9:11	9:11	10:07	10:07	17:27	17:29	17:51	17:53	17:11	18:00
בריטניה לונדון (ק)	4:49	4:55	8:24	8:27	8:55	8:58	10:18	10:21	21:22	21:16	22:03	21:57	20:59	22:21
בריטניה מנצ'סטר (ק)	4:47	4:54	8:27	8:31	8:58	9:02	10:23	10:26	21:41	21:35	22:26	22:19	21:18	22:47
גרמניה ברלין (ק)	4:50	4:57	8:27	8:31	8:59	9:02	10:23	10:26	21:32	21:27	22:15	22:09	21:10	22:13
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:20	5:26	8:52	8:55	9:23	9:26	10:45	10:48	21:40	21:35	22:20	22:14	21:18	22:18
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:48	6:47	8:59	8:58	9:29	9:28	10:03	10:03	17:38	17:40	18:02	18:05	17:22	18:09
הודו בומביי (ח)	6:05	6:07	8:50	8:51	9:22	9:24	10:29	10:31	19:22	19:22	19:46	19:45	19:04	19:49
הודו פונה (ח)	6:00	6:02	8:46	8:47	9:18	9:19	10:25	10:26	19:19	19:19	19:43	19:42	19:01	19:46
הונגריה בודפשט (ק)	4:52	4:58	8:16	8:19	8:48	8:51	10:08	10:11	20:45	20:41	21:21	21:17	20:24	21:21
טורקיה איסטנבול (ק)	5:37	5:41	8:49	8:51	9:21	9:23	10:37	10:39	20:41	20:38	21:12	21:09	20:21	21:13
יוון אתונה (ק)	6:07	6:11	9:14	9:17	9:46	9:49	11:01	11:03	20:53	20:51	21:22	21:20	20:33	21:24

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	5:21	5:16	8:38	8:41	9:11	9:14	10:30	10:33	21:03	20:59	21:39	21:34	20:42	21:38
מקסיקו מ. סיטי (ק)	6:59	6:56	9:47	9:49	10:17	10:18	11:25	11:26	20:27	20:26	20:51	20:50	20:08	20:54
ניו זילנד קרייטצ'רץ' (ח)	7:59	7:56	9:42	9:41	10:15	10:14	11:02	11:01	17:10	17:15	17:41	17:45	16:55	17:49
נפאל קטמנדו (ח)	5:11	5:08	8:06	8:08	8:36	8:38	9:47	9:49	19:09	19:08	19:35	19:33	18:50	19:37
סינגפור סינגפור (ח)	7:02	7:01	9:31	9:32	10:03	10:04	11:06	11:06	19:18	19:19	19:40	19:41	19:01	19:45
פולין ורשא (ק)	4:27	4:20	7:57	8:01	8:28	8:32	9:52	9:55	21:01	20:56	21:44	21:38	20:39	21:42
פרו לימה (ח)	6:28	6:28	8:46	8:46	9:18	9:19	10:17	10:17	17:59	18:01	18:22	18:23	17:42	18:27
צרפת ליאון (ק)	6:00	5:55	9:17	9:20	9:48	9:51	11:07	11:10	21:36	21:32	22:10	22:06	21:15	22:24
צרפת פריז (ק)	5:58	5:52	9:20	9:24	9:52	9:55	11:13	11:15	21:59	21:54	22:37	22:31	21:37	22:52
קולומביה בוגוטה (ח)	5:44	5:43	8:20	8:21	8:50	8:51	9:54	9:55	18:20	18:21	18:43	18:43	18:03	18:47
קנדה טורונטו (ק)	5:45	5:40	8:58	9:00	9:29	9:32	10:47	10:49	21:05	21:01	21:38	21:34	20:44	21:50
קנדה מונטריאול (ק)	5:16	5:10	8:31	8:34	9:03	9:06	10:21	10:24	20:48	20:44	21:22	21:18	20:27	21:36
קפריסין לרנקה (ק)	5:41	5:38	8:39	8:41	9:12	9:14	10:25	10:26	20:03	20:01	20:31	20:29	19:43	20:33
רוסיה מוסקבה (ח)	4:58	4:50	8:40	8:44	9:10	9:14	10:38	10:41	22:18	22:11	23:10	23:01	21:55	23:33
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	5:37	5:31	8:54	8:57	9:27	9:30	10:46	10:49	21:21	21:17	21:57	21:52	20:59	21:56
שווייץ ציריך (ק)	5:38	5:33	8:59	9:02	9:30	9:33	10:50	10:52	21:29	21:25	22:05	22:00	21:07	22:18
תאילנד בנגקוק (ח)	5:55	5:53	8:34	8:35	9:06	9:07	10:12	10:13	18:53	18:52	19:16	19:15	18:34	19:19

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

יש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התועדויות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחי

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להורדת קבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.chasidut.tv

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il